CONSILIA
FELINI SANDEI,
FERRARIENSIS,
Iuris Canonici Interpretis acutiſsimi,

Qua fieri potuit diligentia, ab innumeris prope erroribus vindicata.

His ſubiectus eſt Index in omnia eiuſdem Felini opera, locupletiſsimus.

VENETIIS, MDCI.

VITA FELINI SANDEI

EX VITARUM RECENTIORUM IURECONSULTORUM Periochis, per Ioannem Fichardum Francofortensem collectis, desumpta.

FELINUS ex nobili Sandeorum familia Ferrariæ natus, ibidem in patria Ferraria, & Pisis publice multis annis ius Canonicum tanta diligentia, tantoque iudicio docuit, ut suo tempore omnibus propemodum professoribus fuerit prælatus. Itaque & plurimos auditores sectatoresque habuit, & celeberrimi in Italia nominis fuit. Qua de causa Innocentius VIII. eum Romam accersitum, in collegium Rotæ legit, multisque insuper dignitatibus auxit. Reliquit doctissima ingenii sui, & longe utilissima monumenta, quæ nota sunt.

VITA EIUSDEM FELINI, EX EPITOMA VIRORUM illustrium, qui vel scripserunt, vel Iurisprudentiam docuerunt in scholis, authore Mantua Patauino.

FELINUS Sandeus Canonicus Ferrariensis, in patria multo tempore legit, atque etiam (eodẽ teste in c. fin. in fin. consti.) Pisis. Postea in collegium auditorum Rotæ a Sixto IIII. Pontifice Maximo fuit cooptatus, non, ut Fichardus inquit, ab Innocentio VIII. Adde, floruisse temporibus Antonii Francisci a doctoribus, Patauini, cuius erat Ferrariæ collega, & coætanens etiã Decii iunioris, eiusdemque Pisis collega pariter, ut ipse testatur in rub. de app. col. s. & senioris, quia ipsum vocat compatrem, & citat in l. a. col. I. C. de in ius voc. & quorum omnium mentio facta est supra. Commentaria reliquit multa in Decretales, & Consilia quædam paucula, quæ omnia tñ si legãtur, adeo copiosa sunt & prægnantia, ut posteris non spem scribendi reliquisse videatur, sed potius ademisse.

NOTA.

Felinus tamen potius ab Innocentio VIII. quàm a Sixto IIII. in Rotam videtur lectus, cũ XX. suarũ lectionum, aut professionis annus (tot enim ordinariã Iuris Pontificii sellam per publica occupasse se fatetur gymnasia, tit. de excep. c. cum uenerabilis nu. 49. uer. & ideo doctorati. huius editionis fol. 15. col. I.) inciderit in annum Christi (ut colligere licet ex iis, quæ subiiciuntur in fine tituli de offi. deleg. eiusdẽ editionis, fol. 221. col. I. in fi.) 1487. quo tempore iam triennium sedit Innocentius VIII. iuxta Chronologicã temporum subductionem Ioannis Funcii Norimbergensis: uel, secundum aliquos, quadriennium: quorum hi Innocentii VIII. electionem in 1484. annum, ille uero in 1485. refert.

CONSILIA ET IVRIDICA RESPONSA P. PARTIS D. Felini Sandei Ferrarienſis,

Clariſsimi Patricij, Rotæque Romanæ meritisſimi & ornatisſimi Auditoris, Lucenſiſque epiſcopi dum vixit, Iuriſconſulti digniſsimi, promulgata per Do. Ioan. Vanulium ciuem Lucenſem V.I.D.

Argumentum.

Statuto Stantẻ in collegio artiſtarum qood vacante vno loco in dicto collegio, alius in quem maior pars conſennrer, aſſumatur: poſtea alio ſtatuto facto, quod ille debeat prior admitti, qui prior gradum aſſumpſit; Vtrum Graduatus tempore primi ſtatuti non petens admitti in collegio, & poſt illum alii ſuot admiſſi; An prior qui non petiit admitti lapſis iam decem annis poſſit in præiudicium aliorum admiſſorum obtinere & admitti.

S V M M A R I V M.

1. *Prior in tempore, potior eſt in iure.*
2. *Matrimonium per ſuperuenientiam furoris, non annullatur: ſecus ſi ante matrimonium.*
3. *Citatio facta pro electione nondum defuncto prælato, non tenet, licet poſtea moriatur.*
4. *Acta & geſta pendente aliquo obſtaculo, quod poſtea tollitur, non per hoc geſta & acta, valida redduntur.*
5. *Clauſula in reſcripto Papæ; quod ſi non omnes, &c. alter veſtrum &c. ad hoc vt vnus poſſit exequi, requiritur quod conſtet de impedimento alterius, vel aliorum.*
6. *Libertatis datio ſerua alieno, ſi ille, qui libertatem dedit, ſuccedit domino ſerui, non per hoc confirmatur illa libertas.*
7. *Beneficia in curia Romana quæ Papæ ſpectant, intra menſem ſuum conferendi, ſi ordinarius illa contulit, licet Papa intra menſem ſuum contulerit, non per hoc eſt valida collatio ordinarij.*
8. *Clerici duo habentes literas Papæ ad præbendam primo vacaturam, vnus vero eorum habet gratiam ſuam cum clauſula intra menſem acceptandi, & vacat præbenda, & ſecundus ante finitum menſem illam acceptat; acceptatio eſt nulla, etiam ſi ſit finitus menſis, & primus non curat acceptare.*
9. *Vinco vincentem te, ergo vinco te, valet.*
10. *Statuti natura eſt non dare detrimentum, nec ligare præterita.*
11. *Actus non operatur nec operari debet ultra intentionem agentis.*
12. *Statutum diſponens de dote lucranda, mortua vxore ſine liberis, an habeat locum in mortua poſt ſtatutum, & ducta ante ſtatutum.*
13. *Ius competens pluribus gradatim circa idem, valet quod interim ſit per alium.*
14. *Attentata reuocantur poſt ſententiam & ante appellationem poſtmodū interpoſitam.*
15. *Clauſula, anteferri, in literis papæ, ſi ille non vult acceptare, alius habebit præbendam.*
16. *Teſtamentum, in quo præteritus eſt filius, eſt nullum ſi hoc ipſe vult: ſecus ſi taceat.*
17. *Loqui dicitur quis ſolo facto abſque verbis.*
18. *Legata optione unius ſerui ex familia, & antequam legatarius optet, ſeruus manumiſſus eſt per hæredem, ſi legatarius non optet, ſeruus remanet liber.*
19. *Canonicus antiquior, ſi eſt conſuetudo quod optet præbendam vacantem, ſi ea vacante antiquior permittat nouum Canonicum illam apprehendere, valet, & tenet.*
20. *Legatum factum a patre de ſeruo caſtrenſis peculij filij, & filius non eſt uſus iure ſuo, quia non diſpoſuit ante obitum patris, valet quod pater reliquit.*
21. *Qualitas adiecta verba, intelligitur ſecundum tempus verbi.*
22. *Nundinarum facultas ex lapſu decennij perditur eo quod non ſit uſus nūdinis.*
23. *Priuilegiatus non vtens priuilegio ſuo, illud per nō vſum decennio amittit.*
24. *Decēnij lapſus concludit tacitam renunciationem eius, quod competit alicui ex priuilegio, et ex vi alicuius contractus.*
25. *Infinitas eſt vitanda in contrahenda obligatione.*
26. *Argumentum valet de pacto ad ſtatutum.*
27. *Reſtitutus ad gratiam iam reuocatam, non conceſſa ſibi noua, ſed illam confirmando, talis reſtitutio non nocet gratijs medio tempore conceſſis.*
28. *Reſtitutus per principem ad ciuitatem, a qua erat bannitus, cum facultate recuperandi bona confiſcata, non intelligitur de bonis quæ iam fiſcus alienauit.*
29. *Reſtitutus ab beneficium a quo erat remotus, non innititur ex veteri titulo, ſed ex noua.*
30. *Doctor reſtitutus ad ius collegij quod ex aliqua cauſa amiſerat, non cenſetur reſtitutus ad ius antiqui loci, nec in præiudicium ipſum ſequentis, cui eſt ius quæſitum.*

Conſilium j.

Dirige Domine verba mea in viam veritas et iuſtitię.

Erat ſtatutum in collegio doctorum Artiſtarum, quod vacante vno loco in eodem collegio aſſumeretur alius in quē conſentiret maior pars. Poſtea factū eſt ſtatutum quod ille debeat admitti, qui prius aſſumpſit gradum. Modo quidam fuit graduatus tempore primi ſtatuti, & cum vacaret locus, non petiit admitti, & alius admiſſus eſt; & poſt eum alii. Modo condito iſto ſecundo ſtatuto, & admiſſis aliis ſecundum eius formam, ille qui prius non curauit, vellet admitti ratione prioris gradus. Quæritur, vtrum poſſit in præiudicium eorum, qui poſt eius gradum ſunt recepti lapſis iam decem annis? In quæſtione iſta, prima facie videtur dicendum, ꝙ poſſit admitti, quia non videtur rationabile, quod ipſe careat loco ſuo ſine culpa cap. 2. cum ſimul. de conſtit. & recepti poſt eius doctoratum, videntur recepti ſine eius præiudicio,† [1] quia cum prior ſit tempore, videtur potior in iure. regula, qui prior lib. 6. & dato quod ipſe tacuerit, non debet ei obeſſe taciturnitas in tali actu damnoſo, iuxta not. per Inno. in c. ſuper hoc. de renonc. l. cum de indebito, ff. de probatio. Et cum in facultate eius eſſet frui priuilegio & commodo collegii, non eſt ei imputandum, ſi prolongauit hoc, quia de re ſua poterat ad libitum diſponere. l. in re mandata. C. manda. Quinimo ex quo ipſe tandiu tolerauit, quod portio ſibi obueniens diſtribueretur inter alios, videtur potius dignus commendatione, & gratiarum actione, quam tali repulſione. Item non videntur poſſe conſequi iſti graduati poſt ipſum, quia ipſe vult reducere ius ſuum ad priſtinam naturam, & ideo habet aſſiſtentiam in his capitu. ab exordio. 35. diſtinctio. l. ſi vnus §. pactus ibi, in priſtinam naturam redit, ff. de pact. facit text. in l. filio, quem pater, ff. de lib. & poſthum. ibi: non translatus, ſed redditus videretur, per quem dicit Pet. de Anch. in capi. cum aliquibus. de reſcriptis, in 6. quod doctor, qui ſtetit abſens a collegio, ſi reuertitur, recuperat ſuum primum & deputatum locū, & antiqua emolumenta. Ex quibus videretur non eſſe iuſtum neque conſonum bonis moribus, reducere iſtum dominum ad vltimum locum collegii, & interdicere ſibi optata ſtipendia. Quod etiam videtur poſſe fortificari quia antequam ipſe peteret locum, quem petere poterat, alius non potuit poni in loco ſuo, pendente tempore, quo poterat inſtare pro iure ſuo, & ſi aliter fuit factum, non valuit, etiam ſi poſt ea appareat quod ipſe non intendebat petere, vel non curabat pro tunc, quia actus geſtus tempore incongruo, tali incongruitate, quæ reſiſtit ſubſtantiæ ipſius actus, eſt ipſo iure nullus, etiā ſi ſu

petuenit temporis habilitas,ff.de itin.actuq; priua.l.1.§.fina.&
quod ibi not.glo.& l.vnde.§.si quis ab auctore . ubi probatur,
quod qui vsus est seruiture itineris vi,clam,vel precario,& po
stea bona fide:non habet interdictum illud,de itin.actu.priua.
Sed hæc acceptatio de proximo ipsum sequēti,& in loco suo,
est facta tempore incongruo , quia pendebat tempus quo de-
clararet intentionem suam:ergo nulliter,licet postea non de-
clarauerit. Pro hoc,quia in tantum ponderatur habilitas,quan
a do actus geritur,quod † dummodo tunc adsit ,licet postea su-
peruenlat inhabilitas,& incongruitas, non propterea actus vi
tiatur. Vnde propter furorem superuenientem , non annulla-
tur matrimonium: quod tamen a principio fuisset nullum in-
ter furiosos,c.2.qui.32.q.7.Confirmatur hæc ratio,per c bonę
3 el 2.de elect.ubi non † tenet citatio facta pro electione nondū
4 defuncto prælato,licet postea moriatur. † Præterea gesta pen-
dente aliquo obstaculo , quod postea tollitur , non propterea
redduntur valida.Probatur; quia sententia excommunicatio-
nis lata pendente appellatione valida , licet postea deseratur
appellatio,non propterea redditur valida.cap.licet.de sent.ex-
com. lib.6. Et cum per desertionem fingitur appellans retro
non appellasse,adeo, quod damnatus de furto qui appellauit,
si appellationem non prosequitur,retro notatur infamia ff.de
iis qui notantur infamia,l.furti.Sic in proposito recepto secun
di graduati,est nulla pendente obstaculo primi graduati; licet
ex postfacto de voluntate primi appareat. ¶ Præterea arguitur
sic;Cum potestas per prius competit vni,quam alteri,ita quod
lo certum tempus de vno deuoluitur ad alium,ad hoc ut secū-
dus possit vti,oportet, quod ei constet casum deuolutionis ex
stare. Et ideo si sunt dati plures iudices cum clausula, quod si
non omnes poteritis &c.ad hoc,vt non impediti,possint pro-
cedere,requiritur quod constet de impedimento alterius capi,
si citatus,io verb.constiterit.de rescrip.& optimus tex.in cap.si
contra vnum.de off.delega.in 6.& in capitu.Romana,§.si ue-
ro.de appellatio.eod.lib.& c.quamuis.& cap.prouida.de ele-
ctioni.eodem lib. Præterea,adduci potest tex.ff.qui,& a quib.l.
6 si seruo.vbi si quis † dedit libertatem seruo alieno, licet postea
succedat domino serui; non propterea confirmatur illa liber-
tatis datio Sic & hic,licet primus non vtatur iure suo, non tñ
tenet gestum ab alio,donec hoc apparuerit,etiam si post appa-
7 reat. Et † ideo dicunt Io.Mo.& Arch.& Io. And.in c.3 de præ-
bend.in 6.quod si intra mensem competentem Papæ,ad confe
renda beneficia in curia Romana vacantia, ordinarios contu-
lit,licet intra mensem Papa nulli contulerit , ita quod collatio
libere deuoluitur ad ordinarium,non propterea est ualida col
latio ordinarii. Et plus dicit Io.And.ibi in nouel.quod si aliqs
simpliciter impetrauerit cum clausula decreti, licet nō vtatur:
tamē si antequam appareat de non vsu,ordinarius contulit,col
latio non tenet. Præterea facit tex.in cap.si tibi absenti.de præb.
in 6.ibi,si confertur beneficium,non desinit vacare. Nec is,cui
facta est collatio,ius habet in beneficio,& tamen interim, do-
nec constat an ille velit acceptare; collatio alteri facta non te-
net,ibi etiam dicit glo.prius, ꝙ etiam non potest conferri al-
8 teri sub conditione.l.casu,quo primus non curraret . Et † facit
optime quod Pau.de Leaz.in clemen. 1.de concessio.pręben.
vbi dicit,quod si duo clerici habent literas ad præbendam pri
mo vacaturam , & primus habet cum facultate acceptandi in-
tra mensem,postea,vacante pręben da secondus illam acceptat
ante finitum mensem,& dicit,quod acceptatio est nulla etiam
si primus non curaet,& labatur totus mensis. Et sequitur ibi d.
Card.in §.secus in prima opp.ver.faciunt hæc dicens se ita con
suluisse Ferrariæ per text.ibi secundum intellectum,qui sumi-
tur ex glo.1. Ex quibus videtur fundata intentio istius doctoris
clare . Si enim receptio facta de secundo post graduationem
suam non ualet,in quantum de primo , hoc est quantum ad
hoc,ut succedat loco istius ; ergo valuit tanquam de secundo
post ipsum,& sic præcedit illum,ergo omnes alios quomodo
cumque receptos post illum ; quia eos superat.si enim uinco
9 † vincentem te,uinco te.c.authoritate.de concess. præben.in 6.
Et ista sunt quæ , ut puto,non ruminata per quempiam impe-
ritum prębuerunt isti occasionem turbandi tot doctores in sua
pacifica possessione. ¶ Sed istis non obstantibus, quibus ex ra-
tionibus sequentibus erit responsum; Credo sine aliquo scru-
pulo,ꝙ receptus post ipsum, debet in omnibus præcedere ip-
sum,& per consequens omnes alii, quorum principia tempo-
ris habent ligatas radices cum ipso primo , excluso omni me-
dio . Et ad hoc plura inuenio,quæ per alium habentem plus
otii possent clarius deduci. Sed adstrictos lectione quotidiana,
sufficere existimabo accumulare hic facientia in fauorem isto-
rum,& confusionem,si qua erit, excusent , qui nouerint otia
legentium. ¶ Considero tria tempora. Primo, tempus docto-
ratus sui. Secundo tempus editi secundi statuti. Tertio tempus
præsens.s. renouatæ querelæ . Et ostendo ꝙ in nullo tempore
potest se fundare. Ergo debet poni extra collegium, & nō ad
mitti,etiam ad vltimum locum. Quātum ad primum tempus,
erat statutum ꝙ vacante uno loco in collegio , ille reciperetur
in quem consentirent plura vota collegiatorum, sed post do-
ctoratum istius & sequentium vacauit locus, & collegium ele
git alium,& non ipsum : ergo si obseruanda sunt statuta,rece
ptio illius fuit validissima, & per consequens aliorum sequen-
tium.& si ipse non fuit electus,non imputet sibi , sed collegio
hoc facienti ex libertate collata in ipsum vigore statuti tunc ui
gentis,secundum quod erat locus gratificationi, non prioritа-
ti gradus,& sors non cecidit in ipsum , non ex eo quia non pe-
tierit,sed quia secundus fuit magis acceptus. Et ista tō vr̄ mul-
tum palpabilis & clara. Et per hanc rationem tolluntur allega
ta in contrarium pro maiori parte: quia non fuit facta receptio
de secundo pendente tempore.quo expectaretur declaratio in
tentionis primi, quia nō sufficiebat uelle admitti, sed oportebat
ꝙ collegiū gratiā faceret,in qua tūc nō ꝑponderabatur priori-
tas gradus,sortis,sed fortunæ felicitas. ¶ Quantum ad secundū
tempus,dico,ꝙ aut vult præcedere receptos ante statutum, &
10 non potest,quia † non est de natura statuti præbere dispendium
præteritis.c.2.& c.fi de constitutio. Et si diceretur,istud statutū
est factum propter irrationabilitatem primi,quod erat ꝯ ius cō
mune,s'm quod attenditur in talibus tempus ordinationis, da
ta æqualitate ordinis 18.disti.c. 1. ergo debet trahi ad præterita,
i x'a notata in c.cum tu.de vsu.per glo.in verbo, recepit in c.1.
de cler.non resid.in 6.per Arch.& Dom.in c.quoniam multi,
11 47 dist. Responde, † ꝙ actus non operatur vltra intentionē agē-
tis.l.non omnis,ff si certum pe. Et ista non fuit intentio statuē-
tium,quod appatet,quia si ita essent recepti per suffragia,ante
hoc statutum mutassent loca,& secundo ordinatus , primo re-
ceptus cessisset primo ordinato, secundo recepto,& hoc nō fuit
factum.& sic colligitur intentio ipsorum quod vellent concer
nere,scilicet futuros doctoratos non præteritos. Sed iste in pri
mo tempore non fuit admissus,quia non curauit,vel quia non
venit ei sors.ergo nunc nō molestabit iam receptos. Ad quod
est decisio Inno.multum in terminis in c. statuimus.de mai.&
obe.vb. dicit tex.ꝙ inter ordinatos in clero, non præcedit pri-
mo ordinatus , scilicet qui est in maiori ordine :unde diaconus
secundo loco ordinatus, præcedit diaconum primo ordinatū.
Et reprobatur consuetudo præterita. Quærit Inno. vtrū primi
recepti cedent secundo ordinato in maiori ordine. & determi
nat ꝙ non. Et plus dicit ꝙ etiam si vigore talis receptionis expe
ctarent aliquas præbendas vacaturas , quæ nondum vacassent
tempore illius constitutionis; tñ si postea uacabunt illas habe-
bunt,quia ius quæsitum eis vigore primæ consuetudinis de ha
bendis præbendis,non tollitur per superuenientiam statuti. Sic
optime in proposito,ius percipiendi emolumenta , quæ obue-
niunt in collegio etiam post statutum,non est sublatum , dato
ꝙ statutum taliter disponat,ꝙ si extitisset tempore receptionis
inclusisset secundo ordinatum.& hoc dictum pōderare potest
habens iudicare & est approbatum per Io. An.Imo.& do.Ab.
ibi,propter regulam,quæ habet, ꝙ primo receptus præfertur.
c.si duobus.& c si tibi qui de rescrip.lib.6. Et Ioan.de Imo.late
& eleganter in c.fi.in 5.col.de constit.& idem in 16.col.vbi per
istud dictum reprobat op.Barto.in l.omnes populi.ff.de iusti.&
12 iur.volentis,ꝙ † statutum disponens de dote lucranda mortua
vxore sine liberis, habeat locum in vxore moriente post statu-
ta,& ducta ante statutum,quia s'm Imo.& bene,ius quæsitum,
hæredibus mulieris super restitutione dotis soluto matrimo-
nio,fuit quæsitum ex ipso contractu dotis. Ideo superuenien-
tia statuta non debent tollere ius alteri quæsitum, per authori-
tatem Inn.in loco præallegato,secundum ipsum. Sic in propo-
sito nedum receptio & incorporatio facta in collegio de istis
debet esse valida,& potior in emolumētis præteritis, sed etiam
futuris:quia ante istud statutum ius ipsorum erat firmum . Et
ista probant,quod nihil commune habēt cum receptis ante sta
tutum,considerato secundo tempore. Aut vult suppeditare re-
ceptos secundum formam statuti habito respectu ad prioritatē
suæ ordinationis,& non potest:quia primus receptus post sta-
tutum adeptus est locum suum ex forma statuti, & proximus
est immediate vltimo recepto vigore primi statuti , quę rece-
13 ptio valuit,& non potest per istū infringi. Probatur;quia † quo-
ties pluribus graduatis competit ius circa id , valet quod inte-
rim fit per alium 12.quæstio. 1. si qua de rebus. 32.q. 2. lugdunen
sis.c.sępe.de appel.cle.si appellatione.eo.tit.l.proinde.ff.si cer-
peta. Et ibi ponuntur aliæ concordantię . Tenet ergo receptio
primi graduati post statuta sumpta in suo genere.s.tāquam pro
xime sequens graduatum ante statutum ex quo iste non est vi
sus uti iure suo. Ad hanc rationem inducitur c. non solum primo
14 responso de appellati.lib.6.vbi reuocantur † attentata post sen-
tentiam & ante appellationem postmodum intra decem dies
interpositam. Et sic secus si non appellatur intra decē dies. Per
hoc enim vr̄ acquieuisse sententię, & per consequens executio
nem interim factā obstaculo apparet habere uigorē,sicut dr̄ de eo qd
est in

est in pendenti.ad hoc l.j.§.1. ff.ad Maced. & cap.fraternitas.in fin.de sing. Et quod not.gloss.penult. in cap.cum venerabilis. de exceptio.quæ omnia probant,quòd negligẽtia habentis primum locum habitu,& non actu,priuant eum & habitu & actu & probatur in d.c.vbi qui.& c.duobus.maximè quando ipsi habenti facultatem petendi primum locum, non est statutum tẽpus certum. Et quòd non possit dicere se iniuste præoccupatum ab alio, quia editio statuti sola constituit eum in mora, cum statim debuisset petere primum locum post editum statutum,receptus autem videtur adeptus locum,quem ipse potuisset petere,& per consequens sequentes illum, iure connexitatis præcedunt istum. Et actus istorum confirmantur ex tunc, & vt exnunc. Ex tunc quidem, ratione negligentiæ. Exnunc autem, ratione apparentiæ voluntatis. Ad quod est decisio Ioan. An.in cap.pen.de præben.in 6. super verbo,anteferri, vbi dicit 15 quòd † habens clausulam,anteferri,si illa non vult vti primus, cui derogabatur per ipsam clausulam, habebit præbendam. ad hoc. ff.de minori.leg.si iudex.& de iniusto rup.test.l.filio. cum 16 sua gloss.vbi dicitur quod † testamentum in quo prætentus est filius,nullum est,si filius vellet dicere nullum : secus,si taceat,l. sennus. in principio. C.de inoffi.testam. sic & hic,si iste primus doctor vult acceptare locũ,potest. si autem non facit hoc,alius 17 succedit,quia etiam † solo facto quis loquitur,l. Paulus respondit non iam verbis.ff.rem ra.hab.gloss.in cap.fin.de vita & honest.cle.quòd ex facto denotante iniuriam priuilegiati & amittitur priuilegium,ad hoc text. in l.si cum optio. ff.de opt. leg. 18 vbi si legata † est serui optio ex vniuersa familia, & antequam legatarius optet,seruus est per hæredem manumissus: si postea legatarius non petat:ille remanet liber, ita etiam no. in cap.fi. 19 de consuet.in 6.vbi si est consuetudo, † quòd antiquior canonicus optet præbendam vacantem,si illa vacante antiquior permittat nouum canonicum illam apprehendere,valet actus, & ibi clarè Ioan. And. Ad hoc text.in l. seruum filij. in primo re-20 sponso. ff.de leg.j. vbi si † pater legauit in testamento seruum, qui erat in castrensi peculio filij,& filius non fuit vsus iure suo, quia non disposuit ante obitum suum de illo suo seruo ; valet quod fecit pater.& tamen ante filium non vti iure suo, dispositio erat in pendenti.ad idem leg. proponebatur. ff.de cast.pecu. Præterea, videtur apertius deduci posse, quòd prioritas sui doctoratus non obstet istis receptis post statutum : quia statutum loquitur de futuris doctoribus , non de iam doctoratis;sed iste est talis, ergo statutum ad ipsum non extenditur, & sic nec vigore primi,nec vigore secundi temporis potest se eleuare contra istos:quia isti secundi non habent eum de ordine suo,cum 21 non includatur sub statuto.probatur,† qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi.l.in delictis.§.si extraneus. ff.de noxa. vbi edictum volens teneri dominum de culpa serui sui,commissa eo sciente,non habet locum in eo, qui sciuit seruum extraneum delictum commisisse, & postea habuit in suũ seruum:quia illa qualitas seruitutis adiecta verbo sciuerit,intelligitur,& fuerit suus. Sed hæc verba statuti loquentia de prius ordinatis præcedere debeant, intelliguntur de ordinatis de cætero,non ante:& sic attenditur tempus principij.¶ Ad tertium tempus,s.præsens,in quo videretur ipsum debere admitti saltẽ tanquam vltimum,dico ꝙ non potest ad hoc compellere ipsos de collegio ; quia cum ex coniecturis apertissimis appareat eũ non curasse hactenus admitti de collegio ; certe perdidit hanc facultatem petendi se admitti, cum iam dicatur esse lapsos,decem annos : quia ex non vsu quis perdit ius sibi competens, ita 22 est texius in l.j.ff.de min. vbi facultas † faciendi nundinas, tollitur ex hoc,ꝙ quis non vtitur ea lapsis 10.annis. & ibi dicit Bar. ꝙ ciuitas,quæ est priuilegiata , si facit studium generale, perdit illud priuilegium,& illam facultatem, si per decem annos non vtitur ea.& dicit Spe.in tit.de instru.edi.§.nunc autem. ver.pen. 23 ꝙ non vtens priuilegio suo perdit † illud si labuntur 10. anni. & est *communis* doctorum doctrina approbata per Bart.in l.licitatio.§.earum.ff.de publi.& in l.fi.ff.de consti.prin.per gl.& Archid.25.q.2.in summa. Ioan. And. in c.2.de immu. eccl.in 6. & Ioan.An.Io.de Lig.& Dom.in c.fi.de consue.lib. 6.& Inno.Io. An.& d.An. in c.accedentibus.de priui. & Host.Io. An. & do. Abb.in c.si de terra.eo.tit.& gl.fi.ad fi.in c. Abbate.de verb.sig. & in l.falso.C.de di.rei.& omnes,maximè dom. Abb.in c.cum accessissent.de const.& Io. And.in regula,accessorium, in mer. & do.Abb.in cap. pro illorum. de præben. maximè quia istud tempus inducit expressum argumentum renunciationis,cũ habitauerit in ciuitate,& tanto tempore,& sciuerit se posse intromittere inter collegiatos, & omiserit. & sumus propriè in ter-24 minis no.in d.c.fi.de consue.in fi.suæ distin.& † non solum in eo quod competit alicui ex priuilegio , sed etiam in facultate competente ex vi alicuius contractus lapsus decennij concludit tacitam renunciationem illius facultatis,& idem concludit Pe. de Anch.consi.327.incipiente, visis diligenter actis,& actitatis, ꝙ si in contractu quis promittit aliquid facere , quotiens citius soluerit ducentos quocunque lex quandocunque,certè ista verba interpretantur,ꝙ debet quam primum poterit, sicut illa promissio sub protestatiua conditione concepta l. hęc conditio.ff. de cond. & dem. Sed cursus tanti temporis arguit eum de negligentia,iuxta no.in simi.in c.plerunq;.de rescri. Post terminũ ergo,siue moram,non autem ante,potest sibi competere facultas agendi: quia dum cessat facultas , vr̃ negata post tempus.l. statuliberum.ff.de leg.2. Et per ista verba vr̃ in eius voluntate tacite collata substantia ɔ̃tus,s.emptionis & venditionis,quo casu in resolutione sit collata,lex statuit. 40.dies. l.quod si nolit. ad fin.ff.de ędi.edi. ergo multo fortius vr̃ hoc tempus collatum 25 in ɔ̃henda obligatione,vt sic in ea † euitetur infinitas. c.2.de rescript.lib.6.& habet hoc dictum in se æquitatem s̃m ipsum , ꝙ qui vult per aliquod implementum a se fiendum,quærere contra alium actionem,debeat implere,cum primum potest.Ita residet ipse . Ex cuius decisione infertur in proposito, ꝙ facultas petendi collegium , & locum in eo, non debet esse perpetua in præiudicium successorum,sed intelligitur ꝙ petat,cum potest, & iste multotiens potuit , & non petijt intra decennium : er-go est præscriptum huic facultati , per illud dictum do. Petri ; 26 qui licet loquatur in facultate competente † ex pacto , eadem tñ ratio vr̃ in competente ex statuto,quæ solent æquiparari.secundum gl.in rub.C.de decre.decu.lib.10.& in l.domini prędiorum,C.de agri.& censi.lib.11.& in l.2. C. quæ sit lon.consue.& si diceretur,ꝙ iam restitutus est ad vltimum locum in collegio, & sic videtur renunciasse facultati repellendi eum ; imò tacite videtur restitutus ad emolumenta:quia nõ est doctor nouellus: ergo quo ad stipendium non dicetur nouellus. Respondeo primo,ꝙ receptio est facta cum protestatione debita.s. non pręiudicãdo iam receptis. Et posito ꝙ ista restitutio valeret,& ꝙ vellent ipsum admittere ad vltimum locum,non per hoc censetur restitutus ad perceptiones emolumentorum:quia restitutio renouatiua primi gradus,& omnino redintegratiua,non extenditur ad præiudicium tertij , cuius est quæsitum medio tempore. 27 text. in c. quamuis.de rescrip. lib. 6. † vbi si restituatur quia ad gratiam reuocatam,non concedendo nouam,sed illam confirmando, talis restitutio non nocet gratijs medio tempore concessis & ideo dicit d.Card.in c. quia diligentia de ele.ꝙ restitu-28 tus † per principem ad ciuitatem , a qua erat bannitus,cum facultate recuperandi bona confiscata,non intelligitur de bonis, quæ fiscus iam alteri alienauerat.no.Bar.in l.fi.C.de sen. passis. & in l.Gallus.§.& quid si tantum.cum concor.ff.de lib.& posthum.& dicit Io. And.in c.ex insinuatione.de simo. ꝙ restitutus 29 ad beneficium a quo fuit remotus, non nititur ex veteri titulo, sed ex nouo. Et alleg. Barto.in terminis in l.qui ad tempus,quæ 30 est lex 2. ff.de decu. † ꝙ doctor restitutus ad ius collegij, ꝙ ex aliqua causa amiserat,non censetur restitutus ad ius antiqui loci,nec soliti præmij,quia non intelligitur restitutus,cum pręiudicio ipsum sequentis,cui est firmiter ius quæsitum.Illud autẽ dictũ do.Pet.allegatum in parte contraria,intelligitur de doctore , qui nunquam perdiderat ius collegij, ꝙ non est hic per prædicta.& ideo Io.de Imo.in c.ex transmissa. in vltimo respon. de renun.dicit,ꝙ priuatus collegio, si restituitur de nouo,non recuperat prima iura.Facit c.mandamus.ibi,vltimus in choro sedeat.18.q.4.& c.intelleximus.de ęta.& qua. Ex quibus omnibus sine vlteriori prosecutione.concludo,ꝙ iste doctor non potest pręcedere in aliquo iure collegij,eos, qui fuerunt doctorati tẽpore primi statuti post ipsum, quia non intrauit per electionẽ, vt debebat,nec debet pręcedere doctoratos post statutum;quia non est usus iure suo,& quia receptio primi post istud statutũ prębet ei ius connexitatis,cum vltimo doctorato tempore primi statuti, & per consequens omnes sequẽtes nituntur iure accessorij inseparabilis, & ꝙ iste non potest adstringere collegiũ pro recuperatione iuris ex sua malignitate perditi. Si tñ dñi patres de collegio restituant eum ad vltimum locum, ꝙ est faciẽdum propter eminentem eius facundiam,& propter pœnitentiam suæ solitudinis præteritæ, debebit esse vltimo loco post alios in sedendo & in pecunia. Ita credo uerissimum esse de iure, ego Felinus Sandeus Iuris utriusque doctor perexiguus,decretalea publicè legens in almo studio Ferrariensi. Et ideo hæc scripsi manu propria,& sigillo meo paruo sigillari mandaui,saluo semper iudicio alterius rectius sentientis.

Laus Deo immortali.

Felinus Sandeus iuris Doctor Ferrarię.

Quia per sopradictum excellentem doctorem dominum Felinum Sandeum fratrem honorandum copiose & luculenter demonstratum est,& rei sufficienter demonstratę aliam demonstrationem adducere superfluum iudicatur.l.1.de do.pręle. l. 1. ff.de in inte.rest. ideo requisitus de subscriptione, tantum idem dico,& consulo iuris esse,prout supra consultum

est,ego Philippus de Franchis de Perusio, doctor,& nunc Ferrariæ iura canonica ordinariè legens, & in fidem propria manu scripsi, & meo sigillo paruo sigillaui, saluo tamen veriori consilio.

Laus Deo.

Philippus de Franchis de Perusio Iuris vtriusque doctor Ferrariæ.

His consideratis copiose & subtiliter quæ supra sunt deducta,ita dico & consulo:quia ista emolumenta, quæ percipit primò receptus, seu primò recepti, & in futurum percipient,tanquam accessoria prioris receptionis percipient,ad quã statutum postea factum,etiam respectu futurorum emolumentorum,non extenditur, vt est casus in præallegato cap. statuimus.de maio.& obe.iuncto capit.fin.de consti, & ibi hoc tenetur. Facit etiam decisio Io. And.in regula, sine culpa.in 6.vbi si virtute cõsuetudinis vel statuti primogenitus legitimus in omnibus succedit filiis aliis exclusis, primogenitus natus ex cõcubina secundo genito,nato ex matrimonio cum aliqua contracto,cuius matre moriente si contrahat pater cum prædicta cõcubina matrimonium postea,& sic legitimetur primogenitus, non tamen intelligitur legitimatus quo ad præiudicium secundo geniti. Item ibi Ioan. And.dicit,quòd etsi secundo genitus legitimus, fiat clericus:non propterea excludet primogenitus legitimè natum a successione primogenituræ, postquam dicta consuetudo vel statutum vt primogenitus succedat, clericum secundo genitum per regulas generales, vt iuri prius quæsito per ius superueniens non derogetur. c.quamuis, & c. si pro te, de rescrip.in 6.& in regula,factum legitimè. eod.lib. Facit etiã, quia ius superueniens,quæ virtute antiquæ consuetudinis facta sunt,alio non dato non eneruat:in c.1.de po.præla.in 6.& in c. cum venerabilis.de consue. Item facit, quia quamquam lex abrogetur,tamen vbi agitur de facto habente causam a tempore legis abrogatæ, iudicatur secundum tempus legis abrogatæ,ut voluit Bar.in l.fin.ff ad l.Cor.de fal. & not.in c.nouit.de iud.& in capit. s. de constitu. Sic ergo dicendum est quòd hoc casu secundum tempus primi statuti, & non secundum tempus secundi statuti, hoc casu cum habeat causam ex facto, tempore primi statuti, iudicandum sit. Item facit, quod no. Fel.consilio 393.vbi dicit, quòd guardianus datus executor ante cle. exiuit. de verb. signif.nihilominus postea exequi poterit in testamento sibi exequendo de mandato, etiam attenditur postmodum tempus, in quo non erat hoc prohibitum. Item facit quod no. Ange.in authen. vt cum de appell.cogno.in prin. & in auth. in medio litis sacras iussiones non fieri. vbi dicit, quod si factum fuit testamentum cum 7. testibus. & superueniat statutum requirens 8.testes, non infirmabitur illud testamentum prius factum ante statutum, quod morte præueniente testator non immutat. Item ad hoc facit,quod not. Bar.in l.omnes populi. de iusti. & iur. vbi statutum inducens vel tollens exceptionem, non habet vires nisi a tempore statuti facti, non autem a facto ante statutum,& illud non tollit,imputetur ergo huic prius doctori, si permisit alios post se doctoratos prius balotari & recipi ad collegium. sua enim negligentia illum excludit a loco priori, si alius ad illum receptus fuit,si illud debito tempore nõ petiit.cap.tibi qui.de rescrip.in 6.& capit.si clericus.de præben. eod.lib.

Et ita, vt supra scriptum est, dico & consulo ego Theodolphus Specia.decre. doctor,manu propria subscribens,sigillumque meum consuetum apposui.

Theodolphus de Specia.decre.Doct.Ferrariæ.

Argumentum.

Vnio Ecclesiarum an sit prescriptibilis,& quantum tempus requiratur,posito quod sit præscriptibilis: & titulus dans causam prescribendi quomodo probetur, & an cũ titulo procedat,& vnio dato quod sit prescriptibilis,an sufficiat tempus 40.annorum.

SVMMARIVM.

1 *Vnio aut annexio an probetur ex diuturnitate temporis.*
2 *Præscriptio quadraginta annorum,ad hoc vt procedat,requiritur titulus aptus ad præscribendum,seu dans causam præscribendi.*
3 *Præscriptio,seu quasi possessio sine titulo,ad hoc vt habeat locum,requiritur tempus, in cuius contrarium memoria hominis non existat,*
4 *Præscriptio an sit contra ius commune*
5 *Beneficiorum pluralitas,maxime incompatibilium, est inimica sacrorũ canonum.*
6 *Præscriptio interrumpitur per vnicum actum.*
7 *Testis deponens per verbum,credit,non probat.*
8 *Testes, vt probent memoriam in contrarium extare, quæ requirantur.*
9 *Interpretatio fit contra probare debentem, maxime in his,in quibus ius commune resistit.*
10 *Iudex in sententia non debet subitus esse, sed omnia diligenter inuestigare.*
11 *Præscriptio nulla cum mala fide procedit, etiam si sit possessio tanti temporis cuius memoria in contrarium non esset.*
12 *Possessio requiritur in præscriptione,alias est nulla.*
13 *Titulus debet allegari & probari, quando agitur de vnione duarum ecclesiarum,nec sufficit allegare solam possessionem.*
14 *Titulus putatiuus ad causandam præscriptionem in vnione ecclesiarum, quomodo probetur.*
15 *Titulus putatiuus,an debeat probari in vnione.*
16 *Vnio an probetur,& fama probet titulum, & dicatur sufficienter probatum.*
17 *Titulus fama publica probatur.*
18 *Statutum loquens de scriptura manu debitoris,habet locum in subscripta manu eius solum.*
19 *Testis causæ redditio, constat ex duobus, scilicet ratione, & intellectu.*
20 *Testium veritatis initia non debent esse per rationem disputandi,sed quodam tactu ipsius veritatis.*
21 *Titulus qui vere probari non potest,an probetur per communem reputationem tituli.*
22 *Hospitale præsumitur authoritate episcopi constructum, si ibi diuina celebrantur.*
23 *Ecclesia illa dicitur esse pauper, quæ non excedit valorem ducatorum decem.*
24 *Filius si viuente patre seorsum habitauit, & vt emancipatus longo tempore contraxit,valent contractus:quia præsumitur emancipatus, ex quo viuente patre seorsum habitauit.*
25 *Socii duo,quos socios esse apparuit,& demum in diuisione stetisse per decem annos, licet non probetur aliter diuisio, ex diuturnitate temporis præsumitur diuisam societatem.*
26 *Dictum vnius integræ personæ præbet iustam credulitatem.*
27 *Clericus adstrictus a superiore, vt titulum suæ ecclesiæ ostendat, si bullas amisit,nec per eas de titulo docere potest,si probet diu dictam ecclesiam tenuisse,præsumitur pro titulo,& sufficit.*
28 *Clericus qui tenuit beneficium longo tempore sciente & patiente diœcesano,non potest compelli ad docendum de titulo.*
29 *Clericus qui multo tempore stetit in ordine subdiaconatus,si perdidit literas suæ ordinationis,nihilominus censendus est subdiaconus.*
30 *Probatum expresse dicitur, quod resultat virtualiter ex ratione intellectus bene apprehendentis ex ipsis actis seu probatis.*
31 *Clericus si per triennium tenuit beneficium, & postea perdidit institutionem,stabitur iuramento suo.*
32 *Regula est cancellariæ apostolicæ,quòd contra eum qui triennio beneficiũ possedit pacifice,non possit quicquam opponi præscriptionem concernẽs, nisi vitium simoniæ.*
33 *Clericus illegitimus,qui diu tenuit beneficium,& perdidit titulum collationis,& legitimationis, an teneatur docere de legitimatione & collatione,an vero ex sola diuturnitate possessionis præsumatur.*
34 *Vnitur una ecclesia alteri,cum altera earum est pauper.*
35 *Beneficii titulus probatur præsumptiue in beneficialibus.*
36 *Testes ad hoc vt probent præscriptionem tanti temporis, cuius memoria, &c. qualiter deponere debeant.*
37 *Testium dictum recipiunt modificationem a communi usu loquendi, quòd secundum communem intelligentiam interpretantur.*
38 *Testium dicta,non debent intelligi secundum subtilitates iuris.*
39 *Rustici sagaciter & perite deponentes,suspecti sunt de subornatione.*

Consilium ij.

Dirige Domine verba mea in viã veritatis iustitiæ. Clarissime doctor in causa vnionis scribã pauca verba,quantum mihi vr̃ pro iustitia vtriusque partis bene examinanda. Et præsens controuersia reducitur ad tres difficultates. Prima, an vnio ecclesiarum est præscriptibilis. Secunda,posito,quod sit,quantum tp̃s requiratur ad præscribendum. Tertia difficultas,an ex attestationib. 1 testium sufficienter sit probata possessio. ¶ Circa † primum licet fuerint opiniones:quia Host.in sum.de suppl.neglig. præla. §.quot modis.versi.suppletur, vbi dicit quòd temporis diuturnitas non probat vnionem vel annexionẽ,& idem voluit Host. in c.nonnullis.de cle.non residen. prout refert ibi Ioannes Andreas circa medium, in versiculo, quid si semper. vbi Hostiensis firmat

sis firmat, quod licet ex consuetudine fuerint tentæ duæ ecclesiæ per unum rectorem: tamen ille, qui eas possidet per solam consuetudinem, non excusatur: vt ibi per eum: tamen in hac difficultate est tenendum contrarium prout firmat & disputat Ioannes Andreas in regula, qui contra iura. libro sexto. in mercuriali. & idem tenuit glossa in versiculo, ad mensam. in clementina prima. de excessibus prælatorum. & dominus Florianus in clementina, quia regulares. circa finem principii. in versicu. vigesimo quæro. de supplenda negligentia prælatorum. Et Pannormitanus in capitulo. cura pastoralis. de iurepatronatus, in principio.

2 ¶ Circa † secundam difficultatem dicendum videtur absque aliqua dubitatione, quod aut adest titulus aptus ad præscribendum, seu dans causam præscribendi: & tunc sufficeret tempus quadraginta annorum: per capitulum, de quarta. & ibi per glossam, in fine, de præscriptionibus. Nam vt dicunt doctores ibi: nisi fuisset titulus, non fuisset sufficiens tempus quadraginta annorum:
3 prout glossa, & ibi firmatur. Aut † de quasi possessione, & præscriptione sine titulo: & tunc requiritur tempus in cuius contrarium non sit memoria. Hoc probatur per casum in terminis in capitulo primo, de præscriptionibus, libro sexto, vbi in præscriptionibus in quibus ius commune, vel præscriptio est contra præscribentem, debet allegari titulus, & probari: & tunc sufficit tempus quadraginta annorum, vel requiritur tempus in cuius contrarium non est memoria. Et hanc doctrinam firmant omnes doctores in capitulo, si diligenti. de præscriptionibus, & non potest dici contrarium, cum sit casus & decisio in terminis in dicto capitu. primo. Modo in † casu nostro præscriptio &
4 possessio est contra ius, cum ius prohibeat & resistat, eo quia quælibet ecclesia parochialis debet habere rectorem. capitulo, cum non ignores. de præbendis. septima quæstione prima, sicut
5 alterius. Item pluralitas beneficiorum † maxime incompatibilium, est inimica sacrorum canonum. septuagesima distinctione. sanctorum. & capitulo, quia in tantum, & capitulo de multa. de præben. Cum igitur in ecclesiis compatibilibus ius resistat: merito ad præscribendum requiritur tempus, in cuius contrarium non sit memoria, quando non adest titulus, qui det causam præscribendi, ut per glossam in versicul. causam tribuat. in dicto capitulo primo, & in capitulo, si diligenti. in uersiculo, iustus titulus. de præscriptionibus. vbi plene per doctores. Eo ergo casu, quo agitur de præscriptione ecclesiæ, tanquam unitæ seu annexæ, licet procedat præscriptio: tamen, quia primo est contra ius, & ius commune resistit possidenti, requiritur titulus, & absque titulo requiritur tempus, in cuius contrarium non sit memoria. & ita in terminis decidit Ioannes Andreas in dicta regula, qui contra iura. in fine: qui hanc quæstionem disputauit. & sic habetis decisionem in terminis Ioannis Andreæ. idem decidit dominus Florianus in dicto versiculo, vigesimo quæro. vbi reprobatis opinionibus Landulfi, concludit, quod cum ius commune resistat, non sufficit præscriptio, nisi intercesserit titulus sufficiens ad dandam causam præscribendi. Et concludit, quod tenendo seu possidendo alterum beneficium annexum, seu vnitum, procedit præscriptio seu consuetudo, modo prædicto. Illa sunt verba domini Floriani intelligentis modo prædicto an sit præscriptio cum titulo, vel sine. Et idem dominus Florianus in §. præmissa. in versiculo, tertio quæro semper sit, & remittit ad ea, quæ dixit in dicto versiculo. vigesimo quæro. cum contrarium non possit dici, per casum in dicto capitulo primo, de præscriptionibus, in sexto, ita quod de hoc non est hæsitandum. Et est decisio in terminis Ioannis Andreæ in dicta regula, qui contra iura. in fine. Et noscis quanta sit authoritas Ioannis Andr. Testes autem in hac causa inducti non probant de aliquo titulo. sed indifferenter super hoc interrogati, dicunt se nescire: solum probant nudam possessionem, non coloratam aliquo titulo. Ita poteris videre omnes testes in interrogatoriis partis aduersæ, omnes indifferenter dicunt se nescire.

¶ Circa tertiam & ultimam difficultatem, licet omnes testes communiter nitantur probare de quasi possessione quadraginta annorum, non colorata aliquo titulo. Et ij testes nihil probant ex quo absque titulo requiritur tempus, in cuius contrarium non sit memoria: vt supra. & maximè, quia in istos quadraginta annos fuit præscriptio interrumpta, eo quia constat per publicum instrumentum iam sunt duodecim anni, & vltra, quod dicta ecclesia fuit collata domino Bartholomeo Taruffo tanquam benefi-
6 cium distinctum de per se, & non unitum, quo casu † per vnicum actum contrarium interrumpitur præscriptio: vt per glos. in l. nemo. §. temporales. ff. de regulis iuris, & per Imo. in capitu. accedentibus. de priuilegiis. ita quod etiam non esset probata præscriptio quadraginta annorum. Tamen quicquid sit de hac præscriptione quadraginta annorum, non videtur curandum in hac præscriptione, & quasi possessione, contra quam ius resistit, vt supra ostensum est. Solum reperio duos testes, qui deponunt de vlteriori tempore, videlicet, Zanettum, quintum testem in ordine, qui super quarto capitulo interrogatus, a quanto tempore citra, dicta ecclesia fuerat vnita, vnde se nescire dicit; sed credit quod sint forte centum & cæter. Hic † testis non probat, quia deponit per verbum, credit, ut per Bartolum in l. 1. ff. de ventre inspi. & in l. quid tamen. §. si arbiter, ff. de arbitra. similiter alius testis Ramfaldus sextus testis in ordine, super quarto capitulo, nititur deponere de tempore, cuius initii memoria non est in contrarium, sed deponit eius testis iudicio, quo casu non concludit necessario, vt per Bartol. in dicto. §. si arbiter. Idem Angel. in l. sciendum. de verbor. obligatio. column. 2. in fin. idem Butrius in capitu. cum olim. colum. 2. de censi. & per Bartol. in d. l. 1. ff. de uent. inspi. Gasparinus septimus, & ultimus testis super quarto capitulo deponit de tempore, in cuius initium non extat memoria: sed non videtur reddere bonam rationem, quia postea interrogatus quanto tempore citra, respondit se aliter nescire. Item interrogatus, si per tempora præterita fuerint rectores diuersi in dictis ecclesiis, dixit se nescire, unde non reddit concludentem rationem. Et aduertendum, quia ut supra ostensum est in hac præscriptione, contra quam ius resistit, & possessio est contra ius, & consequenter ad causandam præscriptionem, requiritur tempus, in cuius contrarium non est memoria, vt supra. Est diligenter † considerandum, vtrum
8 testes adducti, probent memoriam non extare, cum alias foret facile vnicuique testi dicere simpliciter memoriam non extare in contrarium. unde quomodo per testes probetur memoria non extare, habemus textum & ibi per docto. in l. si arbiter, ff. de probation. ubi requiritur quod testis reddat causam scientiæ, quia omnium est communis opinio, & quod non viderint nec audiuerint in contrarium, alias testis non probat memoriam non extare. Hoc idem voluit glossa ordinaria in dicto capitu. fina. de præscriptio. lib. sexto. quam glo. videatis, quia semper allegatur, si testes concludenter probent memoriam non extare, quia debent deponere, quod semper viderunt, & audiuerunt ita esse, quod nunquam audiuerunt, nec viderunt contrarium, & quod communis opinio est, quod semper sic fuerit, alias testes nihil probant. Et ita etiam voluit Hostien. & Innocen. in capitu. quid per nouale. & in capitu. veniens. de verbo. significa. Et in Spec. in tit. de proba. §. 1. in ver. vltimo quærit qualiter probatio, & maxime ibi, in huius autem præscriptionis probatione alias testis nihil probat.

9 Modo, † si vestra reuerentia dignetur inspicere hos testes, facile videre poteritis, an probent, cum non reddant causam concludentem per modos, quibus probetur memoriam non extare. Et dixit Bald. in l. ingenuum. ff. de stat. homi. quod totum pondus causæ stat in testibus. Et nouit etiam uestra reuerentia, quod interpretatio fit contra probare debentem. capitu. in præsentia. de probatio. maxime in iis, in quibus ius commune resistit.

Placeat uestræ reuerentiæ, pro iustitia vtriusque partis, diligenter considerare dictos testes, & ea, quæ per me scripta sunt, & reprehendi ea, non est dubitandum, quod iustitiam partibus administrabitis, & ego nullum aliud interesse prætendo.

10 Amplius † videatis Spe. tit. de app. in §. nunc breuiter. ver. iusta causa est in §. per te quantum instruit iudicem, vt non debeat subitus esse in sententia, sed omnia diligenti inquisitione inuestigare, 30. q. 5. iudicantem. Cætera pro iustitia vtriusque partis supplebit vestra reuerentia.

∴ Philippus de Perusio.

∴

Laus Deo.

∴

Eiusdem ad prædicta propter apostillas.

CLarissime Doctor, ego non facio dubium, quod vnio non possit præscribi, quia glos. est quod sic, in versic. ad mensam. in clemen. 1. de supple. neg. præla. & dom. Flo. in uers. 20. quæro. in clemen. prima, de excessibus prælato. & Panot. in d. capitul. cura. de iur. patr. & Io. And. in regula, qui contra iura. Sed difficultas est, quantum temporis requiratur. Item, an cum titulo vel sine tit. & quomodo probetur titulus
11 dans causam præscribendi. Et pro iuridica † intelligentia prædictæ difficultatis, quæ cum dependeat a præscriptione, & ex ea fundetur, præmittendum est primo, quod cum mala fide

nulla præscriptio procedit.cap.fin. in versic. nulla.de præscript. etiamsi esset possessio tanti temporis, in cuius contrarium non est memoria, secundum Io.And.& alios doctores, per illud vniuersale, negatiuum, nullam.in d.c.fi.& facit regula, possessor.li.6.est gl.pen.in c.1,de præscrip.in 6.

Secundo præmittendum, quod sine possessione nulla præscriptio procedit: vt in regula, sine possessione.libr.6. etiam si esset præscriptio tanti temporis, in cuius contrarium non esset memoria; vt habetur in c.causam, ibi per Panor.& alios, de præscr. cum ad esse præscriptionis requiratur possessio vel quasi. His præsuppositis, sunt considerandi duo casus. Primus, quãdo duę ecclesię sunt possessæ ab vno, vel pluribus rectoribus simpliciter, non tamen que annexæ seu vnitæ vel dependentes ad inuicẽ, & isto casu non procedit præscriptio, cum non fuerant possessæ, tanquam vnitæ, & vbi non concurrit quasi possessio vnionis seu annexionis sine tali possessione nõ posset procedere pręscriptio: vt supra. Item quia in dicto casu esset possessio cum mala fide, Et ideo quia esset mala fides, & quia non adesset quasi possessio vnionis, non causatur, nec procederet præscriptio, ut supra.& isto casu potest procedere quod notat Hostien.in sum, de supplen.negl.præla.§.quot modis.versic.suppletur. ubi dicit quod temporis diuturnitas non probat vnionem vel annexionem, nam debet intelligi, quando beneficia fuerunt possessa nõ tanquam vnita, sed simpliciter: & eodem modo potest procedere, quod not. Hosti.in d.capitu.nonnulli.de cle.non resi.quando duæ ecclesiæ sunt simpliciter possessæ. Patet ergo, quod in hoc primo casu non cadit de præscriptio.seu consuetudine tractare. Est ergo necessarium considerare secundum casum, quãdo duę ecclesię sunt possessę tanquam unitæ seu depẽdentes, tunc enim cum concurrat quasi possessio vnionis, causatur præscriptio. Et ideo probata quasi possessione vnionis, est aduertendum quod aut constat de vero titulo, & similiter non cadit præscriptio uel consuetudo, quia si titulus vnionis est uerus & iustus, secundum ea, quæ habentur in capitu.sicut vnire de escessib.prælat.& in capitu.nouit, ne sede uacante.& 16.quæstio.5.& temporis.ex quo constat de vnione, & debito modo, & seruata forma iuris, non cadit, nec est opus tunc de præscriptione uel consuetudine tractare; vt per glo.in verbo, causam tribuat.in d. cap. 1.de præscri. in 6.

Si vero non constat de vero titulo, sed solum probatur possessio ipsarum ecclesiarum, tanquam vnitarum & annexarum, & hoc casu ex quo non probatur aliquis titulus putatiuus, sed sola quasi possessio vnionis, & quod ecclesiæ tentæ fuerunt tanquam unitæ uel dependentes, prout est casus noster, tunc requiritur tempus in cuius contrarium non est memoria, & in hoc habetis decisionem in terminis Ioan. Andr.in regula, qui contra iura.lib.6.uideatis thema, ubi quærit de rectore parochialis ecclesiæ dicente ecclesias fuisse tentas & possessas tanquam vnitas & annexas, & tamen hoc casu Ioan. And.in fin. concludit præscribi eo tempore, de cuius initio non est memoria, per c.1.de præscrip.lib.6. Et iterum Ioan. And.in sua decisione, in fi.repetit: dũ postea sic fuerit ecclesia.f.vt annexa uel unita.ista est formalis decisio Io. And.

Modo ista formaliter contigit in casu nostro, quia licet testes dicant quod ista beneficia fuerunt possessa tanquam unita, seu dependentia, per hoc non sufficit præscript.quadraginta annorum, quia per solam possessionem, tanquam unita & possessa annexa uel dependentia, non probatur titulus; sed bene probatur sola possessio, scilicet, quod fuerunt possessa tanquam annexa seu unita uel dependentia. Et ideo hoc casu requiritur præscriptio tanti temporis, in cuius contrarium non est memoria. habetis thema, causam & decisionem clarissimam Ioann. Andr.in dic regula, qui contra iura. placeat videre & bene considerare, quia

13 ex hoc erit clarius. Dum ergo † vestra reuerentia dicit, quod tenere duo beneficia tanquam annexa vel unita, non est contra ius: Ego hoc fateor, quando constat de titulo, nam titulus debet allegari & probari. ita text.in dic.capitu. primo ibi, tenetur probare. Sed quando non constat de titulo putatiuo, non sufficit probare solam quasi possessionem unionis. Et sic quod beneficia fuerunt possessa & tenta tanquam unita seu dependentia, per hoc enim non est probare titulum, sed solam possessionem unionis. Et ideo in dicto casu requiritur tempus in cuius contrarium non est memoria, ut Ioan. Andr.in dicta regula qui contra iura. Aduertatis ergo, quod licet testes probent quod uiderunt tenere & possidere istas ecclesias tanquam unitas, seu dependentes, ex hoc non inducitur probatio alicuius tituli, sed sola quasi possessio unionis, quia si testes deponerent, quod uiderunt tenere & possidere ecclesias simpliciter, tunc clarum quod non posset habere locum præscriptio, ut supra præmissum est. Ad inducendam ergo consuetudinem & præscriptionẽ, est necessarium probare de quasi possessione unionis, & quod testes deponant quod uiderunt tenere & possidere dictas ecclesias tanquam unitas & dependentes, & hoc casu licet testes ita deponant, non probatur titulus, quia si ex hoc probaretur titulus putatiuus, prout vos dicitis, tunc sufficeret præscriptio quadraginta annorum. Sed quod per depositiones testium modo prædicto non surgit probatio alicuius tituli, sed solum insurgit probatio quasi possessionis unionis, ideo est quod requiritur tẽpus, in cuius contrarium non est memoria, ut per Ioan. And.in dicta regula. qui contra iura. Et videatis bene thema in principio, & decisionem in fin. prout supra signaui. Et ideo testes in casu nostro interrogati de titulo vnionis, si dicunt se nescire, solum probant quasi possessionem vnionis: & non sufficit allegare titulũ, aut quod per testes allegatur titulus unionis, nisi probetur. Ita text.in dicto capitu.primo de præscript. in sexto. Titu-

14 lus † aũt putatiuus ad causandam pręscriptionem, est, si probaretur quod episcopus uniuit, tamen non seruata forma iuris, aut absque consensu capituli, uel si capitulum ecclesiæ cathedralis fecisset vnionem uacante sede, uel sine consensu episcopi. Aut si inferior ab episcopo fecisset unionem, qui non potuisset unire dicto.capitu.sicut unire. aut si fuisset impetrata vnio per literas subreptitias papæ. Istis & similibus casibus titulus talis daret causam præscribendi, licet esset inualidus; tamen quia putatiuus in successionibus sufficit, & ita glo.quarta in capitu.cum dilectus.de consue.& in capitul.de quarta. de præscript.in ultima glo.in fin.per glo.in uersi.causam.in d. capitu.primo de præscriptio.in sexto. Et de huiusmodi titulis, vel aliquo eorum, testes nihil probant, imo dicunt se nescire quod titulus putatiuus probetur: & nunc sufficeret possessio quadraginta annorum, vt supra. Sed probare solam possessionem, quod tanquam unita & annexa possessa fuerint: non est probare titulum vnionis, sed probatur solum quasi possessio unionis, & hoc est quod voluit do. Flo.in dicto uersicu.10.quæro.si bene consideretis. Nec obstat

15 † quod dicit Bartol. in l.Celsus, ff.de vsucap. quia idem Barto. concordat.dicit enim quod titulus putatiuus debet probari, Nec possum dicere contrarium: cum sit text.in d.capitul.1. Et probare quod tanquam unita possessa fuerint, nõ est probare titulum vt supra. Sed testes nostri interrogati de titulo, & quis vniuit, dicunt se nescire: ideo hoc casu requiritur præscriptio tanti temporis, in cuius contrarium non sit memoria, quæ minime probata est, ut supra.

Placeat igitur considerare, quia aut testes deponunt de possessione simpliciter, & sic tanquam unita, & hoc casu non procederet pręscriptio, tum quia non esset possessio unionis, tum quia esset mala fides, ex quo ius commune resistit: vt dicto capitul.de multa, & cap.cum non ignores.de præbend. & dicta regula, qui contra iura. Oportet ergo dicere quod probet per testes, quod beneficia fuerunt possessa tanquam vnita, & tunc si dicitis, quod ex hoc testes probẽt titulum, & sic sufficiat possessio quadraginta annorum: tunc quæro a uobis, in quo casu erit, quod requiratur tempus, in cuius contrarium non sit memoria? certe nõ erit dare casum, quia si testes probant possessionem simpliciter absque qualitate vnionis, vel annexionis, non causatur pręscriptio, vt nunc proxime ostensum est, & probando qualitatem vnionis & quod tanquam annexa possessa fuerunt, uos dicitis esse probatum titulum, & sufficiet.40.annos. Non erit ergo casum, in quo requiratur tempus, in cuius contrarium non sit memoria; & hoc est falsum, ut in d.cap.1.& per Io. And.in d.regula, qui contra iura. Verum, quia probare, quod beneficia fuerunt possessa tanquam unita, non est probare titulum, sed solum quasi possessionem vnionis. Ideo est quod in dicto casu requiritur tempus in cuius contrarium non sit memoria, prout in terminis dicit Io. And.in dicta regula, qui contra iura: quem diligenter consideretis in proœmio, in themate, & postea in fine in decisione. quia ponit decisionem in terminis ad hanc difficultatem, de qua agitur coram uestra reuerentia.

Laus Deo.

EXcellens Doctor & Reuerendissime domine Cardin. Rauen.uicarie dignissime. Pro claritori demõstratione Iuris domini Ioannis Mariæ a Cloatis, Cupit uestra reuerentia respondeři ad quædam obiecta, quæ fiunt contra ipsum. Quoniam dicitur quod dato quod unio sit præscriptibilis, non tamen sufficit præscriptio communis annorum quadraginta, sed debet esse longissimi temporis, de cuius initio memoria in contrarium non habetur, ut multum clare determinat Io. And.in regula, qui contra. Io Mercu. Et dicitur quod testes sui non probant de hoc tempore, ergo &c.

Insistam

Insistam igitur circa duo. Primo quod etiam si testes sui non probarent de tanto tempore: nihilominus debebat obtinere. Secundo, quod imò rectè legenti & interpretanti apparere poterit, quòd testes ipsi pro maiore parte probent diuturnitatem temporis longissimi, cuius initij non sit memoria in contrarium. Ad primum dico, quod intentio istius domi. Ioannis Mariæ est fundata hoc modo: quia non allegat solam diuturnitatem temporis: sed allegat titulum, quem non potest probare vere: quia non reperit instrumentum vnionis, sed probat titulum præsumptiue: quia testes deponunt quod prædecessores sui tenuerunt ecclesiam sancti Apollinaris. Et 16 † apparet quòd homines istarum ecclesiarum ita reputauerunt, & non est qui probet, & dicat contrarium. vnde ista fama factæ vnionis probat titulum istum, adeo quod dicitur probatus titulus sufficienter. Et mihi videtur quod de hoc sit aperta decisio dom. Bartol. in l. Celsus. in fin. primę colum. ff. de vsucap. in versi. pone quod pater tuus emit fundum, &cęt. vbi 17 † aperto ore vult, quod sufficit probare titulum publica fama. Et ita hic, dato quod titulus sit perditus: tamen est communis opinio in loco de titulo: quia continuè homines Grumuli reputauerunt ecclesiam suam vnitam sancto Apollinari. Et hoc suadet grauis paupertas illius ecclesiæ, quæ nullo modo posset sustinere proprium rectorem. Et ideo Bald. in l. prim. can. in quinta quæst. C. de rei ven. pone, inquit, quod ego litigans non possum probare de titulo patris mei, super rei alicuius possessione: cecidi: quomodo potero vendicare? & respondet quod per indicia, puta per publicam vocem, & famam. vnde licet non probem titulum, probo iustissimam credulitatem tituli, vt ibi per eum. Sic in proposito impossibilitas probandi titulum verum, non debet adeo attendi, quia ex aduerso præualeat tot testium asseueratio, non simpliciter de possessione, sed qualificatiue, scilicet quod tenta fuit tanquam vnita & incorporata. ¶ Et si diceretur quod sufficeret publica fama, vel communis opinio: tamen non est testis, qui deponat de hoc. Respondeo quod imò rectè intuenti est probata fama & communis opinio. Primo adduco, quod not. Bald. in capitul. præterea. in prima colum. de testi. vbi dicit per illum textum not. quod ex pluribus concurrentibus etiam si sint diuersi generis, resultat vna probatio integralis, vel saltem violenta præsumptio. Ad idem allegat capitul. cum dilectus. de successio. ab intestato. Modo dico, quod actus, de quibus testes deponunt, videlicet diuturna perceptio sacramentorum, in quo non est qui deponat de contrario, inducat effectum communis opinionis. Nam profectò credendum est quod subditi prælatos istos adiuerint, opinantes has ecclesias vnitas, cum tot testes dicant quod tentæ fuerunt vt vnitæ, & postea dicitur de concursu totius plebis, quod sane inducit probationem famæ. ¶ Secundo adduco, quòd ex dictis testium & effectibus quos probaui, resultat opinio vulgi. Ergo est probata fama. Ita dicit Bartol. in l. si constante. in prima quęstio. primę partis. ff. solu. matrimo. vbi vult, quod communis opinio vulgi, est fama, & quod illa probetur, etiam si testes non dicerent expresse ita fore vulgi opinionem, si deponant actum, hoc de necessitate concludentes & hoc vult Bartol. dum dicit, vtrum habere tot debita, &cæt. Modo hic assertio tot testium, quod tenuerunt, vt vnitas, & attestatio concursus populi probant communem opinionem; Ergo & primam, & istud nihil concludit, & ita clare transiuit Bald. in l. vbi adhuc, in versicul. quærit glossa, C. de iure dot. ¶ Tertio adduco Specul. in titul. de proba. §. primo, versicul. illud autem sciendum, vbi dicit, quod si testis dicit se audiuisse a maioribus, & quod ex aduerso non probatur contrarium; docebitur de communi opin. & dicenti, quod hic non sit probata communis opinio, incumbit onus probandi, quod probo tali ratione; Communiter non dantur duæ ecclesiæ curatę duobus successiue in titulum. Item communiter ecclesia curata alteri vnitur: ista sunt nota. Modo communis accidentia transfert onus probandi in aduersarium, gloss. in l. neque natales. C. de proba. Ergo cum constet de possessione continuata per duos, & de paupertate ecclesiæ litigiosæ, & de actibus populi, præsumitur quod communis opinio erat de titulo, & videantur testes in fine secundæ chartæ, ibi, & ab antiquioribus. ¶ Quarto 18 † considero quod illud dicitur probatum expresse, quod resultat virtualiter ratione intellectus bene apprehendentis ex ipsis probatis. Iste modus arguendi colligitur ex glossa. & quod ibi notant Ange. & Imol. in l. prętor ait. in princ. ff. de oper. no. nuncia. & versic. expressum. & ex eo, quod no. Bartol. in l. 1. §. si ita. ff. de hæred. instit. de sententia, in qua dicitur iniunctum Victon, &c. quòd satis expressum intelligit, condemnamus. Et not. Bald. in l. ertore. C. de test. & dicit An. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. 19 ff. de verbo. obligatio. Et statutum loquens de scriptura † confecta manu debitoris, habet locum in subscripta de eius manu; quia virtualiter est idem effectus. Modo hic dicta testium, vt prædixi, non habent ista verba; quia ita esset communis, se ex quo dicitur, quod reputarunt eas vnitas, quòd & omnes de villa percipiebant sacramenta, certe ista verba habent manifestū sensum de vnione.

Quinto considero, quod etiam si non essent examinati testes, videtur notorium in loco, quod istæ fuerint reputatę vnitæ ecclesiæ. Est enim notorium facti permanentis ipsa diuturna possessio duorum prçlatorum, quod verisimiliter non successissent alter alteri, nisi essent vnitę. Est enim notorium paupertas istius ecclesię, & est notorium, quòd populus ita credidit. Modo dico, quòd resultat prçsumptio vnionis. Et pondero verba Specul. in tit. de notario crimine. §. iam de notorio. versicul. de notorio facti, vbi dicit quod aliquando aliquid, quod est notorium facti, a iure prçsumpti, & quod ex actibus probatur violenta prçsumptio notorij, ista sunt verba sua, quę conduco ad propositum, quasi hic resultat notorium de prçsumpta vnione.

Sexto considero, quòd licet alias in probanda fama plura dicantur, de quibus Specul. titu. de notorio crimine. §. fama. & gloss. & Archid. quarta quęstio. quarta, §. item lęge. & Bartol. in l. de minore. §. si plurium. ff. de quęsti. & Salic. in l. ea quidem. C. de accu. & Innocen. in capitul. cum oporteat. de accus. cum alijs concord. tamen in casu nostro non exigitur tanta solennitas probationis famę: quęritur enim vt probetur fama de titulo, & ista probata est ex hoc, quòd testes deponunt quod illi presbyteri tenuerunt, vt unitas, & quòd ita reputauerunt ipsi, & quod ita audiuerūt ab alijs, & isti actus continui & communes omnibus de populo probant euidenter, quid populus opinetur. Ista enim facta sunt ueri sermones l. amplius. ff. rem ra. hab. Secus quando tractatur de fama alicuius hominis, quia regulandę sunt assertiones testium, secundum doctrinas Docto. in d. locis. unde pluribus simul iunctis probatur unio prçsumptiue, uidelicet rationabilis causa, & effectus unionis, paupertas ecclesię de qua litigatur. Communis reputatio hominum loci, probata possessio cuius initium non probatur. Testimonia de memoria ęterna uiuentium, inefficacia probationum contrariarū, prçsumpta scientia superioris, tacita probatio concludit titulum. Allegans autem, quòd non fuerint unitę, uel quod isti prçlati tenuerunt de facto, quę duo non prçsumuntur, probet. 20 Et † si diceretur contra testimonium istorum potest probare possessionem, non unionem, nisi expresse dicat se uidisse fieri unionem; quia omnis reddino causę testis duobus constat, scilicet sensu, & intellectu, id est ratione cognitionis eius, quòd deponitur. Sed certum est, quòd vnio non uidetur, ergo per testes non probatur. Respondet Bald. loquens in probatione dominij in l. proprietatis, ad fin. C. de proba. quòd non probatur unio, sed probatur causę unionis. illę enim cadunt in sensu testis, puta quia uidit rem diu gubernatam tanquam unitam, & considerauit paupertatem ecclesię unitę. Istę cum causę cōsistunt in facto hominum, ergo apprehenduntur per sensum corporis iuxta gloss. in leg. quod meo, §. penolti. ff. de acqui-21 rend. possessio. Et subdit † paulo post, quod initia ueritatis in teste non debent esse per rationem disputandi: sed ut ita dixerim, quodam tactu ipsius ueritatis. Et quod etiam titulus, qui non potest probari uere, probetur per communem reputationem tituli, not. Bartol. in l. atqui natura. §. cum me absente. ff. de negoc. gest. Et si diceretur, solennitas unionis ad iustificandam possessionem alterius curati, uidetur extrinseca possessio; ideo non prçsumitur, nisi probetur. l. quęcuoque. in fi. ff. de public. Respondeo quòd istud fallit in materia, in qua currit diuturnitas temporis, casus est in l. si filius. C. de petit. hęred. & probatur in l. quia aliena. uersicul. sed si non adierit. ff. de acquiren. hęred. & ibi hoc notant Bartol. & An. & idem not. Hostien. & Ioan. And. in capitul. Albericus. de testi. & domin. Anton. & Imol. in capitul. ea noscitur. de his, quæ fiunt a prçla. sine consen. capitul. & Angel. in l. sciendum. ff. de uerborum obligatio. & Ludouic. Roma. in l. qui in aliena. prçallc. & est text. cum gl. in capitul. peruenit. de emptione & uenditio. Et late probat Petr. de Anchar. consilio 130. incipiente, ex consilijs excellen-22 tium doctorum. Et adduco † quod notat Archid. in capitul. nemo. de consec. dist. secunda, ubi dicit, quod si apparet hospitale constructum, & ibi publice diuina celebrantur, an prçsumatur authoritate episcopi constructum, si aliter non appaiet & dicit quod sic & sequitur Ludouic. Rom. in l. sciendum. ff. de uerborum obligatio. Et si diceretur, ista sunt uera, quando deponitur, uel probatur de aliquo actu, quo ad solennitatem, quæ ex hac præsumptione suppletur. Secus autem, ubi tractatur de ipsa substantia actus, puta an facta fuerit unio uel non. Non autem disputatur an positio, quod fuerit facta, an interuenerit debita causæ cognitio, uel consensus capituli, quia ista prçsumeretur bene ex longo transcursu temporis. Sed hic negatur unio, quæ ex hoc solo non probatur. Respondeo secundum

Bald.

Bald. in l. prima. C. de re. alien. non alien. pone, inquit, aliquis tanquam executor vendidit rem testatoris, & alia gessit per lapsum temporis, fatetur quòd non, nisi aliud suadeant coniecturæ: quia præsumetur tunc fuisse executor. Modo istam caudā noto ad propositum, & dico, quòd allegare simpliciter vnionem, & probare eam ex diuturna possessione, non iuuatet. Sed addere circunstantias adeo claras, & coniecturas inexpugnabiles, est ostendere quasi euidentem titulum: quoniam apparet 23 de paupertate ecclesiæ, † quæ non excedit valorem decem ducatorum, ista est coniectura vnionis. Præterea, quòd episcopus loci tolerauerit non vnum, sed duos rectores, qui diu ecclesias rexerunt, vt haberent curam vtriusque ecclesię, est euidens coniectura præsumptæ vnionis, & non est hoc ad scribendum incuriæ, vel negligentiæ prælati, imo vigilantiæ, & discretioni, ne ecclesiæ Grumuli ob tenuitatem redituum paterentur dispendium in regimen animarum. Si autem vna quarta vnionis periit, cur debet imputari vtrique ecclesiæ, quarum vtilitas per dismembrationem euidenter ostenditur? Et quod concursus coniecturarum, cum diuturnitate temporis importet præsumptionem totius actus necessarii, not. Bal. in l. post mortem, 24 ff. de adopt. vbi dicit, si † filius habitauit seorsum a patre, & vt emancipatus contraxit longo tempore, valet contractus: quia præsumitur emancipatus, ex quo viuente patre seorsum habi- 25 tauit. Ad idem, l. vlti. C. communi diuid. vbi † si apparet duos fuisse socios, & demum stetisse in diuisione per decem annos: licet aliter non probetur diuisio ex diuturnitate temporis, & continuata diuisione & separatione: probatur societatem fuisse diuisam. Sic econtrario in vnione. facit l. in libertę. ff. de ritu nup. Et aduertat, rogo reuerentia vestra, quomodo ista concludant: quia dico, quòd probatus est titulus præsumptiue, & quòd istud tempus ita longum arguit præsumpta vnione, iunctis coniecturis, inter quas illa est magis intuenda, inquantum testis legalis fide dignus, & iuratus refert Reuerend. Cardinalem Rauen. tunc simpliciter archiepiscopo, causa cognita & ruminata declarasse proprio ore has suas ecclesias fore, & censeri vnitas, non dico, quòd hoc probet vnionem, cum test. is sit singularis: sed dico quod præbet optimam materiam conie- 26 cturandi, & imaginandi veritatem: quoniam dictum † vnius integræ personæ præbet iustam credulitatem, iuxta gloss. in l. Titio fundus. ff. de condi. & demonst. Et si diceretur, ista euanescunt, si videatur. Ioan. And. in regula, qui contra. in mercu. in responsione ad primum argumentum, vbi dicit quòd in temporalibus bene potest allegari ista diuturnitas temporis, per l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti. secus in spiritualibus, in quibus requiritur canonica institutio. capitul. primo, de regul. iur. lib. sexto. Respondeo, quod per hæc non dissentio ab authoritate Ioan. And. Sed dico aduertendum esse: quia ipse in sua solutione, dum recedit ab opi. Guliel. vult, quòd tempus, cuius initii, &c. sufficiat in istis terminis: quia habet vim tituli: ergo sentit, quod minus tempus cum titulo sufficit. Sed sic est, quod per famam probatur titulus, qui non apparet, vt supra dixi, ergo est satisfactum opinioni Ioan. Andrę. Et si diceretur, ergo nunquam requireretur allegare tempus longissimum, sed sufficit longum: quia habebit in se pręsumptionem tituli. Respondeo quòd non sufficit, quando quis fundat se in tempore, & testes deponunt solum de possessione. Sed quando deponunt qualificatiue quod possessio fuit propter vnionem ab omnibus pręsumptam, & ipse actor fundat se in ea vnione, quam probat pręsumptiue, tunc non est de mente Ioann. Andrę quòd iste titulus non sit sufficienter probatus. Et maxime, quando concurrit tantus fauor verisimilitudinis, prout hic: quia si non esset facta vnio, oporteret eam de necessitate fieri. ¶ Et si diceretur secundum hoc, Quicunque probaret se tenuisse per decem annos duo beneficia curata, quorum alterum esset copia pressum, sufficit probatio possessionis absque titulo: quod est absurdum. Respondeo, & dico, quòd non procedit hoc: quia cum allegaret titulum pręsumptiue, possessio esset minus recens. Sed bene dico 27 † quòd clericus adstrictus a superiore, vt ostendat titulum suę ecclesiæ, si non habet, quia perdidit, quod probat se diu tenuisse ecclesiam, præsumitur pro titulo, quòd sufficit. Ita dicit Innocent. in capitulo. illud. de præsumpt. volens, quòd si homines dicunt illum rexisse ecclesiam vt rector, & aliter non ostēditur titulus, vel verus vel putatiuus sufficit. Et sic loquitur in beneficialibus, & sic in terminis nostris, alias secundum ipsum sequeretur magna absurditas, quod oporteret semper quascunque probationes habere paratas de sua canonica institutione. Modo non dubito, quòd ista verba, quæ sunt Innocent. formaliter suadent non parum R. V. quòd iste debeat obtinere, dato quòd instrumentum tituli sit amissum, ex quo non est in loco, qui non recordetur principium vnionis, quia non probatur quod nunquam istæ fuerint dismembratæ. Et si diceretur, imo Innocent. retractat hanc suam opin. ibidem in versicul. nobis videtur, respondeo, quod Hostien. ibi approbat primum dictum, dicens quod considerato, quòd prælati sæpius inquirant de titulis, & subditi non libenter sustinent intrusos, diuturnitas temporis & pacificę obedientiæ probant sufficienter titulum. Et dicit quod istud tempus est in arbitrio iudicis, & quod non debet esse possessio recens. Sed in casu nostro non potest arbitrari hoc tempus: quia nō habet tempus de sui principio. Testes enim non dicunt, quod a tot annis citra, ita fuerit, quasi aliquando fuerit contrarium. Sed dicunt, quod computatis annis, quibus eorum memoria cœpit esse tenax, semper ita viderunt. Subdit Hostien. quod si tamen ex aduerso probaretur de intrusione, remouebitur. Ita fateor hic, quod si aduersarius cuius intentio est fundata in quadam mera negatiua, videlicet non est unio, probet de separatione, secus esset. Et istam decisionem Hostien. sequuntur ibi domin. Anton. Ioan. de Ligna. Imol. & domin. Abb. qui tamen in versicul. idem puto & fortius dicit, quod non sufficit famam de titulo, sed requiruntur alia adminicula, puta de aliis actibus pertinentibus ad titulum, puta, collatio sacramentorum, audientia diuinorum, & similia. Quæ optime concurrunt hic, & clare probant testium assertiones, ita quod inducatur optima & sufficiens pręsumptio tituli. Et alleg. Dominic. de sancto Gemin. in capitul. ordinarii. §. primo, de offic. ordin. lib. 6. ubi disputans, an & quando cogatur ordinarius ostendere titulum sui beneficii, inter cętera dicit, quod si factum est adeo antiquatum, & diceret se instrumenta perdidisse, non compellitur probare. alleg. Hostien. in capitul. licet, de simon. Fatetur tamen, quod audiretur tertius volens probare de non canonica institutione. Et idem tenet domin. Petr. de Anchar. in repetitio. regulæ primæ, de regul. iuris libro sexto. Et dicit Bald. in l. si filius. C. de petit. hæred. quod si clericus sciente eo, ad quem pertinet collatio diu tenuit beneficium: præsumitur principalior possessor, nisi contrarium 28 † probetur de directo. Et dicit Bald. in leg. siue possidetis. C. de proba. quod si clericus tenuit beneficium longo tempore, sciēte & patiente diœcesano, non potest compelli ad docendum de titulo. allegat Innocent. in dicto capitul. illud. Idem in istis 29 † terminis dicunt Bald. Angel. Imol. & Roman. in dicta l. qui in alterna. & Ioan. de Imol. in capitul. ex frequentibus. de institut. Et dicit Innocent. in capitul. super his. paulo ante fin. quod clericus qui multo tempore stetit in ordine subdiaconatus, si perdidit literas suæ ordinationis, nihilominus censendus est diaconus, sequitur Domin. Anton. in capitul. inter. de cleri. peregri. & solemnis doct. Ioan. de Ana. in capitul. licet Hely. de si- 30 mo. dicit, quod † si clericus per trienium tenuit beneficium & perdidit instrumentum, stabitur iuramento suo, clemen. i. de seques. poss. & fruct. Sed si stetit per 10. annos, nulla probatio requiritur. Et dicit in versicul. tu autem considera, quod omnes doct. ita tenent. Et ita est, quod nemo impugnat hanc conclusionem. Considerauerunt enim iuris nostri Commentatores fore exēplo perniciosum, si ecclesiarum rectores per amissam collationis chartulam beneficio priuarentur, alio in contra- 31 rium non docto: vnde viget regula † cancellariæ apostolicæ, quod contra eum qui per triennium tenuit pacifice beneficiū, nihil opponi potest, surreptionem concernens, excepto vitio simonię. Et in proœmio illius regulæ abhorret Papa vexantes rectores super titulorum iustificationibus. faciunt notata in l. cogi. C. de peti. hære. Et sic ex istis apparet, quod non sequitur, iste non probat de titulo, ergo succumbet. Quod tempus in se habet uim non dico tituli, sed præsumptionem & coniecturarum pendentiam tituli, etiam in istis beneficialibus. ¶ Et si diceretur, istud est fatendum, quando pręsumptio iuris communis non est contra conuentum: quia quod quis teneat unicum beneficium, non repugnat iuri communi. Sed tenere duo curata implicat repugnantiam contra regulas iuris, ergo diuturnitas temporis non sufficit, nisi sit tanti temporis, &c. Respondeo, quod quando quis haberet præsumptionem iuris communis contra se, satis deducitur titulus in beneficialibus proba- 32 ta tanta possessione cum bona fide. Quid enim, si † illegitimus tenuit diu beneficium, & perdidit titulum legitimationis & collationis, nunquid priuabitur? certe non uidetur quod sit priuandus, quia coniecturę adiuuant tempus. Si n. probat de titulo beneficii ex sola diuturna possessione, pręsumendum, quod conferens noluit cognoscere de habilitatione eius, unde dicit Archid. in c. Lugdunensis. 9. q. 3. & Innocen. in cap. primo. de cleri. peregri. quod si ordinator clerici facit literas sibi de ordinib. a se collatis, præsumitur ex illis, quod habuerit ordines pręcedentes, quasi ille de hoc inquisierit, unde sicut titulus iuris habens concursum iuris communis, probatur pręsumptiue, non uideo quare etiam titulus contra ius non possit probare pręsumptiue. satisfactum enim uidetur capitul. primo. de præscriptio. lib. 6. eo ipso quod probatur præscriptio cum titulo. Po-

stea

Ita habemus authoritates doctorum, quod titulus probatur præsumptiuè: ergo dicetur probata præsumptio cum titulo, iuxta nota. in dicta lege. celsus. Respondeo aliter quod de iure communi prouidetur 33 † vt data paupertate vnius ecclesiæ, vniatur alteri iuxta nota. in capi. sicut vnire. de excess. prælato. in capitul. & temporis. 16. quæstio. prima. in capitulo primo, ne se. va. facit capitul. ad audientiã. de eccle. ędific. Modo istud non est contra ius: ergo non requiritur alius rigor, vel alia efficacia probationis, in hoc titulo duarum ecclesiarum iure vnionis, quam requiratur in simplici titulo vnionis beneficii. Veritas enim ita se habet, & notoria facti apparentia, quod ecclesia Gmmult tam diu est adeo tenuis, quod non possit habere proprium rectorem. Si ergo titulus vonus beneficij probatur præsumptiuè, vt probatum est supra. Et si non sit magis contra ius tenere duo, vt vnita casu, quam sit contra ius tenere vnicum curatum, non uideo quare non sit immediatè assentiendum, quod sufficienter appareat de titulo vnionis. Præterea considero, quod non agitur de graui præiudicio alicuius, non dico in ista lite, sed ex hoc quod ista præscriptio procedat: non enim præiudicatur episcopo, neque hominibus loci. Modo dico vobis, quod capitu. 1. de præscriptio. li. 6. adstringens eum qui habet ius commune contra se ad probandum æqualem titulum cum præscriptione, non procedat in iis quæ sunt modici præiudicii, si sint talia in quibus is contra quem præscribitur, potest præiudicare. procedit enim tunc præscriptio cum omni tempore sine titulo: licet ius commune faciat contra præscribentem, dummodo adsit scientia & patientia aduersarii. Ita notat latissimè examinando, & determinat dominus Antonius in capitulo, cũ ecclesia Su. in vl. chart. de cau. poss. & pro. & ita intelligit tex. ibi, quem consideratis & l. si quis diuturno. ff. si ser. ven. Modo hic ista præscriptio currit sciente & patiente episcopo, cui parum præiudicat: ergo non exigitur aperta & palpabilis demonstratio tituli: non est penitus contra ius commune, vt prędixi & sicut tollitur motiuum. dicti capituli primi. de præscrip. lib. 6. Preterea, dato, sed nõ concesso, quod a principio possessio istarum ecclesiarum non concluderet vnionem, quia erat contra ius: tamen ex ipsa præscriptione conclusio quo ad successores causatur. Primo bona fides per gloss. & docto. in capitu. cura, de iure patro. Secundo creatur ius quod nulli erat debitum: quia non potest dici, q̃d ista præscriptio auferat ius tertio, & imo requiritur de necessitate ꝓbatio tituli. & sic erimus in casu, de quo loquitur Lappus in capitulo generali. de elect. lib. 6. & ibi Domi. videtur dicere quod capitul. 1. de præscrip. lib. 6. procedit quando ius commune certum ius attribuit alicui personę. sed quãdo creatur per præscriptionem vnum ius nulli alteri debitũ, dato q̃d ex a principio ius resistat, sed postquam certum est istud ius a iure communi approbatum: non requiritur titulus. Et ita formaliter loquuntur. Et, vt puto, istud dictum multum iuuat rẽ nostram ad tollendum capit. 1. de præscriptio. lib. 6. Quæ oĩa probant quod hic sit probata præscriptio 40. annorum, & cũ titulo: qui in beneficialibus probatur præsumptiuè ex diuturnitate temporis, cum debitis adminiculis. & qua ratione probat titulum unius collationis; eadem debet probare titulum vnicum, vbi concurrunt omnia adminicula ad causandã vnionem. Et quod sufficiat talis præscriptio cum titulo, probat, capitu. 1. de præscrip. lib. 6. Et ita notat expresse Ioan. And. in d. regula, qui contra. Et illa decisio intellecta cum ista deductione, præstat victoriam huic do Ioanni Marię. & ita tenet do. Car. in cle. 1. in 1. q. de suppl. negli. prę l. & do. Ab. loquens simpliciter de præscriptione, nihil dicit de titulo in capitu. cura. de iure patr. quas quotas a me primo in isto facto deductas alii trahunt ad contrarium sensum: & male, per prędicta. Et ita tenet Petr. de Anchar. in clemont. quia regulares. & gloss. in versicu. ad mensam in cle. 1. de exces. prę l. Requirẽtes præscriptionem vel possessionem 40. annorum cum titulo, quod concurrit hic, vel tãti temporis, quod non habet memoriam in contrarium, quod etiam concurrit hic per infra dicenda. Et hęc quantum ad primum, quod superius primo discutiendum proposui, quod sufficere videtur.

¶ Sed adhuc venio ad secundum.

Insistendo circa secundum, de quo supra de præscriptione tanti temporis, &c. Opponitur contra prędicta hoc modo. Probans se tenuisse ecclesias, vt vnitas, debet probare quod tenuerit tanto tpis spatio, quod eius initii memoria non sit in contrariũ: vt est decisio Io. And. in regula, qui contra. in mercuria. cuius dicta videntur multum aduersari iis quæ sup. dixi. Sed posito, quod per eius authoritatem hoc sit verum, licet per rationes aliud dici posset, Respondeo quod ista decisio procedit & militat quando allegatur solum tempus, & nõ deducitur titulus: quia tunc illud tempus habet vim tituli. Sed hic allegatur titulus, & probatur ex cursu temporis 40. anno. ergo non obstat ista decisio.

¶ Et si diceretur: Imo sumus in terminis primi §. Ioann. And quòd ipse non disputat de eo simpliciter, qui probat se tenuisse, vt vnitas, & tamen requirit tempus longissimum: vt hic. Item non erit dare casum in quo requiratur probatio longissimi temporis, si semper tempus quadraginta annorum iunctis verbis, vt vnita, &c. sufficit ad deductionem tituli. Respondeo, quod verba thematis & decisionis Ioan. Andr. non important de necessitate hoc, quia non potuisset loqui in eo, qui semper tenet, quia titulus non præscribitur, & tali titulo per viam dispensationis, oportet continue docere. capitu. ordinarii. de offic. ord. lib. 6 Sed dicit, quod ille tenuit tanquam vnitas, non tamen allegabat, nec probabat titulum unionis, quod non est hic. Vel aliter respondeo, quod dictum Ioann. And. est de necessitate intelligendum, nisi ille probaret de titulo. & hoc per tex. in capitu. 1. de præscrip. in 6. qui probat, quod vbicunque requiritur præscriptio cuius initii memoria non est in contrariũ, 34 vbi † etiam sufficit præscriptio quadraginta annorum cum titulo: sed ita, quod etiam in beneficialibus titulus probatur præsumptiue, secundum Innocen. in dicto capitul. illud cum concord. de quibus supra, ergo iste satis probauit. Vltimo respondeo, quod posito quod testes debeant deponere de tanto tempore, de cuius initii non est memoria in cõtrarium, adhuc iste obtinebit, ita est quod testes optime & euidenter concludunt hanc præscriptionem longissimi temporis, ergo res est indubitata, & militat pro ipso dicta opi. Io. And.

35 ¶ Præmitto, † quod not. glo. fin. in capitu. 1. de præscript. libr. 6. quæ dicit, ꝙ probatur præscriptio tanti, &c. hoc modo, testes dicunt quod semper viderunt, & audiuerunt ita, & nunquã viderunt & audiuerunt contrarium. Et quod communis opi. est, & semper fuit, quod ita est. Prędmitto secundo, quod non credo de omnimoda necessitate esse, quod vtantur omnibus istis verbis formaliter, sed satis puto, si eorum dicta cuiusque sano & non passionario intellectu concludant effectum prædictorum verborum, dato quod non deponant cum hoc ordi- 36 ne. Multa † enim adduci possent, quod dicta testium recipiunt modificationem a communi vsu loquendi. vnde dicit Bald. in capitu. 1. in princip. in titu. de no. for. fi. quod rustici non debent interrogari de iis, quæ sunt reseruata peritioribus, iuxta glo. in l. stipulatio ista, ff. de verb. obli. & quod dicta testis interpretentur secundum communem intelligentiam, not. Innocen. in capitu. cum causam. el primo, vltra medium, de testib. & in capit. cum clamor. in fi. co. tit. & Bal. in tit. de pace Constan. in verbo, 37 opizoni. in fi. & Barto. in l. si quis filiabus. in fin. ff. de testa. tut. † & quod dicta testium non debent intelligi secundum subtilitates iuris, not. Bal. in l. lege. ad fi. C. de legi. hære. glo. & Bal. in l. 1. C. de vsur. benedicit Bald. in capitu. quanto. in fin. de iud. quod verba laicorum debent intelligi grosso, & vulgari modo: vnde si testis dicit, quod uidit talem possidere: vnde dicit Bal. in l. qui se patris. C. vnde libe. quod in rusticis duæ negationes non fa- 38 ciunt vnam affirmationem: † rustici enim sagaciter & perite deponentes, sunt suspecti de subornatione. Præmitto etiam, ꝙ ex quo omnes homines vtriusque villę petierunt, & habuerũt solũ sacramenta ab vno rectore Sancti Apollinaris, certe istud est manifeste probare, ꝙ communis opinio semper fuit, quod istæ ecclesiæ sint vnitæ, cum omnes testes deponũt de toto recordatu vitæ suæ: & hoc videtur recte pensanti concludere, ꝙ non est qui recordetur contrarium. Præmitto etiam, quod in causis beneficialibus sufficit iudici posse imaginari veritatẽ rei, etiam si probationum deductio non concluderet articulate, & præcise ipsam veritatem, dum modo ex diuersis causis possit informare animi sui motum. c. cum ad sedem. de restit. spol. & ista sunt bene consideranda. ¶ Modo considero dicta testium. Primus testis super. 3. capitulo, quamdiu vixit, semper vidit teneri, & regi has ecclesias vt vnitas, & ꝙ omnes ita reputarunt & deponit vltra annos quadraginta. Vnde credo ꝙ si Specul. dum scripsit in titu. de proba. & Innocen. dum commentauit. capitulo, quid per nouale habuissent examinare hunc testem, non formassent aliter capitulum præscriptionis, quam iste deposuit. Et subdit in quarto capitulo ꝙ a multis hoc audiuit, & ꝙ ita semper tenuerunt omnes. Similiter & secundus testis in tertio & quarto capitulo dicit, quòd semper quandiu vixit, ita audiuit ab aliis dicentibus homines alios iam mortuos ita tenuisse. idem dicit tertius testis. Et in effectu examinatis aliis testibus reputo superfluum ostendere qualiter probẽt. Et quando scripsi præmissiones, de quibus supra non legeram eos aduertenter. Et miror de quibusdam qui ponderant superflua ad eorum confessionem. Ex quibus omnibus non dubito in aliquo, & credo, reuerentia vestra adhibitis omnibus considerationibus, sit sufficienter informata. Et Deo auctore possit procedere ad sententiam, & pronunciare has ecclesias fore vnitas

tas

tas. Et ꝙ ista præscriptio longissima probet vnionem, tenet Io. And. in dicta regula, qui contra iura, & do. de Rota, in antiquis conclusio. vigesimatertia, quæ incipit. Item not. & conclusio. ccxviij quæ incipit, Item not. quod vbi aliquid, Et Guliel. de monte Laud. in extrauaganti, execrabilis. versicu. sed nunquid deponentes, & Cal. in titulo de rebus ecclesiæ non alienand & dom. Abb. in d. c. cura. & Cardinalis & Pet. de Anch. in d. clem. 3. Et istorum authoritates cum depositionibus testium, & coniecturis manifestissimis, adeo satisfaciunt mihi, quod de victoria huius causæ non dubito. Si quid dictum est imperfecte, excusent me, qui nouerunt otia legentium.

Ita videtur mihi de iure verissimum, ideo Ita consulo ego Felinus Sandæus, &c.

Et Ita fuit obtentum.

Felinus Sandeus I. V. doct. Ferrariæ.

Argumentum.

Reus criminis qui ad ecclesiam confugit insecutus ab officialibus iustitiæ: an sit securus, quòd ibi non possit capi. & hoc idem habeat locum in reo criminis, qui aufugit ad pedes sacerdotis extra ecclesiam deferentis corpus Christi, & captus ab executoribus de iure potuerit ibi capi & talis captura teneat, &c.

Vtrum peccator iustificatus a Deo per gratiam, sit præponendus illi quem semper Deus seruauit in innocentia.

SVMMARIVM.

1 *Reipublica interest, ne delicta & crimina remaneant impunita.*

2 *Priuilegium vni concessum, non extenditur ad alium.*

3 *Fidei nostræ spectantia & concernentia, sunt defendenda usque ad effusionem sanguinis.*

4 *Prælati debent esse tales circa suos subditos, quales esse uellent, si subditi, sibi essent eorum prælati, uel superiores.*

5 *Nouus in fide prohibetur assumi ad sacerdotium.*

6 *Bonus qui semper fuit bonus, an præponatur illi, qui semper non fuit, & est nouus in bonitate.*

7 *Comparere in iudicio, sicuti qui est infirmus, excusatur, ita qui est quasi ualetudinarius, & an qui est ualde debilis possit appellare infirmus.*

8 *Infirmus qui de recenti est liberatus a febre, adhuc habetur pro febricitante.*

9 *Iudæum esse, uel de recenti ad fidem conuersum, quo ad ordinis promotionem, uel beneficij, paria sunt.*

10 *Inimicum quem esse, uel de recenti reconciliatum, parificantur, quo ad testificandum & accusandum.*

11 *Ecclesia quod sit pastore uacans, aut pastorem habeat de recenti creatum, parificantur.*

Consilium iij.

DIrige Domine &c. Habent legistæ titulum C. de his, qui ad ecclesiam confugiunt, & Canonistæ de immu. ecc. per totum, quod reus criminis insecutus ab officialibus curiæ, si currit ad loca Deo dicata, est securus, & immunis. Occurrit, quòd quidam fugiens vidit sacerdotem deferentem sacratissimum, & uenerabile corpus Redemptoris nostri, cuius vexilli cælesti protectione confisus sese totum contulit ad sacerdotis pedes, is qui templa longioris gressus exposcere pertimebat, hunc cælesti tentorio conseruatum irreuerenter corripuere satellites. Modo quæritur vtrum talis captura de iure teneat, hoc est, vtrum quòd priuilegia data ecclesiis, & locis sacrosanctis, extendantur ad illas tremendas & mirabiles diuini corporis reliquias; Rogasti me, Hieronyme, vt semotis occupationibus, quibus mirifice detineor, rescriberem tibi quid sentiam, quòd pro iure domesticæ fraternitatis denegare nequiui. Accipe ergo quid hæc nostra Felinea reuolutio collegerit. ¶ Quod non sit immunis, indubitatum videtur: quia per priuilegium concessum ecclesiis, de quo supra, videtur sequi immunitas delicti, per consequens audacia delinquendi: & sic offenditur respublica, cuius † 1 interest ne crimina remaneant impunita l. liber homo, ff. ad l. Aqui. capitu. vt fame. cum fi. de sentent. excommun. Quapropter videtur isto casu priuilegium § 2 vni concessum, non extendi ad aliud l. maritum. & l. seq. ff. solu. matr. l. 1. in fin. de constitu. princip. l. priuilegia quædam. & l. omnibus. ff. de re. iu. l. leges. in fin. C. de legi. l. regula, §. fin. ff. de iu. & fac. igno. capitu. constitutus. in fin. de concess. præben. capitu. sane de priuileg. c. pesti. 7. quæst. 1. c. hinc 16. q. 1. & c. contra morem 100. dist. regula, priuilegium. regula, quæ auium. regula, ꝙ alicui. regula, in argumentum. de reg. iur. in 6. Hanc partem indistincte tenet Hugutio episcopus ferraren. & Laurentius de pinu. in c. quæsitum. 13. quæstio. 2. Pro quibus facit glo. quæ dicit, quod licet quis recipiat corpus domini, non gaudet eo priuilegio, quo gauderet ingrediens ecclesiam: quia ille est cibus animæ, non corporis, vnde animam iuuat, nõ corpus.

¶ Contra, quod sit Immunis arguitur. Sicut se habet corruptibile ad infinitum, inter quæ nulla est proportio, teste Philosopho: & sicut se habet terrenum ad cæleste, humanum ad diuinum, temporale ad æternum, ita se habet locus sacer ad templum, ecclesiæ structura, ad summum Deum. Et minus videretur tutus receptus & protectus a corruptibili, quam ab incorruptibili, hoc est ab ecclesia quam a Deo. Et tamen non sic est, ergo longe fortius videtur tueri, protegi & conseruari confugiẽs ad corpus Christi, a maioritate & superioritate rationis, ꝙ ad ecclesiam, quia si id, de quo magis, &c. aut multo magis. C. de sacrosan. eccl. c. proposuisti. 82. dist. c. admonere. 33. q. 2. c. 1. de conse. dist. 1. c. viduas, 27. q. 1. &c. Præterea, Si non assignatur diuersa ratio inter supremam potentiam, & sanctissimi corporis cælestis, & ecclesiasticum confugium, semper est maior potẽtia sua indistincte. Sed hic non cadit diuersa ratio extinguendi magis vnius virtutem quam alterius. Imo maior in non expresso, quam in expresso, &c. Secundum patet, primum probo per Euangelium Lucæ septimo c. & euangelium Matthæi. 10. ca. vbi mulier quæ fluxum patiebatur sanguinis post tergum domini humiliter veniens, tetigit fimbriam vestimenti sui, & statim liberata est. Et ideo interrogatus Augustinus vtrum mulier menstruata licite ingrediatur ecclesiam, Respondit in hæc verba vt habetur. 5. dist. c. ad eius. Si in fluxu sanguinis posita, laudabiliter potuit domini uestimenta tangere, Cur ei, quæ menstrua patitur, non licite possit ecclesiam ingredi? Ecce, Augustinus indubitatum reputabat, quod priuilegium uel dispositio redundans in laudem & vtilitatem ex relucenti coruscatione diuini corporis, non haberet locum in ecclesia. Et hic nos facimus dubium a contrario, utrum plus possit ecclesia quam Deus. Præterea, affirmare quod istud priuilegium non operetur, nec trahatur ad celeberrimum & immaculatũ Christi corpus, sed ad ecclesiam, est aliquid afferre, quod sit dignus virtutibus optabilius & efficacius ipso summo Deo: sed impossibile est dare hunc casum, ergo &c. primum patet. Secundũ probo authoritate Hieronymi in epistola ad Rusticum Vrbanensem episcopum: Quid † 3 maius est Christo, aut quid potent corpori aut sanguini eius interponi? probatur authoritate Hostien. in c. sane. de cele. mis. astute posuit istam opi. dicens, ꝙ est defendendæ vsque ad effusionẽ sanguinis. Arc. in c. ad eius. 5. dist. & Arc. in c. quæsitum. 13. q. 2. Rom. in sing. 344. incipiente, dicamus duo ad solatium. dicit ꝙ iste casus occurrit de facto in ciuitate Vrbini, & dicit se cras ita consulturum. Oldr. tenuit istam partem in consi. 54 & do. Abb latissime in c. fi. de conse. eccl vel aliquem iñ vide: quia non habui tempus legendi totum. & eundem in d. ca. sane. de cele. mis. Et idem tenet Hosti. in summa de Iudæis & omnes doct. in cle 1. de pœ. & remis. ¶ Ad contrarium dic breuiter, ꝙ iudex priuilegium est fauorabile, lõ ampliandum. Et ꝙ sit fauorabile, patet ex mente concedentis, qui rem principaliter non cã odij, sed fauoris induxit. Tunc stat cõmunis doctrina, de qua per dom. Abb. in c. 1. de loca. per gl. in l. qui bona. §. qui alieno. ff. de dam. infec. per gl. in ver. libertus & ibi Bal. Sal in l. pen. C. de in ius uo. per Bal. in l. quod uero, ff. de legi. per Domi. in c. sciant cuncti. de elec. in 6. per Bart. in l. 2. in fi. ff. ad Treb. & in l. liberorum, ff. de verb. sig. per Bal. in l. maximum uitium. C. de lib. præt. per glo. & Bar. in l. qui exceptionẽ ff. de cond. inde. cum concor.

¶ Rogasti me secundo loco, amantissime Hieronyme, super tali dubio, de quo inuicem conferebamus; Vtrum peccator iustificatus a Deo per gratiam, sit præponẽdus in electione illi, quẽ semper Deus seruauit in innocentia. Communis schola Canonistarum allegat de hoc gl. in c. fidelior factus est Petrus. 50. dis. quæ dixit, ꝙ præfertur illi qui fuit a Deo iustificatus per gratiã; quia præsumuntur, quod in culpa quam tempore innocentiæ & damnati status commisit, didicerit qualiter aliis misereri debuisset, iuxta illud poetæ.

Non ignara mali, miseris succurrere disco.

Vnde dicit quidam papa. 74. distinction. capitul. quorumdam. Talis † 4 ego sum erga subditos meos, quales vellem esse erga me prælatos meos, si subditus essem. Sed licet illa gl. allegetur pro sing. & non habeat consocium, sed dominus Abb. in capitu. at si clerici. in principio, alibi de iudic. tamen ego in tractatu meo de potentia papæ, quem lego diebus dominicis dicebam, quod

illa glo.

illa glo. potius probat contrarium quia immediatè arguit contra d.c. nos consuetudinem. 12. dist. vbi nouus † in fide prohibetur assumi ad episcopatum. facit tex. in §. j. & per totum. 48. dist. & cum isto contrario remanet ibi gl. vnde non videtur esse clara. & tamen totus mundus allegat eam pro decisione. Et quãuis pro concordanti ad illam glossam ego nouissime suspicatus etiam aliam hoc aperto † ore sententiem in §. nunc ego quçritur. in gloss. magna. in fi. 63. dist. nihilominus ergo non teneo communem, imò dico, quòd concurrentibus simul istis duobus, præponetur illi, qui semper fuit bonus, illi, qui est nouus in bonitate. Fateor tamen ratione prædicta, quod istis non concurrentibus non est male factum eligere illum, qui semel fuit peccator, & ita determinat Dom. in d.c. fideliori. & nihil alleg. Ego arguo sic: † Paria sunt aliquid esse factum de recenti, vel de recenti infinitum esse, & non esse factum: sed hic iste est de recenti conuersus: ergo habetur pro non conuerso, secundum patet, consequentia tenet: assumptum probo. primo allego text. in l. 2. §. si quis in iudicio in ver. quasi valetudine impedita. ff. si quis cau. vbi text. vult, quòd quemadmodum excusatur a comparendo ille, qui est in infirmitate constitutus: ita & qui est quasi valetudine impeditus, & sic potest appellari infirmus, qui est valde debilis. Secundo allego † quod no. Inn. in c. quoniam frequenter in prin. vt lite non contest. & sequitur ibi do. Anto. in 6. col. vb. dicunt, quòd quemadmodum possunt examinari testes ad instantiam actoris, secundum formam illius decretalis, si sunt graui infirmitate constituti: eodem modo quando sunt infirmi propter debilitatem corporis, non propter febres acutas, & hoc dicunt esse de mente illius text. in ver. valetudinarij. ergo de recenti relictis febribus, adhuc habetur pro febricitante. Tertio allego † textum cum gl. singulari in c. constituit. 17. quæstio. 4. & in §. 2. 48. dist. vbi parificatur, An quis sit iudæus, vel de recenti ad fidem conuersus, quo ad promotionem ordinis vel beneficij, & pulchre declarat d. Ioan. de Ana. in cap. cum sit. in vltima colum. de Iudæis. Quarto † adduco text. singul. in capitul. accusatores. el j. 3. quæst. 5. & glos. in capitul. per tuas. el grande. in ver. capitales. in fi. de simon. Et gloss. Innocent. in capitu. cum oporteat in glo. pen. de accu. & ibid. Abb. in fi. quartæ colum. Et Io. And. in add. Spec. in tit. de lega. §. sequitur videre. in 5. col. versi. Item quòd fuit olim, vbi parificantur, An quis sit inimicus, uel de recenti reconciliatus ad actum testimonij, vel accusationis. Quinto & † vltimo deduco in medium quod eleganter scripsit Host. in capitul. olim. el 1. de resti. spol. vbi dicit, quòd paria sunt, quòd ecclesia sit vacans, & careat pastore, vel habeat prælatum de recenti creatum, & allegat casum optimum in c. cum venissent. de iosti. Et refert & approbat Ioan. An. in cap. nonne. in c. j. de re. eccle. non alien. Ex quibus concludo non esse promouendum conuiter bonum, maxime cęteris paribus, saluo consilio quorumcunque veteranorum Canonistæ. ¶ Hæc sunt breuiter, taliter & qualiter glomerata & inculcata, quæ humanitati tuæ trado super his quæ petisti. Volui potius aperiendo, quæ pauca vidi, apud te ignorans videri, quam votis & mandatis non obtemperando timidus & elatus censeri. Alterum, nõ Christiano christiane viuentem, non potui quærere: sed qui prior nostrum inuenerit, alteri referat. Vale mi Hieronyme, & his meis viribus quantulæ sint, ita ex corde viere, ac si eodem genitu essemus parente. Et Felinum tuum existima, qui te amat, & obseruat.

Laus Deo.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Clericus habens per literas apostolicas gratiam obtinendi, & acceptandi duo beneficia, etiam si alterum eorum esset curatum, vtrum possit obtinere vnum solũ vacans, & per hoc gratiæ suę non videatur renunciasse. Aut per acceptationem solius gratiæ dicta eius gratia dicatur expirata. & vtrum habilitatus ad vnum beneficium possit obtinere alia duo beneficia vigore gratiæ apostolicæ.

S V M M A R I V M.

1. *Dispensatio alicui concessa de episcopatu, non intelligitur de archiepiscopatu: quia dispensationes sunt restringendæ.*
2. *Literæ ad beneficia sunt odiosæ, & ideo restringendæ.*
3. *Beneficiorum pluralitas est damnata per omnes canones.*
4. *Papa nunquam præsumitur vti velle plenitudine potestatis suæ.*
5. *Papa nunquam intendit multiplicare inconueniens in aliquo beneficiando.*
6. *Dispensatio cum illegitimo facta ut possit tenere vnum beneficium simpliciter, non intelligitur dispensatus de curato aut in cathedrali.*
7. *Dispensatio super pluribus beneficijs restringitur ad duo.*
8. *Gratia apostolica abutens merito commodum eius amittit.*

Consilium iiij.

DIrige Domine verba mea in viã veritatis & iustitiæ. Dubitatur, vtrum d. Marius de la volta, clericus Bononiensis, possit obtinere quandam ecclesiam vacantem in diœcesi Fauentiæ vigore gratiæ apostolicæ, quæ affecit beneficia per ipsum acceptanda, & loquitur de duobus, etiam si alterum esset curatum. Et primo vr, quòd sic: quia vigore huius gratiæ adeptus est vnicum beneficium, vnde dato quòd sit adeptus alia duo cum illo compassibilia, ex alia uia, non per hoc vr expirasse gratia concessa in forma communi. Et ita determinat glo. 1. in c. si pauper. de præb. in 6. quam approbant ibi omnes doctores, & Io. de Deo, in quæstionibus, q. 3. Et Io. de Imo. post alios, in c. in nostra. in 6 col. de rescr. & cap. ad aures. in 2. col. eo. tit. Et probatur in cle. gratiæ. & ibi gl. in ver. posses. de rescrip. Sed nihilominus indubitatum & clarissimum puto, quòd eo ipso, quòd constat ipsum habere duo beneficia siue compassibilia siue non, est capax ad alia. Et primo, quòd cum ex defectu natalium sit incapax cuiuscunque beneficij, habilitatio quam obtinuit ad vnum beneficium sine cura, est restringenda tanquam odiosa. Vbi dicit Inno. in c. dilectus. de concet. preb. quod si quis habet dispensationem, quod non obstante defectu natalium, vel alio, possit honores & dignitates ecclesiasticas obtinere: quia dispensationes sunt restringendæ. capit. 1. in fi. de fil. presb. in 6. vbi text. loquitur in terminis, quòd imo plus dicit Inn. se firmare, quòd si dispensatum esset, cum aliquo super episcopatu, nõ intelligitur dispensatum super archiepiscopatu. allegat tex. optimum in capit. nos consuetudinem. 12. dist. & hęc dicta approbant doct. ibi. & Specul. in tit. de leg. §. postremo. in 3. col. versi. quia si dispensatum sit cum aliquo & d. Innoc. post Host. in c. cum Vintoniensis. in 2. col. de elec. & est tex. recte intuenti in cap. innotuit. de elect. Et dicit dom. Card. post Pau. de Leaza. in cle. ne in agro. §. si quis in 4. quæst. de sta. mo. quòd habilitatus ad omne beneficium, non habebit episcopatum: & tamen episcopatus dicitur beneficium c. 1. & ibi dom. Card. de male. Et præmitto † quòd literæ ad beneficia, sunt odiosæ, & restringendæ. capitu. quamquam. de præben. lib. 6. Modo licet iste, qui secum litigat, nõ potuerit ad plenum scire quo iure possideat tot beneficia: tamen non videtur casus, in quo probetur eum capacem huius beneficij, quòd esset quartum. Et primo aduertendum; quia non videtur probabile, quòd iste possit habere tria beneficia, quasi vnum vigore habilitationis loquentis de vno, & duo vigore gratiæ: quia attentis præmissis, ista non accipiunt tam latam interpretationem, etiam si vis verborum vel actuũ per subauditam intelligentiam ad hoc traheretur. Primo, quia est dare materiam † pluralitati beneficiorum, quæ est damnata per omnes canones, capit. sanctorum 70. distin. capitu. singula. 79. distinct. c. de multa. c. cura. de præb. vnde si iste proposuisset Papæ, quod intendebat habilitari ad tria: Papa hoc non concessisset: quia istud fuisset vti quodammodo plenitudine † potestatis, quod nunquam præsumitur, secundum Inn. in c. innotuit. de elect. & Bal. in l. testium. C. de testib. & in l. bonorum. C. qui admi. cum concord. probatur in c. proposuit. de conces. prçben. ibi, licet, &c. Operatur autem mentio facta in gratia expectatiua de ista habilitatione, vt euitetur subreptio. Sed ex quo ipsa habilitatio adhuc non erat producta in exercitio: rationabilius fuit concessa gratia ad duo compassibilia. Vnde istæ duæ gratiæ, veluti odiosissimę, sunt reducendę ad terminos iuris cõmunis. cap. licet. de præb. & capi. dilecto. de verbor. signifi. unde sufficit, quòd aliquid operentur, iuxta illud quod dicitur in cap. cum dilectus. de consue. Nunquam † enim Papa intendit multiplicare inconueniens in beneficiando aliquo, c. si proponente, de rescriptis. Vnde uires suorum rescriptorum sumuntur ex coniectura eius mente, inquit Inno. in c. cum ecclesiasticę. ad fi. de exceptioni. Et talis pręsumitur mens esse concedentis, qualis esse debuit, inquit Bal. in l. ex facto. per illum text. de vulg. & pupill. & facit in hoc cap. non potest. de præben. lib. 6. primo responso. Cum etiam de omnino ipsis habilibus multum dubitatur, an possint sine dispensatione obtinere plura simplicia, vt extra no. latè in cap. de multa. de pręben. & in clem. gratiæ. de resc. maxime per Card. multo fortius in isto, cuius gratia est omnino restringenda, maxime cum sit ualde simplex habilitans ad unũ beneficium. Vnde dicunt decisores Rotę, conclusione 130. quę incipit, Item voluerunt domini, quod opi. Io. Mo. & c. in nouis, quod si dispensatur † super defectu natalium, si est cruda & nuda

pura

puta dispensat cum illegitima ut possit tenere unum beneficiũ
simpliciter, non teneat, si uelit tenere curatum ut cathedrale,
nulla enim uerborum consonantia potest inducere tacitam di-
spensationem ad beneficia attenta inhabilitatione istius qui om
nia tenet ex dispensatione. Et hęc sunt restringenda. unde dicit
dom. Abb. in c. dudum. de elect. in 4. col. quòd † dispensatio su-
per pluribus beneficijs, restringitur ad duo. Et etiam si iste es-
set omnino habilis, non esset tamen capax ad tria simplicia: qa
requiritur dispensatio episcopi, secundum Specul. in titul. de le-
ga. §. uidendum restat. in princip. Et si episcopus cum isto dispē
saret non extenditur dispensatio ad beneficium situm extra diœ
cesim, quale est istud de quo litigatur, ut ibidem subdit Spec.
Et quod in istis requiratur expressa dispēsatio, nec sufficit istud
argumentatiue dicere contra regulas iuris communis, probant
multa dicta Specul. in titul. de leg. § uidendum. maxime in uer-
sicul. quid si indulgetur. Et per eius dictum credo indubitanter,
quod si tēpore, quo iste impetrauit literas gratiosas, prius fuis-
set aliud adeptus simplex, & Papa dicit, quod præter illud pos-
sit habere duo, etiam si unum esset curatum, per hoc non uide-
retur eum habilitare, ut licite retineret primum. Et demum cō-
sidero omnia dicta Specul. in d. §. fin. per totum, quæ recte in-
tuenti, optime concludunt prædicta, videlicet, quòd dicta habi-
litatio iuncta literis expectatiuis, non operetur capacitatem triũ
simplicium, sed sufficit quod operetur effectum suum, qui non
est exiguus. Ex quibus infertur, quod iste possit habere duo be-
neficia. Et si diceretur contra, per hæc infertur, quod ex bene-
ficijs, quæ habet, solum illud legitime teneat, quod habuerit
uigore literarum expectatiuarum, fateor & credo, quod teneat
illicitè. quia sine aliqua habilitatione tenet, & sine aliquo ti-
tulo, in quo aliter non intro: quia de hoc non petitur. Et si di-
ceretur, quod ille vult illa duo dimittere & acceptare illud liti-
giosum vigore gratiæ, dico qđ non potest: quia acceptādo duo,
quia tenere non potest ex defectu natalium, uidetur renuncias-
se gratiæ. Ita probat optime clem. gratiæ. de rescript. & quod ibi
8 domin. Cardin. in primo notabili, & sic † cum abusus fuerit ip-
sa gratia, merito perdit eius commodum, capitul. priuilegium
11. questio 4. Et non potest facere istas permutationes, quia
etiam si licite ista retineret, considerata habilitatione, quę lo-
quitur solum de duo, non potest alia habere, etiam istis dimis-
sis, ut late concludunt omnes doctores in capitul. primo, de fil.
presbyt. libro sexto, dum dicunt, allegando dom. de Rot. quos
dicunt approbare dictum Archidiac. ibi, quod si taliter habili-
tatus vult illud dimittere, & aliud habere, non potest capitul.
primo de prębend. in sexto. Ex quibus constare potest cuique
in iure exercitato quod iste non licite se intromittet ad illud
quartum beneficium, cum ad hoc sibi non patrocinentur suę
bullę. Et dubium fit, an licitè retineat, quę habet, cum gratię
suę renunciasse uidetur. Et ita dico & consulo ego Felinus San-
deus utriusque Iuris doctor perexiguus Decretales legens Fer-
rariæ publicè. & ita hic scripsi, subscripsi, & sigillaui.

Laus Deo omnipotenti.

Argumentum.

Iudex Faciendo pręceptum alicui sub pœna excommu-
nicationis, ipso facto incurrenda, si non faceret ali-
quid intra certum tempus, an tale pręceptum de iure teneat, &
liget ipsum ultra possibilitatem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus vel alius, cui committitur facultas cogendi aliquē, non debet incipere a præcepto seu pœna excommunicationis: alias præceptum est nullum.*
2 *Ignorantia signum iudicis est, & vehementer errare, qui statim a præcepto & excommunicatione incipit.*
3 *Excommunicatio, quæ adijcitur ad obseruantiam præcepti inualidi, est nulla.*
4 *Præceptum propere factum, & sine causæ cognitione, non tenet.*
5 *Præcepta, quæ fiunt sine causa cognitione, non habent vim etiam simpliciis rationis.*
6 *Præceptum iudicis, non obligat vltra possibilitatem.*
7 *Excommunicatio lata, pro futura culpa, licet non liget, debet tamen ligatus ab ea absolui de facili, etiam alio non citato.*
8 *Clausula præcepti, & si senseris te grauatum, processit a Romana curia, & si citatus comparet præceptum resoluitur in uim simplicis citationis.*
9 *Excommunicans aliquem iniuste, tenetur ad omne interesse obueniens excommunicato, & tenetur actione iniuriarum.*
10 *Literæ apostolicæ si prima facie offendunt ius tertij, subito eis non est obediendum, sed rescribendum superiori.*

Consilium V.

DIrige Dñe verba mea in viā veritatis & iustitiæ. Venerabilis domine vicarie, & vos domini Canonici Imolenses, vit præstantissimi, pro de-
fensione domini Lucæ presbyteri latoris præsen-
tium præmitto seriem facti: Ea qua inseram, & in quo debue-
ritis aduertere, ne per fulminationem censuræ ecclesiasticæ in-
uoluatis vos, & ipsum, pro peruersione ordinis & iustitię iuris
cōmunis, in quibus videtur vos non sufficienter considerasse.
Nam fuit condemnatus in expensis quidam dominus Marinus
de Lugho, quia succubuit in causa cuiusdam capellæ, quā mo-
uerat contra dictum dominum Lucam, & vt satisfaceret, ei fue-
runt capta quædam bona mobilia, & pignorata de mandato iu
dicis, ad hoc habentis specialem commissionem. Dictus autem
Marinus vigore quarundam literarum Reuerendissimi Domi-
ni legati, vel locum tenentis ad vos obtinuit a vobis reuocatio-
nem dictæ pignorationis, propter quod præcepistis eidem do-
cto Lucæ, vt redimeret pignora, & deponeret apud aliquem,
vt cessarent vsuræ, & interim apparebit de iustitia condemna-
tionis expensarum. Et præcepistis sub pœna excommunica-
tionis, quam incurreret ipso facto, si hoc non faceret in certo
termino, & recusastis acceptare fideiussionem, quam offerebat
de vsuris soluendis, si succumberet in causa condemnationis
expensarum. Ea narratis supra, & ex ijs, de quibus dubitatur,
ne veniant, dicam aliqua circa prædicta, & consulam super fu-
turis. Et primo dico, quod præceptum per vos latum non te-
nuit, & expresse est contra formam iuris, per text. in capitul.
Romana. §. caueant. de senten. excommun. lib. 6. ubi prohibe-
tur iudici ecclesiastico, ne teneat excommunicationem contra
aliquem si intra tale tempus non satisfecerit, nisi pręcedat cul-
pa, vel offensa, & ista non concurrebant hic: quia d. Lucas offe-
rebat se ad conseruādum ius d. Marini super vsuris, si succum-
beret, & offerebat idoneam cautionem, quam recusasti, ergo
in ipso non fuit culpa. Et si putabatis ipsum Marinum iniu-
stè fuisse condemnatum, non erat facienda vis, vtrum pignora
essent apud Iudæum, vel apud non Iudęum: quia secundum
opin. nostram, ipse Marinus in omnem euentum obtinuisset,
& ideo non erat incipiendum a pręcepto excommunicationis.
1 Vnde dicit † excellens practicus Pet. de Anchar. consi. 56. inci.
In Christi nomine amen. Duplici ratione, &c. quod iudex eccle
siasticus, vel alius, cui committitur facultas cogendi aliquem,
non debet incipere a pœna excommunicationis: alias pręceptū
est nullum, per l. nimis propere Marcelle festinas. C. de execut.
2 rei iud. Et † dicit dom. Anto. de But in c. a. de test. cog. quòd in-
cipere statim a sententia excommunicationis, est uehementer
errare, & signum ignorantiæ. Et istud maxime venit hic: quia
d. Lucas paratus erat satisfacere D. Marino, si mendacia sua &
suggestiones pręberent ei aliquam victoriam, & talis cautio
fuit repulsa, & sic pręceptum iniustum, ergo & sñia excommu-
nicationis: quia secundum Bald. in l. 1. in 2. col. C. quomodo &
3 quando iudex. quoties † excommunicatio adijcitur ad obser-
4 uantiam pręcepti inualidi, est nulla. Et quod † tale pręceptum
factum propere sine causę cognitione non teneat, not. in c. ad
aures. de temp. or. & in c. 2. in gl. non videtur & in c. ex literis. de
rest. in integ. & in c. pro illorum. & c. dilecto. de pręb. & dom.
Abb. in d. c. a. in 5. col. & Pet. de Anch. in regula, ea quę in 1. op-
positione. Et dicit Bar. in l. non fatetur. ff. de confes. & d. Ant. in
c. ea parte. el 2. in vlt. col. de uerb. sig. & Bart. in l. 1. ff. si quis ius
dicen. non obtemp. & Bal. & Ang. & Imo. in l. publicorum. ff. de
pub. in. & Io. An. in addi. Spec. in tit. de sen. exc. §. species. uer. sed
5 ne quid Et dicit Bald. † in l. ius alimentorum. ff. ubi pup. edu. deb.
quod pręcepta quę fieri solent sine causę cognitione, non ha-
bent uim, etiam implicitę citationis. Sed pręsupposito quod
tale pręceptum ualeret, licet esset iniustum, adhuc dico istum
6 non incurrisse excommunicationem: quia † pręceptum iudi-
cis non obligat ultra possibilitatem, l. fin. ff. quę senten. sine ap-
pel. rescind. Et iste domi. Lucas adhibuit omnem diligentiam,
vt poneret ista pignora apud aliquem, cui vellet ea nummo re
dimere, & neminem inuenit, qui voluerit se inuoluere in hoc
facto & non est uerisimile quod ipse asserit istud falso, quia nō
redundabat in pręiudicium suum, & ideo si non potuit, est ex-
cusatus, quia tale pręceptum habebat hanc tacitam conditio-
nem, si posset. Et non uidetur uerisimile, quod Iudex aliter sen-
serit, per capitul. ut nostrum. ut eccle. benefi. Et hoc est, quod
determinant doct. post gloss. in capit. a. de testib. cogend. dicen-
tes, maxime domi. Abb. quod quando constat de impossibilita-
te implendi mandatum, non requiritur aliqua absolutio. Et po-
sito quod esset excommunicatus, dico & cōsulo paternitatibus
vestris,

vestris, vt eum absoluatis, & hoc duplici ratione. Primo, quia 7 † excommunicatio lata pro futura culpa, dato quod liget, debet tamen ligatus ab ea absolui de facili. Ita in casu nostro voluit gloss. in dict. capitul. secundo, & d. Petr. de Anchar. in dicto consilio. Quinimo dico, quod absolutio ista potest fieri, etiam alio nō citato: quia erant & alia remedia ad succurrēdum Marino super vsuris suis, vt dixi: & ideo debet etiam de facto reuocari. Ita notat Innocent. in capitul. querelam, de elect. Bald. in leg. secunda, in 1. colum. C. de seru. & aqua. & in l. fin. in secunda colum. C. de edi. diui Adria. tollen. & Angel. in l. prima, si per vim vel alio modo. Et Pet. de Anchar. consilio 18. incip. dominus noster. in fin. cum concord. Et secundo aliud considero, quod si dominus Lucas comparuerit coram vobis in termino isto: tale præceptum valuerit in vim simplicis citatio- 8 nis, & † ipso comparente est reuocandum: quia in mandato vestro est apposita clausula si senseris te grauatum, &c. Et allego Angel. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de noui oper. nunciatio. vbi dicit, quod curia Romana introduxit formam citandi hoc modo, quo supra. & si citatus comparet, resoluitur præceptū in vim citationis. Et hæc sunt, quæ tendunt ad iustificandum factum dom. Lucæ, & emendandum processum vestrum, & cęt. Et considerato, quod literæ domini legati, vt audio, non extenduntur ad istam condemnationem expensarum, si ita est, consulo quod vlterius non molestetis dictum domin. Lucam, qui iustè possidet id, quod sibi adiudicatum est. l. iustè possidet. ff. de acquiren. possel. Et si videtur vobis, quod debeat omnino succurri Do. Marino, ne vsurę grauent, cum non video, quare per vus non debeat acceptari cautio dicti dom. Lucę, qui offert se soluturum dictas vsuras, si constiterit quod non legitime ob- 9 tinuerit in expensis. Et est † aduertendum, quia iura valde insequuntur excommunicantes aliquem iniuste: quia tenentur ad omne interesse obueniens excommunicato, & puniri debēt per superiorem per capitul. sacro. de senten. excommun. & tenentur actione iniuriarum. capitu. illud. & cap. temerarium. 11. quæstio. 3. & puniuntur tanquam sacrilegi. capit. non in perpetuum. 24. quæstio. 3. & carere debent sacra communione. & arcentur ab ingressu ecclesiæ. capitu. illicita. 24 quæstio. 1. & peccant mortaliter, per dictum capitul. sacro. & ideo non faciunt interim fructus suos, & tenentur ad restitutionem, secundum Archid. in §. 1. 44. distin. Ex quibus omnibus sine vlteriori prosequutione, concludo, quod sicut processum fuit iniuste, & de facto incipiendo statim ab excommunicatione, ita de facto debet præceptum reuocari, & absolui vsque ad cautelam: quia quo ad dicta non est excommunicatus, & debet acceptari cautio d. Lucæ, de soluendis vsuris si succubuerit. Et si aliter fiat, dato quod poterit appellare: tunc erunt ligatæ manus vestræ infallenter & indubitanter, & omne præceptum ex post latum, erit nullum. Et debent vestræ paternitates considerare motum Do. Marini, & ordinem rei, & gestorum: & videre an dictus Marinus ducatur spiritu diuino vel diabolico: & aduerte ad literas, quas per subreptionem reportat a non legato: qui- 10 bus non est semper † obediendum, quando prima facie offendunt manifeste ius tertij, & est rescribendum superiori, vt sciens. Ita videtur mihi, saluo tamen iudicio cuiuscunque minimi ex vobis, vel alterius cuiuslibet rectius sentientis.

Laus Deo Omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Gratia Audiendi confessiones, & dispensandi, concessa a Papa in certis casibus priori certi ordinis viuæ vocis oraculo, an dictus prior potuerit dare & committere vni ex suis religiosis vices suas, in hoc, & illi, cui est a priore commissum, libera conscientia exercere valeat, &c.

Vtrum gratiæ, quæ in scriptis non apparet, stari debeat, & credi ipsi dicenti eam habere. Et in gratijs, an semper scriptura requiratur.

SVMMARIVM.

1 *Gratia etiam in scriptis non redacta, an valeat.*
2 *Gratia non scripta de stylo curiæ, non valet.*
3 *Ceremonia curiæ stylus aut rigorositates non attenduntur, vbi agitur de anima, secus in foro contentioso.*
4 *Papa concedit quandoque diuersis religiosis ore proprio, quibus ipsi vtuntur secrete, nec Papa vult fieri literas.*
5 *Priuilegium contra ius, in dubio intelligitur personale.*
6 *Gratia quando dicatur esse pręter ius & quando contra ius.*
7 *Dispensatio est stricti iuris, dispensandi tamen facultas est fauorabilis, & benigne interpretanda.*
8 *Res de facili reuertitur ad naturam suam.*
9 *Restrictio alicuius iuris, quod principaliter vni est fauorabile, censetur benigna & pia, quamuis sit aspera alteri.*
10 *Fides validat confessionem.*
11 *Mendicantes religiosi seminant discordias & scandala, & faciunt partialitates.*

Consilium vj.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Vtrum d. Augustinus debeat abstinere ab ijs, quæ sunt sibi dispensatiue concessa propter obiectiones sibi factas, &c. Considero, quod in hac mea simplici relatione non agitur ad ostentationem, nec vt doctus velim videri apud paternitates vestras, quibus insufficientia mea notissima est, & plusquam vellem. Idcirco breuissime tangam ea, quæ iudicio meo ostendūt aliqualem substantiam claritatis, subijciens me redargutioni cuiuscunque. Mihi vr. quod licita conscientia possit perseuerare, & exercere omnia ea, quæ sunt sibi concessa propter particularia merita sua, & pp probitatem, integritatem, & sanctimoniā, quam profecto credo in eo vigere. Et moueor ex dispensatione facta sibi per dominum priorem generalem totius ordinis, qui hoc potuit vigore gratiæ apostolicæ, quæ valet, quamuis 1 non sit scripta. Et allego Inno. in c. † constitutus. in gl. incipiente. sed in omni. de rescri. vbi dixit, quod valet gratia non scripta. Est text. in ca. institutionis. 25. q. 2. & in clem. dudum. in ver. nos etenim, ibi gratias verbo vel rescripto. de sepul. & ibi gl. & traditur in alijs locis ¶ Et si diceretur, de stylo curiæ non valet gra- 2 tia † nisi scripta, fateor, & allego do. de Ro. idem tenentes conclus. 326 in nouis. & do. Card. in clem. verum. §. sane. & concedo quod ita se habet regula cancellariæ, & quod hoc sit proba- 3 tum. Sed respondeo, quod † ista obiectio sit fortis, quando sumus in foro contentioso, & agitur de probanda gratia aliqua: sed hic nos sumus in foro conscientiæ, in quo attenditur veritas. ca. inquisitioni. de sent. excom. & vbi agitur de anima, non attenduntur ceremoniæ curiæ, vel rigorositates iuris positiui, secundum Inno. in c. plerique. de immu. eccle. & in c. quia pp. de elec. dum dicit, ꝙ electus non seruata forma iuris positiui, est tutus quo ad Deum, & ideo non vereor, ita sit, ꝙ sanctitas dñi Papę hanc gratiam concesserit pp testimonium tot religiosorū: quibus refragari, hereticum est, & puto nō carere scrupulo occultæ malignitatis, quamuiscunque ostendat scriptura, tñ nitēs hac gratia, est tutus quo ad Deum. Nec est ista mea responsio, qui non sum dignus loqui ore proprio, nec meo sensu, sed est sententia maximi canonistę, & apud nos venerātissimi do. Abb. Siculi, in cle. dudum. paulo ante finē. de sepul. vbi dicit ista uerba formaliter semper tenen mente istum tex. iuncta gl. vt in cōscientia satis tutus sit, qui habet gratiam a papa, licet scriptura inde confecta non sit. Et intellexi alias a quodam maximo cu- 4 riali, & fide digno viro, ꝙ de more † Papæ est concedere religiosis multas gratias ore proprio, quibus ipsi vtuntur secrete. Nec vult Papa fieri literas, ne alij prælati, seu religiosi insurgant, puta qñ alicui clarissimo & probissimo religioso concedit, ꝙ possit absoluere a casibus episcopalibus: quia si hoc innotesceret epis, recalcitrarent. Et istud fuit pręsertim de more Eugenij maximi & cordialissimi fautoris obseruantium. Sic in proposito non est admiratione dignum, nec inducit aliquam suspicionem alicui exercitato & temperato viro, ꝙ omissa expensa bullarum, de consensu Pontificis ad euitandos clamores ita factū fuerit. Et si diceretur, pręsupposito pro vero, quod ista gratia valeat, si apparet an fuerit personæ, an dignitati concessum, 5 quō potest transire in successorem? † Rñdeo & fateor, quod priuilegium contra ius, in dubio pręsumitur personale, fm Io. An. in c. ex tuarū, de auth. & vsu pallij. Sed hic est opus animaduersione, quia hęc gratia fuit, quæ concessa non fuit contra ius. Diceretur esse ꝯ ius, si Papa dixisset: Indulgemus ordini Cartusiensium, ꝙ ad ipsum conuolantes non ligentur constitutione cle. vt professores, quia istud de directo fuisset contra ius. Sed 6 fuit † præter ius, non ꝯ ius: quoniam quòd ista potestas dispensandi ex particulari causa possit alicui competere, ut non possit indifferenter sed cum mensura discretionis, quosdam habilitat aliquid pręter ius, quia fuit casus quodammodo concessus. Modo dico, quòd omnis concessio facta præter ius commune, in dubio non intelligitur personalis, & allego Specul. in titul. de instrumento. edit. §. nunc autem videndum. versiculo, Item quod fuit concessum. cum sequēti, per l. beneficium. ff. de constitutioni. principum. per c. cum dilecti. de emptio. & venditio. per capitulum, ad audientiam. de rescriptis. per cap. placuit 6. quæstio.

r 6.quæstio.prima.hanc decisionem Specul. sequitur Bartol.in l.pater.ff.de serui.legar.& Ioan.de Imol. & in l. quia tale.ff.solut.matrimo. † Confirmo,quia licet dispensatio sit stricta in le capitul.primo,in fin.de filijs presby.in 6.tamen facultas dispen- 7
sandi est fauorabilis,& benignè interpretanda.Ita no.Ioan.Andre.in capitul fin.de simo.cum concurd maxime, quia cle. ue professores est exorbitans ab articulis iuris communis, & correctoria iuris antiqui,& pœnalis:vt notat ibi dum. Cardin.Florentin.vltima colum. referendo consilium , Feder consilio 6. Quapropter † cum per istam gratiam reuertamur quandoq; 8
ad terminos iuris antiqui, est facienda lata interpretatio :quia res de facili reuertitur ad naturam suam. capitul.ab exordio.Et allego glo.valde singularem in capitul.statutum.in verbo,munerandum.de præben.in sexto, quæ dicit quod constitutio correctoria, est extendenda,quando per eam reuertitur ad ius commune.Et ideo cum ista sit quædam lex priuata,concernens fauorem Carthusiensium, est late interpretanda , posito quòd corrigeret ius ; quia per eam reducitur ad terminos iuris communis.Et † si diceretur,præiudicat alijs . Respondeo vnico verbo,& allego text. elegantem, quem videatis in §.statui- 9
mus.in verbo,cum non sit.de deci.in 6. vbi quando principaliter restrictio alicuius est fauorabilis vni, cēsetur pia & benigna, quamuis sit aspera alteri , quia non vtitur iure communi . Ita cantat text. ibi. Modo quamuis ista interpretatio esset aspera alijs religiosis , tum quia nituntur clem.quę est correctoria: & isti nituntur gratiæ,quæ habet ius commune antiquum pro se: facienda est benigna interpretatio . Et si diceretur: imo stante hoc dubio,eligenda est per istum monachum iunior pars,vt abstineat maxime a confessionibus. Respondeo primo,quod non est aliquod periculum in confessionibus : quia cum moniales habent eum † pro idoneo,ista fides validat confessionem, glo. 10
est in capitul.dudum.el 2. in verbo,decepte.de electio.& in cle. dudum.in verbo,auditur.de sepult. Et posito, quòd aliud concluderetur,non est opus reiteratione: quia ipse non ingessit se authoritate propria , neque præsumptuose , sed imo obedientia deuictus obedit mandatis superioris & prioris, & quia ad id eum deputat authoritate apostolica . Et ideo allego dom. Abb. Sicut in dict.capitul dudum.vbi dicit, quod gesta per prælatum, qui se ingestit, indigent reiteratione . Secus , si fuit impositus authoritate superioris.ita hic,&c. Considero etiam , quòd iste est reputatus habilior cęteris ab ipso priore , & quòd iam sunne ipsę consuetę , huic confiteri , qui vt assuetus pastor,cognoscit oues suas . Dico quod Papa dando potestatem priori faciendi substitutum elegit industriam personæ suę in facienda hac electione substituti.capitul. secundo , cui.de offic.deleg.in 6.& capitul. si cui nulla.de pręben. in 6.Et ideo dico, quod per istam rationem potuit prior dare potestatē vice prioris faciendi alium substitutum,quia istud concernit qualitatem personę prioris, &cæt. Quibus omnibus consideratis, quod iste tutus quo ad Deum,per gratiam Papæ , profecto non puto esse contrarium aut oppositum bonis moribus,nec redundare in displicentiam Christi, quod iste religiosus, qui profecto non est de illis,propter quos emanauit cle.vt professores.possit vti licentia sibi cōcessa per religiosissimos & prudentissimos hominum existimatores dominos superiores ordinis vestri . Sed vnum subdo, 11
† quod dicit dom.Cardin.in dicta clemen.vt professores,quod illa clemen. emanauit propter mendicantes , qui seminant discordias & scandala, & faciunt partialitates,volentes quodammodo omnibus prædominari,& innitentes suo sensui.Ista sunt verba sua,& pro certo iste non est de illis. imo ipse posset dicere illud : Venit homo malus seminans zizaniam. Et posset dici de eo illud,quod dicit propheta Iacob, Genesis 37.fera pessima deuorauit eum,bestia comedit Ioseph.Quæ tamen omnia pręcipitanter adunata,subijcio correctioni & temperamento charitatum vestrarum , quarum deuotissimus , omnibus me totū commendo . Ita credo verum esse,& ita respondeo ego Felinus Sandeus.

Laus Deo omnipotenti.

Argumentum.

Statuto Stante,quod gesta per alios notarios,quam certos expressos,an valeant, aut sint ipso iure nulla, aut debeant annullari. Et statuti verba prohibitiua simpliciter, an non valeant,aut non valeant ipso iure,differunt,& quomodo intelliguntur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum mandans quòd de contractu soluatur gabellas , si non soluatur contractus an remaneat validus.*

2 *Frater minor,licet non possit esse executor in testamento,tamen si de facto fuerit exemptus,non contradicente episcopo,actus tenet.*

3 *Statutum disponens quod nullus bannitus audiatur , an valeat processus factus ante exceptionem banni.*

4 *Persona fundans , quando est inhabilis, iudicium retro semper redditur nullum.*

5 *Statutum dictans,quod bannitus non audiatur , vel & ius non reddatur, processus in eius fauorem factus etiam parte non opponente,est nullus.*

6 *Ignorantia statuti neminem excusat.*

7 *Patientia principis non inducit dispensationem statuti, cum princeps nō præsumatur scire,quæ sunt facti.*

Consilium vij.

DIrige Dñe verba mea in viā veritatis & iustitiæ. Eximie Doct. in quē illa de gestis ab illis notarijs contra dispositionem illius statuti certe non possum credere non vidisse vel in terminis,uel in simili istam quæstionē.Sed aduersa fuit memoria , vt ita dicam , & nihil possum inuenire. Sed prima consideratione videtur,quod mēs statuti sit, derogare iuri communi.Secunda,quod omnes creati ab habentibus potestatem, possunt conficere instrumenta in omni loco , vt per Spec. & Ioan.And.in tit.de instru.edit.§.restat.in 6. col.versi.& scias. Et ideo si isti possent exercere officium in illo loco, statutum nihil operaretur,contra nota. diffuse per Bartol. & Imol.in l.4. §.prætor ff.de dam.infecto. Modo est videndum , vtrum statutum dicat quòd omnino gesta per alios, quam illos expressos, sint ipso iure nulla.Et si ita dicit ordo, quod acta nō ualent, sed simpliciter prohibet,uel etiam dicit, non valeant, & non sit illud verbum,ipso iure,tunc putarem ista instrumenta ualere ipso iure,antequam pronuncietur nulla.Et ad † hoc iudicium meo 1
optime seruit, quod scribit Bartol.in l. vniuersa.in uersicul. dicas not. C.de precibus Imperatori offerendis. vbi dixit , de statuto iubente solui gabellam de contractu , quod si non soluitur,contractus remanet ualidus,etiam si lex diceret, aliter non ualeat,ut ibi per eum.& domi.Abbatem in capitul. 2. in 2.col. de testibus. facit quod pulchre scribit Bartol. in l.2. ff. fam. erciscund.& Baldus in l.filio præterito.in fine.ff.de iniusto rupto, irritoque testamento. & in rubrica. C.de rescind. uendi. & per Bart.in l.2.C de canone frumentario vrbis Romæ . Idem facit quod scribit not.Fede consilio 293. incipiente, factum tale est, ante constitutionem Clementis V.dicit,quod † licet frater mi- 2
nor non possit esse exequutor testamenti , ut in clemen. exiui. tamen si de facto fuerit exemptus , non contradicente episcopo,tenet actus.Allegat in sim.notata in l.filiusfamilia.ff.de procu.ubi licet minor possit repelli a procurando,si non fuerit repulsus,tenet iudicium.

Item allegat,quod no.Hostien.& Ioan.And.in capit.primo, ne clerici,uel monachi.ubi dicunt,&c.ut dixit heri R.V.Et concernit Specul. quem ipse non allegat , in dicto §.restat.uersiculo,sed cum dixeris.Et cum istis dictis Federi.concordat expresse domi.Anton. in capitul. fin. de constit.& ibi Imol.,in ultima colum.Item facit, † quod not. Bartol. in l.eleganter.§. si quis 3
post. ff. de condi.indeb. dum vult, quod quando statutum disponit , quod nullus bannitus audiatur: tamen ualet processus antequam exceptio banni sit opposita , per id,quod habetur in capitul. pia. versiculo , sed si postera. de exceptio. in 6. facit l. reum.coniuncta gloss.C.de procurato.& quod not.Bartol.in l. ait prætor. alias est in l. nam & postea . in principio, per illum text.ff.de iureiur. & in l.cum lex. in ultima colum.ff.de fideiuss. & ibi late Imol. Item facit, quia ex quo plures notarij admissi sunt contra formam statuti , videtur quod tale statutum non fuerit receptum moribus vtentium , per id , quod not. glossa in capitulo primo, de treuga & pace.& Bartol. in l.final.§. sed cum antiquitas. C.de cura. furio. & dicit Bald.in l.rem non nouam.C.de iudic.quòd quęcunque sit constitutio,per non vsum tollitur. Et ita dicit se consuluisse , si bene recordor. facit text. in §.leges. 4 distinctio. & text. auteur in authent. de fideiusso. in princip.ibi , usui non nescimus , quemadmodum approbatam.& multa alia possent adduci pro hac parte.Sed in istis quiescentibus,de facili posset teneri cōtrarium in casu nostro: quia ista habent locum in concernentibus defectum iuris , sed ubi sumus circa habilitatem personæ , tunc ratione personæ funditus inhabilis , gesta sunt omnino nulla, & ita est hic.Ista differentia habetur in l.secunda. §.1. cum glossa qui satisd. cogun. per quem text. dicit Bartol. in leg.licet. C. de procurato. quod quando persona est funditus inhabilis , hęc † exceptio semper 4
reddit

reddit iudicium retro nullum: & sic non proceditur in tali exceptione, quin semper posset opponi. Et optimè facit, quod disputando 5 † concludit Ioannes Andreas in additione Specul. in titulo, de sententiæ prolatione. §. iuxta. versiculo. item nulla ratione litigatoris. dum concludit, quod quando statutum dicit, quod bannitus non audiatur, vel bannito non reddatur ius, processus in eius fauorem factus, parte non opponente, est nullus, tanquam factus contra prohibitionem legis vel statuti. l. iubemus. §. sane. C. de sacr. sanct. eccle. l. non dubium. C. de legib. & facit tex. quem ad hoc not. Bal. in l. scire oportet. §. consequẽs. ff. de excusatione tutorum. & textus & ibi Bald. in l. cum lege. ff. de testam. & text. in titu. de pace constantiæ. in §. si quis autem. quem notat ibi Bald. per illum text. in l. quos prohibet ff. de posthu. Nec ad istam quęstionem credo oportere discutere, vtrum. l. Barbarius. habeat locum in tabellione putatiuo, de quo per Bartol. in lege, actuarios. C. de numerariis, & actuar. lib. 12. per illum text. & per Baldum in d. lege, Barbarius. & in aliis lo6 cis quia ignorantia † statuti, neminem excusat hic. capitu. 1. de 7 postu. prælato. Nec est necesse † videre vtrum patientia principis inducat dispensationem statuti. de quo in capitu. quia de consanguinitate & affinitate. Et in l. quidam consulebant. ff. de re iudic. quia princeps non præsumitur sciuisse hęc, cum sint facti, & in facto consistant. Obsecro vos, vt cum consulueritis in isto puncto, faciatis omnino, quod ego habeam copiam consilii: quia mihi videntur ista satis colorate scriure. Et verum, qđ non sunt in puris terminis, sed spero Deo duce inuenire. Rogo item vos ut hęc charta non perdatur, quia volo eam rehabere. Et mittetis consilium vestrum in materia denunciationis euangelicæ.

Minimus ex discipulis vestris Felinus Sand. Et dominus Philippus de hac materia texuit consilium, & noluit postea mihi ostendere. vide notata in l. si mihi & tibi. §. in legatis. de leg. 1. vide dominum Cardin. in terminis. in elementina prima, versiculo, nonnulli. in 6. q. de excess. prelato. Latè habes in capitu. cum Pan. 19. colum. de fide instrumen. est disputatio Pauli de Leaz. quæ incipit, vsutarius cessit.

Laus Deo patri.

Argumentum.

Vsusfructus relictus bonorum seu pecuniarum per testatorem nepoti, & post eius mortem suis filiis, si haberet, & casu quo nepos sine filiis decederet, ad monasterium quoddam deuolui voluit dicta bona, vtrum dictus nepos donationem facere potuerit de dicto vsufructu cuidam suo affini, ante ingressum religionis sancti Lazari vbi ipse intrauit, &c.

Vtrum casu, quo dictam donationem facere non potuit, monasterium in quod est ingressus, acquisiuerit istud ius, aut sit deuolutum ad illud monasterium, cum nullos filios habuerit.

S V M M A R I V M.

Mors ciuilis idem operatur, quod naturalis.
1 *Substitutio loco pio facta, casu quo hæres institutus decesserit sine liberis non euanescit substitutio, si ille substitutus ingreditur monasterium.*

Consilium viij.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Casus talis est: Quædam mulier reliquit nepotẽ suum vsufructuarium ducentarũ librarum turon. ac ẽt filios suos legitimos & naturales ex dicto nepote descendentes. & casu, quo dictus nepos decederet sine filiis legitimis & naturalibus, voluit dictas libras ducentas deuolui ad monasteriũ corporis Christi. Quæritur modo, an dictus nepos potuerit donationem facere ante ingressum religionis, videlicet monasterii sancti Lazari, cuidam affini suo, iuriũ suorum dictarum ducentarum librarum. Item quæritur, in casu, quo non potuerit donationẽ facere, loco suorum filiorũ legitimorum ac nãlium, monasterium sancti Lazari succedat? & propter sui religionis ingressum istud ius acquisitum sit monasterio sancti Lazari, & nõ monasterio corporis Christi, vt qđ potuerit donare ante ingressum: sed ex quo postea ingressus est, videtur donatio facta in fraudem: & monasterium in quo ingressus est, non poterit petere post mortem eius, ut inf. dicam, & si, eo viuente nõ petitur, videtur euenisse casus substitutionis 1 cum † mors ciuilis operetur idem, quod naturalis. quia statim eo ingresso debeantur monialibus. optime facit quod no. Ioã. And. in addi. Spec. in rub. de secundis nup. quod expirauit, vsusfructus ex quo deductus est ad casum, in quo non põt petere alimenta, & non est spes filiorum. Quod debeatur canonicis regularibus facit c. in pręsentia. de prob. & tex. in §. sed & hoc pręsenti. in auth. de sanc. epis. vbi ad faciendum deficere conditionem, si decesserit sine filiis, monasterium capax habetur loco filii. Et considerandũ, quod si canonici regulares non petunt. quod statim eo professo videtur fraudari intentio testatoris, nisi detur monialibus. vnde donatarius non esset tutus in conscientia. Con2 cludo † indubitanter, quod eo professo statim debeatur vsusfructus monialibus. primo per doctrinam Io. And. in loco prællegato, quæ optime concludit. Secundo: quia quando pius locus substitutus casu, quo hęres substitutus decesserit sine liberis nõ euanescit substitutio, si ille ingreditur monasterium. Casus est in dicta auth. sed & hoc præsenti. &c.

Argumentum.

Sacerdos seu presbyter secularis an possit fideiubere pro dote sine consensu sui superioris. & an talis fideiussio teneat, & compelli possit ad soluendum.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus an sit idoneus fideiussor laici.*
2 *Fideiussor qui alias non est idoneus fideiussor, in dote & causa dotis est idoneus.*
3 *Clericus frequenter fideiubens, male facit.*
4 *Clericus fideiubens & obligans se vt principalis, non tenetur nisi prius discusso principali, & vltra quam facere possit, non conuenitur, nec tenetur.*
5 *Clericus fideiussor non tenetur, nisi in quantum facere potest etiam quod huic priuilegio renunciauerit, cum sit in fauorem totius ordinis clericalis.*

Consilium ix.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ.

Casus talis est. Quidam dominus Symon fideiussit in ducatis aureis. 11. & instrumentum fuit factum manu publici notarii sine vlla solennitate & etiam sine consensu superioris, quam fideissionem fecit cuidam domino Petrucio ex causa cuiusdam dotis, quam quidem dotem habuit filia cuiusdam Iacobi vachæ. & finaliter dominus Petrucius mortuus est, & mortuo dicto domino Petrucio, modo iste dominus Iacobus vacha petit a dicto domino Symone presbytero & sacerdote seculari ante dictam dotem. Quæritur modo, vtrum iste sacerdos religiosus & presbyter secularis potuerit se obligare sine consensu superioris ad dictam fideiussionem. Item vtrum instrumẽtum valeat, & teneat & per consequens possit compelli adimplere fideiussionem su1 per dote ut supra. In ista qõne tenendum † est, quod dominus Symon obligatus est, & potest conueniri: quia clericus est idoneus fideiussor laici in contractu. Ita tenet Bart. in l. 2. in fi. ff de fideiusso. Et Io. And. do. Ant. do Abb. in c. 1. de fideiusso. & sentit glo. ibi. idem tenet Host. in summa de fideiusso §. 2. Et maxime, 2 quia † fideiussit pro dote. vnde extat regula, ꝙ ille, qui alias non est idoneus fideiussor, est tamen idoneus in causa dotis. l. fi. C. ad 3 Vellea. cum similibus ibi allegatis in glo. Et † verum quod clericus frequenter fideiubens, male facit, per tex. in d. c. 1. de fideiusso. Sed secus si fideiubet aliquando in vna re tantum: quia sicut non potest esse fideiussor. ut no. Arch. in c. peruenit. 89. dist. & Inno. in c. sed nec. ne clerici vel monachi. & idem Inno. in d. c. 1. 4 fideiusso. loquens proprie in fideiussore. Et iste † poterit soluere de reditibus beneficii sui, vel de patronio, sm docto. in dicto. cap. 1. dummodo prius appareat & constet, quod dictus Petrucius non est soluendo, per auth. præsente. C. de fideiusso. etiam si se obligasset dominus Symon, vt principalis, & dico, quod non debet conueniri vltra quam facere possit. Ista duo vltima ponit do. Anto. Butr. consilio. xliij. quod incipit, puto etiam. Et 5 ibi dicit valde notanter, ꝙ etiam † si clericus in instrumento fideiussionis renuntiasset huic priuilegio, ut nõ posset conueniri vltra quam facere posset: non valeret renuntiatio: quia hoc est in fauorem priuilegii & ordinis clericalis, allegat notata in cap. si diligenti, de foro compet. Et ex istis paucis, habet dominus Symon veritatem & remedium circa quæsitum.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Hæreticus Prononciatus paratus se corrigere & redire ad sanctam ecclesiam. an liberetur a pœna ignis, & vtrum posito quod a pęna ignis liberetur, an bona confiscata recuperet.

SVMMARIVM.

1. *Vasallus qui commisit delictum propter quod priuatur feudo, si postea per sententiam fuit restitutus a principe, feudum recuperat.*
2. *Bannitus, cuius bona fuerunt publicata, si restituitur per principem, an recuperet bona per fiscum alienata.*
3. *Hæreticus, qui ex sola declaratione hæresis, bonorum suorum dominium fisco quæritur, an liberatus ab illa sententia, sit in omnibus liberatus.*
4. *Clericus, qui fuit depositus a beneficio, quod erat de iure patronatus, & patronatus qui per talem depositionem lucratur fructus, clericus postea restitutus inuito patrono an recuperet fructus.*
5. *Liberatio facta de principali, videtur facta accessorijs, licet nihil sit dictum.*
6. *Statutum quod de quolibet contractu soluatur gabella, si post contractum factum volunt partes ipsum cancellare, & cancellatur: an per hoc fisco solui debeat gabella.*
7. *Bannitus ad gratiam restitutus, in dubio an bona sibi etiam restituta intelligatur.*
8. *Pax facta a duobus de ea non rumpenda, sub obligatione & pęna applicanda fisco vel ecclesię si postea se offendunt, & se reconciliant; talis reconciliatio non nocet ecclesiæ.*
9. *Donatio facta alicui de feudo, & quod post certum tempus tali ecclesiæ reuertatur, non potest donantem remittere tale pactum in præiudicium ecclesiæ.*
10. *Hæreticus reuertens ad vnitatem ecclesiæ, an per talem reuersionem recuperet bona sua confiscata propter talem hæresim.*

Consilium x.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ.

Trouano Iurisconsulto clarissimo Felinus salutem. Si pronuntiatum est quem esse hæreticū. & quia paratus est corrigi liberatū ab igne, an censeatur in dubio liberatus a pœna confiscationis bonorum. Vetitum est mihi strictissime a medico, ne librorum reuolutionibus me immergam, donec nos reliquerit rabida quædam febris, quę nescio quo fine corpus nostrum corrodit: quia propter te expectare necesse est, vt commode rescribam quid sentiam in hoc dubio. Non quia sufficientem me putem ad bene respondendum; sed vt voluntati tuæ morem geram. Sed pro nunc remissis librorum reuolutionibus, videtur primo, quod censeretur liberatus a pœna confiscationis. Et pro hoc facit, quod no. An. de Iser. in cap. i. de va 5 decre. ęta. vbi dicit, quod † vasallus, si commisit delictum propter quod feudum immediate reuertitur ad dominum, & post sententiam latam super crimine fuit vasallus restitutus a principe. feudum recuperabit. Ita in proposito. Secundo facere potest, qđ notat Bald. in c. domino guerram. † in tit. hic fi. lex. & in l. sed si hæc §. sed si per pęnam. ff. de in ius vocand. vbi dicit quod licet bannitus cuius bona fuerunt publicata, si restituatus per principem, non recuperet bona per fiscum alienata, vt no. Bart. l. in fi. cum concor. de sen. pas. tamen iura alteri quæsita sine nouo facto per deportationem vel bannum recuperabitur in iure patronatus, quod ipse faciliter amittit per deportationem. Nam licet liberatio a tali iure sit immediate acquisita liberato; tamen patronus restitutus incontinenti recuperabit illam, 3 allegat. l. siue patronorū. ff. de iure patto. Sed in † proposito ex sola declaratione in causa hæresis, quæritur dominium rerum fisco. cap. cum s̄m. de hæret. in 6. alio facto non interueniente, vt ibi. ergo restitutus & liberatus a pęna propter hęresim, censetur etiam liberatus & restitutus quo ad ius alteri quęsitum sine nouo facto. Tertio potest adduci, quod notat gloss. magna in c. q̄uis de pac. in 6 & expressius Io. And. in c. cōsuluit. de iud. & dn̄i de 4 Rota decisione & conclusione 324. vbi dicunt quod si † episcopus deposuit clericum, & sic spectant ad patronum fructus nouæ præsentationis: nihilominus potest clericus restitui inuito patrono. Ita hic, quamuis confiscatio bonorum sit facta ad fiscum secularem, tamen eo inuito potest ipse restitui, &c. Quarto facere † qđ notat Bar. in l. Aurelius. §. Caius. & ibi dicit quod si ena 5 causis particularis in qua sunt aliquæ causæ accessoriæ facta liberatione a principali, videntur facta ab accessorijs, licet de eis nihil sit dictum, allegat. l. si cum tibi. cum ibi notatis. C. de iud. Et similiter intelligitur facta liberatio ab omnib. connexis vt not. Ang. & Imo. in l. qui Romę. §. duo fratres. de verb. ob. allegand. gl. in c. accusatus. de hęr. in 6. facit tex. in l. non exigi. ver. iudicari. in secundum Pau. de Cast. ibi, quod si est facta transactio super sorte, videtur etiam remissa pęna, dato quod esset pœna talis, quæ possit vna cum sorte imponi. Sed in contrarium, quod propter talem absolutionem non pręiudicetur fisco seculari, cui est quæsitum ius in bonis, per d. cap cum secundum. in verbo, per principes aut alios dominos, &c. Primo videtur facere, quod notat Angelus in l. mus. ff. si quis cautio tibi est casus singularis, petens. in quarta colom. C. de pactis. & in anthent. de impen. §. 6 quia vero. vbi † dicit quod stante statuto, quod de quolibet contractu soluatur gabella, si post contractum & factum instrumentum partes iubeant ipsum cancellari: nihilominus debebitur gabella fisco. fuit dictum Guilie. de Cuneo in l. ab emptione. ff. de pact. & in l. fina. ff. de constitutio. princip. Refert Guil. in l. finali § sed quia C. communi. de leg. in l. prædium. C. de educ. Ita in proposito nostro. Sed ad hoc respondeo, quod nō est simile in casu nostro: quia eadem sententia, per quam pronuntiatur quem hæreticum, absoluit eum a pęna principali vno contextu uerborum. ergo non est dare instans validum in quo quæritur ius fisco. Et exemplo isto de gabella, esset idem quādo partes incontinenti post ɔ̄ctum ipsum resoluissent, antequam ad extraneos actus diuerterunt: per. l. duos reos. § fin. ff de duo. reis. & l. si ita scriptum. de leg. primo. Secundo facere posset, quod notant Ang. & Ro. in l. si maritos in principio. ff. solut. matr. ubi dicit, quod si bannitus de gratia † reuertitur: non intelliguntur in 7 dubio bona sibi restituta; per l. seruus electus. & quod ibi notat. ff de act. & obli. iuncta l. i. & fin. C de sent. pass. sed hęc sunt bona confiscata: ergo, &c. Sed ad istud posset responderi, vt etiam supra dixi, quod ius quæsitum fisco non est omnino quæsitum, ex quo eodem contextu liberatur a pęna; & sic censetur liberatus ab omni pęna: quia regula iuris est, quod cui cōceditur plus, conceditur & minus. Et ad hanc responsionē fortificandam alias 8 aliquid inueniam. Tertio † facit quod notat Bal. in l. si insulam, §. fina. ff. solut. matrimonio. vbi dixit, quod si duo facientes pacem, obligant se de ea non rumpenda, sub poena applicanda ecclesiæ, & post se offendant, & iterum se reconsiliant: illa reconciliatio nihil obst. ecclesiæ. Et sequitur ibi Pau. de Cast. dicens q̄ ius quæsitum tertio, ex meo contractu, vel stipulatione, non possum sibi auferre alleg. l. j §. 2. ff. de stipula. seruo. & l. certi condictio. §. si nummos ff. si cert. pet. cum ibi not. in glo. magna: vbi si mutuo tuo noīe, nō possum ex interuallo stipulari mihi, 9 & auferre ius quæsitum ex mea numeratione. † Quarto posset facere, quod notat Io. And. in additio Speculato in tit. de instru. edit. § nunc vero aliqua. in addit. incipiente. per superiora. ubi dicit, quod si donaui tibi feudum cum hoc, quod post certum tempus esset talis ecclesiæ, non possum tibi remittere tale pactū in pręiudicium ecclesię. Idem tenet Baldus in l. cum a socero. C. de iure do. & Rapha. in l. qui Romę §. Flauius. de verbo. obligationi. quicquid dixerit Barto. ¶ Sed hoc putarem obtinere, quando post condemnationem super incursu hæresis, ferreretur ex interuallo sententia ab igne. Secus si eodem momento. ¶ Vltimo 10 † in terminis allego Ioan. And. in capit. quia diligentia. de electione. ubi concludit, quod si quęritur utrum reuertentes ad vnitatem ecclesiæ, recuperent bona confiscata, est distinguendum, an sit lata sententia super hęresi: vel non. Primo casu, non recuperat; secundo sic. allegat glosam in capit. maximinia. quoque. i. q. 7 quæ dicit, quod si contra laicum haberem ius patronatus fuisset lata sententia, tanquam contra hæreticum, si postea reuertator, non recuperat ius patronatus. Plus dicit domi. Imo. in d. capi. quia diligentia. quod etiam si non esset lata sententia; tamen quia ipso iure amittit dominium; si restituatur, non recuperabit ius amissum; nisi restituatur in integrum, per legem primam, & per legem secundam C. de generali abolitio. & nota. in l. fi. C. de sen. passis. Ista sunt, quę apud ignem considerando, videntur mihi rememoranda, & deuenistur ad medullam, & sint præparatoria quidam leuissima ad ea, quę inuenire speramus Deo duce. Vale, & me ama. Adde in simili domin. Anto. consilio xxxix.

Laus Deo.

Argumentum.

Resignare beneficium. volenti Papa concessit quod possit retinere sibi fructus primi anni, & post annum ei decem nomine pensionis debeantur. Modo resignans

resignans vult, quod ille, cui resignat, deponat centum ducatos prout sunt reditus beneficii, pro fructibus primi anni. Itẽ uult quod restituat sibi expensas supellectilis factas pro dicto beneficio, & citate unum molendinum dicti beneficii, ex quo nullos vel modicos percepit fructus, vtrum talis renunciatio hoc mō facta sit simoniaca? Secundo vtrum expensa: quæ fit in capellano, & in sefectione domiorum, debeat deduci de illis fructibus illi dandis.

SVMMARIVM.

1. *Papæ autoritas in beneficialibus est amplissima.*
2. *Dispensationi hominis vel papæ non fit extensio etiam ex maioritate rationis, cum dispensatio sit grauis & non extenditur.*
3. *Dispensatio quæ per unum modum tollit uitium simoniæ, non est trahenda ad alium in dispensatione non expressum.*
4. *Papa non præsumitur uti plenitudine potestatis suæ.*
5. *Fructus beneficij ubicunque alicui ex gratia debentur, scilicet ex reseruatione, an expensæ ministrorum, & aliæ de ecclesia deducantur.*
6. *Renuncians beneficio, an committat simoniam ex eo, quia uult solui expẽsas in certis massaritijs ecclesiæ.*

Consilium xj.

DIrige Domine uerba mea in viam veritatis & iustitiæ. Papa concedit cuidam volenti renunciare beneficio, quod possit sibi rennere fructus primi anni. Item, quod post illum annum debeantur sibi. 10. nomine pensionis. Iste vult, quod cui renunciat, deponat in bancho centum ducatos, qualiter communiter ẽ reditus beneficii, & quod vult istos pro emptione fructuum illorum primi anni. Item vult, quod restituat sibi expensas factas circa supellectilem quandam pro beneficio emptam, & circa vnum molendinum, ex quo adhuc nullos vel modicos fructus percepit. Primo quæritur vtrū ista renunciatio sit simoniaca? Secundo vtrum expensa, quę fit in capellano, & in refectione domorum debeat deduci in illis fructibus illi dandis. Ad primum, quod non: quia authoritas Papę, 1 quæ est in † beneficialibus, amplissima est. capitu. 2. de præbend. in 6. clem. 1. vt lite penden. potest facere, quod debeantur fructus beneficii carenti titulo. capitu. si propter tua debita. de rescrip. in 6. Et cum isti fructus primi anni sint obligati isti, potest de eis disponere, vt vult, & eos vendere, quamuis adhuc percepti non sint. l. ab emptione. ff. de pact. & l. fistulas. §. fin. ff. de contrahen. emp. Et ista conditio vel pactio de retinendis reditibus, quæ alias est nulla, capitu. ex parte, el 1. de offic. dele. capi. quam piu. q. 2. & c. super eo. de transact. gl. 4. in capitu. dudum licita. ca. 2 1. de transactio. capitu. fi. de sortileg. Sed contra † prædicta facit, ꝙ sub vmbra istius despensationis deuenitur ad actū in fine, qui non est de mente dispensantis. quod enim renuncians ante omnia uellet certam pecuniam, est longe grauius, quam quod post renunciationem percipiat fructus: & ideo dispensatio, cū sit grauis, non extenditur. capitu. 1. in fi. de fil. præsbyterorum. in 6 Imo in dispensatione hominis non fit extensio etiam ex maioritate rationis, ut est casus reputatus singularis in capit. cui 3 de non de præben. in 6. Et ideo concessio † Papę, quæ per vnū modum extinguit vitium simoniæ, non est trahenda ad alium modum in dispensatione non comprehensum. Certum est, qđ si impetrans periisset pecuniam ante renunciationem, non ob-4 tinuisset: † quia non prę sumitur Papa uti plenitudine potestatis, ut no. Inn. in c. innotuit. de conces. præb. & istud est dispensare contra prohibita de iure diuino: quia beneficia non debent vendi. c. ex multis. 1. q. 3. Adde dom. Ab. in c. extirpandę. §. quia vero. de præbend. in 6. Et ideo consilium esset, ꝙ cessante omni actione prius renunciaret, & ex post fieret istud depositum, & quamuis ista esset simonia mentalis: tñ posset absolui. c. fi. de si-5 mo. Ad secundum † dico quod debeat deduci quod quamuis regulariter deducantur solum impensę, quę fiunt grā fructuū. l. si id non. §. fi. ff. de pet. hęredi. & ibi gl. plena. Et gl. in ver. rōnabilis. in cle. statutum. de elec. Tamen vbicunque fructus vnius beneficii debentur ex grā propter rationabilem causam alteri, deducuntur omnes expensę necessariȩ etiam in seruitoribus & ministris ecclesię & aliis debitis intuitu ecclesię factis ca. statutum. de officio ordina. in 6. Si tamen esset casus, in quo quis sine iusta causa seruiret per uicarium: non credo quod procederet ille tex. & ista puto verissima in foro contentioso. Sed an renuncians committat simoniam, ex eo, quia uult sibi solui expensas factas in certis massaricijs ecclesię. Dic quod aut exposuit de bonis propriis, & potest. aut de bonis ecclesię & non potest. Aut de bonis utriusque, & compensabitur pro rata. Aut sumus in dubio, & pręsumitur, quod ex bonis ecclesiæ. ita dicūt Hugo. Io. de Fan. & Archid. in capit. 1. 12. quæstio. 4. & Inno. & do. Abb. in capit. fin. de pecu. clerico. cum concor. Sed dic, quod ex quo iste habuit alios reditus, quamuis de proprio exposuit, non potest illa vendere, nisi doceat se exposuisse de reditibus beneficij. quantum pro victu superat: quia tunc deducet.

Laus Deo patri.

Argumentum.

Princeps vasallo mãdat, ne aliquid faciat sub pœna suæ indignationis. & ille non obtemperat: an per talem inobedientiam dicatur feudo priuatus, & ei audientia denegari possit vt rebellis, & possit offendi, saltem in re.

SVMMARIVM.

1. *Verba, sub pœna indignationis nostræ, important priuationem beneficiorum.*
2. *Inobedientia, quæ non concernit statum principis, non dat rebellionem.*
3. *Statutum loquens in rebellione, non habet locum in inobedientia.*

Consilium xij.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitię.

Princeps mandat vasallo sub pęna indignationis suæ, ne aliquid faciat, ille non obtemperat: quęritur vtrum dicatur rebellis, & an sit priuatus feudo? Et an possit offendi, saltem in re? Et an possit ei denegari audientia tanquam rebelli. Et dixit pręponens quod Pet. de Anch. in hoc vltimo sentit quod sic, in clem. pastoralis. Et quod sit priuatus, dicit Bald. in capitu. 1. §. porro. quę fuit pri. cau. beneficij amitt. quod verbum, sub pęna indignationis nostræ, importat beneficiorum ecclesiasticorum priuationem feudi; & ibi gloss. in terminis. Et quod sit priuatus, tenet Bald. in l. cunctos populos. in principio, versicu. non pro literis apostolicis. Et Barto. in extrauaganti, qui sint rebelles. in verb. rebellando, exponit, resistendo, vel non obediendo, &c. Et quod 2 non sit priuatus, facit: quia inobedientia, † quæ non concernit statum principis, non est rebellio. Bart. dicit in extrauag. qui sint rebelles in verbo, rebellando & iste est talis recte intuenti. Præterea non omnis inobedientia est rebellio dom. Anto. & dom. Abb. in capit. inter quatuor per illum text. de maiori. & obed. 3 Et statutum † loquens in rebellione, non hẽt locum in inobedientia, secundum eos. Et ibidem dicunt dom. Anto. Imo. & do. Abb. in cap. sane. el 2. de offi. deleg. Pręterea, qui meretur incurrere indignationem principis, non meretur amittere iurisdictionem ab eo datam. Bald. late in authen. Statuimus. C. de episc. & cleri.

Laus Deo omnipotenti.

Argumentum.

Condemnatio in decem facta contra Titium a iudice, & de expensis nihil dicit: ille, in cuius fauorem sententia est lata, appellat ab omissa condemnatione expensarum, & postea ab eodem iudice petit executionem sententiæ in illis decem: Vtrum per appellationem sit suspẽsa talis eius iurisdictio, etiam ꝙ articuli sint separati, scilicet expensarum ab illis decem pro sorte principali.

SVMMARIVM.

1. *Appellatio an suspendat iurisdictionem iudicis a quo, etiam in articulis separatis.*
2. *Expensæ per iudicem a quo, possunt taxari super sententia a qua appellatur.*
3. *Actus non contrarius appellationi, potest intentari coram iudice a quo.*

Consilium xiij.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ.

Titius condemnatur in decem Sempronio, & de expensis nihil dicitur in sententia. Sempronius appellat ab omissa condemnatione expen-

ne expensarum; postea petit a iudice a quo executionem hu-
5 iusmodi sententiæ in illis decem. Respondetur, quod † appellatio suspendit iurisdictionem iudicis a quo, etiam in articulis separatis, secundum doctores in capitulo super eo, el primo, de appellationi. Respondetur, quod illud est verum in fauorem appellantis: quæritur quid iuris. Primo facit decisio domino-
2 rum de rota in antiquis, decision. tertia, † quod iudex potest taxare expensas super sententia, a qua appellatur. facit gloss. magna in capitu. si a iudice. de appellatio. quod non videtur contra ius qui gerit actum non contrarium appellationi, licet sit suspensa. dicit, non teneris, non dicit, potes. Secundo facit decisio dominorum de Rota in nouis decisio. 700. capit. facit dictum Innocen. in capit. pastoralis. in princ. tertię collatio. de offi. de-
3 leg. quod † actus non contrarius appellationi, potest intentari coram iudice a quo. & cętera.

Laus Deo omnipotenti.

Felinus Sandeus vtriusque iuris doctor.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier ad hoc ut dicatur contraxisse per metum sponsalia, debet interuenire metus qui possit cadere non in constantem virum, sed in constantem fœminam & nu. 2.*
3 *Metus minor excusat potius fęminam, quam masculum.*
4 *Metus quomodo intelligatur; & qualiter a coactione differat.*
5 *Mulieris consensus in contrahendo sponsalia, libertate gaudere debet, & non timore aliquo.*
6 *Mulier si a patre solum territa consenserit ad sponsalia, an consensus sit nullus.*
7 *Sponsalia filius contrahendo ex coactione reuerentiali patris, tenet consensus. Secus, si coactus a patre vi vel metu.*
8 *Metus & signa ac contraria voluntas in contrahendis sponsalibus, vt non dicatur consensus, quę sint*
9 *Minę ad hoc ut inducant iustum metum, est consideranda qualitas personæ minantis.*
10 *Matrimonium seu sponsalia contracta per metum, an ipso iure sint nulla.*

Consilium xiiij.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ.

Reuerende domine vicarie circa sponsalia contracta in Christophorum barbitonsorem, filium Vechi pręconis, & Stellam, &c. vtrum possint per reuerentiam vestram dissolui, vel pronunciari ipso iure soluta; mihi videtur indubitanter quod sic. Nam dato, quod inter eos sit matrimonium per verba de præsenti, quod aliter non discutio. adhuc dico tale matrimonium fuisse, & esse nullum; quia ex parte vtriusque defuit consensus, sine quo cętera omnia frustrantur, capit. tua nos. in fi. de sponsa. Et primo, ex parte ipsius Christophori; quia bis aufugit de domo, quando instigabatur per patrem ad istud matrimonium contrahendum. sed quia ipse non feci examinare testes, super hoc aliter non insisto. Sed ex parte mulieris apparet, quod ipsa nunquam consensit; imo per metum consensit. Et hoc apperte apparet, & deponunt testes examinati, maxime secundus & tertius, qui dicunt quòd ipsa dubitabat, quod pater interficeret eam: quia ipse hoc mi-
1 nabatur. † Et præmitto, quòd si ista contraxisset matrimonium, ne incurreret indignationem patris, alias non fuisset contractura, nisi ob reuerentiam paternam: teneat nihilominus matrimonium, ex quo non interuenit metus, qui posset cadere in constantem. tex. est cum gloss. in l. si patre cogente. ff. de ritu nuptiarum. quod reputat not. domin. Abb. in capitu. ve-
2 niens. el primo, in pen. not. de spon. † Secundo præmitto, quòd vt mulier dicatur fecisse talem contractum per metum, non oportet, quod sit talis, qui cadere possit in virum, sed in
3 constantem mulierem. capitu. consultationi. in fine. † & ibi do. Abb. in vltimo notabili de sponsa. quia minor metus excusat potius fœminam, quam masculum: vt singulariter no. glo. in cap. cum locum. de spon. Et est etiam fragilior ratione sexus. capitu. indignanter. 32. quęst. 6. Et idem no. Hostien. in summa. de matrimonio. §. qualiter, versi. si uero, & dom. Anto. in capit. cum dilecti. quod metus causa, Tertio præmitto, quod differt
4 † metus a coactione; quia secundum Innoc. in capitu. cum locum. de sponsa. metus est, quando propter violentiam seu captionem corporalem metus infertur. Coactio vero, quando fit vis præcisa cum captura, seu violentia corporali. Modo his
5 præmissis dico, † quod in casu isto consensus mulieris caruit libertate: quia discutiendo testes, antequam fierent sponsalia, ipsa protestata est, quod nunquam eum acciperet, & postea fugit, & dicit, quod timore mortis consensit. Certe etiam si timuisset verba, satis esset: quia ex iis dicitur quod voluntas eius tunc non habuit aliquod respiraculum libertatis. vnde dicit tex. in dict. capit. cum locum. Quia eius animus debebat plurima securitate gaudere, ne per timorem diceret sibi placere, quod oderat, & sequens exitus, qui de initiis nuptiis solet prouenire, quod euenit hic: quia ex alio ex post concepit, & peperit, & est eius, & aliorum publica
6 concubina. † Et certe cessante omni gladio, si mulier a patre territa consensit: non dicitur consensisse: quia, vt inquit dom.
7 Abb. in c. 1. super glo. 1. de despon. impu. aliud † est, si filius consentiat ex coactione reuerentiali; & tenet quod agitur. Aliud est, si fuisset coactus a parente, vt vel metu: quia non tenet. & sic ponderatur metus. Et sufficit quòd ex parte vnius deesset libertatis consensus. Vnde citra pręcisam coactionem non video, quomodo possumus magis esse in terminis doctorum. quia requirunt metum, qui possit cadere in constantem mulierem. Et certe cum ista taxentur, vt ita dixerim, arbitrio iudicis; videtur
8 quod considerando fugam de † domo, lachrimas, & difficultatem eorum, qui reconduxerunt eam ad domum, & expressam comminationem mortis, quæ solum concludebat verborum imminentem cumulum, ista dicatur per metum contraxisse quòd denotant etiam sequentia: quia ipsa nunquam ostendit ei aliquod signum beneuolentię, & nondum traducta ab ipso conata est recedere a patre, & adhærere prius alteri. & quòd minæ
9 † indicant iustum metum, in istis terminis est text. per quem ita no. dom. Abb. in capitu. ex literis de sponsalibus, & matrimo. & Imo. subdit in hoc attendendam qualitatem personę minantis. Et aduerte personam istam patris sui: quia reputatur seuerus, & consuetus exequi minas, non verbosus, ideo minæ suæ præbent iustissimam causam terroris: vt not. Inno. in capit. causam matrimonij. de offi. delegat. & Bartol. in l. 1. §. quę onerandæ. ff. quarum rerum actio non datur. & dom. Abb. in cap. 1. in princ. de offic. deleg. & in capit. Abbas. quod metus causa & Innocen. in capit. petitio, in prima gloss. de iure iurando. & Ioan. And. in capitu. insinuante. qui cleri. vel vo. Et Cyn. Bald. & Imo. in l. fin. ff. de hæred. institut. & Ioan. And. in Specu. in tit. de probatio. §.
10 videndum versi. decimotertio. cum concord. Et istis attentis † videtur tute per reuerentiam vestram posse pronunciari inter istos non esse matrimonium: quia si esset contractum per metum; est ipso iure nullum, capitu. significauit. de eo, qui duxit in matrimonium. & ibi dom. Abba. & in capitu. veniens. el a. & ibi etiam domin. Abba. de spon. tenet expresse Old. consil. 38. incipiente, factum est tale, Quidam Ioannes & B. Thomas in quarto sententiarum. 29. distin. quęstio. j. artic. 3. & domin. Abba. in capit. Abb. quod metus causa. in capitu. cum locum. de sponsa. & latissimè dom. Iaco. Ioch. in capitu. tuę. eod. titu. & gloss. & Arch. in capit. inter cætera. 22. q. 4.

Laus Deo omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Venator in venatione falconem amittens, quem quidam rusticus cœpit cum retis & sonaliis, ponens eum sub custodia, dando ei comedere carnes salsas, & caseum, pro quibus cibis falco mortuus est, vtrum rusticus teneatur ad emendationem falconis.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier dans poculum amatorium marito tenetur ad pęnam. Et quid de medico.*
2 *Accusari quis de stupro & libidine non potest qui etiam virginem indutam veste meretricali stuprauit.*
3 *Clericum percutiens incedentem sine habitu & tonsura clericali, non punitur vt percussor clerici, sed laici.*
4 *Rustici non debent portare ea, quę eis habere non licet: cum nisi quod ex terra percipit, portare possint.*
5 *Culpa leuissima venit in actione legis Aquiliæ.*
6 *Culpa est immiscere se rei sibi non pertinenti.*
7 *Officium cuiusque nemini debet esse damnosum.*
8 *Rusticus simplicitate sua excusatur.*

9 *Medico*

9 *Medico imperito imputatur qui imperite medicauit.*
10 *Actio in factum quando venit proponenda, & quando actio legis aquilia.*

Consilium xv.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Comes Guido de blancardis cum iuisset venatum, falconem amisit: quidam rusticus eum cepit cum sonalis & zetis, & eum captum posuit sub banchali, dando ei beccare panem, caseum, rapas, carnes salsas, vnde occasione illius cibi falco mortuus est. Ex parte comitis proponitur actio in factum contra rusticum, qui præbuit falconi mortis causam. Et primo videtur quod rusticus in æstimatione falconis condemnari debeat ad similitudinem mulieris, quæ marito præbuit poculum † amatorium ad bibendum: vt ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. sicut medico imputatur qui imperitus fuit: vt ff. de off. procons. l. illicitas. §. sicut. ff. ad legem aquil. l. idem iuris. & l. item si obstetrix. §. 1. Ita uidetur huic rustico imputandum. Præterea tanquam prædo & fur debet condemnari iste rusticus, quia sciebat, & scire potuerat tum ex zetis, tum ex sonalis, quod non erat iactatus, nec habitus pro derelicto: arg. l. falsus. §. si iactum. ff. de fur. C. unde vi. l. fin. Nec potest rusticus ignorantiam allegare: quia dicit falconem in naturalem libertatem peruenisse, cum a natura falcones non nascantur cum zetis & sonalis, sicut per contrarium non potest † stupratoris libido accusari, qui stuprauit virginem indutam veste meretricali. l. item apud Labeonem. §. si quis virgines. ff. de iniuriis. C. de episc. audi. l. nemini. & l. sed si accepto. ff. de iur. fisc. † Quemadmodum non potest iniuriarum conueniri, qui clericum sine tonsura incedentem percussit, vt tanquam percussor clerici puniatur, sed punitur, ac si quendam laicum percussisset. C. de epis. & cleri. l. si qua per calumniam. imo nullus potest istum rusticum excusare cum istum falconem volantem cum zetis &. sonalis credere debuerit esse fugitiuum: vnde ipsum capere non debuit, vel ipsum captum in publicum portare debuit. Sicut dicimus in eo qui alienum seruum reperit fugitiuum, & in eo qui inuenit rem alienam. Ad hoc enim vt non videatur, rem alienam contrectasse, debet eam in publicum consignare, & libellos de ea re publice dare. & hæc probantur. ff. de seruis fugitiuis. l. 1. & l. fugitiui. & ff. de fur. l. falsus. §. qui alienum. in fi. §. ad hoc accedat de eo, qui pecudes alienas intrusit, & fame necauit eas, qui tenetur easdem mortuas domino emendare. ff. vi bono. rapto. l. 1. §. si publicanus. C. ad l. Aqui. l. de pecoribus. & ff. eod. l. quemadmodum. §. magistratus. & l. Quintus. §. fin. eodem titu. † Insuper cum rusticus portet ea, quæ habere non licet: quia portare non potest, sed portare aurum quod percipit ex terra sic non debuit rusticus prædictum falconem portare, nec occupare: arg. C. de agrico. & censi. l. domini prædiorum. Nec excusatur rusticus ex eo quod dicit dominum falconis incognitũ habuisse, sicut nec excusatur receptator Illyricano, quod dicat colonum Illyricanum se minime cognouisse: imo eo ipso punitur qui se seruum fatetur incognitum tenuisse. C. de colonis illy. l. 1. lib. 11. Qui cum † dicatur quod in l. Aquilia, culpa leuissima venit: sed iste rusticus nedum in leuissima culpa fuit, sed in lata: scilicet dando falconi carnes salsas ad comedendum, vnde perinde debet teneri, ac si falconem ipsũ propriis manibus occidisset, & strangulasset. quia culpa est † immiscere se rei ad se non pertinenti. & ista probant. ff. ad l. Aquil. l. in lege Aqui. & ff. de lib. cognos. l. necare. & ff. de reg. iu. l. culpa. Nec interest, an quis occidat, vel causam mortis præbeat: vt ff. de sic. l. nihil interest. ff. ad l. Aqui. l. item Mela. §. si alius. ¶ In contrarium videtur, quod omnino rusticus sit absoluendus; imo quod magis est, videtur posse repetere a domino expensas, quas fecit pro falcone: sicut repetit ille, qui insulam ruentem fulsit, & seruum egrotum curauit: licet sit seruus mortuus, & insula exusta. vt ff. de neg. gest. l. sed an. vltro. §. 1. † Neq; debet rustico suũ officium damnosum esse, vt ff. de furtis. l. si seruus §. quod vero. ff. ex qui. cau. maio. l. cum miles. & l. sequenti ac præcedenti. † Item videtur rusticum excusare sua simplicitas, & ignorantia, sicut excusatur in corruptione: & in mala edita actione, vel ratione, in ius uocatione, & in testamenti confectione, & in bonorum delatione. vt ista probantur. ff. de iuris. omn. iudic. l. si quis id, quod. §. doli. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 3. §. fin. C. de testa. l. fin. Credidit enim rusticus falconem in naturalem lasciuiã deuenisse, cum nemo eum persequeretur: & per hoc licitum credidit occupare: argumen. ff. de acquiren. rerum domi. l. naturalem. in princip. & §. fi. Inst. de rerum diui. §. feræ. Item adhibuit rusticus talem diligentiam in falcone, qualem adhibet, & adhibebat in semetipso, dando ei comedere, quæ comedebat, existimans se falconis dominium acquisiuisse; & ideo falcone mortuo nõ videtur teneri: arg. ff. de pe. hær. l. si quid possessor. §. sicut autem sumptum. & C. mand. l. in re mandata. de iudiciis. l. nemo. & in ista quæstione pronunciauit elegans & vrbanus vir dominus Hubertus de bonacursiis, supradictum rusticum in æstimatione falconis condemnandum esse, argumen. duarum legum. Primæ, dicentis quod si quis ceperit fabricensem qui bene poterat cognosci propter signum seu bullam quæ in eius brachiis apparebat, quod occultantium bona liberæ fabricæ vendicantur C. de fabric. l. stigmata. lib. 11. † Et alterius legis, dicentis de eo qui medicamentum porrexit prauum, ex quo homo periit, vt ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. Celsus. & dixit actione legis Aquiliæ non fuisse proponendam contra rusticum supra dictum, vt quidam ex aduocatis proposuerant; qui succubuerant propter ineptam actionem propositam seu pentam: quia rusticus non occidit, sed præbuit causam mortis. vnde † actio in factum fuit proponenda, & non Aquilia. vt probat præallegatus. §. Celsus. Crederem quod fuit consilium domini Barto. de saxo ferrato.

Laus Deo.

Argumentum.

Puellæ nouem annorum, & sic in ætate infantili existenti, sine tutore & curatore, an possit dari curator, ad litem, seu lites. Et quid talis curator facere possit, posito quod dari possit.

SVMMARIVM.

1 *Puella nouem annorum non habenti tutorem vel curatorem, an possit dari curator ad litem seu lites.*
2 *Curator impuberi an generaliter dari possit, an duntaxat ad litem vel rem certam.*
3 *Curator datus minori. 14. annis non habenti tutorem ad litem exercendam, an poterit ea facere, quæ sunt iuris & facti, an iuris solum; an facti solum.*
4 *Prohibita re, vti licet quando est aliquid permissum, ad quod permissum deueniri non potest, nisi per prohibitum.*
5 *Ambasiatores ad pacem faciendam constituti possunt adiicere pœnam pro obseruatione dictæ pacis, licet de pœna in eorum mandato nihil sit expressum.*
6 *Procurator constitutus, potest obligare bona domini pro obseruantia contractus, & apponere pœnam; licet ad hoc non habuerit mandatum.*
7 *Vendendi bona fiscalia facultas cui est data, poterit dare fideiussorem euictionis, & apponere pœnam & pactu pœnalia, secundum morem regionis: licet in facultate non sit expressum.*
8 *Officiales super abundantia ciuitatis, possunt recipere mutuo pecuniam, & obligare ciuitatem: vt emant frumentum pro abundantia.*
9 *Priores ciuitatis habentes potestatem super bono & pacifico statu ciuitatis, possunt vigore dictæ facultatis facere statuta, quod habentes adinuicem discordias & causas, teneantur compromittere.*
10 *Concessu principali, concessum est accessorium.*
11 *Statutum quod minor non possit se obligare sine consensu propinquorum, si obligatio tendit ad commodum minoris, valebit obligatio sine consensu propinquorum.*
12 *Pupillus pacisci, & alia ad suum commodum sine tutore facere potest, alia secus.*
13 *Venditio prædii minoris quando continet manifestam vtilitatem, etiam sine authoritate tutoris valet.*
14 *Pupillo est impossibile donare etiam cum authoritate tutoris & iuramento.*
15 *Puellæ quæ faciunt refutationes suis fratribus, etiam cum authoritate tutoris vel curatoris, quatenus sapiunt donationem, etiam si sunt iuratæ, sunt nullæ.*
16 *Curator, qui datur ad lites, an possit etiam dari ad negotia, & contractus in simul.*
17 *Officium regulare & ordinarium est potentius, quam extraordinarium.*
18 *Tutor pupilli illustris potest exercere munera, dignitates, & libertatem secundum qualitatem dignitatis pupilli.*
19 *Argumentum non valet, vbi ratio est diuersa.*
20 *Infans dicitur, qui est minor septem annis.*
21 *Impuberis appellatione, seu denominatione comprehenditur adultus & minor.*

Consilium XV.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Illud in medium afferam, quod habetur de pœni. dist. 4. fm apostolicam. quid habes quod non accepisti? & glo. ibi pulche dicit, ex opere cœlesti. Sed quid quod hr̃ honesti. Ideo omnipotentem & timendum Deum corde & animo huic consultationi inuoco, & filio suo pijssimo Iesu Christo Saluatori nostro supplico, vt viam veritatis mihi aperiat. Et quidem viso puncto, & facti contingentia, & solenni animaduersione pensatis eum elegantissimis allegationibus fabricatis, ex summo ingenio per dñm aduocatum, mihi vr̃ aperte de iure, quod † puellę nouem annorum, & sic in ardore ętatis infantię non habenti tutorem vel curatorem, possit dari curator ad litem seu lites. & de hoc allego tex. qui hæc determinat, in c. si annũ quartũdecimũ de iu. li. 6. in §. si quatuordecĩ annorũ. in ver. curator datr̃ ad lites exercendas. Aut tu ipse si maior infante fueris cum authoritate alterius, & eundem procuratorem ad res poterit deputare, vbi est casus formalis, ꝙ existenti intra decimumquartum annũ dabitur per iudicem ordinarium curator ad lites exercendas, siue sit in x. siue in 9. aut 8. anno, aut intra. & sic debet ille text. casum nostrum. & tollit illud quod possit operari, vt intelligamus de pupillo proximo pubertati: quia istud non est verum, quod tollatur per illum tex. dum disputat. & sic non requiritur quod sit proximus pubertati. & hoc ēt decidit glo. Io. And. ibi in versi. ad lites quæ allegat C. de cur. dan. in l. 1. & per totum. & C. de cura. fur. l. fi. in princ. facit etiam ad hoc tex optimus in l. sed & mi-lites. §. qui aũt. versi. impuberi curator dabitur ff. de excu. tu. ubi pupillo datur curator. Et si quis opponeret de gl. ibi, quæ in ver. impuberi exponit. i. adulto. & sic sentit glo. ibi in terminis, ꝙ impuberi non pōt dare curator, sed requiritur ꝙ sit adultus. Ad hoc rñdeo cũ doctrina Bal. ibi, qui debet, no. istam gl. quæ vult, ꝙ † impuberi non potest dari curator gñaliter, sed duntaxat ad litem vel speciem certam bene dari potest, & alleg. ꝙ hr̃ in l. veritti. §. 1. ff. de tut. & cura. da. ab ijs. & glo. Dyn. in l. amicissimos. in §. fin. de excu. tut. Et per istam responsionem habetur verus & optimus intellectus ad illud, ꝙ voluit Bart. in l. curator. ff. de tut. & cura. dat. ab ijs, vbi dicit, ꝙ curator, qui datetur pupillo non habenti tutorem, potest omnia facere, exceptis iis quæ iuris solennitatem desiderant: ut d. l. curatorem. ff. de tut. & cur. solennitatem iuris desiderare arbitratur ibi Bart. omnem actum, per quem pupillus obligaretur, vel per quem alienaret, vel appropriaret, vt apparet in aditione hære. in qua non sufficit authoritas talis curatoris, ut in l. cum in vna §. 1. ff. de appel. Et hoc ideo pupillus per aditionem obligaretur, vt l. more. ff. de acq. hæred. & ideo non esse in iudicio, vbi cum datur curator ad litem cum tutore suo, vt l. qui habet §. si pupillus. ff. de tutel. Et ibi concludit Barto. quod talis curator potest solus administrare & conseruare bona, & colligere fructus, & similia, quę facti sunt, & ea, quæ iuris sunt. Ita formaliter dicit Barto. in d. l. curator quia ad hanc doctrinam Bart. respondeo, ꝙ procedit, quando datur curatur specialis specialiter ad litem, vel ad certam rem. Et ideo dixit Bald. in d. l. sed & milites. §. qui autem. quod impuberi non potest dari curator generaliter, sed ad lites, vel ad certam rem, specialiter sic; quia debet intelligi quod si datus fuerit, non poterit exercere actus, per quos pupillus obligatur. Et sic ergo apparet ex dictis Barto. quod curator dari potest impuberi. & ideo dicebat idem Bart. in l. 1. ff. de confi. tu. ꝙ impuberi non potest dari curator in testamento, ut ibi est tex. in l. impuberi. ff. de admi. tut. sequitur quod ad lites dari potest, & per consequens dictum Barto. in d. l. curator. debet intelligi in curatore generali. Et sic pro clara decisione huius consultationis duo sunt videnda. Primum est quod an potest dari curator ad lites propter pupillarem ętatem. Secundo posito quod dari posset, quid poterit facere talis curator; primum est expeditum, quod dari potest, per iura, quę superius allegaui. Et facit tex. in d. §. si vero, qui non loquitur, quando pupillus vel existens intra decimum quartum annum, habet litem cum suo tutore, & idem uoluit glo. in l. qui habet. ff. de tuto. §. si pupillus. versicu. taleque, voluit ꝙ potest dari curator pupillo, si habeat litem cum suo tutore, siue habeat litem cum alio. & referendo illam glo. ad gl. quæ est ibi super ver. cogi. ad fi. quæ glo. differentiam facit, an pupillo possit dari curator distinguendo: Aut habet tutorem, & dari potest. Aut non habet, & dari non potest. prima est glo. in versi. tale dicit, siue habeat cum alio litem: quia debet intelligi secũdm distinctionem glo. præcedentis. & ibi Bald. hoc sensit qui quęrit, an potest dari curator pupillo, propterquam in casu illius. §. & distinguit, vt ibi facit glo. & remittit se ad glo. in l. curatorem. ff. de tuto. & curat. da. ab ijs. facit gl. in ff. in l. curator. eod. tit. quæ dicit in finalibus verbis, quod si pupillus non habet tutorem præsentem, vel absentem, potest dari curator. Facit etiam tex. in l. curator. ff. de autho. tut. vbi dicitur quod curator impuberi dari potest, & glo. ibi supplet ad litem & allegat dict. l. curatorem. de tut. & cura. da. ab iis, & in l. 1. de in litem iuran. & sic dum gloss. dicunt, quod potest dari curator ad litem, quando non habet tutorem pupillus præsentem vel absentem; sentiunt manifestè procedere, quando pupillus habet litem cum alio, quam cum tutore, & sic stat conclusio uerissima, quod maiori infante datur curator ad lites, quando cum alio debet litigare, quam cum tutore, siue habeat tutorem, siue non. Et profectò probatur manifeste in dicto cap. si annum. §. si vero. vbi in ecclesiasticis pupillus non habet tutorem: & tamen sibi datur curator ad lites exercendas, quemadmodum dicimus in rebus profanis, si non habet tutorem, & possit sibi dari curator ad litem exercendam. Nec curatur an sit proximus, an non, sed sufficit quod sit intra quartum decimũ annum. Et ex istis expeditum est primum dubium. ¶ Restat nunc uidere, quid facere potest iste curator datus ad litem pupillo non habenti tutorem. Et quidem Barto. in l. curator. dicit quod potest omnia facere, exceptis iis quæ requirunt solennitatem iuris: ut probatur in dicta l. curatorem ff. de autho. tuto. vbi text. disponit dari posse, etiam impuberi. sed ad ea, iuxta iuris solennitatem explicanda, tutore authore opus est, ut late superius retuli formalia verba Bar. Sed dē Bar. in d. l. curatorem. colligit, quod impuberi pōt dari curator. Sed quid de potestate illius curatoris: R̃ ideo illum text. declarare omnia ea posse fieri per curatorem circa administrationem rerum, in iudicio vel extra. Ideo putat talia fieri posse per talem curatorem, sed ea, quæ haberet facere pupillus tutore authore; tunc authoritas illius curatoris nullo modo sufficeret, & ita dicit se intelligere textum. in dicta l. curatorem & ita residet nihil tamen ad hoc allegat. Sed in dicta l. curator. dixit, quod non poterit illa facere in iudicio, quæ pupillum obligant. Et ideo dicit, quod non poterit esse in iudicio, nisi cum datus curator ad litem cum tutore suo, & sic Bart. videtur verus; quia in dicta l. curator. dixit quod potest administrare bona, & colligere fructus, & similia facere, quę facti sunt: sed non ea, quę sunt iuris. Sed in dicta l. curator. dixit ea, quæ possunt fieri per tutorem in iudicio vel extra, possunt fieri per curatorem talem.

Præterea in quibus requiritur authoritas tutoris, videndum est 3 nunquid † tenendum circa officium huius curatoris dati ad litem exercenda, an poterit facere ea, quę sunt iuris, & quæ sunt facti? Et mihi uidetur de iure dicendum, quod curator datus minori quatuordecim annis, non habenti tutorem ad litem exercendam; potest facere omnia illa quæ facti sunt necessaria. Et hoc uidetur dicere tex. in dicto capitu. si annum. §. si vero. ubi curator talis datur ad exercendam litem, seu lites exercendas. Vnde si non potest deueniri ad litem exercendam, nisi obligando ipsum pupillum: sequitur necessario, quod videtur 4 habilitatus talis curator ad obligandum pupillum, ex eo, † quia vbicunque aliquid permittitur, & non potest peruenire ad permissum, nisi prius ad prohibitum; tunc licitum est uti prohibito, vt eo medio consequamur permissum. Et hoc decidit tex. in l. si victum vel stratum. ff. de re iud. Bene facit tex. & quod ibi voluit Bald. in l. prima. C. vbi res perm. vbi dixit permissum est prioribus, quod possint statuere super reddenda iustitia, quod poterunt eligere terminum ad causas dirimendas, & adijcere pœnas. Et, quod plus est, dixit domin. Abbas in capitulo, secun-5 do, de treca. quod † ambasiatores constituti ad pacem componendam, possunt adijcere pœnas ad illa obseruanda: licet non habuerint ad hoc mandatum. facit ad hoc, quod voluit Angel. in l. bene a Zenone. C. de quadr. prescriptione. ubi dicit ꝙ 6 † procurator pro obseruantia contractus poterit bona domini obligare; licet ad hoc non habuerit mandatum & poterit bona domini obligare, & apponere pœnam; ex quo fit ad executionem mandati. Et ibi dicit fore casum, quod procurator cōstitutus ad vendendum, potest facere apponi in instrumento, & apponere omnia pacta emptionalia: licet non habuerit in mandatis l. apud Celsum. §. in hac. versicu. sin autem ex pœna. ff. de doli except. l. qui neque §. fin. cum l. sequen. ff. de rebus eo-7 rum. facit gloss. in l. ciuitas ff. si cert. peta. & idem Angelus † in l. secunda C. de iurisdictio. omn. iudic. dixit: data est alicui potestas vendendi bona fiscalia, quod poterit dare fideiussorem euictionis, & apponere omnia pacta pœnalia, secundum morem regionis. facit quod voluit Barto. in l. si procur. ff. de iure fisci. Ita dicamus in casu nostro, quod si datur curator pupillo non habenti tutorem ad litem exercendam, ꝙ talis curator poterit in iudicio obligare ipsum pupillum, si talis obligatio venit ex sequela litis, vel ueneris antecedens ad ipsam litem. Nam si procurator constitutus ad certum ꝯctum exercendum pōt obligare dominum ad pœnam, quæ sequitur ex illo contractu: ergo, & eodem modo poterit talis procurator obligari pupillum in

iis, quæ

fis; quæ sunt de substantiis, & esse ipsius litis, facit, quod elegan8 ter uoluit Bar. in l. ambitiosa. ff. de dedecr. ab ordi. faci. † vbi uoluit, quod si data est à communi potestas officialibus prouidendi super abundantia ciuitatis, quod tales officiales poterunt recipere pecuniam mutuo, & obligare ciuitatem, vt emant frumentum propter abundantiam ciuitatis. & ibi pulchre loquitur. Et idem Bartol. in prima constitutione Codicis, versiculo, 9 super hoc quæro. dicit, quod † priores huius ciuitatis habent potestantem super bono, & pacifico statu huius ciuitatis, quod vigore huius arbitrii possunt facere statuta, quod habentes ad inuicem causas, cogantur compromittere. Circa autem hoc, quod videtur habere mandatum, ad id quod est sequela mandati. Ita in proposito est dicendum, quod non solum poterit curator pupillum obligare, quo ad ea, quæ sunt de esse & substantia litis, sed etiam, quo ad ea, quæ ex lite sequuntur obligationes, facit etiam quod habetur in capitulo, cum P. de officio deleg. ubi in simplici commissione omnia videntur esse commissa, sine quibus negotium non potest expediri, & permisso consequenti, omnia ad consequens ordinata antecedentia videntur esse permissa. Et omnia media ad finem videntur permissa. capitu. prudentiam, capitu. suspitionis. capitu. sane. ff. de offic. de10 leg. & † concessio principali videtur concessum accessorium, capitu. quo iure. 8. distinct. xxvi. quæ. 1. capitu. si monachus. C. vbi & apud quos. l. vlti. Si ergo obligare pupillum, est antecedens litis, vel consequens, vel medium, vel accessorium litis: videtur concessum eo ipso, quod ius permittit, quod quis sit curator pupilli non habentis tutorem. l. ad rem. & l. ad legatum. §. de procurato. cum sim. Præterea considero, quod talis curator ad litem, datur pupillo ad eius commodum, vt tueatur eius patrimonium. quo casu sequuntur doctores gloss. quæ reputatur singularis, in lege secunda, ff. de acceptilatio. quæ voluit quod pupillus non potest obligari sine authoritate, si talis obligatio 11 tendat ad eius commodum. Et ibi dixit † Angelus, statuto ciuitatis Florentiæ cauetur, quod minor non potest contrahere sine consensu propinquorum, quod nihilominus valebit contractus celebratus sine consensu propinquorum, si tendat ad commodum minoris. Et ideo in lege prima. contra iuris. in princip. ff. de pac. dicit quod pupillus potest solus pacisci, si ita le pactum tendat ad sui commodum. Et ibi dicit Bald. quod 12 † vbi agitur de fauore pupilli, pupillus habet idoneam personam. facit l. cum a. §. eam. ff. de transactioni. vbi probatur, quod quando fauore certæ personæ est introducta certa solennitas. Et ibi dicit Baldus, quod valet venditio prædii minoris vel ecclesiæ, quando continet manifestam vtilitatem minoris, etiam sine solennitate. allegat gloss. de authoritate tutoris in lege secunda. de acceptilatio. facit gloss. valde singularis in lege quæcunque. C. de bon. quæ lib. de qua ibi exclamat Bald. quod 13. † licet pater non potest alienare bona delata filio, quem habet in potestate, nihilominus poterit alienare, si talis alienatio tendat ad commodum pupilli. & sic ad commodum pupilli poterit obligare ipsum pupillum quo ad ea, quæ sunt necessaria ipsi liti. Præterea hoc decidit in terminis domin. Bald. in dicta lege, contra iuris. in principio, vbi colligit ex illo textu, quod pupillus non potest sibi præiudicare sine tutoris authoritate. & dicit esse illum tex. in argumentum, quod non sufficeret ad illum actum curator; ideo pupillus in contrahendo eget tutore. Nec sufficit quod pupillo datur curator. Subdit postea, in contrarium videtur text. quod pupillo carenti tutore, datur curator ad negotia, & ad lites. Allegat leg. impuberi. & l. curatorem. ff. de tuto. & curato. da. ab iis. & quod habetur in lege, tutor, qui tutelam. ff. de admist. tuto. Ecce nunc qualiter Bald. in indiuiduo 14 decidit, quod † curator datus ad lites pupillo non habenti tutorem, potest pupillum obligare. Fateor tamen, quod non potest curator dari pupillo ad donandum. dixit Bald. in lege prima. C. si aduer. dona. vbi voluit, quod non potest curator ad authorandum dari in donatione. Nam curator dandus est causa cognita, & ex causa: sed non est aliqua iusta causa dandi curatorem ad donandum: cum donare sit perdere: argument. l. contra iuris. §. si filius. ff. de pact. & in lege, prohibere. §. plane. ff. quod vi, aut clam. & in lege, filius. ff. de donatio. Et ideo dicit esse impossibile, quod pupillus donet cum authoritate curatoris, etiam iurando: quia pupillum est impossibile habe15 re curatorem ad donandum. Et ex hoc dicit, quod † refutationes, quas faciunt puellæ suis fratribus, cum authoritate curatoris: quatenus sapiunt donationem, sunt nullæ ipso iure, etiam si iurent. Et sic Baldus expresse vult curatorem datum ad litem, posse obligare pupillum, quatenus exigit natura litis, sed non poterit donare. Et iudicio meo hoc decidit textus formalis in lege, ab agnato. ff. de cur. furio. vbi dicitur quod ab agnato furiosi, vel a curatore furiosi non potest res furiosi donari: quia non vsu: queqꝫ: competit rerum eius alienatio, sed quatenus negotiorum exigit administratio. qui textus in terminis apponit gladium ad hanc dubitationem.

Vult enim quod quatenus patitur natura & administratio negotiorum, potest curator alienare. Ita dicamus in proposito, quod licet regulariter curator datus pupillo non habenti tutorem, ad lites, non possit obligare pupillum: nihilominus quatenus patitur natura litis, poterit obligare ipsum pupillum. nec video responsionem dari posse ad illum text.

Et per hoc appatet responsio ad dicta Bartol. in dicta l. curator, vbi dixit, quod non potest obligare in iudicio, nec facere ea, quæ sunt iuris; quia illud procedit si natura litis, ad quam litem datus est curator, aliud exigerit: quia tunc possit obligare ipsum pupillum litigando. Et ista est vera ratio habens vim iuris ad dictum Bartoli in dicta l. curator. non potest obligare rem pupilli, nisi quatenus natura administrationis exigit. sequitur quod eodem modo curator datus ad litem pupilli, licet non possit obligare pupillum, vt dicit Bartolus, tamen si natura litis hoc patitur, vel exigit: poterit pupillum obligare.

Et indubitanter ille textus decidit istam quæstionem in terminis: & optime facit quod dicit Baldus in d. l. contra iuris. vbi uo16 luit quod † curator potest dari ad negotia, & ad lites. Ergo sequitur quod sicut habens mandatum ad contrahendum, potest obligare ipsum mandantem ad pœnam pro obseruatione contractus: vt dicto capitulo secundo, de precarij. & quod ibi voluit dominus Abbas. Angelus in l. bene a Zenone. ut superius retuli; ergo & eodem modo dicendum est in curatore dato ad lites, vel negotia, ut possit obligare pupillum. quatenus natura litis vel contractus exigit. In iudicio enim quasi contrahitur: ut l. tertia. §. idem scribit. cum similibus. ff. de peculio. Et sic Baldus ibi, concludit duo, videlicet, quod pupillo non habenti curatorem, possit dari curator ad negotia.

Nec distinguit, vtrum sit proximus pubertati, an sit proximus infantiæ, & sic decidit primum dubium, &, quod plus est, decidit quod etiam ad negotia.

¶ Secundo decidit, quod ipsum pupillum potest obligare, & sic apponit gladium ad radicem huius hæsitationis, quo ad duo dubia. Nec obstat, quod in aditione hæreditatis non potest interuenire factum huius curatoris; sed est opus authoritate tutoris, ut probat textus in lege finali. C. de in lit. dando tuto. & in dicta l. curator. & in l. impuberi. & in leg. curatorem. ff. de tutor. & curatori. da. ab ijs. & in l. cum in una. §. tutor. ff. de appellation. & in l. curatorem. ff. de authoritate curato. quia responsio est facilis, & vera: videlicet quod ideo non potest pupillus adire cum authoritate illius curatoris, ex eo, quia effectus eius non se extendit ad ea; quia extra ordinem datur, 17 & eius officium tanquam regulare & ordinarium est † potentius quam extraordinarium & irregulare: vt leg. cum quidam. ff. de administratio. tuto. ita formaliter dixit Bald. in l. potuit. C. de iure deliberan. in secunda column. in tertia quæstio. & ideo dixit idem Bald. in l. si infanti. eodem titul. in penultima column. quod non sufficeret scientia curatoris huius ad hoc, ut pupillus transmittat hæreditatem. Allegat in contrarium dictam l. cum in vna. §. tutor. & sic Bald. etiam concludit in dicta l. potuit. illud quod superius dixi, quod impuberi datur curator. Et sic non obest quod opponitur, opus esse authoritate tutoris, quando pupillus vult adire hæreditatem, ut in dictis iuribus. Ergo curator ad litem non poterit obligare pupillum quo ad ea, quæ sunt de natura litis, & de obseruantia litis. Istud non sequitur: ex separatis enim non infertur, ut leg. Papinianus exuli. ff. de mino. & l. si maritus. C. de donatio. inter virum & vxorem. & in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. possessio. cum simili. Et facit in simili, quod notat Innocent. in capitul. grandi. de supplend. negligen. prælato. libro sexto, 18 vbi dixit † quod tutor pupilli illustris potest exercere munera & libertatem, secundum qualitatem dignitatis pupilli.

Et eleganter probatur in l. cum plures. §. cum tutor. versiculo, pro dignitate natalis. ff. de administratio. tutorum. Eodem modo dicamus in proposito, si tutor, cui est interdicta donatio rerum pupilli, vt in dicta l. prima. C. si aduers. dotem restitut. potest donare quando expedit dignitati pupilli: eodem modo poterit curator datus ad lites obligare pupillum, si natura litis hoc exigit. Præterea facit ratio glossæ in dicta l. cum in vna. §. tutor. quæ assignat rationem, quare est, quod tutor potest interponere authoritatem pupillo ad adeundum, & non curator. Respondet ibi gloss. quod tutoris vsus est necessarius in adeunda hæreditate, & iubere non pōt, nisi dominus, vt l. qui fundum. §. si tutor. ff. de vsucap. pro emptore. Et eius potestas dicitur violenta; vt institut. de tutel. § primo.

Secus etiam dicit in curatore adulti, & ibi etiam idem vult Bartolus, & idem dixit gloss. in leg. si infanti. C. de iure delibe.

Et idem Bartol. in dicta l. potuit. & idem voluit gloss. in leg. impuberi. de tuto. & curato. da. ab ijs. Ista ratio prohibitionis non militat in curatore dato ad litem pupillo, quo ad obligandum pupillum in ijs, quæ sunt de natura & substantia litis. Non enim opus est, ut videat: sicut requiritur in aditione hære-

19 ditatis. Cum ergo sit † diuersa ratio in curatore, non est mirum si diuersa iuris dispositio immineat: ergo nullo modo potest argumentari de tutore ad curatorem, quo ad aditionem hęreditatis allegando dictam l. fina. C. de in litem dando tutore, & dict. l. cum in vna. §. tutor. Præterea dicitur in dicta l. curatorem. de autho. tut. curatorē impuberi dari posse. Sed ad ea, quæ iuris solennitatem desiderant explicanda, tutore authore opus est. vnde vult ille text. si recte consideretur, quod remedium ordinarium, quo ad pupillum debet interuenire quo ad ea, quæ sunt de solennitate iuris. Sed remedium curatoris dati ad litem, non est remedium solenne, & regulare: sed est extraordinarium & irregulare: ideo non sufficit ad authorandum in aditione hæreditatis. Et ista videtur ratio formalis illius tex. inquantum vult, quod ad ea, quæ requirunt solennitatem, vt explicentur, requiritur authoritas tutoris, & non sufficit authoritas curatoris. Et per consequens apparet, quod in istis Bartolus non bene dixit in dicta l. curatorem. dum voluit, quod curator ad lites, non potest facere nisi ea, quę sunt facti, & non ea quę sunt iuris. Et propterea Bartolus verius est loquutus in dicta l. curatorem. ff. de authoritate tutor. ubi voluit, quod ea, quæ possunt fieri per tutorem in iudicio, vel extra iudicium, exceptis iis, in quibus requiritur authoritas tutoris, possunt fieri per talem curatorem. Praeterea quę requirunt iuris solennitatem; vt est aditio, in qua requiritur iussus domini vel quasi, ut esset in tutore: & per consequens poterit curator ad litem. Et propter hoc dicimus, quod curator adulti potest interponere authoritatem in aditione hęreditatis; ut lege, cum quidam. C. de administratio. tuto. gloss. in dicta l. cum in vna. §. tutor. quia non requiritur iussus domini vel quasi, ut esset in tutore: & per consequens poterit curator ad litem obligare pupillum ad ea, quę sunt de substantia, & esse litis, & etiam quo ad ea, quæ ex lite sequuntur, & quæ ipsam litem firmant. facit etiam tex. in l. fina. ff. de curator. furioso, in versiculo, si ad administrationem negotiorum gestorum pertineat, ita est in proposito, quia cum ad executionem litis, pertineat obligare pupillum: sequitur quod potuit curator obligare pupillum in iudicio. Facit text. in dicta l. qui habet. §. si pupillus, ubi excipit ille text. curatorē dari infanti ad litem, sed pupillo dari potest; seu, vt rectius dicatur, disponit pupillo dari posse, sed non infanti.

20 Sed † infans dicitur esse ille, qui est minor septem annis: vt est text. in dicta l. si infanti. ergo sequitur quod maiori septem annis poterit dari curator ad litem. Siue ergo sit octo vel nouem annorum curator dari potest, quia pupillus est: ut not. in

21 dicta l. si infanti. Simile dicimus de impubere, hoc † enim verbum, comprehendit adultum, & minorem adulto: vt est tex. quem Rayn. de For. reputat singularem in l. si furioso puberi. ff. de curato. furio. Et ibi hoc vult gloss. tamen bene probatur in l. 3. §. puberi. ff. de Carbo. fac. contra legem sed & milites, qui autem. ff. de excusat. tuto. Et sic apparet ex istis, quod puellæ nouem annorum potest dari curator ad litem, non habenti tutorem, & talis curator poterit facere omnia, quæ tendunt ad executionem litis, siue ex illis obligatur puella, siue non. Et etiam potest dari curator ad negotia, vt voluit Bald. in dicta l. contra iuris. Et ita dico & consulo ego Andreas de Bartoldio.

Laus Deo omnipotenti, & Beatę virgini Mariæ.

Argumentum

habetur ut in superiori consilio: cum sit idem casus, eadem materia & consultatio.

SVMMARIVM.

1. *Curator datus pupillo tutore carenti non potest adire hæreditatem delatam pupillo, & sit non potest quasi contrahere.*
2. *Remedium ordinarium ubi potest habere locum, cessat extraordinarium.*
3. *Curator solus sine pupillo iudicium suscipere potest.*
4. *Glosa opinio in iudicando est tenenda, & ab ea non est recedendum.*
5. *Tutori habituro litem cum pupillo, datur curator ad litem.*

Consilium xvij.

Alexander de Imol. ad consilium superius.

Redemptoris innocato præsidio. Videtur prima facie dicendum curatorem ad litem dictæ puellæ constitui non posse; quia hoc reperitur specialiter prouisum tantum in casu, in quo tutor pupilli vellet litem mouere pupillo, vel econtra: ut l. prima, & per totum titulum. C. de in litem dando tuto. ergo in contrarium est ius commune. l. ius singulare. & l. quod vero. ff. de legibus. capitu. constitutus. de regula. in 6. cum similibus. Et pro hoc videtur text. ff. de authorita. tuto. l. curatorem. in fine. vbi text. vult, quod licet impuberi possit dari curator: tamen ad ea, quæ iuris solennitatem desiderant, non poterit impubes cum authoritate curatoris expedire. Sed opus est, quod ad illa expedienda constituatur tutor, cum cuius authoritate expediantur, vnde Bartol. in l. curator. ff. de tutoribus & curato. da. ab iis declarando dictam l. curatorem, dicit, quod ipse arbitratur quod omnis actus, per quem pupillus obligaretur, vel alienaret, ut est adire hæreditatem, per quam aditionem obligaretur. l. more. ff. de acquirenda hæreditate. l. apud Iulianum. §. fina. ff. qui. ex causis in possessionem eatur, cum sit actus desiderans illam iuris solennitatem. Et quo infert Bartol. in dicta l. curator. quod talis curator non possit esse in iudicio, nisi quando datur ad lites, quas habiturus est pupillus cum tutore suo, vt dicto. §. si pupillus. Poterit ergo secundum Bartol. solum talis curator administrare, & seruare bona, & colligere fructus, & similia quę sunt facti, non autem quæ iuris sunt. Et sic videtur esse decisum in specie per Bartol. quod talis curator non possit esse in iudicio. Tertio, pro hoc bene facit. l. cum in vna. §. tutor. secundum magis communem intellectum. ff. de appellationibus & quod notatur per glossam & doctores in lege, potuit. C. de iure deliberandi. & in lege, cum quędam mulier. C. de administratione tutorum vel curato. & pecun. pupillari foenerand. vbi patet, quod † cu-

22 rator datus pupillo tutore carenti, non potest adire hæreditatem dilatam pupillo: & si non potest quasi contrahere; vt dicta lege, apud Iulianum. in fine. Ergo non debet posse esse in iudicio, in quo etiam quasi contrahitur. lege, de ætate quoque. §. qui interrogatus responderit. ff. de interrogatoriis actionibus. lege tertia. §. idem scribit, indicari. de peculio, &c. Quarto,

23 † vbi potest habere locum remedium ordinarium. cessat extraordinarium. lege, causæ cognitio. la secunda in principio. ff. de minoribus vigintiquinque annis. lege, in prouinciali, §. primo. ff. de noui operis nunciatione. lege, qui bona fide a non domino. §. de illo. ff. de damno infecto. Ergo cum potest etiam inuito pupillo dari tutor iure ordinario. lege, illud semper constit. cum lege sequenti. ff. de tutor. & curatoribus datis ab iis qui ius dandi habent; & ex quibus causis specialiter dari possit, lege secunda. ff. de tutelis. Ergo cessare debet extraordinaria prouisio in in curatore dando. lege, omnimodo. ff. de tutori. & curatoribus datis ab his in verbo, quia curator non potest dari nisi petenti & consentienti. lege, mutus. §. is, qui. ff. de procuratoribus. & in dicto §. si pupillus. versiculo, & secundum. Sed impubes annorum nouem, caret consensu. lege, pupillus. ff. de acquirenda hæreditate. l. diem proferre. §. omnia. ff. de arbit. l. prima. C. de falsa moneta. ergo &c.

¶ Sed premissis non obstantibus, contrariam sententiam iure probabiliorem ex infrascriptis esse puto, & primo per legem, curatorem. & quod ibi per gloss. & l. curator. ff. de tutoribus & curatoribus datis ab iis, quæ iura indistincte permittunt impuberi curatorem dari posse. & hoc verum, etiam si tutore careat: ut ibi in glossa. & idem voluit glossa institut. de cura. §. penultimo, in verbo, curatores. Secundo pro hoc est tex. in dict. l. curatorem. de authoritate tutorum, & hoc ibi in specie decidit Bartolus, volens talem curatorem facere posse in iudicio, & extra omnia, quæ fieri possunt per tutorem. Sed ea, quæ debent per pupillum, tutore authore expediri, illa fieri non possunt per talem curatorem. Hoc est, quod voluit ille textus secundum Bartolum. Idem ponit in aditione hæreditatis, in qua non sufficit solus tutor sine pupillo. l. potuit. C. de iure deliberandi. l. pupillus. ff. de acq. hęred. ita exemplificat glo. in d. l. curatorem. Sed ita est, quod † solus curator sine pupillo iudicium suscipere po-

24 test. l. 1. §. sufficit. & ibi gloss. & doct. ff. de administratione tutorum. l. 4. C. de procuratoribus. not. per Innocentium in capitu. accedens. in fi. de procu. ergo Bald. in terminis decidit quæstionem nostram in dicta lege, curatorem. iuncta declaratione prædicta. hęc sunt de mente glo. i. in d. l. curatorem. de authoritate tutorum. dum intelligit illam. l. in curatore dato ad litem, & procedit illa lex, siue pupillus habeat tutorem, siue non; ut ibi notatur. Ergo si non habet tutorem, intelligetur de necessitate ad litem quam cum alio habiturus sit. Tertio, pro hoc est gloss. in l. qui habet. §. finali, in uerbo, talem, ff. de tutel. ubi glossa iuncto textu pręsupponit dari sibi curatorem posse ad litem vertentem tam inter pupillum & tutorem, quam inter pupillum & alium. Idem sentit ibi glossa sequens, idem fuit de mente glossę in l. ait

præ-

prætor. §. permittitur. in uerbo, petendos. ff. de minor. referendo 4 glossam ad textum, ut ipsamet glossa referre uidetur, &c. † ab opinione glossę in iudicando minimè recedendum est: vt notat Iacobus Butrigarius in l. prima. in fin. C. qui pro sua iurisdic. l. i. in prima opinione. C. de actionibus & obligationibus. & Bal. in l. prima. ff. de vulgari, & pupillari substitutione. & Bald. in l. fina. C. de re iudica. cum similibus. Quarto †, pro hoc allego textum in lege prima. §. si procurator impuberi. ff. de eo, qui pro tutore. cum decisione Baldi ibi dicentis illum textum esse ualde menti tenendum. & ad ea quæ notat in dicta l. curator. & in dicta lege curatorem. Nam dicit Baldus non esse dubium, quod ad lites impubes potest habere curatorem, vt dicta lege, qui habet; sed ad negotia & cōtractus erat dubiū. & hoc decidit Bartolus, & dicit quod hoc nō est alibi. & sic vult ibi Baldus quod etiam ad iudicia & contractus potest dari curatur impuberi. & sic contra id quod sensit Bartolus in lege curator. ff. de tutoribus & curatoribus datis ab ijs. Quinto, probatur ratione indissolubili, vt mihi uidetur. Nam ne- 5 gari † non potest, quod pupillo litem habituro cum tutore potest dari curator: ut in iuribus supra allegatis. ergo patet quod esse in iudicio non est de illis actibus requirentibus iuris solennitatem antedictam, curatori impuberis, sed solum tutori cum pupillo permissis. de quibus loquitur textus in pręallegata lege, curatorem. de authoritate tutorum. quod probatur: quia esse in iudicio si esset de illis actibus requirentibus illam iuris solennitatem, sequeretur quod pupillo litem habituro cū tutore suo nō posset dari curator ad litem, sed ad alium actum specialem, seu ad illam litem esset dandus tutor, qui dari debet ad illos actus speciales, qui dictam iuris solennitatem desiderant. dicta lege, cum in vna. §. tutor in aditione hęreditatis. quia est de actibus requirentibus illam iuris solennitatem, de qua loquitur textus in dicta lege, curatorem, & ibi non datur impuberi tutor. Et nec obstat illud, si diceretur esse verum, quando impubes haberet curatorem, & non tutorem. Nam tunc potest dari tutor ad adeundam hæreditatem, dico quod idem iuris est in pupillo habente tutorem etiam generalem: quia si cum eo expedire non potest hæreditatis aditionem; vt quia tutor prætendat hæreditatem illam ad se pertinere. Nam dabitur alius tutor specialis ad illum actum aditionis hæreditatis: ut est textus secundum vltimam lecturam gloss. in lege fina. C. de libe. datis. Ergo eodem modo si 6 assumemus iudicia pro pupillo litigaturo † cum tutore, esset de actibus requirentibus dictam iuris solennitatem, cum tutor, qui sit litem habiturus cum pupillo, non sit idoneus pro sumenda defensione in eadem lite, debuisset dari alius curator. bene facit. l. impuberi. ff. de tutoribus & curatoribus datis ab ijs: & quod notat Bartolus in lege, si hæreditas. & in lege, si nemo. ff. de testament. tutel. & in dicta lege, cum in vna. §. tutor, in fine. & Baldus in lege, si certatum. ff. de militar. testamento. Ergo patet, quod suscipere iudicium, non est de iis quę curatori impuberis interdicuntur. Sexto hoc in terminis decidit Baldus in capitulo primo, de vasallo qui contra constitutionem Lothari regis beneficium alienauit. in penultima colum. vbi aperte firmat ad lites, quas habiturus est cum creditoribus impuberis, ipsi maiori infanti dari posse curatorem: licet si esset infans, esset dubium, de quo ibi disputat Baldus. Et idem sentit Specul. in titul. de procurat. §. vt autem. circa principium. Septimo, pro hoc est text. instituṫ. de curato. §. primo. ibi dum dicit, curator enim & ad certam litem dari potest. & in lege vniuersis. C. qui da. tu. pos. & in lege & si ad species. cum ibi not. ff. rem pupill. sal. fore. Accedat gloss. in lege fina. §. si nautem. a. iuncto textu. C. de bonis quæ liberis. in verbo, hæreditati. quem Bald. ibi dicit esse elegantem ad hoc, videlicet quod dari possit curator singulariter ad vnam litem, & ad vnam rem singularem. & loquitur textus ille cum gloss. in quocunque maiore infante. facit. lex necnon. & lex sequens. ff. de tutor. & cura. datis ab ijs. Octauo, pro hoc videtur text. in capitu. fina. de iudic. in sexto, vbi minor quatuordecim annis, non habenti tutorem, si sibi lis inferatur, vel ipse alijs litem mouerit: datur indistinctè curator ad litem, non habita distinctione, an sit lis cum tutore vel cum alio: hoc etiam expresse decidit Archidiaconus & Ioannes Andreas in nouella, vbi quęrunt: quid si pupillus habeat causam cum tutore? Respondent, quod siue pupillus agat contra tutorem, siue conueniatur ab eo; dabitur pupillo ius tantum petente. allegat dictam legem, qui habent. §. si pupillus, & §. denique. Si vero pupillus agat contra alium, cogitur pupillus obligare curatorem, & nominare illum, vel illā, & sibi dabitur curator ad litem; dicta lege qui habet. §. idem Cassius. & ibi nota. & isto casu parificatur puberi, cui inuito datur curator ad litem. Institu. de curato. §. item inuiti. & lege prima. C. qui pe. tu. & ita resident Archidiaco. & Ioan. Andr. in pręallegato capitu. final. & cum eis ibi transeunt communiter alii scribentes. Nec obstat, si diceretur quod text. in dicto capitulo finali, loquitur in specialibus: quia respondeo quod ubi per hoc sequitur, quod sit sibi inductum hoc speciale in specialibus: vt ex prædictis clare liquet. Ad allegata in contrarium, respondeo primo, non obstante quod sit speciale, quando pupillus sit litem habiturus cum tutore. Pro hoc enim facit, & est ius commune, & vtrobique est eadem ratio, ut ex pluribus probatum extitit. Secundo, non obstat dicta lex curatorem. de autho. tuto. quia responsio patet ex ijs, quæ supra dixi in secundo, & in quinto antecedente huius vltimę partis: quia ille text. in fine intelligitur de ijs, quæ expediri non possunt per tutorem sine pupillo: vt est in aditione hæreditatis. Sed assumptio iudicii potest per solum tutorem, vel curatorem assumi. vel loquitur ille text. in curatore simpliciter, vel generaliter dato. Secus, si ad certam litem: quia hoc fieri potest, & in iudicio talis curator adesse poterit: vt ibi in glo. & probant iura, rationes & authoritates supra allegata. Et eodem modo respondeo ad nota. per Barto. in dicta lege curator. alias enim aut Barto. esset sibi contrarius inspectis ijs, quæ ipse notat in dicta lege curatorem. Aut male locutus esset Barto. in dicta lege curator. & contra rationes & authoritates superius allegatas. Tertio, non obstat lex, cum in vna. §. tutor. de appellatio. quia respondeo, vt dixi in secundo argumento vltimæ partis, scilicet, quod ibi loquitur in actu, qui requirit iuris solennitatem, id est, qui non potest expediri per illum administratorem. Quarto non obstat, quod cessare debet extraordinarium remedium: quia negatur, quod dare curatorem impuberi tutore carenti, sit remediū extraordinarium, adeo quod cessare debeat, vbi dari potest tutor: vt probatur in dicta lege, curator. cum glossa, & in dicta lege, curatorem. & in præallegata lege cum in vna. §. tutor. de appellationibus, cum similibus. Vltimo non obstat, quod curator non nisi cōsentienti datur, & pupillus caret consensu, &c. Quia respondeo, quod soli infanti prohibetur iudex dare curatorem: sed pupillo, qui excessit infantiam, dari potest, si impubes petat: igitur cogitur petere & eligere: dicta lege, qui habet. §. idem Cassius. & ibi nota, & habetur in dicto capitulo fin. Ex quibus firma dicitur conclusio, quod dicto impuberi curator ad litem constitui potuit. Et ita, vt supra, dico & consulo ego Alexander de Tartagnis de Imola.

Laus Deo omnipotenti.

Argumentum.

Canonicus, Seu clericus absens in studio de licentia sui episcopi, an debeat habere fructus, qui diuiduntur, seu percipiuntur per præsentes in ecclesia assistentes, & absens in studio generali an debeat reputari præsens.

SVMMARIVM.

1 *Absens in studio generali, non dicitur absens.*
2 *Clericus qui vadit ad studium, quando est in studio, videtur residere in ecclesia sua, & tanquam residens debet habere fructus beneficiorum suorum.*
3 *Legatum fundi factum cum his, quæ in eo sunt, censetur relictus etiam seruus, qui ibi esse consueuit. Vnde si dictus seruus est in studio, debetur; quia habetur pro præsente.*
4 *Distributiones quotidianæ, quæ dantur clericis seruientibus immediatæ ecclesiæ, & qui non seruit, ea habere non debet, clerico tamen in studio existenti debentur, cum existens in studio pręsens reputetur.*
5 *Literatis iuris ecclesia maxime indiget.*
6 *Collatio beneficij facta illiterato, est ipso iure nulla, in tantum ecclesia abhorret illiteratos, & si fiat homicidæ, non est ipso iure nulla.*
7 *Studentibus priuilegia data super perceptione fructuum in absentia, an intelligatur solum de studentibus in sacra pagina.*
8 *Ecclesia vniuersalis non potest sufficienti ordine regi sine iure canonico.*
9 *Canonista cæteris paribus an præferendus sit theologo, ubi non sunt multi hæretici.*
10 *Notarius simpliciter rogatus intelligitur rogatus, quod apponat clausulas consuetas.*
11 *Concesso uno, videtur omne illud concessum, sine quo illa concessio expediri non valet.*
12 *Priuilegium cum sit stricti iuris, an ex identitate rationis possit extendi.*
13 *Omissum non videtur quod eadem ratione includitur.*
14 *Constitutio etiam odiosa, si concernit fauorem reipublicæ, extenditur ad similem casum.*

15 Constitutio, quæ continet fauorem animarum, extenditur ad casum similem, quamuis alias sit stricte interpretanda.
16 Statuto derogatur per inobedientiam, & per non vsum dicitur sublatum.

Consilium xviij.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Stante consuetud...e in ecclesia Concordiensi, quod vltra præbendas canonicorum distinctas capitulum habet aliqua bona, quorum fructus in fine anni diuiduntur inter præsentes, dubitatur vtrum venerabilis vir dominus Frãciscus studens iuris canonici & absens de licentia episcopi, vt stet in studio generali, debeat habere portionem suam, & reputari tanquam præsens in ijs bonis, quæ dicuntur de mensa & de capitulo. Et in hoc, omissis non necessariis, breuiter concludam quod sic, respondendo postmodum quibusdam obiectis, quæ sibi fiunt per alios canonicos. Et pro fundamento præmitto, 1 quod † qui studet, & studij causa abest, abesse nõ dicitur. l. quæsitum in princ. ff. de leg. 3. Vnde 2 † infert ibi Barto. quod clericus qui vadit ad studium videtur residere in ecclesia sua: & ideo tanquam residens debet habere fructus beneficiorum. Allegat nota. in capitulo relatum. de clericis non residen. Et ideo dicit 3 text. in l. Seię. §. Pamphilę ff. de fund. instrumen. quod si † legatur fundus cum ijs, quę in eo sunt: censetur etiam relictus seruus, qui consueuit ibi esse, sed cum est absens causa studij re4putatur præsens. Et dicit Bald. in l. qui sub prætextu † versiculo, quęro ergo an clericus. C. de sacrosan. eccles. quod quædam sunt, quæ conferuntur clericis immediate propter seruitium ecclesię, quod ille qui non seruit, non debet eam habere, ut ibi: tamen qui est in studio, dicitur seruire ecclesiæ: quia studet, vt postea melius seruiat. argum. l. diuortio. §. non solum. ff. soluto matrimonio. Et ratio horum est; quia clericus absens pro utilitate ecclesię suę reputatur pręsens capitulo ex parte. & capitu. 5 ad audientiam de cleric. non residentibus. Sed ecclesia † indiget per maxime uiris literatis, dicit text. in capitulo cum ex eod. de electio. in sexto. & supplet ibi Io. mo. non asinis ferratis, & hodie nedum ad episcopatus, sed vix ad præbendas reperiuntur literati, dicit text. in capitu. venerabilis. de præb. Intantum au6tem abhorret ecclesia illiteratos, vt collatio † beneficij facta illiterato, sit ipso iure nulla. Sed si fieret homicidæ, non esset statim nulla, secundum Innocen. in capitulo cum nostris. de concess. præben. Et est contra illos, qui dubitant propter scientiam non instari, omittunt studium, Dixit Dominus, Oseæ quarto. capitulo tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris. & habetur in capitu. omnes psallentes 38. distin. facit text. in capit. quæ mentibus. prima quæst. 7. & in authen. de sanctis. episc. §. damus. & in capit. primo. 36. dist. & in cap. vilissimus. prima quęst. 1. & in capitu. congregato. & in capitu. cum in cunctis. de electio. & in cap. fin. de ęta. & qualita. libro sexto, & c. fin. eod. titu. & in capitu. nisi, in antiquis. & in capi. nisi cum pridem. §. propter defectum. de renuncia. & in capit. Florentinum. 85. distin. Et ideo videtur cautum esse, ut clericus absens causa studij, percipiat fructus, quos percipient præsentes. capitu. tuæ. de cler. non residentibus & cap. deinde. & ibi redduntur rationes in text. Ad idem capitulo secundo. de priuileg. in sexto, & capitu. cum ex eod. de electio. eod. lib. Et vbique tractant Docto. citato Old. consilio 220. & Federic. de Senis. 239. Modo iis præmissis probo conclusionem, quam supra, posui quod dominus Franciscus debeat habere portionem in us bonis & adduco glo. quæ hoc determinat in capitu. vnico, in glo. fin. ubi plus dico, de cleri. non resid. libro sexto. quę dicit, quod prohibitus petere distributiones quotidianas, non prohibetur petere bona, quæ vltra præbendas dicuntur de mensa grossa, quæ non sunt præbendę, nec distributiones quotidianę, & tales sunt istæ. unde arguitur sic. Ista bona dantur canonicis residentibus, nec diuiduntur diuinis non interessentibus, sed iste ęquiparatur residentibus, vt in iuribus pręallegatis: ergo illos habebit: quia tales absentes integre percipiunt fructus exceptis solum quotidianis distributionibus. cap. licet. de præben. Et dom. Abb. Siculus ibi determinat casum istum dicens formaliter quasi in fine, quod si vltra pręebendas distinctas capitulum habet aliqua bona, quorum fructus in fine anni diuidit inter præsentes, debet studens habere partem suam: quia habetur pro præsente in fauorem studij. Isti enim fructus non sunt conditionati, sicut distributiones quotidianæ: quia istæ requirunt, quòd recepturi eas intersint diuinis. Ita dicit ipse allegando Docto. in capitu. tuę. de cle. non resid. Et ista sufficiunt ad iustificandum petitionem domini Francisci. Modo respondeo quibusdam obiectis, quæ ad hoc fieri possent. Et si diceretur, ista procederent solum in studentibus in theologica facultate, ut dicit text. in capitu. fin. de magistra. & glo. fin. & ibi Ioan. Andr. in dicto cap. 1. de priuileg. in 6. & ibi Domi. in fi. & Ioan. de Imo. in capit. tuę. de cler. non resid. post Ioan. And. ibi, & Hostien. in summa. de magi. §. fi. dicentes, 7 quod † priuilegia data studentibus super perceptione fructuũ in absentia, intelliguntur solum de studentibus in sacra pagina.

☞ Respondeo, quod imo *communis* opinio est in contrarium, per optimas rationes, & ita tenet Arch. in d. cap. a. & refert ista tenuisse Hug. Gof. & Lap. in cap. de quibusdam. 37. dist. Idem tenet Archi. & Domi. de S. Gemin. in dicto cap. quibusdam. & dom. Anto. & dom. Abba. & Imo. in d. cap. fin. & dom. Abb. in d. cap. tuæ. de cleri. non residen. & in capitu. licet. de præb. Et est de mente Bald. in d. l. qui sub prætextu. & idem dom. Anto. in dicto capit. tuæ. quia iura in hac materia loquentia, ism non dixerunt ita expresse de iure canonico: quia tempore illarum compilationum nõ creuerat scientia iuris canonici in tantũ augmentum. Sed hodie ecclesia † vniuersalis non posset sufficienti ordine regi sine 8 iure canonico. in c. 1. de consan. & affini. vbi dicunt Host. d. Ant. & dom. Abb. quod cęteris paribus præfertur † in prælatura Ca9nonista theologo, ubi non sunt multi heretici, & isti promouẽt utilitatem ecclesiæ vniuersalis, secundum quod dicit tex. in d. c. cum ex eo. nam scientia iuris Canonici, tendit de directo ad regimen animarum. Præterea uniuersi pręlati sciunt, quod clerici absentes dant, ut plurimum operam iuri Canonico. Et ideo licentia quam ipsi dant simpliciter, videtur referri ad consuetudinem vniuersalem. facit. l. fin. & quod ibi not. Bald. ff. de fideiuss. quod notarius † simpliciter rogatus, intelligitur rogatus, quod 10 apponat clausulas solitas apponi ex consuetudine: quæ est optima legum interpres cap. cum dilectus filius C. de consuetu. Interpretatur & extendit priuilegium iuris, etiam ad studentes in iure canonico. Item consuetudines & constitutiones canonicę pręcipiunt legi in studiis publicis, & diriguntur scholaribus: ut patet in procemio decre. sexti, & clementi. & non diriguntur laicis, ergo clericis. Modo vno concesso † censentur concessa 11 omnia, sine quibus illud commode expediri non potest. capitu. prætetea. cum sim. de offi. deleg. l. legatum. & l. ad rem mobilẽ. ff. de procu. ergo cõcesso clericis, ut utantur decretalibus in scholis, & in iudiciis, videtur etiam concessum, ut excusentur a residentia, alias commode nõ possent operam dare iuri. Item gl. in verbo, sententiæ, in dicto capitulo, cum ex eod. pręsupponit, qđ licentientur clerici pro scientia iuris canonici. In uno tamen differunt studentes in theologia, ab iis secundum Dominic. de sancto Gemin. in dicto capitulo de quibusdam, quia esset consuetudo in genere, quod non percipiant fructus; nõ ualebit per dictũ capitulum finale, secus si student in Iure canonico: quia valebit. Item notandum, quod omnia iura, quę loquuntur in hac materia, loquuntur de absentibus causa studij, & non specificant facultatem, vel scientiam: ergo cum per alia iura arctentur clerici ad cognitionem canonum, per dictum capitulum primum, de consangui. & affin. ibi, statuta canonum non ignoret. Et si dice12retur priuilegium, cum sit † stricti iuris, non debet extendi ex identitate rationis ad alias personas, quam comprehensas, licet sit in corpore iuris clausum, ut patet ex notatis per glo. in dicto capitulo constitutionem. de regulari. in sexto, & in cap. ut ecclesia. de electio. eod. titu. Respondeo, quod ista extensio passiua, quæ fit a iure, & sic permissa, iuxta no. in l. si quis seruo. C. de furti. ubi Bald. allegat, & declarat glos. in d. capitu. constitutionem. imo ista non est prima extensio: quia casus iste includatur in expresso: vt not. glo. in c. 1. in versicu. Italię. de tempo. ordinando. in sexto. facit lex, ita solis, ubi satis tacite cautum puto. C. de reuo. can. donatio. & ille tex. est melior de corpore iuris, secundũ Bal. in rubr. C. de nautico fœnore. per quem dicit etiam Bald. in l. per 13 diuersas. in 3. col. C. manda. quod non videtur † omissum, quod eadem ratione includatur. Modo videtur eadem ratio in iure canonico, quę in theologia: quia illa est commodata prædicatoribus, qui hodie splendent in ecclesia Dei, & (ut inquit text. in cap. inter cętera de offic. ord.) prælati hodie non utuntur officio prædicationis, sed per religiosos id expediunt, ut liberius incumbant regimini animarum. ergo qua ratione priuilegiarentur in theologia, eadem censeri debent priuilegiati in iure canonico. Præterea aliter responderi potest. † Constitutio etiam odiosa, 14 si concernit fauorem Reipublice, extenditur ad similem casum: ut est doctrina Domini Barto. in l. a. §. exercitium. in fine. per illum tex. ff. de iis, qui notantur infamia, & in l. si cõstante. in nona quæstione principalis partis cum aliis concordan. ff. soluto matrimonio. Sed constitutio cap. super specula extra de magistris. est edita in fauorem publicum clericorum & ecclesiæ catholicę, ut dicit ibi litera. Ergo si sit eadem ratio in casu non expresso, extẽdetur. Sed hic est maior, teste Hostien. in dicto cap. 1. de consanguinitate & affinitate, & magis indigẽt prælati iure canonico, quam theologia, ergo, &c. Pręterea omnia ista tẽdunt ad fauorem animarum regendarum, ut per doctos, & literatos, non per pecu15des, vel guffones regantur. Modo † constitutio quamuis alias stricte interpretanda sit, si continet fauorem animarum, extenditur

dittur ad casum similem, secundum Ioannem An. & dominum Abb. in capitu. ex tenore. qui filii sint legitimi. & Dom. in capitu. pro humani. de homi. in 6. & Barto. in authen. sacramenta puberum. cum concor. C. si aduer. vendi. sentit gl. fi. & ibi Domin. in capitu. sciant cuncti. de elect. in 6. Nõ obstat, quod olim in ecclesia Concordiensi fuit statutum, quod ista bona, quæ in fine anni diuiduntur inter canonicos, distribuerentur sicut distributiones quotidianæ: quia respondet, quod facto recesserunt a dicto statuto, quia non detrahunt de istis pensionem aliquam non interessenti diuinis, sed aliter eos mulctant. Et ideo neque re, neque nomine appellantur amplius distributiones 16 quotidianæ. & tale statutum † tanquam sit derogatum per non obseruantiam non est allegandum, & per non visum est sublatum, vt in §. hæc & si legibus. 4 distinctione. notat glos. maior in fin. cap. 1. de treu. & pace. & Ioan. Andr. & dom. Anto. & Innoc. in cap. accedentibus. de priui. & Bart. in simili in l. 1. ff. de nundinis. per illum text. & glo. & Arch. 25. q. 2. in summa. & Io. And. & Io. de Lign. & Dom. in cap. fin. de consue. in 6. & omnes, maxime dom. Abb. in cap. cum accessissent. de const. Nec dicatur, quod non sit consuetudo in dicta ecclesia de dandis istis redditibus absentibus: quia imo probatur hoc multoties fuisse factum quibusdam absentibus ex causa temporali, non duratura: nec vniuersaliter ecclesię vtili, puta pro absentibus cum episcopo: vel pro expediendis negotiis ecclesiæ, multo ergo fortius hic, vbi causa est vtilis vniuersę ecclesię, duratura viuentibus doctis. Nec expediret insistere, vtrum valeat consuetudo, quod absens percipiat fructus; quia doctores loquuntur in absente continuo ex alia causa propria, & seruiente per vicarium. Sed iste casus est de absentia a iure priuilegiata. Ex quibus breuiter sine vlteriori positione concludo, quod præfatus dominus Franciscus debet habere dictos fructus mensæ grossę, non obstantibus iis, quę sibi friuolæ obiiciuntur, per præmissa. Et ita videtur mihi Felino Sandeo iuris vtriusque doctori perexiguo Decretales publice legenti Ferrarię, alterius rectius scientis semper saluo consilio: & sigillo meo muniri iussi, &c.

Laus Deo omnipotenti,

Argumentum,

Matrimonium Seu sponsalia an probentur per solam confessionem mulieris & viri, qui dicunt se contraxisse inuicem: & num sit opus aliis testationibus.

SVMMARIVM.

1 *Confessioni sponsæ & sponsi pro matrimonio inter eos standum est.*
2 *Iudex pro matrimonio an debeat pronunciare absque alia probatione subtilius requirenda.*
3 *Colloquia mutua inter sponsum & sponsam habita, licet directe non concludant expresse contractum sponsaliorum; causant tamen naturalem præsumptionem matrimonij.*
4 *Confessio extraiudicialis non valet, nec obligat.*
5 *Matrimonij præsumptio inducitur, cum vir nominat aliquam mulierem suam sponsam, aut vxorem.*
6 *Confessio facta in iudicio, aut extra iudicium, non differunt ad probationem: nisi in criminalibus.*
7 *Confessio geminata facit plenam fidem, etiam vbicunque extraiudicium sit facta.*
8 *Matrimonij fauore relaxantur multi rigores iuris, qui alias requiruntur.*

Consilium xix.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis et iustitię. Qd ex parte Paulę de magnanache, sit probatum sufficienter de matrimonio inter ipsam & Antoniũ de Begatis, probatur principaliter: quia apparet de confessione eorũ, qui confitẽtur se contraxisse matrimonium. & ideo ista confessio facit apparere de matrimonio, & ipsũ ratificari, iuxta c. 2. de clandestina despõ-
1 satio. Et quod statur † confessioni eorũ pro matrimonio, notant doc. pręcipue d. Ab. in c. super eo, de eo, qui cognouit consangui. vxo. suæ. & Host. & Io. An. in c. attestationes. de despon. impu. & do. Abb. in cap. duo pueri. eo. titu. & ista confessio Antonii causat notorium matrimonium, vt traditur in capitu. fin. de cohabitatione clericorum & mulierum. & in l. vnica. C. de confessis, & in capitu. per inquisitionem. de electionibus, & in capitu. per tuas. de probatio. & in l. generaliter. C. de non numerata pecunia. & in capitu. in quem. 2. quæst. 1. & in capit. fi. de confes. & in cap. ex literis. de diuortiis. cum si. Et ideo † in hac causa potest
2 iudex libere pronunciare pro matrimonio absque alia probatione subtilius requirenda: iuxta nota. in clemen. dispendiosam de iud. & in clementina sępe, de verbo. significatio. & maxime, quia non stat de copula inter eos, vnde mutua colloquia † inter eos
3 habita etiam si non concluserunt directe & expresse, contractũ sponsaliorum: causant tamen naturalem præsumptionem matrimonii, ut in capitu. is, qui fidem. de sponsa. cum materia. Et si quis opponeret, dicendo quod non constat de confessione iudicialiter facta, imo Antonius in iudicio negauit: ergo non est probata intentio mulieris, quia cõfessio † facta extraiudicialiter, nõ
4 obligat, ut traditur in dicto capitulo fi. de confess. & in c. si cautio. de fide instrum. & in cap. quam sit. de excessib. prelato. & in cap. per inquisitionem. prealleg. & in l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. & in capitu. de hoc. de simo. † Respondeo & præ-
5 mitto, quod per testes plures probatur ipsum Antonium affirmasse sępius, ipsam esse vxorem suam. Et ideo hoc inducit præsumptionem matrimonii: ut in cap. illud. presum. & nominauit eam, vt vxorem: quæ nominatio idem operatur, ut ibi per capitu. per tuas. de probatio. & in cap. transmissę. qui fi. sint legi. Prætetea probatur per duos testes, Bernardinum, & Hieronymum de Brandusiis, quibus dixit separatim hanc esse vxorem suam. Et ista confessio est valde notanter sufficiens. Nec differt † an
6 fuerit facta in iudicio, vel extra: quia in ciuilibus non sit ista differentia, sed solum in criminalib. ut no. Inno. in cap. pleraque. de immu. eccle. in versi. nam etiam si. &c. & per docto. in cap. fin. de confe. facit. l. cum de indebito. §. fin. ff. de probationibus & l. Publia. §. fin. ff. depositi. Et maxime, quia est confessio non inducens nouam obligationem: sed declarans inductam: quia talis declaratio non requirit iudicis, vel partis præsentiam, secundum Inno. in d. cap. si cautio. in prima fallentia per nota. in l. fi. ff. de interrogato. actio. & in l. Pomponius scribit. §. negotium. & l. Nesennius. ff. de nego. gest. Et in iis, quę dependent ex sola voluntate confitentis, vt no. Bar. in l. cum quis decedens. §. codicillis. de lega. 2. & in l. nuda ratio. ff. de donatio. & in l. generaliter. in 6. q. C. de non nume. pecu. & Sal. in l. vnica, in 19. oppo. C. de confes. & dnm. Anto. in cap. cum dilectus ante penul. col. de succes. Et dn. Abb. in cap. fi. in §. colli. de confe. Prætetea ista confessio fuit
7 geminata, quibus † dixit se esse maritum. Ideo ista geminatio præbet plenam fidem iudici ex hac confessione, vbicunque sit facta: ut probat Bar. in l. cum scimus. per illum tex. cum gl. C. de agric. & censi. lib. 11. Et sequitur Pau. de Cast. in l. Publia. §. fi. ff. depo. & Lu. Ro. in l. nuda ratio in prin. ff. de dona & in l. si vero. §. de viro. 3. r. fallen. ff. soluto matrimonio. Et ideo † attendo, quod fa-
8 uore matrimonii relaxantur multi rigores, qui aliàs in probationibus requiruntur, ut traditur in cap. lator. & in cap. consanguinei de re iud. Et per docto. & maxime do. Abb. in cap. sicut ex literis. de sponsa. cum multis similibus videtur pro certo, quod iudicaturus in hac causa possit ex diuersis informare animi sui motum, iuxta cap. iudicantem. 35. q. 5. & cap. cum ad sedem de resti. spo. Et cõsiderare verba & facta istius Antonii, & Deo authore, pronunciare matrimoniũ esse inter partes. Et ita dico, & consulo, ego Felinus Sandeus, iuris vtriusque Doctor minimus, Decretales publice legens Ferrarię, & hoc manu propria scripsi, & sigillum apposui.

Laus Deo omnipotenti,

Argumentum.

Hypothecam Anteriorem prætendens in bonis stabilibus an per subsequentem renunciationem de dictis bonis intelligatur renunciatum priori hypothecę, & actio sit extincta, attenta renunciatione & acceptata per ipsum habentem dictam anteriorem.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta, conductor, & liuellarius, & similes renunciantes domino, eo non consentiente, non consequuntur liberationem, secus quando dominus consentit, quia tunc communi consensu consequuntur liberationem: & omnis obligatio sublata censetur.*
2 *Obligatio semel extincta, amplius non reuiuiscit.*
3 *Hypotheca sicut nudo consensu contrahitur, ita nudo consensu dissoluitur.*
4 *Hypotheca soluitur cum alienantur bona per eum, super quibus habet dictam hypothecam.*

5 Hypo-

5 *Hypotheca praecedens extinguitur per nouationem, & inducitur liberatio.*
6 *Hypotheca soluitur & liberatur per praestationem fideiussoris; & quomodocunque sit satisfactum creditori.*
7 *Liberatio de vna obligatione facta alicui, aut de vna re in vno instrumento, non intelligitur facta de alijs, sed sibi ea reseruasse.*
8 *Obligatio limitata, limitatum producit effectum.*
9 *Dotis causa est fauorabilis: & in dubio pro dote iudicandum est.*

Consilium xx.

Istud est consilium Philippi de Perusio, cum subscriptione Felini.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis, &c. Excellentissime Doctor domine vicarie, licet Baldezar, & sui authores potuissent praetendere hypothecam anteriorem: tamen in praesentiarum talis hypotheca fuit, & est extincta, & hoc pluribus medijs demõstratur. Primo per renunciationem per ipsum Baldezarem, prout constat in publico instrumento, in quo dictus Ioannes debitor nomine suo & suorum fratrum renuntiauit in manibus dicti Baldezaris stipulantis & recipientis pro se, & suis haeredibus dictae inuestiturae, virtute cuius erat cõstituta hypotheca dicta ipso Baldezare dictam renunciationem 2 acceptante, & consentiente, licet † enim conductor, liuellarius, emphyteuta, & huiusmodi personę renuntiando non consentiente domino non consequantur liberationem: tamen volente domino, acceptante & consentiente, absque dubio inducitur liberatio prioris obligationis. capitulo primo. de vasal. qui contra constitu. Loth. per glo. ordin. in capit. fin. de capita. qui curi. ven. per Specu. in ti. de emphy. §. nunc aliqua. versicu. 18. distin. Domino enim acceptante renunciationem, censetur tunc communi consensu dissoluta omnis obligatio praecedens, & ab ipsa inducta liberatio. l. sicut. C. de actio. & obligatio. l. ab emptione. ff. de pact. & per glo. & Spec. vbi supra. Consequenter omnia pręcedens obligatio sublata fuit per liberationem praedictam subsequentem, vnde amplius non datur regressus. l. si queritur. §. si 3 venditor. ff. de ędi. edict. l. Pomponius. ff. de neg. gest. Et † q̃ obligatio semel extincta, amplius non reuiuiscit. l. qui res. §. aream. ff. de solutio. Sit ergo primum fundamentum, quod renunciatione consentiente domino fuerit inducta liberatio, consequenter hypotheca est sublata. l. item liberatur in principio. ff. quib. modis pign. vel hypo. solut. ibi, vel si qua ratione obligatio finita sit. Et hoc solum primum fundamentum sufficeret. Secundo hoc clarius dicendum, quòd doctores absque praeiudicio veri, quod dici posset non esse inductam liberationem a principali ipsa obligatione antiqua saltem; tamen ipsa hypotheca fuit extincta, quae faciliter accedente consensu creditoris dissoluitur. tollitur enim hypotheca ex tacito consensu creditoris, dato, q̃ principalis obligatio remaneat. l. 1. §. cum venditor. ff. quib. mo. 3 pign. per glo. in l. si tibi. §. de pignore. ff. de pactis. † quia hypotheca sicut nudo consensu contrahitur: ita nudo consensu dissoluitur: ut per glossam magnam in dicto. §. de pignore. in fin. & habetur in l. 2. C. de remiss. pigno. cum alijs similibus. & sufficit tacitus consensus, quod nuda voluntate perditur. Ideo est, 4 quod quando alienatio fit † de ipsius voluntate creditoris, soluitur hypotheca. l. sicut. §. si voluntate. l. si consensit. ff. quib. modis pignus, vel hypotheca soluitur. text. clarus in lege secunda. C. de remiss. pigno. Quanto ergo magis, si creditor ipso consentiente debitore alienauit, prout in casu nostro, vbi fuit facta renunciatio acceptata per Baldezarem, vt fieret alienatio in dictum Petrum Barbasonum, & ita facta fuit: tamen vt soluatur & liberetur hypotheca, sufficeret hic solum, q̃ alienatio sit sequuta de voluntate creditoris, & creditor alienando absque dubio dicitur consentire. l. cum pater. § libertis. ff. de leg. 2. & ibi per 5 Bar. facit l. Paulus non tantum. ff. rem ratam haberi. Alio † & tertio modo fuit inducta liberatio, & extincta omnia pręcedens hypotheca per nouationem, ex qua nouatione liberatio inducitur. Institut. quibus modis tollitur obligatio. §. praeterea. cum alijs similibus. Fuit enim actum expresse inter ipsas partes, vt in dicto instrumento renunciationis, ut ipsa res concederetur alteri nonę personę cum illis obligationibus, prout ipsi fratres tenebant ab ipso Baldezare, ita quod fuit expresse actum de nouatione, & rei translatione in aliam personam principaliter obligandam, per dictum Baldezarem: & consequenter cum fuerit facta nouatio in aliam personam, cum eisdem obligationibus hoc expresse agando. l. fin. C. de nouatio. inducta fuit liberatio praecedentis hypothecę. ff. quibus modis pignus. l. item libera- 6 tur, cum non † solum nouando, imo pręstatione fideiussoris soluitur hypotheca. ff. eod. titu. l. cum a colono. & in l. soluitur, & 7 ibi Ang. in 3. notabili. Quarto † soluitur hypotheca quomodocunque sit satisfactum creditori: vt dicta lege, item liberatur & dicitur satisfactum, dato alio promissore. l. si rem § satisfactum. ff. de pignoratitia actione. & ita in casu isto, cum fuerit actum inter ipsas partes, ut alius reus constituatur, cum eisdem pactis, & obligationibus; prout erant dicti fratres: consequenter fuit sublata hypotheca. Vltimo hoc idem demonstratur, quod ipse Baldezar acceptando dictam renunciationem solum protestatus fuit, & reseruauit sibi tãtum iura occasione librarum 15 p rato afficti pro terminis praeteritis. Constat autem, quod quando creditor consentit, nisi sibi expresse reseruet iura hypothecę, q̃ soluitur hypotheca: vt est textus & glossa in d. l. si debitor. §. 1. ff. quib. mod. pig. Et clarius hoc deprehenditur: quia ex 8 quo ipse Baldezar solum protestatus fuit, & reseruauit † sibi ius in vno casu: censetur in alijs hypothecam remisisse, & liberationem fecisse. l. cum praetor. ff. de iudicijs. capitu. nonne. de p̃sumptio. & ex ijs & pluribus medijs pręcedentibus patet hypothecam illam antiquiorem dicti Baldezaris, fuisse extinctam: ita quod virtute antiquorum instrumentorum Baldezar in praesentiarum se iuuare non potest, & maxime ratione hypothecę: quo ex facillima causa liberatur: vt supra ostensum est, & hoc solum fundamentum sufficeret. Videndum est nunc, an virtute instrumenti initi inter ipsas partes fratres, & Petrum Barbasonum possit Baldezar praetendere aliquod ius, vel aliquam hypothecam? Super qua difficultate aduertendum: quia dato, quod ius aliquod praetendere posset: tamen cũ hypotheca antiquior sit sublata, vt supra ostensum est: amplius non potuit reuiuiscere. l. fi. C. de remis. pigno. & d. l. qui res. §. aream. sequitur tamen quod obligatio inita cum Petro dicto sit noua obligatio, & posterior, sumens initium ex tempore dicti instrumenti de anno 460. mulier in dote sua habebat potiora iura, cum eius hypotheca sit anterior, iuxta l. assiduis. C. qui pot. in pign. habe. Amplius & secundo aduertendum, quod ex dicto instrumento inito cũ dicto Petro nullatenus ipse Baldezar se iuuare potest, absque cessione, ex quo notarius non fuit stipulatus pro ipso Baldezare absente, iuxta nota. per docto. in l. possessio. §. & si possessio. ff. de acq. poss. Ita quod ipse Baldezar nulliter egit, ex quo suo nomine apprehendit tenutam, & sic omnia sequuta inde fuerunt nulla, cum constat ius & actionem ipsi Baldezari non competisse, nec competere: vt per glossam in l. vbi pactum C. de trãsactio. Tertio non potest Baldezar se iuuare ex dicto instrumẽ 9 to cum dicto Petro. Nam † limitata obligatio limitatum parit effectum. l. age. C. de transactio. l. in agris. ff. de acq. rer. domi. cũ actus nostri voluntatem non obligent, nec extendant vltra, quam gerantur. l. fi. C. ne vxor pro marito. l. 1. § hoc interdicto. ff. de iti. actuque priua. per Barto. in l. Titium & Maeuium. §. altero. circa fin. ff. de administ. ratio. tuto. Constat ergo, quòd obligatio inita cum dicto Petro, fuit primo limitata ad certum tempus: quia dicti fratres obligauerunt se tempore dictae applicationis, & acquisitionis. Ita patet per totum dictum instrumentum. Sed cum hoc tempus, & hic casus non venerit, male agitur. l. 1. in fin. ff. quando dies vsusfruct. leg. ced. fuit etiam dicta obligatio limitata ad certum casum: videlicet, ut ipsa res poenitus a dicto Baldezare liberetur, & liberata remaneat ipsi Petro. Causa ergo non sequuta, & non impleta agi non potest. l. 2. & ibi per glo. C. de donatio. ante nupt. cum alijs similibus. Amplius, quia dicta obligatio fuit, & est conditionalis: quia obligauerunt se dicti fratres ad casum potentiae, ut patet ibi: quoniam primum ipsi fratres, & ipse poterunt, vnde ante euentum conditionis, & antequam constet, non est nata actio. l. cedere diem. de verbo. significa. facit l. fin. cum ibi notatis. ff. si cer. peta. Vlterius aduertendum est, quia apprehensio tenutae facta per ipsum Baldezarem, & omnia inde sequuta, fuerunt nulla expresso errore, & ex falsa causa. Asseruit enim Baldezar, quod dicti fratres in dicto instrumento inito cum dicto Petro promiserunt ipsi Baldezari, & tamen hoc est falsum. Item asserit, quod dicti fratres nunc soluere tenentur, eo quia ipse magister Petrus tenetur, & aufugit, nec vnquam amplius ipsam rem appropriabit. In hoc enim fuit error expressus, cum dicti fratres conceperint obligationem limitatã in casu appropriationis, & ut ipsa res pęnitus ab ipso Baldezare liberetur & liberata remaneat ipsi Petro. Asserendo ergo, quod ipse Petrus aufugit, & nunquam amplius apparuit, constat ex ipso instrumento, quod in hunc casum ipsi fratres non faciunt, nec sunt obligati: Ita quod apprehensio tenutae per ipsum Baldezarem, & alia omnia inde sequuta, fuerunt & sunt nulla ex falsa causa, & expresso errore in instrumento. l. 1. §. hęc verba. ff. ne uis fiat ei. l. cum vero. §. subuentum. ff. de fideicom. liberta. Ex quibus pluribus medijs praecedentibus liquet hanc pauperem mulierem in dote sua habere potiora iura. Restat etiam examinandum, an confessio istorum fratrum de deterioratione domus potuisset praeiudicare huic vxori in dote sua, sed non

expedit

expedit stantibus præcedentibus fundamentis, & maxime illa confessio facta absente Baldezare nõ prejudicat. l. certum. §. si quis absente. ff. de confessis. Quamuis enim, est cum ipso Baldezare: constat domum non fuisse deterioratam, cum fuerit ab episcopo concessa pro illa prima eadem, pensione iis modis cum dicto Petro, sicut primo erat cum dictis fratribus. Et licet dicti fratres ex noua obligatione pmiserint pseruare indẽnẽ Petrũ, nulla ex hoc competit actio dicto Baldezari. l. si pro te, & ibi Bald. C. de dot. promi. l. inter debitorem. ff. de pactis. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. & in aliis iuribus. §. in secundo fundamẽto adductis. & dato, quod competeret actio, illa esset posterior tempore, ut supra ostensum est. Et aduertendum † quia causa dotis est fauorabilis. l. 1. §. soluto matrimonio. Licet ergo, pro ut patet ex pręcedentibus, iustitia sit pro ipsa dote: tamen etiam ipsa re existente dubia, censeretur habere potiora iura: cum in dubio pro dote iudicandum sit, lege, in ambiguis, ff. de reg. iuris. Cętera suppleat immensa scientia vestrę paternitatis.

Philippus de perusio.

DVbium facere videtur, quod hypotheca ipsius Baldezaris est anterior; igitur pręferenda. l. qui fundum. de contrahendis emptionibus. Nec obstat renunciatio facta per ipsos fratres de re ipsa vsuali in manibus ipsius Baldezaris: quoniam illa non præiudicat ipsi Baldezari, posito quod possit pręiudicare, nisi respectu solutionis ipsius contractus, sed respectu reparationum factarum per ipsos renũciantes aut renunciatores, propter quas agit ipse Baldezar, non videtur quod noceat. l. si vnus. §. in summa. de pactis. Et bene facit, quod notat Barto. ad propositum in lege. qui sibi in pretio redundare deteriorationis. & notat in l. 3. §. si res reddita ff. commodati. & l fi. ff. de eo quod certo loco. Et sic ergo posito, quod per dictam renunciationem dissolutus fuisset contractus emphyteuticus vel vsualis mero iure: & sic omnis obligatio & personalis, & hypothecaria esset sublata respectu futuri temporis: tamen hoc non refert ad obligationem respectu deteriorationis: quæ contingeret ante renunciationem, per iura supra allegata. & per hoc videntur sublata omnia fundamenta respectu hypothecæ: quia adhuc durat. hoc respectu prima obligatio fuit commissa: quia tenebantur ad non deteriorandũ rẽ, vt ex instrumento contractus constat. Item, ex alio capite cessãt multa fundamenta deducta similiter super hypotheca: quia posset procedere, vt videretur sublata respectu rei, quæ alienaretur. Ita procedat l. si debitor. cum similibus. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur. & l. inter. cum sim. Sed hic acceptata est tenuta de alia re, quam de re, de qua fuit facta renunciatio. Et per hoc etiam videtur, quod secũdo principaliter allegata, non obstent contra instrumentum celebratum inter ipsos fratres, & Petrũ barbasonum: quoniam posito, quod ex eo Baldezari non competet ius: tamẽ sufficit, quod ex primo instrumento & primęua obligatione, in qua promissum est non deteriorare rem, sibi ius competit, quod ius etiam videtur deductum & variatum: vt patet ex ipso instrumento tenutę, ubi illa instrumenta variantur & narrantur, & clarius in ipsa prosequitur. Quod autem hypotheca ipsius Baldezaris sit anterior, patet: quia agitur ex primo instrumento contractus facti, & locati per Ioannem Saladinũ, a quo ipse causam habuit, & sic vt cessionarius; & sic agit propter deteriorationem, ad quam fuit ipse conductor obligatus ex tempore ipsius instrumenti; quia prior in tempore, debet præferri.

Felinus Sandeus.

Laus Deo omnipotenti.

Argumentum.

Hypotheca An dicatur sublata dato, quod ipsa principalis obligatio remaneat.

SVMMARIVM.

1 *Nouatione liberatio inducitur à totali obligatione.*
2 *Renunciationis acceptatio est actus continens liberationem in se, & licet non præiudicet acceptanti in iure deteriorationis, quando fit simpliciter; secus quando fit specifice.*
3 *Nouatio dicitur interuenisse interuentu nouę personæ in obligatione.*
4 *Deterioratio non præsumitur, nisi probetur, & de ea constet.*
5 *Confessio debitoris facta absente parte, etiam si fiat in instrumento, an probet.*
6 *Confessioni creditoris mariti, non statur in pręiudicium tertij.*
7 *Actus factus ex falsa causa, vel partim vera, & partim falsa, in totum est nulla.*

Consilium xxi.

Ad superius consilium Philippi de Perusio.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Clarissime doctor, vidi motiua in causa dom. Antoniæ vxoris Theobaldi Paucis me expediam. Dicebam enim simul stare, ꝙ hypotheca sit sublata, dato quod ipsa principalis obligatio remaneat, vt in iurib. deductis in allegatione. Dato enim absque aliquo præiudicio veri, ꝙ dici posset, quod Baldezar sibi non præiudicauit recipiendo simpliciter rem respectu deteriorationis: tamen in casu isto hypotheca & principalis, siue totalis obligatio, ipsa fuit sublata nouatione & donatione noui & principalis rei, vt ex pmissoribus loco ipsorum debitorum. certum est † enim quod nouatione liberatio inducitur à totali obligatione, & debito principali: vt institu. quib. mod. tolli. ob. in §. præterea. cum aliis simil. quo casu sequuta satisfactione in ipsa principali obligatione, sicut inducitur liberatio totius obligationis, consequenter, & hypothecę. ff. qui. mod. pig. vel hypo. sol. l. item liberatur. in prin. & dicitur satisfactum, dato alio promissore. l. si rem. §. satisfactum. ff. de pig. act. Et in d. l. item liberatur. Quod autem in casu isto sit inducta nouatio, ostenditur ex instrumento renunciationis, vbi expresse conuentum est de noua persona obliganda & subrogãda, cui fieri habeat concessio cum eisdem modis & pactis. Dicetem & hanc renunciationem fecit Baldezari ad hoc, ut ipsam rem concedat ad fictum, dicto Petro, eo modo & forma, & pactis, & conditionib. prout ipse Ioannes & fratres tenebant ab ipso Baldezare prædicto Baldezare acceptante & consentiẽte incontinenti eodem loco, die & testib. Baldezar sic concedit dicto Petro cum eisdem modis & pactis, qui Petrus in specie promittit dicto Baldezari dictam domum reparare, & conseruare, meliorare omnibus suis sumptibus & expensis. Igitur satis fuit inducta dicta nouatio sic expresse ex pacto agendo. Ac2ceptatio † enim renunciationis est actus continens liberationẽ, vt dixi in allegatis. Et licet dici posset, ꝙ non præiudicetur acceptanti in iure deteriorationis: tamen illud verum, quando renunciatio & acceptatio fieret simpliciter. Secus, si cum pacto specifico, vt concedatur alteri cum eisdem pactis, modis & conditionibus. Et ita postea cõcedatur statim. Et iste promittit reparare, & sic satisfacere deteriorationem domus iis casibus satis expresse est actum de nouatione & obligatione subroganda totaliter in alium, quo casu nouatio inducitur. l. fin. cum ibi notatis. C. de nouatio. Sed amplius certũ est, si olim inducebatur nouatio, dato ꝙ expresse non fuisset actum, hodie inducitur tacite, ope exceptionis: dato quod similiter non fuerit aliter expresse actum. ita gl. in l. a. C. de noua. & in d. l. fi. C. de noua. Sed olim interuentu nouæ personæ inducebatur nouatio, ut in d. §. præterea. nisi esset actum, quod essent duo rei. l. 3. ff. de duo. reis. vnde 3absque dubio dicendum † ꝙ in casu nostro interuentu nouæ psonæ saltem tacite sit inducta nouatio. & ita Bar. in l. pe. ff. de præto. stip. in ver. tertio casu, & in ver. quarto casu. Et tamen vbicunque ante præsumeretur, quæ idem per Bar. & glo. in l. a. ff. de noua. item formaliter Ang. in d. l. fi. C. de noua. in fi. Et sic Petrus intrauit in locum ipsorum debitorum. Et quo ad Baldezarem & ipsos debitores, fuit recessum ab omni obligatione. excepto in fictu. quindecim librarum, & protestatio, & reseruatio facta per Baldezarem solum in hoc casu latius operetur liberationem in omnibus iis. l. cum pretor. ff. de iud. cum aliis similib. Placeat diligenter considerare ipsa duo instrumenta eodem contextu, loco & testib. Vlterius respondetur alio fundamento, dato ꝙ pręcedentia sint de † se sufficientia: tamen dicitur, ꝙ in casu isto nõ constat de alia deterioratione, debet enim de damno & deterioratione constare, ut per Bar. & Bal. in l. diuus. ff. de test. mili. † Nec obstat, si diceretur constare per cõfessionem debitoris: quia certe confessio illa facta absente Baldezare, non probat, etiã si fiat in publico instrumento, vt per Bar. in l. admonendi. ff. de iure iu. Item quia in pręiudicium alterius creditoris, non statur confessioni creditoris, ut in authen. sed iam necesse, ut ibi per Barto. in prin. C. de donatio. ante nup. & in l. Aurelius §. fin. ff. de libe. lega. & in l. si constante. ff. soluto matrimonio. vbi concludit, quòd in præiudicium creditoris non statur confessioni mariti debitoris. Et quia qua rõne hic debitor confessus est de septuaginta libris

bris: eadem ratione potuisset confiteri de centum, & ducentis: vnde in præiudicium tertij non debet stari confessioni alio modo non docto, vnde licet de promissione de non deteriorando appareat instrumentum: tamen quantitas deteriorationis debet probari per testes, vt per Cy. & Bald. in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi, per Bar. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cer. peta. Bal. in l. 1. ff. de leg. 2. Item, quantum ad Baldezarem cõstat non fuisse in consideratione, neque interesse versari in tali inserta determinatione, ex quo domus fuit per eum locata dicto Petro pro eadem quantitate, & æstimatione, & ijsdem modis, pactis, & conditionibus, sicut primo erat, qui Petrus ipso Baldezare acceptante suscepit in se onus & obligationem reparandi domum, & reparatam tenere, conseruare, & meliorare omnibus suis expensis. Vltimo alia ratione non potest ipse Baldezar se iuuare ex apprehensione & persecutione suæ tenutę: eo quia expresso errore, & falsa causa emanauit. l. cum vero. §. subuentū. ff. de fideic. liber. Constat enim Baldezarem cepisse tenutam ex illo instrumento inito inter Petrum & Ioannem nomine suo, & fratrum, in qua acceptione tenutæ ipse Baldezar asserit, ꝙ ipse Ioannes & fratres promiserunt sibi soluere quatuor libras cum dimidia quolibet anno, in dicto instrumento, ac etiam promiserunt soluere dictas libras 70. & quòd eidem soluere tenentur nunc, & ideo concludit in fine instrumenti acceptionis suę tenutæ, ꝙ illam capit pro satisfactione librarum. 27. pro affictibus annorum sex in ratione librarum quatuor, & cum dimidia, & supra præmissarum, & non solutarum, & pro quantitate concurrenti librarum. 70. de quibus supra, vel saltem tenendi pro affictibus per eos hæredes debendis singulis annis in ratione librarum quatuor cum dimidia debendarum. Ista sunt formalia verba instrumenti, ita ꝙ apprehēsio & persequutio de iure fiat nul-
7 la: † quia ex causa falsa manifeste per inspectionem instrumenti, vt dixi in allegationibus: imo si fuisset accepta tenuta ex causa partim vera, & partim falsa, eodem modo surgit nullitas in totum: vt l. si non sortem. §. si centum. de cond. indeb. vbi Bar. & Bal. in terminis, & per Bal. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si certum petatur.

Laus Deo omnipotenti.

Philippus de Perusio.

Argumentum.

Mulier An possit habitare in domo mariti relinquendo domum, quam pater ei reliquit sub conditione, vt in ea maneret perpetuo, & cum marito in alia domo habitando, dicta domo paterna veniat priuanda.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier marito obedire tenetur, & est de iure.*
2 *Conditio, quæ sapit, seu continet quandam seruitutem, reijcitur & habetur, tanquam pura.*

Consilium xxij.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis, & iustitiæ. In differentia do. Helizabet, ꝙ possit habitare cum marito relinquendo domum, in qua pater iussit eam perpetuo manere. Quod non possit Helizabet contrauenire in aliquo, facere videtur copulatiua posita in testamento, vendere, alienare, & habitare, & tenere ossiū, &c. Et ideo succedunt no. per Bar. in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dubiis. Item quia non videtur prima facie satisfieri eius voluntati, satis dando eleemosynas, nisi dentur in domo sua quia hoc modo videtur melius conseruari memoria defuncti. ad quod se retulit eius intentio, &c. In contrarium, quia adimplere per omnia eius intentionē, hoc solo excepto, ꝙ ipsa non habitet in domo patris, non est venire contra eius intentionem: quia cum in verbo &c. testator posuit causas illius conditionis, videtur principaliter considerare, ꝙ aliæ filiæ in casu viduitatis possint se reducere ad domum, & ꝙ animæ suę prouideatur, quo ad eleemosynas, & in iis recte seruabuntur omnia. Quod autem potius fiant in domo sua, quam aliena, non refert, quo ad Deum, alias ista pompa, ꝙ fiat ita notorie, non esset habenda in consideratione. & ista probantur ex notatis in l. legatum. ff. de vsuf. leg. per Bar. & per Bal. in l. 1. in 6. oppositione. & de iu, quę pœnę nomine. nam ista esset quodā
1 modo superuacua. Item est contra ius, ꝙ † mulier non possit obsequi marito: quia forte velit alibi habitare ex iusta causa. Pręte
2 rea, † conditio, quæ sapit quādam seruitutem, puta ꝙ quis teneatur habitare semper in certo loco, reiicitur. casus est, & ibi Bart. in l. Titio. §. Titio. el 2. ff. de condi. & demon. maxime quando ponitur in dispositione, non in conditione: prout videtur fuisse hic, ut not. Bar. in l. qui concubinam. §. vxori. ff. de leg. 3.

Laus Deo omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Iniuria Vtrum dicatur fieri alicui petendo decimā ad quā non tenetur. Processus, an sit nullus, in quo non fuit contestata lis & in eo substantialia deficere videantur.

S V M M A R I V M.

1 *Litis contestatio an possit de consensu partium tolli, & ei derogari, quod non fiat.*
2 *Litis contestatio non inducitur ex responsione sola parte absente facta.*
3 *Ordo peruersus in iudicio factus facit processum nullum.*
4 *Litis contestatio non est necessaria, cum agitur de iure decimarum principaliter.*
5 *Puniri & condemnari, solum ista verba conueniunt iudicio criminali, non ciuili.*
6 *De, ista prapositio quid importet.*
7 *Libelli conclusio est attendenda.*
8 *Damnum patrimonij, diminutio patrimonij dicitur.*
9 *Iudex laicus potest cognoscere de iure decimarum, quando incidenter tale ius coram eo venit, seu fuit propositum: secus si principaliter.*
10 *Iniuria requirit dolum ad hoc ut dicatur factum causa iniurie.*
11 *Mandatum etiam quod causa sit iniusta excusat a dolo.*
12 *Dictum vnius personę cui videtur debere credi, præbet credulitatem, & excusat a dolo.*
13 *Condemnari non debet in expensis succumbens in causa appellationis, ex nouis actis, & nouiter deductis.*

Consilium xxiij.

Dirige Domine verba mea, in viam veritatis & iustitiæ. Visa petitione & accusatione facta per dominum Thomam de Ingrasolis, procuratorem & procuratorio nomine nobilis dominæ Antonię quondam Beuastradi de hypothecatibus contra Blasium bonū de quartolana, ac viso processu, visisque videndis, ex pluribus puto dictum Blasium absolui debere. Et primo, quia † in hoc pro-
1 cessu non reperio fuisse litem contestatam: quia imo fuisse assignatam dilationem ad probandum ante, quam pars responderet. Et ideo ex hoc videtur primo processum ipsum esse nullum tanquam in eo deficiant substantialia, prout est litis contestatio vbi noluit, ꝙ de consensu partium expresse non possit tolli litis contest. per Canonistas in c. de causis. extra. de offi. deleg. Vltimo posito ꝙ ēt appareret, cū ex sola rñsione facta absente parte nō
2 inducatur litis † contest. per Bar. & Bal. in l. j. C. de litis contest. Et per Spe. in tit. de litis contest. §. quando. ver. nunquid absente. Et per Host. in c. 1. extra eo. tit. Et per Bar. in l. is qui reus. in 5. col.
3 de pub. iud. Tamen † ex quo talis ordo est peruersus, quia primo est assignatus terminus ad probandum aliquam monitionem factam, omnia acta, & sententia censentur esse nulla ipso iure, dicta l. prolatā. vbi est casus, & ibi per Barto. & alios. Nec prædictis
4 † obstat si diceretur, ista videtur esse causa criminalis: vnde in ea non videtur esse necessarius ordo iudiciarius, litis contest. &c. sicut super re speciali. in cle. dispendiosam. de iud. Quoniā ad hoc respondeo, ꝙ illud procederet, vbi principaliter de iure decimandi disputaretur, & sic principaliter ius speciale verteretur in iudicio, sed hic non agitur de iure decimandi, sed de iniuria illata per dictum Blasiū. ut patet ibi, in eius dominę iniuriam, & damnū. & ibi, & contra bonos mores. Et hoc ēt clarius apparet ex conclusione ipsius libelli, ibi de prædictis dictum Blasium condem-
5 nari & puniri. Quę † verba nō conueniunt nisi in iudicio criminali: ut patet ex notatis per Bar. in l. 2. §. si publico, versicu. eo quomodo de adul. vel vbi quæritur de delicto, ut ibi probatur, & in l. vbi exigitur. in prin. de eden. & in l. non omnibus. de arb. Et similiter illud uerificatur ex illis verbis appositis in conclusione ibi: de prædicta, & sic ostenderet, ꝙ vanata essent ea, ad quæ prę̄
6 dictus condemnatur. † Ista enim præpositio de, hoc importat, l. ex eo tempore. per Barto. de pecu. in l. 1. §. si plures. de exercito. vbi plene. & in lege prima. § ex incendio. de incen. rui. naufra. &
7 conclusio † libelli est attendenda: quia ex ea appareat qualiter prece-

precedentia intelligitur. notat Bar. in ꝓpriis terminis in l. Aurelius. §. Sthico de lib. le. in l. non debet. vbi bonus tex. ff. de dolo. & ibi per Bar. & Bald. & quod notat Barto. in l. 1. ad fidem. ff. de eden. Ita quod ex hoc manifeste patet, quod hic non vertitur quæstio de iure decimandi; sed de iniuria. Et sic non sumus in ca. fu clemen. dispēdiosam. Præterea, & posito, quod quodammodo posset dici in hoc iudicio deductum ius decimandi, per prædicta, patet quod non est deductum nisi incidenter; vt patet ex prędictis. ad ipsam dominam non est facta ad finem, vt super ea pronuncietur, vt etiam declarat ipsa sententia super ea lata. sed est facta ad demonstrandum, quod ex taliter facto posset dici commissam iniuriam per ipsum Blasium ipsi Dominæ, & dedisse ei damnum. 8 quod † est diminutio patrimonii. in l. 3. in princip. de dam. infecto sicut occurrit similiter in actione Aquilia, in qua quis prosequitur damnum sibi iniuste datum, in l. 1. ff. ad l. Aquil. & in l. 1. in princip. de iniuriis. & tamen in ea dominium vel quasi debet deduci, cum alii non soleat dari in l. mela. §. si legis ad l. Aquil. & dominium variatum: quia tamen principaliter est quæstio de damno, dominium dicitur in ea deduci incidenter. l. si quis in suo. ubi per Barto. de cond. inst. & ideo super eo non est pronunciandum, ita ergo in proposito in hoc agitur de damno iniuriarum dato, licet narretur quod ius decimādi spectat ad ipsam dominam, hoc venit incidenter. & ideo super eo nō dēt iudicari; p ut si principaliter deduceret patet in l. Titia. ff. soluto matrimonio. & l. quotiens. C. de iudiciis, vbi etiā 9 † causa spiritualis, incidenter, tamen potest cognosci coram laico. & in captu. tuam. per docto. de ordin. cogni. Vel etiam possum respondere, posito quod etiam esset narrata principaliter; tamen super eo iure decimandi non est facta conclusio, sed solum super eo damno & iniuria. Et ideo cum ex iis non est facta conclusio, super eo non potest dici principaliter deductā: attenditur enim conclusio, vt supra dixi. Secundo loco, pro absolutione dicti Blasii facit, quoniam probatum est ipsum Blasiū de mandato domini Bonifacii prędicta blada, asserentis dictam decimam ad se spectare: & ideo ex hoc non debet excusari: vt notat Barto. in l. non solum. in §. si mandato de iniuriis. in l. in rem. in §. tignum. ff. de rei uend. in l. de pupillo. §. nunciatio. de 10 operis noui nunciatio. Et † per Baldum & Salic. in l. non ideo minus. de accusat. iniuria enim requirit dolum ex parte committentis: in l. si non cōuitii. C. de iniuriis. & in l. 3. ff. eo. tit. Sed mo 11 do quælibet causa licet iniusta † solet excusare a dolo: in l. plagii. ad l. Flauiā. de plagiariis. & in l. igitur. de libe. causa. Et ideo mandatum dicti domini Bonifacii debet ipsum Blasium excusare a dolo: & sic dicatur non fecisse animo iniuriandi. Pro quo facit, quod notat glossa reputata no. in l. Titio fundus. ff. de condi. & 12 demon. quæ voluit, quod dictum † vnius personæ, cui videtur debere credi, præbet etiam iustam credulitatem. & Bald. in l. indicia. C. de rei vendit. & quod notat Bart. in l. non solum. §. morte. de no. operis nuntiatio. in 6. colum. & in l. Celsus. de usucap. Modo certum est, quod dominus Bonifacius erat talis persona, cui ille videbatur posse credi, attento, quod erat suus colonus. Vnde ex hoc non uideo, quomodo potuerit esse in dolo, ita qđ contra eum possit agi actione iniuriarum. Præterea, maior iniquitas ex ipsa sententia deteguntur: quoniam in primo iudicio fuit ipse Blasius absolutus ab expensis propter iustam causam litigandi, quæ iusta causa litigandi deprehenditur ex proximis pręmissis. Et postea in secūdo iudicio, videlicet in appellatione fuit condemnatus in expensis. in quo iudicio reperio multa fuisse deducta quę non erant in primo iudicio, & maxime circa ius decimandi, quod allegabatur competere ipsi dominæ. & patet ex productione multorum capitulorum, & iutium cum respō-13 sionibus eis factis. Et ideo succedit regula † de qua per Bartolum in lege, properandum. in §. sin autem reus. C. de iudici. in lege, generaliter. de iureiurand. quod succumbens in appellatione, vbi succumbit in nouis actis, non debet in expensis condemnari, per Imol. & alios in capitulo, finem litibus. de dolo & contumacia

Laus Deo Omnipotenti.

Ioannes Maria Riminald.

Argumentum.

Accusatus Colonus alienius super possessione dñi sui, an dēat absolui, cum non sit dominus, & accusatio sit nulla propter hoc. & Processus ineptitudo, an reddat processum nullum, & nullum pronunciare debeat: & consilium consultoris, an quis sequi teneatur, quia a superiore datus est consultor.

SVMMARIVM.

1. *Accusans laboratores conductos ab aliquo in possessione aliena, non tenetur.*
2. *Bona fides causatur ex dicto & verbis superioris.*
3. *Accusatio simplex contra laboratores alicuius, non est sufficiens, nisi addatur in accusatione, quod post denunciationem iniuste agendorum id attentauerit.*
4. *Sententia lata super libello inepto, est nulla.*
5. *Libelli ineptitudo, etiam post sententiam est nulla.*
6. *Libelli solennitas, an de iure canonico requiratur.*
7. *Ordinis omissio in processu tam in causis extraordinariis, sicut in ordinariis, reddit processum nullum.*
8. *Litis contestatio, quando causa est summaria, an requiratur.*
9. *Confessione facta, an ex processu nullo procedi possit ad sententiam ratione præposterationis.*
10. *Testator mandans tutoribus, vt omnia faciant cum consilio alterius, factum sine eius consilio non tenet.*
11. *Statutum dictans, quod iudex ferat sententiam cum consilio sapientis, lata sententia sine consilio, an sit nulla.*
12. *Dictio, cum, denotat causam efficientem.*
13. *Consilium sapientis requisitum in vna causa, & quod iudex ipsum requirere debeat, an teneatur sequi consilium eius, & secundum eum iudicare, an requiratur solum, & si non placet, non teneatur sequi. Quod nota pro statutis.*
14. *Iudex qui sequendo consilium alterius sapientis, male iudicauit, an teneatur in syndicatu.*
15. *Consilio alicuius aliquid fieri, & consilio & consensu fieri, inter se differunt.*
16. *Clausula, moneat & inducas, posita in literis Papæ, non dant facultatem complendi.*
17. *Consilium sapientis obligatur sequi, si illud ex aliis informationibus reperitur iniustum, illud sequi non tenetur, quod nota ad statuta.*
18. *Notarius etiam dicitur peritus.*

Consilium xxiiij.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Circa causam dominæ Antoniæ Benastadi contra Blasium de Quartasana reperio multa deducta in fauorem dicti Blasii, & etiam contra ipsum, vnde omnibus optima pensitatione ruminatis, & visis accura e dubiis datis per uos, dñe iudex siue cōmissarie, reassumo in breui tria in quibus vr̄ per uos dubitari, Primo, vtrū Blasius debeat absolui, & pronuntiari eum non esse condemnandum secundum formam libelli producti ex parte dominæ Antoniæ. Seundo, vtrum non attento primo dubio, sed ineptitudine processus, debeat pronunciari processum nullū. Tertio, utrū sit is de necessitate constrictus sequi consilium domini Antonii quia superiori est datus vobis consultor. Ad primum inhęrendo dictis alicuius allegantis, dico, quòd ipse Blasius est absoluendus dato, ꝙ videatur dedisse damnū, &c. quia de hoc est expressa determinatio Barto. in l. in rem §. tignum. ff. de rei vend. in gl. 1 vbi dicit Bar. ista verba quando quis accusat † laboratores conductos ab aliquo in possessione aliena, nō tenetur. & ita expresse affirmant Baldus, & Angelus ibi, & Baldus in l. non ideo minus. C. de accu & Bar. Imo & Romanus in l. de pupillo. § nuntiatio. ff. de operis noui nuntiatione. Et conclusio verissima. Modo quęritur, & sequitur ꝙ primo sniē sunt manifeste erroneæ & ꝙ ipse Blasius propter nullitatem libelli est omnino absoluendus, & in hoc est habenda fere omnis consideratio. Et si diceretur, ꝙ mandatum non excusat, qum sit supina ignorantia, istud nō est bene dictum: quia ipsi laboratores non credebant: nec credere debebant quòd dñs suus mandaret istud de iniusto, vel sine causa: quia ipse dicebat eis, ꝙ non tenebantur soluere decimam: vnde talis assertio debet eos excusare iuxta notata per Ioannem An-2 dream in cap. cura de iure patrona. vbi dicit, ꝙ † bona fides causatur ex dicto superioris fide digni. notat Bartolus. in l. Celsus. ff. de vsucapio. & illa glo. in l. Titio fundus. cum suis concor. ff. de cond. & demon. Pręterea Bartolus, & Doctores, ubi supra non requirunt, quod concurrat mandatum iustum, uel non. Nam si ad hoc haberetur respectus: dictum suum esset parui momenti: quia quotiens probatur, ꝙ mandatum fuisset iniustum: semper laboratores tenerentur, quod non est verum. Et si diceretur, ꝙ quando laboratoribus fit inhibitio, vel denunciatio, si contra faciunt non excusantur: ut no. Salycetus in d. l. non ideo minus. & Ang. in l. prima. ff. de eo, per quem fa. fue. & Bar. in l. si Stichum. §. si a pluribus. ff. de verb obl. & Imo. & Rom. in dicta lege, de pupillo. Respondeo ꝙ istud non occurrit hic, & hoc non est ꝓbatum hic,

hic. Erat enim ista vna qualitas nedum probanda, sed deducēda in libello: quia in ipsa principaliter fundabatur totus libellus, & ideo eius omissio causat ineptitudinem libelli, per prædicta. Simplex † enim accusatio laboratorum non est sufficiens, nisi addatur, ꝙ post denunciationem iniuste agendorum id attentauerūt. Et ideo omissio huius circunstantiæ tanquam substantialis reddit libellum ineptum, & per consequens processum nullū. Oportet enim ꝙ qualitas fundans intentum suum, deducatur & probetur: sicut dicit do. Antonius in c. super ijs. de accusationib. Si volo probare religiosum excommunicatum, quia ministrauit sacramentum in alicuius parochia, iuxta clemen. primā, de priuilegiis, non sufficit probare, quod est religiosus, & administrauit: sed oportet probare, quod sine licentia presbyteri parochiani, sic in simili consuluit dn̄s Petrus de Ancharano, consi. 249. incipiente, super primo quæsito, quod si statutum vult quod vidua, quæ non potest stare in domo mariti, habeat certam portionē: oportet, quod ante omnia deducat hoc, scilicet quod non potest stare in domo mariti: quia ista est qualitas fundans intentionem suam. Similiter do. Cardinalis consilio 120. quod incipit, Sceuola petit coram vicario. consuluit irritari debere processū, in quo petebatur, ut usurarios ederet libros: s̄m clemen. primā, de vsuris. Et non fuit ante omnia probatum, quod esset vsurarius: oportet enim, ꝙ talia deducantur. Vnde Inno. in c. Romana. §. contrahentes de foro competenti, in 6. dicit, quod si conuenitur aliquis in aliquo loco, ratione contractus, non sufficit ꝓbare contractum, nisi probetur, quod in loco illo factus est. Ista sunt in effectu, in quibus late insistit Bart. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de operis noui nuncia. per illam glo. singularem & vulgatam in cle. fina. de vsu. not. Bar. in l. matrē. C. de probatio. & in l. post dotē. ff. soluto matrimonio. & in l. si minorem. C. de in integ. restitu. mi. & Fede. consi. 56. & Bal. in l. si quis non dicā rapere. C. de episco. & cleric. & Sal. in l. cum inter simplicem. C. de donatio. ante nuptias. vbi per diuersa verba comprobatur ista conclusio peruerissima, quod non est pronunciatum super libello, in quo annectitur illa qualitas, quæ est principalis in causa: & principale fundamentum actoris. & ita fuit hic: quia non dicitur, quod Blasius mala fide, & iniusto animo, & iniquo motus contra denunciationem vicarii se mouerat: quia ista erant deducenda: nec subintelliguntur, & ad istud fundamentum ab aliis non deductum, habuit vestra paternitas subsistentem considerationem: quia † sententia lata super libello inepto, nulla est, secundum glo. institu. de obligatio. in versicu. secundum. & glo. approbatam a Baldo in l. actori. circa finem. C. de rebus credito. Et non † dicatur quod sit publicatus processus, iō imputetur ei, ꝗ non opposuit de ineptitudine libelli: quia hoc non obstante potest opponi de ineptitudine quandocunque etiam post sententiam, ut est casus in capitu. cum dilecti. de emptione & venditione. Et dicit Petrus de Ancharano in glo. capitu. cum a repulsione de appellatio. quod audiuit sępe Bald. allegantem illum textum pro singulari, & ita notat Baldus in l. prima. ff. de eden. & in l. licet. C. de procuratu. & Petrus de Ancharano in clemen. cōstitutionem. de elec. notat Angelus in lege prima. ff. de offic. assesso. & in l. vir bonus. ff. iudi. solu. Et si dicatur, quod secundum canones non curatur solennitas libelli: † per capit. cum dilectus. de iudic. quia respondeo, quod illud verum, quantum ad formalem actionem in libello. Sed tamen in iure canonico intentio libellantis debet esse apta. capitu. examinata. de iudi. & in cap. cum dilecti. Nec dicetur, quod ista sit causa summaria, quasi non requiratur libellus; quia ad istud respondeo infra valde sufficienter, & ex nunc dico, quod etiam si esset summaria tamen super tali libello non est pronuntiandum: quia secundum quod notat pulchre Petrus de Ancharano consilio 163. incipiente, uisis diligenter omnibus. sicut omissio † ordinis iudiciarii in causis iudiciariis reddit processum nullum. l. prolatam. cum materia. ita omissio ordinis qualisqualis in illis extraordinariis, ita dicit sentire subtiliter Innocentium, & bene in capitu tua. de cohabitatio. clericorum & mulie. & ex istis remaneo clarus in primo dubio, quod ipse Blasius non debeat accusari, & accusatio fuit inepta: & ideo debet absolui totaliter a penitus. Ad secundum, vitium præter prædicta doceatur sufficienter de nullitate processus, est aduertendum, quia dicitur per vos, seu consuliorem, qđ non: quia dato, quod lis non sit contestata; tamen non refert, quia est ista causa decimarum, in qua ista non sunt necessaria, per clemen. dispendiosam. de iud. in verbo, quoquo modo. Ad illud vestrum fundamentum adduco respōsiones infrascriptas, quarum quęlibet ipsum eneruat. Primo respondetur subtiliter & optime, per alium aduocatum, quod hic diuertitur ius decimæ incidenter, non principaliter: quia principalis actio est iniuriarum: in quo non refero ipsum aliter. Et adde quod si valeret ista cōsequentia ad obtinendum in causa: deducitur punctus vel ratio; quia aliàs summarie discutitur: ergo causa tota in summaria, sequeretur quod si deduceretur ius matrimonii in causa hęreditatis, tota causa esset summaria, quod non concedit aliquis peritus. Ad textum in verbo, quomodo, dico quod illud procedit in dependentibus & occurrentibus ad inuestigationē principalis causæ: quæ sit decimalis: puta si petuntur decimæ, & habet discuti, an fundus sit in parochia, vel non, vel quid simile: quia tunc fauore principalis causę ista accidentia sortiuntur eius naturam: iuxta capitulum quanto. cum concordantiis de iudici. Ita dicit dominus Cardinalis in clementina, dispendiosam, in 44. quæstione, &c. Sed hoc posito, quod ista iniuria ventiletur facta deductione super iure decimę: tamen cum decimæ accedit causa iniuriarum, & non econuerso: Ideo non expedit, quod ista sit dependens a decima: quia imo decima dependet ab ipsa, & ideo talia iura specialia non principaliter deducta, carent suo solito fauore, vt est casus in capitulo ex literis de iure patronatus. Et ista responsio concluderet cuiuscunque non passionato intellectui. Potest secundo responderi, quod non est bonum inferere sic: Causa est decimalis ergo est summaria: quia glo. recte ponderans tex. in dicta clemen. dispendiosam. dicit, valeat, non dicit debeat. Et ideo secundum Doctores ibi oportet, quod appareat, quod iudex volueris eligere viā summariam: sed hoc non apparet hic: ergo, &c. Et facit quod sequitur. Tertio potest † responderi, ꝙ imo in causa summaria debet lis contestari, si partes sunt præsentes: quia omittere litis contestationem, est inductum casu, quo alius est absens, sed quādo sunt præsentes, debet lis contestari: aliàs est processus nullus. Et hoc præcogitet vestra reuerentia: quia est vna glo. approbata expresse hoc volens in capitu. per venerabilem. in verbo, legitimatum. qui filii sint legitimi. quam optime ponderat Bald. in authen. si omnes. C. si mi. ab hære. se absti. vbi firmat, ꝙ si causa ex sui priuilegio potest expediri sine lite contesta. tamen quando partes sunt præsentes, non tenet iudicium, nisi quando lis contestetur. allegat glo. quam dicit esse ordinariam in dicto capitu. per venerabilem. Idem firmat Bald. in authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex, & in authen. qua in prouincia, C. vbi de cri. agi opor. & in conclusio. Speculato. in titulo de teste. in versiculo vbicunque. & Specu. in titu. de testi. §. nunc tractemus. Et non est verum, quod sit correcta illa gloss. propter clemen. dispendiosam. quia illa clemen. ponit in facultate iudicis, ibi, valeat. item loquitur, quando sunt præsentes, non est rationabile, quod actus, qui paruo tempore expeditur, & alias est magnę importantiæ, & clari iudicii, debeat fieri. Et istud non est ponere conclusiones nouas, sed est asserere ipsam veritatem. Vltimo respondeo, quod posito sine præiudicio veritatis, ꝙ ista causa sit decimalis, non habet locum dicta clemen. dispendiosam. Et debetis considerare, quod glo. ibi in verbo, decimis, & Doctores ibi in multis conantur semper restringere illam clemen. ut non extendatur plus, quam sonent eius verba: quia est exorbitans a regulis. Ad hoc facile potest intueri. Modo affirmo, quod illa clemen. procedit in decimis, quas prælati ecclesiarum petunt a laicis, quod in illis propter peccatum acceleratur ordo iuris. Et loquitur de illis, quę possunt peti per censuram ecclesiasticam. Sed si est quæstio inter duos prælatos de iure decimandi: illa non restringitur tanquam causa summaria: ut notant ibi Pau. de Leaza. & alii. Si autem est inter laicos, quod vnus petat decimam ab alio, etiam si sit ecclesiastica decima: in hoc nō seruatur illa clemen. Et ita fuit obtentum & conclusum in Rota inter auditores sedis Apostolicę: vt ipsi referunt conclusione sua. 414. in nouis, quæ incipit, item fuit dubitatum. vbi dicit ita formaliter determinari si inter laicos est quæstio, etiam da decimis ecclesiasticis. Ad quarum præstationem nullus possit per censuram ecclesiasticam compelli, non habet locum illa clemē. & sic obtentum & cōclusum, & ista sunt verba sua, & nō oportet dicere, quod in causa criminali sufficeret qualisqualis cōtestatio. quia Bald. quem pars aduersa allegauit pro se, & firmat expressissime contrarium, in lege prima. C. de litis contesta. & probatur ea ratione sua, & non † allegetur dictum Innocen. in capit. qualiter. el secundo. quia ex confessione potest procedi in processu nullo ad sententiam, quod non procedit in processu nullo ratione præposteritatis, & præposterationis, secundum Baldum. in lege, ut debitum. C. de hæreditate actio. Item hic non est aliqua confessio directa, & principalis, ideo non procedit illud dictum, ut notat Bartolus quem ipsi allegant pro se, in l. si confessus. ff. de custo. reo. & Salicetus in lege secunda. in fin. C. eodem titu. & domin. Anto. in capitulo Pisanis. de restitutione spoliat. Ex quibus omnibus est succursum optimis iuribus isti Blasio, & habetis ipsum abscindere totaliter petitis sine aliquo scrupulo. & ita demonstrat vobis ista Felinus Sandeus. ¶ Ad tertium dubium, vtrum sitis adstrictus de necessitate sequi consilium domini Antonii videtur dicendum, quod sic, per text. in l. idemque, in §. si quis. ff. mandati. & in l. Titium & Mæuium. ff. de administratione tutorum. vbi † mandatum factum tutoribus per defunctum, ut omnia facere deberent cum consilio alterius, quod quicquid factum est sine ipsius consilio, irritum est. Et ideo dicit Barto. in lege prima. §. si plures. in septima col. ff. de

exerci-

11 exerci. quòd † si statutum dicit, quòd iudex ferat sententiam cũ consilio sapientis, si ipse iudex ferat sententiam sine consilio, quòd non ualet. Pro quo etiam facit quod fines mandati & commissionis diligenter custodiendi sunt: vt in leg. diligenter. ff. mandati. Sed modo commissio est facta, vt cum consilio concedat 12 † & dictio, cum, denotat causam efficientem, seu instrumentum denotatur, quo mediante aliquid fit. leg. si is, qui cum telo. de sicarijs. & ideo iudex videtur commisisse, vt per viam consilij ferat sententiam.

13 ¶ † Tamen ijs non obstantibus, puto veriorem contrariam sententiam, & primo per capitu. cum olim. extra, de arbitris. vbi dato quod quis habeat tractare cum consilio alterius, sufficit quod illud consilium requirat: licet illud non sequatur. Et probatur in lege secunda, in § finali. ff. mandati. ibi, liberum est 14 enim cuique explorare, an expediat sibi consilium. † Secundo hoc confirmat Bartolus expresse in dicta lege prima, §. si plures. in quinta colum. ibi, vt ergo liqueat, &cæt. vbi distinguendo circa prædicta, quando aliquid debet fieri cum consilio alterius, an qui debet facere illud, teneatur sequi: quia quicunque qui habet præbere consilium ei, qui est perfecti intellectus, si non est particeps officij illius sui: tunc sufficit quòd consilium requiratur: non tamen tenetur sequi, per tex. in dicto capitulo, cum olim. Et idem sequitur Bald. in Rubr. C. de exercito. actione. tertia colum. per text. in leg. quidam decedens. §. primo. ff. 15 de administrat. tuto. Et hoc idem † colligitur ex dictis Bartol. & aliorum in leg. si conuenerit. ff. de re iud. vbi voluit, quòd in proposito iudex, qui per imperitiam male iudicauit, sequendo consilium alterius, cui de voluntate partium erat commissa causa consulenda, non excusetur in syndicatu, ex quo illud non tenebatur sequi, quamuis teneatur requirere illud. & idem concludit Specul. in titulo de requisitione consilij. §. primo, versiculo, quid si iudex. per Angel. in l. si filius. ff. de iudi. & Canoni-16 stæ omnes in capitulo si pro debilitate. de offic. delega. Ita quòd ex ijs patet, quòd licet teneatur requirere consilium, quia ita conuentum est inter partes: tamen quia non tenetur sequi, non 16 excusatur in syndicatu. Hoc etiam † confirmat Imo. in l. cum tale. §. rescriptum. ff. de condi. & demonstrat. vbi prædicta confirmans dixit aliud esse, quando dicitur cum consilio alicuius aliquid fieri, & aliud est dicere cum consilio, & consensu, quo casu teneatur requirere & sequi. Facit quod habetur in capit. cum in veteri. de elect. & per Ioannem Andream in regula, nullus ex consilio. de regul. iuris, libro sexto, prædicta tamen puto maxime procedere, quando ille commissarius non esset omnino ignarus iuris: prout præsupponitur in facto, per notata per dominum Antonium in cap. cum olim. de arbi. per text. in capit. venerabili. cum gloss. de offic. deleg. & per leg. impuberi. de suspect. tutori. Et ex prædictis satis patet responsio ad prædicta in contrarium, quoniam ad tex. in dicta lege Titio. patet: quia ibi, ille de cuius consilio debeat fieri, erat particeps officij. Et ideo nimirum si eius consilium debet sequi: vt ibi probatur: iuncta leg. consilio. ff. de curatore furio. Et similiter ad text. in dicta leg. idem. quia hæc iura debent intelligi secundum distinctionem supradictam, quam tradidit Bartol. in dicto §. si plu-17 res. in dicta colum. quem *omnes* sequuntur & similiter etiam nõ obstat, quod d. in Barto. de statuto: quia verum est, quod tenetur requirere. Nec hoc negatur semper: tamen non tenetur omnino sequi, nisi Barto. aliter ibi dicat. Item non obstat, quòd fines mandati diligenter custodiẽdi sunt, quia respondeo, quod per prędicta uerba, non teneatur sequi, ut patet in dicta leg. quidam decedens. cum pluribus supra allegatis. & ideo fines mandati non extenduntur, quinimo conseruantur ex quo consiliũ requiritur, vt ex supradictis patet, & declarat Barto. & alij in dicto §. si plures. quod ista non est leuis solennitas, propter hoc quod habens iudicare, non adstringitur sequi consilium alterius, quia refert Oldrad. dicentem quod illa non est leuis solennitas, quæ & si non necessario saltem contingenter potest operari, vnde eum ex requisitione consilij posset iudicaturus mutare propositum, illa possibilis contingentia facit solennitatem non esse leuem, vnde inquit domin. Cardin. in clamen. prima, in vndecima quæstio. de offi. deleg. quod licet clausula, Mo-17 neas & inducas, † posita in literis Papæ, non dat facultatem cõprehendi, ut notat Ioannes Andreas in capitu. si pauper. de prębend. in 6. & gloss. fin. & ibi Doct. in cap. cum nostris. de præbend. cum concordan. non per hoc dicitur frustratoria. sed est cum suo effectu, quia posset operari contingenter, quod talis executor monitis & inductionibus suis operaretur. Quod autem ista non procedant in iudice imperito, non placet dom. Ioan. de Imo. in dicto cap. cum olim. de arbi. propter notata in capitu. sciscitatus. de rescriptis. Potuit enim consulere peritos alios. leg. si aula. C. de manumi. & si male iudicauerit, prouidetur per alia remedia, quibus alias prouideri debet, quia materia requisitionis consilij talis est. potuisset enim committens dicere, & cum consensu. vnde effectus verborum, quæ a iure habent claram interpretationem, vt cap. cum in ueteri. de electio. cum alijs præallegatis, non debet violentari propter qualitatem iuris communis, iudicis maxime, quia etiam si superior constringeret eum præcise ad prosequendum illius cõsilium, si tamen 18 † ex aliorum multiplici & fideli informatione deprehendatur illud iniustum, non tenebitur sequi, ut est decisio Bartol. in leg. si conuenerit præallegata. Et notat dom. Anton. in cap. intimasti. de appella. & dom. Abb. in cap. si pro debilitate. de offi. dele. & nemo discrepat. Ergo si iste ab alijs aliter informatur, fortius poterit aliter iudicare, & non est verum, quod hic causa sit cõmissa imperito, quia dicit Imol. in dicto capitulo cum olim quod posito, quod illud dictum Butrij sit uerum, procedit in 19 iudice penitus ignorante. & iste non est talis, quia † etiam notarius dicitur peritus secundum Bartol. in l. quod nepotes. ff. de testamenta tute.

Laus Deo Omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Verba dedit, cessit, & locauit, utrum posita in contractu, faciant contractum locationis, aut emphyteuticũ. Et si fuit cessatum in solutione dicti affictus, bona ipsa ceciderint in commissum, ita quòd inducatur priuatio totius iuris quęsiti ex ipso contractu: & pactum in dicto instrumento appositum, quod liceat quandocunque affranchare per se, & suos successores dicta bona, an per tale pactum sit indicta liberatio, ita quod non insurgat priuatio bonorum, etiam quod per plures annos sit cessatum in solutione affictus.

SVMMARIVM.

1 *Dedit, cessit, & locauit, verba in contractu posita, an faciunt contractum locationis, an aliud.*
2 *Contractus quando aliter non apparet quis contractus sit, in dubio censetur contractus innominatus.*
3 *Contractus iudicantur secundum pacta apposita.*
4 *Contractus innominatus iudicari debet secundum naturam contractus nominati, cui magis adhęret.*
5 *Contractus debet dici talis, qualis secundum subiectam materiam conuenire potest, non habito respectu ad incongruam & impropriam expressionem verborum eius: quia contractus debet dici talis, qualis meliori modo conuenire potest.*
6 *Liuelli concessio per instrumentum facta in qua non est appositum tempus, in dubio intelligitur perpetua.*
7 *Colonus siue conductor ad longum tempus, æquiparatur emphyteutæ: & cessando in solutione per triennium incurrit pœnam priuationis ad instar emphyteutæ.*
8 *Conductor ad longum tempus etiam si soluat mercedem in alia rẽ quam in pecunia, an possit expelli, & incurrat pœnam priuationis sicut emphyteuta.*
9 *Contractus locationis sicut habet tacitam hypothecam; sic & contractus emphyteuticus.*
10 *Emphyteuta si per canonem non solutum priuetur, an sit necessaria sententia.*
11 *Compensatio, quæ ipso iure venit fienda, intelligi debet, si opponatur ab homine, & non aliter.*
12 *Contractus ex partium conuentione legem accipiunt.*
13 *Successorum appellatione, intelligi debet de vniuersali successore, non de particulari.*
14 *Statuto vel consuetudine stante, quòd si aliquis de consortaria vendiderit aliquam rem immobilem, possit proximior de consortaria retractare, & petere sibi reuendi intra annum, eodem met pretio, si facta fuerit non consorti, talis proximior alteri extraneo vendere vel cedere illud ius non poterit.*
15 *Verba dubia interpretantur contra proferentem, & stipulantem in contractibus.*
16 *Concessio facta pro hæredibus & successoribus, non porrigitur ad extraneos.*
17 *Vendere promittens bona alicui quandocunque soluatur certa quantitas producta venditione; tamen vltra decennium dictus promittens non tenetur.*
18 *Ius consistens in mera facultate alicuius, præscribitur.*
19 *Præscriptioni longissimi temporis renunciari non potest.*

20 *Verba, semper, & quandocunque, non tollunt præscriptionem longissimā 30. annorum.*

21 *Conuentio & pactio per instrumentum iuramento firmatæ, intelliguntur, si altera pars promissa adimplebit.*

22 *Pactum instrumento emphyteutico appositum, de non expellendo ipsum emphyteutam, intelligitur, si talis emphyteuta soluerit canonem.*

23 *Qualitas nominis determinans verbum, a quo dispositio sumit effectum, habet limitare obligationem si cessat qualitas.*

24 *Contractu extincto & irritato super principali, extincta sunt omnes qualitates accessoriæ, & clausulæ ipsi contractui.*

25 *Prouisio & pœna hominis, facit cessare prouisionem legis.*

Consilium XXV.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ.

Diligenter consideratis quæ supra in themate narrantur, ac etiam tenore ipsius instrumenti, in singulis eius partibus, & matura inquisitione præhabita, pro iuridica informatione, & decisione consultationis, de qua principaliter quæritur, tres difficultates necessario videndæ occurrunt. Prima qualis naturę dicendus sit ipse contractus initus inter Ioannem de Tutiis, & alium Ioannem filium Ioānis, de quo contractu in dicto instrumento fit mentio, &c. Secunda difficultas, quod si fuerat cessatum in solutione dicti affictus, an bona ipsa cecidenint in commissum: ita ꝙ inducatur priuatio totius iuris quæsiti ex ipso contractu. Tertia, an per illud pactum ad affictum franchandum, & quod liceat, & licitum sit ipsi Ioanni Ferrarino & Ioanni eius patri, ac suis hæredibus & successoribus franchare, & sese & hæredes suos liberare ab affictu prædicto, quandocunque ad omnem ipsorum conductorū voluntatem, & per istud pactum sit inducta aliqua liberatio, alteratio, ita ꝙ non insurgat priuatio & caducitas, dato quod fue-
1 rit cessatū in solutione affictus per plures annos. ¶ Circa † primam difficultatem in qua videretur dicendum, quod licet in dicto instrumento dicatur, dedit, cessit, & locauit, & tamen nō possit dici contractus locationis, ex quo non fuit, nec est constituta merces in pecunia certa determinata, sed in alijs rebus: ut in l. 2. ff. loca. & insti. eodem tit. §. 1. & ibi per glo. & in l. ædem, in versic. pensionem. C. eodem titu. & Bartol. in l. si vno. §. item cum quidam. ff. loca. Sed potius videretur dicendus contractus innominatus, vt l. naturalis. § at cum do. ff. de præscrip. verb. & in l. j. §. si quis seruum. ff. depo. & per glo. in d. §. j. & in l. si olei. C. loca. Et quod notat Bar. in l. si pecuniam. col. 5. ff. de condi. ob
2 causam. Et in dubio † quando dubitatur quis contractus resultet, censeri debet contractus innominatus. l. si tibi ponenda. in fi. ff. de præsc. verb. per gl. in l. cum te. C. de pact. inter empto. In casu igitur isto non videtur, quod possit dici proprie locatio, cum non interuenerit pretium certum, sed frumentum, vinū, ligna, per caponum, &c. prout in ipso instrumento continetur. Satis autem videretur posse dici dijudicari contractus emphyteuticus, per ea quæ habentur in § adeo. insti. loca. & in l. 2. C.
3 de iur. emphy. & sic propter pacta † apposita in ipso instrumēto. vnde dicebat Bal. in l. liberti libertæque. C. de oper. liber. circa finem. in versi. Item nota quod licet in instrumento dicatur, ꝙ concedatur res in feudum, pro annua quantitate frumenti: tamen non erit feudum, sed magis contractus emphyteuticus vel innominatus. Salyc. in d. l. si olei. voluit ꝙ talis contractus, de quo supra in themate, sit dicendus contractus locationis: per illum text. ex quo loco mercedis dantur fructus ea re ipsa locata huiusmodi fructus producente: alias in d. l. si olei. si non diceretur contractus locationis, incongruenter fuisset apposita sub illo titulo de loca. iuxta legem Imperatores. ff. de in diem adiec. & in verbo, debitis titulis, in proœmio. 6. lib. super quo tñ quantum ad propositum nostrum attinet, non puto aliter insistendum, quia siue fuerit contractus locationis perpetuæ, siue ad lōgum tempus, vt voluit Salycet. siue fuerit contractus similis illi locationi ex usu consuetudine contrahentium vt voluit notabiliter Bar. in d. l. si olei. dicens ꝙ huiusmodi contractus eisdem regulis limitentur sicut ipsa locatio perpetua vel emphyteusis: hæc firmat Bald. in alijs pleriisque locis infra adducendis, in secunda difficultate. Et bene facit, quod notat Bar. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infecto. in versic. tertio quæro. dicens, quod hodie illis vocabulis illius contractus abutuntur: tamen in effectu vsu loquendi pro eodem accipitur, & pro eodē debet haberi, & eiusdem naturæ censeri debet, sicut contractus emphyteuticus. Siue ergo dicimus fuisse contractum emphyteuticum propter pacta in ipso instrumento apposita, vt in d. §. adeo. & in dicta l. 2. C. de iure emphyt. siue dicamus fuisse contractum innominatum, vt supra ostensum est, in principio, ponendo casum, quantum ad propositum nostrum, idem resul-
4 tat effectus. Nam contractus † innominatus debet dijudicari secundum naturam contractus nominati, cui magis assimilatur, vt dicta l. 1. §. per seruum. deposi. dicta l. naturalis. in fine. & l. cū qui. ff. commoda. Consequenter ergo hic contractus debebat dijudicari vel secundum naturam contractus emphyteutici, vt per Bald. in l. liberti libertæque. & per Bart. in d. §. si de vectigalibus. vel secundum naturam contractus locationis perpetuæ, vt infra patebit. & per Bart. in disputatione sua, quæ incipit, publicanus. per Bald. in d. l. si olei. licet in locatione ad modicum tempus secus foret: quia differt ab emphyteusi, vt per gl. & Cy. & alios in l. prima, in princip. C. de iure emphyteutico. Sed non sic in locatione ad longum tempus, cum transeat vtile dominium & possessio, sicut in contractu emphyteutico, vt l. penultima, & per totum. ff. si ager vectig vel emphyt. peta. per glo. & Bart. in l. prima. §. secundo. ff. de superficie. per Bal. in c. lucrę. in fi. de dila. & in l. ędem. in secunda col. in fin. quicquid dixerit gl. in l. codicillia. §. instituto. ff. de leg. 2. quia contra tex. in c. primo, de rebus eccl. non alienan. Nec prædictis obstat, si diceretur aduerte. quia contrahentes in dicto instrumento, de quo supra in themate, fuerunt vsi verbo locationis, quæ non tenet, & non valet, vt contractus innominatus, nisi a contrahentibus tacitè hoc agatur, vt tenet Bar. & gl. in l. si ante. § fin. ff. de acq. possess. quia certe intelligitur esse actum a partibus, dum in instrumen-
5 to dicitur, dedit, cessit & locauit, ita quòd contractus † debet dici talis, qualis meliori modo conueniri potest, secundum subiectam materiam, non habito respectu ad incongruam seu impropriam expressionem nominis ipsius contractus l. insulam, & ibi Bart. & Bald. ff. de præscrip. ver. & in l. si vno. in principio. ff. loca. & l. si stipulatus. ff. de vsur. per Bart. in l. prima, in fine. C. de vsufr. & per Bur. & alios in cap. constitutus. de religio. domi. & Bald clare in proposito in rub. de iure emphyt. in fine. Amplius aduertendum, quòd huiusmodi locatio dicenda est perpetua, ex quo non fuit determinatum tempus, per ea, quæ notat Bald. in c. primo, de alien. feu. concludens, quòd si in instrumento concedatur ius ad liuellum simpliciter absque determinatio-
6 ne temporis, ꝙ in dubio intelligitur † facta concessio in perpetuum & maxime huc dicendum in casu isto, vbi locatio est facta etiam pro hęredibus & successoribus, quando res de sui natura est transitoria ad hæredes, ut est in casu isto, l. viam veritatis, C. loca. & ibi per Bald. & Salic. & alios, tunc censetur perpetua, per notata per Bartol. & alios, in l. Gallus. §. quid si patente. ff. de libe. & posthum. & in l. quod dicitur. ff. de verbor. obligatio. & per Bald. in dicta l. liberti libertęque. Ac etiam per amplissima verba posita in dicto instrumento, ibi, quod quandocunque ad voluntatem dictorum conductorum, & suorum hęredum & successorum, & sæpius repetitum est verbum illud, quandocunque, ita quod dilatus fuerit contractus ad tempus indeterminatum. & successiuè, facit gloss. in ver. perpetuos. in c. si. de rescrip. lib. 6. vnde indubie præsumitur quod in perpetuum. & ita etiam Ang. in l. qui aliena. §. 1. in principio. ff. de acquiren. hæredita. idem Imol.

¶ Circa secundam difficultatem aduertendum, quod dictus Ioannes Ferrarinus cōductor per se, & per suos hęredes & successores, promisit soluere dictum affictum singulo anno. Si ergo fuit cessatum in solutione per triennium continuum, absq; dubio dicendum, quod de iure communi habet locum pęnam priuationis & caducitatis, & ipsa bona cecidisse in commissum, ut dicta lege secunda. C. de iure emphyteu. ff. locati. leg. quæro, §. inter locatorem. maxime cum nec ipse Ioannes conductor, nec sui hæredes soluerint, & similiter nec ipse Bartholomæus, siue hunc contractum emphyteutico contractui assimilemus, siue contractui locationis perpetuæ, prout videtur deprehendi ex ipso instrumento & prout nunc proxime ostensum est in omni casu, quantum ad effectum, de quo agitur, & sic de pęna priuationis ob canonem seu fictum non solutum, idem erit dicendum. & ideo Baldus in leg. emptorem. C. locati. versiculo, quid in colono ad longum tempus. æquiparat emphyteutam & colonum ad longum tempus. & idem Baldus in le-
7 ge ædem. C. locati. versiculo, & † opponitur ad idem, quod sit triennium, concludit quod colonus ad longum tempus ex quo habet ius in re, & ueram possessionem, æquiparatur emphyteutæ, & eo ipso, quod cessauit in solutione per triennium, possit expelli, & incurrat pœnam priuationis. Et idem gloss. & Salycet. in dicta leg quæro. §. inter locatorem. Et formaliter in casu nostro firmat Bald. in dicta lege ædem. uersiculo, quęro nunquid colonus. tamen in casu isto, de quo supra in themate, non possit dici uere & proprie locatio, eo quod præstatur merces in alia re, quam in pecunia, ne in dicto §. si quis seruum, cum alus similibus supra adductis, tamen quantum ad hunc effectum priuationis & expulsionis, idem erit dijudicandum,

cendum, sicut in ipsa locatione uera nummis facta, secundum B.ld. Concludit ergo Bald. ibi, in indiuiduo casum nostrum, ꝙ 8 † conductor ad longum tempus, etiam si soluitur merces in alia re quam in pecunia, possit expelli, & incurrit pœnam priuationis, sicut ipse emphyteuta. Idem firmat Bal. in dicto c. literę. de dilatio. Dicendum ergo cum contractus iste habeat similitudinem cum emphyteusi vel locatione perpetua, consequenter eisdem literis limitetur, vt per Bal. in d. l. si olei. cum alijs iuribus supra adductis, pro qua similitudine bene facit, quia 9 † sicut in contractu locationis est tacita hypotheca. l. certi iuris. in versiculo, quinto quæro. dicentem idem in contractu emphyteusi. facit l. 3. & ibi Barto. C. de loca. prædi. ciuilium. lib. 11. quia conductor in perpetuum dicitur emphyteuta, & magnitudo mercedis seu canonis in casu nostro tollit effectum quod non possit dici contractus emphyteuticus, secundum Spec. in titulo de emphyteus. §. nunc aliqua. versic. 104. Idem voluit Barto. in colono partiario, vt etiam si sit ad longum tempus, possit expelli, si cessat in solutione, & inducitur priuatio iuris: secūdum Bal. in dicta l. ædem. in principio. Stat ergo conclusio, quod de iure communi præfatus Ioannes Ferrarinus & sui hæredes & successores, & similiter dictus Bartholomæus, ex quo cessatum fuit, & est in solutione affictus siue mercedis per triennium, qđ incurrerint pœnam caducitatis, & priuationis, & possunt expelli a totali vsu, & iure. & ita etiam de seruo conductore concludit Hostien. in summa tit. de locato. §. fi. uers. quid si alij concessi. idem Bald. in l. 2. C. de iure emphy. in versi. si emphyteuta fecit alium emphyteutam. & idem Specu. in titulo, de emphyt. §. nunc aliqua. versiculo 165. & versiculo 166. & Saly. in d. l. 2. ver. quæro 130. Aduertendum ergo, quòd præsupposito absq; præiudicio veri, quòd potuisset licite fieri alienatio in dictum Bartholomæum irrequisito dicto Lanceloto: tamen certissimum est quòd censeri debent eodem iure esse dicta bona apud eum, quo erant penes Ioannem dictum, vel Ioanninum, & eius hæredes & successores, & Galnenum, & consequenter: sicut primi conductores potuissent de iure communi expelli propter canonem non solutum: ita Bartholomæus secundus conductor, vt per Spec. dicto versiculo 165. & 166. & in alijs iuribus proxime adductis. & idem Sal. in l. 3. C. de iu. emphy. in 3. col. in prin. versic. vltimo mihi appareret. concludens quod canone nō soluto ipso iure perditur ius, & dominus iure pleni dominij a quocunque possessore, etiam habente causam ab emphyteuta, poterit vendicare. Item omnis locatio etiam perpetua limitatur tandiu quandiu pensio soluitur, vt dicto §. adeo. in illi. loca & in authen. perpetua. C. de sacrosan. eccle. in 4. quęstione. & ibi per Barto. in principio per glos. in authen. si quas ruinas, in principio, eod. tit. Et ad prędicta bene facit, quod notat Innocen. in c. nulli. de rebus eccle. non alienan. in versiculo, & nota etiam ex prædictis, concludens, quod locatio ad longum tempus & cōtractus emphyteuticus non videntur differre, quo ad effectū: sed solum quo ad nomen. Idem formaliter Imola concludit in capit. ad audientiam. eodem titulo, de rebus ecclesiæ non alienandis. colum. prima, in fine, in versiculo, Item aduerte, quia quando fit locatio perpetua, & idem in versiculo. Et ad illud quod dixi supra dicens, quo ad effectum non differre contractus emphyteuticos, & contractus locationis perpetuæ, sed eiusdem naturæ esse consentire. Vnde ergo quo ad effectum caducitatis est idem dicendum, sicut in contractu emphyteutico, vt supra ostensum apparet. Et hæc de secunda difficultate. ¶ Videndū est nunc de tertia & vltima difficultate, in qua ante omnia est præmittendum, an propter 10 † canonem non solutum indicatur priuatio ipso iure, an vero sit necessaria sententia, de qua per Spec. in tit. de emphyt. §. nunc aliqua. versiculo 98. ubi argumen. pro & contra. Et videtur tenere tutius esse, quod per sententiam. & idem videtur tenere Inno. in cap. potuit, de loca. per illum tex. pro quo bene facit, quia tex. in l. 2. & in l. 3. §. fi. C. de iure emphyt. vtitur verbo, cadat, quod tempus futurum concernit. & sic per sententiam. l. 2. §. si actor. & authen. principales. C. de iura. calum. & in authen. qui semel. ad fi. C. quomodo & quando iudex. facit gloss. in verbo, amittat. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. Sed contrarium est de iure verius, in dicta l. 2. & 3. & ibi glo. ubi tex. dat facultatem compellendi pro pari authoritate. & idem in authen. de alienatione & emphyteusi. §. si vero quis locator. & in authen. qui rem. C. de sacrosanct. ecclesijs. cum omnia dicta iura æquantur cum parte, & non cum iudice, ita quod absque sententia iudicis a iure inducitur priuatio & caducitas. facit l. fin. C. locati. vbi est verbum, cadat. & tamen intelligitur ipso iure, non expectata sententia. Et idem in dicta authen. qui rem. facit. l. commissa. ff. de publicat. ubi res quæ cadit in commissum propter vectigal non solutum, ipso iure perditur, & alteri quæritur. bene tamen verum est quod primo requiritur declaratoria voluntas ipsius domini: vt dicta leg. secunda. versiculo, volenti. & versiculo, si dominus voluerit. non obstat dictum capitulū potuit. quia certè, vbi emphyteuta celeri satisfactione sibi non prouidet, dicit tex. ibi, quòd iuste expelli potuisset, & verbum iuste dat intelligere, quòd a suo iure ceciderit alia sententia non expectata: tamen, vt est dictum, declaratio 11 voluntatis domini, prout alias in compensatione † dicitur, quæ fit ipso iure: tamen intelligi debet, si opponatur ab homine, vt in l. si constat. C. de compensat. unde dicebat Innoc. in dicto cap. potuit, quòd non est reuersa emphyteusis, quandiu dominus patitur possidere rem locatam. propter hoc est, ꝙ primo requiritur declaratoria voluntas ipsius domini: qua sequuta immediatè est inducta priuatio, & potest expelli. & ita Bald. in dicta authen. qui rem. circa finem. & Bar. in d. l. 2. de iure emphyteutico, in fin. & Saly. ibi in fine. & idem Bart. in l. 2. ff. de exceptione rei iudi. Et hanc partem tenet But. in d. c. potuit. dicens ita *communiter* teneri. Idem Imola ibi. vnde cum supra in themate præsupponatur, quòd declaratio huiusmodi priuationis & caducitatis, sit facta per ipsum Lancelotum habentem causam ab ipso domino: & sic ab ipso hospitali, qui licite habet declarationem, facere potuit secundum Bald. in d. authen. qui semel rem, ergo, &c.

Secundo præmittendum est, ꝙ in huiusmodi instrumento locationis nullum extat factum pactum solenni stipulatione vallatum, quod singulo anno deberet solui dictus affictus, sed solum fuit conuentum inter ipsas partes, ꝙ quandocunque dicti conductores, dicti hæredes & successores possent se liberare a dicto affictu & franchare, prout supra in themate narratur. His præmissis videretur prima facie dicendum, ꝙ stante dicto pacto perpetuo ad franchandum & liberandum a dicto affictu dictas possessiones, ꝙ incidant in commissum propter cessationes solutionis ipsius affictus, sed perpetuo licitum sit a prędicto affictu liberare soluendo in totum, vel pro parte vt patet in instrumento ibi, quandocunque ad omnem voluntatem dictorum suorum hęredum & successorum &c. dominium ipsarum rerum vendant, & chartam uenditionis faciant, ita quod videantur bona ipsa esse exempta a iure caducitatis. Ex quo dictis locatoribus & eorum hæredibus, & successoribus licet quā docunque se franchare & liberare.

12 Et contractus † ex conuentione partium legem accipiunt. l. 1. §. si conueniat. ff. depo. dicta l. 2. C. de iure emphyteutico, & in regula, contractus. lib. 6. &c.

¶ His etiam nō obstantibus contrarium puto de iure uerius multiplici fundamento. Nā si diligenter verba pactionis considerentur, dicta facultas franchandi & liberandi solū conceditur ipsis conductoribus & eorū hæredibus, & successoribus: nō aūt dicitur, ꝙ quælibet eorum iura concesserint. & sic nos sumus in terminis cap. primi, cum ibi notatis de feudo non habente ꝑpriam naturam. Sed dicta facultas fuit limitata, & restricta ad hæredes & successores. vnde non videtur, quod transeat ad ip-13 sum Bartholomęum, cum † appellatione successorū in dubio intelligi debeat de uniuersali successore, ut in l. quædam. §. is autem cui. ff. de eden. Et propter hoc Speculator in titulo de testa. §. primo. versic. pone, si decidit, quod in ijs, quæ sui natura non sunt transitoria ad omnes hęredes, appellatione successorum, non inducitur successor singularis, & ad eum non trāsibunt iura prædicta. Et ita Angelus & Pau. de Cast. in dicta l. quędam in §. nihil interest. & Bald. in d. §. is autem cui. cum ius sui natura sit transitorium ad omnes hęredes. l. uiam ueritatis. & ibi Bal. & Salycetus C. locat. concessio ista pro hęredibus, & successoribus, non potest includere Bartholumæum singularem successorem, &c. ¶ Nec prędictis videtur obstare, si diceretur ꝙ ius tuendi, & franchandi, & liberandi sit cōcessibile. ff. de distractio. pigno. l. si creditor. in princip. cum etiam regula sit, ꝙ quicquid est transmissibile ad hęredes, sit cessibile. ff. de administrat. tutorum, l. ex pluribus. & per Bal. in l. per diuersas. C. mand. in uersiculo 16. quęro. Sed huiusmodi ius franchandi & ius emendi, est reale transitorium ad hæredes, ut patet ex forma contentionis & pactionis initæ inter ipsas partes, ut per gloss. in l. secunda. C. de pact. inter empt. Consequenter videretur quod hęredes ipsi potuerint cedere huiusmodi ius franchandi, & ius ipsum emendi ipsi Bartholomæo dicto. Nam certe uidetur posse respondere, per ea, quæ determinant Cyn. & Bald. in leg. 4. in fine. C. communi diuidundo, vbi concludunt quod stante consue-14 tudine † quod si aliquis de consortaria uendiderit aliquam rem immobilem, possit proximior de consortaria retractare, & petere sibi reuendi intra annum eodem pretio, si facta fuerit non consortis: concludunt, quod talis proximior nō poterit illud ius alteri extraneo uendere, uel cedere, per l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure dotium. Nam consuetudo vř disponere fauore consortium. vnde non extenditur ad extraneos, & per hoc Bald. ibi allegat quod notat in simili in l. fin. §. cum feudum. ff. de ui. & ui armata facit etiam quod in simili habetur in l. si nemo tutorū. in prin. ff. de test. tut. vnde ita dicendum in casu isto, quod cū pactum illud emendi & franchandi fuerit appositum fauore ipsorum conductorum & suorum hæredū, & successorum, non de-

bet extendi ad extraneos. Et maxime hoc dicendum videtur in contractibus,& stipulationibus, in quibus fit stricta interpretatio.l.quicquid astringendæ.ff.de verborum obligationibus & 15 verba dubia † interpretantur contra stipulantem.l.in stipulationibus.ff.eod.tit.bene facit quod notat text.in l.liberorum.ff.de verborum signific.in fin. versi.quæro nunquid appellatione fi-16 lij.quod limita,quod concessio † facta pro hæredibus & successoribus,nō debet porrigi ad extraneos, & sic ad alias personas. l.si vnus § ante omnia, ff.de pactis. l.ita autem gessisse.ff.de administratione tuto.enim habeat fieri interpretatio contra ipsum Bartholomæum,qui fundat se ex pacto.l.veteribus.ff.de pactis. l.Labeo scribit obscuritatem. ff. de contrahen.emptio. Et imputari debet ipsis conductoribus, qui non fecerunt exprimi de singularibus successoribus,prout exprimitur in dicto capit. primo de feudo non habente propriam naturam,facit regula,cōtra eum,lib 6. & dicta l. in stipulationibus. vbi hoc est expressum.sequitur Imo.in l.quod dicitur.ff.de verbo.oblig. versiculo,& hoc casu non comprehenduntur nepotes nec descendentes, &c. Si igitur diligenter dictum instrumentum consideretur,ius ipsum franchandi & emendi,semper fuit concessum ab ipso Ioanne locatore, & domino limitato pro hæredibus , & successoribus vniformiter semper in omnibus partibus dicti instrumenti. Consequenter in iis,quæ ab ipso Ioanne concedēte limitato transferuntur , non debet fieri transgressio ad alias personas extraneas. cap.verum de condi.appo. l.in re mandata. C.mandati,&c.¶ Amplius & secundo modo potest responderi,quia dato absque præiudicio veri,quod dictum ius franchandi, & emendi potuisset cedi & transferri in dictum Bartholomæum:tamen impræsentiarum videtur,quòd dicto iuri fuerit, & sit præscriptum,& sic post 30.annos,& vltra. Et ideo Petr. de Ancharano suo consilio 324.incipiente, in Christi nomine, 17 amen.Visis actis † & actitatis in causa. versiculo, tertio aduertendum.concludit in terminis nostris,quod stante conuentione,in qua facta est promissio de vendendo quandocunq; soluatur certa quantitas , prout est casus, videtur quod huic iuri & obligationi præscribitur per decem annos: ex quo cursus tanti temporis arguit eum de negligentia , & facultas ipsa perditur per negligentiam,secundum ea,quę notantur in c.plerumque. & Innocen. in capitulo sit autem. de rescriptis.& quanto magis hoc dicendum in casu nostro post 38 annos. quo casu consuluit Angel.consilio suo quinquagesimoquarto, incipiente. Iulianus & Franciscus,absque aliquo dubio tenendum dictum ius agendi ad vendendum,seu franchandum esse præscriptum per cursum triginta annorum: quoniam obligatio in casu nostro fuit pura, non habens diem,nec conditionem:vnde ex tūc incipit præscriptio contra dictam actionem ex stipulatu , quæ silentio triginta annorum est extincta.l.sicut,l.si quis.§.primo. C.de præscrip.triginta annorum.l.prima.C.de anna.excep. Nō obstat si diceretur de iure offerendi in mera facultate consistēti,cui non præscribitur,vt per glo.in l.cum notissimi.in verbo, proponere.C.de præscrip.triginta annorum.& gloss.in dicta l. prima.in versicul.pro socio.& in l.pignori. ff. de vsucapi.& ibi per Barto,& in c quoniam frequenter , circa fin.vt lit.non contest.quia dato quod hoc procederet;tamen in dicto casu nostro non nascitur actio,nisi prius stat obligatio : sicut in pignoratitia.l.si rem. §. omnes. ff. de pigno.actione. Sed in casu nostro actio ipso iure competit cum effectu:licet exactio ope exceptionis fieri non possit,nisi pretium offeratur. l.Iulianus. §.offerri. l.qui pendentem.ff.de actio. emp. Igitur si ipso iure competit, & est nata actio,in casu nostro dicendum quod sit actio extincta per cursum 30.annorum:vt in iuribus supra adductis. Præ-18 terea,ius in † mera,facultate consistens,præscribitur:vt in l.1.C. de iure delibe, de quo ibi plenius per Docto. in dicta l.pignori. cum in casu nostro sit diuersa ratio:vt supra. Nec prædictis obstat illa verba apposita in instrumento,dum dicitur,quandocunque ad voluntatem dictorum conductorum,quasi tacitè sit renunciatum ipsi exceptioni præscriptionis : quia certè,vt dicit Ang. in dicto consilio , quod etiam si expresse dictum fuisset omni tempore , & nulla præscriptione obstante , eodem modo esset præscriptum in casu nostro, quoniam exceptioni præscriptio-19 nis longissimi † temporis renunciari non potest:scilicet quod currat præscriptio, requiratur , vt notat gloss. C. de sacrosanct. eccles.authen.quas actiones. per Bartolum , & alios in l.nemo potest.ff.de lega. primo, & in leg.prima,ff.de vsucapioni. Hu-20 iusmodi enim verba † semper & quandocunque , & similia, non tollunt exceptionem præscriptionis longissimæ, secundū Baldum,in lege prima, in fin. ff.soluto matrimo. sed habent referri ad tempus habile , quo non sit inducta præscriptio prædicta , vt patet in dicta lege prima , & bene facit quod notat Bartol.in leg.prima, §. nuncia.ff.de operis noui nunciatione,Cum igitur illa promissio & obligatio de vendendo , habeat tacitam solum de vendendo 30.anno,tacite insit conditio, si fuerit petita intra 30.anno,vt in dicta l. sicut. & in dicta leg. si quis. & in dicta lege prima.cum aliis iuribus supra adductis. cōcludit Angelus in dicto consilio , quod dicta conuentio & obligatio de vendendo,etiam si fuerit iuramento firmata,sit extincta & pręscripta post 30.anno. Nec prædictis obstat, si diceretur,aduerte,quia dicta conuentio & obligatio fuerit præscripta dictis primis conductoribus : tamen non dicitur præscripta suis hæredibus & successoribus , ex quo eis non est decursum tempus 30. annorum. Et cum ipsi hæredes & successores sint inclusi,& vocati specialiter, & principaliter atque ordine successiuo : vt per glo.& Bartol.in leg.Gallus.§.2.ff.de libe.& posth.cum hęredes nō possint simul occurrere in ista facultate franchandi & emēdi , cum constat ipsos conductores viuentes non habere hæredes,omnis negligentia ipsorum primorum conductorum, nō debet eis nocere:cum in eorum hæredum persona actio viuentibus conductoribus nondum sit nata. l.cum notissimi. §.illud. C.de præscrip.30.anno.& in d.l.i.cum aliis similibus . Tamen certe est bene aduertendum : quia subiecta materia, super qua est interposita ista concessio , est facti restimatiui,nec cohæret personæ eius, qui concedit . & ideo ex sui natura est transitoria ad omnes hæredes.leg.veteris.& ibi per Cyn.& alios.C.de contrahen.stipulatio.& per Bart. & Doctores in l.si sic. ff.de verb. obl.& in dicta l.viam veritatis. Vnde licet in concessione huiusmodi fuerit adiecta persona hęredum,& successorum:tamē talis adiectio fuit superflua, vt in dicta l. viam veritatis. & dicta leg.secunda.C.de pact.inter empt & ideo superflua,& tanquam superflua nihil operatur,& habetur perinde ac si de hæredibus non fuisset facta mentio.l.eum,qui.§.te & Titium.ff.de verborum obligationibus.per quem textum reprobat Barto.opinionem vltramontanorum dicentium,quòd vna censetur stipulatio in persona defuncti , & alia in persona hæredum,cum quis stipulatur sibi & hęredibus suis.Nam certe hoc est falsum,quādo id , quod in stipulatione vel pacto deducatur, est sui natura transitorium ad omnes hęredes: tunc enim adiectio hęredum est superuacua,vt patet in dicto §.te & Titium. quia in persona hęredum non incipit noua obligatio,sed solum illa,quę erat in defunctum,transeat ad eos actiue & passiue . Et ita Angelus & Paulus de Cast.io fin.Idem Paulus in l. stipulatio ista. §. suę personę. eodem titulo , dicens quòd in persona hęredum non erit noua actio seu stipulatio,prout tenuit glossa in dicta l.stipulatio.§.si quis ita.in vltima gl. magna,in fi. vnde si pręscriptum est contra defunctum non potest hęres agere ex sua stipulatione,secundum Pau.de Castro,& ita etiam firmat Barto. in dicto § si quis ita.circa finem . & ita Imola ibi & omnes sic resident, ita quod non cadit noua pręscriptio in personam hęredis.in terminis nostris sufficiat vnica pręscriptio contra primos conductores, & sic consequenter censetur etiam pręscriptum contra hęredes eorum & successores,vt patet ex pręcedentibus. Nec prędictis obstat,quod no. Ang.in d.§.si quis ita.dum voluit, q in iis.quę non habent certam & determinatam naturam: quia transeunt ad hęredes, prout contrahentibus placuerit: tunc dicit Ang.quòd adiectio hęredis, est vtilis , censentur enim tunc plures stipulationes,per notata in dicta l.a. C.de iure emphy. licet Angel.in veritate in hoc se non bene firmet: sed remittit se ad dicta per eum,& Barto.in dicta l. quod dicitur.Et ideo Imo. in dicto §. si quis ita. tenet in hoc contrarium dicens, q ex quo est tacta mentio hęredum , & stipulatio seu pactio sit apta nata ad eos transire, cum non sit semper in seruitute seu iure mere personali,dicenda erit unica. Et ita resident Moderni in d.§.si quis ita. Pręterea etiam , si dictum Ang.procederet,non obstat quo ad casum nostrum: quia sumus in locatione uel in contractu innominato,super re seu iure sui natura transitorio indistincte ad omnes hęredes,ut dict.l.uiam ueritatis.& ibi Bal.& Saly. merito dicendum,q actio & obligatio actiua & passiua,sit unica,& non plures in personis hęredum, ut supra demonstratum est. Apparet etiam consequenter unica pręscriptio,& non plures.facit quod notat Baldus de pace Constan. in §. debellare.in uer. non obstante.in fi. ¶ Vlterius & tertio, quoad impręsentiarum ius huiusmodi emendi seu franchandi non possit competere dicto Bartholomęo , nec ēt hęredibus & successoribus dictorum primorum conductorum,ostenditur alio fundamēto, quoniam in ipso instrumento Ioannes locator promisit nihil se facturū , cuius pretextu dicta locatio infringatur,uel quominus dicti cōductores,uel sui hęredes dicta possessione locata uti debeant,& tenere,saluis semper conditionib.& pactis infra scriptis , & eis dictus Ioannes Ferrarinus , conductor per se & suos hęredes,& successores, promittit dicto Ioanni locatori soluere fictum conuentum,& portare ad domum dicti Ioannis locatoris singulo anno,&c. Et ita etiam in fine instrumēti duę partes promittunt inter se ad inuicem ac mutuo uicissim,omnia hinc inde promissa attendere & obseruare. huiusmodi ergo interesse facto,conuentiones & pactiones recipiunt limitationes sm dispositionem legalem,quę est,ut ita demum ipse Ioānes locator teneatur ad obseruantiam & implementum & subsistentiam si

inter

inter se ipse Ioannes conductor & successores impleuerunt & obseruauerunt promissa pro eorum parte. Ita casus in terminis in dicto §. inter locatorem. & ibi Baldus & Salycetus generaliter hoc notant. Pro hoc etiam capitul. peruenit. el 2. de iureiu-
22 rando, vbi † & si conuentiones partium, & pactiones sunt iuramento firmatæ: tamen recipiunt hanc limitationem & conditionem legalem, si altera pars ex sui parte promissa implebit. Facit etiam lex, cum proponas. C. de pactis. & ibi per Baldum ad hoc propositum. Et idem Salycetus in vltimo notabili, & maxime hoc dicendum in casu isto tenendo, quòd huiusmodi locatio fuerit quidam contractus innominatus: quo casu qui non impleuit ex parte sua, nullatenus seruare potest, iuxta ea, quæ habentur in dicta lege, si pecunia. ff. de condit. ob causam. & facit lex, si quis maior. C. de transact. & ibi Baldus in fine. Dicendum ergo quod cōuentio huiusmodi, obligatio, & promissio ipsius Ioannis locatoris eum & successores non adstringit, ex quo vniuersa ipse Ioannes conductor & sui successores, non seruarunt promissa, cum dispositio dicti §. inter locatorem. habeat generaliter locum in alijs similibus; vt ibi per Baldum & Salycetum. Qui enim non seruat contractum, non potest agere, seu vti ex illo, l. 1. in fin. ff. de loco publico fruen. l. lege fundo. ff. de leg. commisso. ff. de fideiussori. lege, si stipulatus. & in dicto §. inter locatorem. ita Baldus in terminis in repetitione legis petens. C. de pactis, vltra medium. nu. 46. in versiculo, sed cōtra istos opponitur sic: qui non obseruat contractus, & c. Idem Salycetus in lege prima, in prima col. C. de iure emphyteuti.
23 notat † quòd conuentio generalis de non expellendo, intelligitur illo tenente & seruante ea, ad quæ tenetur ex natura contractus, & sic talis conuentio dicitur habere in se tacitam conditionem, nisi faciat id, propter quod priuationem incurrat. ita Salycetus qui satis decidit hanc dubitationem, vt sic promissio & obligatio de vendendo & franchando, censeatur habuisse in se tacitam conditionem, nisi fuerit conuentum in eo quod inducat priuationem totius iuris, prout supra in primo euidentiali ostensum est. Quarto & vltimo hoc alio fundamento ostēditur, quod conuentio & obligatio vendendi & libetandi si diligenter verba dicti instrumenti ponderentur, semper inita & concepta fuit qualificatiuè, videlicet eis existentibus locatorib. vt patet ibi, & dicto eius patre conductoribus, vt supra. Et ibi, quandocunque ad omnem ipsorum conductorum voluntatē. & ibi, ad voluntatem dictorum conductorum. Ita semper conuenta & promissa sunt inita reciprocè hinc inde sub hac qualitate locatoris & conductoris. Verumtamen impræsentiarum omnes desierunt esse conductores, & ita ipse Guiduanus, quem Bartholomęus singularis successor, ex quo desierunt soluere per triennium continuum affictum prædictum, & ipse Lancelotus, dominus directi dominij, iam declarauit caducitatem & priuationem, ex qua declaratione inducta est priuatio ipso iure, vt dicta lege secunda. C. de iure emphyteutico, prout ostensum est supra in primo euidentiali huius tertiæ difficultatis. Consequenter dicendum quod huiusmodi conuentio qualificatiue facta ipsis conductoribus, non adstringat cessante qualitate, videlicet, quod ipsi non sint amodo conductores, nec sint priuati omni iure. & certum est, quod qualitas huius nominis conductoris posita in huiusmodi conuentione intelligitur posita ratione limitandæ obligationis, per notata in lege, ex facto. & ibi per Bart. ff. de vulgari, & pupillari. in secunda colum.
23 concludentem, quod † vbi qualitas nominis determinat verbum, a quo dispositio sumit effectum, habet limitare obligationem, si cessat qualitas ex eo hærede, quo dispositio habet effectum assumere, lege Titius. de testamento milit. & lege secunda. ff. de auro, & argento legatis. & sic quando effectus habet sequi in futurum: & confertur ad futurum tēpus. & ita hoc Bartolus probat per multa alia iura. In proposito ergo nostro obligatio de vendendo, & promissio de franchando, qualificata per verba futuri temporis, ibi dabunt, soluent, & numerabūt. & ibi, vendant & chartam venditionis faciant eidem Ioanni cōductori, &c. Qualitas huius nominis conductoris, ex quo adijcitur verbo executiuo, requiritur quod adsit eo tempore, quo ipse actus vendendi & franchandi habet sumere effectum. Verum cum hic impręsentiarum cesset qualitas, quia iidem desierunt esse conductores, consequenter cessante qualitate, cessat obligatio vendendi & ius franchandi, secundum Bartolum in dicta lege, ex facto. & ibi per Imolam in prima colum. in versicul. nota quod qualitas iuncta verbo depositiuo. & versiculo, Nota quod cessante causa. Et idem firmat in sexta colum. in verbo, item tangit hic Bartolus an qualitas. per Baldum in dicta lege, Titius. ff. de testament. militar. vnde facit, quod not. Bartol. de qualitate cessante in lege, præcipimus §. sane. C. de appellationibus. & in lege, at prætor. §. primo. ff ne quid in flumine publico. & in lege, prima. C. de diuersis officijs & appar. lib. duodecimo. Sit ergo dicendum illas huiusmodi obligationes debere intelligi rebus sic stantibus, & sic durante locatione & conductione. lege, quod sertius. & ibi per Bartolum circa finem. ff. de condictione ob causam. per Innocentium in capitulo, cum inter. P. de renunciationibus. & cessante qualitate in verbo dispositiuo & executiuo, in futurum cessat obligatio & promissio in dicto instrumento, ex quo nunc eo tempore, quo actus franchandi & vendendi habens sumere effectum, qualitas ipsius conductoris non adest, cum per declarationem ipsius caducitatis per ipsum Lancelotum ob cessationem solutionis dicti affictus per triennium, sit inducta priuatio ipso iure totius iuris, & possunt expelli, prout ostensum est supra in primo euidētiali in principio huius tertiæ difficultatis. & sic desierunt esse & dici conductores. Consequenter impręsentiarum cessante qualitate, & iam inducta priuatione totius iuris cessat & est extincta obligatio vendendi, & totius iuris dicti contractus. Irri-
24 tato enim † & extincto dicto contractu principali, omnea clausulæ ei adhærentes, & omnia in eo apposita, censentur extincta lege finali. ff. de constituta pecunia, & ibi per Angelum in fine, & per Baldum, in lege, si absentis, versiculo, & vnum scias. C. si certum petatur.

Nec prædictis obstat, si diceretur, quod in dicto instrumento sit apposita pęna per ipsas partes, si cessarent in singulo anno in cessatione dicti affictus, qua pœna soluta, & non nata, fir-
25 ma maneant omnia & singula in dicto instrumento, vnde † pęna & prouisio hominis, debet facere cessare prouisionem legis, vt in leg. finali, & ibi gloss. C. de pactis conuentis. & in dicta lege, ex facto. §. idem quæro. quia certe glossa magna. in l. secunda. C. de iure emphyteutico, in versiculo, quid si emphyteuta promisit pœnam. tenet contrarium. Nam appositio pœnę fuit apposita in fauorem eius qui obseruat promissa. & ita etiam voluit glossa in leg. qui fidem. ff de transactio. vnde dictus Bartholomęus volendo soluere pœnam, non euitat caducitatem & priuationem incursam, secundum glossam in dicta lege secunda, & hoc idem sequitur Speculator in titulo de emphy. §. nunc aliqua. versiculo trigesimoquinto quæritur. cum sequentibus. idem Bartolus in dicta lege secunda, versiculo quęro quid si emphyteuta promisit pœnam. vbi post glossam respondet ad leg. finalem, de pactis conuentis. quia procedit in prouisione inducta de iure communi. & idem firmat Bartolus in lege cum pater. §. libertis. ff. de legat. secundo. & Baldus in dicta lege secunda, in versiculo dubitatur si emphyteuta promisit pœnam. Idem Butrius in dicto capitulo, potuit. de locat. super glossa, in verbo, biennium. & late ibi per Imolam super dicta glossa illud firmans; idem Salycetus in dicta lege secunda, versiculo quæro secundo, & principaliter & versiculo, quæro duodecimo. Est ergo in arbitrio dicti Lanceloti petere pœnam. Item & expellere dictum Bartholomęum, ex quo est apposita clausula, rato manente pacto, quæ operatur in fauorem domini, qui non conuenit, prout clare concludunt *omnes* doctores in pluribus supra adductis. Videndum est nunc de vltima consultatione, scilicet quo remedio sit consultum dicto Lanceloto, vt possit recuperare & aduocare possessionem, seu detentionem dictorum bonorum a dicto Bartholomęo de qua difficultate per Speculatorem in titulo, de emphyteut. §. nunc aliqua. versiculo quadragesimooctauo quæritur. & in versiculo decimonono quæritur. per glossam & Cynum in dicta l. secunda. C. de iure emphyteutico. per Bartolum. & alios doctores in l. creditores. C. de pignoribus. super qua difficultate aduertendum; quia finita emphyteusi, ciuilia possessio domini directi trahit ad se naturalem possessionem emphyteutæ, & ipso facto naturalis possessio reconsolidatur cum ciuili possessione ipsius domini. ita Baldus in l. prima. ff. de rerum diuisione, in versiculo 45. quęritur. & fuit de mente Specula. in dicto versiculo 45. quæritur. Secundo aduertendum, quia contra conductorem & emphyteutam non soluentem canonem, lex dat remedium exequutiuum expulsionis, vt in dicta lege secunda, & in dicto §. inter locatorem. & in dicto capitul. potuit. de locato. vnde magis consultum puto seruare dictum Bartoli in dicta lege creditores. videlicet, quod dictus Lancelotus vrbanius agendo, adeat iudicē competentem, & narratis narrandis petat officio ipsius ipsum Bartholomęum expelli a detentatione dictorum bonorum, super quo officio iudicis summarie proceditur, secundum Bartolum in dicta leg. creditores. in quinta quæstione. versiculo quinto quæro, quod colonum & inquilinum se non soluentem. in fi. & sufficit dicto Lanceloto allegare non fuisse solutum fictū per triennium continuum, & vltra, & onus probandi, quod fuerit solutum, incumbat dicto Bartholomæo, & eo non probante habet succumbere, vt per glo. in dicta leg. secunda, & per Cynum in dicto versiculo, quinto quæritur. & per Bartolum ibi in tertia col. versiculo, quæro quis probabit. Et idem Bartolus in l. hoc iure & in l. in illa stipulatione, si calendis. de verborū obligationibus & sequuntur omnes moderni ibi, & in dicta l. 2. &c. Laus Deo omnipotenti. Et ita consulo ego Philippus de Franchis de Perusio.

Argumentum.

Papa an dispensare possit aliquem desponsantem mulierem verbaliter per verba de præsenti: non tamen ex corde eam desponsantem: sed quia eius amore captus nulla tamen carnali copula secuta, attento super tali dissolutione consensu vtriusque, & nobilitate viri, ac ignobilitate mulieris.

SVMMARIVM.

1 *Deus quos coniunxit, homo non separet.*
2 *Amor illicitus præcedens, non tollit liberum consensum in matrimonio.*
3 *Matrimonium non vitiatur ex proposito non consummandi matrimonium, quando dictum propositum non est emissum.*
4 *Papæ potestas non est soluere, quæ sunt de iure diuino: sed ea defendere vsque ad effusionem sanguinis.*
5 *Papa an tollere possit circa ius diuinum, aut in vna speciali contingentia circa ipsum ex causa dispensare.*
6 *Papa ex certa causa tollit præcepta Apostoli.*
7 *Iuramenti liciti obseruantia, est de iure diuino.*
8 *Papa dispensat aliquando super iuramento præstito.*
9 *Voti obseruantia, est inducta de iure diuino.*
10 *Vouens non petere dispensationem a papa, an valeat.*
11 *Decimæ sunt de iure diuino.*
12 *Papæ potestas versatur circa matrimonia, & quomodo.*
13 *Deus quos coniunxit, homo non separet, quomodo intelligitur.*
14 *Deus latissimam potestatem dedit papæ eius vicario, circa articulos fidei in omnibus.*
15 *Dispensare potest papa quod nepos ducat in vxorem viduam patrui.*
16 *Matrimonium non consummatum papa dissoluere potest ex causa absque offensione.*
17 *Matrimonij consummatio significat coniunctionem Christi ad ecclesiam quæ est indissolubilis.*
18 *Ius in mera facultate consistens, præscribitur.*
19 *Matrimonium non cõsummatum dicitur coniunctio fidelis animæ ad Deũ, quæ non est indiuisibilis, cum per peccatum a Deo possit separari.*
20 *Castitatem sequi nullus tantus cogitur.*
21 *Matrimonium contrahere sine consensu patris est contra bonos mores, & maxime prudentum, & inducit odium capitale.*

Consilium xxvj.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitię.

Quidam Magnificus ac generosus miles, ex præclara & illustri domo natus, dum semotis quandoque armorum curis iuuenilibus desiderijs intenderet, irretitus amore cuiusdã vulgaris puellæ, vt cupidinis suæ effectum consequeretur, eam per verba de præsenti desponsauit, per solam deceptionem, non vinculum aliquod in corde gerens, quo facto fragilitatis suæ lapsum cognoscens, matrimoniũ non consummauit. Requisitus autem sæpius ex parte puellæ, vt eam in vxorem traduceret, omnino recusat, cum ex hoc graue scandalũ immineat honori suo, & intolerabile dedecus illustri domui suæ. Quare reuocatur in dubium, vtrum sanctissimus dominus noster Papa posset tale vinculum dissoluere, de cuius dissolutione concurrit commune desiderium vtriusque sponsi. Dubium istud apud antiquos & modernos commentatores nostros sæpius discussum est, adeo vt iam vulgare dici possit. Eius autem difficultas oritur ex fortitudine vinculi ex consensu de præsenti orientis, quod videtur perficere ipsum vinculum matrimonij, vt apparet in canone, sufficiat cum ibi sequen. 27. quęstio. secunda, & capitulo, cum locum. & capitulo, commissum. de sponsalibus. & capitulo primo, eodem titulo, in 6. & capitu-1 tulo finali, de sponsa duorum. cum similibus. vnde † succedit illud: quos Deus coniunxit, homo non separet. capitulo, quos Deus. 32. quæstio. secunda, & capitulo, infidelibus. de consan-2 guin. & affinit. cum similibus. Et amor † illicitus præcedens, nõ tollit liberum consensum. capitulo, veniens. el primo. & capitu-3 lo, tua nos. de sponsa duorum. Et propositum non † consummandi matrimonium, non emissum, non vitiat matrimonium. capitulo, commissum. de sponsalibus. Cum ergo ista sortian-4 tur † robur de iure diuino, non sunt in potestate Romani Pontificis: cuius est defendere ipsum ius diuinum, vsque ad sanguinis effusionem. capitulo, sunt quidam. vigesimaquinta quęstione septima, aliàs diceretur errare, vt ibi per Innocentium in capitulo, quanto. ante finem. de consuetu. quia cum sit inferior, illam non tollit. vigesimaseptima distinctione. capitulo, inferior. & de maioritate & obedientia. cum inferior.

¶ Verumtamen in quæstione proposita aliter sentiendum puto, pro cuius decisione sunt duo consideranda. Primo, vtrum dominus Papa possit ex causa dispensare in matrimonio non consummato, si subsit rationabilis causa. Secundo, posito quod sic, vtrum in terminis præmissis subsit iusta causa. ¶ Et ad primum omissis & remotis non substantialibus, concludo, quod sic. & ad hoc primo vtendum erit quibusdam præsuppositis. Secundo probabo conclusionem per authoritates Doctorũ, & per rationes. ¶ Primo præsupponendum esset de plenissima potestate papæ, de quo dicit Speculat. plene in titu. de legat. §. nunc ostendendum. versicu. 89. & Hostien. & Ioann. Andreas in capitulo, per venerabilem. qui filij sint legit. & Guil. de monte Sandi. in authen. de statu regula. & in clem. si Romanus. de præbendis. & Hostiensis in capitu. magnæ. de voto, & Imola in capitulo, licet ex suscepto. de foro competenti. & in capitulo, quod super ijs, de voto. & in capitulo cum ad monasterium. de statu monach. & Iacob. de Belui. in authen. quomodo oportet episcopos. §. sancimus igitur. & Hostien. in capitulo vnico. §. sancimus. Sed quia insistere in hoc esset solem facibus adiuuare, sicut dicit Ioan. And. in dicto capitulo per venerabilem. ideo cum non expediat, & sit istud præsuppositum repertum per diuersa & latissima verba maxime per Baldũ in suis plerisque sententijs: ideo nolens de superfluitate notari, istud omitto.

5 ¶ Secundo, præmitto magis necessario quod † in concernentibus ius diuinum, aliud est considerare potestatem Papæ, inquantum vellet illud ex toto per suam constitutionem tollere: Aliud, vbi vellet in vna speciali contingentia circa ipsum dispẽsare. primum non potest: secundum sic. apparent exempla in iure. De iure diuino in omni actu sufficiunt duo vel tres testes capitu. in omni negocio. de testi. in §. fin. 35. quæstio. 6. & tamen Papa hoc tollit ex certo casu, in cap. 1. quæstio. 3. de iure diuino dicitur indictum diuinum officium clericis, per illud: Septies in die laudem dixi tibi. tamen dicit Guil. in clemen. fin. de celebr. missarum. & ibi Cardin. Floren. in 6. notabili, quod ex causa potest cum vno dispensare, si non super toto, saltem super tanto. De iure diuino, vacandum est ab operibus die festo, per illud: Sabbata sanctifices, præcipue septimo die. Dispensat tamen ex causa, quod aliquando frangitur obseruantia cuiuscunque diei festiui. capitulo licet. de ferijs. præcepta Pauli Apostoli dicuntur iuris diuini, iuxta illud, quod habetur ad Galatas primo, etiã si nos aut Angelus de cœlo aliter vobis euangelizauerit, quam euangelizati sumus, anathema est. 11. quæstio. tertia, si is, qui

6 præest. Et † tamen Papa certo casu tollit pręcepta Apostoli ex causa, not. Inno. in capitulo super eo. de bigamis. & gl. in capit. lector. 34. distinctio. Et beatus Thomas in quolibetis quolibeto quarto, articulo 14. Et Petrus de Ancharano consilio 119. incipiente, circa bigamos. & domini de Rota conclusione trecen-

7 tesimatrigesimaoctaua. de iure diuino est indicta † obseruantia iuramenti liciti. cap. & si Christus. de iureiurando cap. si ad peccatum. vigesimasecunda. quęst. octaua. & tamen Papa aliquan-

8 do dispensat super iuramento licito ex causa, vt concludit beatus Thom. secunda secundæ quæstio. 89. & Archidia. in capitu. Florentinum. 65. distinctio. & domin. Anton. & domin. Abbas in capitulo quanto, de iureiurando. d. Abb. in capitulo secundo. de spon. & domin. Cardina. in clem. prima, in penul. colum. de iureiuran. & Petrus de Anchar. in capi. per venerabilem. de ele-

9 ctio. de iure diuino est indicta † obseruãtia voti. Vouete, & reddite domino Deo vota vestra. cap. magnæ. de vot. & tamen ex causa potest Papa cum aliquo dispensare, vt non teneatur dicto præcepto, secundum gl. in ca. non est voti. de voto. no. Rayn. in summa de voto. §. sequitur. & B. Thomas secunda secundæ, q.

10 88. articulo vltimo. & non † valeret votum de non petendo dispensationem uotti a Papa, secundum Ray. in 4. sententiarum,

11 dist. 38. de iure † diuino, sunt debitę decimæ, c. reuertimini. cum sim. 16. q. 1. tamen cum uno solo dispensat super decimis in c. cum a nobis. el j. de deci. ¶ In ijs ergo, & multis alijs exemplis apparet veritas huius pręsuppositi, in quo aliter me non extendens facio tertium præsuppositum. ¶ Tertiò præmitto latissi-

12 mam † potestatem, quo ad propositum, l. in matrimonialibus. Nã eius potestas uersatur circa matrimonia inducendo in ipsis impedimenta uaria per suas constitutiones canonicas, contra quas matrimonia aliter celebrata sunt nulla, & separantur, similiter matrimonia legitime contracta dissoluit, per totum librũ quartum Decretal. ubi in plerisque titulis ponuntur impedimenta, quæ impediunt contrahenda, & dirimunt iam contra-

13 cta. Ex quibus apparet quod illa authoritas, quos Deus coniunxit &c. non est ruditer ad corticem intelligenda, ut dicantur cõiũcti a Deo omnes, qui mutuo consensu contrahunt matrimoniũ, sed qui canonice ꝯhunt iuxta constitutiones apostolicas. alias sequeretur, qd coniuncti in tertio uel in quarto gradu, dicerentur non posse dissolui, quia eorum cõuentioni lex diuina non resistit. Videmus ꝙ Papa legitime coniuncta disseparat, per suam constitutionem, quos Deus coniunxit legitime: quia

uolentes

volentes viuere castè, inuicem se absoluit. capitulo, dudum. de conuersione coniugatorum. Idem, si alius ex infidelibus, inter quos est verum matrimonium, de quibus dictum fuit, quos Deus coniunxit, veniat ad fidem: vt capitulo, quanto. & capitulo, gaudemus. de diuor. distinguendo vt ibi. Item sponsalia, quia in præsenti soluuntur ex licentia sedis apostolicæ, altero sponso inuito, scilicet per ingressum religionis. capitulo, ex publico. de conuersione coniugatorum. Sicut ergo in voto, & alijs, de quibus est eius potestas lata, concurrente ratione, ita in separando matrimonio: rationem ponderat Ioannes Andreas capitulo inter corporalia. de transla. episcop. dum textus dicit ibi, ad intellectum illorum verborum homo non separet. Quia non homo, sed Deus separat, quos ipse vicarius Christi separat, cui
14 dedit latissimam potestatem citra articulos fidei in omnibus. Item in matrimonialibus fingit matrimonium, vbi non est: iuxta notata simpliciter per Ioannem Andream in capitulo, is, qui. per illum textum, de sponsalibus. Similiter inhabilitando habiles de iure diuino: vt in capitulo, non debet. de consanguinitate & affinitate. Et ex hoc fundamento motus excellens doctor Pet. de Anch. ad instantiam Regis Angliæ, consuluit quod Pa-
15 pa de generali sua potestate possit dispensare, quod † nepos relictam patrui ducat in vxorem: vt apparet in suis consilijs, consilio 366 quod incipit, In Christi nomine, Reuocatur in dubium, vtrum Papa, &c. Istis præmissis breuiter datur occasio maiora cogitandi. ¶ Venio ad probationem conclusionis no-
16 stræ, videlicet quod ipse possit ex causa dissoluere † matrimo-
17 nium non consummatum, & in hac sententia concurrit *communis* opinio antiquorum & modernorum, de quibus, vt satisfiat petentibus a me consilium, mentionem facio, & adduco gloss. vulgatem, quæ ita expresse determinat in d. c. ex publico. & gl. fin. de conuer. coniuga. Idem tenet ibi Host. & Ioan. And. Io. de Ligna. dom. Cardin. & Pet. de Anchar. & dom. Ant. de But. & satis voluit Abb. Sicu. cum illa gloss. transit Specu. in tit. de leg. §. nunc breuiter. circa fin. versiculo. Sed nunquid Papa. Idē tenet Hostien. in cap. is, qui fidem. de sponsa. dicens, quòd cum matrimonio non consummato disponere potest Papa, quicquid vult absque Dei defensione. Et sequuntur ibi dom. Card. & Gaspa. Cal. & dom. Anton. de But. Idem notat Host. de Gus. & dom. Card. & dom. Anto. in cap. fi. de sponsa duorum. & Archid. in cap. quapropter. 27. quæst. 2. Idem Bald in l. Deo nobis. in 3. colum. de episcop. & cleric. & in leg. 1. circa medium. C. de sponsa. Idem solennis doctor Ioann. de Imola in l. cum fuerit. ff. de conditio. & demonstrat. & in capitul. fin. in 2. colum. de
18 transact. dicens hanc esse *communem*. Idem Pet. de Ancharan. in commento capitulo primo, de constitutionibus. Idem etiam requisitus in facto consuluit late consilio suo 334. incipiente, in Christi nomine, &cæt. parum dubitationis &c. dicens quòd hęc conclusio habet parum dubitationis si descendatur ad considerandam latissimam potestatem Papæ in matrimonialibus. Ita etiam dicit ipse in capitulo primo, in prima colum. de spons. in 6. istud etiam sentit Ioan. And. in regula, actus legitimi. de regulis iur. in 6. quia loquitur in fortioribus terminis, quando dispensandum esset cum monacho professo, vt teneret matrimonium suum ad tempus. In quo dicit multos tenere, quod ex causa hoc possit, secundum quos capit. sunt quidam. 25. quæstio. 1. non vetat Papam contra euangelium ex causa dispensare, sed euangelia destruere, ut ibi notat Laurentius. & arguendo a fortiori Io. And. præsupponere uidetur conclusionem prędictam, cui non reperio expressum contradictorem: imo quibusdam modernis non est uisum mirabile tenere, quod ex maxima causa possit dissoluere, etiam consummatum: quia illa uerba: Quos Deus coniunxit, dicta fuerunt infidelibus, inter quos Papa ex causa dissoluit matrimonium. capitul. gaudemus. de diuor. Sed hoc omisso assignant alii doctores prædicti quare possit dissoluere non consummatū, & secus in consummato? & quia omittunt rationem glossæ in capitulo, ex publico. quam Host. ante alios clare ibi expugnat, sed ponderantes notata in capitulo, debitum. de biga. & cap. acutius dicunt quod per consummatio-
17 nem matrimonij, † significatur coniunctio Christi ad ecclesiā, secundum glossam in cap. quia propter. 27. distinctione. Quæ
18 coniunctio † firma est & indissolubilis. cap. pudenda. & c. arrecta. 24. quæstio. 1. Sed in matrimonio non consummato dicitur
19 solum facta coniunctio † fidelis animæ ad Deum, quæ non est indiuisibilis cum posset per peccatum a Deo separari, ut dicitur in d. cap. debitum. & in d. cap. quia propter. & ideo non impeditur dissolutio matrimonij non consummati ipsi Papæ, cum ratificatio matrimonij sit saltem de iure positiuo, ut fatentur Docto. in dicto capitulo, ex publico. vnde sicut induxit quod alter coniugum possit ab inuito recedere per religionis ingressum consummato matrimonio, d. capitulo ex publico. fortius poterit matrimonium non consummatum dissoluere per suam particularem dispensationem, ex causa factam, &c. Et sicut causa religionis hoc induxit in iure communi; ita alia causa rationabilis hoc inducere potest: quia hoc probato, quod ex causa possit, qualitas causæ consistit in eius arbitrio. Et in istis rationibus latius instari posset prosequendo Hostiens. in dicto capitulo ex publico. Ex quibus concluditur, quòd in hoc non sit dubitandum de potestate ipsius Papæ, cum ita sentiant & determinent omnes Doctores. ¶ Ad secundum, vtrum hic subsit iusta causa dubitandi, adeo quod quantum ad Deum remaneant tuti, & possint ad alia vota transire, mihi videtur, quod sic, attentis pluribus rationibus. Et vt inquit Ioan. Andreas post beatum Thomam in capit. de multa. de præbend. s. habens dispensationem facere, debet imitari bonum patremfamilias, qui attentis diuersis respectibus pręmia largitur. Vnde considerandum est, quod iste nobilis recusat cum illa consummare matrimonium: & ad hoc nulla via induci potest, nec de hoc est aliqua spes, vel verisimilitudo, stante hoc, resultat periculum fornicationis & scandali, cum ipsa mulier sit iuuenis, suspecta de incontinentia, & non debet iure suo fraudari. capitulo primo, de frigi. 33. quæst. prima. capitulo, de iis, & vigesima septima quæstione secunda, capitulo, omne, & capitulo finali, de condit. apposit. & capitulo, solet. 32. quæstione secunda. lege secunda. C. de indicta viduitate tollenda capitulo pudor. 32 quęstione tertia. l. quęritur. §.
20 mulier. de ædelicio edicto. non † cogitur inuita ad castitatem. capitulo, integritas. 32. quęstione 1 & propter periculum incontinētiæ, si videtur rationabilitas dispensandi, capitulo, quia tua, quinquagesima distinct. attenta fragilitate pręsentis temporis, capitu. fraternitatis. 34. dist. Item, maxima disparitas, quę est inter ipsos, quanta est in principem & seruum: quia ducere talem in vxorem, esset dedecori patri, & vniuersę domui, quod multum habetur in consideratione. Nam vult lex ciuilis, quod sit iusta causa exhęredandi filium. l. 3. §. si emancipatis. ff. de contratabu. vnde dicit Baldus in l. omnem. circa fin. C. ad trebellia.
21 † quod contrahere sine consensu patris, est contra bonos mores omnium, maxime prudentium, & inducit odium capitale. facit quod not. Ioann. And. in capitu. statutum. de hæreticis. in 6. & Bar. in rubrica, de consti. in 6. col. & in cap. clerici. in 2. col. de iudi. & in c. tenor. in fi. de re iud. dum conatur sustinere statuta, quę puniunt talia matrimonia, quasi habeant in se summam iustitiam: sic etiam hic causatur iustitia dispensationis. Præterea, dato quod propositum decipiendi puellam, non habeatur in consideratione ab ecclesia militante: tamen ipsa iura dicunt expresse, quod quicquid sonent extrinseci actus, nunquam tenet matrimonium quo ad Deum, nisi vterque consentiat. & ita est hic: quia attenta prudentia, & virtutum nitore, quæ multipliciter exornant hunc famosum militem, credendum est ei non mentiti: cum nec verisimile sit, ꝙ aliud corde gerat, quam decipiendi propositum; & ita iurat & in foro pęnitentiali asserere paratus est. Vnde dispensatio domini nostri sanctissimi nō erit nullo modo in displicentia ipsius redemptoris nostri, apud quē isti non sunt ligati aliquo uinculo. Et ideo attento scandalo, & periculo fornicationis imminente, videtur indubitanter referēdum, quod talis dispensatio fieri possit imposita competenti pęnitentia de deceptione sua. Et hic induco vltra prędicta, quod clare no. Hostien. in dicto capitu. ex publico. ad fin. ibi, & hanc rationem considerans aliud esse, quid in hac dispensatione vnus coniugum resistat, quod ambo consentiant, dicit expresse. Qđ si ipsi sponsi de pręsenti consentiunt dissolutioni: ita possunt se dissoluere cum licentia Papę; sicut de sponsalibus de futuro dicitur, in c. 2. de sponsalibus. Et dicit, quod non concurrente alia causa, potest ipse papa de plenitudine potestatis suæ impertiri beneficium absolutionis. & hoc dictum nō habet contradictorem, quem uiderim. Ergo multo fortius surgit hic aperta validitas dispensationis, ubi concurrit multiplex causa, vt supra dictum est. Ex quibus sine vlteriori prosecutione concludo, qđ sanctissimus dominus noster papa potest in isto matrimonio non cōsummato, dispensare, iuribus & canonibus pręnotatis, quæ diffusius texere postposui, cum apud ipsos iuris summos interpretes iudicium veritatis expectetur.

Laus Deo Omnipotenti.

Et ita, vt supra conclusum est, puto iuris esse, Ego Felinus Sādeus, Iuris vtriusque Doctor Decretales publice legens Ferrarię, alterius rectius sentientis consilio semper saluo; pręcipue vero excellentiam doctorum curię Romanę. Nam eorum correctioni per omnia me submitto, & ad fidem pręmissorum, &c.

Argumentum.

Priuilegio suo non vtens, lapsu temporis illud amittit: & feudum datum pro se & suis hęredibus

bus in perpetuum,an transeat ad omnes descendentes.

SVMMARIVM.

1 *Concedimus,verbum, alio non apparente licet importet donationem: tamen in priuilegijs & inuestituris non traditionem dominij,sed actum solius exercitij importat.* 2.

3 *Patronus præsentans aliquem ad ecclesiam vacantem sub his verbis,præsento te ad talem ecclesiam,concedendo patronatum: per hoc non concedit totaliter patronatum; sed tantum eo respectu, quo possit petere inuestituram.* 4.

5 *Largimur, verbum in feudo positum,non mutat naturam ipsius feudi.*

6 *Indulgemus & donamus, interpretantur secundum naturam contractus, & materiam subiectam,& non vltra.*

7 *Verba geminata plus important,quam simplicia.*

8 *Multiplicatio verborum non necessaria in contractu,non mutat substantiam rerum.*

9 *Verba ista,si quid plus valet,donat: geminata in contractu tollunt remedium l.2.C.de rescin.vend.*

10 *Mandatum dicens,releuans dictum procuratorem,vel eius substitutum ab onere satisdandi, non per hoc videtur data facultas substituendi ante litem contestatam.*

11 *Causa per principem iudici ordinario commissa, non videtur eum facere delegatum,nisi in commissione dicat authoritate nostra.*

12 *In perpetuum,verbum in feudo & similibus concessionibus appositum,facit concessionem non personalem,sed transitoriam ad hæredes.*

13 *Alienatione prohibita per testatorem imperpetuum,non extenditur ultra quartam generationem talis prohibitio.*

14 *Emphyteusis ecclesiastica concessa sub hoc verbo, imperpetuum,non extenditur vltra quartam generationem.*

15 *Confirmationem apostolicæ sedis non petentibus pęna apposita de feudis, non habet locum in vltramontanis.*

16 *Confirmatio circa inualida, & tacita omni veritate impetrata & nulla, non debet prodesse.*

17 *Princeps in ijs in quibus dissoluendis ex sola voluntate processit,eius contraria voluntas sufficit.*

18 *Priuilegiare aliquem contra se,princeps non præsumitur.*

19 *Actu consistens facilius rumpitur,quam consistens habitu.*

20 *Doctorandi priuilegium ciuitati concessum, per non vsum decenny, an amittatur.*

21 *Priuilegium an præscriptione tolli possit.*

Consilium xxvij.

DIrige Domine verba mea io viam veritatis & iustitię.

Non insistendo aliter, circa interpretationem dictæ clausulæ,concedimus, &c. Credo quod recipiat intellectum datum in prædicto consilio:quia licet verbum,concedimus, † alio non
1 apparente importet donationem , vt est text. cum glo.& ibi hoc notat Barto.in l.vxori.§.fin. ff.de lega.3.& probatur in l.prohibere.§.plane.ff.quod vi aut clam.notat Bal.
2 in l.cum virum.C.de fideicommis.tamen in priuilegijs & † inuestituris non denotat traditionem dominij, sed actum solius exercitij,vt not.Domin.in capitu. nemi.in princip.prope fi.13. distin. vnde dicit Domin.in capitu.1. §.primo,in fi.de vsur. in sexto,quod verbum, concedo, est aptum comprehendere cessionem translatiuam tituli,& non translatiuam secundum naturam materiæ in qua profertur. vnde infert,quod si Patronus
3 † diceret:præsento te ad talem ecclesiam vacantem, concedēdo patronatum: per hoc non videtur sibi concedere patronatum totaliter,sed tantum eo respectu, quo posset petere inuestituram,& dicit Baldus in capitulo,Titius filios,si de feu. fuer. controuersi.inter dom.& agna.per verbum, concedo, præcedente titulo transfertur ius.Secus si deficiat titulus expressus & tacitus, per gloss. in verbo,portionibus. & ibi clarius Bartolus in l.fin.ff.de cloac.Et ideo dicit domin.Abb. in capit. venerabilis . de donatio. quod vis istius verbi consistit in circunstantijs suis.& ideo dicit dom.Anton.in capitu.fin. de iure patro. & in capitul. penul. in † principio,de offic.delega.& Bald.in l.arbo-
4 ribus.ff.de vsufruct.& Iacob.Butr.& Salic.in l.si donatione.C. de colls. & dom.Auton.in capitul.ad audientiam, de præscrip. & Imol.in l.cum pater.§.pater pluribus. ff.de leg.2. quod istud verbum interpretatur secundum materiam subiectam . Sed in proposito sumus in materia, in qua de intentione concedentis est retinere penes se dominium directum:ergo,&c. Nec per verbum , largimur, † mutatur natura feudi, nec ampliatur nis
5 verbi concedimus, quoniam ex pluribus verbis decreti apparet de intentione Imperatoris, quæ est, vt concedat feudum, vnde verbum istud non capitur prout alias capitur. Et pro hoc addu co quod notat Bald. in l.qui se patris. C.vnde liberi.vnde dixit in simili, quod si Imperator accepta pecunia de feudo , dicat:
6 indulgemus † tibi feudum,non est donatio,sed venditio. & dicit ad hoc tex.esse in l.si vno.ff.locati.& ideo illud verbum,dono,non interpretatur vltra, quam patiatur natura contractus. vnde dicit Bald.in leg.fin. C.de vsur. quòd si debitor restituens fœneratori vsuras dicat,dono tibi has vsuras , & postea vsurarius repetat, dicens illam non fuisse restitutionem,sed donationem: tamen erat reputanda restitutio mera, non donatio, per
7 dictam l.si vno.quam ad hoc dicit esse notabilem. Et † si diceretur , quod ista verba geminata , concedimus & largimur, videantur aliquid plus importare , per id quod notat Ioan.And. in Spec.in tit. de donatio.inter virum & vxor. & Bald.in procemio.ff.in fine prin.& in titulo pace Constan. in verbo,priuilegia.& Bartol.in l.cum fermus.C. de agri.& censi. lib.11.cum alijs notatis per Roma.in l.si vero. in 31. fallentia. soln. matri. & maxime per id,quod notat Bald.in l.2.C.de rescinden.ven-
8 dum dicit,quod † si bis sunt apposita ista verba in contractu,si quid plus valet,donat:talis verborum geminatio tanquã includens donationem,tollit remedium illius legis. Respondeo ꝙ illud est verum,quando talis geminatio congrueret substantiæ rei,de qua tractatur . Sed in concessione feudi ista verba non patiuntur istum intellectum : ideo nihil operantur. & allego text. in l.pediculis. §.Labeo.ff.de auro & argento legat. ubi
9 tex.dicit, non mutat † substãtiam rerum non necessaria verborum multiplicatio.& concordantes sunt ibi in glossa.& per illum text.infertur contra glossam Bald. in dicta l.2. ut per Roma.in l.si quis cum aliter.in 12.colum. de verb.obligatio.

¶ Præterea, quando duo verba simul coniunguntur in eadem clausula , quorum vnum alterat naturam primi, si non patitur materia subiecta ,& non consonat procemio dispositionis; illud secundum nihil operatur. Et ideo dicunt Domini de Rota
10 in antiquis,conclusione † 228.quod si in mandato dicitur releuans dictum procuratorem, vel eius substitutum ab onere satisdandi,non per hoc videtur data facultas substituendi ante litem contestatam. Et sequitur Domin.in capit. 1.§.1.de procurato.in 6.& ita hic, ex quo verba inuestituræ non habent in se aliquam coniecturam donationis, & appellatione feudi, istud verbum feudum , videtur ex abundanti appositum. Et ad hoc optime facit textus in clementina prima , infra de præbendis, per quam dicunt dominus Anton.& Imol.in capitu.quoniam
11 Abb.de offic.delega. quod licet † princeps committendo causam ordinario,non videtur eum facere delegatum,per capitulum,licet.de offic.ordin. nisi authoritate nostra procedas , per c.cum aliquibus.de rescrip.in 6.no.Bart.in l.more.ff.de iurisdictio.om.iud.tamen si princeps dicat,& habebimus ratum quicquid authoritate nostra feceris,non per hoc videtur facere delegatum:quia ista verba,hoc modo subiuncta, non immutant naturam principalis dispositionis . Et ideo cum hic ponderatis verbis decreti,sit concessio feudi,istud verbum, largimur,iunctum cum hoc verbo,concedimus, non immutat principalem naturam,& non est mirum,si aliquod verbum nihil operatur: quia hoc est speciale , quando per eius importantiam inmeretur intellectus iuri contrarius , per c.si duo,secundo responso. de proc.in 6.prout esset hic:quia concessio feudi efficeretur donatio. Ita notat Dominicus in c.si Romanorum.19.dist.& nō
12 dicatur ꝙ † verbum, imperpetuum,operetur quod quandiu aliqui exstiterint, debeant succedere in feudo : quia imo si fuisset simpliciter concessum illi primo, cum isto verbo, transiret ad hæredes,vt late consuluit Petrus de Anchar.consilio 318.incipiente, discurrit materia dubij . quod istud verbum facit concessionem non personalem, sed transituram ad hæredes.notat Paul.de Leaza.in disputatione incipiente , Papa scribit in salutatione,& Petrus de Ancharano in repetitione regulæ,priuilegium.lib.sexto.& Imol.& Roman.in l.quia tale.soln.mat.cum concordan. quia ad hoc dico fuisse sufficienter responsum supra, quod istud verbum restringitur ex interpretatione iuris,ut non extendatur ad omnes,quos de iure comprehendere poterit inuestitura. Vnde dicit Angel.in authen. de testit.fideicom-
13 miss.per illum textum,quod alienatio † prohibita imperpetuū non extenditur vltra quartam generationem.facit quod de em-
14 phyteusi ecclesiastica † concessa in perpetuum notant omnes in l. etiam. soluto matrimonio. & in capitulo in præsentia. de probatio. & posito quod transissent, dico quod debent excludi a feudo : quia non petierunt inuestituram tempore debito .de quo in c.imperialem.§.preterea.de prohibita feu.alie.per Fede. ubi consuluit Pet.de Anch.consi.170 incipiente,quia ex copia concessionū. Et ab hac solennitate excusari possent sine præiudicio veritatis,ppter longitudinem viæ,per id,quod optime in
15 simili probat textus in c.nihil est.de electio.vbi † pęna apposita non petentibus confirmationem apostolicę sedis, nō procedit

in dicto

iudicio Vltramontano; quia debuerunt inuestituram petere ab eo, qui tenet iura imperij in partibus istis, videlicet ab illustrissimo duce nostro; quia, vt dicit Pet. de Anch. in dicto consilio, qui scit rem esse feudalem, vr in dolo non petendo renouationem inuestituræ, & confirmatio quæ producitur licet eã non viderim: non extenditur ad istud molendinum: nec pôr petere vim renouationis faciendæ singulo anno. Item etiam si de illo loqueretur, non confirmat decretum, quia est falso impetrata. Nam cum ex dictis supra in consilio, & infra insistam, ius ædificandi aliud molendinum sit extinctum, & deuolutum ad dominum feudi: visus esset consumare inuestitutam cõtra seipsum. Vnde cum hoc non fuisset ei expressum, præsumitur circumuentus, secundum Ioannem Andream in c. cum olim. de re iud. & talis confirmatio † nihil operatur circa inualida. ca. quia diuersitatem. de concess. præb. c. pen. de confir. vti. vel inut. notat Bal. in l. priuilegia. C. de sacrosanctis eccl. & d. Abbas in cap. inter dilectos. in 8. col. de fide instrumen. vnde confirmatio tacita omni veritate impetrata, non debet prodesse. capi. super literis cum concor. de rescri. Sed posito, quod dictum molendinum adhuc pertineat dictis nobilibus, siue ex dicto priuilegio, siue ex diuturnitate vsus, cuius initii non extat memoria iuxta not. per Bart. in l. quominus. in secunda & in 3. quæstione, ff. de flumi. siue ex patiẽtia principis, vel populi regni dicto tempore hoc tolerantis, iuxta nota. per Ang. de Venetis mare possidentibus. l. iniuriarum act. § si quis me prohibet, ff. de iniuriis. & ibi gl. prima, non tamen possunt prohibere quo minus dux noster faciat aliud molendinum in loco inferiori, quamuis ex hoc diminuerentur reditus molendini sui; quia certum est, quia Imperator ex sola voluntate hoc posset, nam † in dissoluendis ijs in quibus princeps processit ex sola voluntate; sufficit sola contraria voluntas, secundum Innocentium in capitulo, cum ad monasterium in medio commenti, de statu monachorum. & do. Card. in capitulo, perpendimus in 8. col. de sent. excommunicationis. & Imol. in capitulo primo. in 13. columna, de constitutio. cum similibus, & † maxime in isto casu; tum quia non præsumitur in dubio aliquem priuilegiare contra seipsum; secundum Ioannem And. in c. cum instantia. de censibus; tum etiam quia causa successionis, de qua quæritur scilicet in remuneratione laborum, quos pro imperio sustulit, primo inuestitus, iam peregit cursum suum ex multiplici reditu huius molendini; nec labores eius perseuerant in dictis laboribus. Si ergo imperator hoc posset, ita & dux noster, in quẽ vt præsupponit dominus consulens, translata sunt iura imperii, & maxime, quando aliquid fieret contra decretum in c. separabili. quale est de construendo alio molendino, infra certũ spatium fluminis, quia potestas imperialis attributa duci, non videtur restringibilis ex priuilegiis; quorum potentia sicut statutum dictat, non est redacta ad actum, cum facilius rumpatur consistens † in actu quam in habitu capit. pastoralis. de rescrip. Non obstat quod in decretis ipsorum datur eis facultas vtendi parte fluminis, in qua tractatur de faciendo nouo molendino, & ædificando aliud molendinum, quia dico, quod etiã dato, sed non concesso, quod dux noster teneretur ad eius obseruantiam, tamen ex quo antento tempore citra nõ sunt vsi hac facultate, dicuntur amisisse facultatem ea vtendi, per tex. in l. 1. ff. de nundinis. Specu. in titulo de instr. edit. §. nunc autem. versicul. penult. & Bartol. in l. licitatio, §. eorum. ff. de public. & in l. fin. ff de constitu. principum. & glo. & Archid. 25 quæstio. 2. in summa & Ioan. And. in cap. 2. de immu. eccl. in 6. & in cap. fin. de consuet. eod. lib. & Imo. Ioan. And. d. Anto. in cap. accedentibus. de priuileg. & Hostien. Ioan. And. & dom. Abb. in capitu. si de terra. eod. titulo & glo. fin. ad finem, in cap. abbate de uerb. signi. & Cyn. in l. falso. C. de diuer. rescri. & *omnes*, & maxime dom. Abb. & Imo. in capitu. cum accessissent. de constitutio. & Ioan. And. in regula, accessorium. in Merc. & domi. Abb. in capitu. pro illorum. de præbend. Nec obst. quod notat gl. in dicta lege 1. ff. de iudiciis & in dicta lege, falso. nolens, quod illud procedat in priuilegio concernẽte, priuilegium singulorum de populo, & non ita videtur in proposito, quia Bar. ibi recte intuenti tenet contra illã glossam in exemplo † de ciuitate, quæ habet potestatem doctorandi; quia tale priuilegium non nocet illis de populo, quia consistit in mera potestate, & tamen perditur decennio. Item in casu isto negari non potest, quod non concernat omnes de populo, quia ut apparet ad sensum, quòd cum nullus de populo possit ibi facere molendinum, hoc est præiudiciale, id est, aptum præiudicare omnib. de populo. Vel dico, quod si non sufficiunt 10. anni, sufficient quadraginta quibus & vltra in casu isto lapsi sunt, per tex. in dicto capitu. accedentibus. & capitu. si de terra. Non obstat etiã glo. penul. prope fin. in capitu. vt priuilegia. de priui. quæ dicit, quod religiosi priuilegiati, vt cum accesserint ad ecclesiam, interdictam, possint celebrare, si per centum annos non accesserint, non perdunt priuilegium, cum hoc sit de mera facultate eorum. Et ita in proposito, cum facere molendinum, vel nõ facere, consistat in mera facultate ipsorum, secũdum quod notant Io. And. & dom. Ant. ibi, illud est verum, quando illi religiosi non vtuntur illo priuilegio, nec etiam vadunt ad locum illum, quia tunc non apparet aliquod signum tacitæ renunciationis sed si accederent, & non vterentur ipsi priuilegio; bene ipsum perderent, secundum ipsos. Et sequitur ibi do. Abb. dicens quod non est uerum simpliciter, quod non currat præscriptio † contra priuilegium, quod est meræ facultatis, per d. l. primam. ff. de diuor. Nam facere nundinas, consistit in mera facultate doctorandi. & ideo oportet considerare, quod aut priuilegiatus habet vti priuilegio in actu, quem consueuit perficere sine priuilegio. Aut vsus priuilegii de necessitate est reducẽdus ad actum, quem non consueuit facere, vt aliud operetur. Primo casu, si nunquam exercet illum actum, super quo est priuilegiatus, adeo quod non apparet, an uelit vti eo actu vel non, & non præscribitur. Et sic intelligo quod notat Ioan. Andrea in capitul. Ioannes in quarta appositione super gloss. de cleri. coniugat. & dom. Anto. in capitu. finali, de consue. & domi. Abb. in cap. fin. in 16 colum. de foro competenti. & Baldus in l. de quibus, ff. de legi. Sed in proposito duplici ratione sumus extra terminos glossæ, in dicto capit. vt priuilegia. Primo, quia priuilegium erat mere in fauorem priuilegiati, quod nõ est hic, vt prædixi. Secundo, quia vti sermendo per vnum miliare intra suum molendinum pro suo & non construendo molendinum iuxta facultatem, quam habent, videntur tacite renũtiare priuilegio.

Laus Deo omnipotenti.

Felinus Sandeus.

ISta fuit subscriptio contra quosdã nobiles de Regio postea facta, antequam Iudices darent dubia infrascripta: considerauit melius doctrinam Bar. in l. quo minus. in 3. q. ff. de fluminib. quia vult ꝙ possessio cuius initii memoria non est in ꝯrium, operatur ꝙ quis pôt tenere molendinum pro suo, & prohibere ne aliud fiat ibi prope, licet aliqui dicerent, ꝙ isti renunciarent præscriptioni inhęrẽdo priuilegio; sed modo quia imo deducebant vtrumq; in vno. Et ideo requisitus ad allegandum in uoce contumaciter me absentaui, ꝙ̃uis de hac doctrina nullus mentionem fecerit. Et pro istis nobilibus faciebat, quia dicebatur, pro hærede & hæredib. in perpetuum. Et istud verbum, pro hærede & hæredibus, denotat descendentes sine fine, secundum glossam valde solennem in c. fi. de feu. dat. Item faciebant verba Dom. in c. fi. de consue. in 6. circa, glo. in d. cap. vt priuilegia. Et cum ista reuelata fuissent aduocato aduersæ partis, per quendam discipulum, cum quo consuleram, aduocatus triumphauit, &c.

Sequuntur dubia iudicum, ex quibus dominus princeps cõfirmauit eis molendinum per quandam transactionem &c.

Argumentum.

Manfredus de Forliuio ad consilium superius. Feudum datum ab imperatore hoc modo, pro te, & hæredibus tuis, & hæredibus in perpetuum, an transeat ad omnes descendentes.

SVMMARIVM.

1 *Feudi natura est, ut transeat ad omnes descendentes in infinitum.*
2 *Hæredum uel hæredis nomen in feudo, intelligitur ad eam generationem quæ extra naturam succedit.*
3 *Liberorum appellatione, ueniunt & intelliguntur omnes descendentes.*
4 *Hæredes, uerbum istud inde finitum, intelligitur secundum subiectam materiam deductam in contractu.*
5 *Feudum accipiens pro se & hæredibus suis, intelligitur de hæredibus sui sanguinis, ex se descendentibus.*
6 *Dictio pro, est ampliatiua.*
7 *Apposita ad unum finem, contrarium operari non debent.*
8 *Nepotes, seu nepotibus ista uerba includunt omnes descendentes.*
9 *Glossæ opinio in iudicando est sequenda, ab ea non recedendum.*
10 *Verbum, in perpetuum secundum subiectam materiam, intelligitur.*
11 *Feudalis contractus & emphyteuticarius, in simul fraternizant.*
12 *Feudi inuestitura præsumitur ex longitudine temporis existente.*
13 *Molendinum in flumine publico nemo ædificare potest, sine licentia principis & authoritate.*

Consi-

Consilium xxxiij.

Dirige Domine verba mea in uiam veritatis & iustitiæ. Prudentissimi docto. visis & diligenter consideratis, quæ subtiliter & copiose p uos deducta sunt in vestris cõsiliis, restat nihilominus dubium in mẽte mea quod feudum datum per Imperatorem hoc modo: Pro te & tuis hęredibus, & pro hęredibus in perpetuum & transeat ad omnes descẽdentes. & pręsupposito quod de natura feudi est, vt transeat ad omnes descendentes in infinitum. text. est apertus & clarus in capitu. 1. §. hoc quoque sciendum. ibi. Quod in masculis descendentib. nouo iure vsque in infinitum extenditur &c. qui feud. date pos. Modo sic est, quod nomen hęredis, etiam ab hærede appositum in materia feudali, accipitur secundum naturam feudi: vt dicit Baldus in lege prima, in quadragesimaoctaua quæstione. ff. de rerum diui. Et ponitur ad specificandum naturam feudi, & tali nomine hęredis, videtur natura feudi inesse, vt notat Baldus in l. liberti liber tęque. in 9. col. versi. modo formatur hic alia quæstio. C. de operis libert. Ergo nomen hæredũ, & pro hæredum, positum in concessione in feudum facta per Carolum quartum complectitur omnes descendentes in infinitum: quia sic est de natura feudi. Et ideo dicit Baldus in lege fin. in 3. colum. C. de hærc. insti. quod † nomen hæredum, in feudo intelligitur vsque ad eam generationem, quæ ex natura succedit in feudo. Et ex mente eiusdem Bald. in l. etiam. ff. soluto matrimonio. colligitur, quod feudum acceptum pro se & suis hæredibus, transit ad omnes liberos: quia dicit, quod dicendo, pro se & hęredibus, intelligitur de liberis sensisse. Sed appellatione 3 liberorum, omnes † descendentes continentur: vt l. liberorum de verbo. signifi. cum similibus. igitur &c. Ita dicit quod 4 verbum, hęredum, † indefinitum, intelligitur secundum naturã rei reductæ in contractu. sed feudum deductum in hac concessione, est de sui natura transitorium ad omnes descendentes: vt d. §. hoc quoque. secundum ergo verbum hæredibus pro hęredibus, ibi, positum, includit omnes descendentes. & hoc idem est de mente Cyn. in d. l. liberti libertęque. Et glo. Barto. & Imo & omnes docto. se referunt ad tea. ibi, qui loquitur in liberis: in l. ex facto. §. si. ad trebel. Et istud colligitur ex dictis doctorum, maxime Bald. in l. gallus. §. etiam. versi. circa istum §. ff. de liber. & posthu. qui dicit, quod aut verbum, hæredis, profertur in materia, quæ est de sui natura transitoria, & transit ad liberos contemplatione descensionis, & sanguinis, & generis: non contemplatione hęreditatis. Et tunc intelligitur de liberis, ad quos res illa est apta transire, secundum suam naturam. &c. Sed natura feudalis, de qua loquimur nos, est huiusmodi, vt notat Bald. in capitu. primo §. decedenti. qui feu. dare poss. Ergo si de liberis intelligitur: omnes descẽdentes veniũt: vt d. l. liberorum. Item, si secundum naturam rei, idem est dicẽdum, ut in d. cap. 1. §. hoc quoque. qui feu. da. possunt. Et ad idẽ facit, quod dicit Bald. in d. capitu. 1. §. decedenti. qui feu. da. poss. 5 vbi inquit, † quod si quis recipit feudum pro se & hæredibus suis, intelligitur de hęredibus sanguinis, ex se descendentibus. Et quod notat Speculator in titulo de feud. §. 1. versiculo, quęritur quid si ita. vbi dicit, quod si feudum est datum pro se & hęredibus suis tantum, succedunt solum hęredes de suo corpore descendentes. Ad idem addo quod notat Cyn. in auth. si quis. C. de secundis nuptiis. in fi. vbi si rex concedit cuidam militi castrum in feudum, ita vt tu & tui hęredes de tuo corpore descendentes, habeant castrum, dicit quod extraneus non venit ad hanc concessionem. Et nota rationem eius, quę est, quia dicit ipse, natura feudi est, vt intelligatur de hęredibus descendentibus ex proprio corpore, & per consequens expressio eorum, quę tacite insunt nihil operatur. & sic secundum Cyn. ibi nomen hęredum, sumitur solum pro hęredibus ex suo corpore manantibus. Et sequitur naturam materię feudi, super qua interponitur: & est exprimere, quod tacite inest. Sed, vt dixi, natura feudi est, ut transeat ad omnes descendentes, igitur, &c. Item quod omnes descendentes veniant, si alicui conceditur feudum pro se & hęredibus suis, tenet Salic. l. 2. in 20. q. C. de iure emphy. vbi dicit, quod nomen hęredum secundum sensum vulgi intelligitur de filiis & descendentibus: & sic dicit etiam sumi in materia feudali: ergo &c. Et ne diutius vagetur per authoritates Doctorum, dico quod pro hoc est casus clarus, & apertus in c. 1. de eo, qui sibi & hęredib. suis, &c. Et ibi apparet, quod ad feudum acceptum pro se & hęredibus suis, uenit pronepos primi recipientis feudum: ergo talis receptio non intelligitur de primo hęrede, vt sonant consilia Imo. &c. & pronepos admittitur: ergo & isti de zobolis, qui, sicut pronepotes primi recipientis, includũtur in hac concessione Caroli quarti. Nõ obstat, quod in hac cõcessione fuerit dictum eidem Frãcisco suisque hęredibus, & c. quasi illud verbũ, pro hæredibus & c. cõplectamur solum nepotes ex dicto Frãcisco: igitur, &c. sicut dicimus in nepote & pronepote &c. Quia respõdeo 6 quod in terminis † nostris dictio, pro hæredibus, est apposita ad ampliãdum; quia sicut de natura huius præpositionis est ut addat & ampliet, vt l. cui eorum. §. affinitates. & ibi glo. & Bar. ff. de post. Et intelligendo, vt vos vultis, diminueret & restrin-7 geret, qp non est concedendũ, quia apposita ad vnum † finem, nõ operantur contrarium. l. legata inutiliter. de legatis primo, & l. legata. de adimen. lega. & l. quæsitum, §. penult. ff. de fund. instruct. & ibi Bart. in quarta colum. in versi. aut procedit generalis, & sequitur specialis, & cęt. decidere videtur quæstionem istam & facit quod not. Gu. & doct. in l. cum quæritio. C. de legans. in illa quæstione, quando testator legauit fratribus decẽ, & priori Bibliam. Nam trahitur inter personas honoratas si præcedit dispositio generalis, & sequitur specialis, tunc generi per speciem non derogatur. Sed in terminis nostris non põt negari quod imperator concedendo hæredibus Francisci, nõ faciat generalem concessionem, quoad personas honoratas, quia vocat hæredes, quorum appellatione omnes ueniunt, ut supra dixi, sicut quando testator legat fratribus decem, & priori Bibliam, inquantum vocati sunt fratres ad decem, dicitur dispositio generalis, quo ad personas honoratas, quia plures cõplectitur: quia licet sit additum, & pro hęredibus, quod verbũ dicitis vos importare secundos hæredes, tamen illud verbum pro hæredibus, appositum, habet se ad minus, quam verbum hæredibus. Item primo positum non debet restringere significatum illius verbi hæredibus, quod omnes descendentes includit. Et per talem speciem generi non derogatur, vt dicit ibi Bart. Nec obstat, si dicatur, ergo frustra est appositum illud verbum, pro hæredibus, quia dico, quod hoc non habetur pro inconuenienti. & per hoc non debet restringi genus per speciẽ subsequentem, sed potius debemus dicere, quod species fuerit addita pro superabundanti. Textus est clarus in dicta l. quæsitũ in §. penultimo, ff. de fund. instruct. & instrumento leg. ibi, ridit, non uidetur minutum, sed potius ex abũdanti adiectum. Et propterea ego crederem, quod in materia transitoria ad oẽs hæredes descendentes, vt est nostra, de qua disputamus, si quis concederet alicui in feudum pro se & hæredib. filiis suis, & pro nepotibus, & nepotibus, propter istud verbum, pronepotibus, non restringeretur feudum sed ad omnes descendentes transitet. qa uerba priora, s. filiis & nepotib. q̃ oẽs descẽdẽtes includunt, vt l. liberorum. per Bartolum, de verborum significationib. & per Bartolum in l. gallus, §. instituens. de liberis & posthu. non debet restringi per verba, pronepotibus, quæ sunt adie-8 cta ad augmentum & non ad diminutionem. Si ergo † dictio pro, auget effectum illius verbi, nepotibus, vt dicitur in l. cui eorum, §. affinitatis, ff. de postula. & verbum nepotibus, omnes descendentes includit, vt probatur in d. §. instituens. ergo multo magis per additionem istius verbi pronepotibus, veniũt oẽs descendẽtes. Quod si pur obstinatus, quis diceret, verbum, pronepos, dr̃ esse in tertio, &c. vt ff. de gradibus. l. 1. §. 3. tunc ergo militat qđ dixi supra per Bar. in d. l. quæsitum, §. pen. de fund. instru. quia cum præcedit genus, & sequitur species, talis species nõ restringit genus. Sed & aliter possum respondere, videlicet qđ si pronepos dr̃ esse in tertio gradu, similiter nepos dr̃ esse in secũdo gradu, vt d. l. 1. §. 3. Et tñ dispositio concepta pro se & filiis, & nepotibus complectitur omnes alios descendentes, vt per Bart. in d. §. instituens. & in d. l. liberorum. Nec restringitur per illud verbũ, liberis filiis, antea positum in dispositione, vt ibi, ergo &c. & verbum, pronepotibus, extenditur ad omnes, licet prima facie videatur importare positos in tertio gradu, qa nõ video rõnem, quare magis nomine nepotum, oẽs descendentes veniant, quam nomine pronepotum, cum potius deberemus dicere ɔ̃trium tum propter præpositionem pro, quæ auget significatum verbi, tum quia, ẽt minus est dicere, qđ verbũ importet omnes descendẽtes post tertium gradum, quam uerbum nepotes, importat omnes descendentes post secundum gradum, quia sic unum gradum importabit plus uerbũ nepotes, quam uerbum pronepotes. Et si quis mihi diceret ɔ̃trium, libenter audirem aliquam authoritatem maiorum nostrorum. 8 Si enim dico, quod pro, auget effectum illius uerbi, nepotib. ut dr̃ in l. cui eorum, §. affinitates. ff. de postul. & uerbum, nepotibus, oẽs descendentes includit, ut probatur in d. §. instituens. ergo multo magis nomine illius uerbi, pronepotibus, ueniũt omnes descendentes, qp si pur obstinatus quis diceret uerbum, nepos, quia ille, qui est pronepos, habet se in minus, & dicitur esse in tertio gradu, ut ff. de gradibus. l. 1. § 3. ergo militant quæ dixi supra per nota. per Bar. in dicta. l. quæsitum. §. penultimo. de fund. instruct. quia cum pręcedit genus, & sequitur species; talis species non restringeret genus. Sed posito sine præiudicio ueritatis, qđ ea, q̃ supra dixi, essent somnia, habemus ne glossam ordinariam in capitulo finali, de pec. clericorum, qđ si in aliqua dispositione est appositum uerbum, hæredib. illud uerbum,

bum, pro hæredib. som itur pro quolibet descendente post pri
mum hęredem, &c. glossa determinat istam quæstionem, qđ
quilibet descendens post primum, comprebendator. Nunc isti,
qui nunc viuunt, sunt de sobole, cũ sint de descendentibus post
primum hęredem, sont comprehensi in hac concessione & in
9 dubio a glossa non † est recedendum in iudicando: vt notat
Iacobus Butrigarius in l. 1. C. qui pro soa iurisdictione. Et eius
authoritas omnes alios antecedit: vt dixit Baldus in lege, cum
hæreditas. C. depositi. Et faciuot norata per Baldum & Salice-
tum in lege prima, & secund. C. de pœna iudic. qui ma. iudi. &
tanto magis in hęredem est ibi glossa in terminis nostris quã
de tali intellectu applaudet natura contractus, qui de sui oatu
ra transit ad omnes descendentes, vt supra diai. Et natura ver-
borum est, vt intelligantur secundum subiectam materiam,
& secundum naturam contractus: vt l. damni. §. quod in stipu
latio. ff. de damno infect. & de vsur. lege, si stipulatus. & lege, si
vno. ff. loca. igitur, &c. & quod ad omnes descendentes tran-
10 seat dicta concessio, † accedat verbum, in perpetuum, in ea,
quod intelligitur secundum subiectam materiam, vt notat Al
bericus de rotate in lege prima, ff. pro socio. Sed subiecta ma-
teria, videlicet feudalis, quæ ad omnes transit, hoc suadet igi-
tur. Præterea quicquid imporiet alias verbum in perpetuum,
11 in alia materia, non est in materia nostra seu † emphytheotica
na, quæ fraternizat cum feudali: vt probatur in dicta lege, si mi
hi, & Titio, de verborum obligatio. habemus determinatum
boc, quod intelligitur sine præfinitione, donec soluatur pẽsio
vel pręstentur seruitia. certe sic, vt Instit. loca. §. adeo. & gl. ibi
& Bar. & doc. in auth si quas ruinas. & auth. perpetua. C. de sa-
crosan. eccl. Si ergo ista est, ꝙ in materia ista vel simili verbũ,
in perpetuum, extendat concessionem ad omnes descenden-
tes, donec faciant ipsi debitum suum, imo secundum aliquos
ad omnes & extraneos hęredes, qood est indubitatum in re pri
uati. Sed in re ecclesię, est dubium: quia multi tenẽt, ꝙ ad de-
scendentes tantum extendatur: iuxta plenè notata per Barto. in
auth. perpetua. de sacrosanct. eccl. & in d. l. sẽt. & ibi per omnes
moderoos, & maximè per Ludo. & Imo. & doctores in l. quod
dicitur. de verborum oblig. & per Canonistas in capitulo, in
præsentia, de probanonib. quod non est ppositi mei exami-
nare; quia non facit ad propositum. Sequitur, quod non est re-
currendum ad alia remedia vel argumenta. Sed fatendum est,
quod verbum, in perpetuum, quod per se est aptum importa-
re & includere omnes descendentes in ista materia, tanto for-
tius hoc importat: quia iunctum est verbo, hęredibus, & pro
hęredibus, ꝙ similiter est aptum importare oẽs descendẽtes.
Verum saltẽ non est negandũ, ꝙ non tollat omnem dubita-
tionem, quæ cadere posset circa illud verbum hęredibus & ꝓ
hæredibus. Et quod verbum in perpetuum, intelligatus saltẽ
pro omnibus descendentibus in materia nostra, vel simili, vide
licet emphyteuticaria, est tex. in auth. de alienatione, & emphy
teusi. §. licentiam. in ves. sed & perpetuo hęc eis, &c. vbi ver-
bum perpetuo. sine dubio intelligitur ſm omnes pro omnib.
descendentibus, licet etiam secũdum aliquos sumatur pro om-
nibus hęredibus etiam extraneis. Itẽ & aliud dubiũ restat exa-
minandum, videlicet an per non petitam inuestiturã feudũ sit
ad domum reuersum, quod vr̃ prima facie, vt in ca. 1. quo tem-
pore miles. & in capitulo primo in principio, quæ fuent pri-
ma cã beneficii amittendi, cum simi. ¶ Sed potest primo re-
sponderi, quod pœna ista priuationis, non hẽt locum in Lon-
gobardis: vt dicit Bal. in dicto capitulo primo, in principio,
quę fuit pri. cãbe. amit. Et ibi dicit, quod in libris Iacobi Are-
liani erat in texto, nisi sit Longobardus habens feudũ a prin-
12 cipe. ¶ Secđo respondetur, quod ex † quo isti de zobolis tanto
tempore possederant, præsumitur inuestitura: vt not. Bal. in l.
1. in 6. col. in versiculo, & nota, quod ille qui possedit. ff. de re-
rum diuisione. & facit l. qui in aliena. cum ibi notatis per Bald.
Angel. & Imolam. ff. de acquir. hęred. & dicit ibi, quod volun-
taria inuestitura pręsumitur, si quis per triginta ann. possede
rit. necessaria autem, vt est illa, de qua loquimur, minori tem-
pore pręsumitur, & allegat legem penultimam. C. cõi diuidũ-
do: ex qua allegatione datur intelligi, qood Bal. voluerit, quod
decem anni sufficiunt, secundum notata in dicta. l. peo. C. cõ-
muni diuiduodo. ¶ Tertio respondetur, ꝙ cum primus fuerit
inuestitus, videlicet primus Franciscus, vt patet per concessio-
nem imperialem, licet secđus vel tertius, vel etiam qois succes-
sur non fuerit inuestitus, & sic ceciderunt a iure suo. tñ non re-
uertitur ad dominum, sed ad agnatos, & filios istorum, qui
sunt priuati propter inuestiturã non petitam. Et hoc est verũ
in terminis istis, vbi feudũ, de quo dicimos priuari secundum
tertium, & quartũ, est antiqoũ vel paternum: & hoc tenet An-
dreas de Yser. & Aluarotus in capitulo primo: quo tẽpore mi-
les inuest. & in capitu. primo. §. fina. quæ fuit prima cao. amit-
tendi benefi. Secus si esset nouum feudũ, vt ibi per eos, igitur
quantum ad dñm, pñt dicere, liberas ędes habemus. Constat
autem, quod dictum feudum non erat nouum in personam
secundi, tertii, & quarti, qui dicuntur non petiisse inuestiturã;
sed antiquum & paternum, ex quo habuit originem a primo
Francisco: vt in capitulo primo §. 1. de gradibus succes. in feud.
& notat Bal. in tertia diuisione feudorum, igitur &c.

¶ Restat vltimò discutere illum articulum, an per non vsum
isti de zobolis perdidesint facultatem cõstruendi molendinũ.
In quo dicitur per vos, quod sic, per tex. in lege prima ff. de ret
vendi. & per notata in capitulo. cum accessissent. de constitu-
tio. cum simi. Sed in contrarium fortiter facit glo. & quod ibi
notat Anto. de Botrio in capitulo, vt priuilegia & quod notat
Io. And. Io. de Lig. & Dom. in capitulo finali extra de cousue.
lib. 6. vbi volunt, quod aut aliquid est expresse positum in me-
ra facultate alicuius, & illi facultati vllo tempore non præscri
bitur. & ita procedant prædicta. Et iste est casus noster, vt pa-
tet ex tenore concessionis. Aut aliquid est tacite seu implicite
positum in mera facultate alicuius, & loquuntur l. 1. de nundi.
& per uos allegata. Sed ad glossam capituli, vt priuilegia §. fi.
& ad notata in capitulo finali, de consu. vos domine Feline rñ
detis, quod nos sumus extra terminos illius glossæ, & nota. in
c. fi. illius quia dicitis vos, quod in terminis illius glossæ, & in ca
pitulo finali, si quis teneat in suspenso facultatem sibi conces
sam, nemini præiudicat, cum sit mera in fauorem priuilegiati,
hic autem sic. Et sic videmini inferre, quod vbi quis dicitus te-
nere in suspenso facultatem sibi concessam, tali facultati non
præscribitur. Et ita loquitur dicta glossa, & nota. per doctores
in dicto capitulo finali, alias autem secus. Ad quod respondě-
tus, quod in re ita ardua desideratus dari authoritas alicuius
ex maioribus nostris hanc distinctionem facientis, & aliter nõ
credimus, aut nullus est ex antiquis, quem viderim qui hanc di
stinctionem faciat, sed potius distinguunt, vt supra dixi. Sed
profecto ista distinctio non est bona, quia contra dictam legẽ
primam, ff. de nundinis & contra ibi notata per Butrigarium.
Nam in terminis illius legis. 1. de nundinis, non uti facultate
nundinarum fiendarum sibi concessæ, nemini nocet, nisi sibi.
Quod patet, quia dicit glo. in l. 2. C. de diuersis rescriptis. quod
vius nundinarum est ad præiudicium vniuersorum, ergo tene
re istam facultatem in suspenso, est omnibus prodesse, sibi soli
nocere, non alii. Et sic vllo tempore tolli non deberet, si vera
esset vestra distinctio, &c. ¶ Similiter priuilegium doctorandi
de quo loquitur Bartolus, est solum in fauorem eius, qui impe
srat, & tenere in suspenso istam facultatem sibi concessam do
ctorandi, nemini nocet, vt patet ad sensum. Præterea, in capitu
lo, vt priuilegia, §. finali, nomine concessio priuilegii, de quo ibi,
tendit ad præiudicium ordinariorum illorum locorum, qui
interdicerent loca illa, certe sic, vs patet recte intuenti. Ergo
non est mere in fauorem priuilegiati. Et similiter etiam facul-
tas, de qua in c. fi. de consue. non est mere in fauorem antiquo
rum canonicorum, imo etiam in præiudicium & damnũ alio-
rum, qui tenent pinguiores præbendas. Ideo non est verum di-
cere, quod tenere in suspenso priuilegium & facultatem hmõi
nemini noceat, cum sit mere in fauorem priuilegiati, quia imo
versatur circa priuilegium alterius, vt dixi. Sed & illud dici pos
set in terminis quæstionis uostræ, quod nemini noceat tenere
in suspenso facultatem sibi concessam, quia posito etiam, qđ
istud priuilegium non esset in rerum natura, nemo tamen pos
13 set † molendinum in flumine publico ædificare, si non impetra
uit a principe l. a. in principio. ff. ne quid in loco publi. & in l.
1. de fluminib. Ergo quomodo potest dici, quod tenere istam fa
cultatem in suspenso, sibi noceat, quando quidem nullus est,
q possit in flumine publico ædificare? Et si diceretur, si hoc im-
petrates a principe, dico quod istud non est in consideratione,
tanquam impossibile, vel multum difficile, vt notat Bartolus,
& doctores in l. apud Iulianum, §. constat. ff de legatis. 1. & in
l. continuus. §. cum quis. ff. de verborum oblig. cum similibus.
Rursus ego dico, quod glossa, Io. And. Io. de Lig. & Domin. in
locis supra allegatis, a quibus in iudicando non est recedẽdum
non considerant an tenere in suspenso, versetur priuilegium,
vel non versetur; sed an facultas sit cepta in expressa voluntate
eius, cui fit concessio, & nullo tempore præscribatur. Et iste est
casus noster, vt patet ex tenore concessionis, an simpliciter sit
data facultas, & procedat. l. 1. ff. de nundi. cum aliis per vos alle
gatis. Domin. Antonius de Butrio in dicto capitulo, vt priuile-
gia. similiter non cõsiderat, quod tenere in suspenso, nocet vel
non. Sed ponderat, an iuris concessi vsus pendeat a mera vo-
luntate eius, cui est facta concessio, & tunc non potest currere
præscriptio, & assignat ibi rationem. Sed ita est in proposita
quæstione, quod vsus istius iuris ducendi aquam de flumine
publico concessus istis de zobolis, ut patet ex uerbis priuilegii
ibi quam etiam de supra nominato flumine ad usum prædi-
ctorum fluminum, molendinorum, ad libitum uoluntatis ipso
rum dirigendi, ducendi, & accipiendi plenam, liberam, & om
nimodam tribuimus facultatem ergo præscriptio non pt cur-
sere.

tere. Nota enim illa verba, ad libitum voluntatis ipsorum, & omnimodam & liberam facultatem, &c. Et sic siue considemus verba Io. And. Io. de Lig. Dom. & eorum distinctionem, siue doctrinam dom. Anto. vt supra apparet quod in terminis nostræ quæstionis præscript o non habet deesse, nec repugnat huic decisio Dom. Ab. in dicto capitulo, vt priuilegia. §. si. sed applaudet, si recte consideretur. & ratio differentiæ colligitur iudicio meo ex dictis ibi do. Abb. & ego hic interseterem, si tẽpus suppeditaret. Sed longius progressus, quam a principio institueram, iam finem facio. Et hæc solum scripta putetis; vt mutua collatione melius veritas inueniatur, &c.

Do. Manfredus de Forliuio.

Argumentum.

Habitum monachalem nouitiorum extra claustrum portans per multum tps, postea eo dimisso, vtrum sit notatus per hoc infamia, & apostasia, & ei obstet ad alias promotiones.

S V M M A R I V M.

1 *Habitum nouitiorum dimittere, non est facere actum probibitum.*
2 *Pœnam non meretur, quod fit lege permittente.*
3 *Habitum nouitiorum portans extra claustrum, quantocumque tempore, nõ inducit professionem.*
4 *Professioni creandæ seu inducendæ, quæ requirantur.*

Consilium xxix.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ.

In facto eximii decretorum doctoris do. Antonii de Contegia, refricatur in dubium, a quibus volentibus plurima sapere, quam oporteat, vtrum in promotionibus quæ ab ipso fieri debent, debeat haberi respectus, quod in adolescentia sua multis annis gestauit habitum nouitiorum monachorum quasi ex eius dimissione remanserit aliquo modo notandus, & in hoc potius, vt sufficiat curiosis, quã quod aliquid dubitabile sit, consulo quod ex delatione & dimissione talis habitus, non est reputãdus aliqua nota infamiæ 1 vel apostasiæ infectus; quia † dimittere habitum nouitiorum, est facere actum non prohibitum a lege, vt ca. constitutionem. 2 de reg. & c. eos. cum materia, de regularib. Vnde ca † hoc quod fit lege tolerante, pœnam non meretur l. Gracchus. C. de adulte. cap. qui peccat. 24 quæst. 3 Quod autem diuturna delatio nihil operetur, probatur: quia hic sunt multæ qualitates de facili probabiles, in facto aperto consistentes. Ex quibus præsumitur non concludi neq; apparere ipsum tacite aut expresse professum: ergo est purus clericus. Primo, quia portauit illum habitum extra claustrum, & nunquam habitauit in aliquo loco regulari, sed fuit in seruitio vnius monachi habentis Ferrariæ 3 vnum prioratum regularem & istud est clarum. Quod † delatio habitus nouitiorum, quantocunque tempore durauerit extra religionem, non inducit professionem; est glossa magna in fine, loquens de quodam, qui habitum 20. annis portauerat, in dicta clementina, eos. de regularibus. & idem glossa prima in fine, in capitulo, porrectum. de regularibus. & ibi Innocentius dom. Ant. Io. And. & dom. Abb. quia cessat præsumptio tacitę professionis; quia si vellet profiteri, intraret monasterium. Sed inductus persuasionibus dicti prioris, hoc fecit: quia promittebat adueniente senectute grauiori, tractare cum domino abbate, quod ille prioratus tanquam manualis, conferretur ipsi domino Antonio. Et non nego, quod si fuisset professus, ista spes non vitiaret professionem, propter glossam in capitulo, quod interrogasti. 27. dist. Et notat dominus Abbas in capit. vt clerici. de regula. &c. Sed hic, vt prædixi, nulla fuit pfessio, sed simplex principium cum proposito aliquando profitendi, quæ nõ 4 causant † votum solenne, in quo requiritur propositum, deliberatio & promissio, secundum Ioannem And. in cap. literaturã. de voto. Igitur qui vult asserere, quod talis delatio facta extra cõuentum, inducat prę́sumptionem professionẽ, probet hoc: quia contra ipsum est omnis præsumptio iuris. Præterea, quod ista delatio in nullo obligat, ostendunt clare, quia ipse nec assumpsit sibi ipsum habitũ, nec ab aliquo fuit vestitus. Ex quo infertur, quod professio fuisset nulla pænitus, etiam si se voto solemni adstrinxisset. Ita clare & late not. Inno. dom. Anto. & dominus Abbas in dicto capitulo, porrectum. Quinimo et si præfatus talem habitum sibi contulisset, idem esset secundũ Innocentium, & alios ibi, quia oportet, quod talis conferens posset incorporare religioni, vel si est monachus simplex, qđ habeat licentiam abbatis, per nota. per Io. de Lig. in c. ad apostolicam. de reg. Quod autem receperat ordines sacros, non dimisso habitu prædicto, facit quidẽ votum suũ solenne ad impediendum matrimonium, per capitulum primum, de uoto, libro 6. sed quod ipsum obliget religioni, non est dicendum, tum quia eos recepit, vt clericus secularis, vt patet ex literis suis dimissoriis. tum quia non inducitur tacita professio ex susceptione habitus, quæ vt dixi, est nulla ergo nec ordo ipsum firmat: igitur ex separatis non fit illatio. Laus Deo. Ita puto uerius esse, & ita consulo ego Felinus Sandeus.

Argumentum.

Donatio facta a Iudæo filio suo, non emancipato inter viuos iuramento legis Mosaycæ vallata, an possit per ipsum patrem Iudæum reuocari, vel nulla dici.

S V M M A R I V M.

1 *Iudæi an habeant filios suos in potestate, cum ipsimet sint serui.*
2 *Donatio inter patrem & filium, nõ cadit in filio, qui est in potestate, secus in emancipato.*
3 *Iudæi etiam legibus uiuunt, & iuramentum seruare tenentur secundum eorum legem.*
4 *Donatio iurata ualet propter iuramentum, nec a quoquam contrauenire potest.*
5 *Donatio inter uirum & uxorem, licet alias non ualeat, tamen iurata tenet, & non reuocatur.*
6 *Iudæi peccantes contra legem Mosaycam, possunt per ecclesiam puniri & adstringi.*
7 *Iudæi delinquentes circa legem diuinam, vt in pluralitate uxorum eodẽ tempore, aut in contrahendo in gradu prohibito a lege diuina, & similibus, debent puniri per iudicem secularem. secus in his, quæ sunt prohibita lege positiua canonica, quia ad eam non obligantur, cum consernant animam.*
8 *Iudex secularis an sit iudex competens in obseruantia iuramenti, sicut ecclesiasticus etiam contra iudæos contrauenientes legi diuinæ.*
9 *Iudæus contractum per ipsum iuratum obseruare tenetur, & cogitur.*
10 *Iudæi sunt adstricti & obligati legi diuinæ, & iuramentum habet robur ab ea lege.*
11 *Iudæi habent filios in potestate, & iustas inter se habent nuptias.*
12 *Iudæi etiam dicuntur ciues Romani, cum etiam ipsi sint sub imperio Romano.*
13 *Pater factus monachus, an retineat filium in potestate.*
14 *Iudæi propria non sunt serui principum, cum si serui essent, omne quod acquirerent, acquirerent eis, quod non est.*
15 *Donatio inter patrem & filium, etiam iuramento non firmatur, & idem inter iudæos.*
16 *Patria potestas est sacra, & ei renunciari non potest.*
17 *Donatio inter uirum & uxorem iuramento firmatur cur non sic inter patrem & filium?*
18 *Iudæus non cogitur ad obseruantiam iuramenti.*
19 *Iuramentum est inductum propter periculum interitus animæ.*
20 *Iudæos Papa non compellit ad ea, quæ sunt salutis animæ.*
21 *Iudæus iurans in materia non reprobata a iure ciuili, obligatur tali iuramento. Secus, si iurat in materia reprobata a legibus, quia tunc non obligatur.*

Consilium xxx.

DIrige Domine uerba mea in viam veritatis & iustitiæ. Neminem tam exercitatũ iuris interpretem inueniri posse existimo, qui super casu mihi consulendo transmisso a genitore meo, spectatissimo ducali capitaneo Iudice ciuitatis Regij, prima facie, quinimo, vt ita dixerim, & secunda in grauẽ animi perplexitatẽ nõ induceret, cũ & raro & in locis nõ vsitatis per prǽteritos iuris cõmentatores difficultas ista tacta fuerit: videlicet, Iudæus qui certã donationẽ inter viuos fecit filio suo, nõ emãcipato, & eã iuramenti legis Mosayce vinculo vallauit, possit eam reuocare, vel nullam dicere? Et quod non possit, etiam si nõ iurasset, ostenditur sic.¹ Postea ꝙ non allegatur cã reuocationis, non ingratitudinis, non alterius iusti metus, cessare videtur reuocandi libertas; per notata in l. his solis. C. de reuocand. donation. & in capitu. fina. de donatio. & le. Modestinus, cum similibus. ff. de dona. nec vꝫ dici donationem factam filio in potestate

testate nullam esse, quia sit facta ipsi donanti, quia quicquid acquirit filius, acquirit patri. unde inter donantem et donatarium debet facere distinctionem. cap. fin. de institutionibus. cum similibus, quia negatur hoc assumptum, quod Iudæi habeant † 1 filios in potestate, & militatur sic. Iudæi sunt serui principum, c. & si iudæos de iudæis. cap. dispar. 23. quæstione 8. Ergo filios in potestate non habent, cum existens in potestate alterius, alium in potestate sua habere non possit lege. sic euenit. ff. de adulteriis. Et ita per hanc rationem tenet Archidiaconus in capitulo, qui syncera. quadragesima quinta distinctione. a quo non audet recedere Ludo. Roma. in lege, multum in 3. col. ff. de uerborum obligationib. Et ita etiam transit Dominicus in 2 dicto capitulo, qui syncera. Iura autem dicentia, † quod inter patrem, & filium, non cadit donatio, & inter virum & vxorem, lege 1. C. de inoffi. donationib. lege, donationes. in principio. C. de donationibus inter virum & vxorem, procedunt in filio existente in potestate patris; alias nō: lege, donationes §. pater, qui filię. ff. de donationibus lege, siue emancipatus. a. responso, C. de donationibus. Ergo tenuit ipso iure donatio Manuelis, & sine causa reuocari non potest. Sed posito, quod habeat iudæus filium in potestate, tamen adhuc valere † donatio præ 3 dicta, propter iuramentum in ea præstitum, quia cum iudæi viuant, & subiecti sunt legib. lege, iudæi communi Romano. C. de iudæis. & iuramentum de iure validet talem donationem, eo casu quo est iurata, uideretur tenere ad ipsius vires, & per consequens ad ipsius iuramenti obseruationem. Et quod valeat 4 † donatio iurata vltra rationes vulgatas, quia scilicet potest seruari sine interitu salutis æternæ. capitulo, cum contingat. de iureiurando, ergo ligat. Est decisio in terminis Bal. in lege, irritam ad finem. C. de vsuc. pro emp. ubi dicit, quod pater non potest uenire contra donationem factam filio in potestate, si est iurata, quia lex sacræ scripturæ, quæ iubet iuramentum seruari, est potentior qualibet patria potestate, quia nulla constitutio humana potentior est diuina: ut ibi per eum. Idem sensit Bald. in lege, si donatione. in 2. col. C. de colla. saltem a maioritate rationis, dum dicit, quod si pater donans filio iuret, quod hoc facit propter merita ipsius filii, donatio valet. Et idem firmat Bal. in repetitione legis secundæ, ff. de iureiurando. Et hinc est, quod vbi alias lex inualidat contractum inter patrem & filiū, vt in lege, pactum, quod dotali. C. de colla. tamen iuramento 5 ualidatur. capitulo, quamuis. de pactis, in sexto. Similiter † licet donatio inter coniuges non ualeat, toto titulo, ff. de donationibus inter virum & vxorem. tamen si iuratur, efficitur irreuocabilis vt est *opinio communis*, quam tenet Bartolus in lege, cum quis decedens. §. Titia. & §. codicillis, ff. de legatis tertio. & Bal. in lege prima de inofficiosis donation. & in lege prima. C. de falsa causa adiecta leg. & in lege, quod de suo. C. de do. cau. nō numera. & Cynus in lege prima C. de sacrosanctis eccl. & Ioan. Andreas in Speculatore super rubri. de donation. inter virum & vxorem. Guilelmus de monte laud. in clementina prima, de iureiurando. & Angelus in lege, si quis pro eo ff. de fideiussor. & Bald. in consilio, quæstio talis vertitur. & dominus Marianus dicens hanc esse *communem* opinionem, consilio, 125. incipiente, Ioannes de Cyriguanis de lucha. ¶ Prætere6 rea, ꝙ Iudæus † possit cogi ad obseruantiam iuramenti, prębati videtur euidenter ex dictis Ioannis Andr. in capitulo, quod super iis. de uoto ubi dicit, quod si iudæus peccat contra legē Mosaycam, potest per ecclesiam puniri, & adstringi, & refert de do. Innocentio Papa quinto, qui mandauit comburi librum iudæorum vocatum Talmuth; quia in intellectu legis Mosaycæ continebat multas hæreses. fortius dixit Ioannes Andreas 7 in capitulo, gaudemus † de diuor. quod si iudæi delinquunt circa legem diuinam; forte in pluralitate vxorum: vel contrahendo in gradu prohibito lege diuina, vel periurio, & similibus, debent puniri per iudicem secularem, secus in iis, quæ sunt prohibita lege positiua canonica; quia ipsi non obligātur, cum cō seruat animam. glo. in capitulo, cum contingat. de iureiurando, & de anima eorum non curat ecclesia. capitulo, multi. secunda quęstione. 1. ibi, de iis, quæ foris sunt nihil ad nos, ut in dicto capitulo, gaudemus. Et cum ista differentia inter ea, quæ ab ipsi faciunt, contra legem diuinam, & contra legem canonicam, transit late Petrus de Ancharano in repetione regulę, ea quæ, versiculo, sexto quæro. Sed in proposito venit iudæus contra legem diuinam veteris testamenti, violando iuramentum non illicitum, ex quo ipse ligatur, ut statim subdam. ergo 8 contra istum resisti potest per iudicem secularem. Et † quod iudex secularis in hoc sit competens, probat textus in capitulo, licet mulieres. de iureiurando in sexto. ubi ita potest & debet secularis iudex cogere subditos ad obseruantiam iuramenti, sicut ecclesiasticus & quod in tendentibus ad læsionem diuinæ maiestatis secularis sit competens contra iudæos, opportune examinat & determinat Petrus de Ancharano consilio duodecimo incipiente: Specialis iudex in prouincia Romandiolæ, &c. loquens de Iudæo, qui scienter proiecit immunditias ex fenestra super crucem, &c. & in dicta regula, ea, quæ. similiter in matrimoniis, quæ sunt de foro ecclesiastico, est etiā iudex eorum ecclesiasticus, ut non contrahant in gradibus diuina lege prohibitis, ut patet per Ioannem de Anania post Cardinalem in capitulo, post miserabilem. in fi. de vsuris, & Iacobum Zochum in c. gaudemus. in 5. col. præalleg. cum similib. 9 Quod autem iudæus † ligetur ad obseruantiam contractus ratione iuramenti, probat textus Genesis 25. capitulo, in principio, ubi dixit Iacob. Esau, qui dicebat se uelle uendere ei primogenita, ut daret ei de pulmento, dixit Iacob. iura ergo mihi, & iurauit, & uendidit, vt habetur 7. quæst. 1. quam periculosum facit illud: iurauit dominus, & non pænitebit eum. Et quod ligetur iuramento per Deos suos, præstito, tenet Innocētius in capitulo, & si Christus. in fine de iureiurando. & dom. Abb. in c. 1. in quarta col. de iura. calum. & Speculator ponens formam iuramenti eodem titulo. § restat. uersi. sed pono, iudæus. & per Bartolum in proœmio ff. & Host. in summa de iureiurando § qualiter. iuxta principium. & Bartolus in rubr. de iustitia & iure. & vide in lege, pactum quod dotali C. de coll. & in lege, qui superstitus, ff. de acqui. hęredita. & in lege, non erit §. primo & ibi glo. ff. de iureiurando. & dominus Antonius in proœmio Decretalium. Nec Bald. quem vulgus recte non allegat, aliter sensit, in capitu. 1. §. item sacramenta. de pace iur. fir. quia imo vult, quod ligentur saltem inter se, & hoc, dum allegat, l. quoniam. C. de hęret. quam etiam ita intellexit in lege, cunctos. in quinta oppositione, in fine. C. de sum. trini. Nec obst. glossa in authen. vt iusiurandum, quod præstatur ab iis, &c. quia loquitur de iuramento, de quo ibi per eum, in text. scilicet per euangelia, cuius iudæus non est capax. & ideo reprehenditur Bartolus in rubrica. ff. de iustitia & iure. vt per Ludo. in dicta. l. qui su10 perstitis, & ideo † cum ligentur lege diuina & ab ipsa sumat iuramentum robur, vt per gloss. & doctores in capitulo quanto. de iureiurando. sequitur, quod tenetur ille iudæus ad obseruantiam iuramenti, & ideo donatio est irreuocabilis, & quod pater donationem factam a se filio reuocare non possit, tenet Angelus in lege penultima, § filium, ff. pro empto. ¶ Sed nihilominus istis, licet colorans, non obstantibus, credo verius esse, quod dictus iudæus non possit cogi ad obseruantiam iuramenti dicti. & quod donatio per ipsum iam reuocata, nullas vires 11 habeat, & ante omnia dico, ꝙ † habet filium in potestate, quia ipsi habent iustas nuptias, lege, nemo iudęorum. C. de iudęis. Et ibi dixit Salic. quod nuptię, quę de iure nostro sunt prohibitę, sunt prohibitę inter iudęos, sed Christianis sunt prohibitę inter iudęos. Sed filii nati ex iustis nuptiis, sunt in patria po12 testate, instit. de nupt. in principio. & §. primo. Item, quia patria potestas † est ciuium Romanorum, id est, omnium, qui sunt sub imperio Romano l. nam & ciuium, ff. de iis, qui sunt sui uel alieni iur. & tales sunt iudęi dicta lege, iudęi communi Romano C. de iudęis. & ita tenet glossa in capitul. iis quę. tum. & Pau. de Cast. & Baldus in d. lege prima, & expressius Petrus de Ancharano in dicta lege nam & ciuium. & est textus apertus in capitulo secundo, de conuer. coniug. in fin. ibi, cum autem filius in patria potestate. & ib. Hostiensis & Ioānes Andreas & omnes, & expresse voluit glossa in capitulo, iudęorum. 28 quęstione prima. dum dicit, baptizatos eximi a patria potestate. ¶ Ad argumentum de quo per Archidiaconum in d. capitu. qui syncera. quod cum iudęus sit in potestate principum, non potest alium habere in potestate, respondetur ex uerbis Speculatoris in titulo, de statu monachorum. §. primo, uersiculo, duodeci13 mo, quod pater factus monachus † transit in potestatem abbatis. cap. nolo. & capitulo, non dicatis 12. quęstione prima. capitulo, si religiosus de electio. in 6. libro. & tamen retinet filios in potestate. ut ibi per eum. Respondet ad dictam legem, sic euenit, quod non intelligitur de tali potestate, quam quis habet supra se, prout est illa Abbatis in monachum, uel principis in ciuem, quia illam talem quis potest habere in filium in po14 testate, & talis est potestas principum in iudæos, † qui non sunt proprie serui principum. Patet ex cap. & si iudęos ibi, tanquam. Si enim essent ueri serui, sequeretur quod contrahendo sibi non acquirerent, sed dominis, contra capitulum, sicut iudęi. & sic etiam firmat Ioannes de Anania in d. capitulo & si iudęos. quod circumscripto uinculo iuramenti, donatio non tenuit, ut lege secunda. C. de donatio. cum similibus supra allegatis. Quod 15 autem etiam † inter Christianos talis donatio non firmetur iuramento, ergo multo minus inter iudæos, est decisio Bald. in capitulo, cum contingat ad finem de iureiurando. ubi dicit ad id, quod inter patrem & filium in potestate iuramentum non 16 est obligatorium, quia † patria potestas sacra est, & ei renuntiari non potest leg. ius agnationis. ff. de pactis. Nam cuius causa necessario inest, eius effectus consequens est, secundum eum. Idem sentit Baldus in lege secunda, in addi. C. de inofficios. donation. & ita etiam firmat Paulus de Castro. cōsilio cente-

centesimo, incipiente, dominus Hubertus. quia si quis donat et sibimet cum iuramento, non valeret donatio. cap. fin. in fin. de insti. Ita dicit quod non debet valere, quando pater donat filio: quia profectitia acquisita, sunt hodie patris, sicut & olim. Item, quia iuramentum patris, non potest facere filium de incapace capacem: sicut & si cum iuramento donaret seruo vel alieni in incapaci: arg. legis cui fundus. ff. de conditioni. & demonstrat. & ibi late ostendit dominus Paulus, quod dato, quod oriatur naturalis obligatio inter patrem & filium, vt voluit Bartolus in lege, frater a fratre. in vltima quæstione. ff. de condictione indebiti. licet Baldus non firmet, in lege, secunda. C. de inofficiosis donationibus. tamen iuramentum in dicto casu nõ firmat dictam obligationem: maxime, quia in donatione non nascitur obligatio naturalis ante traditionem, lege, Aristo ait, cum. ff. de donat. lege prima. C. de iure domin. impetrando. Sed stant dictæ rationes, quas ipse dicit esse veras. Nec mirũ, 17 si inter coniuges † firmatur donatio iuramento: quia alia est cã prohibendi illam, scilicet mutuus amor: & alia prohibendi istam, scilicet quia eadem persona, & quia videtur sibi donare. Tamen posito, sed non concesso: quia falsum est, quod talis donatio iuramento validetur, dico firmiter, quod in casu nostro non validatur, nec iudæus adstringi potest ad eius obseruantiam. Proinde allego Ludouicum Romanum, consilio. 152. in 18 cipiente, præmissum laudum. in fine. vbi dicit in terminis † lu- 19 dæum non posse cõpelli ad obseruantiam iur̃: quia † iuramentum est indultum propter periculum interitus animæ. capitu. si vero. & capitu. cum contingat. de iureiurando. Sed istud nõ cadit in iudæo, qui est perditus capitu. quoniam. de iudæis. er- 20 go, &c. Item † Papa non compellit iudæos in iis, quæ sunt ad salutem animarum. capitu. qui syncera. 45. distinctio. Et hinc est, quod dicitur eos non ligari constitutionibus canonicis, quæ solum ligant subiectos ecclesiæ: dicto capitu. gaudemus. secunda quæstione prima. & nota in capit. primo, de vsur. in 6. Et alias vidi quatuor consilia, quod capitu. quãquã. de vsur. in sexto, non habet locum in testamento facto per iudæum manifestum vsurarium. Et si diceretur argute, quod hic obstant dicta Ioannis An. in dicto capitulo gaudemus. relata & appro- 21 bata per Petrum de Anchara. in regula, ea quæ. dico esse bene † considerandum, quod aliquando iudæus intrat in materia non reprobata a iure ciuili. & tunc iuramentum obligat: tum quia iudex habet se mouere, ne violet ius diuinum; & maximè, quando contrahit cum Christiano, ne Christianus remaneat fraudatus. Aliquando iurat in materia reprobata a legibus ciuilibus: & tunc si iurat alteri iudæo, nõ potest cogi obseruare; quia ratio est; quia iudæi subiiciuntur legibus Rom. dicta l. iudæi. lex autem canonica, quando validat contractum datum a legibus, facit propter animam, vbi scilicet iuramentum potest sine peccato obseruari: quia non vult aliquem peccare. gl. in capitulo, cum contingat de iureiurando. Sed in iudæo cessat iste respectus animæ: quia foris est, ergo remanet in legibus Romanis: ille autem retinet talem donationem, &c. Nõ dicatur pertinaciter, quod quoties Deum offendit, debet eis resisti: quia istud esset inferre, quod non deberent tolerari, sed eis resistitur: vbi offendunt legem Mosaycam, non interpretatam vel suppletam a iure ciuili. Sed vbi lex ciuilis certo casu irritat contractum, vt hic, iuramentum suum non obligat: quia subiecti sunt legibus; & iudea secularis non potest tunc se mouere non per leges ciuiles; quia illæ resistunt: non per canonicas; quia illę de anima; ergo iudæis nullũ est remedium. & omnia ista verba sunt de mente clarissimi legum interpretis domini Pauli de Castro, in suo eleganti consilio 103. incipien. visa quadam scriptura. vbi ita consuluit in donatione facta per iudæum, qui iurauerat non reuocare, non posset compelli ad eius obseruantiam. Cum ergo in casu isto non tacto per legum latores habemus decisiones patrum, illis est standum. capitu. i. de constitut. l. si idem cum eodem. & ibi Angel. ff. de iurisdic. omnium iudic. capitu. de relictis. 20. distinct. cum similibus. Ex quibus opportune deductum esse existimo, primo, quod etiã inter Christianos talis donatio non teneret. Secundo qđ multo minus inter iudæos. Officium ergo habentis iudicare pro iustitia more suo laudabilis est ad absoluendum dictum Mamelem a petitis per Misletum eius filium. Ita fuit iudicatum, & appellatum.

Laus Deo Omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Summitas ꝯcessa ab inferiore imperatoris, an valeat, & sic priuilegiũ, & Clausula, motu proprio, ad hoc ut dicatur esse in priuilegio concesso, an oporteat, ꝙ in eo sit expressa, alias non dicatur inesse priuilegio.

SVMMARIVM.

1 *Demonstratæ rei frustra adiicitur demonstratio.*
2 *Disputatione res clarior efficitur.*
3 *Priuilegia concessa sine clausula motu proprio, non tenent nec releuant priuilegiatos.*
4 *Clausula motu proprio, ad hoc ut in priuilegio esse dicatur, oportet quod sit expressa, alias non dicitur inesse.*
5 *Priuilegium immunitatum non potest concedi, nec oriri, nisi a solo principe non habente superiorem, ut imperator, quia procedunt ex plenitudine potestatis, alias non valet.*
6 *Rescripta sumunt vires ex presumpta mente concedentis.*
7 *Principis mens talis esse præsumitur, qualis esse debet.*
8 *Impetrantium instantia fit, ut in concessionibus apponatur clausula, motu proprio.*
9 *Impetrantium ambitio hodie est tãta, quod sæpe datur dicendi causa mul ta iuste de prælatis, & maxime de papa.*
10 *Acquirere potest inferior a principe per spatium temporis ea, quæ superiori suo sunt reseruata.*
11 *Papa dicitur primus monarcha.*
12 *Concedimus & confirmamus, uerba posita in priuilegio principis, important intentionem principis esse, quod in omnem euentum vult concedere.*
13 *Renouatio rei extinctæ, uel quæ pro extincta habebatur, non dicitur noua tio, sed quodammodo reuerti ad naturam suam.*
14 *Creari non dicitur, quod olim fuit.*
15 *Clausula, utentes plenitudine potestatis, ostendit principem supra ius disponere uelle, & uti plenitudine potestatis.*
16 *Clausula, ex certa scientia, confirmat gratiam alias nullam, & æquipollet clausulæ, non obstante.*
17 *Spontanea solutio illius dicitur, quando non præcessit exactio illius, qui cogere poterat.*
18 *Petitio simplex facta ab eo, qui cogere potest, dicitur uiolenta.*
19 *Metus statuti, dicitur metus terribilis.*
20 *Consuetudo contra dispositionem principis obseruata quantocunque tempore, non ualet, nisi concurrat principis scientia.*
21 *Clausula apposita in priuilegio, si secus actum sit, irritum & inane sit, actus facti contrariantes tali priuilegio, inducunt abusionem.*
22 *Vita asperior licet religiosis indici non possit, nisi adsit solennitas sui consensus, tamen si reponuntur ad statum, in quo olim erant, non requiritur consensus solennitatis.*

Consilium xxxI.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis & iustitię. Oportet me omnino similem esse ei, qui in agro vltimus veniens, & messem collectã cõperiens, ne vacuus reuertatur, omni indagine spicas, & quælibet frag menta a messoribus de minutia non curantibus relicta, colligere conatur, vt seipsum facere alibi testatur dominus Bald. Etenim per solennes iurium consultos, Vincentium Palottum, Bononiensem, Ioannem Manam Rymmaldum, Ferranensem, Ioã nem quoque sodaletum Mutinensem, mihi maiores pondere, numero & mensura, adeo subtiliter, adeo copiose ac luculentissimo stylo commentata sunt hæc 30. Bolerum decreta, tanquam perspicaciter ad eorum immunitatem cõtra regiam communitatem consuluerunt, vt mihi de additione requisito, illud sæpe obstiterit, quod legitur. 96. dist. bene quidem pleni- 1 tudinem adiectione non indigere, & rei demonstratæ † frustra adiicitur, in l. 1. ff. de dote præle. Sed ne frustretur rogantiũ expectatio, contra præfatos latissimos consultores in stabo parisper. Demum soluendo cum eis, vestigiis suis non mutatis, per 2 tãsibo. Sicq; disputatione † res clarior erit. l. muneru. §. mills. ff. de mu. & hon. Primo fundamẽtum istorum consulentiũ, ꝙ est super decreto diui ducis Herculis, posito pro inutili priuilegio cæsareo, & c. Non videtur bonum, quod non incurruntea, quæ de iure sunt necessaria ad hoc, vt talia priuilegia odiosa as leant. Et primo clausula, non obstante, quæ apponi debet, secũ dum Bart. in l. vacuans. C. de decur. lib. 10. Eandem generaliter, vbi princeps indulget contra ius tertii, ut per Io. Andream, & alios in cap. 1. de excessi. præla. lib. 6. & in capit. quæ in ecclesiarum. de consti. cum si. Ad hoc respondet vous ex consulẽtib. ꝙ licet sit præiudicium aliorum, quia tanto plus soluent, secus dum Bald. in l. ab omnib. §. 1. per illum tex. de leg. primo, & dominum

minum Cardinalem in cleme. præsenti. in vltima quęstione de censib. & dominum Abb. in c. accedentes. de præscrip. cum similibus. Temen negari non potest, secundum eum, quod hoc præiudicium non sit leue, & per consequens nō consideratur. Sed ista responsio facile impugnaretur per communitatem, quæ negaret, quod istæ exceptiones parum ei noceant, iō cum ipsa non est transeundum, quie detegit, quod male ceperit. Se-
3 cundo, requiritur † clausula, motu proprio, secundum Io. An. in capitulo, peruenit. de immunitate ecclesiæ. vbi tenet versus finem, quod si talia priuilegia sunt concessa, non motu proprio principis, non tenent, vel saltem non debent grauare reliquos habentes soluere. & ibi Io. And. ostendit in Spe. qualiter præiudicium resultans eius de accessione onente ob istas immunitetes, multum operatur, quia hoc modo paulatim totū onus accederet reliquis, & cæteris. Ad hoc respondet vnus ex consultoribus, quod cum illud concedatur propter bene merita, dr̄ motu proprio, quia secundum doctrinam Guil. de Cu.
4 in l. 3. ff. quod quisque iur. quod dictum † non sustinetur propter tex. in c. si motu proprio. in fine. de præbendis, in 6. vbi dr̄, quod ad hoc vt aliquid dicatur fieri motu proprio, oportet quod hoc exprimatur. vnde ista violant textum, de quo forte
5 Guilelmus non fuit informatus. Tertio debet concurrere † q̄d illud priuilegium non sit concessum eb inferiore imperatoris, prout est illustrissimus dux Ferrariæ, sed eb ipso imperatore, alias non velet; vt valde solenniter determinat Ioannes And. in dicto capitulo peruenit, ꝙ huiusmodi concessiones immunitatum procedunt ex plenitudine potestetis ipsius imperetoris, quam plenitudinem non possumus extendere ad aliquem alium principem secularem; quamuis & multi alii non solū reges, sed etiam inferiores, hanc sibi appropriant, vsurpando, sed errent, per capitulum, per venerabilem. §. primo, qui filii sint legit. hæc sunt verba Ioannis Andr. Subdit tamen in vno differre concessionem imperatoris, & inferioris; quia imperiales erguunt non exemptos: ille vero non, sed tantominus de summa consueta debet solui. Ad hæc respondet vnus ex cōsultoribus, licet de hac decisione mentionem non facit, quod si dominus Fani obtinet iura principis, sicut illustrissimus dux & vt allegat consilium Romani. &c. quæ responsio simul cū authoritate Romeni destrui videtur a Baldo in l. a. C. de seruitu. & aqua, ubi dicit, quod quoties dicitur principem posse auferre rem vnius, & dare alteri, non intelligitur de inferiore imperatoris, & idem de legero de letere dixit Fed. consilio. 200. Sed grauare communitatem, est eximere alios, & auferre uni, & dare alteri, ergo non competit duci. Et quando dicitur, q̄d non recognoscūt tales superiorem de facto, vt sæpe dixit Ber. in l. infamem. de publ. iud. in l. acta, ff. de re iud. in l. prime, ff de postul. cum concor. Respondetur, quod si non recognoscunt de facto, vt dixit Bartolus, ergo non de iure. Quarto debebat concurrere, quod princeps non esset circumuentus, prout dicitur in capitulo, cum olim. de re iud. quia si fuisset sibi dictū, quod iste erat noua concessio, & quod isti nobiles ex suo decreto efficiebentur de non exemptis exempti, & quod cōmunitas magis aggrauabatur, & quod priuilegium imperiale expirauerat, quis dubitat quod magis cogitasset ante, quam concessisset. & posito, quod forte concessisset, non tamen sic facile. Et hoc sufficit ad causandum subreptionem. c. postulasti. de rescriptis. Et dato, quod dis erit, & de nouo concedimus, temē principaliter intendebet confirmare, & non credebat rem extinctam renouare. & ideo dixit Innocentius in capitulo, cum
6 † ecclesiasticæ. de except. quod rescripta sumunt vires ex præscripta mente concedentis. & Baldus in lege, ex facto. ff. de vul-
7 gari & pupilla. dicit, † quod talis præsumitur esse mens principis, qualis esse debuit. Modo volens inducere, quod princeps hæc priuatorum iura ignorans, & confirmare principaliter intendens, & ignorans confirmationem euanuisse, dicatur ex toto de nouo concedere, propter verbom, & de nouo profecto videtur vna violentia, merito dixit exercitatum iuris lumen reuerendus dominus Cardinelis consilio suo. 142. incipien. San-
8 ctissimus dominus noster. in fine. quod † instantia impetrantiū facit, vt in concessionibus principum sæpe apponatur clausula motu proprio, & aliæ clausulę, quæ alias non eppoerentur.
7 Et subdit consilio sequenti. in fine, quod † olim & hodie tentata fuit & est ambino impetrentium, quod sępe datur materia subditis, dicendi iuste de pręlatis, maxime de Papa, vbi est Deus eorum. de voto ca. magnę. Sic in proposito dicet aliquis quod si sunt isti domini consulentes in violendo confirmetionem, & confirmando intentom vltre omne suum propositum, ad probandum quid sit noua concessio, & quod illi standum est, & tamen posito, quod hoc sit, non concurrunt necessaria. Cæterum istis non obstentibus, indubitenter placet mihi cōclusio dictorum consulentium prædictorum, & ostendo quod excellentissimus dux noster potuit illos nobiles eximere. Deinde dicendo, quod voluit, & quod potuerit, probant cōsulentes, pro quibus egredior cum Oldr. in suis consiliis, consi. 69. incipiente, consueuit dubitari. ubi per rationes leuissimas, quas cum de ipsis copia habeatur, referre tædet, probat, quod cum princeps qui in terris suis longissimo tempore exercuit iura imperii, vt legitimete, creare milites, & tabelliones, & exercere supremā iurisdictionem tangentia, adeo firmum & iuridicum titulum acquirit in talibus: Sed imo deberet dici, quod de iure non recognoscit. Et hene conclusionem probat, cum tanta subtiliete, quod ipsam mihi promitto pro vna maxima. & coniungo, quod animose decidit dominus Cardinalis in clementine, pa-
10 storalis. §. vt illud. † in secunda oppositione. de re iudic. ubi dicit, & probat, quod reseruata soli imperatori, possunt ab inferioribus principibus adeo per spatium temporis ecquiri, quod in totum eximantur, & ita ualeant eb eis gesta acsi gesta essent ab Imperatore, & hoc in terris ab ipso inferiore gubernatis & talis non dicitur esse sine capite, secundum eum, contra capit. nulla 93. distinctione, quia recognoscit Papam in superiorem, pęnes quem est potestas tēporalis, habitu reducibilis ed actū: iuxta dictum Philoso. actus actiuorum, & in habeotibus symbolum facilior est transitus. Eadem ponit dominus Cardinalis in clementine præsenti. in vltima quæstione, de censi. Et ita dixit dom. Abb. in c. nouit. de iudic. post glossam ibi, quod recognoscens superiorem, semper conuenitur coram Papa, tenendo quod non possit in hoc mundo esse adeo liber, quin saltē
11 † subsit primo monerchæ, iuxta capitulum, omnes. de censi. qui est Pepa, ut notat ibi, & in extreuaganti, vnam sanctam, & idem tenet uidelicet dominus Abbas in dicto capitulo, peruenit. de iud. ibi, in uersiculo, hoc intelligo, ubi restringit dicte Ioennis Andreæ ibi volentis iste posse concedi a solo impetatore, ut nō procedent in principe non recognoscere Imperatorem. & idē Bartolus in lege, hostes. ff. de capti. & Imo. post dominum Antonium in capitulo primo, de constitut. & in dicta. l. infamem. & dominus Cardinalis consilio. 78. & dominue Abbas in cepitulo, innouamus. per illum textum de censib. & Lap. allegatione. 85. ad finem, & dominus Abbas in lege, decernimus. C. de sacrosanctis ecclesiis. & in capitulo primo de iudic. & Ang. Imol. & Romenus in l. 5. de verborum obligationibus. & Bal. in lege precibus, uersiculo, quæro, quod dictum est in lege. C. de impube. & aliis substitutio. & Bartolus in lege, proxime, ff. de iis, quæ in testa. delen. & Bal. in lege, a iudice. C. de iud. & dominus Antonius & dominus Abbas in capitulo, cum te. de re iudicata. cum similibus, in quibus confirmantur prædicta. Dato ergo, quod iam longissimo tempore illustrissima domus, Estensis in terris sibi subiecti exercuerit multa reseruate Imperatori, sequitur, quod concessio ista, quo ad uim porestatiuam confert ius inuiolebile huic familiæ zobolorum. Neque neget Ioannes Andreas in dicto capitulo peruenit, si bene aduertetur, quod etiam princeps subiectus Imperatori, non potest huiusmodi concessiones immunitatum & exemptionom indulgere, sed dicit, quod concessæ ab eis non debent nocere aliis subditis, qui obligati sunt sibi aliquod damnum præstare. Sed portio exemptionis antea tangens, adeo diminuitur, quod aliis nō iniungatur. Modo in proposito satis est, quod princeps possit hanc immunitatem concedere, & hoc sufficit istis non curantibus, cui accrescat onus. Modo ostendo ultra potētiam uoluntetem. Quod autem omnimoda intentio inclyti principis, ducis nostri, fuerit istos eximere, etiam si prius exemptio eorū euanuisset, probatur ex eorum decreto, potissimū ex illis uerbis, confirmamus, & etiam de nouo concedimus, iunctis aliis
12 clausulis decreti. Et † adduco uerba Ioannis Andreæ in capitulo, inter dilectos. de fide instru. super uerbo, quod meum. ubi dicit, quod ista verba, concedimus & confirmamus, importāt intentionem principis esse, quod in omnē euentum vult concedere etiā si talia uerba applicarentur in materia principaliter confirmante. Et hoc dictum postea sequuntur ibi scribentes, & sic res est decise ibi in terminis. Et pro tanto dixit dominus Cardinelis consil. 199. incipiente, monasterium sancti Iuliani. quod ubi sunt talia uerba tunc uerbum confirmamus, imperātiuo exponitur: id est, per scripturā firmamus redditum. Et ideo absque productione alicuius originalis habetur pro noua concessione, secundū eū allegando Innocentiū in dicto capitulo, inter dilectos. Præterea, multum efficaciter considerari potest, quod licet alias in vna concessione penitus noua multæ solēnitates requirerentur, per prædicta, nihilominus vbi agitur de inducendo iore, quod alias extitit, sed extinctum est, & erat eius memoria, tunc non requiretur in principe tanta solennitas, cū aliud sit extinctū, etiā de nouo ex toto iterū renouero & aliud de nouo concedere, & hoc probatur pertinentissime ex verbis Bal. in capitulo, cum accessissent. de consti. vbi occasione gl. fi.
13 dicit, quod † renouetio rei extinctæ nō est nouatio, sed est quodammodo redire ad naturam suam. l. deferre. §. fi. ff. de iur. fisc. l. fisc. ff. de mino. & hoc mexime, ubi aliquæ reliquę remāserāt & ubicunq; superest aliqua memoria, non dicitur res extincta.

allegat

allegat l.si quis sub conditione.ff.de testa.tute.bene facit glossa in clemen.fina.de rescrip.quæ vult,quod ille textus loquens de beneficio nouiter creato,non intelligitur de eo,quod olim fuit,licet extinctum:si modo renouatur.Rationem assignat in 14 Zenze.quia non dicitur † creari quod olim fuit,capitulo,coo sulutt.de iudęis.Nec videtur in totum non esse, quod iuuamt primordio veritatis.lege,cum filio.§.hęres.ff.de legatis secundo.Vnde dixit Baldus in lege,data opera.C.qui accu.nõ poss.quod licet qui non est comes, grauiter puniatur, si facit actus competentes comitibus,vt legitimare &c. tamen si olim fuit concessum,deinde ex toto priuatus dignitate comitis,exerceat dictos actus, punietur mitius propter primordium veritatis. Et idem dicit de notario deposito.Modo in proposito primordia priuilegii imperialis per prædicta facit, quod non potest ullo modo priuilegium Herculeum dici nouum, & per consequens non est mera concessio noua: ergo non requiruntur clausulæ alias in noua concessione necessariæ. Facit gl.in l.Attilicinus.ff.de seruitu.rusti prędio.iuncta lege præcedẽti,ibi,ad nonas suas redierit.& lege,si vnus.§.pactus.ibi,in pristinã naturam rediit.ff.de pactis.& in capitu.ab exordio.31.distinctione ibi,O reuolauit ad a.& in lege,cum te,ibi,suam causam reuerti.C.de pact.inter emptorem & venditorem.Et illud Boetii,repetunt proprios,quos recursus. & inquit Innocentius in capitulo,inter dilectos.de excessibus prælatorum.§.plurima.vnde exeunt,reuertuntur.bonus tex.in capitulo primo de pactis in sexto.iuncto eo quod notat dominus Antonius in capitulo,statuimus.de transactionibus. Et hoc fundamentũ multum fuit,tenendo prout alii,quod priuilegium imperiale expirauit,cuius contrarium infra tenebo. Pręterea, satis euidenter 15 apparet,† quod in concessione ista non est opus aliis clausulis: videlicet,non obstante,vel motu proprio,quia primo est illa, vtentes plenitudine potestatis, per quam dico, quod vbi alias propter præiudicium tertii requireretur aliqua clausula:tamen ista sola sufficit:quia per istam princeps ostendit se velle supra ius omnino disponere: sed non præsumitur velle vti ordinaria,sed absoluta potestate.Probantur ista ex verbis Innocentii, in capitulo.innotuit.ad finem.de electio.& eleganter per Paulum de Castro,consilio 284. incipiente, ex facto præsenti non intendo.in quinta columna.Et dicit Baldus in lege,item si verberatum.ff.de rei vendicatione.quod princeps vtendo plenitudine potestatis,potest interdum tertio nocere,etiam sine causa.Et dicit quod dicens contrarium,mentitur,per legem.bene a Zenone.C.de quadri.præscriptione.Et idem ipse dicit in lege tertia,§.si is pro quo.ff.quod quisque iur.& in lege, venditor.§.si constat.ff.communia prędiorum.rememorans concessionem' vrbanam de certis bonis Perusinorum rebellium.Cũ ergo ista clausula sit sufficiens ad tollendum ius tertii,frustratoria 16 fuisset clausula, non obstante. ¶ Adest etiam clausula, † ex certa scientia,quę equipollet clausulæ,non obstãte: vt per vnũ ex consultoribus. Pro quo est optimè, quod scribit Baldus in capitulo,cum ordinem.de rescrip. vbi dicit, quod quando ista clausula est expresse apposita in rescripto,operatur quod confirmat gratiam alias nullam,item in proposito etiam si euanuisset super decreto nullo, tamen valet: & tanto fortius hic ꝓpter illud verbum,& etiam de nouo concedimus.ꝙ alias nihil operaretur:nisi intellegeremus principem voluisse confirmare,& data nullitate confirmati,de nouo concedere.Merito itaq; ponitur a consulentibus pro mera & integra ꝯcessione. Sed profecto sustentari posse fido,ꝙ ista concessio herculea sit facta motu ꝓprio, & eandem vim habeat, ac si esset expressa clausula,motu ꝓprio.Et adduco dños de Rota dec.320.incipiẽte,licet Romana curia,secundum quotam, nouarũ.ubi tenet post Ioannem de Lign.quod licet tunc aliquid dicatur fieri moto proprio,qñ hoc exprimitur:tamen si sunt maximæ coniecturæ,quod concedens concessit motu proprio:tunc illa clausola habetur pro expressa:Dãt exemplũ in collatione facta a Papa existente in partibus a curia distantibus, &c.vt ibi per eos. & allego Paulum de Castro,dicto consilio 284.vbi dicit,quod capitulum,si motu proprio,loquitur in materiis beneficialib. non aliis.Fuit omnium odiosissimum capit. quamuis eod. libro,de pręb.Modo princeps exprimit causam motus sui,amore videlicet erga hos nobiles iterum ad imperiale priuilegiũ, ergo non ad requisitionem alterius:& sic non põt dici per importunitatẽ,prout damnat Io. Andreas in terminis in dicto c. peruenit.& si diceretur, princeps non erat ex se facturus, nisi fuisset requisitus quodamodo: ergo facit motu proprio. Respondet Bald.in capitulu,nisi specialis.de officio legati.& Dominicus in dicto capitulo,si motu.quod ista nõ repugnãt:imo stat,ꝙ princeps fuerit rogatus.Et tñ faciat motu proprio,quasi non intuitu præcum,sed ex se precibus annuat.dicitur ergo ista concessio,hoc motu proprio,& c.Modo hæc omnia decursa sunt, vt solutę remaneant pręmissæ obiectiones,quæ primo intuitu cõtra consultores occurrerãt.Ex quibus videretur suffi-

cere cum eis pertransire', & factum satis esse precibus ipsorũ nobilium confirmata,videlicet esse consulentium sapientissima responsio. Sed si ius esset seu facultas huic decreto imperiali viuas emittere voces, similis esset eius loquela boui, quẽ referunt historici erga bubulcum agrorum Romanorum dixisse,frustra vrgeret.sicut etiam Asina reprehendit Balaam,se cunda quæstione secunda,§.item Balaam.merito dicere possit ipsum dicentem cum Psalmista: Alieni insurrexerunt in me,et fortes quæsierunt animam meam. Et infra, diuiserunt sibi vestimenta mea, & alibi,factus sum sicut nycticorax in domicilio,& tanquam passer solitarius in tecto & alibi, inspexerunt, & deriserunt me. etenim demissis nimium aurib. humiliauerunt se,dum unus post alium ad instar cæcorum ponit pro expirato,& abutu, & inutili hoc decretum Caroli Imperatoris. Ego ab ipsis in hoc dissentio,& dico,quod dato, sed non concesso,quod decretum inclyti ducis nostri,impugnari possit,in eo ad partem posito,& adhuc remanet viuum & efficacissimũ inuiolabileque sacri imperii indultum.Gladius, quem cõtas Regii apponit radicibus huius priuilegii, est statutum populi, per quod acceptantes quædam officia, perdunt omnes exemptiones.

Cum ergo isti nobiles dicant istud acceptasse : pati debent statutorum censuram. Respondeo statutum tale non eis nocere, quoniam in eorum decreto derogatur plane omnib. statutis,quo casu etiam futuris derogatum esse uidetur. Ad hoc vsitata est & irrefragabilis Dy.& Bartoli doctrina in lege,si mihi & tibi.§.in legatis.ff.de legat.1.ubi dicunt, quod si Imperator concessit quibusdam nobilibus, vt possint non obstantib. statutis in contrarium facientibus,quod si post concessionem faciant statuta obuiantia huic priuilegio,non ualent, quia iam sublatus erat omnis effectus cuiuscunque statuti in posterum obuiantis. Et in dubio videtur Imperator derogasse statutis, etiam futuris,arg.legis,si seruitus.ff.de seruitu.vrb.pred.Ita dicunt specialiter & formaliter.& hoc sequitur Petr.de Peru.in suo tractatu de quarta canonica parochiali, in quinta quæstione ad finem,& Paul.de Cast.in lege, si stipulatus fuerim.§.1.ff. de verb.obligat.& Petr.de Ancha.in clementina prima,in decimo notabili,'de excessibus prælatorum & Albert. in prima parte statutorum,474.incipiente,item quæro.Et Bal.Ang.Imola,Raphael,& Pau.de Cast.in d.§.in legatis. & non vidi aliquẽ contradicentem, &c. Si ergo statutum populi Regii non potuit operari aliquid contra istud Imperiale decretum habens clausulam derogatoriam,per prædicta, sequitur quod ista reputata fortissima electio nihil valet contra dictum priuilegium, sublato statuto obuiat ius commune per quod exemptus si munera sponte subiit,priuilegio exemptionis renuntiare videtur,nisi protestetur,quod non docetur fuisse hic.Sed allegatur simplex quorundam munerum acceptatio. Et de hoc est text. glo.& Bart.in leg.prima.,C.de his qui sponte munera publica subeunt, quia iste actus est incompassibilis cum priuilegio.ergo perinde renuntiatum est priuilegio, ſm glossam Ioan.Andreæ & alios in c.cum accessissent,de const.& hoc est motiuũ, quod videtur humiliasse præfatos consulentes. ¶ Respondeo multipliciter & quælibet responsio sola per se sufficeret. Pri-17 mo dico,qđ diceretur spontanea solutio, † quod non præcessisset exactio illius,qui possit cogere, puta, qđ si imposito p cõmunitatem aliquo onere vniuersali,exẽpti ultro soluerent,sic intelligo verbũ,sponte,de quo in d.l.a. Sed hic fuerunt coacti per literas principis,volẽtes,vt nullo exceptuato omnes soluerent.Modo princeps potest cogere,hoc patet.'ergo solutio facta pręcedente petitione eius,qui potuisset cogere,dr̃ exacta & non voluntaria. Consequentia ista probatur ex una celebrata theorica Ioan.And.in capitulo,prætetea.el secundo,in uerbo, extorquentes.de iure patronatus.ubi dixit, quod illa dr̃ extor-18 sio,vel exactio,non solum quæ fit cum uiolentia,sed † etubi præcedit simplex petitio illius,qui potest cogere, dato qđ post ipsam sequatur spontanea solutio.Ita dicit ad literam. Mũm proposito non sumus in casu tituli.C.de his,q sponte.quia præcessit petitio,& dicens solutum fuisse sponte, probet,cũ cõtra ipsum sit pręsumptio:lege,cum de indebito,ff.de probationibus.& illam doctrinam Io.An.multum notat solennis uir dominus Ioannes de lignano in c.secundo in quarta decima col. de delictis puerorum.bonus text.in lege,nouissime.ff.qđ falso tutore authore.per quem dicit ibi Bal. ꝙ cum dubitet compelli,licet sponte faciat, dicitur facere compulsus. & idem de soluente metu statuti,quoniã alia coactione cessante,dicit Bar. in lege,creditor.ff.de soluto.facit quod notat Bal. in lege ini-19 nem.C.ad Tertullianum,dicens ꝙ metus statuti, dicitur † metus terribilis.Sic uno modo & sufficienti responsum ad titulũ c.de iis,qui sponte.¶ Secũdo respondeo, ꝙ ad hoc ut actus subeundi munera dicatur incompassibilis cum priuilegio immunitatis,oportet ꝙ de directo obuiet priuilegio, secundum Io. Andream,& omnes in dicto capitulo,cũ accessissent. Dicitur

autem

autem indirecte, quando non subit in communi omnia onera vniuersaliter, sed aliqua, quo casu illa munerum acceptatio, etiam voluntaria, non præiudicat immunitati, & in illis accepta. Ista est amplissima & approbata conclusio Cyni in lege, voluntarie. per textum ibi. C. de excusatio. tutorum. Idem Bartolus in lege secunda. C. de ijs, qui sponte. & est textus. & Bartolus in lege secunda, ff. de decurionibus. & Barto. in lege prima. ff. de veteranis. per illum textum. Et dominus Abbas in dicto capitulo cum accessissent, in vltima columna. Et etiam, si illi fuissent decuriones, idem esset, non obstante, quod dicitur in dictis locis per legem secundam. ff. de decurionibus. quia illi legi, & statuto idem continenti est derogatum per solennem clausulam, non obstantibus, & cæt. positam in privilegio Cæsareo. Cum ergo mihi dicatur, quod quam plurima sunt onera non exemptis imposita: ex istis nunquam sequitur, quod priuilegio non sint abusi, dato etiam quod si aliqua subiissent, quod non assero, quia mihi ex toto negatur. ¶ Tertio respondeo, quod etiam si fuissent actus importantes directam renunciationem huius priuilegii: nihilominus duraret ipsum priuilegium. Et considero verba apposita in eius fine ibi, mandantes & præcipientes, &c. Ex quibus infero dupliciter, ita quod non potest argui validitas dictæ tacitæ renunciationis: quia istud priuilegium vltra vim priuilegiatiuam, habet etiam vim prohibitionis, & actus illi repugnantes, saperent nedum renunciationem, sed et vitium inobedientiæ. Et ideo ne incurratur inobedientia, priuilegium non tollitur. Et adduco solemnem & elegantem doctrinam Archidiaconi in capitulo, cum de beneficio. de præbendis, in sexto libro, vbi dixit: Papa dat priuilegium Abbati, vt non conferat clericis secularibus certa beneficia, & prohibet ne hoc fiat; quia Abbates contulerunt secularibus tanto tempore, quod esset nata præscriptio, de qua in illo textu; vtrum priuilegium sit renuntiatum. arguit quod sic; per capitulum, accedentibus. de priuilegiis. Contrarium decidit & sequitur ibi Ioannes Andreas & Domi. quia contrarium procedit in priuilegiis. Secus vbi est etiam prohibitio; quia tunc apparet de intentione legum principis, quam inferior elidere non potest sine ipsius consensu. Et
20 ideo colligit ibi Domi. ex hoc, quod consuetudo † contra dispositionem principis, quantocunque tempore obseruata non ualet; nisi concurrat principis scientia, & dicit hoc Bald. Secunda
21 ria, per quam † sustinetur ista responsio, colligitur ex sequentibus verbis Archidiaconi, Ioannis Andreæ, & Dominici, in dicto capitulo, si de beneficio, ubi dicunt, quod vbicunque est in priuilegio clausula decreti, videlicet, si secus actum fuerit, irritum sit, & inane, nunquam actus contrariantes illi priuilegio, facti per priuilegiatum, inducunt priuilegii abusionem. Et not Baldus in lege, si solennibus. in fi. C. de fide instrumen. & domini de Rota in antiquis decisioni. 193. Modo in isto priuilegio licet ista clausula decreti non sit expressa; est tamen apposita pœna contrafacientium. Ergo sequitur, quod actus in contrarium facti, sint nulli, secundum Bartolum & alios in lege prætor. in principio, ff. de operis noui nunciatione, & Baldum in lege prima, in quarta colum. C. de iis, quæ pœnæ nomi. & Baldum & Salycetum in lege, non dubium. C. de legi. cum concordantiis. Sed si actus est nullus, tenemur esse in eodem effectu in eadem potentia, in quib. essemus stante clausula, si secus, quia sicut illa irritat contra factum, ita etiam facit appositio pœnæ & ita in istis casibus non procedit capitulum, accedentibus, de priuilegii. & in vtroq; sumus nos. Et istæ tres, uel quatuor responsiones diuerso modo tollunt legem secundam. C. de ijs, qui sponte. Nec positio vnius responsionis, ponit præcedentem pro superflua: imo cuilibet de per se inhæreo. Et sic neque ius commune potest induxisse, quod aliqui actus istorum nobilium fecerint suum priuilegiū imperiale expirasse. Illi ergo summe intendum est tanquam veteri, & viridi radici, non vt arido trunco, qualem ipsi fecerunt domini consulentes, eorum eminentia semper salua. Adducta in contrarium sunt funditus euacuata; & potissimum, quod dicebatur in capitulo postulasti. de rescriptis. quod nesciebat Dux se de nouo eximere. ergo difficilius concessisset, de quo rememorando priuilegium imperiale, scit & considerat istos quondam fuisse exemptos, etiam si modo desiissent se exempti, quod non est. Tamen dicendo, & etiam de nouo concedimus, apparet, quod non volebat eos ad pristinum statum redintegrare, nec dicitur noua concessio, sed antiquæ reparatio; quo casu non requiritur alia solennitas, quæ modo in actu omnino non requireretur, sicut dicit Domi. in cap. ab exordio. trigesimaquinta distin-
22 ctione. † quod licet religiosis non possit indici asperior vita, nisi adsit solennitas consensus sui; secundum glossam in regula, omnis. libro sexto. tamen si ponuntur ad statū in quo olim erant, non requiritur solennitas consensus. Quod autem dicebatur de clausulis, quæ non videbantur sufficientes ad præiudicandum tertio, iam responsum est, quod imo sufficiunt; quia ex verbis decreti ducatis constat principem recte informatum voluisse ex certa scientia, & potuisse hoc concedere. Nec concurrit petentium importunitas, imo motus laudabilis principis, cuius verbis adeo credi oportet, dum narrat cur se mouerit, quod nō admittitur probatio in contrarium, per textum in clementina prima. de probationi. Habent ergo isti nobiles insistere in vtroque priuilegio suo, iuxta illud dictum: Nunc Varro, nunc Cicero gressus comittentur euntis, dum re certis footibus ambo lauant.

Laus Deo omnipotenti.

Felinus Saodeus.

Argumentum.

Feudum Ab ecclesia habitum, per ingratitudinē amissum, uel per venditionem eius, ut res propria, vtrum transire possit ad hęredes & successores talis delinquentis, & ipse eis concedere ualeat, & inuestitura facta de feudo lite pendente, an ualeat, & inuestiturra subreptitia, quia non expressa ueritate an ualeat. Tempus petendę inuestituræ an currat ignoranti, & non possidenti pacificè.

SVMMARIVM.

1 *Iudex verus duobus clarere debet, scilicet scientia & conscientia; cum conscientia sine scientia diabolica sit.*
2 *Actio quem de euictione tenet, eundem agentem repellit exceptio.*
3 *Hæres hæredis dicitur hæres, & talis hæredis appellatione, hęredis hęres comprehenditur.*
4 *Agenti pro damno euitando, iudex magis fauere debet, quam agenti pro lucro captando, & num. 5.*
6 *Obligationis conditio, non mutatur ex persona hæredis.*
7 *Vitia personalia personæ cohærentia, transeunt contra quemcunque successorem; maxime cum vtitur adminiculo ex primo authore.*
8 *Prohibitio tutori facta, ne ducat eam, cuius tutor extitit, habet locum in filio tutoris.*
9 *Ingratitudinem committens in ecclesia, perdit, quod ab ecclesia accepit.*
10 *Beneficium vacans ex negligentia alicuius, non potest iterato sibimet negligenti conferri.*
11 *Prælatus rem ecclesiæ illis de nouo concedere non potest; quorum culpa seu negligentia res illa reuersa est ad ecclesiam.*
12 *Vitium antecessorum, transit in successores.*
13 *Inuestitura de feudo facta, aut alia gesta lite pendente, sunt nulla.*
14 *Vendens rem aliquam, intelligitur vendere iure proprio, non liuellario, seu emphyteutico.*
15 *Emphyteuticario, vel liuellario iure vendere non intelligitur, qui proprio iure vendit.*
16 *Tempus inuestiturę petendæ, non currit ignoranti rem esse emphyteuticam.*
17 *Tempus datum ad petendam inuestituram, non currit impedito: maxime vbi impedimentum tollit pacificam possessionem.*
18 *Annus datus promoto ad curatam, non currit turbato in possessione.*
19 *Ignorantia iuris communis, sicut excusat mulierem: ita & ignorantia priuilegij.*
20 *Inuestitura vitiatur, si ex multis causis vna falsa in ea exprimatur: etiā si aliæ multæ vere subessent.*

Consilium xxxij.

Manfredus de Forliuio.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Plura sunt quę ad [illegible]endum me mouēt pro nobili domina Ioanna, uxore quondam do. Theodati de Barbalongis, contra illos de Romeo. Sed illa potissimum uelut vrgētior causa me facile impellit, qđ causam agi audio coram iudice omnium perfectione & integritate maiore, adeo, ut difficile cognitu sit, quomodo magis sole illustretur ex illis ducibus radijs, quos in iudice necessario esse dixit diuinus Baldus in lege,
1 hac lege. C. de sententiis, solis † videlicet conscientiæ, & scientiæ: cū scientia sine conscientia, diabolica sit, vtroq; scilicet sole-

fcitum iudicis huius caput fingulatiter illnminat. Rem ipfam aggred ιοr omni iuperfluitaιe reiecta. Et oobis reuerendiffime domine vicarie, vir doctiffime, oftendo, quod dicta domina Ioānna abfoluenda eft a petitis per partem aduerfam, propter tres rationes, propter aduerfarii turpitudinē, propter inueftituræ eiufdem duplicem nullitatem, propter iouefliturę dominæ Ioānæ a efficaciam ¶ Ad primum, quem de euictione tenet † actio, eondem agentem repellit exceptiu.l. vendicantem. cum fimilib. ff. de euictio. ergo iufte contra ipfum exceptiom e.l, & repelli debet. Et præmitto, quod in actis & actitatis coram domino Nicolao cagnaz noι nter hasmet perfonas in eadem materia deductum & probatum eft, quod Iacobus Romeus actor in præfenti caufa, eft foccefſor Marci quòndam & Rotrem de Romeo, qui primo rem hanc vendiderunt Monthadefiis venditione pro 3 pria. Ereſt hęres † ha redum fuorum, & fic comprehenditur in propria venditione, vbi de euictione obligaotur hęredes: cū appellatione hęredis, veniat hæres hęredis.l. in ciuilibus. C. de lega. lege hęredis. C. de verborum fignificatione. Et in propofito eft cafus in lege, cum fucceffores. C. de euictio. ibi, authoris hæredibus in quocunque gradu conftitutis. Et fi diceretur illi de Romeo nun font immediatè authoris dominæ Ioannę, fed illi de Monthadefiis; ergo tenetur proximus venditor, non autem primus, lege fi rem, quam & lege, fi pro re. §. primo. ff. de euictio. Refpondeo illud effe verum, nifi de fucceffore in fucceffore͂ fit facta ceſtio actionum, prout expreffe factum eft, & per ipfos de Monthadefiis, vt fignaui in inftrumento emptionis magiftri Francifci. Ita refponder Baldus in dicta lege, cum fucceffores. dicens hoc ęē quotidianū. & hoc primū fundamentum fufficere deberet ad victoriam huius dominę. Quinimo refultat ex hoc vnum indobitatum, quod iudex ex officio poteft ipfi filentium imponere, fi de hoc cognofceret, parte non admittente: vt eft gl. vulgata in lege, vbi pactum. in gloffa magna ad finem. C. de tranfactionibus. notat Imola in capitulo, fuper literis. in decima fexta colum. de refcriptis. & dominus Cardinalis in capitulo, exceptionem. de exceptio. etiam reo non opponente, fecundū gloffam in lege, fi vnus. §. pactus. in gloffa quę incipit, oponendo. ff. de pactis. Vnde dixit Imola io lege quarta, §. hoc autem. ff. de damno infecto. quod ifte eft vnus cafus in qoo fallit regula illius textus, quod concernit iudicii reftitotionem, videlicet quod nemo fine actione experiatur, lege, fi pupilli. §. fi. & ibi gloffa. In verbo, non habuit. ff. de negor. geſt. ficut quando iudex ex officio recipit libellum non rite formatum; lege prima, & ibi gl. in verbo, libellis. ff. de officio affeſſo. Notat Innocentius in capitulo primo, de officio vicarii. & gloffa in capitulo, facerdotibus. vndecima quęftione prima. Et attendo maximè † ꝙ titulus 4 illorum, eſt caufa lucratiua, & fic certant de lucro captando. Titulus aotem huius dominę ex onerofa, fcilicet exemptionis: & fic certat de damno vitando. Vnde pati nō debet iudex quod ex facto maiorum de Romeis, & ex eorum culpa & ingratitudine in ecclefia commiffa ifti confequantur iniuftum lucrum, cum alterius infontis damno. De his omnibus funt palnè iura in regula locupletari, cum concordantiis, in fexto, in capitulo inter dilectos. de fide inftrument. & in lege finali. C. de codicillis, cum cōcordantiis. vbi fauetur certanti † de damoo euitando: & eo ma- 5 aime, quia defectus obiectus, fi afferte recaffure, procedit ex culpa authorum agentis: ideo ritio leg. incurfare primam, & finalem dedit, non poffit fine rubore iniri: vt dicit textus in lege, fi molier. ff. quod metus caufa. eft gloffa magna circa medium in capitulo, ad eius. quinta diftinctiooe. Similiter, ifte qui dedit caufam, quam legem facit fingularem dominus Abbas in capitulo, Abbas. in quarta columna, & in capitulo, cum dilectus. in fecunda columna. quod metus caufa. eft gloffa magna circa medium in capitulo, ad eius. in quinta diftinctione. Similiter ifte, qui dedit caufam afferte recaffure, non debet audiri vt calumoiofus, fecondum gloffam in lege, qui cum maior. ff. de bon. libert. quam allegat Imola in lege penultima. §. ad crimen. ff. de public. iudic. Clarum eft enim, quod ipfi primi authores, qui vendiderūt, repellentur ab hoc iudicio: dicta lege, vendicantem. Ergo & ifti, quia non debent illi admitti, quorum repellnntur authores. capitu. licet ex quadam, extra, de tefti. nam 6 ex perfona hæredis † non mutatur conditio obligationis. lege fecunda. § ex iis. ff. de verborum obligationibus. Quinimo vitia 7 perfonæ † cohęrentia, tranfeunt contra quemcunque fuccefforem: maxime cum vtitur adminiculo ex primo authore: prout hic. lege, pomponius. §. cum quis. ff. de acquirenda poffeffione. lege, cum hæres. ff. de diuer. & tempo. pręfcrip. Et hinc eft, quod fatis denegatur audientia non conferenti, cum petit fibi conferri. lege, pofthumo. C. de collat. fic eius hęredi. lege, cum emancipati. in principio. ff. de collat. bono. ficut eft retorquirtio contra impetrantem ius iniquum: ita contra hęredem. in lege 8 tertia. §. quod autem. ff. quod quifque iur. Et prohibitio † facta tutori, ne ducat eam, cuius tutelam adminiftrauit, habet locum in filio. lege, non folum in principio. ff. de ritu nuptiarum,

Cum ergo pro veriffimo præfumatur, quòd agentes in huc iudicio, funt fucceffores & hæredes illorū Rumeorum, qui rem vt propriam, dolofe alienarunt, obftant eis de directo omnia dicta. ¶ Dixi fecundo loco hanc dominam abfoluendam effe propter inueftitutę aduerfarii multiplicem nullitatem, nam attentis perfonis, quibus facta eft, & caufa, quando fuit facta, refultat principaliter vitium eius, per tria: propter imprudentem delicti præmiationem: propter litis de ipfa re pendentiam: propter caufæ in inueftitura expreffam falfitatem. Nam dominus Bertrandus, qui rationem fyderum cum effet aftrologus, qui ecclefiæ fuæ vota habebat, confiderauit bullam beneficii, & id, quod communiter dicitur, quod fucceffores eorum, quorum linea finita eft, præferuntur ex laudabili honeftate cęteris. Ideo rem hanc dudum conceffam Romeis renouauit, & male; quia authores eorum grauiter commiferāt in ecclefia, vfurpando fibi directum dominium, & vendendo, ut propriam, vnde non merebatur amplius illa domus rem hanc habere, ut per textum in capitulo finali, de poftulan. vbi committens ingratitudinem in ecclefiam, perdit † quod ab ecclefia habebat. Facit capitu. 9 quia fruftra. de vfur. vnde dixit Ludouicus Romanus confilio 212. incipiente, in Chrifti nomine, &c. quoad primum, quo quæritur. vbi dixit, quod vulgata fententia Bartoli in dicta lege prima. §. permittitur. ff. de aqua quotidiana, & ęſti. & in lege, fi mihi & Titio. ff. de verborum obligationibus, non uendicat fibi locum in iis, quorum culpa res reuerfa eft ad ecclefiam. Quinimo eis irrequifitis, poteft res alteri concedi, vt ibi per ipfum. Pro quo benefacit in capitulo, commiffa. §. primo. 10 de electio. libro fexto. † vbi beneficium vacans ex negligentia alicuius non poteft iterato ipfimet negligenti conferri. Vnde in 11 terminis dicit ibi Petrus de Ancharano, quod prælatus † non poteft de nouo concedere rem ecclefiæ illis, quorum culpa, feu negligentia reuerfa eft ad ecclefiam. Item dominus Abbas poft Ioannem Andream in Speculatore, in capitulo, ad audientiam, in penultima colum. de pręfcriptionibus. Cum autem vitium 12 authorum tranfeat in fucceffores, ut † fupra dictum eft, non debuit nec potuit ifte Beltrandus concedere rem iftu, & tanto fortius: quia ipfi exprimebant, quod reuerfa erat ex eo, quod antecefſores fui alienarunt rem, ut propriam.

¶ Secundo propter litis de re ipfa pendentiam, ipfis inueftitutis Romeorum, quam cum fuo libello produxerunt, fuit de anno Millefimo quadringentefimo feptuagefimo, die quarta Ianuarii. Et a fententia lata pro ecclefia fuerat appellatum nomine dominę Ioannæ Millefimo quadringentefimo fexagefimo nono, 20. Decembris. Cum ergo de iure ecclefię cum directi, & partium rerum vtilis dominii lis penderet, ipfo iure 13 fuit nulla † inueftitura: toto titulo, ut nec pendente. Bonus textus in auth. an in edio litis facras iuffiones non fieri. §. primo. ibi, vacantibus & nullam vim habentibus. Et in propriis terminis eft folenoe confilium Pauli de Caftro 212. incipiente, in Chrifti nomine, & capitulo In caufa appellationis. vbi confulit, quòd inueftitura facta pendente appellatione, non tenet, 14 & quod tale ius † fuperueniens ea gratia lite pendente, eft ipfo iure nullum, notant dominus Cardinalis & dominus Abbas in capitulo finali, ut lite pendente, & dominus Abbas in capitulo, caufam. el fecundo de teftib. & tanto magis hoc, ubi erat cum præiudicio tertii, de quo non fiebat mentio. Nam duæ fententiæ conformes declarauerant rem hanc fpectare ad dominam Ioannam, & hac parte femper ambas expetiuit. Et ab vltima non fuit ab illis de Romeo appellatum, ex quo quātum ad eos tranfiuerat in rem iudicatam, & fic de iure aduerfarii non pendentis, fed primo non fuit facta mentio: ergo male, & nulliter: vt fubdit expreffe Paulus de Caftro in dicto confilio. Bene pendebat lis inter dominam Ioannam, & ecclefiam, fed inter iftos qui tunc litigant, non pendebat tunc: imo Romeorum ius erat quæfitum ifti Dominæ. Habuit autem inueftitura illam tacitam conditionem, fi alteri ius quæfitum non eft, quæ femper fubintelligitur, merito defectus talis conditionis vitiat inueftituram, ut firmat Paul. de Caftro in dicto confilio.

¶ Tertio, propter caufę, in inueftitura expreffam falfitatem, nedum erat nulla propter fobreptionem & falfitatem, quæ proxime dicta eft, fed etiam ex eo maxime, qood dicitur propter non inueftituram petitam. Cuius caufę falfitas, feu inefficacia in propofito demonftratur. Primo, quia cum ifta res vēdita fuiffet iam dudum, & ex poft longiffimo tempore, ut libera poffeffa, non imputatur ifti dominæ, quæ rem, ut liberam tenet; quia etiamfi non fuiffet dictum, quod effet libera; tamen præfumendum erat. Cum fecundum Baldum in lege mater. circa fin. C. de rei vendicatio. & Paulum de Caftro, confilio 15 136 omnis qui † vendit, intelligitur uendere iure proprio non liuellario, vel emphyteutico.

¶ Secundo, quia tempus petendæ Inueftituræ, non currit ignoranti 16 † rem effe emphyteuticam. Dicit enim bulla; nun curauerint petere, & fic notat iniuriam & contemptum. Ignorās autem

rem non contemnit. glossa in l. si ignorans ff. loca. in cap. si vero, el 2. de sententia excommunicationis. notat Dominicus in capitulo secundo. in vltima colum. de cōstitutionibus in sexto. vnde dixit Bartolus in l. genero. ff. de infami. quod annus datus executori a constitutione synodali, non currit ignoranti se executorem. Plene Baldus in l. dolum. C. de dolo. Barto. in l. 1. C. de testamentis, & si quis testamen. lib. esse iussus fuerit. latissime Ludo. Roma. in l. prima. §. occisorum. ff. ad Sylla. quod ignoranti non currit tempus & per doctores in capitulo, diuersitatem. de concessio. præbend. Et consuluit in propriis terminis dominus Cardinalis consilio incipiente nobiles viri de viceguetra, quod inuestitura facta a quodam vicario Adriensi, esset nulla: quia fundat se in non petita inuestitura. Et sic priuatus ignorabat rem esse emphyteuticam. Ex quo capite dominus Cardinalis infirmat illam inuestituram. ¶ Tertio falsitas istius causæ deducitur ex notatis per Bald. in l. solennibus. ad fin. C. de rei vendicatio. Et Albericus in prima parte statutorum quæstione 182. & Paulus de Castro consilio 159. In quibus locis dicitur quod tempus † datum ad petendam inuestituram non currit impedito, maxi 17 me, quandu per impedimentū pacifice non possidet. Et est optimus textus cum glossa in verbo pacificam in capitulo, commissa. de electio. in sexto. notat dominus Anto. in cap. in nostra. de rescriptis. & omnes in capitulo, de multa de præbendis. vbi † an-18 nus datus promoto ad curatum non currit turbato in possessione. Modo hoc posito, quod ista domina sciuisset rem esse ecclesiæ, in quo se multum iuting i pars aduersa: tamen non possidebatur rem pacifice: ergo excusabatur. ¶ Quarto contra dictā causam allegatam in inuestitura facta a Bertrando, adduco solennia verba Petri de Ancharano consi. 386. incipiente, rita diligenter gratia. vbi loquens de bulla Bon faci j noni, in quo se fundat dicta inuestitura, subdit quasi in fine consilii, ibi; dictas autē neptes. Quod sicut ignorantia iuris communis excusat mulieres. l. 1. ff. de iuris & facti ignorantia. † ita & fornus ignorātia pri-19 uilegii prout est istud, excusauit istam dominam a non petita inuestitura. Quælibet ex istis quatuor rationibus de per se sufficit ad tollendam dictam causam asserram in inuestitura Romeorum. similiter quælibet ex tribus rationibus prædictis irritat dictam inuestituram, & omisi vnum, quod vbicunque in inuestitura † exprimitur vna falsa causa, etiam si subessent aliæ veræ, in-20 uestitura vitiatur. Ita est amplum consilium domini Cardi. 94. præalleg. quod si oportuerit, exhibebo. Per hoc non tollitur, quod dicunt aduersarii, quod istæ sententiæ binæ fecerunt istam dominam scire rem esse ecclesiæ: ergo tempus sibi currit, quia respondetur primo, quod non fuit in pacifica possessione. Item, quia firmum. Secundo dico, quod ex quo dictæ sententię fuerūt appellatione suspensę: nullum effectum producūt. l. 1. ff. ad Turpilianum. Et non dicatur: ergo appellando frustra ergo eam allegat pro primo dicto: quia respondeo, quod appellando non fuit in culpa: quia nisi vltimate succubuisset, non potuisset agi quanto minoris, vel de euictione contra authores suos. Et nō dicatur, quomodo aget euictione, si non denunciauit authoribus: quia in instrumento tituli sui est renuntiatum denunciationi. Vltimo non dicatur, quod inuestitura huius dominę fuit facta lite pendente: quia ipsa renunciatio litis pendentis, quę pendet solum ex appellatione sua, & cum ipso prælato transegit & sic cōpetit. ¶ Tertia causa principalis, non erat propter efficatiā inuestiturę dominę Ioannę: quia non est dubium, quod data nullitate prima, quę supra ostensa est, fuit efficacissima, imo iustissima, ex quo per illos de Barbalongis possessa fuit dutissime res, ut propria, decuit, vt in eadem domo remaneret vnio. Si concessisset alteri, potuisset domina Ioanna appellare, tanquam ab iniuria, secundum Bartolum in dicto §. permittitur. & Baldum in capitulo, in præsentia. in 8. col. de probationibus. & late Ludouicus Romanus consilio 22. & Petrus de Ancha. consi. 12. & posito, sed non concesso, imo negato, quod ipsa domina Ioanna habeat inuestituram Romeorum, erat nulla, sufficit, ꝙ rector ecclesiæ de re vacante laudabiliter & efficaciter disposuit. Restat, ut doctissima vestra reuerentia domine vicarie hęc omnia intelligat, & videat. Et pro innata ingenii sui sapientia suppleat, amplectatur, faciatque ea parti aduersæ nota, per quæ siquid tangendum omisi, ista suppleantur: quamuis non dubitem hęc ruminata esse a vobis: sed & præstanti Romeorum patrono facile consonatura.

Laus Deo omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Moniales Sanctæ Claræ, quarum regula prima ad instar regulæ Beati Francisci est instituta in altissima paupertate profitentis, cum non possint habere proprium, siue in communi: an denarios, vel pecunias, siue per se, siue per interpositam personam recipere possint.

SVMMARIVM.

1 *Additio regulæ facta est pars regulæ.*

2 *Exemplatum ad instar alterius patitur limitationem, licet de exemplo nihil dicatur.*

3 *Priuilegia vni loco concessa sub hac forma: sicut, & prout habet talis ecclesia, aut tale hospitale, si post tale priuilegium dictæ ecclesię, vel hospitali aliud priuilegium de nouo conceditur; non intelligitur concessum dicto loco, quia intelligitur de præsenti, non de futuro.*

4 *Declaratio nihil nouum inducit, & ideo declaratio non dicitur noua inductio.*

Consilium xxxiij.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Vtrum regula prima Sanctæ Claræ ad instar regulæ beati Francisci instituta in altissima paupertate profitentis cum non possint habere in proprio, siue in communi, an possint per se, & per interpositam personam recipere denarios, vel pecuniam. Primo videtur, quod non: triplici via. Primo, per vnum Capitulum regulę; in quo prohibetur eis, ne graue debitum contrahant, nisi cum consilio discretorum, & per suum procuratorem. Secundo, quia per regulam non apparet eis concessum: licet dicatur, quod si eleemosyna pecuniaria datur alicui sororum, quod abbatissa faciet de ea illi prouideri. Tertio, cum contingat a multis fieri illas eleemosynas pecuniarias, quæ simul miscentur, & sic vnum corpus: ita quod non videtur posse intelligi dominium talis pecuniæ separatum ab vsu eius. Et cum ex regula non possint habere in proprio, nec in communi respectu omnium, vel proprietatem in priuato, titulo alicuius particularis sororis, & per consequens non recipere pecuniam aliquo modo, vel saltem modo prædicto.

¶ Ad partem oppositam, quod sic vnica ratione: quia cum de necessitate non teneantur ad alium vsum, quam in regula contineatur & quemadmodum declarant summi Pontifices de professoribus regule beati Francisci. Et specialiter prohibeatur fratribus, quod nullo modo recipiant denarios, vel pecuniam per se, vel per interpositam personam: Et nulla fiat prohibitio sororibus, vel Abbatissę. hinc concluditur, quod nō teneantur abstinere a receptione Pecuniæ: cum sibi ex regula expresse aliquid non prohibeantur, saltem pro necessitate præsenti, vel futura. Si ita est, vt proponitur, considero duos casus. Aut Pontifices loquentes de exceptione pecuniæ post institutam regulam, loquuntur addendo ipsi regulæ. Aut loquuntur interpretando, vel declarando præcepta regulæ. Si addendo, videtur quod sorores eidem additioni subiiciantur, licet de eis non 1 fiat mentio: quia † additio facta est pars regulę, & vbi habet locum regula habet & pars: ut notat Cardin. in clementina statutum. in secunda oppositione, de electio. Ad idem glossa nota. in clemen. dudum. in verbo, concessa. de sepulto. datur ibi potestas fratribus absoluendi: ita tamen; quod non plus possint, quam parochiani. Modo reseruat episcopus casus parochianorum, an videatur ligasse etiam fratres ad illa reseruata glo. quòd 2 sic. ergo † exemplatum ad instar alterius, patitur limitationem, licet de exemplo nihil dicat. In contrarium facit, quòd late ponit Bald. in lege omnia priuilegia. de episcopis & clericis. Et late domin. Abba. in capitu. super Specula. in 3. colum. ne clerici, vel monachi. vbi dicunt, ꝙ si sunt data vni hospitali omnia priui-3 legia † alterius dicendo gaudeat illis priuilegiis, quibus gaudet hospitale, & contingat, ꝙ aliquid ex post facto de nouo concedatur illi nouo hospitali, hoc nouum nō extenditur ad illud sibi ęquiparatum: quia de futuro tempore non cogitauit disponens. Modo si sanctus Franciscus in sua regula de receptione, vel adunatione pecuniæ, nihil dixerat, & sorores ex eius institutione habent illam regulam tenere: non videtur ipse cogitasse de futuris, & per consequens declaratio pontificum non extenditur ad eas, & hanc partem puto sustentabiliorem. Secundo casu quod videlicet, si constitutio pontificis est declarando, vel interpretando, quod credo per illud verbum latissima, quod dedit causam declarationi: tunc credo, quod illud, quod declaratum 4 est de fratribus, extendatur ad sorores: quia declarans † nihil de nouo inducit. l. hęredes palam. §. fin. de testamentis. Et non est mirum, si declaratio extenditur ad eos: quia si subiiciuntur

regulæ,& declaratio nihil addens præſupponit hoc eſſe de regula,prout eſt natura declarationis,ergo nec oportet eas nominate.Facit.l.us ſolis.C.de reuocanda donatione.ubi, ſatis tacite cautum putamus.& capitulo,ſi poſtqoam.ibi,ex ſui mente exigit.de electionibus,in 6.& l.ſcire oportet.§.finali ibi legis tamẽ latoris mens.ff.de excuſatione tutorum.

Laus Deo omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Legatum Factum de certis bonis cuidam hoſpitali per teſtatorem,cum conditione,ꝙ annuaum fieret certum anniuerſarium,quod ſi non fieret,dicto legato eum priuat & applicat cuidam eccleſię. An dictum hoſpitale veniat priuandum dictis bonis,& applicentur dictæ eccleſiæ,cũ gubernatores dicti hoſpitalis ceſſauerint certis aonis a tali anoiuerſario.

SVMMARIVM.

1 *Hoſpitale inſtitutum ſub conditione, quod non alienet, & ſi alienauerit, tranſeant bona eius ad aliud hoſpitale,alienando talem pęnam incurrit.Nec aliud hoſpitale poterit alienare.*
2 *Tempus & dies in actu appoſita,appellat pro homine,nec requiritur alia monitio.*
3 *Mors teſtatoris monet executores vltimæ uoluntatis.*
4 *Papa dando indulgentias aliquibus religionis pro earum eccleſia, videtur præſupponere vitam eorum approbatam.*
5 *Hoſpitalia fundata ab epiſcopo,gaudent priuilegio eccleſiarum*
6 *Priuilegia omnia conceſſa eccleſiis, extenduntur per omnia ad hoſpitalia.*
7 *Delictum ſolius prælati in omittendo,vel negligentia, non nocet eccleſiæ ſuę,niſi cum prælato ſit capituli ſui contentus, & negligentia ſimul.*
8 *Mandato generali non comprehenditur facultas delinquendi, nec nocendi ſeu præiudicandi.*
9 *Minori 25.annis,qui in omittendo in iure ſuo deliquit,ſuccurritur, & conſeruatur illæſus à pęna & damno,abſque alia reſtitutione.*
10 *Eccleſia minori æquiparatur.*
11 *Pœnalis diſpoſitio, quæ loquitur negatiue, ſi non fecerit tale quid perdat certum quid;ad hoc,ut pœna committatur,requiritur monitio.*
12 *Mora non dicitur,vbi ceſſatur ex probabili cauſa.*
13 *Forma tradita non poteſt ſeruari per æquipollens.*
14 *Formam iſta verba induerunt,cum dicitur, ſub conditione, & grauetudine,& tempus & numerus apponitur.tunc dicitur pro forma datum.& nume.15. & 16.*
17 *Teſtator legans patrimonium ſuum fratribus certi loci, ſi omnes fratres recedunt de dicto loco dictum patrimonium conuertitur in meliores uſus,& non illi loco.*
18 *Carceres priuatos prælatus tenens,quia inuenit ſuos anteceſſores ita tenuiſſe,excuſatur a culpa.*
19 *Error facti & qualibet cauſa colorata,excuſat à culpa.20.*
21 *Verecundia excuſat mulierem adulteram à pœna,ſaltem, quæ non clamauit propter verecundiam imminentem.*
22 *Conſcientiæ bonæ eſt,culpam timere,vbi culpa non eſt.*
23 *Mora purgari poteſt,vbi eſt appoſita pœna,& tempus non certi diei, ſed annuatim.*
24 *Deberi aliquid ſingulis annis,an ſemel tantum,differunt.*
25 *Mora purgari non poteſt, vbi dies eſt appoſita cã differendæ ſolutionis.*

Conſilium xxxiv.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iuſtitiæ. Non ſine colorata dubitationis cã mouet ſe hoſpitale ſanctæ Annę ad petenda quædam bona relicta olim hoſpitali diſciplinatorum nigrorum tanquã peruenerint ad hoſpitale S. Annę Qm tenor teſtamenti,de quo fit diſputatio, grauat gubernatores hoſpitalis diſciplinatorũ, ad faciendũ fieri omni anno certũ anniuerſarium in eccleſia S. Annę. Quod ſi nõ fecerint, priuat eos ex tunc dictis bonis,applicat ea hoſpitali ſanctę Annę. Et cõſtat negligentes fuiſſe dictos gobernatores certis annis: ergo videtur incurſa pœna. probatur ex textu cum ibi notatis in authentica,hoc amplius.C.de fideicommiſſ.vbi nõ adimplens voluntatem defuncti merito perdit hæreditatem, & eſt tex.in cap. licet.de uoto.traditur plene in cap. ſi hæredes.de teſtamen. & dixit Bal.in l.quouens.la prima in §.2.C.de fideicom. ꝙ ſi hoſpitale † (1) inſtituitur cum hoc,ꝙ non alienet, & ſi alienat, tranſeat ad aliud hoſpitale: talis pœna incurritur, ſi alienauerit, nec aliud hoſpitale poterit alienare. Et non erat neceſſarium,ꝙ dicti gubernatores † (2) oonerentur; quia erat appoſitum tempus, ſcilicet omni anno,ꝙ interpellat pro homine.l.optimam.C.de contrahend.& commit.ſtipulatione,capitulo,potuit.de locato.& ideo dicit Bald.in authen.hoc amplius.in quinta colum. quod mors † (3) teſtatoris monet executores vltimę voluntatis. Allegat gloſſam,quã dicit notabilem in l. 2.§.ſi mater.ff.ad Tertullianum. Nec obſtat,ꝙ in ſancta Anna non ſunt illi fratres,qui erant tempore teſtamenti; quia ſubrogati ſunt clerici ſeculares a quibus adimplentur alia onera, & ex literis Apoſtolicis fruguntur quãdoque commoditatibus,quibus primi religioſi. ergo ſapere debent eandem naturam.l.ſi eum.§.ſi iniuriarum.ff. ſi quis cau. & tãto magis,quia ipſi gubernatores certis annis fecerunt celebrari dicta anniuerſaria ab ipſis clericis,& ſic approbarunt, quanſi ad actum ſuum eorum collegium facit, quod notat Bartolus in l.fin.in fi.de edict.diui Adria.& tex.in l.diem Vlpianus.ff.de excuſatio.tutorum,per quam dicit dom. Abb.late cõſilio 55.quod ſi Papa dat † (4) indulgentias aliquibus religioſis, pro eccleſia eorum; videtur præſupponere vitam eorum pro approbata, & ſic videtur dictos gubernatores intuliſſe ex ſua negligentia damnũ hoſpitali. Nec obſtat, quod delictum prælati, non nocet eccleſiæ.regula,delictum libro ſexto. Et † (5) hoſpitalia fundata ab epiſcopo,prout eſt hoc, gaudeant priuilegio eccleſiarum. l. omnia priuilegia.C.de ſacroſanct.eccleſijs; quia etiam in eccleſia,quando relinquitur ſub modo, quo non adimpleto, res amittitur negligentia prælati, cum conuentio nocet eccleſiæ: ſecundum domin. Antonium, & dominum Abbatem in capitu. verum de conditio.appo.& capitu. Abbate. in fi.de verbo.ſig. Et iſta ſunt, quæ inducunt prima facie colorem motiuum partis aduerſæ.

¶ Sed iſtis nullo modo obſtantibus, quia vere non obſtant cum non loquantur in indiuiduo, credo indubitanter hoſpitale diſciplinatorum abſoluendum a pœnis. Et ad hęc inter alia quę impertinenter perſuaſiue adduci poſſunt, conſidero tria fundamenta principalia in fauorem ipſius. Et fundabitur in iſtis tribus rationibus ſuadentibus hoſpitali ſuccurrendum. Primo, propter bonum hoſpitalis,quod eſt tuendum propter ſuam innocentiã. Secundo propter monitionis inſtant negligentiam excitantis defectum. Tertio, propter morę gubernatorum iudicum gubernationem. Et prima ratio deducitur ſic: Tantus fauor eccleſię debetur hoſpitalibus fundatis ab epiſcopo, aduerſus iniuriã rectorũ ſuorũ,quantus eccleſiis eorũ aduerſus prælatos ſuos.l.oia (6) priuilegia.C.de epiſcopis,& eccleſijs.vbi oia † priuilegia cõceſſa eccleſiis,extenduntur ad hoſpitalia. Et facit de hoc feſtũ Barto.ibi, & Ioan. And.in cap. 1.in 8.col.de reſtitutio.in integrum dicens ꝙ ita reſtituitur in integ. hoſpitale, ſicut eccleſia. & idẽ Petrus de Anch.in cle.per literas de præb.& do.Abb.in c. nihil cum ſcandalo.de præſcr.& Domi.in capitulo primo, in 3.col. de eo,qui mit.in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandę. & Angel.in §.ſi vero quidam.in authen. de alie. & emphyteu. & dominus Cardinalis in clemen.finali,in 13.quæſtio.de procurato. & in clementina diſpẽdioſam.in trigeſima quæſtio. de iud. & do. Anch. in dicta clemen.fin.& Domi.in cap.1.in §.ne autem.ad finem.de electio.in ſexto.& dom. Abb. in capit. requiſiſti.in ſecunda col. de teſta.& dom.Anto.conſilio 45.incip.nulla dubitatio. & in capitulo,nulli.in fi.de reb.eccle. non alienandis. cum concordantiis,quas dedi alias in cap.de præſcriptio. Sed ſi iſte caſus occurriſſet eccleſiæ; non noceret ſibi delictum prælati, ut probabo. ergo ſtante prædicto fundamento,quod eſt reale, & veriſſimum, non nocet negligentia iſtorum gubernatorum eccleſiæ. ¶ Qđ (7) non nocet eccleſię, probatur: quia delictum † ſolius prælati in omittendo etiam eo caſu,quo data negligentia res debet ſtatim reuerti forte ob anniuerſarium non factum, non nocet eccleſię, niſi cum prælato concurrat in negligentia conuentus, ſeu capitulum,ſecundum dom. Abba.poſt dominum Antonium in capitulo uerum.in ſecunda colum. de foro competen. & domin. Anto.in capitu.fin.in quarta colum. de donatio. in quibus locis ſunt deciſiones apertę: quia inquiſitus ſolus prælatus non põt nocere eccleſiæ, vt per glo.c.16.quæſtione 6.Innocen. in capitulo fraternitatem, de donatio.& gloſſ. in dicta regula,delictum, & cętera. Modo in propoſito delictum omittendi,commiſſum ab iſtis gubernatoribus, fuit ab ipſis ſolis commiſſum, non cõmunicato conſilio fraternitatis ipſorum diſciplinatorũ, a quo ipſi eliguntur, & deponuntur. Et iſta ſe habent ſicut caput, & membra,& eorum adiuuantia.facit collegium approbatum.ut de ipſis notant Archidiaconus, & Dominicus in capitu. ſi quis deſpicitur. 42. diſtinctio.ſentit Hoſti. in ſumma de ſyndico. ꝙ ſocietas in 2.colum. Ergo delictum ipſorum non nocet fraternitati. ¶ Et ſi diceretur, tota poteſtas collegii reſidet in iſtis principalibus:

cipalibus: ergo gestum ab eis, imputatur collegio. Glossæ ordinariæ in rubrica. C. quæ sit longa consuetudo. & glossa prima in l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocando. notat Imola in capitulo, cum omnes. in 42. colum. de constitutionibus. Idem dicit Baldus, in capitulo primo, in secunda columna, de iudici. quod præsidentes in concilio obtinent ad instar totius concilii. Respondeo illud esse verum in iis, quæ sunt ad vtilitatem concilii, & collegii, sed ad obligandum conuentum, vt delinquens, imo requiritur concilium conuentus, vel pulsato campanæ, ut eleganter & plene consuluit Angelus consilio centesimo 63. incipiente cum multitudo quorundam Romeorum. allegando gloss. in l. metum. §. animaduertendum. ff. qđ metus causa. & in l. sed & ex dolo. §. sed an in municipes. ff. de dolo. Et pulchre consilio. 66. incipiente, an ex delicto administratorum; 8 quia † in generali mandato non venit potestas delinquendi lege prima, in principio. ff. de magistr. conueni. nisi vniuersitas ratificet: vt per eum, quod non fuit hic. Concluditur ergo contra ipsum hospitale, quod licitum collegium fraternitatis disciplinatorum non meretur pœnam ex negligentia administratorum. 9 Videmus † etiam, quod delictum omissionis consistēs in omittendo, non cadit in minorem 25. annis. vnde a pœna, quæ propter tale delictum incurritur, conseruatur minor illæsus: nec indiget restitutione. l. fin. C. si aduer. deli. l. fi. C. in quibus causis in integrum restitutio non est neces. l. minoribus. C. de iis, qui. vt indig. Notat Pau. de Castro consi. 90. incipiente, in Christi &c. 10 vltra ea, Modo ecclesia æquiparatur † minori, vt per Hostien. in summa de in integ. restitutio. §. secundo. & Spec. per totum in illo titulo, ergo & hospitale: quod ecclesiæ æquiparatur, vt præsuppositum, & per consequens tale delictum in omittendo nō nocuit hospitali fungenti iuribus minoris & ecclesiæ: & sic puto primam hanc rationem opportune deductam, & eam insolidum sine sequentibus sufficere. ¶ Secunda ratio pro hac societate disciplinatorum nigrorum, erat defectus monitionis non excitantis iustam negligentiam: nunquam enim fuerunt moniti isti gubernatores, vt facerent anniuersarium, quod certo tempore continuauerant: sed destiterunt non credentes necessariū, vel possibile propter defectum religiosorum: idcirco debebant 11 moueri. Et adduco † solennem theoricam Innocen. in capit. extirpandæ. ante finem. de præben. vbi dicit, quod in dispositione pœnali, quæ loquitur negatiue, puta si non fecerit, ad incurrendam pœnā, requiritur monitio: quia potest esse dubium, an iusta causa omiserit. Et sequuntur ibi Hostien. Ioan. And. domin. Anto. & alii, & dom. Anto. & Domi. in capitu. licet canon. §. 2. de electio. in sexto. & domin. Cardin. consilio 58. incipiente, dū reuerendus, & Bald. in l. & si post tres. in 8. col. & in repetitio. ff. si quis cau. & in authen. hoc amplius. in 3. col. C. de fideicōmiss. & Archid. & Domi. in cap. propter. 18. distin. & Bald. & Imo. in l. si mora. ff. soluto matrimonio, cum cōcordantiis. Et si diceretur, non procedit hoc, vbi est appositum tempus, ut hic in verbo, omni anno, semper, & in perpetuum, secundum Bal. in l. 1. C. de despon. & Domin. dicto capitu. licet canon. & Petrus de Ancha. consilio 61. incipiente, pro clariori. Respondeo, quod istud tem12 pus per talia verba expressum, non constituit in mora, præsertim, quando multis annis & maxime ex probabili causa, nō fuerunt in mora, quia cessare aliquibus annis, & maxime ex probabili causa, non inducit moram: quia quilibet annus non est inductus loco interpellandæ obligationis, ut dicitur clare in sequē n ratione. Item, facit pro hoc glo. in clemen. quia contingit, in verbo singulis de reli. domi. quæ dicit, quod vbi sunt talia verba, singulis annis, sufficit paratum esse quando requiritur, maxime cum non dicatur, die tali, vt de hoc vltimo per Bartolum in l. 1. ff. de pe. lega. Et tanto magis requirebatur hic monitio: quia negligentia, vel intermissio anniuersarii non fuit ex leui credulitate, aut mera iniuria: sed ex probabili dubio: quia testamentum loquitur de fratribus, & tempore intermissi anniuersarij erant ibi clerici seculares, qui non dicuntur fratres proprie, secundum dom. Abbatem in capitu. excommunicationi. de rapto. & in cap. extirpandæ. §. qui vero. in vltima colum. quod vbicunque iusta causa tenet illum, & habet facere actum nunquam incurritur pœna. Et posito, quod clerici seculares sint illis subrogati ex priuilegio: tamen illud priuilegium, quod est iuris priuati probabiliter per istos ignorabatur. Nec obstat, quod aliquotiens fecerunt dici officium ab ipsis: quia per hoc non potuerunt ipsi inducere, quod illi repræsentarent illos fratres, vnde desistentia postea sequens non vitiatur ex hoc actus, qui solus non potuit per successores, vel ipsosmet rectores constituere incredulitate, data enim erat forma a testatore, scilicet quod a decem fratribus: 13 quæ forma seruari non poterat, & vbi est data forma, non † sufficit æquipollens, secundum Baldum & Imolam in l. prima. ff. de liberis & posthumis, & si esset æquipollens, induceret celeriorē expeditionem, ut probat gloss. in verbo, superiorem in capitulo, solet. de sententia excommunicationis in sexto. Cum ergo non posset seruari forma data a testatore, excusantur isti a pœna. Et quod esset data forma, patet ex verbis multipliciter consi14 deratis. Primo, quia dicit, † cum hac conditione & grauedine, & huiusmodi inducunt formam ſm Bald. in authentica, matri, & auiæ. in secunda colum. C. quando muli. tutelæ offici fungi pōt. 15 Item, † & secundo dicitur, ꝙ sint fratres decem, & non plures, nec pauciores, & talis modus, videlicet sic, & non sint vltra, inducit formam, ſm Bartolum in l. fina. C. de vend. reb. ciui. lib. 11. & 16 Bar. in l. de iis. ff. de transactio. Item & tertio apponitur † tempus, ergo est pro forma, secundum Baldum in authen. quæ supplicatio. C. de precib. Imperato. offerend. Dato ergo, quod isti clerici subrogati essent fratribus: tamen non satisfit testatori: q̄a pro forma loquitur de fratribus, & non sufficit, quod forma seruetur in æquipollenti: ut dictum est, & facit capitulum, cui. de præben. in sexto. Nec est verum, quod sit æquipollens: quia testator maiorem deuotionem habebat orationibus religiosorū, quam clericorum secularium, Item, appellat sanctam Annam monasterium. Cōsiderabat ergo locū, & personas modo vtrunque mutatum est, quia ibi non est monasterium, nec vita claustralis: ergo excusantur isti. Et ideo dicit Bald. in l. monumenta. 17 C. de leg. Testator † legauit patrimoniū suum fratribus certi ... ci: deinde omnes fratres recedunt, dicit ipse, quod patrimon... conuertetur in meliores usus, & non illi loco. Et dicit Saly. in l. 1. C. de inge. manu. qđ si aliquid relinquitur hospitali, & episcopus non vult, quod ibi sit hospitalitas relicta taliter conuertitur in pios vsus. Et negari non potest, quod ista induxerint probabilem causam arbitrandi, quod onus anniuersarij cesset. Nec istud fraudabat intentionem testatoris: quia omnia bona erant ad vsus pauperum. Dato ergo, & aliter non disputando qđ etiam istis clericis competiisset amplitudo adimplendi dicti anniuersarii, tamen credulitas istorum gubernatorum excusat eos a pœna, sic dixit supra dom. Abb. & dicit glo. in l. ... ff de cond. indeb. quod iusta causa excusat a pœna. facit glo. in capitu. cum venerabilis, in verbo, migrasse. de consue. per quod di18 cit ibi Petrus de Anch. quod prælatus tenens † priuatores fuit excusatus a pœna. q̄a reperit antecessores suos ita ... te, & dicit Bald. in cap. præterea. in a. colum. de testibus ... 19 quod probabilis † error facti, excusat a pœna. allegat ... in lege prima. de abige. Et dicit Angel. in l. ex consensu ... ff. 20 de appellatio. quod quælibet colorata causa † excusat a pœna. Et dicit dom. Abb. consilio 4. quod magna verecundia excusat tal21 tem, a pœna † mulierē adulteram, quæ non clamat propter imminentem verecundiā. Quæ omnia & singula probant plus, quā in secunda ratione deducatur, quod iusta causa tenuit istos, & quod excusantur a pœna posita in testamento, ... hæc secunda ratio insolidū etiam per se sufficeret, sequitur ... fortior, &c. ¶ Tertia ratio dicitur iuridica purgatio moræ, ... dicti guberna22 tores hospitalis imitantes regulam bonarum conscientiarū, quarum est, culpam timere, vbi culpa minus reperitur. capitu. a. de obser. ieiu. quinta distinctio. Et quod ... ab ea vice, qua destiterunt, obtulerunt instanter dictis clericis dictæ S. Annæ, pecunias pro anniuersario faciendo, & pro ... non facto parati continuare omni anno, secundum formam testamenti, & tamen clerici recusarunt. Et hoc ipsi non inficiantur. Modo ha23 bemus, quod † vbi est apposita pœna, & tempus non certi diei, sed annuatim, &c. ibi ad euitandam pœnam potest mora purgari, vt est solennis & approbata doctrina Barto. in l. 1. ff. de penu legat. in 2. col. versicu. nono ad §. quod si in annos. vbi quærēs quæ differentia sit, an aliquid debeatur singulis annis, an semel tan24 tum: † Concludit, quod quando certus dies apponitur, euentus diei constituit in mora, & hoc est quando dies est apposita causa differendæ solutionis. Secus, si causa multiplicandæ obligationis: ut in legato in singulos annos. Nam non est conueniens, quod eodem tempore oriatur actio, & mora constituatur. l. ꝙ dicimus. ff. de solutio. Ideo admittitur purgatio moræ, vsque ad litem contestatam, nisi poneremus appositam aliam ob causam, diem causa differendæ solutionis, puta in singulos annos, in paschate, ꝙ non est in casu nostro, ita residet Barto. & glo. ibi in verbo, per singulos, & in verbo, ꝙ si in annos. Et ita reassumunt Anto. & Imo. in l. si insulam. ff. de uerborum obligationibus. & Barto. in repetitione. l. & si post tres. in 3. col. si quis cantionibus. facit. cap. potuit. de locato. vbi de hoc est casus recte in25 tuenti. Et ideo dicunt doc. præallegati, ꝙ ita limitatur regula † dicens, ꝙ vbi est apposita dies, mora nō purgatur; quia uerum vbi est apposita causa differendæ solutionis. Propterea solēnis Pau. de Cast. consilio 50. incipiente, in Christi. & vltra ea, quæ superius, extolit doctrinam Bar. præallegatam, & per ipsam consuluit in fauorem hæredis, qui tenebatur ex testamento omni anno facere certum quid sub pœna priuationis, ꝙ possit morā purgare: quia sufficit, ꝙ illud tempus operatur unum effectum: quia multiplicat legatum, vt tot sint legata, quot anni. Et sic in simili dicit gl. 5. quæ incipit, hoc quidem. in l. frater a fratre. ff. de condi. indebiti. Et decidit, ꝙ hic requiritur monitio, & iustius iudicis, sicut si tempus non fuisset appositū, prout dicunt Bar. & Bald. vbi non est dies apposita in authen. hoc amplius. C. de fideico. Et dicit, quod forte istud prima facie videtur extraneum, sed non est

D 3 attenta

attenta determinatione Bartoli pręallegata. Vndeconcludit, quod hæres euitat pœnam testamenti, purgando moram, & soluendo pro annis præteritis. Eosdem sensus imitatus idem concludo in proposito, quod si rectores hospitalis nigri offerunt soluere pro anniuersariis non dictis, & pro dicendis, euitant incursum omnis pœnæ. Et profecto quælibet istarum rationum insolidum ponit ad terram appetitum inueteratum habitantium in sancta Anna, & volentium discooperire vnum altare, ut aliud cooperiatur, quod non est tolerandum. Adducta in contrarium, sunt soluta supra in deductione istarum rationum

Laus Deo Omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Visitatio Monialium vni commissa specialiter, an ille, cui est commissa alteri ipsam committere possit, & a se subdicate: & Clausula in literis Papæ, de tua prudentia & probitate religionis zelo confidentes, an importet quod talis commissio personaliter exequatur, & non per aliū.

SVMMARIVM.

1 Actio antiqua non tollitur per nouam.
2 Instrumento in dubio standum est.
3 Iudex ordinarius delegato inhibere potest ex magna causa, ne procedat quando causa est maxima, non considerata a delegante.
4 Executor merus potest admittere exceptiones ex causa.
5 Pacis bonum & effectus reputatur magna causa.
6 Visitator generalis potest cognoscere male factum a visitatore speciali.
7 Breuis Apostolici verba, quæ dicunt, de tua prudentia & integritate, ac religionis zelo confidentes, quid operentur.
8 Maior vbi minori consentit, requiritur decreti interpositio & autoritas.
9 Visitator deputatus a Papa specialiter in aliquo loco, videtur adimere iurisdictionem ordinario.
10 Species derogat generi, quando euellitur a genere, vt species separata.
11 Vnio facta ex falsa causa, est nulla.
12 Professio dispar non debet esse in vno, & eodem collegio: quia talis diuersitas inducit discordiam ex diuersitate morum: & est dare duos pastores vni gregi. 3.
14 Quot capita, tot sententię.
15 Princeps vel alius rector confirmare se debet tam moribus eorum, cum quibus viuit.
16 Corpori vno plura esse capita, monstruosum est.
17 Regnum omne in se diuisum, desolabitur.
18 Dismembrationes habent fomentum scandali.
19 Iurisdictio semel assumpta à persona, ab ea persona abdicari non potest.

Consilium XXXV.

Dirige Domine verba mea in viā veritatis & iustitiæ. Consideratis dictis, & conclusionibus horum excellētium virorum, prima facie substiti: quia dicit Petrus de Anchara. in capitulo, pro hoc. de prębend. in 6. quod licet patriarcha Grandensis dederit specialem visitationem omnibus monasteriis suæ prouinciæ: tamen episcopus Castellanus qui nolebat more solito visitare, poterat per illum textum, & per 1 legem primam, C. de offic. pręfect. vrbi. Et quia antiqua † actio, non tollitur per nouam. l. quoties. ff. de actio. & obligatio. & dicit idem Petr. de Anch. post Bal. in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersi no. quod si consuetudo vel statutum confert executionem agendi alicui certę personę, & vniuersitas constituit alium ad agendum, ille ordinarius reuocatur, & sic uidetur potestas prioris esse cumulatiue ad ordinariū, non priuatiue. Præterea, posito, quod priuatiue, tñ ex instrumento facto ex parte prioris de consensu apparet in exordio: quia ex magna causa episcopus 2 impedit se ad faciendā illam diuisionem pro bono pacis. & † in dubio statur instrumento, secundum Bald. in c. 1. de feu. dato in vicem legis commis. & l. quamuis. C. si quis alteri vel sibi. Et ha-3 bemus quod ex magna causa † ordinarius potest se intromittere, & inhibere delegato, ne procedat, quando maxima est causa non cōsiderato delegante: vt probat singulariter tex. in l. si hominem. ff. mandati. Et ita per illum tex. signanter considerat domin. Abba. in capitulo dilecti. 1o viii. de appellatio. quod reputatur not. ad intellectum dicti capitu. studuisti. facit quod ipse notat in capitu. cęterum. in 3. colum. de re iudica. vbi dicit, quod 4 merus † executor potest admittere exceptiones ex causa, per d. l. si hominē. ergo ex causa magna potuit episcopus se intromittere in re commissa delegato. bonum enim pacis reputatur causa magna: per tex. singularem in cap. nisi esset. de præbend. & facit. cap. placuit. 99. distinctio. & quod not. Bald. & Saly. in l. pactū curatoris. C. de pactis cum similibus. Et dicit Bald. in l. si aliqua. 9 ff. de offic. proconsul. & legat. quod † visitator generalis potest cognoscere malefactum a visitatore speciali: per dictam l. si hominem. Et data negligentia habentis iurisdictionem, & priuatiue, & ordinariam potest ordinarius procedere: capitulo, irrefragabili. §. excessus. de officio ordinarij, quod ibi multum notat Dominus Abbas in capitu. cęterum. de iudiciis, & ibi bonus textus, cum similibus. ¶ Nihilominus istis non obstantibus, placet mihi conclusio facta per præfatos Iureconsultos, & ante omnia dico, quod Prior sanctæ Mariæ non potuit a se abdicare curam & regimen semel assumptum, & quod facit est nullum. Et 7 pōdero verba Apostolici breuis, dum in eo dicitur de tua † prudentia probitate, & religionis zelo confidentes, &c. Quæ verba operantur, quod non potuit committere alteri vices suas, ut decidit Innocentius in capitu. fin. de offic. deleg. Et refert ibi Ioan. de Imola in 10. colum. dicens hoc esse diligēter notandum: quia sępe in literis sunt talia verba importantia, ac si dictum esset: personaliter exequaris. secundum ipsum. Licet ergo Papa non exprimit nomen prioris: tamen contemplatur officium, & dignitatem prioris, & successorum propter regularem vitam. Et vult quòd actus personaliter expediatur. Oportet ergo consentire, quod episcopus gereret vices suas. Præterea non dicitur in instrumento, quod censerit, sed quod fuit præsens, & acceptauit vnam partem monialium. Modo sic, erat delegatus iste maior ordinario. vbi autem maior consentit minori, requiritur authoritas interpositio, secundum Innocentium dom. Anto. & Imo. 8 in capitulo, cum consuetudinis. de consuetu. Barto. Imo. & Roma. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquiren. hæredita. Archid. in capitu. seruitium. 23. quæstione secunda. Imo. in cap. cum vos. de iis, quæ fiunt a prælato Barto. in l. fin. §. necessitatem. C. de bonis quę liberis. cum concord. & authoritas debet pręcedere actum solennem. l. 1. in fin. ff. de euict. & Bar. in l. si tertius. ff. de aqua plu. arcen. ergo talis consensus nihil potuit operari. Præterea quod Papa dando istum visitatorem videatur adimere iurisdictionem ordinariam, est decisio Bald. in l. quod in terum. §. si quis. ff. de leg. 1. vbi dicit, quod prouincialis specialiter deputatus † ad uisitandum, excludit episcopum, per illum textum, & 9 ita tollitur opinio Petri de Anch. in capit. per hęc. in quo se firmat specialiter in fauorem fidei, ut ibi per Domin. in 1. col. & Ioan. de Ana. in capitu. excommunicamus. §. uolumus. de hæreticis. Et istud dictum Bal. allegatum contra, vt modo inspexi. & addo Bald. in authentica habita. in decima oppositione. C. ne filius pro patre. ubi in uisitatore distinguit, an sit datus motu proprio: & specialis non derogat generali. Aut ad petitionem visitandorum, & derogat, modo hic non est aliquid dictum de motu proprio: ergo præsumitur ad petitionem. capitu. si motu. in fine, de prębend. in sexto, & sic derogat ordinario, & dicit Bald. 10 in capitulo, penultimo de offi. deleg. quod species derogat † generi, quando euellitur de genere tanquam species separata a toto, sicut ouis remota ab ouili. Secus quando gratia coadunandi, vt ibi per eum, & hic non dicitur aliquid denotans coadunantiam. Pręterea, quod illa diuisio curę facta, sit ipso iure nulla, ultra prędicta, patet: quia fuit facta ex falsa causa: scilicet causa pacis, quæ causa fuit falsa: ut patuit ab euentu. Et ideo cū in instrumento specialiter dicatur, quod fuit facta propter pacē, & istud est falsum, actus uitiatur: sicut in simili dicimus de vnione, quæ 11 facta † ex falsa causa est nulla: ut consuluit domin. Cardinalis, consilio 99. incipiente, Papa munit, vbi dicit, quod licet regula, falsa causa, non uitiat dispositionem. l. cum tali. §. falsam. ff. de conditio. & demonstratio. tamen quando causa est adęquata dispositioni, ita quod disponens ea cessante non erat ita dispositurus, tunc falsa causa uitiat. l. 1. C. de fal. cau. adiect. leg. cap. quia etiam de consanguinitate, & affini. Et ita hic disponens non erat dispositurus, nisi fuisset bonum pacis. Si ergo causa nō erat uera, actus est nullus, poterat autem uidere superior quod iste 12 non erat modus pacis: quia dare duos † pastores diuersę naturæ, uni soli gregi, est facilimum ad discordiam. dicitur enim, Non arabis cum boue, & asino. cap. cum causam. de elect. & regere unam partem sub uno, & aliam sub alio, est de necessitate inducere diuersos mores, ex quo mores regentium non sunt 13 similes. Et ideo in vno † eodem collegio non debet dispar esse professio. cle. 1. de elec. in 6. Est enim satis difficile, quod mores inducti a clericis secularib. conformentur morib. Inducēdis a regularibus. Et ideo dicit. l. 2. ff. de origine iuris. necesse est reipublicę cōsuli per unum, & sic nō per duos & est natura apta ad dissentiēdū,

&

14 & † quot capita, tot sententiæ. l. quia poterat. ad Trebel. Ideo nō est mirum, si sequuta est zizania, & dispar complexio: quia gubernatio non emanauit a pari fonte. Inquit enim Philosophus entia no unt male disponi. pluralitas principum est mala, vnus 15 ergo princeps. Oportet † enim quod quilibet cōformet se moribus eorum, cum quibus viuit. cap. quisquis 15. distinctio. & hic vna pars non potest se conformare alteri monialium: quia quælibet pars habet legem separatam, & vnus superior non adaptat se stylo alterius, confessionibus, & similibus: & ideo turpis est pars postea vniuerso suo non congruens. cap. quæ contra. 8. dist. & ideo in euangelio dicitur: erit vnum ouile, & vnus pastor. Io. 10. hic autem facta sunt duo ouilia, & duo pastores, ergo male, 16 & dicit. l. 3. de offic. præfect. vigi. monstruosum est † vni corpo-17 ri date capita plura. Et alibi omne regnum † in se diuisum, desolabitur plene Oldra. consilio 94. & Baldus in l. imperialē. §. præterea ducatus, in principio. de prohi. feud. alie. Vnde tertio regū. 14. capitulo; Ego scindam regnum de manu Salomonis. Et 18 † illę dismembrationes habēt in se scandali fomentum, & quādo dicebam, ꝙ ex causa ordinarius impedit se hīc cessat, qa causa est falsa. Item consensus prioris nihil operatur, quia non po-19 test abdicare † iurisdictionem semel assumptam. l. legatus. ff. de offic. pro consulis. Oportet, quod prior iste assumat maximum clypeum seueritatis & humilitatis; ut de Moyse dicitur in capit. disciplina. 45. distin. & summis verborum ceremonijs leuia mulierum corda insectat, pręmissa missa spiritus sancti, & omni ceremonia sanctitatis adhibita, & asperam clausuram imponat, truncatis omnibus consanguineorum & in ignem ponentium colloquijs, & latratus earum contendat: & cum tempore domabitur earum leuitas, Deo inspirante.

Laus Deo omnipotenti.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Captus Pro armis, virtute prohibitionis factæ in ciuitate Lucana, an ex probationibus factis contra eum, veniat condemnandus. Testes posito ꝙ non possunt condemnari, an possint torqueri, si vacillant & variant. Testes si perseuerant in dicto suo contra captum, captus an debeat condemnari.

SVMMARIVM.

1 *Probationes in criminalibus debent esse clarissimę.*
2 *Testis vnus ad hoc vt sufficiat in probando contra aliquem, debet esse omni exceptione maior.*
3 *Testis infamis infamia facti, non est omni exceptione maior, & non sufficit eius testimonium ad condemnandum.*
4 *Mulier in criminalibus de iure ciuili non repellitur a testificando.*
5 *Minor 25 annis in criminalibus non admittitur.*
6 *Testes viles & vacillantes qui offendunt aures iudicis, possunt torqueri.*
7 *Tortura in criminalibus, in teste causatur ex culpa per imperfectam, & variam locutionem & præsumptionem falsi, & vilitatem personæ. & talis tortura etiam de iure Canonico admittitur.*
8 *Testis ad hoc vt repellatur à testificando, non sufficit accusatum inquisitum, & conuentum, sed condemnatum esse.*
9 *Testis infamis infamia facti, qui in criminalibus repellitur; fallit quando testificatur cum tormentis; quia tunc valet.*
10 *Minor 25 annis, qui in criminalibus repellitur, ex defectu ętatis tamen acceptus & examinatus, facit solenne inditium.*
11 *Testes duo amici, qui propter amicitiam non faciunt integram fidem vbi duo requiruntur, si sunt tres, suppletur per illum tertium, etiam si sit amicus, defectus amicitiæ omnium trium.*
12 *Mulieres sunt plus verbosæ, quam viri.*
13 *Testes debent concordari, & concordantur per possibilem multiplicationem actuum.*

Consilium xxxvj.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Magnifice pretor Lucanæ, pro plena satisfactione animi vestri, considerau, quod in facto Andreę mocitus Lucani capti pro armis, virtute demonstrationis sunt tria substantialiter examinanda, videlicet primo, vtrum ex probationibus factis Andreę sit condemnandus. Secundo, posito quod non, vtrum testes possint torqueri. Tertio, posito, ꝙ sic, vtrum si perseuerant in dicto suo, debeat sequi cōdemnatio. Ad primum videretur quod esset condemnandus, per ea, quæ dicā in vltimo dubio. Sed contrarium puto verius: quia in crimina-1 libus † debent esse probationes clarissimę. l. sciant. C. de probat. 2 cum similibus. Maxime hic, vbi † statutum vult, ꝙ sufficiat vnus testis, cum denunciatore, & ideo quod admittatur probatio priuilegiati, scilicet vnius testis omni exceptione maioris, vt traditur in capitulo, proposuisti de probatio. & in capitulo primo. de consangui. & affini. & in l. theopompus. ff. de dot. præle. Modo testes adducti contrarium optima ratione non probāt. Quia Iacobus est infamis infamia facti, saltem, per text. cum ibi notatis in capitu. omnipotens. de accusa. attento processu contra eū 3 formato Pisis. & testis † infamis infamia facti non est omni exceptione maior. Bald. in l. optimam. C. de contrahen. stipulatio. Et non sufficit talis testis ad condemnationem simpliciter, secundum not. in capitu. testimonium. de testi. maxime, per Pau. de Leaza. & per Bartolum in lege prima. C. de sacrosanct. eccle. Similiter non sufficit dictum Ioannę: quia est defectus in persona & in dicto. in persona propter vitam turpem probatam te-4 stibus. Et ideo quamuis † mulier in criminalibus non repellatur de iure ciuili: Specul. de testibus. §. 1. versicu. Item, quod est mulier. glo. in summa. & in capitulo, ex eod. 15. quæstio. 3. & in capitulo forus. de verbo. signific. fallit tamen si quęstium corporis sui facit l. 3. § lege Iulia circa medium. ff. de testib. est etiā defectus in dicto suo: quia contrariatur Iacobo, qui dixerat, quod alius non vidit Andream armatum, nisi ipse, & Franciscus. Et tamen ipsa dicit se una cū Iacobo auditisse Andreę furioso alias furenti, ne impetū faceret, & sic dicta ista adinuicem repugnant. 5 Similiter Peregrinus non probat: quia in † criminali nō admittitur minor. 25. annis l. minti. & in l. in testimonium. ff. de testib, 4. quęst. 3. §. testis. & §. item in criminali. & Host. in summa. de testi. §. quis possit. versiculo ętas. Et ideo, attentis defectibus, non video quomodo in criminalibus possit sequi condemnatio ex eo, quia variant inter se, dum mulier dicit Andream habuisse thoracem quia tetigit eum: & Peregrinus dixit eum sine thorace: & mulier dicit se vidisse in ostio: & denuntiator dicit per viam. ¶ Ad secundum dubium, dico breuiter, quod Iacobus & Ioanna debent torqueri, aut aliquo graui metu tormenti, & alia afflictione, quam tortura affligi: quia concurrūt in eis 6 ea quæ † debent inducere torturam in testibus, videlicet, quia personę viles, & quia vacillant, & offendunt aures iudicis, &c. l. nullu. n. C. de testib. prout loquitur Bartolus in l. ex libero. ff. de quæstionib. Ioannes Andreas, & do. Antonius in cap. cum in contemplatione. de regulis iuris. Baldus in repetitione l. cūctos. in principio. C. de summa trinitate, & fide catholica. & Archidiaconus & dominus Antonius in capitulo, illi qui. 5. quæstione. 5. in summa. & ibi Archidiaconus & glo. 15. quæstione. 6. in summa. & ibi Archidiaconus & non est torquendus ipse denunciator, neque Peregrinus testis: quia in eis non sunt dictæ qualitates, neque de necessitate est, quod omnes testes torqueantur, secundum Baldum in l. data opera. in decimatertia col. C. qui ac-7 cusa. Causatur † autem tortura nō sine culpa testium: sed imo ex eorum imperfecta, & suspecta locutione, quæ arguit præsumptionem falsi, attenta personarum vilitate. Et hoc permittitur etiam de iure canonico. dicto capitulo illi qui. concordant supra allegata. ¶ Ad tertium, vtrum data perseuerantia in dictis, & maiori consonantia veritatis ex tortura, debeat sequi condēnatio. Omissis verbis non necessarijs, videtur mihi, quod sic: primo respectu inefficacis defensionis. Secundo respectu inefficacis probationis alias defensionis. Et quod Iacobus hoc modo 8 ex tortura repetitus, sit idoneus, ꝓbatur primo qa † non sufficit testem fuisse accusatum, inquisitum, ac etiam cōuentū, ad hoc, vt repellatur a testimonio: sed oportet, quòd sit condemnatus, secundum glo. & omnes in c. super eod. el primo de testi. nisi in certis casibus, de quibus per Imolam ibi. Non obstat, quod infa-9 mia † facti repellit in criminalibus. textus, & ibi omnes in dicto cap. testimonium. Et est indubitatum: quia fallit, vbi deponit cū tormentis, secondum Baldum in repetitione d. l. cunctos populos. in secunda col. ibi: vt non nisi in tormentis & idem vult dominus Cardinalis in dicto capitulo, testimonium. addens, quod si non torqueretur, admittitur, in subsidium, ut perueniat ad torturam rei, non quo ad ferendam sententiam in principali vigore, ergo statuti solus iste textus sufficeret. Accedit testimonium mulieris, cui similiter non obstat infamia facti, adhibitis torturis & tormentis. Et accedit testimonium Peregrini: quia examinatus facit indicium, vnde dicit Baldus in capitulo primo circa 10 prin. de confessis quod † minor, qui ratione defectus ætatis nō debuit examinari, examinatus facit solenne indicium allegat l. finalem. C. ad Syllanianum. Cum quo dicto concordat Salycetus in l. fin. C. de quæstionibus. dicens ad hoc esse gl. singularem in l. fin. C. de iis, qui. vt indignis. & facit glo. in versiculo, admittendus, in l. 3. in prin. ff. de testib. per quam dicit ibi Florianus singu-

lariter probati, q licet testis in aliqua causa repellatur vt suspectus a testimonio, facit tamen indicium & repellitur a testimonio, & fortificat dictum Iacobi, qui solus sufficit. & qui nō debuit examinari, si examinatur, facit indicium, late probat Ludouicus in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimonio. est dictum Innocentii in capitu. cum dilecti. & in collatione cum indicio prosequendo ad inquisitionem, non ad litem faciendam: vt eleganter per Baldum in lege, seruos. C. de testibus. &c. Confirmātur ista ex dicto Baldi, in lege, præscriptione. in prima columna: versiculo, quinto quæro. C. si contra ius. vbi dicit, quod exceptio contra vnum testem, in quo non pendet substantia probationis, de qua apparet per alios testes, non impedit processum ordinarii & dicit Imola in lege, qui testamento. in prima colum. ff. de testa. § quæ autem testamento. quod † licet testes amici propter amicitiam non faciant integram fidem .l. 3. in principio, in versiculo, amicis. de testibus. si tres testes amici producti vbi duo sufficiebant integri, supplebitur per illum tertium superfluum defectus amicitiæ omnium trium. & est glos. notabilis in lege tertia. §. 1. in verbo, numerus. & ibi Iacobus Buttigarius, ff. de testibus. In proposito sufficiebat vnus, vnde si sūt tres non habentes inhabilitatem sui dicti insufficientē, ille tertius superfluus supplet. vn de dicit Angelus consilio primo, quod sustentauit dictum testis domestici, qui habebat testes idoneos, quod intelligunt Baldus & Angelus in lege, si quis ex argentariis. §. 1. ff. de edendo, quando testis non est ex toto inhabilis: nā alius supplere non potest, quod nullum est. & idem Salycetus in dicta lege, in bonæ fidei. in 10. columna. C. de rebus creditis, & si cert. peta. Cum ergo Iacobus non est ex toto inhabilis, suppletur nedum ex vno, sed ex duobus non ex toto inhabilibus, dato quod in quolibet sit aliqua inhabilitas, Sed ex quo sūt duo vltra eum sufficiunt, sicut de tribus amicis dicit Imola in dicta l. qui testamento. Non obstat, quod de veritate eorum dicitur. qa attento quod factum fuit de nocte, impossibile est, quod p omnia concordent. Et ista stant quod Iacobus dicit se vidisse p viā, & Ioannem dirimisse litem, & Ioanna non negat, imo asserit, q portauit etiam per viam quando dicit quod associauit, visū fuit Iacobo non dicere de illa diuisione litis: quia nō faciebat ad propositum delationis armorum per ciuitatem. Sed mulier plus [12] dixit, vt † verbosior more mulierum. Nec impugnat q vnus testis dicat quod habuit thoracem, & fœmina contradicat: quia potest esse quod ipsa non vidit, nec tactus fuit ille ad hunc finē, vt sentiret, an eam haberet, quia dicit, tetigi, vt sentirem hoc. sed dicit se non vidisse & sensisse thoracinam: potuit enim credere, quod esset sola diplois, & in hoc multum prudenter habet arbitrium vestrum cogitare & meditari: quia apostiliter testium trium friuole mouet se. Ad testes productos pro defensione, omissis verbis, non credo, quod aliud probent, vnica ratione: quia possibile est, quod quando viderunt rixam, ille esset inermis, & tamen paulo post ille assumpserat arma, & hac secunda [13] vice non viderit eum. Et ita semper † dicitur in testibus contrariis, quod concordantur per possibilem multiplicationem actuum: & contrarium de teste oportebat probare pracise de hoc, & de identitate actus, ad hoc, ut diuidatur probatio eius, secundum notata per omnes post Bartu. in l. non solum §. sed vt probari. ff. de noui operis nuncia.

Felinus Sandeus.

Argumentum,

Beneficium Amissum per sententiam, quę transiuit in rem iudicatam, an ille, contra quē est lata talis sententia, huiusmodi beneficium repetere possit, & ei obstet quod non appellauerit a collatione alteri facta.

SUMMARIUM,

1. ☞ *Infamis in iuditio comparere non potest.*
2. *Infamis dicitur ille, qui est eiectus propter inobedientiam: ut in clerico & religioso, & est infamia iuris.*
3. *Infamis non potest promoueri ad beneficium.*
4. *Spoliatus qui dicitur ante omnia restituendus, fallit quando sibi obstat notorius defectus. quia tunc non restituitur ante omnia.*
5. *Religionis alterius ingressus per monachum factus tollit omnem maculā, scilicet quo ad actus temporales: ut possit esse in iudicio, qui prius esse non posset sed ad actus spirituales remanet macula & inhabilitas.*
6. *Religio tollit maculam peccati: sed non iuris, vel facti.*

Consilium xxxvij.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Omnibus ruminatis, non audeo concludere, quod iste poterit repetere beneficium. Primo nō appellauit a collatione episcopi; ergo ille actus extraiudicialis, scilicet tacendo; transiuit in rem iudicatam. capitulo, concertationi de appellatio. in sexto. Secundo, aduersarius possedit decem annis pacifice; ergo præscripsit respectu illius glo. singularis in capitulo, contingit. de dolo & contumacia. Non ob[1]stat, quod lis fuerit contestata: † quia iste non potuit comparere in iudicio; per l. si quis maior. C. de transactionibus. propter infamiam. Tertio, aduersarius possedit plusquam triennio; ergo obstat dicta regula, cui responsio prędicta non satisfacit. Et licet posset aliter responderi, tamen non acceptaretur in curia. Quar[2]to, † & fortius eiectus propter inobedientiam est infamis infamia iuris. Hostiensis de apostatis. §. qualiter. post principium. de maioritate & obedientia. §. fin. quia dicitur reus fracti voti solennis in quo promisit obedientiam, & sic periurus; capitulo, cum [3] in ecclesiis. in fi. de maioritate & obedientia. modo infamis ſ nō potest promoueri ad beneficium, secundum dominum Abbatem, & omnes in capitulo querelam. de iureiurando. Si dice[4]tur, † spoliatus ante omnia restituitur. Solutio; verum, nisi obstet sibi notorius defectus capitu. ad petitionem. & ibi Doctores de accusationibus. capitulo quoniam. de filiis presbyter. Quod iste sit notorius, patet quia confitetur se ex inobedientia eiectum capitulo finali, de cohabitatione clericorum & mulierum. Nec potest dici ob aliud eiectus, quia regula Prædicatorum solum in casu incorrigibilitatis admittit eiectionem. Si di[5]cis, ingressus † alterius religionis tollit omnem maculam; in authentica, de monachis. in principio. Soluitur, Primó illud est verum, quoad actus temporales; puta, quod possit esse in iudicio, qui prius non posset. Et ideo illud bene prodesset ad validandam dictam litis contestationem, nisi alia obstarēt, & de hoc glo. in capitulo, cum deputati. in glo. 1. in fine, de iudiciis. Sed ad actus spirituales remanet macula, secundum glo. in summa 56. distin. dummodo sit macula ex proprio delicto. Secus si anatu[6]ra, secundum Domin. ibi. Secundo religio † tollit maculam, scilicet peccati, sed non infamiam facti, vel iuris. glo. est expressa in dicta authētica de monachis. in principio. Res subtilizari posset ista tollendo, sed non cum securitate conscientiæ. Veritatem amori præponens, subsistere cogor.

Felinus Sandeus.

Responsio pro veritate.

Argumentum.

Scrutinij Forma in electione quomodo fiat. & Scrutinium non fit, nisi in electione prælatorum maiorum, & habentium iurisdictionem; non antem in electione inferiorum.

SUMMARIUM.

1. *Scrutinij forma est difficilis; & in ea multi etiam viri perfecti deficiunt.*
2. *Scrutinium in omni electione non est fiendum, nisi illorum prelatorum, qui habent iurisdictionem ordinariam, & cognoscunt de criminalibus & ciuilibus causis; in alijs sufficit, quod conuentus & congregatio eligat.*
3. *Monasterium qui acceptauit, & induxit aliquem ad ingrediendum eius monasterium, vt eius bona haberet, & spe lucri, debet priuari dictis bonis, & tamen professio facta a monacho, valet.*
4. *Monasterium pro monacho ingrediente pretium aliquod recipere non potest, etiamsi sit pro sua cella.*
5. *Petitio eius, qui cogere potest, facta in aliquem, si sequatur solutio, vel factum tales petitionis, non dicitur talis solutio spontanea, etiam si cesset petitio.*
6. *Monasterium, quod est pauper & non potest facere expensas victus, omnibus eum ingredientibus; si nouitius monachus vult ingredi, talica su monasterium pro eius victu licite potest petere expensas secundum Tho. de Aquino, nec est simonia.*
7. *Simonia mentalis aboletur per pœnitentiam.*
8. *Iura semper ponderant actiones hominis verbis expressas non corde retentas.*
9. *Ordinandus ab episcopo, si quid notario offert, vel episcopo presentat, est simoniacus, & a solo Papa potest dispensari.*
10. *Religiosi non excusantur ignorantia iuris, nisi sint monachi, qui nunquā exeunt monasterium.*

Consi-

Consilium xxxviij.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ.

Ad primum quæsitum præmitto, quod dicit glo. in capit. cum expediat, de elect. in 6. 1 † quod forma scrutinij difficilis est. In qua multi, & viri perfecti, deficiunt † ignorantes practicam, facit illud Psalmistæ: defecerunt scrutantes scrutinio. Secundo præmitto, quod si in elect. interuenit purus & immaculatus consensus eligentiū, dato quod in forma electionis vel scrutinij sit erratum: & ex hoc electus possit turbari in foro contentioso; tamen in foro conscientiæ tutus est electus, quo ad Deum, quando maior & sanior pars elegit eum purè & sine fraude Nam illæ formę solum sunt inuentæ ad euitandam fraudem, qua cessante stat Deus conscientiæ purę electi, licet forus fori stet dicto eius, secundum Innocentium in capitulo, quia propter. de electionib. & Petrus de Ancharano in regula, possessor de regulis iuris, in 6. & dominus Abb. in cap. 6. in fine. de restitutio. in integrum. Et traditur in capitulo, quia 2 plerique. de immunitate eccles. Tertio pręmitto, † quod non est vtendum scrutinio in omni electione, sed solum in electione episcoporum, & illorum pręlatorum, qui habent iurisdictionē generalem, & cognoscunt de causis criminalibus, & ciuilibus: vt Episcopi, & Abbates. Sed in electionibus pręlatorum inferiorum abstis, vt sunt priores & similes, sufficit, quod conuentus congregatus eligat, & sufficit maior pars secundum glosam, secundam, & doctores in capitulo, sicut. de electione, in sexto. & glo. finalis, & doctores in capitulo, si cui. de electione. & Io. And. & dominus Antonius in dicto capit. quia propter. ¶ His præmissis, ex quibus tamen trigesimum dubium petitum non esset necessarium, dico, quod vbi sunt electores adeo pauci, non fit scrutinium secundum Hostiensem, & dominum Abbatem in dicto capitulo, quia propter. Possunt ergo primo eligere per viam inspirationis, vt ibi, versiculo, nisi. Si aūt oēs in vnum non conuenunt, poterunt eligere, aut seruando formā scrutinij, eo modo quo possunt, puta capiendo vnum scrutatorem cum notario, tenendo opinionem antiquorum, quod de necessitate nō debeant esse nisi tres vel poterunt eligere more antiquo sine aliqua forma. Et cum sint pauci, non compelluntur compromittere, vel transferre volunt suum in alios, cum ipsi fidelius possint ipsum prosequi. ¶ Forma autem scrutandi scrutatores, reperitur diuersa. Communis est, vt duo ex eis scrutentur tertium. Et est vtile secundum Ioannem Andream, vt primo scrutentur seipsos, nec reseruentur in fine, quia cum aliorum vota sint eis nota, posset electio pendere ab eorum potestate. Et est vtile, vt cōuentus hoc exprimat a principio, vt duo ex eis scrutentur tertium ante scrutinium aliorum. Scribere vota pertinet ad ipsosmet scrutantes, quorum officium in hoc est approbatum. communiter tamen tenetur, quod notarius possit adhiberi, etiam laicus, sm dominum Albericum late in d. capitulo, quia propter. tamen non est opus scrutinio: tum quia pauci, tum quia prior.

3 ¶ Secundus casus † est dubitabilis & periculosus. Prima facie videretur, quod professio deberet tenere: & tamen monasterio de bonis istius nihil deberi; quia quoties sub spe lucri aliquis inducitur ad religionem, & apparet ex coniecturis, quod monasterium desiderat eius bona: tunc in odium monachorum priuant bonis, & professio valet. textus est vigesima quæstione tertia, c. constituit. per quem dicit Ludouicus Romanus se ita respondisse auditoribus de Rota in l. 1. §. si stipulati. de verborum obligationibus. notat Speculator de statu monachorum quasi in fine. & ibi in allegatione quadragesima septima, & glo. & dominus Abbas in capitulo, in nostra. de sepulturis. & Dominicus in capitulo, non solum. de regularibus, in 6. & Bald. in authentica, si qua mulier. in vltima column. C. de sacrosanctis ecclesijs. & hoc in themate apparet, quod prior volebat istum recipere, nisi ille flexisset cum compromissione pretij, & tertij. vnde lucrum 4 dedit causam consensui. Nec obstat † quod capiet pretium pro cella: quia etiam pro proprio vsu in talibus nihil exigitur. capitulo, ex multis 1. q. 3. & dicto, capitulo, constituit cum quicquid monasterio applicatur, semper sit ad pium vsum. Non obstat quod prior recessit a petitione; quia ex quo declarat intentum suum, videtur postea nouitius quasi exactus hoc fecisse: quia dicit Ioannes Andreas in capitulo, præterea. de iure patronatus. quod vbi 5 † præcessit petitio eius, qui potest cogere, nunquam solutio sequens dicitur spontanea, etiam si cesset petitio. Et ideo in casu vbi videtur, quod esset locus capit. quoniam. in fine, de simonia, & pœnæ ibi appositæ, nisi Papa dispensaret, vel eius pœnitentiarij nihilominus bene cogitando, quod testamentum nouitij tenet; quia adhoc, vt gesta per prælatum noceant monasterio, oportet, quod fiat communicato consilio conuentus. glo. est in capitulo, cum dilectus. de ordine cognitionum. Modo in isto actu fuit solus prior: ergo solus non nocet monasterio. Et si diceretur, quod illud procedit in quæsitis, non autem in quęrendis vt dicit gloss. in capitulo, cum dilectus. de regulis iuris, in 6. & Baldus in l. si pupillorum. C. de repudianda hæreditate. & Federicus consilio 9 Respondeo, quod statim condito testamento imo facta professione, est quæsitum ius monasterio, cui solus prælatus non præiudicat. Et si quis diceret, quod delictum pręcedens tollit ius futurum: Respondetur ex sequentibus, quod non fuit delictum. Considerandum ergo est, quod non præcessit pactū, sed intimauit prior nouitio ordinationem superiorum, & incommoditatem monasterij, & nihil petijt, & etiam nouitius dixit se nihil prouisurum. quo casu dicit doc. meus sanc. Thomas de Aquino, secunda secundæ quæstione centesima, articu-6 lo tertio in fine, quod propter ingressum monasterij, non † licet aliquid exigere, vel accipere quasi pretium, tamen si monasterium sit tenue, & non sufficiat ad tot personas nutriendas, gratis quidem debet ingressum monasterij exhibere, & accipere aliquid pro victu personæ, quę in monasterio recipitur. hæc ille. Modo cum pro cella facienda opes monasterij impręsentiarum non sufficerent, licitum fuit recipere præsertim, quia dicitur in casu, quod conuentus ipsum pure recipit. Et idem si forte prior cogitabat in corde, quod eum nullo modo recepisset, nisi ei decimam dedisset, ista fuit simonia mentalis, 7 † quę actum non vitiat. sed aboletur per pœnitentiam eo modo, quo alia peccata mortalia, capitulo finali. de simon. Non obstat quod pręcessit petitio; quia dictum Ioannis Andreę in capitulo, præterea. de iure patronatus, debet intelligi, quando ille petijt, qui poterat cogere nō soluentem, & non reuocauit petitionem, licet etiam non perseuerauit in ea. Sed hic neque petens poterat cogere, neque perseuerauit in petitione: imo reuocauit, & posuit illum in libertate. Si vero testando habuisset hanc credulitatem quod nisi sit testatus, fuisset receptus; per hoc non vitia-8 tur testamentum, nec professio, sed sibi, vt dixi de simonia † mētali iniungi debet pœnitentia. Iura enim semper ponderant actiones verbis expressas, non corde retentas. Ad tertium ca-9 sum † de ordināte, non dubitandum, quod est simoniacus & a solo Papa potest secum dispensari. prima quęstione prima, erga. & capitulo penultimo, de simonia. Si vult ordinatus soluendo vel dando aliquid notario, vel episcopo pręsentare, est simonia, & a solo Papa secum dispensatur, secūdum Calderinum, dominum Abbatem, & Cardinalem, in capitulo, de simonia. & Imolam in 10 capitulo, post translationem, de renunciat. & religiosus † non excusatur ignorantia iuris, secundum Hostiensem in dicto capitulo, quoniam de simonia. Tamen excusatur iste, si est Carthusiensis: quia subdit Hostiensis: nisi sint monachi, qui nunquam exeunt. Et ideo credo illum non esse simoniacum, si ignorabat ius, & de hoc statur dicto suo in conscientia, & etiam extra, si per coniecturas excusatur, secundum dominum Cardinalem, in clementina. 1. in principio, in trigesima nona quæstione, de priuilegijs.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Matrimonium Seu sponsalia an dicantur cōtracta in hunc modum. Mater puellæ interrogata pñte eo, qui puellā petebat, an promitteret in sponsam, & vxorem filiam tali, respondens, quod sic, & viro, qui eam petebat, dicente, & ego eam in vxorem accipio. Item absente viro coram matre puella vocata, & ei dictum, Mater tua maritauit te tali, es contenta, & ipsa respondit: Domine ita ego sum contenta de eo, quod mater mea fecit. & hoc dicto mater iterum dixit se esse contentam, an sint contracta sponsalia, & matrimonium inter eos.

SVMMARIVM.

1. *Matrimonium seu sponsalia an sint de præsenti vel de futuro, cum de hoc est probabile dubium, semper pro præsenti est iudicandum, etiam quod communis opinio esset de futuro, & vnus solus doctor probabiliter teneret de præsenti, illi soli standum est.*
2. *Matrimonium consistit in sensibili actione suscipientium sacramentum secundum Richardum de media villa, in quarto senten.*
3. *Matrimonio contrahendo non requiritur, quod consensus simul prestetur, sed sufficit quod vnus per prius, alter per posterius eo durante accedat.*
4. *Voluntatis mutatio, non presumitur.*
5. *Matrimonio responsio facta ex interuallo non nocet.*
6. *Consensus quod statim interuenire debet, est speciale in stipulatione.*
7. *Matrimonium per verba Angeli fuit contractum inter Deum & virginem Mariam: & quomodo.*

8 *Virginalis pudoris in matrimonio seu sponsalibus contrahendis est non ita præcise consentire.*
9 *Virginalis pudoris non est de per se maritum suscipere seu partitum eligere, sed parentum expectare iudicium.*
10 *Matrimonij exemplum trahere de Beata Virgine ad alia matrimonia licet.*
11 *Matrimonium de præsenti non de futuro, ista uerba important: mater tua maritauit te.*
12 *Sponsus & maritus, differunt: sunt tamen correlatiua.*
13 *Sermo & locutio alicuius loquentis, refertur & interpretatur secundum illud quod loquitur.*
14 *Matrimonij verba inter contrahentes, debent interpretari, quod si non ualet vt agitur, valeat ut valere potest.*
15 *Feudum concessum sub his verbis, Titius prædecessor meus concessit patri tuo tale feudum, sic & egu tibi concedu illud; si non apparet talem prædecessorem concessisse, an talis concessio valeat.*
16 *Procurator dicens & faciens plusquam habet in mandato præsente domino & tacente, obligat ipsum dominum etiam ad pœnam.*
17 *Procurator excedendo fines mandati, sciente seu præsente domino, nisi reuocetur, dicitur fieri a domino.*
18 *Iura contentantur ea probatione, quæ haberi potest ubi probatio est difficilis.*
19 *Iudicandum est pro matrimonio in dubio.*

Consilium xxxix.

DIrige Domine verba mea in viâ veritatis & iustitiæ. A principe philosophorum eleganter scribitur in lib. Ethicorum, cap. secundo: disciplinati est in tantum certitudinem inquirere, secundum vnum quodque genus, i. quantum rei natura suscipit. quam sententiam uerificare oportet in hac pulchra dubitatione nata in inclyta ciuitate Mantuæ. Et ea talis est, vtrum videlicet inter dominum Paulum de Crema, & Ceciliam dominæ Claræ, sit contractum matrimonium, an vero sponsalia? quoniam interrogata ipsa mater, an promitteret filiam absentem in vxorem dicto doctori præsenti: Respondet quod sic. & ipse dixit, & ego eam in vxorem accipio. demum absente dicto doctore, vocata Cecilia, coram matre & patruo interrogata fuit in hunc modum videlicet; mater tua maritauit te domino Paulo, ea contenta? Respondit, *Messersi, io sono contenta di chi ha fatta mia madre.* Et hoc dicto mater sua iterum dixit se contentam. Dico ergo in hoc eleganti & quotidano dubio, quod inter dictas personas est matrimonium contractum & omissis non necessariis, procedo quanto breuius possibile est, vt est moris mei in cunctis. & facio quædam præsupposita, deinde induco quædam motiua. ¶ Præsuppono, quod vbicunque de
1 verborum virtute oritur probabile dubium, an † sint de futuro, an de præsenti, semper iudicandum quod sint de præsenti, secundum Ioannem Andream post Hostiensem in capitulo ex parte, ante finem. de sponsalibus, per textum in capitulo, licet ex quadam. in fine, de testib. & in capitulo finali, de re iudicata. Addo etiam quod si communis opinio doctorum teneret, quod essent de futuro, & vnus solus probabiliter teneret, quod essent de præsenti; eius opinioni standum est: vt eleganter dixit Hostiensis in capitulo, si vir. de cognatione spiritu. & sequuntur ibi do. Anto. & do. Abb. & Imo. in lege 1. ff. soluto matrimonio. & do. Abb. in c. fi. de re iud. aliàs cõis opinio sit imitanda. decimanona distinctione cap. in canonicis no. do. Io. And. in cap. 1. de constitutionibus cum similibus. ¶ Item præsuppono verba Richardi de media villa, in quarto sententiarum distinctione vigesimasexta, q. 4. articulo secundo in responsione ad primum argumentum, di-
2 co qd' matrimonium † consistit in sensibili actione suscipientiũ sacramentum. vnde verbum prolatum ab altero eorum habet rationem materiæ, & verbum secundo prolatum ab alio, rationem habet quasi formę, eo modo verba sunt formata in sacramento. Sicut enim cum verbum accedit ad elementum, fit sacramentum, vt ipse prius probauit. Ita cum pręcedit verbum viri dicentis: accipio te in vxorem: & sequitur verbum vxoris cõ
3 sentientis, fit sacramentum ex materia & forma. ¶ Item † præsuppono, quod ad matrimonium cõtrahendum non requiritur quod consensus præstetur simul ex eodem tempore, sed satis est, quod vnus consentiat per prius, & eo durante in proposito suo põt alterius consensus accedere ex postfacto, secundum Hostiensem ☞ in capitulo, dilectus. de sponsalibus. quem sequuntur ibi, *omnes* doctores excepto domino Abba. qui dicit, quod licet illud sit æquum, & tenendum in practica, tamen de subtilitate iuris contrarium esset dicendum, propter glossam in lege, consensu. ff. de actionibus & obligationibus. & in lege 1. in fi. ff. de contrahenda emptione. Sed illę glossæ non obstant: vt late videntur ostendere ibi quidam nouissimi: quos non recito aliter: & licet ipsi non dicant, verba sua sunt vera. Ludouicus Romanus in lege, stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verborum obligationibus. Bene facit, quod not. do. An. in c. si inter. versiculo, quærto primo. de sponsalibus. vbi dicit, quod si vir dicat, accipio te in vxorem, & illa non respondente recedat, deinde ipsa respondeat, & ego te
4 in maritum: est matrimonium, nisi probetur illum dissensisse, quod † in dubio non pręsumetur: quia non pręsumitur mutatio voluntatis. c. maiores de baptis. & sequitur Domini. in capitulo secundo, de litis contestatione, in sexto, in secunda col. vbi dicit, quod si vir vna die exprimat verba apta ad matrimonium, & mulier nihil respondet, & postea alia die respondet per verba apta ad matrimonium: quod matrimonium est contractum: quia re-
5 sponsio † ex interuallo facta non nocet. allę. Ioannem Andreã in capitulo spe. de sponsalibus. & Archidiaconum in capitulo, sufficiat. vigesimaseptima quęstione secunda & est speciale in stipulatione, vt † consensus debeat statim interuenire, secundũ
6 Baldum & Ludouicum Romanum in lege prima in principio per illum textum, ff. de verborum obligationibus. & expresse no. Archidiaconus in dic. capi. sufficiat. ¶ Præsuppositis istis, ex quibus datur clarior introductio ad sequentia, ostendendo quinque viis concludentibus quod in casu isto sit indubitanter iudicandum pro matrimonio. ¶ Primo moueor, ex eo, quod † di-
7 cit Hostiensis in summa tituli de bigamis. §. quare bigamus, in versiculo, contractum, per verba Gabrielis: vbi dicit, quod inter Deum & Beatam Virginem Mariam fuit contractum verũ matrimonium per verba Angeli, Aue gratia plena, Dominus tecum. Et per responsionem illam: Fiat mihi secundum verbum tuum. modo verba prędicta scilicet, mater te maritauit, & talia important idem, cum dicit, Paolus datus est tibi in maritũ. Responsio vero ad illud: es contenta, dicẽdo, *Messersi: io uoglio quello che ha fatto la mia madre.* Illa verba ęquipollet illis: Fiat mihi secundum verbum tuum quia non dixit, volo si mater voluerit. Sed primo dicit, Messer si, scilicet quod sit contenta cæteris: quia pudoris † virginalis est, non ita præcisè consentire; sed ad iudi-
8 cium parentum se dimittere. Ideo ex honestate consitens, referens se ad matrem subiunxit dicta verba; quæ semper a puellis subduntur, vt videmus ex communi vsu; iuxta illud Ambrosii in capitulo, honorandæ. trigesimasecunda quæstione secunda.
9 Illa iudicium expectat parentum † non est enim virginalis pudoris eligere partitum. Cum itaque verba illius religiosi sonarent expresse matrimonium esse contractum, & puella diceret se contentam, profecto sumus in simili causa gloriosę virginis & matris Mariæ, quæ solum dicendo, fiat. & c. efficaciter cõtra-
10 xit. Et quod exemplum de Beata virgine Maria trahatur † ad alia matrimonia, est decisio Hostiensis in summa tituli de sponsalibus. §. qualiter. versiculo, econtra. vbi propter dictum exemplũ infert generaliter quod si nuntius diceret, dominus meus te accepit in suam vxorem, puella respondeat sit; consentio iis, quæ mihi nunciasti, est contractum matrimonium, &c. ¶ Secundo
11 moueor, quia † ista verba, maritauit te, ex propria significatione, & communi vsu loquendi important rem per verba de præsenti. Non enim dicitur maritata, quæ solum promissa est; vt notat Dominicus per illum textum in capitulo, Valentino. trigesimaquarta. facit lex, cum fuerit. ff. de conditionibus & de-
12 monstrationibus. Differt enim maritus † a sponso, vt per omnes in rubrica de sponsalibus & matrimoniis. Sunt ergo correlatiua; & sicut is dicitur maritus, qui matrimonium contraxit; ita illa dicitur maritata, cum qua matrimonium contractum est. Facit quod notat Bartolus in lege, cum pater. ff. de parricidiis. Quod sponsa de præsenti, dicatur vxor, est glossa trita capitulo, canonica. de sententia excommunicationis. & glossa in capitulo secundo, in verbo, electorum. de translatione episcoporum. Facit capitu. quamuis de pactis, in sexto ibi; nuptui tradebatur. vbi sponsa, non dicitur nupta. Cum ergo dictus religiosus dixerit eam maritatam, & responderit se esse contentam, censendum est eam consensisse, vt de præsenti. ¶ Tertio moueor ex eo, quod notat Archidiaconus in capitulo, nec illud. in fine, quæstione finali vbi dicit, quod postquam vir consensit de præsenti in aliquam, ad hoc, vt sit matrimoniũ cum illa, sufficit quod illa dicat se contentam, nõ solum si hoc dicat nuntio illius, qui consensit; sed etiam, si alteri cuicunque, adeo quod illi deinde innotescat. Et hoc vltimum sequitur Baldus in rubrica. C. de confessis in fine, & Dominicus in capitulo finali. §. sanè in secunda colum. de procuratoribus. in sexto. Modo dominus Paulus consensit in Ceciliam per verba de pręsenti, & ipsa in eum per verba apta ad matrimonium de præsenti; ergo cuicunque dixerit ipsa, vel qualitercunque interrogata, sufficit, quod idem sentiat, quod dominus Paolus ad hoc, vt dicatur inter eos consensus, id est, simul sensus; in quo interuallum temporis non nocet; vt est dictũ in tertio pręsupposito. ¶ Quarto iuxta hoc moueor etiam ex eo, quod dicit dominus Antonius in capitulo, tuæ. de sponsali. vbi expresse sentit, quod si Titius

rius consentit in Bertham per verba apta ad matrimonium, & ipsa sciens hoc, consentit in eum per similia verba, dicitur inter eos esse matrimonium. Et intelligo sane sequuta ratificatione, vt per modernus in capitulo dilectus. de sponsalibus. & Dominicum in dicto capitulo, finali de procuratoribus, in sexto. Cum ergo consensus domini Pauli inducentis, innotuent Ceciliæ ex verbis, quę sibi nunciata fuerunt, & consensus puellæ innotuerit domino Paulo, vt præsupponitur: profecto dici potest: Quos Deus coniunxit, homo non separat. cap. quos Deus. trigesimatertia quæstione secunda cum similibus. ¶ Quinto, & vltimo, ad confirmationem prædictorum restat tollere vnum colorandum monium, per quod videtur, quod sint sponsalia, non autem matrimonium: quia verba illius religiosi referebant factum matris. & puella refert se ad factum matris. Sed sic est, quod mater non videtur vsa uerbis aptis ad matrimonium de præsenti. Ergo intentio, scilicet puellæ, non fuit alia, quam esset intentio matris. Et per consequens fuit, promittere per verba de futuro, quia vbi 13 loquens refert se ad aliud, interpretatur † secundum illud; lege, at prætor. §. 1. & lege, in summa. ff. de re iudi. cap. preterea. & ibi Dominic. in tertio notabili, vigesimatertia distinctione. lege, pen. C. de sent. quę sine cer. cum concordanniis. ¶ Sed ad hoc accommodantur quinque responsiones efficacissime concludentes. Prima est, quod imo verba matris erant apta ad matrimonium de præsenti. Et ad hoc probandum refero me ad allegationes clarissimi doctoris domini Bartolomęi Heunacii, quibus tanquam plenis & concludentibus, nihil addo, sed ex abundanti subdo sequentes responsiones. ¶ Secunda responsio, quod etiā si sint verba de futuro; tamen responsio puellæ produxit quo 14 ad Deum manifestum sensum de pręsenti: quia in matrimonijs verba contrahentium debent interpretari, si fieri potest, vt si non valet quod agitur ut agitur: valeat, vt valere potest. cap. 1. §. idem quoque. de sponsa. in princ. in 6. per quem tex. dicit dom. Abb. in cap. cum. super de offi. deleg. ꝙ in dependentibus a consensu partium, habet locum dicta regula, contra Barto. in l. 1. in princ. ff. de verb. oblig. & dicit do. Abb. pulchre in d. §. idem quoque. ꝙ licet in electione, & in multis alijs casibus non valeat semper actus vt valere potest; tamen in matrimonio secus est. nam alij actus vt plurimum, fiunt a sapientibus: quorum culpa multum contaminat: sed fatui & fatuæ, maiores & minores matrimonium contrahunt, vt a talibus accepimus, ꝙ elici potest ẞm eum, post Ioan. And. ibi. Modo in proposito, si responsio Ceciliæ non concludebat matrimonium, referendo ipsam ad verba matris: & si prout actus sonabat: tamen concludebat virtualiter, referendo ipsam ad verba fratris Ioannis, cui dicenti, maritata es, vel equipollens: Respōdit, sum ꝯtenta valeat. ergo responsio facta verbis illis, si non vt conformis illis verbis maternis. & sic si non vt agitur, saltem vt valere potest. Quia re uera consonum & indubitatum est eam fuisse contentam de effectu verborum, licet pro maiori honestate retulerit se ad matrē. ¶ Tertia, puellæ responsio, quod puella dixit se esse contentam, & velle idem quod mater, credens matrem eam maritasse, non autem spopondisse, & non vidit amplius puella nec intellexit se non fuisse principaliter informatam. Modo dico, quod licet de ꝯsensu formali matris remanserit indemnata, satis est, ex quo de contrario non sensit. Et adduco quod notat Ioannes Andreas in Speculatore in titulo, de feudis. in principio, in additione, incipiente: sic 15 confecto, &c. ubi dicit dominus † concedit feudum per hæc uerba; venerandus prędecessor meus concessit patri tuo tale feudum: sic & ego tibi concedo. vtrum si appareat prędecessorem non concessisse, valeat ista concessio. Et decidit quod sic; per legem demonstratio. §. quod autem. ff. de conditio. & demonstratio. dummodo ea causa non existente uera, concedens non fuisset concessurus, quod haberet probare, qui hoc diceret, secundum eum. Modo ex quo puella dixit se contentam, ut supra, & non apparuit sibi, quod mater aliud senserit, quam sicut ei fuerit dictum, debet suus consensus haberi pro integro. Et quod puellæ non constiterit de ampliori relatione illius fratris, probat responsio sequens. ¶ Quarta responsio est, quod ex quo præsente matre, & non contradicente, dixit ille frater, mater te maritauit, & filia dixit se contentam. Et eadem sequenti momento mater etiam dixit se contentam, profecto cuiuscunque syncero & eleuato intellectui consentire videtur, quod puella ita respondens, & videns matrem nihil mutare, & simpliciter affirmare se esse contentam, uideatur pro indubitato tenuisse se esse nuptam: & ita consensisse eo modo, quo ille retulit. Et pro hac 16 responsione † adduco textum in capitulo finali, de iureiurando, in sexto vbi verba procuratoris dicentis plus, quam habeat in mandatis, si dicit pręsente domino, & eo tacente, obligauit ipsum, etiam ad poenam. & per illum textum decidit etiam Ioannes Andreas in capitulo, cum quis. de sentent. in sexto, post Ioannem Mona. quod licet alias gesta per falsum procuratorem, non noceant domino. lege, falsus C. de furt. cum similibus. Et licet multi dubitent de opinione Innocentij in capitulo ex parte decani de rescriptis. dum dixit gesta a falso procuratore, nocere domino scienti. Tamen illud clarum est, quod ubi 17 procurator † non est falsus, sed facit aliquid excedendo fines mandati, hoc dicitur fieri a domino, nisi reuocetur, per dictum capitulum fina. Modo procurator domi. Claræ, frater Ioannes non est mentitus puellæ, sed aliquid plus dixit, & ipsa domina Clara nedum tacuit, sed firmauit; ergo ab ea dictum videtur: & per consequens filia volens idem quod mater, & eodem contextu videns matrem fateri eam se maritasse, uidetur proculdubio consensisse in dominum Paulum tanquam in maritum. ¶ Quinta responsio est, quod puella consensit credens matrem se maritasse, prout dixit illud Posito ergo, quod de consensu matris aliter non apparuisset, dico, quod ex quo audiuit postea matrem ratificantem, vt proxime deduxi, ista continuatio & perseuerantia Cecilię, si non ut ex tunc; saltem, vt ex nunc, conualidat illum insufficientem suum consensum, & facit eum efficacem. Pro hac responsione adduco solennem decisionem domini Antonij consil. 71. incipiente, multa dubia. & Petri de Ancharano subscribentis illi consilio suo. 126. incipiente præsupponitur pro ueritate. & in regula, rati. lib. 6. in quibus consuluerunt in arduo casu, ubi Rex Cypri constituit procuratorem ad contrahendum matrimonium cum una ex filiabus domini el Barnabois, & antequam procurator contraheret, reuocauit eum, qui reuocatus hęc ignorans, contrahit, & sic nulliter cap. fin. de procuratoribus in sexto. Deinde rex sentiens hoc habuit raptum; puella vero recusauit sciens de illa reuocatione, consuluerunt longissimis rationibus, quod si puella non sit contenta, non sit matrimonium: quia tempore initij cōtractus fuit decepta. Item consensit in illum, qui tunc non consentiebat in ipsam; vt ibi per eos. Assumo ergo istam decisionem, & omnes rationes a contrario sensu, & dico eos apertissime fateri, quod si puella non recusat, illa ratihabitio regis confirmasset, vt ex tunc. Ergo hic cum domi. Paulus semper consensit, & ipsa post auditum fratrem, non mutauerit suam responsionem, & audiuerint matrem approbantem illa verba: maritata es, visa est nouum & clariorem consensum aperire. Sicut enim in causa illorum, si filia perseuerasset in consensu prius imperfecto, effectus fuisset perfectus, ut patet eos legendo. Ita hic consensus filiæ dato, & non concesso, quod in respondendo fuisset imperfectus: tamen ex quo incontinenti mater dixit se eam maritasse, vt probant verba sua, cum interrogatione, & puella audiens perseuerauit, uidetur perfectū dictum suum reddidisse ꝯsensum. Et ꝙ illa mutatio uerborum, non obsit consensui obligatorio, probat optime capitulum, tua. de sponsalib. inducendo, ut in allegationib. mihi transmissis, præfati do. Barth. ad quas in hoc & in alijs hic omissis, me refero, nolens idem per idem reassumpsisse. ¶ Quod aūt mater audiens illum dicentem uerba apta ad matrimonium, & interrogata, an esset contenta, responderit ꝙ sic, probant omnes testes & ꝙ filia non dixerit simpliciter, uolo idem ꝙ mater, sed ꝙ expresse dixerit se contentam, & velle idem, probant duo testes. Ergo capiendo fundamenta prædicta, & has rñsiones, quarum quęlibet sufficit, nec dantur insimul, sed insolidum, deducitur ad cognitionem veri, s. ꝙ ex coniectutis euidentissimis & præsumptione uiolenta ista Cecilia intendebat accipere maritū, non sponsum: & ita cor suum, & linguam informauit totus tractatus. Debent ergo habentes in hoc sententiam ferre, considerare dictum Philippi in principio notatum ꝙ tantam habent certitudinem, quantam natura rei exigit. Sicut & iura contentantur 18 ea † probatione, quę haberi possit, ubi difficilis est probatio: ut cap. 3. loco. & ibi dñs Antonius & Imo. de probationibus cum 19 concor. Meminerint ēt in dubio, pro † matrimonio esse iudicandum, & periculum esse maximum in dissoluendo a Deo coniunctos: at nullum periculum esse in pronunciando eos esse coniuges: cum re uera ita sint, & ita eos Deus benedicat, & natos natorum, & qui nascentur ab illis.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Oeconomus sede vacante archiepiscopatus Pisani constitutus per capitulum Pisanum ad curam rerum temporalium dicti achiepiscopatus, an dicatur legitimus defensor in temporalibus & spiritualibus, adeo quod coram eo iudiciales causę occurrentes agitari possint, ac si pastorem ecclesia pręfata haberet.

SVMMARIVM.

1 *Episcopo in remotis existente, adeo ꝙ consilium haberi non potest, collatio tunc beneficij vacantis fieri potest, quæ alias fieri non potest, eo inconsulto, ne in eo expectando periculum incurratur.*

a Argu-

2 *Argumentum de tempore præterito ad futurum, valet.*

3 *Oeconomus constitutus a capitulo sede vacante, an possint coram eo agitari causæ, & alia fieri, ac si viueret pastor, & ecclesia non vacaret.*

4 *Episcopus electus, & nondum adeptus possessionem episcopatus, non dicitur episcopus; & adhuc dicitur ipsa sedes vacare, etiam quod Papa ipsum episcopum nominet.*

5 *Actus facti a non habente potestatem, seu possessionem rei, non tenent.*

6 *Capitulum cathedralis ecclesiæ non tenetur recipere nuncium nec mandata sui episcopi electi, etiam si sciat quod sit electus, nisi præsentatis ei literis apostolicis.*

7. *Prælatus ante prælationem seu possessionem suæ prælaturæ vel beneficij, nihil agere aut administrare potest, etiam quod Papa ipsum episcopum pronuntiauerit.*

8. *Capitulum sed vacante in quinque casibus, causas episcopatus agere & exercere potest.*

9. *Oeconomus sede vacante constitutus, temporalia solum administrare potest, non ecclesiastica, nec iurisdictionem contentiosam. 10.*

Consilium xl.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ.

Pisani archiepiscopatus sede vacante, & attenta vacatione, quæ iam per annum durasse dicitur, & in futurum durare dubitatur, duplex dubium, vtrum œconomi per capitulum constituti ad curiam rerum temporalium, dicantur legitimi defensores ecclesiæ, adeo ꝙ coram eis ita possent causæ archiepiscopatus agitari, si quæ occurrant, prout possent si pastorem haberet ecclesia? Dubium primum prima facie faciunt duo motiua. Primum, quia videmus, quod vbi alias sede vacante nihil innouatur, tamen quando non est proxima spes de habendo prælatum, actus proinde expeditur, ac si haberet prælatum, vt est tex. in cap. primo. ad finem. ne sede vacante. in 6. vbi episcopo in remotis existente, † adeo quod eius consilium haberi non possit, potest fieri collatio beneficij, quæ alias fieri deberet consulto, ne in eo expectando periculum incurrat. facit lex, si longius. ff. de iudicijs. ibi, nedum pater expectabatur. Et faciunt quædam vulgata dicta Angeli in repetitione legis, si vacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. vbi quando non est spes proxima, ꝙ actus possit expediri a iudice ad illum actum deputato, potest expediri per alium. & per alios ad illos actus non deputatos. Et idem in plerisque casibus habemus decisum, vt extense colligi potest ex iis, quæ notat Bartolus in lege prima, §. si plures. ff de exercitor. & Dominicus in cap. 2. in secunda colum. de testi. in 6. Et dominus Cardinalis in clemen. prima, in principio in 6. quæstio. de supplen. negli. prælato & dominus Abbas in capit. fin. de election. & Imo. in leg. si vero. §. de uiro. in 28. fallentia. ff. solut. matrimo. & Dominicus in capitulo, si per te. de preben. in 6. & dominus Abbas in capitulo, cum. in sexto, de arbitris, cum multis alijs. in quibus locis decidit, quod vbi alias necessarius est superior ad authorizandum in actu: tamen quando non est verisimilis spes de aduocato superioris, receditur a regula iuris communis. unde hic arguendo a tempore 2 præterito, infertur ad futurum, † quod de nouo pastore venturo nulla est spes nisi, vt dicit dominus Antonius in capitulo primo de officio delegati, Deus vel vicarius suus manũ apponat, ergo non videntur causæ agitandæ debere tenere in suspenso. ¶ Secundum motiuum est; quia non videtur ecclesia carere legitima defensione, ex quo habet canones. Tales enim videntur iura ecclesiæ posse iudicialiter prosequi, & tueri iura ecclesiæ, vt uoluit Ludouicus de Pom. in capitu. uobis. & capitul. Vulteranæ. duodecima quæstione secunda. motus per illos textus ubi Papa dicit; œconomus omnia p̃dicta ecclesiæ Vulteranæ reuocetis, &c. facit capitu. in pertractandis de iura. calum. ibi per œconomos qui causam omnino non nesciant. ¶ Verum, istis 3 non obstantibus, quæ in alijs † casibus militant, tenendum est, quod si dicta archiepiscopalis sedes non habeat proprium pastorem eam gubernantem, nulla causa quoquomodo eam tangens, agitari potest: ut in iure aperte decisum est in capitulo finali, ne se vacante. & glossa & scribentes omnes. Et dicta decisio procedit, siue iudicium sit agitandum per eam, vel contra ecclesiam, secundum Innocentium in capitulo finali, per illum textum. Et procedit etiam, si causa fuisset inchoata viuente prælato; ut probatur in clementina finali, de procuratoribus. & notant Innocentius & alij, in dicto capitulo finali per illum textum hoc probantem. Et vlterius hoc procedit, non solum, si tangat materiam principalem in præiudicium ecclesiæ sed etiam si in aliquale præiudicium; ut determinat dominus Abb. in capitulo, verum, in secũdo notabili, de foro competenti per illum textum, quem dicit ad hoc esse notabilem. Et procedit ista decisio, nedum, si ageretur iudicium, sed etiam si fieret compromissum vel transactio nomine ecclesiæ vacantis: quia non tenet, secundum dominum Antonium & Imolam post Hostiensem in capitulo, statuimus. de transactionibus. per textum in capitulo, si qua de rebus duodecima quæstione secũda. Quinimo reperio in proposito, quod licet Papa contulerit hunc archiepiscopatum Reuerendissimo domino Francisco Saluiato, & eum appellet archiepiscopum, & ipse etiam se gerat, & nominet archiepiscopum: nihilominus † ex quo non- 4 dum adeptus est possessionem, dicitur adhuc ipsa sedes archiepiscopalis carere legitimo defensore, & habetur pro vacante. Ita decidit Hostiensis in capitulo, cum olim. el primo. de restitutione spoliatorum. dicens, quod ista duo æquiparãtur ad hoc, quod ecclesia vacet, vel quod habeat nouum præsulem, nondũ existentem in possessione. Mouetur per textum benefacientem in capitulo, cum venissent. versiculo, ipse vero totiens, de instit. 5 vbi non tenent † actus facti a non habente possessionem: quia dubitatur in cupiditate eam habendi minus legitime, eam tueatur. Nec hoc dictum est expeditum per capitulum, auitiuæ. de electio. in 6. quia loquitur etiam in confirmato, qui non potest administrare ante istallationem, secũdum Dominicum & alios ibi. Confirmatur hoc per extrauagantem Bonifacij Papæ octaui, quæ incipit, Iniunctum nobis debitum seruitutis, exposcit, 6 & cæter. vbi percipitur capitulis ecclesiarum † cathedralium, quod si etiam habeant certissimum nouum, de nouo episcopo per Papam creato: tamen non debent ipsum vel nuncios suos admittere, donec viderint literas sedis apostolicæ. Ergo patet, q̃d habetur ecclesia pro vacante, quo ad hoc, videlicet, vt nihil innouetur in casibus, in quibus iura exigunt præsentiam legitimi defensoris. Et ideo dicit dominus Abbas, in capitulo, qualiter. in primo notabili, de electio. quod licet pronunciatus per Papã, 7 sit verus prælatus: tamen si post pronunciationem † vellet vicarium exercere, vel aliquid facere, non potest. Similiter dicit dominus Abbas in capitolo, nosti. de electio. quod si sciretur, & probaretur per testes, quod Papa pronuntiasset quem episcopum, licet hoc sufficiat, vt sit verus prælatus: tñ administrare non potest, nec in ecclesia recipi: nisi ostensis suæ promotionis literis. Similiter dicit d. Ab. in c. in nostra. ad fi. de testib. ꝙ multæ ecclesiæ errant in hoc: quia recipiunt prælatos a Papa creatos, vel eorum nuntios, antequã videant literas: quia incurrunt graues pœnas de quibus in dicta extrauaganti. & alleg. et Baldum in capi. humanum. in fine. C. de legibus. & per hoc apparet, quod ecclesia cathedralis Pisana habetur pro vacante, quo ad effectum, de quo quæritur, scilicet facultatem agitandarum causarum. ¶ Excipiuntur tamen casus certi, quibus iudicium agitari potest. Pri- 8 mus est, † quando esset talis causa, quæ commodius de sui natura veniret tractanda sede vacante: ut est cã electionis, vt probatur in c. 1. in gl. in verbo, procuratorem. de restitutione in integ. Et est textus in capitulo, cum dilectus. de consue. secundũ vnũ intellectum, quem ponit Innocentius, & refert ibi dominus Antonius. & do. Ab. & Imo. & do. Ant. in capitu. edoceri. de rescri. & Imola ibi. ¶ Secundus casus est, quando causa non potest differri absque periculo suo irreparabili; quia tunc capitulum tanquam coniuncta persona habet agere cum debitis cautionibus, secundum d. Ant. & Imo. in d. c. edoceri. post Host. & Io. Andr. ibi. Hinc est, ꝙ sede vacante possent recipi testes valetudinarij, & alij, de quibus in c. quoniam frequenter. in princ. vt lite non cõtest. secundum d. Ant. d. Ab. & Imo. in d. capitu. fi. ne sede vacante, libro sexto. ¶ Tertius casus est, quando capitulum vacante sede litigauerit, vt tueretur exercitium & officium iurisdictionis occasione interdicti lati per episcopum, secundum Imolam in c. cum inter. in ver. nota, ꝙ licitum. de consue. ¶ Quartus casus est q̃n ageretur de bonis capituli fictim separatis a bonis Episcopi: quia licet super illis non possit capitulum agitare iudiciũ viuente prælato, sine eius consensu: d. c. edoceri. & c. causam. de iudiciis. & capitu. 1. de procur. tamen sede vacante libere poterit capitulum super talibus litigare, secundum Hostiensem & d. Ab. in d. c. fi. ne sede vacante. ¶ Quintus casus, quando vacat sedes non episcopalis, sed inferioris ecclesiæ, ſm Inn. in c. cum dilectus. de consue. de quo ibi per dom. Abbatem super gl. Extra istos casus facit firma regula, de qua supra, & istæ fallentiæ & cæteræ firmantur per l. nam ꝙ liquidæ. §. fi. ff. de pe. leg. Et per hos casus r̃ndetur ad omnia, & ad illud de expectatione incerta, r̃ndetur ex secundo casu, ꝙ dispositio primi c. ne sede vacante. in 6. non procedit, nisi vbi imminet periculum irrecuperabile vt probant vltima verba illius tex. & expresse notant dñs Abb. & Imo. in capitu. ex parte. de constitutio. Ad illud de œconomis, dicitur ex decisione Host. in summa, in titu. ne sede vacante. §. primo, ver. dixi autem. vbi reprehendens Lau. dicit, quod œcono- 9 mi † vacante ecclesia habent solum gubernare temporalia. Ad tex. c. nobis. & ca Vulteranæ. respondetur, & bene, quod loquitur non in œconomo proprio, sed in coadiutore, qui in spiritua-

rimalibus & temporalibus habet administrationem. de qua et plene in capitulo, is cui. de electionibus, in 6. Et pro hac decisione Host. facit quod notat Io. And. in addit. Spec. in tit. de oecono to mo. super uerbo, tractantur. vbi † refert Vbertum dixisse se nunquam uidisse oeconomum agere causam ecclesiasticam. Et per hoc remanet veritas clara, ꝙ prout res stant, sicut steterunt iampridem, nulla causa potest agitari contra episcopatum; exceptis casibus, ubi sup. & sic apertissime computatis his & discussis, ita dico & consulo ego Felinus Sandeus, vtriusque iuris Doctor pexiguus, Canonicus Ferrariensis, ordinariam matutinam sedem in iure Pontificio ad praesens indignus regens Pisis; & istis per me scriptis me subscripsi, & sigillo meo ea subsignari feci, alterius rectius sentientis, qui tamen, ut puto, ab ijs non dissentiret, consilio semper saluo.

Argumentum.

Testator de bonis suis disponens in testamento, & dicens ꝙ reliquum de bonis eius sit altaris sitiam tali ecclesia; an per huc tale altare beneficium dicatur de per se ab ecclesia: & valeat impetrari, etiam ꝙ ad dictum altare testator mandauerit missas pro anima sua celebrari.

S V M M A R I V M.

1. *Fundans seu erigens ecclesiam aut altare, ad hoc ut acquirat patronatum ante debet habere consensum & approbationem episcopi; alias non valet.*
2. *Beneficium non est construendum in praeiudicium alterius beneficij: & si fiat, est destruendum.*
3. *Episcopus non potest creare nec erigere beneficium in praeiudicium alterius.*
4. *Impetrans & petens ecclesiam simplicem, censetur etiam petere capellam quae est de mensa ecclesiae.*
5. *Capellae vel altaria non sunt beneficia, nisi sint per episcopum ordinata.*
6. *Testator dando bona sua ecclesiae potest illis legem apponere.*
7. *Ecclesia postquam est consecrata, nulla ei conditio apponitur sine consensu episcopi.*
8. *Ecclesia a principio libera non recipit seruitutem.*

Consilium xlj.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiae. Vicarius Episcopi Lunensis male instructus, in facto tulit sententiam ꝯ presbyterum paganum ecclesiae villae Manarolae, dioecesis Lunensis, adiudicando altare S. Petri martyris situm in dicta ecclesia cũ suis pertinentiis presbyterorum cõ s dictae villae. Restat ostendere denuo iudici, cui causa appellationis commissa est, partes suas esse in pronũciando male iudicatum, & bene appellatum, & dictum altare spectare & pertinere ad dictum presbyterũ paganum, & successores suos. & ad hoc liquidissime ostendendum maneat claris & incubitatis fundamentis tangendo radices rei, omni verbositate more meo reiecta. Et principaliter est considerandũ, ꝙ illud altare non est beneficium, nec vacat, nec vacuit vnquam, nec potest conferri in titulum, nec est separatum ab ecclesia Sanctae Mariae de Manarola, sed est simplex altare, tanquam pars & membrum vnius corporis, videlicet ipsius ecclesiae. Ergo eodem iure censeri debet cum ipsa ecclesia: sicut alia altaria aliarum ecclesiarum, non habentia per se

1 alium gubernatorẽ. Et ad probandum † hoc fundamentum, ꝙ per se sufficit, primo induco Gasparem Cald. in suis consilijs, in titulo, de iure patronatus, consilio vigesimo, ꝙ incipit, quidam aedificauit altare, an efficiatur beneficium. & ad hoc, vt aedificans efficiatur patronus, requiritur approbatio Episcopi, per capitulum, nouerit. capitulo, regenda. & capitulo, decretum, 2. q. 1. & debet praecedere eius examinatio super qualitate aedificij, vel altaris fiendi per textum in §. illud. in authentica de mona. & in capitulo, nemo. & in capitulo, nullus de consecratione distin. 1. Modo istud non interuenit in aedificatione huius altaris: ergo non est beneficium: quia Io. Maria. ex sua deuotione fecit pingi in muro imaginem S. Petri martyris in dicta ecclesia S. Mariae. deinde authoritate propria erexit ibi altare, ꝙ non fuit consecratum & tandem reliquit quaedam bona dicto altare. Quapropter non video, quomodo soli dicti tres actus sint sufficientes ad faciendum, ꝙ istud altare sit beneficium aptum conferri. Quinimo est pars indiuidua ipsius ecclesiae, adeo ꝙ legatum factum contemplatione dicti altaris, acquiritur ipsi ecclesiae, ut infra patebit. Et ꝙ non dicatur beneficium ante approbationem epi. tenent do. de Rota expresse de praebendis decis. 17. in antiquioribus. Secundo all[e]go decisionem Hostiensis in summa, in titulo, de eccle. aedifi. §. cuius authoritate. vbi dicit, ꝙ in constructione cuiuscunque rei religiosae debet interuenire consensus episcopi, & authoritas; alias nihil agitur. ad idem Rota, de iure patronatus ad finem, & eo. tit. & allegat multa ex quibus vr̃, ꝙ istud altare non est beneficium. Et confirmatur hoc optima ratione. Nã certum est, ꝙ si istud est beneficium de per se, istud esset in graue praeiudicium ecclesiae S. Mariae, propter oblationes, & alia commoda, quae non essent amplius altaris maioris in totum: sed fierent et altari, & applicarentur rectori altaris: vnde episcopus etiã volens non posset tale, ut decidit Hostiensis in dicto titulo. §. ex quibus causis. versi. 4. quaero si fiat. vbi dicit, ꝙ regulariter vnum

2 beneficium † non est construendum in praeiudicium alterius: per capitulum, ecclesiae. & capitulum, quicunque. 16 q. 1. Et si fiat, destruendum est a superiore episcopi, per capitulum primum & secundum, de operis noui nunciatione. nisi fieret ex aliqua maxima causa, vt quia populus non potest commode accedere ad ecclesiam, iuxta capitulum, ad audientiam. eo. lib. de eccl. aedifi. alias non. Sed in casu nostro fieret praeiudicium dictae ecclesiae. Nec est iusta causa erigendi aliud beneficium in facie,

3 imo in visceribus ipsius ecclesiae: ergo † episcopus non posset hoc beneficium create, & sic nihilominus debuit creatum conferri, vt creatum. & ibi hoc fundamentum per se sufficeret ad victoriam causae. Item clericus petens ecclesiam simplicem censetur etiam petere capellam, quae est de mensa ecclesiae, s̃m Baldum in praeludijs secundi libri decre. in pen. colum. Tertio adduco glossam primam in fine, in clem. 2. de decimis, quae clare pro-

5 bat, ꝙ † capellae vel altaria non sunt beneficia, nisi sint per episcopum ordinata. alleg. 1. q. 4 quaesitum. & capitulum, significatum. de prebendis. Et transiuit ibi Ioannes de Imo. post Gulielmum, dicens, ꝙ talia altaria constructa pro vno presbytero cum authoritate episcopi, sunt beneficia. Ergo secus, simpliciter construantur, non requirendo speciale in presbyterum, &c. De hoc facto iterum consului, vt infra consi. 47. Et ista optime colliguntur ex dictis Gulielmi de monte lauduno in extrauaganti Io. vigesimisecundi, execrabilis super verbo, dispensatione. vbi dicit, ꝙ altaria, quae non sunt ereata ad hunc finem, vt non conferantur in titulum, non dicuntur beneficia. Et licet quis habeat plura de illis, non ꝯuenit canonib. Secus si solent dari in titulum. Et ita etiam late residet Dominicus de S. Gemmiano in cap. 1. de consue. in sexto. Modo illud nunquam fuit datum in titulum, nec potuit dari: quia non fuit factum ad hunc finem. ergo non est beneficium. Et bene facit, quod notat Gaspar Calderinus in repetitione capituli, in nostra, in 4. q. de rescriptis. & Petrus de Ancharano in repetione regulae primae, de regulis iuris in sexto. dum ponunt quatuor requisita, ad hoc, vt aliquid dicatur beneficium ecclesiasticum; quae non concurrunt hic, &c. Facio secundo principaliter aliud efficacissimum fundamentum, ponderando verba testamenti illius, quid dotauit altare, dum dicit, *residuum bonorum suorum sint altaris Sancti Petri martyris, hoc modo quod dictum altare seu capella sit supposita rectoriae Manarolae, & teneatur & sit obligatus dictus rector celebrare missas duas singulo mense pro anima ipsius testatoris vel testatricis, & gaudendo & possidendo dicta bona.*

Ista sunt verba formalia testamenti.

Modo non possum excogitare, seu imaginari quo spiritu fretus, dominus vicarius pronunciauerit, subuertendo hanc euidentem & ualidissimam voluntatem testantis. Et ꝙ istud testm̃ sit seruandum, prout sonat. adduco imprimis decisionem domini Cardinalis Florentini supremi doctoris nostri in quodam suo consilio incipiente, quaedam domina condidit testm̃, & est in ordine meo 83. Nam quaedam domina instituit vniuersalem haeredem quoddam altare dando certum modum ipsum erigendi, & (si beneficiatus habet reditus particulares pro capella sita in ecclesia sua vel claustro, ideo vr̃ duplex ex beneficio; imo ꝗ̃ habere principale, & illud secundario ita probant verba Rotae decis. tertia. de praebendis in antiquioribus. facit capitulum, super. & istud dixit ibi, de praebendis, in sexto.) officiandi: subiungens ꝙ vsusfructus bonorum, quae reliquit dicto altari, esset certi presbyteri. Ipse primo disputat, an tenuerit illa institutio de altari; postea subdit valde ad propositum nostrum, ꝙ et si institutio altaris non teneret; tñ ꝙ de bonis suis potuerit testatrix libere disponere, & statuere, ꝙ pertinerent ad certum rectorem: quia nihil repugnat, cur hoc fieri non potuerit. Et ita residet ind. consi. & ita dico accommodare hic, ꝙ ex quo testatrix expressit, ꝙ rector ecclesiae S. Mariae possideret & teneret dicta bona, licet hoc fecerit intuitu altaris; tñ dispositio sua respectu bonorum tenet, &

6 est obseruanda. Secundo, pro isto fundamento † moueor; quia testator dando bona sua ecclesiae, põt apponere legem illis bonis decernendo, ad cuius vsus debeant applicari; ut notant dñs Antonius & dñs Abb. in capitulo, verum. de cond. appo. & dñs Antonius in capitulo finali, de donationib. & glossa vulgata, & Bartolus

tolus in lege, si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo obligationib. & Bald. in lege ea lege. C. de condit. ob causam. Et ideo dicit Domi. de S. Geminiano in capit. cum in ecclesia. de præbendis, in sexto. & Baldus in lege tertia. C. de institutionib. ꝙ fundans ecclesiam, potest in donatione dotis apponere legem, ꝙ semper conferatur illis qui reperientur idonei de domo sua, & non alijs. Est bene 7 verum ꝙ postq̃ ecclesia est consecrata, nulla conditio pōt ei apponi sine consensu episcopi: vt per glosam in cap. cum dilectus. in verbo, constitutum. de consue. & ibi per Imolam post alios. sed in principio fundationis, secus vnde dicit eleganter Bald. in c. 8 significauit. in principio, de testib. ꝙ ecclesia, quæ tempore † ędificationis nascitur libera, nunquam recipit seruitutem. Cum ergo laicus hic apponat legem suæ piæ voluntati, disponendo de suis bonis, non irrationabiliter, nec contra iura; imo talis dispositio debet omnino seruari; capitulo, vltima voluntas. 13. q. 2. §. disponat. in authen. de nuptijs. Tertio pro illo fundamento facit optime text. in clementina, quia contingit. in principio. cum glossa in verbo, apostolicæ. vbi altari relicta ad pium vsum, vt aliter disponatur, quam testator disposuerit, pertinet solum ad Papam, exclusis omnibus etiam legato de latere. (fructus relicti altari sancti principalis consensio, &c. si testator non dicit, vide Petrum de Perusio in quarta episcopalis centesimaseptima, versiculo, ꝙ si testator. videtur tamen de hoc dom. Abb. in capitulo primo ad finem de successionibus ab intestato.) Si ergo testator voluit ꝙ bona sua essēt rectoriæ Manarolę. & ꝙ eius 9 sacerdos celebraret, vt supra, quomodo potuit dictus † vicarius auferre bona ista relicta vno modo, & disponere alio modo ꝫ expressissimam voluntatem testatoris, quam solus Papa immutat: Profecto difficile est inuenire corolatam rationem. Et ꝙ in translatione bonorum licite apponatur onus dicendi missas, est textus & ibi omnes doctores in capitulo, significatum. de præbendis. Notat Bald. in lege, vnica in fine. C. de rei vxoriæ actione. ¶ Expeditis duobus sufficientissimis fundamentis, restat tollere ad cautelam aliqua motiua, quæ possent adduci pro eo, qui habuit primam sententiam. Et primo sic. Nam non vr, ꝙ conditiones istę testatoris possint valere, ex quo sunt appositæ sine authoritate episcopi, per id, quod notat Compostellanus in cap. cum dilectus. de consuetudine. Et ibi dicit Imo. post dominum Antonium notanter pro illis qui ordinant ecclesias & capellas, & disponunt de modo conferendi aliter, quā ius disponat: quia non valet dispositio sine consensu episcopi. Ad istud responsio patet, nam loquitur in conditione, quæ est contra ius, sed in casu nostro, non est sic; dicto capitulo, significatum. Item non disponit testatrix de modo conferendi; quia non vult, ꝙ beneficium conferatur magis vno modo, quam alio, cum non intendat creare beneficium. Sed ex deuotione habita ad sanctum Petrū martyrem, instituit illud altare animo proficiendi animę suę, & secundatio rectorię S. Marię ¶ Secundo obstare videtur, quod ex quo altare istud non est beneficium nec erectum solenniter, vr quod male fuit dotatum: ergo bona ista deberent iudicari caduca, & remanere hęredi, per id, quod no. Angelus in lege, aliena. §. si is cuius bona. ff. de fideicommissarijs libertatibus. vbi dicit: Testa-10 tor † grauat hæredem de emendo aliquo loco, in quo fiat ecclesia, vel hospitale de licentia diœcesani, ꝙ si dominus loci non vult vendere locum: bona remanebunt hæredi. Ita hic r̃ndeo quod illud dictum est falsum, & reprobatum, maxime per Salicetum in lege prima. C. de ingenuis manumissis. vbi decidit, quod si testator reliquid pro anima sua hospitali, & deinde episcopus declaret non posse ibi tenere hospitalitatem: tñ hæres cogitur erogare bona pro anima defuncti. Idem Bald. in authentica, hoc ius porrectum. ad finem. C. de sacrosanctis ecclesijs. & in lege, si quis ad declinandam. C. de episcopis & clericis. l. fin. de verborum significationib. Dato ergo quod dispositio testatricis respectu altaris haberet aliquid ineptitudinis, vel impossibilitatis, quorum quodlibet negatur; adhuc plane tenendum est, quod dispositio bonorum applicatorum indirecte secundario ecclesiæ; sanctæ Marię, est ad vnguem obseruanda, per prædicta: & maxime per dictum consilium domini Cardinalis. 83. ¶ Tertio obstare videtur allegata constitutio synodalis episcopi Lunensis, volens in effectu, quod si post vacationem beneficij non notificetur infra triduum, perditur ius præsentandi pro illa vice. Et ad hoc, ꝙ nihil vrget responsio ex prædictis, quod non sumus in casu constitutionis: quia hic nō cadit vacatio. Nam beneficium non creatum, non vacat. cle. si. de rescr. & ideo non fuit opus denuntiare. Et sic sunt sublata, quæ possent adduci pro sententia vicarij.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Emphyteusis domus canonicalis seu cantatorię concessa laico in euidentem vtilitatem dictę cantorię. & causa cognita, cum consensu ordinarij a rectore data, an successor canonicatus seu cantoriæ possit illam annullare sub prætextu, quod non sit data cum consensu capituli; quia dicta domus erat pro cantore, & vsu eius dignitatis, & non poterat concedi tanquam destinata rectori, & ad vsum pium.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ bona et piorum locorum ad certum vsum destinata, in alios vsus conuerti non possunt, etiam autoritate episcopi & legati, nisi autoritate Papæ & cum clausula, non obstante.*
2 *Ecclesiæ bona, quæ sunt data in euidentem validitatem, quæ vtilitas est euidens, & notoria, si in ea concessione sunt omissę solennitates necessariæ non vitiantur per hoc talis concessio.*
3 *Solennitates quæ alias in aliquo facto requiruntur si de facto notorie constat, & clare, tales solennitates relaxantur; nec eis est opus.*
4 *Alienatio prohibita per testatorem, etiam ex causa; tamen de tali re alienari prohibitu potest fieri permutatio, & non obstat prohibitio.*
5 *Alienatione rei ecclesiasticæ facta, etiam in casu non licito, si tamen ecclesiæ datur quantum valet res alienata, sufficit ad validitatem alienationis.*
6 *Consensus capituli requiritur in alienatione mensę episcopalis; non autē in alijs alienationibus extra mensam.*
7 *Emphyteusis est inuenta de iure canonico, & qua de causa fuit inuenta.*
8 *Emphyteusis melioramenta seu meliorationes, quomodo soluuntur, & quo modo de eis fiat æstimatio.*
10 *Emphyteusis non debet, nec potest a quoquam iudicari mera alienatio.*
11 *Paulus de Castro vir maturi capitis appellatur.*
12 *Emphyteusis data ab antecessoribus prælati quam successor videt melioratam, non potest, nec debet eam reuocare dato, quod alij maiorem pensionem offerant, nec augeri debet pensio.*
13 *Prælatos Bartolus vocat insatiabiles.*
14 *Emphyteusis solennitas requisita in alienatione rei ecclesiasticæ, non habet locum in alienatione modici & parui pretij.*
15 *Statutum dictans, quod possidens apothecam, non possit capi personaliter, non habet locum in possidente vilissimam apothecam.*
16 *Possidens immobilia, qui lege, vel alias à satisdatione releuatur, non habet locum, si possidet vilem terræ cespitem, vel unam domunculam.*
17 *Legatum impossibile vel difficile a testatore ex causa pia episcopus mutare potest.*

Consilium xlii.

DIrige Domine verba mea in viā veritatis & iustitiæ. Cantor ecclesię cathedralis Messemensis ciuitatis concessit in emphyteusim perpetuam, quandā domum, quæ erat de bonis ipsius cantoriæ, & de qua modica pensio annuatim percipiebatur, cum esset parui valoris, & ruinosa: Et pactus est cum emphyteuta, de soluendo annuatim imperpetuum cātoriæ iure recognitionis maiorem quantitatem, quam post ex locatione perciperet, videlicet ducatum vnum cum dimidio, vel circa: & huic concessioni interposuit decretum episcopus loci, causa cognita, & uiso diligenter id resultare in euidentem vtilitatem dictæ cantoriæ, & ita etiam assenserunt & firmauerunt decanus eiusdem ecclesię, & duo canonici. Mortuo dicto cantore, successor videns plura melioramenta facta in dicta domo nititur concessionem prędecessoris infringere tanquam factā sine debita solennitate, videlicet sine consensu capituli. hē tanquam factam de re deputata ad vsum pium. videlicet, pro habitatione cantoris. Vnde stantibus sic omnibus, quæritur, quid iuris. ¶ Et primo aspectu videtur dictam concessionem non tenere. primo, quia in ea non interuenit tractatus capituli prout requirit textus in authentica, hoc ius porrectum. C. de sacrosanctis ecclesijs. canonizata decima quæstione secunda, ibi: maiori parte ibidem seruientium consentiente, &c. sine exceptione. duodecima quæstione secunda ibi, totius cleri tractatu, absque consensu, &c. ¶ Secundo, quia si verum est quod dicta domus fuerit relicta ad vsum, & habitationem cantorum, non potuit p 1 episcopum † etiam, cum quacunq. solennitate ab illo usu remoueri, per tex. in clementina, quia contingit. de religio. domibus. ibi, quæ ad certum vsum largitione sūt destinata fidelium, ad alium vsum non debent conuerti, salua semper apostolica autoritate, &c. & ibi glossa. quia etiam legatus tem taliter vsui pro destinatā amouere non potest: imo, in Papa requiritur clausula, non obstante. per Bald. in lege, si tertiū. C. de testamen. nec valeret statutum ciuitatis, super hoc aliter, disponens, secundum

cum

cum. Et de prohibita tale mutatione scribit etiam Bartolus in lege, si legatum. ff. de vsufr. leg. & Bald. in lege, si quis ad declinandam. C. de episcopis & clericis. & Imola in capitu. nos quidem. de testa. cum concordantijs. ¶ Sed istis non obstantibus, quę, vt infra patebit, casum nostrum non attingunt, puto dictam concessionem validam esse. Et primo moueor, quia in puncto pręsupponitur ꝙ dicta domus erat ruinosa, adeo, ꝙ nisi fuisset concessa laico, reddita esset prorsus inutilis Ex quo infero, quod ecclesia consequuta † est vtilitatem nedum euidentem, sed euidentissimam: ergo omissę solēnitates alias necessarię non vitiant hanc alienationem. Consequentiam probo ex decisione expressa dñi Petri de Ancharano consilio mihi centesimo nonagesimo tertio incipiente, subtiliter & ad plenum. vbi dicit, ꝙ si apparet de euidentissima vtilitate ecclesię nō est necessaria solēnitas. c. si ne exceptione. Nam ideo adhibentur tractatus & alia, vt liqueat de vtilitate ecclesię, & ne res distrahatur. Sed vbi vtilitas est notoria; non est opus coniecturis. lege, continuus §. cum ita. ff. de verborum obligationibus. Dat simile in sententia quam præcedere debet solennis & exacta discussio, & iuris ordo. lege, prolatam. C. de sent. trigesima quæstione vltima, capit. iudicantem. Et cum in facto notorio talis solennitas doceatur, alias † relaxatur capitu. ad nostram. el secundo. de iureiurando. & hoc dicit se concedere esse verum, & esse notandum. ¶ Secundo moueor; quia cum sit aucta pensio, quam cantoria solebat ex hac domo percipere, & ista noua pensio sit firmior, quam prima, propter ruinam, quæ tunc imminebat; sequitur, quod melior est conditio ecclesiæ: quo casu consuluit efficacibus rationibus dominus Paulus de Castro. consilio decimosexto incipente in Christi nomine, dubitatur nunquid hospitale. quod etiam si testator relinquens rem ecclesię expresse, & ex causa prohibuisset omnem alienationem; tamen potest fieri permutatio causa meliorandi; quia non violatur causa, propter quam testator vetuit alienationem: quia res permutata ita deseruit, sicut res relicta a testatore: & ita hic. Nam sicut domus locabitur pro pensione ducati, & habitabatur a conductoribus: ita alia melior poterit pro ista pensione conduci & habitari a cantoribus.

¶ Tertio moueor: quia ecclesia etiamsi non consequitur euidētem vtilitatem, quam tamen consequitur; satis esset ad validitatem concessionis: quod non esset eius conditio deterior. ita voluit dominus Abbas consilio vndecimo. incipiente, Saluatoris, &c. videndum est in effectu, an dicti fratres. & allegat textum in dicto capitulo, si quis quamlibet, cum. §. præcedenti, duodecima quæstione secunda. & expressius ea causa, quæstione quinta, si episcopus. vbi facta alienatione rei ecclesiasticę, † in casu non licito, sufficit quod ecclesia aliunde tantundem consequatur, quantum alienatum sit. Modo hic tantum percipit, & plus, quantum percipiebat, & remansit domina rei alienatæ, respectu dominij directi: vt ponderabo in fundamento. Et euitauit eminentem ruinam, ergo sumus etiam in terminis fortioribus, quam in casu domini Abbatis, cuius verba in illo consilio seruient in hac causa, ad sustentandum decretum episcopi, videlicet, quod pro ipso pręsumatur. ¶ Quarto moueor, quia non est verum hoc, quod hic requireretur consensus capituli, imo sufficiebat consensus episcopi, & fuit superfluus consensus decani & duorum canonicorum. & ad hoc moueor: quia capitulum, sine exceptione. † & alia iura loquentia de consensu capituli, loquuntur solum in alienatione, quam facit episcopus de bonis ecclesiæ cathedralis. Sed in alijs alienationibus sufficit consensus episcopi. Ita decidit Paulus de Leazaris in capitulo, hac consentissima de rebus ecclesiæ nō alienandis, in 6. Et sequitur ibi Dominicus in fine. allegans etiam, quod scribit Ioannes Andreas in additionibus Speculatoris super rubrica de agro. vbi dicit, quod tractatus in actibus capituli, non requiritur, nisi in casibus a iure expressis. Et ideo textus in capitulo, abbate. duodecima quæstione secunda. & in capitulo, in venditionibus decimaseptima, quæstione quarta nihil dicunt de consensu capituli. Et istud fundamentum est bene ponderandum.

¶ Quinto moueor: nam licet contractus emphyteuticus ponatur pro alienatione in hac materia; capitulo, nulli. de re. ecclesiæ non alienandis, tamen considerado pręiudicium ecclesiæ, longe differt, an ecclesia in totum abdicet rem, an vero vtile dominium tantum, prout est in emphyteusi. Est enim emphyteusis † idem quod melioratio. & est inuenta: & a canonibus approbata, quia clerici beneficiati non curant res inutiles steriles, vel ruinosas meliorare; quia cum non habeant de rebus ecclesiæ testari, nolunt expensam meliorandi soluere. Sed laici inuestiti de talibus rebus, videntes eas ad hæredes transitorias, diligenter ipsas reparant, & bonificant Ecclesia vero interim est domina † directi dominij, & in multis casibus posset eandem rem sic melioratam recuperare: puta, si biennio cessatur a solutione canonis, vel si linea tertiæ generationis illius inuestituræ deficeret, vel si ipse inuestitus ecclesia irrequisita in alium transferret. quibus casibus reuertitur ad ecclesiam cum melioramentis. Et licet soluantur sibi † aliquando melioramenta: tamen non fit solutio habita æstimatione ad valorem præsentem: puta vnius vineę vberrimę ibi leuatę. Sed fit ęstimatio pretij plantularum pręuiarum; cęteri labores compensantur in fructibus perceptis; vt per dom. Abb. in capitu. r. de restitutio. in integ. Ista habentur per docto. in capi. potuit. de loca. & in Spec. de emphyt. §. nunc aliqua. in principio. & sunt not. in iure nostro. Ex quibus infero, quod habentes iudicare in hac materia non debent deponere hoc pro mera alienatione. Licuit enim prælato rem ruinosam sic concedere. capit. ad aures de re. eccle. non alienand. Et propterea dom. Pau. de Castro, vir maturi capitis, † consilio suo 61. multum late ostendit, quod prelati videntes res bonificatas, quas antecessores locauerunt † seculari, non debent, nec possunt eas reuocare, dato quod alij modo maiorem pensionem offerant, nec ijs qui suis sudoribus rem meliorauerunt, augeri potest pensio. & multum notat dictum cap. ad aures. allegando etiam. l. fin. C. de omni agro deserto. lib. 11. Vbi probatur, quod non debet augeri pensio. & ibi Barto. dicit no. contra insatiabiles † prælatos, ex quibus concludit dominus Paulus quod vtilitas ecclesiæ non semper est iusta causa reuocandi inuestituras factas eis, qui bona ecclesiæ meliorauerunt. & ita in proposito. Sexto & vltimo, moueor: quia præsupponitur, quòd ista domus, quando ab ecclesia tenebatur, erat res sterelis, & parui valoris, & quędam domuncula: & istud est verisimile, attenta paruitate pensionis. Vnde hoc præsupposito, quod etiam si fuisset alienata nullo dominio penes ecclesiam remanēte, vel attento, etiam omissa solennitate valeret alienatio, per textum in capitulo, terrulas. 12. quæstio. 2. quem textum allegat Angelus in auth. de alienatione & emphyteusi. §. hoc etiam in fine, dicens, quòd † solennitas alias necessaria in concessione rei emphyteuticæ, nō habent locum, quando res est modici pretij: quia solus episcopus clero irrequisito eam alienare potest, Idem Petrus de Ancharano consilio. 116. secundum quotam meam. quod incipit, ex narratis in facto. obi multum in proposito sustentat concessionem in emphyteusim factam de re ecclesie ruinosa. In cuius alienatione non requiritur solennitas, per dictum capitulum terrulas. Bene facit gloss. in authentica, de hæredibus & falcidia §. hinc nobis in verbo, inuitis. per quam dicit ibi Angelus ꝙ si ex forma † statuti possidens apothecam, non possit capi personaliter: non habebit locum in possidente vilissimam opothecam. Similis glo. in l. sciendum. ff. qui satisdare cog. vbi licet possidens immobilia, † releuetur a satisdando: fallit tamen, vbi possideret vilem cespitem terrę. Idem dicit Bald. si possidet vnam domunculam. Ad hoc textus optimus in proposito, in l. senatus. §. Marcellus. ff. de legatis primo vbi senatusconsultum de non alienandis immobilibus, non procedit in domuncula. Et licet capitulum, terrulas. 12. q. 2. loquatur in episcopo: idem est in inferiore, secundum domin. Abbatem in cap. fi. in tertia colum. de ecclesijs ędifican. per capitulum, cęterum. de donatio. & ca. ad hęc. & capitulum, relatum. el 2. de testam.

¶ Non obstant adducta in contrarium. Nam ad primum patet responsio ex iam dictis: quia non requirebatur consensus capituli, tum, quia vtilitas erat notoria, tum, quia illę requiruntur solum in alienatione rerum episcopi: tum quia non requiritur in modicis. Ad clem. quia contingit. primo respondeo formans argumentum, quod non constat domum hanc fuisse relictam ad hoc, vt eam inhabitarent cantores. Secundo dato, quod constaret illa ita relictam, clementina intelligitur, quando illud, quod testator considerauit iam eā inesse productam, vt quia eam habitarent. Sed si hoc nunquam fuit, quia nunquam habitauerant: potest per episcopum res aliter disponi pro bono ecclesiæ. Ita dicit Ioannes de Imo. in lege prima in quarta colum. versi. pro hoc etiam videtur. ff. de conditio. instit. Tertio respondeo, quia istud dictum Imolę, non soleo sequi propter verba dictæ clementinæ: & dico, quod ex quo illa domus erat parua, vel ruinosa, non potuisset sine difficultate commode habitari a cantoribus: ergo potuit episcopus aliare legatū testātis. Probo consequentiam dom. Dominic. de Sancto Geminiano in capitulo canonicis. post principium. decimanona distinctio. & in capitulo, ab exordio. circa finem, trigesimanona distinctione, ubi dicit quod sicut † episcopus potest mutare legatum pium, quando est impossibile, quod vertatur ad usum destinatum: capitu. nos quidem. de testam. ita etiam, quando est difficile. Et per hæc sublata sunt contraria. Concluditur ergo ex omnibus, quod dictus emphyteuta molestari non potest tanquam inuestitus de domuncula, vel etiam si non esset talis, sufficit quod interuenit solennitas necessaria, & plusquam necessaria, cum alienans esset inferior ab episcopo. Et etiam, si fuisset necessaria, quod est falsum, non sumus in mera alienatione. Item, quia sumus in euidentissima utilitate ecclesię: ergo est absoluendus. & ita puto iuris esse. Et ita dico & consulo ego Felinus Sandeus canonicus ecclesiæ maioris Ferrariensis vtriusque iuris doctor, ordinariam iuris canonici sedem regens, in renouato feliciter

liciter gimnasio Pisano. In coius rei fidem sigillo meo consueto subsignari iussi, & propria manu, istis per meipsum scriptis, me etiam subscripsi, alterius rectius contemplantus (qui tamen, vt puto, ab his oon dissentiret) consilio semper saluo.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Locatio domus facta per instrumentum alicui sub istis verbis: quod durante termino & tempore locationis, locator etiamsi vellet domum locatam pro eo, non possit ipsum expellere, an si domus locatori sit necessaria, possit oon obstante pacto discedere a locatione, & domum pro se habere.

SVMMARIVM.

1 *Verba contrahentium non trahuntur regulariter ad incogitata.*
2 *Verba contrahentium intelliguntur ex causa de præsenti, etiam si partes vtantur verbis futuri temporis.*
3 *Renuntians omni iuri quod habet seu quod habere sperat, in tali re, non dicitur renunciasse iuri, quod de nouo superueniret ex causa non existente tempore contractus.*
4 *Verba in contractibus aliquid debere operari, intelliguntur, dummodo ius commune non lædant.*
5 *Verba in contractibus apposita, nihil operantur quando sunt contraria iuri communi, & ex eis resultat absonus intellectus; quia tunc secundum ius commune interpretantur.*
6 *Consideratio de futuris non habetur.*
7 *Fortuitos casus in se suscipiens, & generaliter omne periculum, non tenetur ad casus fortuitos inconsuetos, vel non verisimiles.*
8 *Gabellam emens Pistorij quadruplo plus solito, quia ibi erat Papa, & Papa recedat statim, ei, qui gabellas emit, debet remitti de pecunijs soluta quia verisimiliter si Papam recessurum credidisset, non tam care gabellam, seu gabellas emisset.*
9 *Renuntians omnibus casibus fortuitis, & quibuscunque casibus, non intelligitur renunciasse casui insolito, & sic de eo non cogitasse.*
10 *Obligans se soluere pretium frumenti, quando creditor ab ea petierit, & creditor petat illud tempore penuriæ & caristiæ: non tenetur tunc debitor soluere: quia non censetur debitorem de isto casu cogitasse.*
11 *Concessionibus episcoporum, quantuncunque plenis, generaliter factis per Papam, non veniunt, nec includantur concessiones insolitæ.*
12 *Obligatio facta verbis generalibus, non obligat obligatum, si iudex nullo iuris ordine seruato, condemnauit obligatum.*
13 *Charitas prima incipit a seipso.*
14 *Donatio causa mortis facta, promittens non reuocare, sed attendere & obseruare; tamen non obstante tali clausula donatio a donante poterit reuocari.*
15 *Contractus verba, quæ non apponuntur in vim principalis dispositionis sed ad quandam executionem, nihil operantur.*
16 *Mandatum procuratoris, dicens, releuans dictum procuratorem uel eius substitutum ab onere satisdandi, non per hoc talis procurator potest substituere; cum verba principaliter non sint posita ad substituendum.*
17 *Papa iniungens ordinario, quod de eius officio spectabat, & in fine dicens & habebimus ratum quicquid authoritate nostra feceris, per hoc non facit eum delegatum.*
18 *Verba apposita in contractibus & alijs scripturis causa maioris vehementiæ, seu quodam vsitato stylo, non inducunt alterationem subiectæ materiæ, etiam si remaneant frustratoria.*

Consilium xlij.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Obstat fortiter do. Gerardo, quod scribit Ang. in l. ędem. C. locati. dum dicit, quod si in instrumeoto locationis promisit expresse locator non expellere inquilinum, ad hoc vt ista verba aliquid operentur, non poterit expellere eum etiam si vellet domum habitare. & allegat in argu. l. quęro. §. inter locatorem. ff locati. dicēs hanc habere cautelam, &c. Et ideo cum in isto contractu locationis sunt illa verba, promisit dicta bona toto dicto tempore non tollere, &c. videtur ex isto capite, quod dicto do. Gerardo non competat ius expellendi dictum inquilinum vnde pro responsione ad hoc, quod non existimo obstare, facio tria præsupposita, deinde tripliciter respondeo.

1 Primo præsuppono, quod † verba contrahentium non trahuntur regulariter ad incogitata, lege tres fratres. ff. de pactis. lege, cum Aquilina. ff. de transactio. etiam si apponatur iuramentum, per capitulum secundum, de renunciatio. & ibi no. domin. Antonius, Dominicus, & Imola, dicentes, quod ver-

2 ba cōtrahentiū † intelliguntur ex causa de præsenti dando exempla notanda de quibus per eos, ampliantes etiam si partes vterētur verbis futuri temporis, per illum textum, in verbo, vlterius. oam intelliguntur scilicet in futurum ex causa tunc non existen-

3 te. Ideo † dicit ibi Imola, quod qui renuntiat omni iuri, quod habet, vel habere sperat in tali re, non dicitur renuntiasse iuri, quod de nooo superueniret ex causa, non existente tempore cōtractus. Et est decisio famosa Bartoli in lege, qui Romæ. § duo fratres, in secunda & quinta quæstione. ff. de verborum obligationibus. & in lege, qui cum tutoribus. in principio. ff. de transactio & in lege, si vxor. § diui. ff. de adulteris. & Baldus in lege, pactum, quod dotali. in trigesima quęstione. C. de collationib. & Bartolus in authentica. hoc amplius. in fin. C. de fideicōmis. Petrus de Anchara. consilio 200. incipiente, visis & ponderatis. in quinta columna. Baldus in l. fin. C. de actio. emp. & in capitulo primo. §. si quis miles. in titulo, constitutiones feudales. ¶ Secundo, præsuppono, quod quando in contractu exprimitur illud quod tacite inest de iure communi, vbi non exprimitur aliter quam insit, videtur apponi, non vt addat, vel deroget iuri communi, sed ad maiorem dubitationem tollendam, vbi nihil operatetur. Ita decidit Dominicus in capitulo, si Romanorū. in quarta columna, 19. distin versicu. ita dicit limitari regulam, quod ver-

4 ba debent aliquid operari: quia † ea quę in contractibus ponuntur, causa dubitationis tollendę, ius commune non lædunt. lege qui mutuam. ff. mandati, ad hoc capitulum, de multis. de ętate & qualitate. & capitu. item. de dilatio. secundum eum, facit l. 3. de leg. & lege, non rectore. C. de fideiuss. vbi si dicitur in pacto illud, quod de iure inest, nihil operatur. ¶ Tertio pręsuppono alium

5 casum, in † quo verba nihil operantur: videlicet, quando resultaret absonus intellectus contrarius iuri communi: quia tunc verba interpretantur secundum ius commune. Hanc fallentiam ponit etiam Dominicus in dicto capitulo, si Romanorum. per capitulum, causam quæ. de rescriptis. Et videtur bonus textus in dicta lege, quæro. §. inter locatorem. vbi illa verba, promitto te non expellere, non tollunt ius commune, quo cauetur, quod inquilino non soluente pensionem, potest dominus eum expellere. ¶ His præmissis respondeo tripliciter. Primo, quod dicta verba, non tollere, &c. intelliguntur & interpretantur sic, videlicet, nisi domus esset mihi necessaria pro habitatione: quia de

6 isto casu non cogitauit locans: quia de futuris † non habetur consideratio: vt in primo pręsupposito. Et si fuisset dictum locatori, veniet casus in quo tibi erit necessaria domus: profecto nō voluisset obligatus remanere ex dictis verbis. Stante ergo pręsupposito, primo dicta verba oon extenduntur ad hunc casum nouum insolitum etiam prorsus incogitatum, & non verisimilem, scilicet quod studium esset Pisis renouandum, cum tanta commoditate domini Gerardi. Et adduco optimè, quod scribit Bartolus in lege, sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. & Angelus consilio 180. incipiente, In Christi oomine. præmittendum est. & dominus Antooius in capitulo primo, de com-

7 modato. vbi dicunt, quod si quis assumit † in se generaliter periculum omnium casuum fortuitorum: non tamen veniunt casus fortuiti inconsueti, vel non verisimiles, per legem, fistulas. §. 1. de contrahenda emptione. bonus tex. in lege, Seio. §. medico. ff. de annu. legatis. vbi legata annua præstatione, non intelliguntur de annua protestatione insolita, vel rara. & dato, quod aliqui recedant a Bartolo: tamē in casu nostro militat decisio sua: cum hic non fuerit illa plenitudo verborum, quæ erat in casu Bartol. Bū facit solenne consilium Petri de Anch. 395. in libro

8 meo, Et incipit; pluribus tōnibus. † cum n. Papa resideret Pistorii, quidam emit gabellā in quadruplo plusquam soleret vendi; quia de recessu Papę nulla cōiectura erat: deinde recessit Papa, consuluit Petrus remitti debere emptam mercedem; Quia nō est verisimile, quod si credidisset Papam repente recessurum, quod voluisset se obligare: & tamen instrumentem simpliciter loquebatur. Et quia videri potest, non refero rationes suas, per quas infero sic, quod ista reuersio studii fuit res inopinata, non verisimiliter casualis, de quasi locatores aliter locantes cogitassent, non locauissent. nimirum, &c. Ergo verba qualitercunque cessare in hoc casu, & reperio. quod dominus Alexander de Imola Iurisconsultus immortalis consuluit secundum Bar. in d. §. quæsitum. & incipit consilium, Redemptoris, &c. Et vi-

9 detur prima facie † dicendum nullam remissionem, &c. secundum quod prop er casum fortuitum & insolitum receditur ab illis verbis, in quibus quis renuntiat omnibus quibuscunque casibus; quia de insolito non creditur cogitasse. Et ita hic optime facit. & induco, quod scribit Imola in lege, pretia re-

10 rum. ff. ad legem falcidiam. vbi dicit, quod † cum quidam esset obligatus ad daudum pretium frumenti quando creditor petierit: & deinde creditor petijsset, cum esset maxima caristia; Respondit Imola, debitorem non teneri ad tantum pre-

tium; quia de isto casu insolito non censetur cogitasse p dictũ. §. fiumenta. & dici hoc esse dictum suum nouum, & non la ctum ab aliquo: quia est eius casus nouus & insolitus & tũc nõ imaginabilis ab aliquo ẽt omnia præuidente. Quod si quis obligat se ad omnes casus: tamen non venient casus ardui. & Bal. in capitulo, cum olim. de consuetu. quod in concessionibus 11 † episcoporum quantumcunque plenis, non veniunt insulita. & Angelus consi. 174. dicit, quod obligatus verbis generali- 12 bus, non est obligatus † in casu, in quo iudex nullo iuris ordine seruato condemnauit emptorem: quia est casus insolitus. Secundo, respondeo posito, quod illa verba debeant aliquid operari, certe debent taliter interpretari, quod minus recedatur a iure communi quam fieri potest, & dummodo aliquid operentur, etiam & si illud est modicum, illud sufficit: v. est tex. quem omnes notant in capitulo, cum dilectus. de cõsuetu. & allegatur. l. si serui vestri. & ibi Sal. C. de noxalib. & ita est hic: quia possunt operari, & non modicum, videlicer quod etiam si locantes vellent domum reficere, non possent. & sic iste est vnus effectus illorum verborum. Alius, quod etiam si inquilinus male vteretur, non posset expelli. & hoc modo dicta verba non erunt inania. Et certe non video quare Ang. voluerit, ꝙ potius operentur illum effectum, de non expellendo, casu, quo dominus velit habitare. Et nihil dicit de istis casibus, per eandẽ rationem, per quam dicit solum de illo casu. Potuisset etiam dicere vno istorum, vt non intelligatur de isto, qui est præiudicialior valde, videlicet quod re propria quis non possit vti quãdo est sibi necessaria. bonus tex. in lege, præses. C. de serui. & aqua. 13 † vbi prima charitas incipit a seipso: & qui solet alienos agros irrigare non tenetur ad hoc suis agris sitientibus, vt ibi, & super hac expositione possunt adhiberi bona aduentitia. Tertio respondeo, quod dicta verba non mutant naturam locationis, quę est, vt ita demum stet si dictus locator re sua non indiguerit. & adduco in simili solenne consilium Angeli 250. qđ incip. perueniens domina Antonia de Florentia. Quædam do- 14 mina donauit cã mortis: & † apposita fuit illa clausula, quę omnia promisit attendere & obseruare, & nunquam reuocare. Consuluit Angelus quod his verbis non obstantibus posset donationem reuocare, etiam si per hoc, dicta verba nihil operentur. Inter cętera mouetur Angelus; quia dicta verba nõ reuocare, recipiunt hone intellectum, videlicet, nisi me pęnituerit. Nec mirum si nihil operarentur; quia ad hoc rñdeo dici ipsi, illa verba multum nobis seruient, videlicet, quasi vb. que p Italiam in quodliber contractu apponi solent dicta verba p notarios, qui sniam eorum verborum ignorant, & ponuntur potius ex errore & imperitia notarii, ꝗ̃ ex voluntate & scientia cõtrahentis, ita dicit ipse ad literam. Quæ verba pondero, dũ vult quod donans cã mortis, non ꝓhibetur reuocare, ẽr si notarius ꝯtrium scribat: quia sic se habet natura contractus, vt est glossa formalis in l. si alienam. §. Marcellus. in ver. acceperit. ff. de donat. cã mortis. vnde cũ natura locationis facta de domo sit, vt nõ excludat dñm volentem habitare, certè dicta verba, nõ tollere, &c. ob includunt aliũ casum; & maximè, quia põt operari alios effectus, de quibus supra. vnde nõ veniat iste grauior & minus cogitatus. Secundo pondero, ꝙ Angelus nõ curat, imo habet ꝓ abusione, quod hoc semper apponatur per notarios. vnde dico, ꝙ cũ ipse velit in d. l. edem. ꝙ cum hoc apponatur, & dicat hoc quotidie apponi; profecto eadem ratione dicendum hunc vsum oriri ex corruptela tabellionum, non ex voluntate contrahentium: sicut videmus, quod si notarius scribit in testamento, peroptime facit quod notat egregie dominus Abbas in disputatiu. stante statuto, hoc suum vltimum, & irrationabilete stm, &c. Et tamen potest quandocunque l. si quis in principio testamenti. de lega. tertio. Tertio pondero, ꝙ illa verba nihil operantur penitus in casu Ang. Ergo idem hic a fortiori operar non põt, & cum illa opinione Angeli consuluit Florẽtiæ & Imolę, dominus Salustius de Perusio, & obuniut, vt refert dñs Alexander in l. vbi ita donamr. ff. de donat. causa mor- 15 tis, in suis apostillis. Confirmo, † ꝙ vbi verba non apponuntur in vim dispositionis principalis, sed ad quandam executionẽ, nihil operantur. tex. aureus in clement. 1. in fine de præb. Ex quo intulit elegãter Dominicus in cap. 1. §. 1. de procuratoribus, 16 in 6. quod licet in mandato procuratoris dicatur releuans † dictum procuratorem, vel eius substitutum ab onere satisdandi, tamen per hęc verba non est procuratori data potestas substituendi, nisi aliud dicatur: quia non sunt dicta per viam principalis dispositionis. Et ita hic per textum optimum in d. clem. 1. per quem dicit ẽt Io. de Imo. in capi. quoniam Ab, de offic. deleg. facit quod no. Ana. in capit. fin. in 9. colla. de accus. Quod 17 licet Papa iniungeos ordinario † id, quod ad eum omnino spectabat, dicat in fine. Et habebimus ratum, quicquid authoritate non feceris. Ista verba non faciunt eum delegatum, prout alias facerẽ; iuxta capitulum, cũ aliquibus. de testibus. in 6. Quia non sunt apposita principaliter animo ampliãdi dispositionẽ

Et sic per hæc dicta vltima habemus casum seruientem in pro- 18 posito, in quo † verba apposita causa maioris vehementiæ, seu ex quodam vsitato stylo, nõ inducunt alterationem subiectæ materiæ, etiam si remaneant frustratoria, quod non est mirum, attentis primis præsuppositis, & istæ decisiones non parum faciunt. Ex quibus sine vlteriori prosequutione concludo, ꝙ non obstat dictum Ang. in casu isto habente in se speciales rationes, quibus de mente locantium non videtur esse, uel fuisse de hoc casu cogitare. Hoc ergo sublato adhæreo firmiter conclusioni aliorum consulentium.

Ego Felinus Sandeus. &c.

Argumentum.

Religiosus ordinis eremitarũ, & professus obtinens beneficium ecclesiasticum, vltra decennium, habens titulum, & prouisionem ab episcopo loci sine habilitate obtenta a sede Apostolica, an dictum beneficiũ uacare censeatur, & vt vacans possit imperrari, & an regula Cancellariæ apostolicæ opituletur tali religioso, vt amplius molestari non possit, ex quo pacifice per triẽnium possedit, & de intellectu dictæ regulæ cancellariæ.

SVMMARIVM.

1. *Regulæ apostolicæ cancellariæ de triennali possessore non molestrando, intellectus.*
2. *Clausula in literis Papæ, supplentes omnem defectum, si obtinens dictas literas, est excommunicatus, vel alias inhabilis, per illam clausulam non habilitatur.*
3. *Triennalis cursus licet excludat hæredem ab impugnatione soluendi legata, vigore statuti, iuxta. l. 1. C. de fideico. tamen non excludit a facultate impugnandi testamentum per inhabilitatem testatoris.*
4. *Clausula si quis, posita in regula cancellariæ vel in priuilegio gratiæ concesso, intelligitur de habili persona, si quis, &c.*
5. *Intrusus in beneficio quis proprie dicatur.*
6. *Priuilegij restrictio censetur benigna & pia, cum per restrictionem reducitur ad ius commune.*

Consilium xliiij.

DIrige Domine verba mea in uiam ueritatis & iustitiæ. Titius professor ordinis eremitarum deuiuit ultra decennium beneficium ecclesiasticum, habẽs titulum ab epõ sine habilitate sedis apostolicæ. Caius cupit imperrare dictum bñficium, ut uacans; an possit, præsupposito, ꝙ imperratio ꝯ regulã Cãcellariæ, semper sit nulla, & ꝙ Papa nolit illi derogare, pp regulã 33. quę incipit, Item statuit, & ordinauit dominus noster, ꝙ si quis quæcunque beneficia, &c. Irritatur beneficii imperratio triennio possessi ex titulo colorato ab habente potestatẽ alias conferendi, &c. Excipi videntur tres casus in dicta regula. Primus, vbi per simoniam quis ingreditur. Secũdus, vbi beneficiũ est reseruatum Papæ. Tertius, ubi quis intrusus est, non videtur ꝙ regula obstet isti quominus iste possit imperrare beneficiũ, vt uacans. Et ad hoc faciunt tres rationes, videlicet prima, quia 1 dicta † regula dicens indefinite, si quis dẽt intelligi, si sit habilis ratione professionis c. cum ad monasterium. de stat. mon. cum materia & c. 2. & c. quod rei. per locum a speciali. eod. tit. & dicã infra. ergo, &c. Quod debet intelligi de habili simpliciter, & multipliciter probari potest. Considerando, ꝙ si dicta regula deberet habilitare inhabilem ex solo cursu tpis præcedente titulo colorato, sequeretur inconueniens, ꝙ laicus & omnis criminosus inhabilis, est hoc modo habilitatus. Et hoc nõ est ueri- 2 risimile Papam voluisse. Pro hoc sufficiat, ꝙ no. Arch. in c. † ze nonianensem, super verbo, suscipimus. 56. distinct. ubi dicit, ꝙ etiam, quando Papa scribit cum clausula, supplentes omnẽ defectum. tamen si is, de quo agitur, erat excommunicatus, uel vt illegitime natus: non censetur habilitatus. Et ideo Spe. in titulo, de leg. §. nunc ostendendum. versi. sicut. 18. & Hostiẽsis et alii in c. 1. de transactionib. cum concordantiis. Ad idẽ qđ no. 3 Ang. ĩ l. si certis annis. C. de pactis. ubi dicit, † ꝙ licet cursus triẽnii excludat hæredẽ ab impugnãdo ex statuto, cuius uigore eo tpe soluit legata; iuxta l. 1. C. de fideicom. tñ nõ excludit a facultate impugnãdi testm̃ pp inhabilitatem testatoris, quia lex resistit potentiæ testandi, ut ibi per eũ, & ita hic ad tollendũ istud

de cursu temporis, faciunt etiam nota. per Barto. in l. 1 § nunciatio. ver. venio ad quædam dicta. ff. de operis nou. nunciatio. & Bar. & Bal. & Saly. in repetitio. l. 1. C. de sacrosan. eccl. & Angel. in l. non est nouum. ff. de legib. vbi dicunt late, quod dispositio generalis loquens de actu iam concesso, tec per testi & onē, dummodo videlicet persona sit habilis, & ita clausula, si † quis, &c. intelligitur de habili, ad hoc quod notat Bartolus in lege, non putauit. §. non quæuis. per illum optimum text. ff. de contratabulis. & Barto. in l. lecta. ff. si cer. pet. & Ang. in l. 1. in prin. ff. de ædi. edict. & in l. 2. ff. de inoffi. testa. cum similibus. Secunda ratio est, quia cum ista regula exorbitet plurimum a iure cõmuni, secundum quod de titulo canonico apparere debet, nec prohibetur alius de iniustitia eius quando cunque docere, per not. in c. ordinarij. de off. ord. in 6. & Hosti. Io. An. & omnes in c. illud de præsump. deberet arte intelligi: quia in illis redditur ad ius commune, vt dicit in c. 2. in verbo, minandum. post prin. de præb. in 6. quæ reputatur valde difficilis & notabilis. Modo sic, † intrusus largo modo potest dici is, qui licet fuerit authoritate superioris positus in beneficio; tamen habet vnum vitium vel defectum, propter quem deberet priuari. c. veniens. de accusatio. Et ideo glo. magistraliter vocat istos tales quasi intrusos, in c. cum sup. super gl. 2. de cā pos. & proprie. & sæpe Do. in c. propter. ad finem. 18. dist. facit consilium Cal. de verb. sig. Ergo fallentia de nauso, verificatur de isto, qui nedum est priuandus, imo videtur ipso iure priuatus, & sic per dictam dispositionem & significationem dispositio valde exorbitans a iure cõmuni, reuertatur ad ius commune. Pro quo etiam facit tex. in c. 2. ibi, cum non sit de deci. in 6. ubi restrictio † priuilegij super nonalibus, censetur pia & benigna. quia per ipsam res magis uadit ad ius commune, prædicto. c. ab exordio. 25. dist. & ibi doct. cum concord. Tertia ratio persuasiua & consonans valde est: quia licet dicta clausula releuet possidentem diu beneficium ab onere ostendendi titulum; quia ab ipso præsumitur: nihilominus si constaret de intrusione, vel alio vitioso ingressu, omnino poterit remoueri, secundum Hostien. in c. illud. de præsumptio. Et sequitur ibi do. Abb. S. cu. post alios in 7. colu. per not. in c. dilecto de præb. Idem notat Dom. post Lap. & Cald. in dicto cap. ordinarij. dicens, quod si agens vellet probare nullitatem tituli, &c. in facto antiquo, audiretur, allegat not. in c. dilecto. & ibi bonus tex. per quem colligit dom. Ab. ibi post alios in 2. col. quod licet prælatus, qui diu tolerauit subditum suum in beneficio suo, non possit eum compellere ad ostendendum titulum beneficij, vt notat in dicto capitulo, illud tamen potest assumere in se onus probandi defectum tituli, per illum textū. Et idem notat dom. Abb. in c. licet hely. de simo. Et sic in casu isto videtur posse fieri impetratio per quam impetrans grauatus sit onere probandi nullitatem tituli. Et licet istæ rationes præsertim prima facie mihi sufficere videantur: tamen pro maiori cautela, narrando qualitatem intrusionis, consulerem, ut supplicaretur papæ, narrando qualitatem intrusionis, & petatur illum detentorem amoueri, si ita est. nam ex quo Papa habet tunc talem intrusionem pro digna priuatione, non poterit de poni, an de iure sit propria intrusio, an non, propter ea, quæ decidit late Pet. de Anch. in consi. suo 283. incip. vltra solennia. Tamen sine ista cautela credo, quod simplex impetratio valeret. Hæc procedunt, præsupposita, ut dixi, inhabilitate, quæ probatur ex constitutionibus regulæ eremitarum. Item, quia sine licentia prælati acceptauit religiosus ecclesiam, quod potuit secundum doctores in cap. quod Dei. de sta. mo. & ibi domin. Abb. in fi. propter glossam in cap. quam sit. 18 q. 2 & tex. in c. si religiosus. de elect. in 6. Si enim cessaret alterum ex istis duobus, non esset tutum affirmare illum esse inhabilem, cum multi tenerent episcopum posse habilitare religiosum ad curatum licentia episcopi, & ipsius prælati, ut per Io. Andream in regula, quæ a iure. in Merc. & do. Ant. in clem. 1. de electioni. quē imitatur late ibi Dom. in c. 4. in quinto lib. 58. dist. licet do. de Rota aliter sentiant, volentes, quod episcopus non possit hac uti, decis. 262. incip. in religioso professo, in nouis. a quibus recedit etiam domin. Abba. in c. quod Dei. de statu monarcho, dicens communem opinionem esse contra eos. Et idem Dominicus in c. cum singula. de præb. in sexto, & in c. priscis. 5. distin. Et super istis subijcio me correctioni dominorum curialium.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Beneficium an dicatur erectum, si testator legauit quædam bona vni altari unius ecclesiæ specialiter. & dicatur nouum beneficium, si post tale legatum ce lictum interueniat authoritas episcopi loci: & ipsum cõfirmet, & approbet.

SVMMARIVM.

1. *Multa dicunt aliqui, ut multa scire uideantur.*
2. *Veritas in paucis consistit.*
3. *Episcopi authoritas requiritur in creando beneficium, vnde si testator dotat altare, exprimens se uelle creare beneficium, non per hoc est beneficium, nisi approbetur ab episcopo.*
4. *Episcopus non potest approbare, nec confirmare beneficium, quod est in ecclesia alicuius rectoris, sine consensu dicti rectoris.*
5. *Episcopi consensus, quando uenit in beneficio per uiam authoritatis, debet præcedere collationem beneficij.*
6. *Altare fundatum in ecclesia alicuius rectoris, per aliquem, semper in dubio spectat ad ipsum rectorem.*

Consilium xlv.

DIrige Domine verba mea in viā veritatis & iustitiæ. Quinque doctores collegij nostri Pisani magistri tam legibus, quam canonibus imbuti, consuluerunt ante me, prout postea iudicauit vicarius epi Lunensis, quæ sententia cum fuerit ex consilio meo reuocata, iterum cā commissa, ostensa sunt mihi prædicta consilia, de quib. ante notitiā non habebam. Nec putabā necessariū aliquid addere consilio meo, licet isti multa dicant, quia visis fundamentis meis recte contēplando, cessant oēs viæ, quibus nitūtur probare, quod bona dicta non sint rectoris. Nihilominus, ut dñi delegati quorum doctissimo iudicio res ista iterum cōmittenda est, remaneant clariores, addam quadā ad illuminandō eorum mentē. Nec mirentur, quod breuibus utar verbis, respectu aliorum, qui iuxta Ciceronem in proœmio Rhetoricæ nouæ, multa † dñt, ut multa scire videantur. Nā † ueritas in paucis consistit, mirentur magis, quod tot solennes doctores in cōsulēdo in hac materia discurrerunt per circuitus, & nullū doctorem allegent enucleantē in terminis, & indiuiduo occurentiā nostrā. Cuius contrarium fecisse puto in consilio meo & accedendo ad maiorē lucubrationem, sumpto tædio ex loquacitate ipsorū, quadā optime seruentia breuissime more meo rememorādo, multū se fundant in uoluntate testatricis, conātes ostēdere quod intentio sua fuerit creando nouū beneficium, & fundamenta eorū non replico. Secundo fundant se in eo, quod dicit do. Abb. in c. 1. ad fi. de succes. ab intestato. dum vult, quod relicta altari nō debeantur prælato uel rectori. Et ista est summa summarum omnium, quæ ipsi aggregant. Pro responsione reassumo primum fundamentum consilij mei, vbi per decisiones authēticas probaui quod non sufficit testatorem velle facere beneficiū, nisi sequatur authoritas episcopi. Fortifico ex solenni decisione dominorum de Rota in conclusionibus nouiter impressis per ordinem rubricarum, in titulo. de præbēdis decisione decimaseptima, quæ incipit, quidam patronus. in antiquorib. ubi late concludunt, quod licet † fundator beneficij exprimat se uelle creare beneficium, tamen per hoc non est beneficiū, nisi episcopus expresse approbet. Et iō expectans apostolicus non potest ipsum petere, quia facta approbatione episcopi, erit nouū beneficium & sic post literas creatum. ergo succedit cle. fin. de resc. Et hæc decisio est alias in antiquis imposita per rubricam in titulo, de iure patro. conclusione decima, in antiquis. Si dicatur, Episcopus approbauit conferendo, est duplex responsio. Prima, quod non potuit approbare, † nisi cū consensu rectoris ecclesiæ, de cuius præiudicio agitur. Ita decidit Hos. in summa, ut allegaui in consilio. Scda rnsio est serecta: prima est, quod iste cōsensus uenit per uiā authoritatis; iō † debuit præcedere solenniter collationem. Et opus erat istis uerbis authoritatem interponere secundum Inn. in c. cōsuetudinis. de consue. in fi. Et sequitur expresse Arch. in c. dudum. prope fi. 18. q. 2. & in c. in uenditionib. 17. q. 4 & Bal. in l. quæcunq; in fi. C. de bonis quæ lib. & multi alij & no. Bar. in l. si quis mihi bona §. iussum. ff. de acq. hære. Bal. in l. fi. C. ad mace. Imo. in c. cum uos. de his, quæ fiūt a præla. & de tali authoritate non apparet, ergo non est beneficiū. Præterea vult testatrix, quod rector ecclesiæ principalis officiet illud. Cogitemusque coniectura est ista quod uoluerit ipsum esse bñficium de per se, quia in facultate eius nō est habilitare clericū ad falsa bñficia. Et dico, quod oportet quod expresse dicat se uelle ibi esse bñficium. Ita decidunt in dicto opere nouiter impresso. in dubiis Tomę sallolj, auditoris Rotę, causa. 29 dubio uero. 56. Incipiente: secundo dubitatur. & posito, quod dixisset, (quod tamē est falsum) requiritur authoritas epi, ut dixi. Primo, nemo negabit, quin hoc sit dubium, an testator fecerit beneficium an nō: tunc sic semper altare fundatum † in ecclesia alterius, ad ipsum sp spectat in dubio. Ita dicit Rot. conclusione. 158. & est posita in titulo,

in titulo, de rebus eccle. non alie. conclusione. 6. Ergo ita interpretemur hic. Idem tenet Rota dec. 72. incipiente, in ecclesia. & est in titulo de iure patr. 15 in antiquis, &c. Primo cōsidero, ꝙ bona relicta huic altari sunt loco mercedis illarum missarū: & non proprie dos. Et istud deputatum pro labore, non facit vt ille beneficium constitueret. Ita dicit Rota in antiquis decisionibus 589. quę est de concess. pręb. 47. in secunda allegat. ibi: quia capellanus. Non obstat dictum do. Ab. in c. 1. de successio. ab intest. cum quo cōcordat Petr. de Perusio in trac. quar æ canonicę episcopalis, capitulo septimo. in trigesima prima columna, versiculo, quid si testator. quia loquuntur, vbi altare est beneficium de per se: & hoc fateor. Sed negatur hic, quod sit beneficium, cum ergo testator non intendat facere beneficium, et posito, quod hoc intenderet, dū non fuerit creatum beneficium. Item, cum verba testamenti sint clarissima, & submittant hoc altare presbytero pagano, non video ad quid tendat tot verba dominorum consulentium. Et ideo hac clara breuitate contentus, ꝯcludo intrepide partes dominorum delegatorum esse in ꝓnuntiando bene iudicatū per ſm iudicem, & male appellatū.

Felinus Sandeus iuris vtriusque doctor.

Argumentum.

Tributum impositum a principe in regno suo, an bona laicorum translata in ecclesiam, vel in clericos, sint per hoc exempta a tali tributo, aut transeant cum illo onere: & tributum & taxa an inter se differant. Et taxa generalis, de qua præsenti consilio, cuius sit cōditionis. & Rex Neapoli an potuerit imponere de iure dictū onus soluendi oī anno in perpetuum dictam taxam generalem, de qua hic.

SVMMARIVM.

1. *Tributum quale dicatur, & quid sit.*
2. *Collectę dicuntur, quæ non habent certam regulam, & arbitrio superioris imponuntur.*
3. *Agens est nobilius patiente.*
4. *Prædicatum est nobilius subiecto.*
5. *Tributum est illud, quod pro pace & quiete, & pro salute populi sui soluitur principi.*
6. *Tributum, large quid dicatur.*
7. *Taxa generalis, quæ dicatur.*
8. *Munera ordinaria & extraordinaria, quæ dicantur.*
9. *Tributum, dicitur onus mere reale.*
10. *Vectigalia, collecta, & pedagia an possint per alios reges: quam per Imperatorem de nouo imponi.*
11. *Neapolitanum regnum recognoscit superiorem: quia est feudum sub ecclesia datum, & tota Sicilia est de patrimonio ecclesię.*
12. *Tributaria non possunt esse prædia in Italia: sed in prouincia sic.*
13. *Imperium Romanum, hodie cessat.*
14. *Vectigalia hodie reges saltem de consuetudine imponere possunt, & pedagia suis subditis, maxime in Italia.*
15. *Species in specie sua tantum operatur, quantum genus in genere suo.*
16. *Tributaria bona laicorum, si transeant ad ecclesiam, vel in clericos, tenentur ad illa tributa.*
17. *Onus impositum generaliter rebus, vt onus reale transit cum onere suo, & si dictæ res & bona transeant in clericum, vel ecclesiam. Secus si tale onus sit variabile & incertum.* 18.
19. *Statutum ponens vinculum laico ante clericatum, si postea factus est clericus, tale vinculum transit cum illo in clericatum.*

Consilium xlvj.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitię. In Christi noīe ac inuocata spiritus sancti gr̄a. Pro prędictæ quęstionis ampliori declaratione, quatuor dubia principaliter mihi vr̄r examinãda. Primū dubiū est, ꝙ ꝓprio noīe appłari de iure dēat illa taxa faciēda, q̄ cōuẽtione prædicta vocat taxa gn̄alis. Secūdū est, cuius naturę & conditionis sit prædicta taxa gn̄alis. Tertiū, si Rex potuit de iure imponere dictū onus soluēdi dictam taxam generalē. Quartum, posito ꝙ sic, quæ ecclesię, vel clerici in quos bona prædicta laicorum in catastro posita, translata fuerint, teneanť soluere illã taxã gn̄alem, pro rata possessionū per eos acquisitarū. ¶ Primū dubium principale, ꝙ s. ꝓprio noīe de iure appłari debeat illa taxa gn̄alis prius intelligendum operę pretium existimaui: quia si homo cognoscat speciem ꝯctus, non pōt intelligere naturã eius, nec qualiter differat ab alia specie, vt ꝓbatur in l. fi. & ibi hoc not. Bal. in primo notabili. ff. de condi. ob cãm. Diuersa. n. nomina in huiōi mã reperiuntur. Sed omissis multis nominib. potest dici, ꝙ appelletur [1] † tributum, quia illud est tributum, ꝙ præstatur ratione soli a possidentib. 23. q. 8. tributū & in c. se. in §. hinc datur intelligi, & not. gl. in l. 1. §. 1. in uer. pēdeat, ff. de publica. quæ dicit, ꝙ quotiens lex tractat de tributis, ponit de possessionib. & possidentib. quæ coguntur ea pręstare, & eam sequitur ibi Bar. & probatur in l. a. in fi. iuncta glos. in ver. possessiones. C. de exact. trib. lib. 10. & notat Pau. de Castr. in l. placet. C. de epis. & cle. Sed dicta taxa generalis præstatur pro possessionibus; ergo potest dici tributum. Idem probatur alia ratione. Illud dicitur tributum ꝙ præstatur pro possessione certum, & non variabile, & perpetuum, vt sentit Spec. in tit. de cle. coniug. §. ad huius autem articuli euidentiam. in fi. & idem tenet Bal. in l. omnes uer. sed hic potest dubitari C. sine cen. uel reli. ubi dicit, ꝙ qn̄ pro quolibet manso terrę soluitur. ro. in perpetuum, dr̄ tributū, sicut qn̄ de qnquēnio in quinquennium prouinciales soluebant ferrum vel aurum pro prędiis tributariis. allega. no. per gl. in rub. C. de indictio li. 10. [2] † collectæ vero dicuntur, quando non habent certam regulam, sed arbitrio superioris imponuntur, ſm Spe. in d. uer. ad huius autem. Et hoc de tributo tenet Archi. & Io. An. in c. 1. de immu. eccl. in 6 & Bal. in l. neminem. C. de sactosan. ecc. & Pau. de Castr. in l. placet ante fi. eo. tit. qui dicit, ꝙ de natura tributi est, ꝙ sit vniforme. Et hoc ēt patebit esse uerum per ea, quæ dicētur in seq. & in ultimo dubio principali. Sed dicta taxa gn̄alis fuit certa de ducentis & triginta milibus ducatorum, & non variabilis, & in perpetuum soluenda, vt patet supra in facti narratione. ibi, ꝙ extunc & in perpetuum numerus seu quantitas dictæ taxæ generalis censeatur certa & determinata, de communi cōcordia inuiolabiliter: ergo debet dici tributum. Sed forte posset circa hoc dubitari, ꝙ imo non sit certum, sed uariabile munus soluendi istam taxam, ex parte soluentium, quia solutiones ponuntur in catastro, & illi qui possident, & sub cuius nomine sunt positæ in æstimo, soluuntur, q a æstimū uariatur ꝑ mutationem dn̄i illarum possessionum. ergo vī munus incertum & variabile. Sed potest dici esse certum, & non variabile, ex parte rei, ex qua fit solutio taxę, quę soluitur, & respectu Regis recipientis quod potius debet attendi, quam ex parte dantis, quia [3] † agens nobilius est patiente, sicut in simili dicimus, ꝙ [4] prædicatum est nobilius † subiecto. ut not. gl. ſm Boetium in l. semper. §. conductores. in ver. idonei, ff. de iure immu. Item ēt ꝙ ex parte omnium soluentium, est certa taxa, & inuariabilis, licet uarietur qn̄q; respectu certarum personarum particularium, quæ alienant bona sua, ut de se patet. Item ꝙ illa taxa dici [5] possit tributum probatur † & alio modo: tributum est illud, ꝙ pro pace & quiete soluitur, in qua nos tueri & defensare dēt princeps cui persoluendū est, ut dicit Vrbanus Papa, & hr̄ 23. q. 8. c. si tributum in fi. Sed dicta taxa generalis fuit imposita hac de causa, ut supra patet ex facti narratione: ibi, Eius maximū desiderium & studium erat regnum ipsum in eadem pace cōseruare, &c. & ita ibi, & a. loco, ut possit idem regnum in pace perpetua retinere. & longe quousq; hostes quouis modo illud inuadere, volentes propullare. &c. Ergo illa taxa dēt dici tributum. Item quia tributum præstatur in signum subiectionis, ut dixit Beatus Augustinus ad Romanos super 12. ca. Et habetur in c. a. de cen. ubi dicit; omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit & vos subditi esse debetis. Ideo enim tributa ꝑstatis, quia hæc est probatio subiectionis, & habetur ēt 11. q. 1. magnum. & in c. solitę. de ma. & obe. & istud tributum est etiā illud, de quo fit mentio, in d. c. tributum. 23. q. 8. Et ideo licet [6] tributum large dr̄, † quicquid tribuitur: specialiter tamen illud dicitur tributum quod principi tribuitur, vt dicit gl. in rub. C. de ann. & trib. lib. 10. Item probar̄ illa enim proprie dicuntur tributa, qn̄ taxa fuit imposita subditis regno pro possessionib. & fuit certe & perpetua. & vt subditi in pace conseruentur. & in signum ēt subiectionis. sequitur quod debet adpellari tributum indictum rebus, vt dicam in sequentibus, &c. Cum ergo dicta taxa generalis fuit imposita subditis regno ꝓ possessionibus, & fuit certa & perpetua, & vt subditi in pace conseruētur, & in signum etiam subiectionis: sequitur quod debet appłari tributum. ¶ Sed vnū est, quod videtur facere dubium: quia de natura tributi videtur esse, vt soluatur de fructibus & vniformiter, vt dicit Ang. consi. 13. incipiente, in Christi nomine, Amē. Ecclesia non tenetur. & Bal. in l. pro socio. C. de anno. & tribu. lib. 10. & Pau. de Cas. in l. placet, ante fi. C. de sacros. eccl. et hoc. videtur velle gl. in rub. C. de anno. & trib. li. 10. vbi dicit, ꝙ tributum nomine prædii ꝑstatur in quantitate frumenti, &c. vnde cum in casu nostro nō soluatur illa taxa de fructibus, sed in pecunia, seu auro, videlicet in ducentis & treginta milibus ducatorum auri, videtur non esse tributum. Sed posset rñderi, quod tributum pōt esse ēt in pecunia 23. q. 8. tributum. & per glo. in rub. C. de ann. & trib. lib. 10. ibi, vel annonam in speciebus, tri-

butum,in pecuniis,& idem vult Bar.in l.1.ver.ro.patet exēplū. ibi,& in omnib.legib.tractantib. de hoc tributo seu vectigali, ꝙ soluitur in pecunia.C.de mulie.& in quo loco.lib.10.Et idē vult expresse Bal.in l.fi.ver.sed hic potest dubitari.C.sine censu vel reli.vbi dicit,ꝙ si fiat statutū, ꝙ pro manso terrę soluatur 10.imperpetuum quolibet anno,erit tributum,sicut ꝙ de quinquennio in quinquēnium prouinciales soluerunt aurum vel ferrum pro prædiis tributariis ut no.in d.rub.C.de indict.lib.10 Nec obst.allegata in ɔ̄trium,quia concedo tributum esse ēt illud,ꝙ soluitur de fructibus possessionum,ut no. glossa in dicta rubrica,& Barto.in d.l.1.in penult.colum. in principio.

¶ Secundum dubium principale est, cuius naturæ & conditio 7 nis sit dicta taxa generalis,& primo† dico quod est munus ordinarium, non extraordinarium, quia ordinaria munera sunt illa, quæ habent certam & ordinatam præstationem. Ex- 8 traordinaria† vero,sunt illa,quæ per accidens quandoq; indicūtur.l.fero.§.medico.ff.de annu.le.& l.sed & si per prætorem §. si feriæ.ff.ex quib.cau.ma.ſm Guil.de Cu.qui ita no.in l.neminem.C.de sac.san.ecc.quem sequitur Bal. in d.l.1.in prin.C.de mulie.& in quo loco lib.10.Et idem tenet Cy. in l.placet.in 1.quest.C.de sac.san.ec.& Alb.de Ros.in suo tractatu de mu.& ho.in ver.alii circa munera patrimonialia dn̄r, &c.& Bal.in l.1.circa medi.in uersi.aduenius tn̄,C.sine cens.vel reli.Et idem 9 vult Sal.in l.placet.C.de sac. san. ecc.& ibi † dicit ꝙ dr̄ munus ordinarium puta,qn̄ singulis mensib.solueretur certum quid, sine tp̄s præfinitione. sed ita est in casu nostro, ꝙ dicta taxa hēt certam determinatam præstationem ſm tpis conditionē: ergo est munus ordinarium. Item probatur simili ratione. Illud dr̄ extraordinarium,ꝙ pp sarcinam repentinam indicitur, & præuideri non potest,ut colligitur in l.fin. C.de indict.li.10. ſm Bal.ibi. Sed ista est hmōi:ergo,etc.Item probatur alia rōne. Nam qn̄ legib.uel senatusconsultu, vel per principem imponitur aliquod onus,illud dr̄ ordinarium, ut no.Bart.in d.l.1.C. de mu.& in quo loco lib.10.& in l.1.C.de agr. & cen.lib.11,& in l.2.ff.de iure im.& in l.licitatio.§. mercatores.ff.de publ. & idem si imponeretur a ciuita.secus,si a priorib.ut no.Bar.in d. l.2. & ideo cum dictum munus sit impositū a Rege in regno suo,& quodam alio per viam ɔ̄ctus, qui vicem legis obtinet, ut l.pe.C.de do.interuir.& vso.dr̄ munus ordinarium,vt vult gl.in l.placet.in ver.illationem,quæ exponit idest,ordinarium tributum.C.de sac.san.ecc.& ita vult ēt Ant.de But.in ca. non minus.ver.quædam sunt munera.de immu.ecc.vbi dicit,ꝙ munera ordinaria sunt quæ rerum sunt,vt tributa.& census certi. Idem tenet Sal.in d.l.placet.in prin.ibi,aut sunt mere realia,ut tributa.& idē tenet Pau.de Cast.in l.placet.in 1.col q dicit tributū esse munus ordinarium. Cum ergo illa taxa sit tributū,vt in primo dubio principali,& habeat certam & determinatam ordinatam & perpetuam præstationem,& a Rege sit imposita: sequitur ꝙ debet dici ordinaria. ¶ Secundo principaliter dico, quod ista taxa generalis est mere realis, quia dr̄ imposita principaliter rebus,& non personis, ꝙ probatur ex modo & forma impositionis dictę taxæ generalis. Nam si Rex uel Imperator ordinat,uel mandat, ꝙ talis prouincia mittat sibi mille marcas argēti,quasi onerans locum & totam prouinciā,uidelicet res quæ sunt in ipsa prouincia hoc committat: & ideo tūc oēs possessores dictæ prouinciæ tenentur contribuere, licet non sint ciues uel incolæ, qa illud onus vr̄ magis impositum reb.quam personis.facit.l.forma.§. si uero agtum.ff.de censi. sed si Imperator uel Rex ordinat uł mādat,ꝙ Lōbardi vł Tortonētes mittāt sibi mille marcas, & sic personis pro reb.quas ubiq; habent,vr̄ facta impositio:tunc soli ciues & incolæ illius ciuitatis,vel prouinciæ,& nō alii possessores tenētur.& ita intelligi pōt gloss.in l.indictiones.C.de an.& trib.lib.10.ita dicit elegāter Alb.de Ro.in suo trac.de mu.& ho.in 12. col.in uersi. qa & aliud patrimoniale munus ibi,considerari tn̄ debet.& in 13.col.uer.distinctio prædicta. Et idem tenet Sal.in rep.l.referri pro.in §.sciendum,in 7.col.uer.sed puto debere attendi modū iudistinctionis.ff.de muneri.& hono. Sed in casu nostro,si ɔ̄siramus formā impositionis dictę taxæ generalis,fuit imposita regno,& non regnicolis,ut patet in ea ibi,ꝙ es tūc in aorea regiæ curiæ deberentur annuatim per ipsum Regnū ducati ducenti & triginta milia.& licet illa taxa fuerit promissa per subditos ipsi regi & sic fuerit personalis, quoad promittentes,ut insti.de act.§.1.tamē respectu formæ impositionis dicetur fuisse imposita regno,& non subditis in regno. ergo illa taxa dēe dici mere realis,non autem personalis, uel mista. Itē hoc probatur;quia de natura tributi est,ꝙ sit mere reale, ut per gloss. in rub.& in nigro.C.de an.& tri.lib.10. Et ita tenet An.de Butr.in c.non minus. in uer. quædam sunt munera ordinaria de immuni.eccles.& Sal.in l.placet.C.de sacrosan. eccl. post medium,ibi aut sunt mere realia.& idem vult ibi Paul.de Cast.& idem vult Sal.in l.neminem eo.tit.ibi,onera autem mere realia,ut tributorum. Et idem tenet d. An.in quodam suo cōsilio ꝙ incipit,in nomine patris & filii, & spiritus sancti. Amē Chinellis quidam alias ad laudem Dei & beati Antonii in princ.& ibi dicit, quædam sunt munera mere realia & ordinaria quæ 10 rei imponuntur,ut tributa. Et† ꝙ tributum sit onus mere reale tenet Fede.de Senis in consi.73.inci.laicus,de prædio suo,& ita tenent *communiter* doct.tributa esse onera mere realia ¶ Tertium principale dubium fuit, an Rex Neapolis potuit de iure imponere subditis suis dictum onus soluendi omni anno imperpetuum dictam taxam generalem. Primo vr̄ dicendum prima facie ꝙ non ratione ipsius Regis imponentis, quia hmōi 11 †grauamina ut sunt collectæ,pedagia,vectigalia, & simil.a,nō pn̄t imponi,nisi per Imperatorem, nō aūt per reges inferiores ab Imperatore,ut in c.super quibusdam.§.præterea.de uer.sign.ibi,quæ non apparent imperatorum vel regum. l.Romanorum,non aliorum regum ſm ꝙ exponit & intellexit ibi Host.& Io.An.Inno.& idem tenet Card. & Abb. in cle.1.in uer. notabili,& plenius uer.2.q.de cen.& ita vr̄ esse intelligendum c.innouamus.ibi regum & principum.de ceos.& ita tenet Bal. in l.placet.C.de sac.san.ec.& Bart.i l.vectigalia.C.no.uec.imp. non pos.in uer.3 quæro,in repe.quæ sibi adscribitur.ubi dicit, ꝙ Rex uel baro in regno suo non potest imponere pedagiū, vel nouum vectigal,quia est de reseruatis principi, ut ibi & l. non solent.eo.tit.ergo cum sibi reseruauerit,vr̄ aliis ademisse, l.apud Iul.§.fi.de leg.1.& l.cum ita.ff.de cond. & demon. Nec est uerū dicere, ꝙ hodie in regē sit collata omnis potestas Imperatoris l.2.§ nouissime.& §.in initio.ff.de orig.iur. Et præser 12 tim in Ferdinando Rege Neapol.quia †regnum illud ab ecclesia in feudum recognoscit,quia tota Sicilia est de patrimonio ecclesiæ,ut probatur 10.q.3.relatum.& 11.q.1.peruenit.& habetur in cle.pastoralis.de re.iu.& per gl.& doct.in c.si diligenti.de præscr.& 94.dist.c.1.& ibi etiam hoc not.gl.fi. & per Bal.in l. cum antiq.ioribus.in 8.q.in ver & quia istæ transmissiones.C. de iu.delib.& no in c.mandata.de præsump. cum simil.b. ¶ Secundo vr̄,ꝙ non potuerit imponi dicta taxa generalis realis respectu eorū,quibus imponitur videlicet hominib. uel prædiis 13 regni Neapo.quia illud regnum est in Italia. Nā † prædia Italica nū sunt tributaria,sed solum prouincialia;ut in §.per traditionem.inst.de rerum diui.& in l.de his.de epi.& cle.& no.per gl. in l.omnes.C.sine censu uel reli.cū si.& Bar. tenet in consilio suo,qd̄ incipit,pūcius q̄stionis breuiter talis est, si aliqua possessio ęstimata circa prin.& circa fi.& in consilio.23.quod incip.ciuitati Camerini.in ver.super 6. Ergo videtur ꝙ regno Neapol.tributa non potuerunt imponi ex quo prædia Italica sunt exēpta a tributis. Tertio vr̄,ꝙ dicta taxa non potuerit imponi ratione ipsius tributi,quia tributum dicitur cessasse,& depresenti cessare,quoniam illud tributum, ꝙ solebat imponi prędiis laicorum,fuit inuentum & impositum antequā essent aliquæ ecclesiæ,uel antequam haberent aliqua bona, ꝙ hodie non pōt 14 habere locum,quia sicut cessauit & cessat† Romanū imperiū, in quo tunc erat tributum, ita etiam eodem modo cessare dēt tributū,vt eleganter dicit Pau.de Cast.in l.placet.C.de sac.san. eccl. ¶ Sed his nō obstantibus, ꝙ Rex potuerit dictum tributum 15 siue onus imponere suo regno. Primo,tanq̄ Rex. nā Reges hodie,maxime in Italia,pn̄t imponere onera siue munera & collectas,pedagia,& similia,saltem de ɔ̄suetudine, ut not.Io.An. in c.super quibusdam.in §.præterea.de uerb.sig.in not.q dicit, ꝙ licet Host.ibi uelit,ꝙ princeps & reges nō possint hmōi onera imponere,sed solum Imperator:contrarium tamen dicit Io. An.uidemus seruari de facto.s. ꝙ reges & ciuitates intra subditos,imo etiam intra extraneos per suum districtum transeūtes, imponunt ista de nouo.& facit etiam pro ista opi.ca. innouamus,ibi:regum,& principum.de censi.ubi videtur text.sentire, quod etiā alii principes inferiores ab Imperatore, hoc possint. ¶ Secundo,ꝙ Reges possint imponere huiusmodi onera, sentit Alb.de Ros.in suo tractatu de mu.& ho.& in uersi.considerari tamen debet.ibi,si Imperator uel Rex ordinat, uel mādat, &c.& Bar.de Sa.in repe.l.rescripto. §.sciendum.uersi.sed puto debere attēdi.ibi,nam si Rex dicat, uolo ꝙ prouincia,&c.ff.de muner.& honor.& idem tenet expresse Anton.de Ros.in sua monarchia in prima parte principali,in uersi.16 sol.principali responso. ¶ Tertio,hoc probatur manifeste, quia licet esset uerum,ꝙ regulariter de iure Reges huiusmodi onera imponere non possent: Rex tamen in casu nostro potuit, ex quo imposuit ducibus,principibus,baronibus,& syndicis vniuersitatū subditorum suorum concordantibus, & consentientibus, ut patet ex uerbis impositionis dictæ taxæ, imo ad eorum supplicationem ibi supplicatum fuit pro parte principum,ducum, baronum,& uniuersitatum ipsius regiæ maiestati, & ibi, ad quorum supplicationem tādem actum extitit de gratia speciali,quantumcunque ac specialiter in solemni stipulatione deductum &c.inter præfatam regiam maiestatem præfatosq; illustres & magnificos magnates,& barones ēt & nobiles ac egregios syndicos vniuersitatū, terrarū &c.& hoc uidetur probari,in

tl in l.fin.C.de anno.& trib.lib.10.& per id,quod ibi not.Bar. per illum tex.qui dicit, ꝙ huiusmodi pactiones, quæ fiunt super tributis,sunt seruādę.& ita etiam tenet Alb.de Ro.in dic. suo tractatu,de mu.& bon.in prin.in ver. aut quæritur de consulibus seu defensoribus. Ibi aut imponunt omnibus concordantibus ꝙ imponatur:& tunc possunt. & pro hoc facit: quia quis potest se obligare ad collectas: ut l.epistola.§.pactū. ff. de pac.& habetur in l.pactum.inter hæredem eodem titu. & in l. vacuatis.C.de decurio.lib.x.facit l.iurisgentium.§.prętor ait.ff.de pac.cum si.Item,pro hoc facit,quia testator legando feudum ecclesię,potest disponere,quod pro dicto feudo teneatur soluere onera & collectas in communi,à quibus hoc non apposito essent exemptę de iure communi.vt no.Pet.de Anch.in ɔsilio suo ccxvii.quod incipit,in Christi nomine Amen.dubium facit in pręsenti q.mut.rei.Et pro hoc facit quod no.Host.Inn. in c.verum.de fo.comp.& quod no.Bar.in l.creditores.in fi.C. de pig.in repe.& in l.interdum.ff.vt in pos. lega.& in l. si quis curialis.C.de epi.& cle.Item,pro hoc facit,quod quis in traditione rei suæ potest apponere quodlibet onus.l.legem. C. de pac.& c.cum dilecti.de dona.& per hoc patet responsio ad omnia iura supra in contrarium adducta,& maxime ad primum & secundum.¶ Ad tertium, dum dicitur, quod tributū erat, quando suberat Romanum imperium,eo nunc scisso cessat: potest in specie respondere illud posse procedere, quatenus ad hoc,vt tributum per totum orbem posset imponi,iuxta illud: exiuit edictum a Cęsare Augusto, vt describereretur vniuersus orbis vt habetur per gl.in l.1.in princ.in ver. descriptiones.C. de apoc.pub.lib.10.& in rub.procemii insti.in ver.Cęsar.et per Arch.xi.q.1.magnum.per Bal.in l.fi.in 1.col.C. sine censu, vel reli.& hanc solutionē Alb.de ros.in d.suo trac.de mu.& bo.in ver.circa.ꝙ dic,vt dicitur,quod aut si quęrimus de collecta vniuersali,in toto imperio,& nullus potest talem collectam imponere,nisi solus princeps,vt no.in l.1.C.de superind.lib. x. Sed quantum ad specialem prouinciam vel subditos, dico imponi posse tributum,maxime subditis consentientibus,ut fuit in casu nostro: quia tantum † operatur species in specie sua quantū genus in genere suo.l.si duo.de admi.tu.maxime.cum sit eadē ratio in isto tributo speciali,quæ fuit in illo generali tributo, nam ratio tributi generalis pro pace & quiete, quæ nos tueri & defensare debent,ideo Imperatoribus persoluendum etiam dicit tex.23.q.8.c.tributum.in fi.quæ ratio fuit etiam in impositione dictæ taxæ generalis,ut patet ex verbis dictæ impositionis,in prin.ibi:eius maximum desiderium ac studium erat regnum ipsum in eadem pace conseruare &c. Ergo debet esse idem ius in ipso tributo particulari,quod ad particulares subditos,sicut erat in tributo generali,quo ad omnes.l.a.Titio.de ver.obl.& l.illud,ad l.Aqui.& c.inter corporalia.de translatio. epis.cum simi. ¶ Quartum & vltimum dubium principale est, posito quod Rex potuerit imponere dictam taxam generalem,an ecclesia vel clerici in quos bona prædicta laicorū in castro posita translata fuerunt, teneantur soluere illam taxam generalem pro rata possessionum per eos quoquo modo acquisitarum. Et in hoc pendet tota vis quæstionis nostrę principalis.Et prima facie vr̄ dicendum quod nō:quia ecclesia vel ecclesiasticę personę non sunt subditæ legi,maxime quantum ad bona sua,sed sunt subditæ Papę:ut in c.cum laicis.de reb.eccl. non alie.& c.ecclesia S.Mariæ.de consti. cum si. Ergo vr̄, qđ eis imponi non possit,vt in auth.item nulla communitas C.de epis.& cle.item hoc vr̄ probari in c.1.de im.eccles.lib.6 & hoc tenuit Bar.in consi.suo inci.ex facto. vt refert & sequitur Pau. de Cas.in l.placet.in fi.de sacrosan.eccl.& idem vult Bar.in ɔs. quod inci.in meis consiliis pūctus quęstionis breuiter talis est, si aliqua possessio ęstimata.vbi allegat ad hoc plures rationes. Idem tenet Bar.in l.rescripto.§.sciendum.ff.de mu.& ho. nisi predia fuissent effecta tributaria, vel obligata pro ipso onere soluendo.& idem tenet Bal.in l.placet.C.de sacrosan.ecc.& in l.neminē.eo.tit.qui ēt dicit plus, ꝙ non pōt fieri, ut efficiātur tributaria:quia censeretur factū in fraudem ecclesiarum.Idem videtur tenere Bal.in l.fi.C.sine censu vel reli.in ver.sed hic dubitatur, nunquid aliquo casu, vbi dicit, ꝙ statuere ꝙ collecta sint tributa implicat contradictionē:quia est statuere,ꝙ munus mistum sit mere reale, & est mutare nomina appellatiua, qđ est impossibile.l.si quis in fundi vocabulo.de le.1.& alia ēt adducit, de quibus ibi;& maxime hoc videtur esse verū in regno Siciliæ,in quo est vnū capitulū regni, in quo statuitur, ꝙ clerici cū aliis non commoricēr in collectis & aliis exactionibus quibuscunq; bonis ecclesiasticis, & temporalibus. ¶ Sed his non ob.teneo contrariū esse de iure verius. Qđ sic probatr̄ 17 † qñ imponitur aliquod onus vel tributū.si imponitur rebus laicorum, & illa postea transferantur in ecclesias,vel clericos,itā sit cū illo onere soluēdi tributū in ecclesiam vel clericos: ut probatur.xi.q.1.magnū.& xxvii.q.viii.tributū.& in capitu.2.de censi.cū si.& hoc tenet gl.in ver.bonorum.in c.1.de im.eccl.in 6.quę allegat ad hoc iura & ibi doct. & hoc vult Gof. in summa de immu.ec.in ver.onera ante quę imposita erat & dom. Old.in cōsi.83.inc.an episposit & Car.& Ab.in cle.1.in 7.q.de vi.& bo.cle.& Host.in summa de pign.in §.3.& Alb.de Ros.in l.placet.C.de sac.sanc.eccl. Et hoc tenet ēt Anto.de Ros. in sua monarchia,in prima parte principali.in xi. col.in versi.plus videtur posse libere dici.in ver.16.rationi respondetur, quod Papa.ubi tenet quod nedum principi , sed etiam aliis secularibus dominis tenentur ecclesię ad onera pro exterioribus ad ecclesiam prouentis;& allegat in dictis locis ad hoc multa iura. & ita tenent doct. *communiter*. Sed illa taxa generalis,post appellari tributum vt plene dixi.in pri.dubio principali.ergo,&c.Secundo hoc probat, quādo rebus laicorum imponitur aliquod onus mere reale, illud onus transit cum re ad quemcūque res transeat,in l.alienatio.C.de contrahen.empt. & in l.tradimo de acq.re.dom.cum si.& ita not.glo.in capitu.non minus.de immu. eccl. adeo quod onus mere reale impositum rei seu possessionibus transit,ad ecclesiam,si ad ecclesiam transit res, vel possessio;vt not.glo.& docto.in d.capitu.non minus.& not.in capitu.primo.de immu.ecc. & in capitu.primo eodem titu.in 6.& idem tenet ibi Archid.& Io.And.& alii docto.& idem tenet do.Anto.in d.capit.non minus in versic. quædam sunt munera ordinaria.Et idem tenent Card & Abb & Imo.in capitul. fin.de vit.& hone.cle.& do.Cardin.in clemen. 1.in 3.& ultima quæst.de immu. eccl.& habetur per Pe.de Anch. in repet.cap. postulasti.in v.quæstio.de for.compe. Et istud sensit Fed. de senis, in consilio suo 203. incipiente, punctus quæstionis talis est,Titius vendidit.in fin.Sed illa taxa generalis est onus mere reale,vt supra declaratur;ergo transit etiam in ecclesiam & clericum cum ipsa re.

8 ¶ Tertio hoc probatur alia ratione, quando est onus † ordinarium,certum & perpetuum, tunc illud onus transit cum ipsa re,etiam in ecclesiam,vel clericum, si ad ecclesiam vel clericum, peruenerit. Secus si est incertum: quia varietate imminentium negotiorum immutatur: quia tunc illud onus non transit in ecclesiam: vt notat Specul. in titulo.de cle. coniug. §.primo.in versic.ad huius autem articuli. & idem tenent Arch.Ioan. And.& Domin.in capi. 1.de immu. eccl. in vi. & idem vult Bald.in extrauaganti,de pace Constan.in versicu.quid de collectis. Et idem tenet dominus Antonius secundum Ioannem de Lig.in capitu.fina.in vltima.colum. de vi.& honestate cleri. Et idem tenet Salycetus in dicta repetitio. l. rescripto.§. sciendum.in penult.col.ff.de muneri.& honorib. & Petrus de Anch.in consilio suo ccxvii.incipi.in Christi nomine, Amen, dubium facit in præsenti quæstione,mutatio rei, & translat.in ecclesiam.& Imola in capitulo fina. in penultima column. in princip.de ui.& honestate clericorum. ita tenet etiam Angelus in consilio suo.23.incipiente, Ad collectas clericorum an teneantur ecclesiæ pro territoriis nouiter acquisitis.ubi eleganter dicit,quod aut collecta imponitur hoc modo, duo denarii pro centenario quolibet anno, ita quod est certum onus antequam res uadat ad ecclesiam,& tunc tenentur res ecclesiæ,nō dico ecclesiam. Aut incertum re:& tunc generaliter,& non patitur in præiudicium ecclesiæ declarari,postquam res ad ecclesiam peruenit,nec facio uim in nomine datii,uel tributi,sed solummodo inter certum & incertum specificatum ante,& specificandum post. Et cum ista distinctione intelligo dictum Bar. in d.l.rescripto.& Imo.d.l.placet de sac.sanc.eccl. Ista sunt uerba sua in fi.dicti concilii. Et istud est etiam de mente Pau de Castr.in dicta.l.placet.qui dicit, quod hoc non corrigitur per auth.Item nulla communitas.C.de epi.& cle.Sed ita est,qđ dicta taxa generalis est ordinaria,certa, & perpetua, ut supra dixi in 2.dubio principali. Ergo siue sit tributum,siue sit collecta, uel alio nomine nuncupetur,afficit rem,& transit res cum onere suo etiam in ecclesiam, & per hoc etiam colligitur argumentum,de quo supra dicebatur,ꝙ ista taxa non erat proprie tributum,quia ut dicit Ang.non est curandum de nomine,dummodo taxa fuerit certa & perpetua,sicut fuit qđ ordinaria tributa soluat ecclesia,tenet Alb.de Ros.sm̄ Old.in d.l.de his. in fi.de epi.& cle.&c.Quarto probatur alia ratione. Nam quando res aliqua est obligata seu hypothecata pro aliqua merce, ad quēcunq; transit illa res,transit cum obligatione illa & hypotheca,& sic cum sua.l.si conuenerit.§.si fundus,ff.de pig.ac.& l.rescripto.&c.ff.de mune.& hon.l.si debitor.C.de dis. pig.& not. per gl.in c.non minus.de immu.ecc.& in c.1.de censi.cum simi. Sed dicta bona, quæ per alios fuerunt descripta in catastro ca in la soluendi dictam taxam generalem, fuerunt & sunt tacite obligata regi Neap.ꝙ patet , quia illa taxa dici potest tributū, supra in primo dubio principa. ergo sequitur quòd bona, pro quibus soluitur tributum,sint obligata & hypothecata pro tributo,vt l.i.C.in quibus cau.pig.tac.contrahi.& xi.quæst.prima. si tributum. Et hoc not.gl.& doc.in c.1.de immu.ec.li.6.& idē no.Ang in l.omnes.C.sine censu uel reli.Idem uult Salic.in d.

repet.l.rescripto,§.sciendum.ver.no.quod omnia bona illorũ. et ita tenet expresse Bal.de pace Constan.ver.quod de collectis. qui dicit, ꝙ pro collectis,quæ sunt munera patrimonialia impo sita possessionibus,sunt hypothecata. Et ad quemcunque transeunt cum onere suo.l.in uenditione.ff.de act.empt.& hoc dicit esse verum, si talis descriptio bonorum, quæ fit pro solido & libra,fit certa & perpetua,sicut fuit in casu nostro , vt dixi supra,in a.dubio principali. Secus si pp varietatem negotiorũ superuenientium immutetur: quia tunc incertæ rei obligatio hypothecaria accedere non potest; & ideo non vĩ huiusmodi onus durare postquam peruenit ad personam priuilegiatam, vt est ecclesia:vt in c.t.de iure patronatus. in 6. Et idem tenet Ant.de Ros.in sua monarchia in dicto ver. xvj.ratione respondetur,licet Bal.non alleget. & idem etiam dicit Lucas de pennain l.fi.C.de exact.tribu.lib.x.& format q.in comitibus & baronibus qui ex priuilegio vel consuetudine percipiunt ab hominibus & vasallis suarum terrarum annis singulis in festo assumptionis beatæ Mariæ virginis collectã, quæ dicitur collecta sanctæ Mariæ,quæ est certa,ad certam summam attendens , pro qua bona oĩa immobilia ipsius castri,quę imponuntur in catastro in certa summa, inueniũtur,si possessiones illorũ bonorũ ex aliquo titulo inter viuos , vel ex ultima volũtate transferãt aliquam de illis rebus in ecclesiam vel clericos, aut alios, ipsi clerici,in eis legitimo iure succedant. Post multa argumenta; vtcunque deducta concludit , quod ecclesia & clerici pro illis bonis tenentur cum aliis hominibus terræ conferre cum ipsa collecta sine ulla emergentia negotiorũ annis singulis imponatur, dicens ꝙ ratio est quia dictæ possessiones sunt obligatæ & ideo in quemcunque etiam priuilegiatum transferatur , transeunt cum illo onere soluendi sibi annexo. Cum ergo dicta taxa sit certa & determinata,& perpetua, & pro ea sint bona hypothecata,quæ pro illa taxa in catastro descripta reperiũtur,sequitur quod pro illis bonis,quæ transeunt in ecclesiam, vel clericum,tenetur ecclesia uel clericus soluere dictam taxã generalem pro rata dictorum bonorum. Et istam opinio.tenet etiam Ang.in consilio suo x5.& in l.fi.C.sine censu.uel reli, & Io.de platea in l.fi.C.de anno & trib.lib.x.& Flo.in l.si pendentes.§.si quid cloacari.in fi.ff.de vsus. qui dicit , quod si res transeat in ecclesiam,vt quia legatur vel vendatur ecclesiæ res ecclesiastica,tenetur ad onera realia ratione illius rei,per l.placet.& l.neminem.de sac.san.eccl.& ponitur exemplum in tributo,ex quo res iam subiacebat huic oneri,transit in ecclesiam cum sua causa,per l.alienatio.ff.de contrah.empt.& in c.a.i.cũ concor.de censi.probatur in d.l.fi.C.de exact. trib.lib.x. Et ita tenet ibi Io.de platea & alii scrib. Et istud etiam est de mente Bald.in auth.en.sed & periculum.C.sine censu.vel reli.& ista est communis docto.sententia. Et ita ego etiam teneo maxime quia dicta taxa potest dici tributum, & est munus mere reale ordinarium,certum,vniforme,& non variabile, & perpetuum,& impositum regno,non personis : vt patet ex omnibus prædictis. Quam conclusionem intelligo esse veram non solum pro taxa imposita,quæ debebatur,antequam res ad ecclesiam peruenire t,& de quo est gl.sing.in l.incola.ff.ad muni. ubi plene per Alber.de Rosa,& doctores,& per Bal.in d.l.placet.de sacros. eccle.cum simili. Sed etiam pro taxa,quæ deberetur post, ex quo est certa, vniformis & perpetua,per prædicta. ¶ Nec obstat allegata supra in contrarium,quia loquuntur & locum habẽt in collectis,quæ imponuntur personæ pro rebus . Secus est in tributis & oneribus mere realibus ordinariis, certis & non variabilibus,& perpetuis,vt patet ex prædictis. Et hæc sunt dicta saluo iudicio sanctæ matris ecclesiæ,cui me subiicio.Ita dico, ego Bartholomeus Cæpola. Laus Deo. Hoic consilio se subscripsit Dominus Bartholomeus Socinus supremus iuriscon. sultus & multa allegauit.inter cetera in vlt.q.allegauit do.Ab. in c.1.de censi.& Car.& clarius do.Ab.in c.nõ minus.de immun. eccl.& adduxit rõnem. Nã si statutum iniecit † vinculũ laico an te clericatũ,ligatur,& transit cũ isto vinculo in clericatum, ut probat no.Io.An.in reg.sine culpa.li.6 in Mercu.& do.An.& mod.in c.quod clericis.de fo. comp. Ergo fortius qñ vinculũ est iniectum rei,quia fortius potest affici res,quam persona,ut patet ex his,quæ plene ponit d.Ab.in d.c.non minus. Ite addu xit d.Pau.de Ca.in l.fi.C.sine censu.vel reli.ubi recitat opi.Bar. quod prædia fiant tributaria. Demum Bal.in contrarium dicẽ tem,qđ est ponere oppositum in obiecto,ut collecta, quæ est muneris mistũ,imponuntur personæ pro rebus per legẽ municipalem efficiatur mere reale. Sed saluando opi. Bartoli dicit dici posse,qđ prædia non efficiuntur tributaria, propriæ loquẽdo,sed quod illa lex faciat,quod omnia prædia ex tempore legis condita sint obligata pro collectis postea imponẽdis, quæ obligatio incipit sumere effectum postea cũ collecta imponitur,& trahere retro ad ips legis condita , & per hoc cum illo onere transibit in ecclesiam. Et dicit quod deputatus Florentię ad condendum statuta ita fecit cum quibusdã aliis sociis.

Argumentum.

Religionem intraos sub certa regula, & religione approbata,promittensq; obedientiã, & sub eius regula uiuere,an his non obstantibus,possit redire ad seculum:& per dicta uerba non dicatur facta professio: & Bona oblata per dictum religiosum dictæ religioni,ubi intra. uit in eo redeunte ad seculum,possit a dicta religione rehabere & recuperare.

SVMMARIVM.

1. *Professi alicuius religionis oblati,non possunt redire ad seculum,nisi ex dispensatione superioris.*
2. *Professioni inducendæ tria substantialia requiruntur.*
3. *Hospitali oblatus,& illi sua bona offerens, & transmittis expresse,an di scedens a dicto hospitali,recuperet bona dicto hospitali oblata.*
4. *Hospitalium bona non possunt alienari,sine licentia Papæ.*
5. *Hospitalia omnia sunt sub iure & authoritate diocesani.*
6. *Consuetudo an ualeat,quod bona hospitalis alienentur, non seruata forma,& talis alienatio ualeat.*
7. *Alienari an possint bona hospitalis,non seruata forma canonica, & pro ut requiritur in bonis ecclesię.*
8. *Offerens se,vel oblatus alicui hospitali, cum eius bonis,illa oblatio habet in se tacitam conditionem,si in eo permanserit.*

Consilium xlvij.

Dirige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Viso præfato puncto, ponẽdum est,an oblati ,pmittentes pperuo viuere sub certa regula alicuius religionis, de religionib.approbatis,pmittentes ppetuã obedientiam,immutant,quę uerba nuncte stantur eũ voluisse vitã mutare, sic ꝙ ad seculum prohibeatur remeatus,de regular.c.consuluit.quasi taci ta professio inducatur quę insurgit ex promissione perpetuę obedientię & ex promis.de reg.c.porrectum.& c.consului.Vi tam.n.vĩ voluisse mutare dum dixit in perpetuum sub nt-adiatia uiuere.de reg.c.consului. In huius autem oblatione,ĩm formam receptionis eorum quorum admittuntur verba quę sapiunt mutationem vitæ:& quia vitam contemplatiuam eligit de renuntia.nisi cum pridem ver.nec putes . Quedã sapiunt regulę obseruantiam,cum promittũt obedientiam, reuerentiã, & loci stabilitatẽ.de renun.late de iureiu.c.sicut . Quędam sapiunt professionẽ ut cum promittunt tria substantialia regulę sicut est continentia,abdicatio proprietatis, & obedientia.facit de sta.mo.c.cum ad monasteriũ.in fine. Circa prædicta scẽ dum est,ꝙ oblatorũ duo sunt genera. Quidam.n.sunt † oblati professi,& isti non pñt ad seculum redire.de testa.c.a.de regula.c.Ioãnes.c.ad nostram.& c.super eo.& c. cum nisi.& c.sicut nobis.& c.ex parte.& talis professus non possit ad seculũ redire ex dispensatione superioris. Item circa substantialia regulæ superior non dispensat,de sta.mo.c.cum ad monasterium.nec ab obedientia absoluit.de reg.c.fi. Illi aũt oblati professi rẽien tur,qui promittunt ad seculum non redire nã si sola professio impedit ad seculum redire,ut in prędictis iuribus, ergo necesse concluditur,ꝙ non professus possit ad seculũ redire.Casus est de reg.c.consului.& c. postulasti.& c. statuimus.de isto aũt duplici genere oblatorum,videlicet,ꝙ quidam sunt professi,& quidam non professi,hẽ 26.q.t.c.ut lex continentię.de sent.ex com.c.non dubium.facit de priuil.c.vt priuilegia.§.de confratribus. Licet ergo iste esset oblatus,tñ quia non esset professus, potuit ad seculum redire,& absolui a iugo oblationis per suũ superiorem. Nam ex quo authoritate iuris rediit ad seculum, ergo superior authoritate iuris absoluit a iugo oblatiõis. Facit in tõne sui,de cond.insti.l.quę sub conditione.§.quotiens.expressius de regula.c.licet. Qđ autem iste non esset professus,pa tet,quia nec expresse nec tacite. Nõ † expresse, qa non promisit tria substantialia regulę quæ inducuntur ut expresse inducit professio.facit de reg.c.t.& quod notat Gui.in Spe.de sta.mo. Item nec tacite,quia nullũ actũ exercuit de illis pes quos inducitur tacita professio,de quib.patet de regula in c.vidua . & c.i. & c.consti.li.9.& plenius de reg.c.clericos. Nec professio expressa & tacita inducitur ex promissione obedientiæ. Facit qđ notat Guil.in Spe.s.t.de sta.mon. Rursus oportet ad professionẽ validã qđ ille qui professionẽ recipit, possit illũ incorporare religioni & ordini,de quo plene p Inno.de reg.c. porrectũ. Ex his concludo istũ oblatum potuisse a iugo obedientię absolui per rectorem, & fratres hospitalis, & ad seculũ potuisse redire & hoc quo ad primum. &c. ¶ Sed dubitatur,an talis oblatus qui oblationis tempore,sua bona † obtulit hospitali, redeundo ad sc

ad seculum, illa recuperet, sic quod talia bona possint, & debeant sibi restitui per rectorem & fratres hospitalis, an vero talia bona hospitali remaneant. Et quod non recuperet bona, probatur tali ratione. Ex quo enim sua bona obtulit hospitali respectu bonorum censetur donatio pura & perfecta. & sic non reuocatur, de donatio. capitul. 1. & capitul. cum dilecti. de foro competenti. capitu. conquæstus. de donatio. lege, perfecta. nec talis donatio reuocatur: licet donatio redeat ad priorem statum, & absoluatur a iugo obedientiæ, de cler. coniug. capit. 1. quia acquisitio bonorum non habet in se illam conditionem. Nam quandoque oblatus offert bona exprimens, & illa tradit hospitali, vt scilicet oblatus ibi permanserit recuperaturus bona. facit de dona. capitul. cum dilecti. ff. de verb. si. l. cedere diem. Sed in casu proposito oblationi bonorum nulla fuit adiecta conditio in persona. illa acquisitio bonorum venit expresse, non autem tacite, nec accessorie. vnde sciendum, quod licet in ingrediente monasterium dicimus, quod acquisitio bonorum veniat tacite & accessorie, & inducatur facta professione, vt in auth. ingressi. & professione non facta recuperat bona. Nam ingrediens in monasterium, de bonis suis disponens, non nihil videtur velle ita transferre in monasterium, ex quo nõ profitetur: de reg. c. beneficium. lib. 6. in professionem. Ergo non requiruntur ingredientes monasterium sine ministerio iuris nec hoïs, nec ministerio iuris; quia illa acquisitio inducitur propter professionem: vt d. auth. ingressi. de priui. c. cũ olim. 18. q. 2 statuimus. nec etiam ministerio hominis. nam ingrediens non videtur velle sua bona donare monasterio, nisi profiteatur, & bonorum acquisitio habet in se tacitã conditionem ex dispositione iuris. l. si ingrediens profiteatur: venit n. tunc acquisitio bonorum, per respectum ad personã ubi per solum oblatum ordini quæruntur: aliter non. In casu aũt propositæ, quæstionis videtur in offerente se & sua nulla separatio. nec esse põt professio, sicut in oblatis hospitali: qui n õ profitentur nec non põt subintelligi a iure, nec ab homine tacita conditio professionis, ex quo talis professio non fiebat & sic bona quæsita videntur pure hospitali. Et sic nõ veniunt occasione, per regulam ad personam oblati. Nec gñaliter per clm professionis futuræ. ergo, talia bona, vt pure & principaliter quæsita hospitali, remanent apud hospitale, & ex quo sunt in dño hospitalis, non põt restitui illi oblato per rectorem, & fratres

4 hospitalis, ꝙ sic probatur: bona hospitali † quæsita nõ põt alienari sine licentia papæ. Casus est de rel. do. in cle. quia ꝯtingit. primo in huiusmodi alienatione requiritur tractatus præcedẽs: de rebus ecclesiæ non alien. cap. 1. lib. 6. Item authoritate supe-

5 rioris † qui est diœcesanus, cui de iure communi subsint hospitalia eius authoritate fundata. de reli. do. c. de xenodochiis. xii. quæstio. 2. capitu. abbatibus. & xiiii. quæst. 4 c. in venditionibus. ¶ Hic autem deficit vtrunque: quia nec tractatus præcessit, nec superior authoritatem interposuit. & sic alienatio nulla: vt facta non seruata forma. casus. 12. q. 2. in summa. & capitu. sine exceptione. de reb. eccl. nõ alie. c. nulli. & c. si quis presbyterorũ. ¶ Sed procedit dubitatio, an valeat consuetudo, ꝙ teneat alie-

6 natio † non seruata huiusmodi forma, dicebat gl. de re. ccl. ca. nulli. ꝙ valebat consuetudo. probatur in c. si quis presbyterorum. eo. tit. in antiquis. vñ dicebat Host. de dona. pastoralis. tenere consuetudinem, ꝙ prælatus alienet sine capitulo. c. ea noscitur. de his, quæ fiu. a prælat. Dicit Io. in d. c. pastoralis. ꝙ quædam est concessio, quæ fit de re vt in titulum, sicut est collatio bñficii: & tunc etiam in ista attendatur consuetudo. d. c. ea noscitur. & de elect. c. cum ecclesia Vulterana. Quædam est cõcessio quæ fit de re, vt in proprietatem: sicut est in casu nostro; tũc non tenet consuetudo, vt fiat alienatio nõ seruata forma capit. secundum excep. casus est de re iud. c. cum causam. licet teneat consuetudo augens in solennitatem. & ita tenet Io. in ca. nulli. de re. eccl. non alie. Sciendum tamen est, ꝙ circa bona hospita-

7 lium alienanda, quandoque hospitale non est creatum †, nec fundatum authoritate diæcesani, tunc in huiusmodi alie. non requiritur forma canonica sicut in alienatione rerum ecclesiæ. Et huiusmodi alienationi potest authorari diœcesanus; vt io d. c. de xenodochiis. Nec obstat d. cle. quia contingit. quæ videtur requirere authoritatatem Papæ; quia ibi loquitur de alteratione vsus, ad quem fuit relictum hospitali, qui vsus nõ potest in alium vsum conuerti sine licentia Papæ. Redeundo autem ad propositam quæstio. dico, quod si quis offerat se & sua hospi-

8 tali, quod illa † oblatio habet in se tacitam conditionẽ, si in hospitali permanserit. vñ de hospitali recedens, & ad seculũ rediens, recuperat bona ad hoc induco casum in terminis, extra, de probatio. c. in præsentia. Ex quibus concludo, ꝙ ille oblatus potuit ad seculum redire, & a rigore obedientiæ absolui, & ꝙ recuperet bona, quæ bona potuerunt ei restitui per rectorem & fratres hospitalis. Nec in huiusmodi restitutione, quæ fit authoritate iuris, & de re subiecta oneri restõnis, forma canonica seruãda ẽ, xii. q. 3. c. põtifices. in fi. vbi ẽ casus singlaris. et facit. ff. de rec. ar. l. magis puto. § si fundus. Ego Petrus magistri Francii de Perusio, vtriusq; iuris doctor, vt s. scriptum, ita dico & consulo.

Laus Deo omnipotenti.

Argumentum.

In causa inquisitionis homicidii, testis productus ad ipsum probandum, falsum deponẽs an patiatur pœnam, quam ipse homicida pati debet, stante statuto, ꝙ falsum deponens in causa homicidii, patiatur pœnam quam ipse reus pati debet, & sic agatur pœna mortis.

S V M M A R I V M.

1 *Falcitas non videtur posse palliari propter occultam veritatem.*
2 *Iudicem corrumpens, dato quod iustitiã foueat, punitur ut simoniacus.*
3 *Voluntas in delictis inspicitur.*
4 *Dolus ex coniecturis dicitur.*
5 *Anima organo vocis exprimit uoluntatem,*
6 *Cor est imperator linguæ.*
7 *Voces sunt signa passionum, id est, voluntatum animi.*
8 *Falsum punitur, licet nemini damnum inferat.*
9 *Falsam scripturam faciens, licet illa scriptura non faciat plenam fidem, sed aliquod adminiculum, punitur falsi pœna.*
10 *Testis dicitur corruptus, si accepit pec. ut uerum dicat.*
11 *Iudex ferens sententiam, etiam iustam, potest redargui de barrataria, si pecunia fuit corruptus.*
12 *Conditionem sibi iniunctam casualiter adimplens, ea non iuuatur, sed oportet quod sciat ipsam sibi esse iniunctam.*
13 *Casualis contingentia, non videtur consideranda esse.*
14 *Testis, qui uerum deposuit, & in causa scientiæ assignauit sensum corporeum, quem falsum dixit, non est condemnandus pœna falsi.*
15 *Falsum, illud uerbum in statutis debet interpretari secundum regulas iuris communis.*
16 *Statutum debet interpretari secundum ius commune.*
17 *Statutũ dictans, quod stetur dicto alicuius, intelligitur dũmodo hoc iuret.*
18 *Statuto stante quod homicida decapitetur, intelligi debet de doloso, & nõ culposo, uel casuali.*
19 *Statutum, quod pater teneatur ad legitimam pro filio, intelligitur, si filius non sit soluendo.*
20 *Falsitatis & mendaciorum multa genera.*
21 *Falsitas seu dolus, quæ non lædit, non punitur.*
22 *Falsitas, quæ committitur contra id, quod non probat de per se, non inducit pœnam falsi.*
23 *Testis deponens de scientia, super eo de quo ab alio audiuit, licet quod audiuit, non sit uerum, non per hoc dicitur falsus testis.*
24 *Scire dicitur, quod uehementer opinatur, uel quod ab antiquis percipit.*
25 *Dolus, dicitur fallacia uel machinatio ad decipiendum.*
26 *Veritatis origo, aliquando multum operatur.*

Consilium xlviij.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis et iustitiæ. Apud Scæuolam optimũ Iureconsultũ vsitatum videmus, ẽm ea, quæ proponerentur, consiliorum suorum sñiam ꝑ'mittere, quapp si res vt proponitur se habet, puto istum Todeschinum non posse puniri tanq̃ falsariũ, & præmitto in facto, qđ ad probãdũ homicidium in cã inquisitionis producti fuerunt aliqui testes idonei & integri, per quos de delicto ꝯstat. Demũ alius testis. s. iste Todeschinus, productus ad idẽ deposuit in testificatu suo, quod cæteri, & interrogatur de cã scientiæ, dixit se fuisse præsentem, & in hoc de prudentia cõuictus est falsum dixisse ex quo contingit dubitari, vtrum dẽat puniri tanquam falsarius, stante statuto in loco, quod testis in cã criminali falsum deponens, patiatur pœnam, quam reus pati debebat, & ita hic ageretur de pœna mortis, & in hoc p̃missa diligenti lucubratione, & ponderatis oĩb. quæ verisimiliter deduci possunt, videretur prima facie, quod iste deberet puniri pœna statuti, dato ẽi quod verum dixerit, tamen fallo asseruit se

1 scire. unde falsitas non † videtur palliari posse propter occultã

2 veritatẽ. & ideo dixit glo. in c. vendentes. 1. q. 3. quod † si fouens iustitiam, corrumpit iudicem, punitur tanquã simoniacus. no.

3 Abb. in cap. cum ab omni. de vi. & hon. cle. † & in delictis uolũtas inspicitur. ca. cum uoluntate. cum ibi not. de sent. excom. &

4 † dolus ex cõiecturis elicitur. l. filiæ. ff. sol. ma. c. 2. de renunc. in 6. ideo de dolo ipsius constat, merito vr̃ crimẽ falsi incurrisse. un-

5 de dicit Inn. in c. ueniens. ad fi. de uer. sign. quod † anima organo uocis exprimit uoluntatem, & dicit Bal. in c. mandatum. de

6 rescrip quod cor est imperator linguæ † & in capitulo, ex transmissa. de præscriptio. quod vox est instrumentũ uoluntatis, &

 intel-

intellectus rationabilis,& idem Bal.in l.de qoib.prope finem. 7 ff.de legib.† ꝙ voces sunt signa passionum animi,id est volun tatum.bonus text.in lege,Labeo.in fi.ff.de supel.leg.vnde ver ba istius denotãt dolositatem integram,& falsam præparationem ad testificandum. Potuisset enim tale testimonium dare causam morti alienæ,iõ succedit,quod not. Bal.in lege,si fal- 8 sos codicillos.de fals.dicens,quod falsum† puniatur, licet nemini damnum inferat.Sufficit enim quod damnum potuit da re.alleg.quod habetur per Inno.in capitulo,ex conquestione. de restit.spol.& pulchre dixit Bal.in rubrica, de fide instrumẽ to.versiculo,tertio quæro , si quis scripsit. vbi vult , ꝙ si quis scripsit falsam scripturam, licet illa non faciat plenam fidem: 9 dummodo† faciat aliquod adminiculum, punitur pœna falsi. allegat quod habetur in lege prima. §.qui duobus,ff.de falsis. 10 & facit quod pulchre ponit Bart.ibi,dicens, testem dici† corruptum si accepit pecuniam,vt verum testimonium dicat. Fa cit quod de iudice notat glossa in capitulo , qui teste. xi.quæstione iii.Et quod de aduocato voluit Bart. in lege prima.ff.de prænaricato.& in lege,falsi pœna.ff.de fals.præterea ad cõuincendum testem de falso satis est constare de eius nequitia,non attento vtrum testimonium habuerit effectum,vel non:vt ple ne notat Io.And.in reg.sine culpa. de regulis iuris.in 6.& Cy. Barto.Ang.& Sal.in lege 1.C.de sepulc.violat.& Tancredus de corneto,in sua compendiola , in octaua rubrica in vndeci- 11 ma quæstione.Et pro hoc † etiam facit ꝙ iudex ferens sententiam,etiam iustam, potest redargui de barataria , si fuit pecunia corruptus,vt no.Abb.in d.c.cum ab omni. & Host.& alii in capitulo,tua nos.de simon.a.propterea dato ꝙ verum dixe rit,tñ in ratione scientiæ expressit falsum,& veritas fuit præter omnium opinionem;vnde quod casualiter dixerit verum,non videtur eum excludere a dolo.sic dixit tex. in lege secunda , in 12 fine.ff.de condit.& demonst.quod casualiter adimplens† conditionem sibi iniunctam,non iuuatur· sed opus est,ꝙ sciat illã 13 esse sibi iniunctam;nam casualis† contingentia,non videtur cõ siderari.l.1.in fi.ff.de autho.tut.& glo.in verbo,præsentium.in clem.1.de baptis.& gl.fi.in princ.in c.a.de conuert.infid. Facit quod no.docto.in l.1.ff.de in ius voc.& in c.1.de iudic.ꝙ præsens in iudicio est citãdus,& quod habetur in c.in audiẽtia de senten.excommuni. ex quibus & aliis similibus videtur istum Todeschinum non posse defendi,quominus puniatur ex toto, vt falsarius.¶ Sed istis non obstantibus,contrarium est de iure verius scilicet,ꝙ nõ possit puniri de falso,& omissis superfluis, adduco in terminis elegãs consi.Pet.de Anch ꝙ est in ordine.xx.quòd incipit ibi visa inquisitione formata cõtra Philip- 14 pum.versicu.de secundo.vbi captesse consuluit† ꝙ testis quĩde posuit verum,sed pro causa scientiæ assignauit sensum corpo reum secundum quem falsum dixit, non veñit condemnãdus pœna falsi & adduco rationes suas,eas corroborando. Primo, 15 quia statutum puniẽs testem falsum.& ideo istud †verbum falsum,debet interpretari secundum regulas iuris,per l.a.de no- 16 xa.& c.cum dilectus.de consue.vbi statutum† debet interpreta ri secundum ius commune. vnde dicit Arg. in l.si vacantia.C. de bo.vac.lib.x.quod si statutum †dicat,ꝙ stetur dicto alicuius, 17 intelligitur dummodo hoc iuret,quia de iure testis,& quilibet debet iurare:& dixit esse tex. singularem in l. Teopompus.ff. de do.præle.facit quod not.Saly.in l.penult.C.de sic.& domi. 18 Cardin.in cap. lator de homi. ubi dicunt † ꝙ stante statuto,ꝙ homicida decapitetur,debet intelligi de doloso,& non culpo so,aut casuali.Facit quod notat Ludouicus Rom. in l.si filio- 19 familias.la 2.ff.solut.matrim.ubi ait,† si statutum dicit,ꝙ pater teneatur ad legitimam pro filio , intelligitur nisi filius sit soluendo,quia sic de iure intelligitur.l.libertus.§.1.ff.ad municip. & de inco. Modo in proposito de iure communi ille proprie & stricte dicitur falsarius , in quem cadit aliquod ex capitulis enumeratis in l.1.ff.de fals.secus, si aliter falsum uel mendaciũ afferat,vt not glo. & clarius Bartolus in l. quid sit falsum.lo fi. 20 ff.de falsis.Multa enim sunt genera †mendaciorum & falsitatis,ut in c.primum genus xxii.q.2,& iste testis inductus ad depo nendum veritatem, licet sibi incognitam, potius potest de temeritate,quam de falsitate redargui,secundum dom.Petrum: quia si verum est,ꝙ tulerit testimonium, tamen non secundũ propriam cõscientiam, & notitiam,ideo temerarius & minus credulus dici potest,sed non falsarius.capitu.is autem. xxii.quę stione secunda.Præterea,falsum est mutatio veritatis,ut in authentica de instrumen.cau.& fin.in princip.not.Azo.in princ, C.de fals.sed in ista inquisitione circa factum principale,iste te stis non mutauit verum.ergo non dicit falsum,& sic iste casus non cadit sub aliquo capitulo legis Corneliæ de falsis . & per consequens cessat hoc casu similiter prouisio statuti sic & le- 21 gis.Præterea,† dolus siue fallatia,quæ non lædit, non punitur, l.damus.C.de fals.& ibi hoc not.Bartol. facit text.& gloss in l. fundum.in fin.ff.de euictio.ubi habetur ,quod quis non punitur propter mendacium,si non afficit aliquem damno .sed hic non afficiebat quenquam damno,neque afficere poterat,quia nullum effectum de nouo producebat hoc mẽdacium,sed pro ductum inesse confirmabat; ideo non dicitur dedisse damnũ. facit gl.pe.in c.quanto.de iureiu.per quam dicit ibi Io.de Imo, 22 ꝙ† quando falsitas committitur circa id, quod de se non probat,non inducit pœnam falsi: & hoc dicit mente tenendũ mõ sic,licet ratio dicti esset falsa:tamen dictum erat uere probatũ: ideo talis attestatio non inducit probationem nouam, & idem no.ibi dom.Abb.dicens hoc facere ad multa.Præterea licet testis debeat ferre testimonium super eo quod percipitur aliquo ex quinque sensibus corporis,ut not, in c.cum causa.de testib. per Imolam,& Gul.in l.testium.C.de testibus.in fi.tamen si de 23 ponit †de scientia super eo,de quo ab aliquo audiuit , non dẽt 24 propterea dici falsus testis,quia sciri dicitur †quod vehemẽter opinatur,vel quod percipitur ab antiquis. Ad hoc optime qđ no.Ioannes Andreas in c.cum causa.de iuramen. calu.post Innocentium ibi,vbi quis potest dicere ea uera esse,de quibus ha bet indubitatam credulitatem:no.Innocentius in c.literis. de iureiuran.Archid.in c.beati ii.q.vii.& in c.testes.3.quæst.nona. & dom.Ant.in capitulo,totiens.de testib.& Imo. in l. in repudianda.ff.de acqui hæred.& notat eleganter Pet.de Anch.cõsil.385.incip.visis diligenter,dicens, ꝙ adeo certitudinaliter põt quis coniecturari,quod dr̃ scire, sicut de Christo crucifixo , & Troia & Charthagine passis aratrum . Si ergo iste Todeschinus ex relatione multorum, ad instantiam viri fide digni, credens se non mentiri,affirmando delictum,nec in veritate men tiebatur , subdit se fuisse præsentem, videtur duas propositiones fecisse,vnam veram, & aliam falsam & de vera habebat no tabile indicium per sensum auditus, & probabilis credulitatis. Quod autem addiderit per sensum visus , hoc fuit temerarium & reddit dictum eius imbecille, sed non facit eum falsariũ,& ꝙ eius dictum sit nullum,fateor per id quod no. Ang.in auth. de hæred.& Falc.§.sic vobis.& Bal.in c.præterea. ē.de testibus. & in lege 3.C.de leg.& in rub.si ex fal.instru.C.& in l.1.de cõ fessis.& in l.data opera.C.qui accu.non pos. & in l.non omniũ ff.de leg & in l.2 in 3.col.C.quan si.vel priuat.& in lege,conuẽ ticulam.C.de episc.& cler.& in repeti.l.2.C.de rescin. venditio 25 ne.Præterea† dolus dr̃ fallacia,vel machinatio ad circumueniẽ dum,& fallendum,adhibita l.1.§.dolum.ff.de dolo. Sed præsupposito hic pro uero,quod delictum fuerit commissum,nõ apparet,in quo fuerit deceptio vel circunuentio,ergo &c.Præterea,adduco elegans consilium Per.de Anch.266.incip.delitulis.ubi multum late consuluit in fauorem cuiusdam officialis Florentini,cui opponebatur crimen falsi ,quia imbussolauerat quendam in bursa regiminis terræ non approbatum per omnes uoces,prout requirebatur,ꝙ iste non diceretur proprie falsarius,per not.per Bart.in d.l.quid sit falsum,ff.de falsis.quia licet deliquerit,non tamen erat puniendus pęna falsi,postquã nulla deprehenditur mutatio veritatis.uel si dici possit falsitas quoquomodo,non tamen talis quæ cadat sub aliquo ex capitu lis legis Cor. de fal. & sic non tenebitur ea lege propter dictũ Bartol.in dicta lege,quid sit falsum, secundum quod statuta de istis loquentia debent intelligi , secundum ipsum ibi & allego quod scribit notanter Bald.in l.falsus.prope principium . C.de fur.vbi dicit,ꝙ qui olim habuit mandatum,sed postea fuit legi time reuocatus,non est falsus origine,sed perseuerantia:tamẽ 26 †interdum secundum quid habetur pro vero, nam origo veri tatis multum operatur l.cum filius. §. hæres.ff.de leg. 2.& pro vero interdum ponitur.quod est falsum ff. de petit,hære.l.pro hærede,secundum eum & ita in proposito fundamentum veri tatis excusat istum a falso,sumendo falsum proprie. Ad allegata in contrarium patet responsio ex prædictis,quia ubi fit mentio de falso,intelligitur de falso , quod quamuis nocere non possit,tamen de sui natura ex toto est falsum . Item procedunt,ut iste tanquam temerarius possit puniri circa pœnam corporis arbitrio iudicis,non autem pœna mortis. Felinus Sandeus.

Argumentum.

Præceptum Factum marito de non cõuersando cũ uxore existente in possessione coniugii, ipsa non monita,nec citata, an possit spoliari dicta possessione, & tale præceptum possit esse vxori præiudiciale, & ꝙ ipsa possit & debeat reuocari.

SVMMARIVM.

1 *Possessorio agente in causa matrimonij,sufficit docere de coniugio quoquomodo etiam si non plene.*

2 *Grauatus pro suo interesse,etiam tertius semper auditur .*

3 *Separatio si committatur,uel spolietur mulier sine culpa, proprie aliam se prætendentem uxorem,auditur separata.*

4 Excom-

4 *Excommunicatorum corpora tolerantur in cœmiterio, si propter connexionem contingeret moueri alia corpora.*
5 *Malum toleratur ratione connexi boni.*
6 *Impunitum facinus nocentis melius est relinquere, quam innocentem cõdemnare.*
7 *Feudum commune cum alio habens, committendo feloniam, tale feudum non reuertitur ad dominum, ne innocens patiatur.*
8 *Domus deuastanda ex delicto, in qua alius habet ius & interesse, & sit delicti innocens, non deuastatur.*
9 *Appellatione pendente nihil debere innouari, non habet locum in tertio, comparente pro suo interesse.*
10 *Appellare semper potest tertius comparens pro interesse suo.*
11 *Exceptio declinatoria omissa a partibus, potest opponi per tertium pro interesse suo.*
12 *Præceptum præsupponens dolum, debet de facto reuocari, constito quod non adest dolus, seu contumacia.*
13 *Iudex ex causa potest reformare sententiam suam.*
14 *Sententia lata ex falsa causa, est nulla.*
15 *Appellatione interposita a sententia lata, omnis præsumptio pro sententia suspenditur.*
16 *Intrusum clericum in beneficio notorie episcopus potest non citatum spoliare.*
17 *Possessio data de facto, de facto potest reuocari, non uocato possessore.*
18 *Executor qui posuit quem de facto in possessione beneficij, debet eum de facto remouere.*
19 *Iudex secularis, qui de facto iudicauit contra clericum conuentum, potest de facto sententiam reuocare.*
20 *Citatio facta die feriata, potest die feriata reuocari.*
21 *Captus nemine citato, nemine citato est relaxandus.*

Consilium xlix.

DIrige Domine verba mea in viam veritatis & iustitiæ. Reuerende domine vicarie, considerata diligenter facti & iuris narratione, dñ petitionẽ istius nobilis Dominę de Albarellinis sore per reuerentiam vestram ad vota exaudiendam: & præceptum factũ per vos Thome marito suo non esse de iure sibi præiudiciale, & quo ad ipsam posse, & debere simplr, & de facto relaxari. Nã constat notorie, absque alio examine ipsam fuisse in possessione thori coniugalis, cum dicto marito: qua possessione est priuata & spoliata: non monita, non citata: ergo ad suum maximũ & notabile interesse debet haberi respectus, & docto. per infra 2 scripta, de innocentia sua, ante omnia restitui debet: quia † cum agitur possessorio, sufficit docere de coniugio quoquomodo: & si non plene. c. literas. c. ex parte c. ex transmissa. de resti. spol. Nam non apparet, ꝙ ipsa aduersus ecclesiam deliquerit: quia non fuit sibi interdictum, ne ꝯheret. Erat enim in aliena diœcesi Adnensi, & nuntius porrexit solum ipsi Thomę Ferrarię existenti mandatum officij vestri: nec in consummando matrimonium fuit in mala fide, ista consistunt in facto: quia nuntius nõ dixit se citasse eum: nec apparet in actis: sed solum de citatione ipsius Thomæ intimata. nec fuit ipsa in dolo, vel fraude. Quod ergo oportuerit discedere a marito, pro certo fuit punire insontem, & inculpabilem solum de facto, non constito de errore suo aliquo, non debebat contumacia Thomæ ipsi obesse: sed 2 aliter erat puniendus. Ipsa ergo pro interesse suo † conquerẽs, merito dẽt restitui, nam tertius pro suo interesse grauatus, semper auditur. c. ad petitionem. de accusatio. c. cum super. de re iudi. c. pen. eod. tit. vnde Gaspar Calder. & dom. Abbas de mente Innoc. ibi in c. veniens. el 1. de sponsalibus, & dom. Abb. in repetitione. c. item cum quis. de rest. spoliato. & in c. in literis in fine, 3 eod. tit. quasi in terminis † iuris expresse dicunt, ꝙ si fiat separatio, vel spolietur mulier sine culpa propter aliam se prætendentem vxorem, auditur separata, docto. de possessione cum bona fide. Ita colligitur expresse ex dictis eorum. & idem Iacob. Zochus ibi, in d. c. veniens. & si diceretur, ius spoliati, hoc est, dñæ Luciæ adeo esse connexum cum iure Thomæ, ꝙ si ipsa exaudiretur, reportaret Thomas commodum: Respondent prædicti plene, ꝙ ista connexio non nocet innocenti. Patet in c. sacris. de 4 sepul. vbi † tolerantur corpora excommunicatorum in cœmiterio, si propter connexionem contingeret moueri alia corpora. Ad idem c. quia magnũ. 23. q. 5. & ibi gl. colligit ꝙ malum 5 † toleratur rõne boni connexi. vnde dicit. l. absentem. ff. de pœ-6 nis. melius esse † impunitum relinqui facinus nocentis, quã innocentem damnare. Facit quod no. do. Abb. in c. verum. de for. compet. vbi dicit, ꝙ si eps habet feudum commune cum capi-7 tulo, & † committit feloniam, id feudum nõ reuertetur ad dominum, ne innocens patiatur. Facit quod notat Ioan. And. in c. fęlicis. de pœn. in 6. & io addit. Specu. in rub. de pœnis. vbi non 8 deuastatur domus, † quæ alias ex delicto esset deuastanda, qñ innocens habens ius in ea, puniretur. Et ista & his similia ostendunt connexitatem iuris inter istos non nocere ipsi dñæ Luciæ, quæ pœnam non meretur, cum culpa careat. c. 2. de constitu. antiqua. de priuil. & semper auditur tertius pro interesse suo, vt 9 prædixi. Facit c. super eo. de testi. dele. vbi sublata † appellatione, intelligitur nisi tertius appellaret pro interesse suo. Facit gl. in l. creditor. in princip. ff. mandat. quæ dicit, quod titulus nil nouari appellatione pendente, non habet locum in tertio comparente pro interesse suo. & eam dicit singularem Ange. in l. per hanc C. de temporib. appell. & Bald. & Imol. in l. si quis filio. §. his autem. ff. de iniusto rupto & irrito testam. facit quod notat dom. Anto. in c. cum super. de re iudi. vbi dicit, quod tertius compa-10 rens † pro interesse suo, potest semper appellare. Facit qđ notat Ang. in l. quidam consulebant. ff. de re iudic. vbi dicit, quod 11 exceptio declinatoria † omissa a partibus, potest opponi per tertium, pro interesse, & quoniam, vt prędixi, ista non fuit citata, 12 quando imponebatur, quod ipso facto † expelleretur, re uera tale præceptum præsupponens falso eius dolum, debet de facto relaxari, ex quo apparet eam non fuisse in dolo, nec in contumacia, quia per hanc notoriam iniustitiam reuocari debet illa interlocutoria, vt notat Innoc. in c. 2. in fi. de purgatio. vulga. & dom. Abb. in c. fraternitatis. de frig. & malefic. Facit text. in l. Ti-13 tianus. ff. quod cum eo. vbi iudex † ex causa non potest informare sententiam suam, & ipsum notat Bar. in l. 3. C. quomodo 14 & quando iudex. Sic sententia lata † ex falsa causa, est nulla. l. diuus. ff. de re iud. c. licet causam. de probationibus. l. cum vero. §. subuentum. ff. de fideicommiss. libertatib. ca. in præsentia. & ibi Imola de probat. & non sufficiebat delictum Thomæ, si delictum dici meretur, quia ipsa non citata, non debuit spoliari. nã propter appellationem factam a sententia vestræ reuerentię est 15 suspensa † omnis præsumptio pro sententia, vt no. in d. cap. in præsentia. l. ventri. §. fi. & ibi Bar. ff. ad Syllan. omnes in c. quoniam contra. de probationib. vnde possessio sua propter dictam sententiam suspensam per appellationem non debuit turbari; cum pendente appellatione nihil est innouandum, vnde poterat ipsi Thomæ præcipi, ne ab ea exigeret debitum. Sed quod ipsa bona fide sibi iuncta ex sola sententia, alio errore non pręcedente debuerit expelli, non fuit iuridicum, sed excusatur reuerentia vestra, quia credebat ipsam ꝯ prohibitionem ecclesiæ nuptijs consensisse, quod etiam ipse putabam, quando in allegationibus tentaui de separatione ad impediendum matrimonium. Sed detecta veritate, debet tale præceptum relaxari, iuxta c. veritatem. 8. dist. imino etiam si Thomas fuisset excommunicatus, non erat ipsa spolianda iure suo. c. quoniam. 11. q. 3. quod non apparet, & postquam de prædictis constiterit reuerentia vestra ad hanc relationem, quod aliqua solennitas adhibeatur, qa contra non citatum est de facto erratum, debet error reuocari alio non citato qui causam dedit errori. vnde dicit Innoc. in c. 16 querelam. in fine. 2. col. de elect. quod † possessio data de facto, põt de facto reuocari, non vocato possessore. Sequitur Bal. in l. si pacto quo pœnam. C. de pactis. & in l. 2. in x. col. versi. quarto quæro. si iudex. C. de seruit. & aq. & dicit Abb. in c. quia cleri-17 ci. de iure patronat. quod clericum † notorie intrusum, potest ipso non citato spoliare. & dicit Pet. de Anch. consi. 18. incipiente, Dominus noster. in fine, quod executor qui posuit de facto 18 quem in possessione beneficij, debet eum de facto remouere. & 19 idem Pet. consi. 184. dicit, quod iudex secularis, qui de † facto iudicauit contra clericum conuentum, potest de facto sententiã retractare. & dicit Ludoui. Roman. in l. si minor. & consilio 11. 20 † quod citatio facta die feriata, potest die feriata reuocari. Et dicit 21 Calder. 10 consi. quod captus nemine citato, † nemine citato est relaxandus, ex quibus patet reuerentiam vestram debere de plano relaxare innocentiam ipsius Thomæ, & pęnam, quia ista præiudicant ipsi dominę Luciæ innocenti, & mandare potest ipsi Thomę, vt non exigat debitum, vt iura volunt.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

LOcans Pratum ad affictum pro annuo reditu, an possit locatore illud pratum postea vendente emptor prati capere fructus, an vero conductori competat ius colligendi fructus: & rixa prouenientes pro conseruatione fructuum ex parte conductoris, imputetur sibi ad culpam, & dato quod imputetur, vtrum per testes liquido constet de culpa vel dolo in processu.

S V M M A R I V M.

1 *Tradidit, & vendidit per ista verba in instrumento venditionis dominiũ transfertur, cum suis pertinentijs immediate in emptorem. Nec requiritur alia possessionis apprehensio.*

2 *Constitutio*

2 *Constituto transfertur naturalis, & ciuilis possessio, & non requiritur alia apprehensio.*
3 *Possidere non dicatur colonus, sed dominus.*
4 *Contractus simpliciter factus, & sine vlla conditione simpliciter, & pure intelligi debet.*
5 *Contractus perfectio emptionis & venditionis, consistit in scriptura.*
6 *Locatio expirat per venditionem simpliciter factam, nisi pactum aliter fiat præsente conductore.*
7 *Pacisci alteri nemo potest.*
8 *Testium varietas, infringit dictum eorum.*
9 *Allegare non sufficit, nisi probetur.*
10 *Turbato de facto licitum est incontinenti resistere, & si verbo non sufficiunt, etiam per vim defendere bona.*
11 *Vim vt etiam clericis est permissum repellere pro conseruatione rerum suarum.*
12 *Concesso uno, concessum censetur totum id, sine quo illud expediri non potest.*
13 *Dolorem iustum temperare in prouocato difficillimum est.*
14 *Defensio vt dicatur facta cum moderamine inculpatæ tutelæ, quæ requirantur.*
15 *Possessionem rei naturalem tantum habens, & non ciuilem, non potest incurrere pœnam, l. si quis in tantam. C. vnde vi.*
16 *Defensionis causa gesta, non habent culpam, etiam si modum excesserint.*
17 *Metus & rixa instantis periculi, tollit spatium consultæ deliberationis.*
18 *Iracundiæ incenso calore motus homo, non est in plenitudine sui intellectus.*
19 *Motus uiolentus corporis ad offensam non potest mensurari.*
20 *Statutum permittens bannitum impune offendi, intelligitur etiam quod possit occidere, quia non est in potestate percutientis motum temperare.*
21 *Offensus ab aliquo, qui postea fugit, si reassumptis viribus currat post fugientem, & eum occidat, non tenetur de homicidio.*
22 *Fraus cognoscitur ex coniecturis, & fraus prodesse non debet.*
23 *Testis ita punitur de falso, si uerum taceat, sicut si falsum deponit.*
24 *Testis corruptus, etiam si uerum dicat, non probat.*
25 *Occidendi animus cognoscitur ex loco, & re, in quibus quis est percussus.*
26 *Testis, qui factum obscure narrat, & implicat contradictionem, non probat.*
27 *Testibus contrarijs attendi debent, qui uerisimiliora dicunt.*
28 *Testes negantes in criminalibus, præponuntur testibus affirmantibus, etiã dignioribus cæteris paribus.*
29 *Testium minorum numero fide dignorum magis creditur, quam maiorum numero ulium.*
30 *Iudex in criminalibus si dubitat per coniecturas probabiliter quid faciat, & est aliqua præsumptio pro reo, non debet eum condemnare.*
31 *Iudex, cui plene in ciuili de debito constat, & semiplene de solutione per unum testem idoneum, cliditur illa plena probatio per semiplenam.*

Consilium I.

Dirige Domine verba mea in viam ueritatis & iustitiæ. Viso processu, & iurib. pro vtraque parte examinatis in causa criminali, quę vertitur inter Ioannē de Bonamentis, & Iacobum Cremonensem eius famulum, ex vna parte, seu eorũ procuratores: & Antonium de Furlanis & fratres, ac quosdam alios accusatos ex altera, & consideratis omnibus & diligētissimè ruminatis ad ostendendum manifestissimam innocentiam dicti Antonij, & aliorum, videntur tria breuiter esse consideranda. Primo, vtrum Antonio & fratribus competeret facultas de iure colligendi fructus prati, de quo in accusatione. Secũdò, vtrum rixa conueniens pro conseruatione fructuum, imputetur sibi ad culpam. Tertio posito, sed non concesso, quod imputetur, vtrum per testes liquido cõstet de eorum culpa. ¶ Ad primum videretur dicendum prima facie, quod do. Antonius non potuerit colligere de iure eo tempore fructus prati, ex eo, quia vendens pratum, quod locauerat ad affictũ Ioanni de Bonamētis, expressit quod finiretur pręsens locatio pro isto anno, ante quam caperetur alia possessio prati, quod probatur per testes. Nec obstat quod in instrumento hoc scriptum non sit: quia sufficit, q̀ solo verbo dicatur: ut est glo. in l. emptorem. C. locat. ex quo sequitur, quod colonus habuit iustam causam colligendi fœnum, & ideo sibi competit interdictum de vi & vi arma. per tex. in l. colonus. ibi, nisi propter iustam & probabilem causam. ff. de vi & vi arma. ¶ Sed istis non obst. contrarium puto uerius, videlicet quod ipsi Iacobo competebat facultas de iure colligendi fructus dicti prati, & considero verba instrumenti venditionis, pura, simplicia, & non conditionalia: ex quibus prægnanter datur facultas, & libertas omnimoda capiendi dictos fructus sine aliqua conditione. Sed dicitur tradidit, vendidit: ex quo sequitur, † quòd dominium fundi iam pertinens immediate fuit translatum in emptorem: vt late per Bald. in rubr. C. de contrahen. empt. in 19. quæst. & non requirebatur alia apprehensio tenutæ, quo ad reddēdum ius emptoris fortius: quia in instrumento venditor constituit se procuratorem in rem vēditam, & ideo per † tale constitutum transfertur possessio naturalis, & ciuilis. & non requiritur alia apprehensio, vt no. Bart. in lege, quædam mulier. ff. de rei uendicatione. & Ange. in lege secunda, C. de acquirenda possessione. & Imo. post gl. in c. secũdo, in penultima col. de consuetud. & do. Anto. de Bu. consi. trigesimonono, quòd incipit, casus emphyteuta, &c. & in c. ex literis. de fide instr. & Ioan. And. in addi. Speculatoris de emptione & venditione. §. primo. ver. hoc est sciendum. in addi. quæ incipit. hic dubitauit. & Imo. & Rom. in lege prima, §. per procuratorem. ff. de acquirenda possessio. Et probatur in l. quòd meo. eodem titu. dummodo tempore constituti contractus uendēs possideret. & ita erat hic: quia colonus non dicitur possidere, sed dominus. l. 1. C. communia de vsucapionibus. lege prima. §. deiecisse. & l. finali. ff. de vi & vi arma. l. non solet. cum simi. ff. loca & ideo si † dominium & possessio ciuilis & naturalis, propter plenitudinem verborum instrumenti erat translata penitus in emptorem, non implicitè, merito ad eum pertinebant isti fructus, & ista multum fundant demonstrationem innocētiæ suæ. Non obstat quòd in contrarium adducebatur de exceptione facta in uoce. quia respondetur dupliciter. Primo, quod non est sufficienter probata: quia ad ostendendum, quod instrumentum recipiat aliquem intellectum, oportet probare, quod ille intellectus, seu illa reseruatio extrinseca fuerint facta tempore confecti instrumenti, nec sufficit tractatus præcedens: quia per actum purè & simpliciter factum, si non replicatur conditio, non uidetur de ipsa illa vice cogitatum. c. de illis in fin. & ibi gloss. penul. & vltima, de conditio. apposi. Testis autem dicens tunc fuisse dictum de hoc, non probat. Nam Iacobus de Ciatlono primus testis, prætendit commodum ex suo testificato, q̀a alias teneretur conductori actione ex locato, vt no. gl. & Bal. & Salycetus in dicta lege, emptorem. & probatur in lege, si fundus. ff. locati. & ideo redditur suspectus. lege, omnibus. lege, nullus. C. de testibus. & etiam dicit ipsemet, quod tempore confecti instrumenti de hoc non replicauit, in confectione instrumēti. lege, veteribus. ff. de pactis, lege, quicquid adstringendæ. de verbo. obliga. Nam contractus simpliciter factus fuit, nulla cõditione scripta, uel non scripta, non apposito die vel tempore, & ideo simpliciter † debet intelligi. l. de pretio. ff. de publica. capitu. si Romanorum. decimanona distinctione. & in obligatione de præsenti, ubi non ponitur dies, statim debetur. lege, in cõtractib. ff. de regulis iuris. Alius testis Ioannes Bartholomęus, vt de se patet, non concludit, quia uerba sua non denotant aliquam claritatem pacti. vide omnino Salycetum in lege, emptorem. versicu. quærto. cum glo. C. loca. Alius testis scilicet Tolentinus, remanet singularis, & dicta istorum duorum, non urgent, quia non audiuerunt hoc in perfectione contractus, vt attestatur ipse vendens, quod est necessarium, ut plene per Bald. Ang. & Imo. in lege, si quis. ff. de uerbo. oblig. & Bar. & Doctores in lege, pacta nouissima. C. de pactis. & † perfectio contractus emptionis, consistit in scriptis. Institu. de contrahend. emptione, in principio. ¶ Secundò respondetur, quod posito, sed non concesso, quòd istud pactum interuenerit, tamen nihil prodest conductori. Et ostenditur, quia facta venditione simpliciter, locatio expirat. dicta lege, emptorem, nisi pactum fiat præsente conductore, † & sic fuit in eius absentia, imo ex eo non quæritur sibi ius. c. si tibi absentis. de prębendis, in sexto, leg. qui absenti. ff. de aquirenda possessione. lege, absenti. ff. de donationibus. & nemo † potest alteri pacisci. §. alteri. Instit. de inutil. stipulationibus. lege, stipulatio ista. §. alteri. ff. de uerb. oblig. & sic ante concessionem non competebat ius conductori ad istud interdictũ, de vi arma. propterea vt dicitur in allegationibus mihi traditis, testes deponentes super exportatione herbæ sunt cõtrarij. aliqui dicunt, quod omnes accusati exportauerunt, alij quosdam excipiunt de accusatis, & ista uarietas infringit dicta testium, l. qui falsa. uel uaria, ff. de testibus. & not. Bart. in l. eos. ff. ad l. Corn. de falsis. & ideo testis uariando in uno c. reddit totum dictum suum nullum, secundum Imo. in c. fraternitatis. de hæreticis. & Oldradum consilio trigesimosexto, incipiente, ad primam quæstionem. & Speculator. in titu. de teste. §. j. uersicu. item quòd si aliquid. & Bald. & Salycet. in lege, si ex falsis. C. de transactionib. & ex istis pro certo sine scrupulo demonstratur, quod isti fratres de Furlanis accusati, tanquam habentes plenũ dominium in prato, potuerunt colligere dictos fructus, & non est uerum, quod super scilicet de prorogatione locationis, fuerit aliquid determinatum per alium iudicem, prout mihi præsuppositum est pro uero. Verum est, quod ipsi accusantes allegant in processo, sed non probant, & hoc non sufficit, ut dici gl. in

glo. in lege prima. in ver. fecisse. ff. si quadru. pau. fecisse. dic. & in c. non est. in versi. dixerunt. de crimine falsi. & in lege, etiam. in versi. diceret. ff. de minoribus. & in cap. cum contingat. in fin. de decimis. & in lege prima, ver. dolo malo. ff. de dolo. cum glo. concordantijs.

¶ Sit ergo firmatum hoc fundamentum pro potissimo, ad ostendendum innocentiam istorum ad quam clarius descendo, reassumo secundum dubium, vtrum rixa eueniens pro conseruatione suarum rerum, imputetur istis accusatis. Et prima facie videretur quòd sic, propter regulas generales, quæ volunt nemini omissa via iuris, ius sibi dicere: vt lege prima. C. ne quis in sua causa. & non licet rem etiam propriam per vim inuadere. lege, si quis in tantam. C. vnde vi. lege, extat. ff. quod me. causa. capit. eum, qui. de præbend. in sexto. cap. placuit. decimasexta quæstione sexta. Item, quia ipsi Antonio videtur imputanda rixa. quia non prouocatus a Ioanne de Bonamentis, qui breuiter sibi respondit, interrupit exportationem fœni, ex qua inchoata est rixa. & ideo qui causam propinquam dat, punitur vt faciens. cap. de cætero. cum gloss. de homicidio. merito actus totū sibi imputatur. c. sicut dignū. de homicidio. & eod. modo alij opem præstantes, videntur teneri. leg. is, qui opem. ff. de furtis. plene Angelus in lege prima. C. de Nili ageribus non rumpendis. Salycetus in lege prima, C. de raptoribus virginum. etiam si illi adstantes nihil fecerunt, dummodo ex eorum præsentia insultatus efficiatur timidior, & insultans audatior, secundum Innocentium in capit. continentiam. de clerico percusso, & Baldum in lege, data opera. in nona colum. C. qui accusari non possunt. & in lege prima. post principium. C. de seruis fugitiuis. & Petrum de Ancharano in regula, accessorium. in sexta charta de regulis iuris. in sexto. & Albericum in secunda parte statutorum, quæstione trigesimaoctaua. & Baldum in leg. non ideo. in penul. col. C. de accusatio. & Imolam in c. petitio. de homicidio. & dominum Abba. in c. significasti. el secundo, eodem titulo. Item, quia colonus sciens non esse finitum tempus locationis. excusabatur, si insistebat possessioni. lege, colonus. in fi. ff. de vi & vi arma, ex quibus videtur accusans debere imputari rixa eueniens. ¶ Sed istis non obstantibus contrarium puto verissimum & indubitatum, & si verum esset, quod eis opponitur, scilicet quod percussissent, &c. quod non constat, nec concedo, adhuc dico quod deberent absolui tanquam innocentes, & moueor primò per regulam notabilem quæ vult, quod quando
10 dominus † fundi turbatur de facto, & auferuntur sibi fructus: est licitum incontinenti resistere, & si verba non sufficiunt, et per vim defendere bona: vt est text. cum glossa in c. 1. §. si quis hominem, de pace tenenda. & expresse no. Bartolus in lege, furem. ff. de sicarijs. & in lege, itaque. in principio. ff. ad legem Aquiliam. & in lege prima. C. vnde vi. & ibi Baldus, Angelus, &
11 Salycetus. Imo etiam clericis † est permissum pro conseruatione rerum suarum expellere vim, vt est casus in capit. olim. el 1. de restitutione spoliatorum. & in capitu. dilecto. in fin. & ibi gl. de sententia excommunicationis, in sexto. & gloss. capitulo primo, in verbo, hactenus. vigesimatertia quæstio. octaua. & in §. primo, in verbo, fugiens. vigesimatertia quæstione tertia. & no. Innocentius in capitulo, nisi cum pridem. in decimaquarta colum. de renunciatione. & glossa in capitul. significasti. el secundo, de homicidio. Nec obstant doctores, domin. Antonius, & dominus Abbas in capitulo, interfecisti, per illum textum de homicidio, cum alijs quæ in contrarium adduci possent, quia si permittitur expellere vim vi, certè illud, quod inde sequitur,
12 non debet imputari: quia vno † concesso, censentur concedi ea, sine quibus illud expediri non potest. capitulo, propterea. de offi. deleg. l. secunda. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Modo in proposito isti fratres de Furlanis, videntes se turbari in possessione prati, non animo rixandi, non dolo, non instigante diabolo, sed inermes secundum omnes testes, accesserunt ad locum intendentes bonis verbis turbatorem possessionis remouere, & retinendo fœnum, ne auferretur, primus & principalis actus rixæ processit a Ioanne de Bonamentis: & quia facienti rem licitam, scilicet retinendo fœnum suum, simpliciter intulit percussionem in culpa, cum vno palo, ex quo apparet quod intendebat per vim compescere illos de Furlanis, & violenter auferre fructus suos. Nec timebant alios adstantes: quia vt infra ostendam, bene certus erat, quod non erat ibi animo opem præstandi: sed ipse cum suis famulis cœpit offendere Antonium intendens vim inferre sibi & fratribus. Si ergo fratres Antonij commoti cœperunt violenter illis resistere, aggrauando pugnis: non videntur culpabiles, tanquam moderatæ conseruationi rerum suarum insistendo, & prouocati iusto dolore, quem
13 † temperare difficillimum est, lege, si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. de adulteri. & istud primum fundamentum breuiter intendit hoc, quod isti potuissent accedere opiuata manu ad resistendum violento turbatori rerū suarum, & fuissent excusati. ergo multo fortius excusari debent, si non irati, non dolo, sed tanquam simplices, confidentesq; in verbis prouocati mouerunt manus, dubitātes ne eis grauiora inferrentur. quæ
14 expectare non tenebantur: quia sufficit ad primum † ictum repercutere ad hoc, vt defensio dicatur cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt notat glossa magna in c. significasti. el secundo, de homicidio. & omnes doctores in lege prima. C. vnde vi. & plene Salycetus in lege, si quis ad se fundum. C. ad leg. Iul. de vi. & istud fundamentum appensate & eleuato intellectu, contempletur dominus habens iudicare: quia deducet eum ad viā clarissimæ iustitiæ. Secundò moueor, per ea quæ notant Petrus de Ancharano, dominus Antonius, & dominus Abbas in capitulo primo, de immunitate ecclesi. vbi dicunt, quòd ille, qui habet ius in aliqua re, puta seruitutem, vel aliud, si impediatur ab aliquo obstaculo, puta si quis fecisset murum, vel sepem, ne re vteretur, potest violenter irruere, & frangere obstaculum, etiam si alius resisteret: per dictum capit. olim, & capitu. significasti. Ita in proposito impediebantur isti in colligendis fructibus, & auferrebantur eis. merito excusatur Antonius si proiecit fœnum ad terram, quasi volens remouere obstaculum. Facit quod notat Bartolus in lege prima. §. hoc interdicto. ff. de itinere actuque priuato. vbi dicit, quod si in collegio vel capitulo adunato aliquis vult se intromittere: possunt illi de collegio per violentiam eum expellere. Facit, quod notat Speculator in titulo, de emphyteu. §. nunc aliqua. versiculo quadragesimooctauo. vbi dicit, quod habens naturalem possessionem, etiam
15 si non habet † ciuilem, non potest incurrere pœnam. lege, si quis in tantam. C. vnde vi. quod est bene notandum. & expresse no. dominus Antonius, & dominus Abbas in dicto capitulo penultimo, de immunitate ecclesi. dicentes, quod habens actionem hypothecariam, vel aliam ad consignandum rem, bene punitur. vt lege, extat. ff. quod met. caus. & dicta lege, si quis in tantam. sed habens possessionem alicuius iuris, puta vsus, vel vsusfructus, potest violenter remouere obstaculum: quia non vult consequi aliquid nouum propria authoritate, vel sibi ius dicere, sed solum ius suum & possessionem defendere, quod est licitum: ut in iuribus præallegatis.

¶ Tertio ad defensionem istorum, allego textum in terminis iuncta glossa, per quem punctualiter determinatur ista quæstio. in lege, cum fundum. in uerbo, emptorem quoque. ff. de ui & ui armata. ubi expresse habetur, quod emptor fundi, qui expellit per uim armata manu colonum ex fundo, non tenetur interdicto, unde ui. nec imputatur sibi insultus, quando non ex interuallo, sed incontinenti turbatus in possessione se defendit, & ita proprie erat hic; quia eodem tempore, eodem instanti,
16 in quo Ioannes de Bonamentis conabatur expellere emptores, ipsi se defenderunt, tum pro securitate personarum, tum pro securitate rerum possessionis, & per illum text. ualde claret apparet de iustitia ipsorum: quia excusarentur etiam si animo rixandi accessissent, quod tamen non fuit.

¶ Quarto considerandum est, quòd quicquid dicitur fuisse factum ab illis de Furlanis, fuit factum culpa Ioannis de Bonamentis: quia non debebat incipere a percussione, licet etiam isti de Furlanis proiecissent fœnum in terram: propter hoc non intendebant rixare, nec ipsi de hoc cogitare poterant. Quod autem cœpit percutere, fuit expresse prouocare istos accusatos, & si quid ipsi fecerunt, fuit mera & naturalis defensio; quia dubitabant ne ille cum famulis facerer se fortiorem, & ideo gesta se defendendo, non habent culpam, etiam si excessissent modum, quod negatur. & allego Bald. in capitulo primo, §. si quis. el primo, in titulo, de pace iuramento firmanda. ubi dicit, quod
17 metus & rixa instantis † periculi, tollit spacium consultæ deliberationis, lege, Gracchus. C. de adulterijs. homo enim inten-
18 so calore † permotus, non est in plenitudine intellectus, secundum eum, & allegat Ioannem Andream in capitulo, significasti. de pœnitentijs & remissionibus. ubi dicit, quod prouocatus, qui se defendit, & excessit modum, mitius punitur, & est ratio:
19 † quia motus corporis uiolentus, ad offensam non potest mensurari, ut pulchre per textum in capitulo finali, de homicidio, in sexto, per quem pulchre dicit Bartolus in lege tertia. ff. de ali-
20 men. legat. quod statutum † permittens bannitum impune offendi, intelligitur permittere, quod possit occidere; quia non est in potestate percutiens temperare motum, & ideo principium motus licitum, excusat transgressorem, & ideo dixit Antonius in capitulo olim. el primo. de restitutione spoliatorum, quod excedens moderamen, non punitur tanquam dolosus. imo dicit plus allegando Iacobum Butrigarium, quod si offensus
21 † ab aliquo, qui postea fugit, reassumptis uiribus, currat post eum fugientem, & eum occidat, non tenetur de homicidio, quia inconsultus calor uitio caret. lege prima. ff. ad Turpilianum, & sequitur dominus Abbas in dicto capitulo, olim. de restitutione spoliatorum. in decima columna, per dictam legem, si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ubi difficillimum est iustum temperare dolorem. Et hic in terminis apparet magnitudo

gnitudo iustissimi doloris istorum fratrum de Furlanis: quia inermes vocatis certis testis casualiter inuentis, monebat colonum, vt de facto non moueret fructus fundi, & tamen ille perseuerabat; & quia isti retinuerunt fœnum, ille posuit manum in personas eorum percutiendo malo animo in nucha, ex quo videntes illi, & in rebus, & in personis se offendi, fecerunt resistentiam valde excusabilem, & leuem. ¶ Quinto ostenditur innocentia istorum; quia probatum est in actis, quòd contra præceptum iudicis ille Ioannes de Bonamentis iuit ad secandum fœnum non maturum: & ex hoc præcepto contempto nō potest allegare, quod ipse ignoret ius istorum: merito ipsis competit interdictum de vi & vi armata. vt est textus notabilis in l. colonus. ff. de vi & vi armata. vbi conductor, qui non tradit possessionem emptori, tenetur interdicto illius tituli. ¶ Non obstant adducta in contrarium: quia ad dictam legem, si quis in tantam, responsum est supra, secundum dominum Abbatē in capitulo primo, de immunitate eccles. Non obstat lex prima, C. ne quis in sua causa. quia isti simpliciter intendebant ad conseruationem rerum suarum: & licitum est vim vi repellere. lege, vt vim. ff. de iustitia & iure. cum similibus. Non obstat præsentia aliorum sociorum; quia non est verum, quòd essent armati & ideo non procedunt quæ allegabantur; nam præsentia adhibita maleficio, debet esse ex proposito, vt habilius maleficium committatur, non autem se immiscendi, sicut oporteret. Sed hic non fuit istud propositum, quia nec principales, nec alij habebant arma. Et posito etiam quòd principales habuissent, tamen per alios, nec per eos Iacobus nō fuit effectus timidior, quia si timuisset, non incępisset ipse percutere, prout incępit Itē assistentes non intromiserunt se, nisi ad pacificandum, vt fatentur testes sui. Non obstat quod colonus probabiliter ignoret ius emptoris, quia hoc non apparet, imo videtur sciuisse, quia allegat in processu de hoc fuisse agitatum coram quodam iudice. Item propter præceptum sibi factum cauatur scientia, iuxta legem, si pupillus. §. præscribere. ff. de institoria. & capitulo, cū in tua. cum similibus. qui matrimon. accusare pos. Ex quibus remanet lucidissime declaratus iste secundus punctus, per quem concluditur, quod si verum etiam esset, quod isti mouissent arma, & fecissent tumultum, tamen licite fecerunt, & prouocati iuribus & rationibus supra allegatis. ¶ Venio ad tertium articulum, vtrum probatum sit ex parte accusatorum illud, quod ipsi opponunt. Et prima facie videtur dicendum q̄ sic, quia testes producti ex parte ipsorum, videntur cōcludere de vulnere illato famulo illius Ioannis de proiectione ad terram, & de insecutione facta vsque ad domum, sed non videtur, quod testes pro parte eorum, qui accusantur, sint idonei, quia sunt correi simul accusati cum illis de Furlanis; ergo tanquam socij videntur suspecti, quasi prætendentes interesse, per iura vulgaria. ¶ Sed istis non obstantibus contrarium de iure uerissimum est, & libratis dictis omnium testium, ostendo ad oculum, quod testes producti ex parte eorum qui accusantur, præualent testibus accusantium. Item quod testes accusatorum non probant, & per consequens apparebit, quod etiam isti de Furlanis non habuissent iustam causam rixandi, quod ex toto negatur, per prædicta. Tamen nihil est probatum, propter quod debeant in aliquo condemnari, & hoc probatur multipliciter.

¶ Primo, moueor & considero, quod aliqui testes eorū, qui accusant, dicunt quod certæ personæ stabant in illa rixa, ad uidēdum, nihil agendo, & nihilominus iste Ioannes accusauit etiam illos, cum istis de Furlanis simul. Item aliqui mutatores uocati, vt essent testes de exportatione fœni, & interrupti ab exercitio eorum, fuerunt accusati per istos; & pro certo istud manifeste ostendit euidentem fraudem accusantis, quia fecit hoc, ut nihil habentes agere in facto non possent esse testes. Et clarum est, 22 quod fraus cognoscitur † ex coniecturis. l. filiæ. ff. soluto matrimonio. c. 2. de renunciatio. in 6. & ideo ista fraus non debet prodesse, ut expresse scribit Bart. in l. 1. §. cum quis. versic. ego uidi. ff. de quæstionib. ubi ponit de eo, qui dedit alapam testi, ut postea ille testis non probaret, tanquam inimicus suus, quia si de ista fraude apparet, non repellitur testis, & idem no. Bald. in auth. si dicatur. C. de testibus. in penult. col. & in l. sed si quis. §. illud. ff. si quis cautioni. & in l. 2. §. sed si agant. ff. de iudicijs, & notat Romanus in l. facere. in 3. colum. ff. soluto matrimonio. notat dominus Abbas in cap. repellantur. de accusatio. & Ioannes Andreas in capit. fin. de testibus. & ista fraus apparet hic eo modo, quo prædixi, quia apparet saltem in uno, quia accusauit illos, quorum innocentia per testes suos probatur, & ideo ratione istius partis cognoscitur fraus totius accusationis, & hoc debet Dominus habens iudicare cum optima subsistentia, & maturitate considerare: quia ista ponderatio reddit legitimam. personas testium qui comparent pro reo. Secundo est diligē ter considerandum quod testes producti per accusatorem, ultra hoc, quod sunt contrarij, & uilis opinionis, habent unum defectum valde notabilem, quia omnes tacent ueritatem, quia non

dicunt, quod Ioānes de Bonamentis incępit percutere, quia ista qualitas supplebat mirum in modum iustitiam istorum de Furlanis, & non dicunt, quod Ioannes de Bonamentis reuersus fuerit cum armis veris, & cum sagittis, & arcubus animo occidendi istos de Furlanis, & p̄batur per testes alterius partis, inter quos etiam aliqui dicunt se hoc intellexisse ab ipsis testibus accusatorum, scilicet Francisco Cezuno, & Maffeo, & ideo valde clare cognoscitur subornatio & falsitas istorum testium, & allego textum, & dominum Anton. & Abba. & omnes in capitulo 23 primo, de crimine falsi. vbi expresse habetur, quod testis † ita punitur de falso, si verum taceat: sicut si falsum dicit, & allegat Baldum in capitu. fraternitatis. in fin. de testibus. vbi dicit, quod testis etiam non interrogatus debet dicere veritatem, & plenè, & sine calumnia factum narrare, non exprimendo falsum, nec tacendo verum. Nam propter tacendi fraudem, testis punitur de falso. allegat l. presbyteri. vbi est text. C. de episcopis & clericis. & ibi, etiam, hoc no. Bald. & Barto. in l. fin. per illum text. C. si contra ius vel vtilita. publi. & Angel. in l. argentarius. §. cum autem. ff. de edend. & ibi Bald. in lectura antiqua, & Bal. in l. quod sæpe. § si. in suis reportatis. ff. de contrahenda emptione. & ex isto capite multum sigillate infringitur dictum istorum testium.

¶ Tertio considero, q̄d per duos testes qui non fuerunt in rixa, & omni exceptione maiores, est probatum, quod Ioan. de Bonamentis dicit se instruxisse testes suos & hoc denotat identitas sermonis ipsorum testium: quia omnes incedunt per eadem vestigia cum sermonibus præmeditatis, & ideo dico, quod 24 eo ipso, quod probatur † testem corruptum, etiam si verum dixit, non probat: vt voluit text. singularis iuncta gloss. in l. 1. in principio. ff. ad legem Corneliam de falsis, & habetur per Bal. in c. licet causam, in 8. col. de probationibus.

¶ Quartu considerandum est, quod testes producti contra istos, declarant factum obscure. nam primus testis dicit, quod omnes erant armati palis, postea dicit quod Ioannes Furlanus accepit vnum de palis cum quibus illi portabant fœnum, ergo ipse non erat armatus. Item dicit, quod cępit Bartholomæum per capillos, & quod habebat animum occidendi, & illud nō 25 † est verisimile, quia qualitas instrumenti cum quo quis percutit, & locus in quo percutitur, denotant animum. capitulo significasti. el 2. de homi. & in accusatione dicitur, quod percusserunt a gula infra, & sic non fuit animus occidendi, per dictum capitulum significasti. & ideo dicit Bal. in l. ea, quæ commendandi. ff. de contrahend. emptio. quod testis, qui narrat factum obscurè, & implicat contradictionem, non probat. Item 26 discordant in tempore: quia † vnus dicit de uno tempore, alius de alio, vt subtiliter considerauit. D. allegans in certis allegationibus mihi ostensis, ad quem in hoc me remitto. Et inquantum dicunt de illo animo occidendi, deponunt super non verisimili. Inquantum autem testes pro parte eorum qui accusantur, dicunt, quod iuerunt cum muratoribus, vt haberent testes, illud est verisimilius. & ideo dicta istorum debent proponi secundū Innocentium in ca. auditis. in vlt. colum. de præs. ubi dicit quod 27 in testib. † contrarijs debent attēdi, qui verisimiliora deponūt, & sequitur Bal. in c. 1. de controuer. inuesti. & Pet. de Ancha. in c. j. de præscrip. in 6. & consi. 288. & ideo in proposito dicit Bal. in l. 2. 3. col. C. de seruis fugit. quod illud quod est longe valde verisimile, est quædam fallitatis imago.

¶ Quinto, quod testes istorum debeāt præponi, facit una no 28 tabilis cōsideratio: quia habemus quod in criminalibus † testes etiam negantes, etiam minus digni, præponuntur affirmantib. dignioribus, cęteris paribus, vt est gl. valde singularis & famosa in c. si clerici. 82. dist. quæ dicit, quod si duo laici negant clericū fuisse in tali loco causa delinquendi, & duo clerici affirmant cōtrarium, præponuntur laici, licet alias plus credatur affirmantibus, quam negantibus, & dignioribus, quam minus dignis, & hoc est fauore rei. & illam glo. propter ad hoc ponderauit Bal. dicens eam esse veram in causa criminali, in l. data opera. C. qui accus. non pos. & Lud. Rom. in l. in illa. ff. de uerb. obli. & Abb. in c. ad nostram. de prob. & in c. ex tenore. & in c. in nostra. de testib. & Bal. in l. a. C. de bon. possess. secun. tab. & Roma. in l. 1. §. si. de uerb. oblig. & do. Card. consi. 27. & Abb. in c. bonæ. de electio. & in c. ex literis. de probationi. in 6. Considero qualitatē testium qui producuntur ab utraque parte. nam iste Ioannes de Bonamentis producit duos, sub cuius regimine tam dicunt, nam ad ipsum spectat expellere eos de molendino, quando vult, & non curo, vtrum comedant semper vel bibant secum satis. n. est, q̄ ipse hēt eos ad mandata: & ideo non sunt idonei ut l. 3. cum vul. de testi. ff. & per Spec. in tit. de teste. uersi. item, 29 est famulus, & ideo dicit Host. q̄ † plus creditur minori numero fide dignorum, quam maiori numero viliū personarum in nostra. de testi. & no. Sal. in l. ob carmen. ff. de testi. & ille ciscus Cozonus per plures testes asseritur esse homo uilis, & repellēdus, p̄ tex. in §. sancimus. in auth. de testi. ubi notat q

da

dam ignobiles artifices necnon vilissimos Considero qualde eleganter scribit Pet.de Anch.cons.278 incip.iure statutorum, 30 vbi dicit quod in criminalibus † quandu iudex per coniecturas probabiles dubitat, quid faciat, quod est aliqua præsumptio p 31 reo:non debet condemnare;nam in ciuilibus si constaret † iustrm idoneum: elideretur illa plena probatio per contrariam semiplenam, vt no.in l.in bonæ fidei.C.de iureiur. quanto fortius in criminalibus, per l. sciant cuncti.C.de probat. & in l.qui sententiam.C.de pœnis.Certe hic plus, quam semiplene constat de innocentia, ex prædictis, inquantum sunt plures testes integerrimi.facit quod no.Inn.in c.veniens.de præscrip.secundũ Pet.de Anch.vbi dicit, quod testes qui concordant cum eo qui præsumit maximam, & plus habet fidem, postea subdit idem Pet.quod etiam vbi non est præsumptio iuris, nec hominis, sed semiplena de innocentia per vnum testem integrum, non posset iudex ex probationibus quantumcunque plenis salua conscientia condemnare reum: quia debilitatur illa plena probatio per probationem contrariam semiplenam, postquam semiplena est compassibilis cum plena, tunc sumus in casu l.absentem.ff.de pœnis.ibi sanctius, secundũ eum, & istis bene pensatis, constat quanta fides sit adhibenda testibus vtriusque partis.

Felinus Sandeus.

Argumentum.

Compromissum an possit fieri in laicos super iure patronatus, & laudum latum ab arbitris de dicto iure patronatus, valeat, maxime si hoc non fuit in compromisso deductum.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus censetur annexum spirituali, & dicitur res sacra.*
2 *Compromissum non extenditur vltra quam sit deductum in eo; vnde non potest laudari, nec valet laudatum de alia re vltra deductum etiam si in laudo dicatur, quòd absoluit ab omnibus quæstionibus, & toto eo, &c. & nume. 3.*
4 *Acceptilatio generalis sicuti non porrigitur ad aliam rem quam ad expressam & connexam, ita & arbitramentum.*
5 *Argumentum de transactione ad compromissum procedit.*
6 *Laudum latum extra compromissum, etiã si sit homologatum, est nullum.*
7 *Compromissum super decimis, potest fieri in arbitratorem.*
8 *Arbitrator potest esse laicus in causis spiritualibus, sicut & amicabilis compositor, nisi suum arbitramentum contineat simoniam.*
9 *Compromisso vniuersali facto, an includatur tacite ius patronatus, etiam si de eo nihil dicatur cum vniuersitate, & cum hæreditate.*
10 *Arbitrator vtrum possit laudare, etiam super non petito: maxime quando praiudicat pro bono pacis.*

Consilium lj.

DIrige Domine verba mea in viã veritatis & iustitiç. In quæstione præmissa, vtrum valuerit laudum vel arbitramentum de iure patronatus, maxime si hoc deductum non fuisset in compromisso. videtur dicendum quod non: quia ius spirituale vel quasi, non pertinet ad cognitionem laicorũ: sed est iurisdictionis ecclesiasticæ. 1 c.quanto de iudicijs. cum ibi allegat. & tales † causæ non expediuntur per viam compromissi. c. contingit. de arbit. & ius patronatus censetur annexum spirituali. c.de iure. de iure patro. & d.c.quanto. vnde iudicatur de annis, prout de principali. clem.dispendiosam. de iud. l.quæ religiosis. ff.de religio. & sumpt.fune. & dicitur ius patronatus, res sacra, vt no.gl.in l.totem.§.pen.in verbo, in nostra, in fi.iuncto text.ibi.ff.de rei vendica. & posito, quod de hoc potuisset fieri compromissum: tamen partes non compromiserunt super hoc: sed isti arbitratores vl- 2 tra processerunt pronunciando super † non petito, ergo nulliter pronunciauerunt quantũ ad hoc, per id, quod no.Bar.in l. Aquiliana.ff.de trãsactioni.vers.pręmitto tamen alia, vbi dicit, quod erat contentio inter te & me de quodam fundo, compromisimus in aliquem, & dedimus ei potestatem arbitrandi, quæritur an ille arbiter possit cogere aliam partem, dare alteri parti aliam aliquam rem, de qua non erat contentio? Et decidit quod non, per l.non distinguemus. ff.de arbit. §. de officio. & l.si cum dies. §. plenum. vers.si forte ff.eo. & ibi dicit Bald.idem esse in arbitratore, facit quod dicimus de iudicio communi diuiduodo. vt nõ possit ratione rei non communis apponere manum ad aliam rem, non communem. l.arbor. §.de vestibulo. ff.communi diuidun. & istud etiam no.Ang.in l.de his.ff.de transact. vbi arg.illius.l. & l.Aquiliana.ff.eo.dicens se audiuisse Bart. in voce dicentem, 3 quod † sicut generalis acceptilatio non porrigitur ad aliam rem vt l.plurib.ff.de acceptilationib.ita nec arbitramentum. vnde si petere te, vt des mihi alium librum, non poterit adiudicare tibi librum & condẽnado. d.§.de vestibulo.facit l.quid tamen.§.si.ff.de arbi. & loquuntur ẽt isti qñ arbitrator habuit plenissimam potestatem, prout 4 fuit hic. Vnde dicit Bar.vbi supra, quod nihil operantur hodie † verba arbitrorum, qñ uolunt, quod vna pars generaliter absoluat aliã ẽt si adesset clausula de omni & toto eo, quia intelligitur de cõtrouersijs, de quibus eo tempore posset compromitti: quia esent ortæ: sed non comprehendit ea, quæ tunc per partes comprehendi non possent. l.si pater.ff.de his, quæ in frau.cred. l. Lucius.§.idem rñdit.ff.ad munici. arguendo de transactione ad cõ- 5 promissum. l.post rem.ff.de transa. & in l.si diuersa. & l.sicausa cognita.C.de transa. Non obstat prima † facie, quod istud arbitramentum fuerit homologatum per partes: quia laudum latum extra compromissum, est nullum: etiam si sit homologatum c. examinata. de confirmatio. vti. vel inuti. per quem tex. hoc not. Bal.in tit.de pa.const.in verbo, suæ quoq;.in to.collat. ex quibus vr̃ tale arbitramentum non tenere. ¶ Quibus non obstantibus contrarium puto verius: quia fuit compromissum in illos tanquam amicabiles compositores, vt ex compromisso apparet: & ideo potuerunt extendere manum ad spiritualia, vt p plura determinat Pet de Anch.consi.94.quod incipit, quæstionem dubiam. & consi.59.quod incipit, in hac cã Ludouici quia tunc vr̃ actio oriri ex laudo arbitratoris. s.ex præambula partium cõuentione, vt late traditur in c Quintauallis.de iureiu. ex quo in- 7 fertur, quod super † decimis potest fieri compromissum in arbitratorem. Nec obst. c.super eo.de trans. & c.nisi essent.de prębend. quia dicta iura loquuntur in beneficijs ecclesiasticis. Sed qñ contenderetur inter laicos de proprietate decimarum, quæ sunt concessæ in feudum ab antiquo: vr̃, quod possit per laicos transigi, & per consequens compromitti in amicabilem compositorem, & etiam vbi in talibus non posset fieri transactio, quæ sui natura requirit, quod aliquid detur vel promittatur: potest tamen fieri amicabilis compositio: quia arbitramenta quæ fiũt quotidię, fiunt tanquam in arbitrum & arbitratorem, & amicabilem compositorem, & istud multum not. insignis docto. Io. de Anania in c.post miserabilem. io fi. de vsu. & ex quo isti pcesserunt, vt dicitur de plano, sine ordine iudiciario, videntur voluisse assumere viam arbitratorum, per doctri. Spec.io tit.de arbitro.§.fin.versi.quid dedit compromissum, & Bart.in l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio. & Bald. in l.non codicillũ. C.de testamen. & in l.j.C.de arbit. & Saly.in l.cum antea.C.eo. & Inno. & alij in d.c.Quintauallis. & quod isti arbitratores potuerint de hoc cognoscere, no. Bald.in c.decernimus.io vlt.col. de iud. dicens, quod laicus potest esse arbitrator in causis spiritualib. sicut & amicabilis compositor, nisi suum arbitramentũ 8 contineat simoniam. per c.nisi essent. † de præb. & idem not. Bal.in l.vnic.in 12.col.C.de confes.ver. & nunc, quia arbitri dicent, quod tales non derogant iurisdictioni ecclesiasticæ, nec eam vsurpant, sed ex mera partium conuentione & uoluntate iurisdictionem accipiunt, & vr̃ de his esse glos.in c. plures.in verbo, vtranque.16.q.j.facit maxime ratio: quia hoc non fuit principaliter cognitum sed incidenter. vnde succedit doctri. Spec.in tit. de reconuentione.§.nunc videamus.vers.sed nunquid incidenter. quem sequitur Bal.in l.Titia.ff.sol.mat. & tex. & ibi Bal.in l.quotiens.la j.C.de iud. & eo maxime, quia hic non fuit cã spiritualis, sed annexa spirituali. vnde non regulatur per omnia, ut spiritualis: quia non posset præscribi. c.causam.de præscri. & tñ illud ius pręscribitur. c.querelam.de elect.not. Archid.in simili. 71.dist. Nec mirum, si in compromisso vniuersali includi potest 9 tacitè ius patronatus: quia transit † cum vniuersitate, etiam si de ea nihil dicatur. cap.ex literis. c.cum seculum. de iurepa. facto ergo cõpromisso super istis testamentis, in quo per pręmissa expresse potuisset deduci ius patronatus, venit ẽ accessoriè istud 10 ius, quod erat vnum ex tacite † causantibus discordiam. Et inquantum dicitur quod non valuerunt iudicare super non petito, respondeo quod illud non procedit in arbitratore, secundũ Ant. & Abb.in c.licet heli.de simo. & in c.constitutus de religio. domibus. maxime, quando pronunciat pro bono pacis, ut fecerũt isti, per c.nisi essent.de præben. Et ad c.examinata.de confirmatio.vtili.vel inuti. dico quod non procedit, quando vitium nullitatis compromissi dependet a consensu partium ibi secundũ dominum Abbatem ibi: quia ualere potest sententia nulla per approbationem, si non sit sententia, saltem ut pactum. l.2.cum suis concor.C.communia vtriusq.iudic.

Felinus Sandeus vtriusque iuris doctor,

F I N I S.

BENEDICTVS DE VADIS
Forosemproniensis, Lectori.

VSQVE ad ista tempora, Lector, in animo non habebam aliquid edere, tum propter copiam librorum, tum etiam, quia occupabar varijs negotiis, tam publicis, quàm priuatis: sed cum legere cœperam commentaria ista Felini, proposui mutare opinionem prouocatus ex vtilitate studentium. Nam in his Commentarijs tantam eruditionem inueni, vt non solum cogitaui per ordinem redigere in unum omnia digna cognitione a Felino scripta in uarijs locis, sed etiam addere, ubi opus fuit. Ideo, Lectores optimi, uos rogo non adscribatis hoc præsumptioni, nec elationi, aut quòd auram popularem desiderem, sed potius sum ausum aggredi onus hoc, ne Opus istud aureum marcescat ocio, & vt legentibus sit facilior aditus. Quare si desiderijs uestris & expectationi, quæ de me erat, in re ista satisfeci, gaudeo mihi, uobisque gratulor: sin minus, me excusatum habebitis. Sunt enim tot & tantis occupationibus detentus, ut uix legendi tempus detur. Non sum tamen nescius, quòd tu, Lector, ex his scriptis ad minus aliquam utilitatem abstuleris, si non magnam, tamen satisfaciet in aliqua parte. Accipe igitur, ò Lector optime, hilari animo istas meas Lucubrationes, quas trado censuræ tuę trutinandas, si toruum supercilium deposueris. VALE.

INDEX LOCVPLETISSIMVS rerum & verborum,

IN OMNIA OPERA FELINI SANDEI Ferrarienſis I. V. D. Acutiſsimi, Sacrique Palatij auditoris meritiſsimi,

AVTHORE BENEDICTO DE VADIS FOROSEMPRONIENSI, I. C. Clariſſimo, ordine Alphabetico digeſtus.

A

Bald.

¶ Accessio-

¶Accessorium quandoque tenet, licet non teneat principale. Feli. de iureiur. c. debitores. nu. 3. 205

¶Accumulatio actionis est permissa, præter quam in sex casibus, de quibus per domin. Abb. cap. 2. de lib. obla. 13. colum. versicu. vcoro nunc. Adde Felin. d. cap. 2. ver. Circa materiam. nume. 21. fol. 53. Adde, quod inquantum dom. Abb. locu præallegato dicit quod vbi actiones sunt dissimiles, debent esse plures libelli, quod idem tenet Barto. l. edita C de edend. & l. libellorum, §. sed si alius. ff. de accu. Adde Fel. d. capitu. 2. versi. sed quantum. num. 22. fol. 53. ibi tenet contra Barto. & dom. Abb. scilicet, quod actiones etiam dissimiles, puta ex empto, & ex mutuo, possunt eodem libello accumulari, & allegat multa, quæ poteris per te videre.

Accumulatio actionis vbi est prohibita, si tamen fit, & non opponitur, procedit iudicium. Ita Barto. l. edita C. de edend. 7. col. versi. dixi, quòd in quibusdam casibus. Adde Felin. c. 2. de lib. obl. ver. Item not. quod ubi est prohibita. nu. 53. alias est. 5. significantibus. 53

¶Accusans calumniose, si ea ista accusatione secuta est mors, ipse accusans debet puniri pœna mortis, cap. hæc imago 33. quæstio. quinta, domi. Abb. capitulo sicut de testi. vbi loquitur de testa. Vide Felin. cap. accusasti. de accu. nume. 1. 138

accusans aliquem malo animo, non ad iustitiam, sed ad vindictam, debet puniri in foro pœnitentiæ. Felin. cap. accusasti. de accusa. nu. 2. 138

accusans an teneatur in libello inserere illud verbum, videlicet, quod accusatus scienter commisit delictum. Bald. l. 5. C. qui accus. non poss. 18. colum. dicit, quod sic, & quod aliter accusatio non valet. Quod limita, nisi actus ostenderet de per se scientiam; quia tunc non est necesse ponere illud verbum Scienter. Vide Felin. in rubr. de accus. versicu. vtrum in accusatione, numero 5. 135

accusans Titium, quod occidit Seium, si tacuit, quod secundum formam statuti potuit occidi, an ex hoc puniri debeat, vt calumniator. Felin. titu. de calum. cap. 1. num. 5. 170

¶Accusans non potest existens in peccato mortali. Felin. de excep. capit. a nobis. num. 12. 4

accusari de stupro & libidine non potest qui etiam virginem indutam veste meretricali stuprauit consi. 15. num. 1. 15

¶Accusatio quid sit? Dic, quod accusatio est delatio alicuius criminis ad vindictam publicam in iudicio, legitima interueniente descriptione. Fel. rubr. de accu. num. 3. 135

accusatio si est abolita, an iudex possit procedere contra accusatum. Bartol. l. libellorum, §. fin. in ver. item quero. ff. de accu. tenuit, quod sic. Et idem tenuit Fel cap. nulli. de accu. versi. Not. ex glo. 1. num. 8. fol. 138. Adde quid si accusatio non esset, sed accusator differt prosequi, an iudex ex officio possit prosequi. Et dic, quod sic; casus est in l. si accusatorib. C. de accu. l. quamuis. C. de adul. & est tex. in authen. de sacrosan. episco §. si quis. Adde, quod hoc verum est in casib. in quibus iudex potest procedere per inquisitionē; aliàs non. Ita intelligitur l. ex rescripto. §. si quis. ff. de mun. & hon. Adde ēt q̄ si reus est in carcere, ad hoc, vt soluatur, vel condemnetur, iudex ex officio potest prosequi. l. 1. ff. de cus. reo.

accusatio si superuenit pendente inquisitione, vtrum cesset inquisitio. Vide per Io. And. in Spe. tit. de inquisi. §. nunc tractemus. ver. porro Bart. in l. l. maritus. §. primo. ff. de adul. 3. col. Barto. in l. edita. C. de eden. 14. col. versic. decimo quæro. Adde Felin. c. qualiter & quando. el 2. de accu. §. licet autem. versic. vlterius tangunt. nu. 14. 164

¶Accusator criminosus admittitur ad accusandum, contra text. in rubric. de accu. Et hoc quando iudex vellet, quod dictus accusator prosequatur iniurias. Fel. capit. 1. versi. Not. modo. de accu. nu. 8. fol. 135. Item admittitur talis accusator, quando statutum permittit, quod in aliquo delicto procedatur de iure, & de facto. Bal. l. vbi pactum. C. de transact. vel. vbi sup. de accu. Item admittitur talis accusator, quando reus tractus in iudicio immediate confitetur delictum. tuno. c. qualiter & quando. el. 2. de accus. & Fel. d. c. 1. ver. limita tertio. nu. 8. 135

accusator si non probat, an episcopus possit cum eo dispensare, & quid de accusato, qui nondum absolutus est? Vide quę posui in litera E. §. episcopus, an possit dispensare cum accusato. & §. episcopus, an possit dispensare cum accusatore.

accusator non potest renunciare productioni testium in causa criminali. Vide quæ posui in litera T. §. testium productione.

accusator non potest deferre iuramentum reo accusato: quia deferendo iuramentum præiudicaret fisco. Barto. l. 3. §. 1. ff. de iuretur. ver. glo. videtur dicere. Vide Felin. cum venisset de testib. versico. in gloss. 2. num. 3. fol. 126. par. 2. Adde quod si accusator deferret iuramentum reo, & iudex approbauerit, prodest ipsi reu tale iuramentum; argumen. l. lecui. §. 1. idem. ff. de accusat.

accusator an teneatur inserere in libello, quod accusatus commisit delictum scienter. Fel. in rub. de accus. nu. 5. 135

accusator quando possit impune desistere ab accusatione? Ponit domin. Abba. capit. licet de accus. 5. colum. versi. vlterius. Et dicas, quod aliquando accusator vult desistere post lit. contest. & non potest. l. senatus. ff. ad Turpi. Aliquando vult desistere post datum libellum & citationem, & non potest l. abstente. ff. de pœnis. Aliquando vult desistere ante oblatum libellum, & licet, d. capitu. licet de accus. l. miles. §. socer. ff. de adul. De materia, quando licet accusatori impune desistere ab accusatione, vide Ioan. Andr. in addi. Specu. titu de accu. versi. 5. Barto. l. 1. C. qui accu. non poss. 11. quæstio. Fel. d. cap licet. versi. & dicas, quod aliquando. num. 2. fol. 141. Adde, quod in tantum est verum istud, quod lit. contest. non licet accusatori desistere ab accusatione, quod Bal. l. 3. C. qui accus. non poss. 17. colum. dicit, q̄ accusator potest cogi per iudicem persistere in accusatione: nec aliquo modo potest desistere, nisi obtenta abolitione.

Accusator an dicatur calumniari, qui probat crimen per vnum testem idoneum. Specu. titu de accusat. in fin. & titu. de cal. in fin. dicit, quod si nullo modo probat, præsumitur calumniator: aut semiplene probat, & tunc secus: & est considerandum hoc secundum qualitatem accusationis, puta si sit persona solita calumniari. Et vide Bald. l. fin. C. de probatio. Vide Felin. capitu. 2. de calum in prin. fol. 171. Adde, & pone, quod accusator probauit crimen per testes, qui fuerunt reprobati per accusatum, an isto casu accusator debeat puniri de calumnia? Spe. tit. de cal in fi. tenuit, quod sic. Anton. Butri. limitat istud, quando testes fuerunt reprobati: quia infames: secus si reprobati ex eo, quia corrupti dixerunt falsum. Vide Fel. vbi supra. Adde, quid si accusator probet crimen per publicam vocem & famam. Vide Fel. dicto cap. 2. de cal. ver. quid autem si accusatus. num. 2. fol. 171. Adde etiā, quid si accusator probat crimen: quia audiunt a fide dignis personis, an debeat puniri, vt calumniator, si deficit in probatione? Bartol. l. athletas. §. seruus. ff. de fal. Et dixit, quod non: quia quod venit a fide dignis, credi debet. Aliqui dicunt, quod opin. Barto. est vera, quando fama, quæ dicitur orta a fide dignis, longo tempore durauit: quia tunc excusat a dolo. Vide Fel. d. c. 5. ver. Idem dicit. nu. 5.

Accusatus eo ipso quod non probat, videtur calumniari: dic tamen, quod sunt opin. de hoc. Vide per Scribentes l. 1. de adu. diuer. in. & l. 3. § 3. ff. ad Turp. Et communis opin. est, quod dictus accusator non probando sit calumniator. Ita glo. cap. 2. de cal. vbi dom. Abb. & ibi Fel. versic. Idem dicit. Abba. num. 3. fol. 171. Adde, quod ista communis opin. fallit, & hoc quando quis ex necessitate officij accusaret, vt quia tutor, qui accusat illos, qui sunt suspecti de morte patris pupilli, l. tutorem ff. de his, quib. vt ind. l. pulla. C. eo. Fel. d. c. 2. ver. fallit primo. vbi supra. nu. 5. vbi ponit quomodo debet tutor instituere accusationem, an nomine pupilli, an suo. Item fallit ista communis opin. quando quis ex necessitate accusat, ne priuetur hereditate. Fel. d. c. 2. ibi, in ver. fallit tertio nu. 7. fol. 171. Item fallit ista communis opi. quando quis mouetur ad accusandum, ò quia habuit causam a defuncto: quia ille dixit heredi, quod deberet vlcisci iniuriam: quia venenatus, puta a Titio, vel vulneratus. Et de hoc est casus. l. mater. C de cal. Et not q̄ ò d Bald. l. mater. dixit, quòd dictum testatoris non facit probationem, sed vilem probationem: tamen isto casu excusat a præsumpta calumnia. Vide Felin. dicto capitu. 2. ibi in versi fallit quarto. nume. 8. Item fallit illa communis opin. quando quis mouetur ad accusandum, motus ex iusto dolore. Felin. d. cap. 2. nume. 9. ver fallit quintò. Item fallit illa communis opin quando quis accusat ratione magnę affectionis, vt puta quando pater, vel mater accusant occisores filij, quia a calumnia excusantur. Felin. capit. 2. de calum. versicu. fallit vlti. nu. 10. 175

accusator prohibitus accusare, si accusat de facto, an accusatio sit nulla. Vide, quæ posui in litera E, §. excep. tu non potes accusare.

¶Accusatus an possit eligi. dom. Abb. capit. omnipotens. de accus. versicu. in glo. 1. dicit, quod accusatus, si est infamatus, non potest eligi: si autem non est infamatus, quòd tunc potest eligi. Felin. ibi nume. 2 & 3. fol. 136. dicit, quod si accusatus est infamatur apud bonos & graues, quod tunc non potest eligi; si autem est infamatus apud personas viles, quod tunc potest eligi. Et ibi dixit, quod ista est communis opin. Et idem dicit per omnia in inquisito. Adde etiam, quod si accusatus infamatus est, & eligatur, non valet electio, etiam si sequatur absolutio: glo. cap. tantis Daniel. 81. dist. Et in materia ista vide dom consilia Cal. tit. de præbend consi. 10. & tit. de accus. 4. adde Felin. d. cap. omnipotens. nu. 2. supra alleg.

accusatus si non potest repellere accusatorem, tamen poterit hoc iudex ex officio, dom. Abb. c. nulli. de accus. versi. in glo. 3. Et ibi Fel. nu. 2. fol. 136. Et idem tenet Arch. c. cum pastoralis. 2. q. 7.

accusatus actione famosa euitat infamiam, si soluò pœnam ante condemnationem. Vide, quæ posui in litera I. §. infamia euitatur.

accusatus si negat veritatem, timens condemnari, peccat. Ita dom. Abb cap. 1. de test. cog. colum. 5. versi. & per hoc. Adde Fel. d. cap. 1. ver. & inquantum nume. 6. 155

accusatus non potest renunciare productioni testium. Vide quæ posui in litera. T. § testium productioni non potest renunciare reus.

accusatus de crimine non potest excipere contra accusatorem post conclusionem in causa, quod se non subscripserit ad pœnam talionis. Fel. c. cum dilectus de fide instr. ver. Et post conclusionem. nu. 3. 171

accusatus de crimine pendente accusatione non est promouendus ad dignitatem spiritualem neque ad secularem: domin. Abb. cap. omnipotens, de accus. in prin. & ibi Felin. nu. 1. fol. 136. Adde, & pone, quòd iste reus non sit accusatus, sed ei instigatur crimen per viam exceptionis, an talis exceptio criminis obstabit ei, adeo, quod non poterit promoueri? Vide Innocen. capitulo accedens; de accus. & Barto. l. cum vno. §. reus. ff. de mune. & hon.

accusatus de crimine si dubitat condemnari, litiget per procuratorem, & euitabit infamiam; do. Abb ca. cum te. de re iud 3. colum. versi. sed quæro. vbi dicit, quod istud habet locum, quando agitur ciuiliter; secus, si criminaliter, nisi esset illustris persona constituens. Vide Bar. l. furti. §. si quis ff. de infa. Fel. d. c. cum te. de sent. & re iud. nume. 2. fol. 113. vbi tenet limitationem dom Abb. Et idem tenet Bal l. nihil. C. de procur.

accusatus de crimine si dubitat condemnari in actione famosa, cautela est, vt soluat antequam condemnetur, & sic euitat infamiam; domin. Abb. capitu. cum te. de re iud. secunda colum. versi. cape aliud. Adde Barto. l. si reus. ff. de proc. & l. infamem. ff. de pu. iu. 2. col. ver. quæro, vtrum. Adde Fel. d. cap. cum te. versi. Ratio huius limitationis. num. 3. fol 113. ubi dicit, si iste accusatus, qui vult soluere, non habet, cui soluat, debet protestari, & facere fieri proclama. Adde etiam, quòd ibi Felin. multa ponit circa euitationem infamiæ, quando quis est accusatus de crimine infamantis. Et an hoc sit absolutè verum, ut talis soluens euitet infamiam, vide quæ posui in litera C. §. confessio verò facta.

accusatus de crimine si fuit absolutus, de eodem iterum regulariter accusari non potest. Text. est capitu. de his. de accusat. Adde, & limita regulam istam pluribus modis. Et primo, quando lata est sententia absolutoria ab obseruatione iudicij propter turpitudinem processus, tunc iterum poterit accusari de eodem crimine, & de eo tex. est cum gloss. capitu. prohibentur. 2. quæst. 3. dom. Abb. d. c. de his. 3. colum. versi. in glo. 3. & ibi Fel. fol. 137. Item limita dictam regulam, quando reus accusatus fuit absolutus: quia transegit cum accusatore: quia iterum potest accusari a tertio: & maxime, si transactio tenuit: si autem transactio non tenuit, an primus accusator po-

 terit

Index locupletissimus

omne

BENEDICTVS DE VADIS
Forosempronienſis, Lectori.

VSQVE ad iſta tempora, Lector, in animo non habebam aliquid edere, tum propter copiam librorum, tum etiam, quia occupabar varijs negotiis, tam publicis, quàm priuatis: ſed cum legere cœperam commentaria iſta Felini, propoſui mutare opinionem prouocatus ex vtilitate ſtudentium. Nam in his Commentarijs tantam eruditionem inueni, vt non ſolum cogitaui per ordinem redigere in unum omnia digna cognitione a Felino ſcripta in uarijs locis, ſed etiam addere, ubi opus fuit. Ideo, Lectores optimi, uos rogo non adſcribatis hoc præſumptioni, nec elationi, aut quòd auram popularem deſiderem, ſed potius ſum auſum aggredi onus hoc, ne Opus iſtud aureum marceſcat ocio, & vt legentibus ſit facilior aditus. Quare ſi deſiderijs ueſtris & expectationi, quæ de me erat, in re iſta ſatisfeci, gaudeo mihi, uobisque gratulor: ſin minus, me excuſatum habebitis. Sunt enim tot & tantis occupationibus detentus, ut uix legendi tempus detur. Non ſum tamen neſcius, quòd tu, Lector, ex his ſcriptis ad minus aliquam utilitatem abſtuleris, ſi non magnam, tamen ſatisfaciet in aliqua parte. Accipe igitur, ò Lector optime, hilari animo iſtas meas Lucubrationes, quas trado cenſuræ tuę trutinandas, ſi toruum ſupercilium depoſueris. VALE.

INDEX LOCUPLETISSIMUS rerum & verborum, IN OMNIA OPERA FELINI SANDEI Ferrarienſis I. V. D. Acutiſsimi, Sacrique Palatij auditoris meritiſsimi,

AUTHORE BENEDICTO DE VADIS FOROSEMPRONIENSI, I. C. Clariſsimo, ordine Alphabetico digeſtus.

A

Bald.

Index locupletissimus

C quo appel. ver gl. soluit. & sic isto casu faciunt fidem in alio iudicio plenario contra eundem. Ita Bar. l. 2. ff. de iudi. solut. circa fi. ver. secundo quęro. Adde Fel. capito causam, quæ. de testi. versico quarto restringitur. numero 11. fol. 114. Et hoc modo limitabis, quæ posui sup. §. acta facta in vno iudicio.

Acta non publicata in prima instantia non faciunt fidem in alio iudicio: etiam in easdem personas: de quo vide, quę posui in litera T. §. testes examinati, si attestationes non fuerint publicatæ.

acta facta coram iudice laico, an faciant fidem coram ecclesiastico. Ponit Fel. c. at si clerici. de iudi. nu. 4. ver. vtrum ecclesiasticus iudex.

acta facta in ciuili causa, an faciant fidem in iudicio criminali. Vide per Feli. capitu. at si clerici. de iudi. numero 12. an autem acta. fol. 7. Et ibi ponit multos casus, vbi acta facta in iudicio ciuili, probant in criminali. Addem, quod istud etiam tenuit Bald. C. de eden. 2. Imol. interdum ff. de publi. iu. Cyn. l. j in fin. C. quando ciui. actio præiud. crim. dom. Alex. d. l. 2. C. de eden. Et ista confirmantur ex his, quæ habentur per Innocen. & alios. capitu. cum dilectus. de ord. cog. Vbi Imol. & alij dicunt, quod confessio facta in vno iudicio summario, facit fidem in plenario: de quo etiam vide glo. & Docto. capitu. veniens. de testib. Adde, & limita hoc verum si confessio fit principaliter in iudicio ciuili. Sed quidam contra, videlicet quando confessio fit incidenter. Vide Bal. l. mercalem. C. de condi. ob tur. cau. qui ibi istud declarat singulariter.

acta facta inter alias personas, probant, quo ad alias tertias, & ratione publicę vtilitatis. Ita domi. Abb. capitu. causam, quæ de testib. 3. colum. versic. secus, si ratione, & ibi Felin. versicu. fallit secundo, numero 20. fol. 114. Adde, quod contra ista facit tex. capitulo 1. ver. confessis de excep. Respon de, prout est de mente Felin. d. cap. causam, quæ. numero 21. versi. sed contra istam fallentiam. 114

acta facta cum collatore, non nocent electo: Felin. de testib. capitu. constitutus. nume. 3. 130

acta facta in causa ciuili, an noceant in criminali. Bald. l. si quis. C. ad legem Iul. de vi pub. & ibi bona glo. & Salic. ibi 7. colum. ver. quæro quinto. Anto. de Butr. capitulo per inquisitionem. colum. fin. de elect. Barto. l. penult. in fin. ff. de calum. Bald. d. l. j. prima colum. C. de nauf. lib. x. Bart. l. secunda. §. j. ff. vi bono. rap. versic. quæro, verum sententia, & Felin. latæ d. capitulo causam, quæ. numero 22. versicu. & ista faciunt. de testib. fol. 114. Adde tu, an acta in iudicio ciuili, probent in criminali. Innocentius fuit varius in ista quæstione: nam in capitu. qualiter. el secundo, de accus. tenet, quod acta facta in ciuili, probant in criminali, vt puta lata est sententia in ciuili: quia probabit in criminali hoc modo, videlicet iudex formabit inquisitionem de nouo, & postea assumet illam sententiam ad probandum: quia sententia inducit notorium. Et cum illa opinione transeunt Docto. d. capitu. qualiter. Sed in contrarium tenuit ipsemet Innocen. capitu. per inquisitionem. de elect. vbi clare dicit, quod acta facta in ciuili, non probant in criminali: quia forte multa fuissent opposita contra priora acta, si fuisset actum criminaliter, quæ fuerunt omissa propter leue præiudicium: & etiam ad alium effectum agebatur: de quo vide dom. Abb. d. c. qualiter. el 2. vlt. col. ver. facuint hæc ad q. & d. c. causam, quæ. ver. & aduerte.

acta facta in vno iudicio probant in alio iudicio, quantum ad hoc, quod acta sint facta: non tamen probant illa acta circa effectum actorum. Ita Barto. l. 1. C. de edeu. 2. col. versi. tu aduerte subtilius. vbi dicit, quod acta facta in vno iudicio, quantum ad probationem, quòd lis sit concitata, quòd libellus sit datus, quod citatio fuerit facta, quod testes fuerint citati, & quod fuerit lata sententia, ista acta non solum probant in alio iudicio, sed etiam probant quo ad omnes personas de mundo, & Bar. l. 2. ff. iu. solut. Adde Fel. d. c. causam, quæ. de testi. ver. fallit quarto nu. 25. 115

acta facta inter alios, faciunt fidem inter alias personas, quib. etiam sententia præiudicat, vt puta sententia est lata inter duos, facit ius inter alios: & sic isto casu acta faciunt fidem inter alios, etiam quod sint facta inter duos. Ita Bar. l. imperatus. in si de pig. do Abb. c. causam, quæ. de testi. 2. col. ver. 2. dubitatur & ibi Inno. & Ant. de Butr. Bar. l. 2. ff. iud. sol. 2. col. versi. do. regulã & l. 2. ff. vi bono. rapt. 2. col. versi. item inter alias personas. Ioan. An. in Spe. tit. de testib. §. nunc tractemus. in addi. magna. Adde Fel. d. c. causam, quæ. nu 26. ver. fallit quinto & vltimo. 115

acta causę tendentia ad veritatis indagationem, ut est depositio testium, confessio partium, ista non pereunt perempta instantia, sed etiam prosunt in secunda instantia. Ita Barto. l. 2. ff. iudi. sol. in princip. do. abb. cap. causam, quę de testib. 4. col. versicu. venio nunc ad secundum membrum. Intellige hoc sano modo, dummodo istæ attestationes, & confessiones sint publicatę in prima instantia: alias in secunda instantia non faciunt fidem. Ita Barto. l. gesta. de re iudi. Cy. l. properandum. §. fin. C. de iudic. Barto. l. j. ff. de his, quæ in frau. cred. Et vide in materia ista, quæ posui in litera T. §. testes examinati, si attestationes non fuerunt publicatæ. Et vide Fel. d. c. causam, quę. quarta & vltima regula. nu. 27. 115

acta facta in vno iudicio ad certum finem, puta circa aliquam habilitatem, vel inhabilitatem alicuius personæ, faciunt fidem in alio iudicio inter alias personas. Dn. Abb. c. super eo. el 1. de testib. in 2. notabili. Adde Felin. ibi etiam ij. not. nume. 2. fol. 116. & vide, quæ posui in litera S. sententia lata super statu.

acta litis ordinatoria, ut est citatio, libelli oblatio, satisdatio, pereunt instantia perempta: domi. Abb. capitu. causam, quæ. de testibus tertia columna. versicu. venio nunc. Barto. l. 2. ff. de iudic. solut. prima columna. versicu. sunt acta. Imo. idem tenet d. capitu. causam, quæ. Barto. l. 2. C. de edendo. tertia columna. versicu. primo casu. Anton. de Butri. capitu. cum dilectus. de capel. monach. ij. colum. Bald. l. cum antea. in fin. C. de arbi. & capitu. contulit. circa fin. de offi. deleg. Et in tantum ista acta pereunt perempta instantia, quod si sententia feratur super illis actis, est nulla; quia reperitur lata sine tela iudicij; neque proficit consensus partium ad ratificandum sententiam. Ita domi. Abb. dicto capitulo causam, quæ versicu. venio nunc. Et idem tenet Felin. ibi versicu. quarta & vltima regula est. numero 27. fol. 115. Adde tamen quod ista acta ordinatoria, licet pereant, quoad ordinationem litis, non tamen pereunt, quo ad effectus, ut est, quod pars sit facta malę fidei possessor, vel quod res sit facta litigiosa; vel, quod sit interrupta præscriptio; quia in istis operantur suos effectus. Domi. Abb. dicto capit. causam, quæ l. vlti. colum. versicu. quędam est. Idem Bartol. d. l. secunda. ff. iudi. solut 3. colum. versicu. sed quęro. & vide Feli. d. capitu. causam, quę. in fin. versicu. fallit primo hęc regula. numero 28. fol. 115. Adde tamen, quod quando perempta est instantia propter aliquod impedimentum, non pereunt acta ordinatoria. Ita glo. singularis. §. pręscriptionem verbo. interruptam. 2 vj. quæst. ij Felin. dicto capitulo causam, quæ. versicu. ité non procedit. vbi supra numero 29. Adde etiam, quod vbi pronunciatum est libellum esse ineptum, & reus est absolutus ab obseruatione iudicij, isto casu pereunt acta ordinatoria iudicij, quo ad effectus etiam; quia non interrumpit pręscriptionem, neque res est facta litigiosa. Ita Bald. eleganter l. secunda. C. de fruct. & lit. expen. Vide Felin. dicto capitulo causam, quæ. dicto versic. vbi supra. Adde ad istam pone, quod iurisdictio iudicis delegati sit finita; puta, quia reuocatur, an acta pereunt, adeo quod necesse sit, quod ordinarius de nouo agnoscat? an vero ex eisdem actis? Vide Bald. l. edicta. C. de eden. viij & nona quæst. & Bald. l. 2. C. de fructib. & lit. expen. & l. gesta. C. de re iudic. prima colum & Bald. etiã de pace Constan. ver. in causa. Adde etiam, quòd quando partes renunciant expresse instantiæ, quod tunc effectus actorum tolluntur. Et sic limitabis Barto. d. l. 2. ff. iudic. solut. de quo domi. Abb. cap. significauerunt. de testib. iij. col. & ibi Fel. versi. nota secundo ex eadem gl. nu. 5. 135

acta iudicij faciunt notorium, quando conclusum est in causa, adeo quod antea non dicitur iudici liquere de causa. Ita gloss. verbo, liquere. capitulo significauerunt. de testibus, & ibi domi. Abb. secunda colum. versic. quæro, text. & Bald. ibi idem tenet; & Roma. l. si, cui bonis. ff. de verbo. oblig. 4. columa. Imol. l. Pomponius. ff. de re iudic. Domi. de Rota decisio. xxxvj. Vide per Felin. dicto capitulo significauerunt. versicu. in glo. super verbo, liquere. numero 3. fol. 134. Adde tamen, quod multi Doctores tenuerunt contrarium, uidelicet, quòd imo ante conclusionem potest liquere de causa; domin. Anton. de Butrio. capitulo fin. in princip. de tempo. ordin. Imol. capitulo ex tenore. de rescript. in fin. Innocen. capitulo ex ratione. de appellatio. Barto l. si. ff. de publ. iud. Pro clariori intelligentia istius difficultatis, vide Felin. dicto capitulo significauerunt. de testibus numero tertio. versiculo, sed in contrarium. ibidem. Et adde tu, quod communis opinio est, quod acta iudicii faciunt notorium, quando est conclusum in causa; & hoc modo limitabis l. gesta. C. de re iudic. & capitulo cum olim. de verbo. signific.

acta concernentia ordinem iudicij, si sunt nulla, vt litis contestatio, res iudicata, & similia, non conualidantur communi consensu vtriusque partis; domin. Abb. capitu. cum causam. de testibus nona colum. versicu. secus dicit Barto. l. prima ff. de seria glo. verbo, partium. capitu. de causis. de offic. deleg. & ibi scribentes. Felin. dicto capit. cum causam. lo j. versicu. in glo. fin. ibi. numeru 19. fol. 138 Sed ad illud adde, quod licet partes non possint ratificare acta nulla, quæ sunt de substantia iudicij, si tamen dubitatur, an talia acta interuenerint, statur dicto partium. Felin. loco pręallegato.

acta iudicij probantur per partes, quando dubitatur, vtrum interuenerint; uide supra. §. acta concernentia ordinem iudicij.

Acta ordinatoria iudicij, vt est citatio, litis contestatio, & similia, facta coram arbitro, non faciunt fidem coram iudice ordinario. Ita Innocen. Ioan. And. & domi. Abb. capitu. præsentata de testibus tertia colum. versicu. aliud dubium. vbi dicit, quod nisi pars consentiat, necesse erit de nouo libellũ formari, & deliberatorias dari, & de calumnia iurari. Postea idem dom. Abb. dicto capitu. præsentat. quinta colum. versicu. uenio ad secundum. distinguit, quod aut utraque pars consentit, ut acta ordinaria facta coram arbitro, valeant coram iudice; & tunc ualent, dummodo sint talia acta, quæ dependent a uoluntate partium. Tu adde Felin. d. capit. pręsentata. versi. prima conclusio. num. 7. fol. 149. ubi dicit, quod acta facta coram arbitro, non ualent, ex quo non sunt iudicialia.

acta facta coram arbitratore, an faciant fidem coram iudice ordinario? dom. Abb. capitu. pręsentata, de testibus secunda colum. uersic. sed fortio. tangit hanc quęstionem, & dicit, quod qualitercunque processerint arbitratores, siue in forma iuris, siue non, quod acta corum non probabunt coram iudice ordinario, etiamsi testes mortui sint; quia coram arbitratore non est iudicium. Et per ista nota differẽtiam inter arbitrum, & arbitratorem; quia acta facta coram arbitro, faciunt fidem coram iudice ordinario; secus, si coram arbitratore, de quo uide in litera A. §. acta ordinatoria, & §. acta instructoria. Adde Felin. d. cap. pręsentata. uersi. limita tertio, seu declara. nume. 12. fol. 149. vbi tenet opi. do. Abb. Adde, quòd Bal. d. cap. pręsentata. dicit, quod quando arbitrator habet publicam potestatem, scilicet arbitri, & arbitratoris, & secutus fuisset formam arbitri, quòd acta probarent, de quo vide Felin. d. c. pręsentata. uer. uidetur tamen ibi Bald.

acta instructoria causę concernentia factum, etiam si gesta sunt coram arbitro, probant tamen coram iudice ordinario. Ita dom. Abb. cap. pręsentata. de testibus quarta colum. uersi. circa primum dictum. Vide Felin. d. capit. præsentata. uersi. secunda conclusio. numero 9. colum. 821. Adde, quòd fallit in teste; quia testes, qui sunt producti coram arbitro, si adhuc uiuunt, & pars non uellet eis stare, possent iterum examinari, ut est text. dicto capitu. pręsentata, & l. fin. C. de testib. Felin. dicto capitu pręsentata. uersic. limita primo numero 10. fol. 149. Item fallit in confessione facta coram arbitro, quia secundum aliquos, non ualet coram iudice; nisi ut extraiudicialis. Vide domi. Abb. d. capitu. pręsentata. 4. col. ibi, uer. an confessio facta ubi dicit quod aliqui Docto. tenuerunt simpliciter, quod ualet coram iudice, sed ipse tenet, quod proprie non sit iudicialis, sed authoritate iuris potest allegari, acsi esset iudicialis. Tu uide Felin. d. capitu. pręsentata. uer. limita secundo. nu. 2. 149

acta causę si sunt falsificata, falsans punitur pœna falsi. Barto. l. in fraudem. §. neque. ff. de iure fisci. Adde Fel. rub. de fide instru. ver. tertia conclusio. in fi. num. 8. 159

¶ Actio utilis, non autem directa, datur contra possessorem, qui dolo desijt possidere. Ita domi. Abb. cap. penul. de excep. ij col. uersicu. & dic, quod contra possidentem. Idem tenet glo. cap. pro possessore. de reg. iur. in Sexto

omne

amitte dominium. Felin.rubr.de fide instrumen.versic.nec obstat, quod illud quod numero tertio. 159

alienationes ciuitatum, vel castri, male factas a Papa, an successor possit reuocare: vide, quæ posui in litera P.§.Papa an possit reuocare.

alienatio prohibita per testatorem in perpetuum, nõ extenditur vltra tertiam generationem.consi.26.nu.13. 19

alienatione prohibita per testatorem etiam ex causa, tamen de tali re alienari prohibita, potest fieri permutatio.consi.42 nu 4. 32

alienatio rei ecclesiasticæ facta etiam in casu non licito, valet, si tantum datur quantum valet res alienata.consi.42 nu 5. 32

alienatio rei ecclesiæ. Adde tu, quod canonici absentes non sunt uocandi in alienatione rerum ecclesiasticarum. Ita Bartol.in authentic hoc ius porrectum.C.de sacrosanctis Ecclesijs, versiculo circa istam partem. Adde gloss.capitulo cum in Ecclesijs. verbo, commode. de præbend. in 6. & domin.Abb.in capitu.cum omnes. de constitut.versicu.verum ad secundum.Felin.d.capitu.cum omnes.versicu.in ea gloss.ibi, dum tamen.numero 21. fol.21

alienatio rerum ecclesiasticarum non valet, nisi seruata forma tradita a iure & in casu a iure concesso: quamuis in puncto isto fuere variæ opiniones, vt in gloss.summa, 12 quæst.2 & capitu.sine exceptione.12.causa, & q & domi.Abb.& alij.capitu.quæ in ecclesiarum.de constitu tamen, quod talis alienatio non valet, nisi forma sit seruata, & in casu licito, adduco pro ista opinione, quæ vera est, vnum simile: pone, quod sit facta alienatio rerum ecclesiasticarum sine authoritate superioris: & tamen vtilis ipsi ecclesiæ: dico, quod talis alienatio est nulla. Ita Bald.l.fina.§.necessitatem.versicu & ex prædictis dicimus C.de bonis, quæ liber. Eodem modo si alienatio est facta cum solennitate in casu non licito, debet esse nulla, vt per scribentes d capitu.quæ in ecclesiarum.quos teneas. Et idem similiter tenuit Barto l.cum hi.§.si prætor ff.de transact. vbi dicit, quod si in alimentis præstandis solennitas sit omissa, actus est nullus, etiamsi illud, quod est actum, sit in fauorem alimentandi. Adde domin.Abb capitu.vt super.de rebus ecclesijs non alienandis. quarta colum. Vide per Felin.d. capitu.quæ in ecclesiarum de constitu.colum.prima.nume.r.24 & ibi posui unam additionem.

alimenta legata per testatorem vxori, puta Titij, intelligitur tam de prima, quam de omnibus fauore alimentorum. Felin.capitulo fina. de treuga & pace.versiculo pro ista fallentia. numero primo. fol.247. adde tu quod l.hoc articulo.ff.de hæredibus institucn. posuit quæstionem similem: pone, quod testator legauit cuilibet suæ filiæ, quæ fuerit vidua, centum: quæritur, an ad legatum admittantur illæ, quæ viduæ erant tempore testamenti? an illę, quas postea contingerit viduari? & ibi Barto.tenet, quòd in dubio in ultimis uoluntatibus verbum, Fuerit, debet intelligi in futuro subiunctiui.

alimenta an possint relinqui incarcerato ad perpetuos carceres. Vide Felin. capitu qualiter & quando.el 13.§.ad corrigendos.versicu.alimenta. nume. 28 de accus. 165

alimentorum iuri renunciari non potest. Fel.c.si diligenti.de foro comp.vers. quartum corollarium.nu.5. 39

¶Alius ex suo proprio significato implicat similia. Felin.capitu.sedes. de rescript.versic.dictio Alius, numero sexto, fol.103. adde tu, quod ista dictio, Alius, alia, aliud, est implicatiua similium, ut per Scribentes d.capitu. sedes. adde quod si huic dictioni præponitur nomen vniuersale, importat maiora expressis. Ita gloss.not.secundum Ioann.de Imol.clement.r. versiculo quamuis de se iudica. Sed habes contrariam gloss. l.si fugitiui. verbo, alia. C.de ser fugit.quæ dicit, similis, vel extraordinaria. Tu dic, quod gloss d.clementi.r. procedit regulariter, nisi materia subiecta aliud importet. Et hoc modo intelligas gloss.l.si fugitiui. De ista dictione Alius, vide dom.Abb.capitu.officij.de pœnit. & remissi. & capitu.mulierea. de senten.excom. Adde text.c.cum non ab homine de iudi.versi.alio crimine. tex.cum glo l.in bonæfidei.C.de rebus credi.Soci.consilio suo incip Præstantissime doctor.& consiliu.3 no.

alia, dictio ista refertur ad similia.Felin capitu.inter cæteras.nume 17.versicu. demum scias. de rescript.fol 78.Adde quod idem tenuit Bald.l.si fugitiui.versicu.quarto, hic dicitur C. de seruis fugit.& Barto.l.sed & reprobari.in princip.ff.de excusa.tuto.Adde, quod aliquãdo ista dictio Alia, impropriatur, ut cum dicitur, crucifixus est Christus, & alij duo latrones, vt plene per Barto.d.l.sed & reprobari.ff.de excus.tuto & l.non solum. §. quæritur. ff.de procu.

alia ista dictio posita in statuto, quid importat. Pone, quod statuto cauetur, quod committens maleficium debet condemnari in mille, vel alia pœna arbitrio potestatis. Dic, quod non poterit imponi alia pœna, quæ non sit æqualis primæ, vel parum excedens. Ita Felin.cap.sedes. de rescript. versi.dictio Alius.nu.6. 103

alij, quorum interest: illa clausula posita in rescripto, restringitur solum ad quattuor nisi sponte plures veniant. Ita Felin.cap.sedes.de rescrip. versi.ad quod facit, quando nu.6. 103

¶Allegare sensum legis sufficit, licet verba non exprimantur. Felin.de simo. cap.& si quæstiones nu.4.col.977.

allegare non sufficit, nisi probetur.consi.50.nu 9. 37

allegans turpitudinem suam auditur. & hoc quando vertitur periculum animæ suæ: dom.Abb.cap lator de re iudi.1.col.versicu.nota bene. Adde etiã, quod in alio casu auditur allegans turpitudinem suam & hoc, quando ille, qui allegat turpitudinem suam, certat de damno euitando, & alius certat de lucro. De materia ista uide Fel.d.c.lator.in princ. vbi per duas colum.prosequitur materiam istam.nu.1. 76

allegationes iuris an possint fieri post conclusionem in causa: vide, quæ posui in litera C.§.conclusio in causa impedit.

¶Altare ædificatum dotatum per testatorem, ad hoc vt efficiatur beneficium, & ipse efficiatur patronus, requiritur approbatio episcopi, sine qua nihil valent conuentiones testatoris, vel ædificantis, vel dotantis. Ita Felin c.ex parte.el 13.de rescrip. versi.& quia in hoc est varietas, num.2.fol.94. Et adde ad ista, quæ posui in litera C.§.capella dotata.

altare fundatum in ecclesia alicuius rectoris, semper spectat ad ipsum rectorem.consi.45.no.6. 34

altari fructus relicti, sunt principalis rectoris ecclesiæ, etiam si testator non dicat. Felin.cap.ex parte.el 13.de rescrip.in princip.versic.secundo dubitatur num.3. 94

¶Alternatiua: materia ista est longa, & diffuse tractatur per scribentes in varijs locis. Ideo uide Felin.cap.inter cæteras.de rescrip.num.1.fol.77.Adde do.Abb.d.c.inter cæteras.1.col.

alternatiua concessa in beneficijs, seu gratijs, electio an sit beneficiati. Felin.capitulo inter cæteras de rescrip.versicu.regulariter in alternatiuis.numero 4. 77

alternatiua. In alternatiuis sufficit alteram partem esse veram. Fallit multis casibus enumeratis per Felin.in cap.inter cæteras.de rescrip.versi.sufficit unã de alternatiuis.nu.16. 78

alternatiua parit obscuritatem: & propter hoc dubitatur, an exceptio alternatiua procedat: de quo uide, quæ posui in litera E.§.exceptio alternatiua.

alternatiua in libello, vel alijs actibus, quando non noceat: ponit dom. Abb.capitu.constitutus.de restitut.in integ.in 5.colum.vbi Innocen. Ant. de Butr.capitu.dilecto de testib.dom.Abb.capit.ex parte.de foro compe. 1 & 2.col.Adde Felin.cap.inter.de appella.versi.Cæterum de quibusdam. numero 5. 128

¶Ambasiatores ad pacem faciendam constituti, possunt adijcere pœnam pro obseruatione dicti pacis.consi.16.num.5. fol.15

ambasiator si fuit spoliatus in itinere, dum iret, à latronibus, non recuperat damnum à populo: & hoc maxime habet locum, si affectauit legationem. Bar.l.si seruus communis.§.quod damno.ff.de furt.Adde Fel.c.si de testib. ver.& hinc est, quòd ambasiator nu.3. 154

amicitia vtrum repellat testem à testificando: vide, quæ posui in litera T.§ testis propter amicitiam.

amicus quando teneatur de delicto amici. Vide, quæ posui in litera D.§.delictum commissum per famulos.

amicus vtrum admittatur pro amico ad agendum sine mandato, præstita cautione de rato. Cyn.l.ea agendi.C.de proc.tenuit, quod sic, quod admittatur amicus pro amico præstita cautione: & videtur sequi Barto. in l.non solum.§.qui liberto.ff de procura versicu.fallit in coniuncta persona Et idem tenet Sal.d l.ea agendi.1.col.versicu.item liberti.Spec.tit. de aduocato.§. obijcitur.ver.est & ordo.Ioan.And cap.fin.de postula. Adde tamen, quòd communis opinio est in contrarium, vt late per do.Abb.cap.coram. de officio deleg.vers sed hoc dictum Ludo Rom.l.si vero §.de viro.xxvj. fallentia.ff.solu.matri.Ang.l.sed & hæ.ff de procura.Bald.l.1.2.col.C.qui accusare non poss.Ant.de Butr.& Imo.d.c.fi.de postu.& Ioan. And.c.nonnullis. de rescrip.Adde Felin.qui etiam tenet cum ista communi opinione. d.c.coram.ver.de amicis.nu.2. 214

amittat: hoc verbum non sonat in præteritum, sed in futurum, nisi addatur, ipso iure. Felin.capitulo Rodulphus. de rescript.versico.amittat.numero 24. 274

¶ANATHEMA Maranatha: ista verba important, quod sit verbum latæ sententiæ: & verbum Maranatha, importat, id est, vsque ad aduentum Domini sit excommunicatus: & intellige istud, donec pœniteat. Ita Felin.capitulo Rodulphus. de rescript. versicu. sit anathema. numero 33. 180

animæ periculum vbi imminet, terminus præfixus ad aliquid faciendum, non currit in præiudicium partis: do.Abb.c.exceptionem. de excep.1.no. Adde Felin.ibi, nu.1. 2

animus hominis quomodo probatur? Dic, per iuramentum illius, qui dicitur hoc habere in animo: & sic in consistentibus in animo statur iuramento illius, utrum sciuerit, uel ignorauerit: voluerit, aut non uoluerit. Ita dicit gloss.cap.significasti.el 1 de homi.glo.3.& glo.§.aliæ institu.de actio. do.de Rota conclu.45.inc. Item si impetranti.Fel.d.c.significasti.in princi. nume.2.fol.204.Adde, quod fallit ista conclusio, quando ille qui dicit, Hoc habebam in animo, esset infamis: quia tunc non creditur etiam cum iuramento. Arch.cap.prælulatus,1.q.4 Fel.d cap. significasti.num.2. col. eadem. Item fallit, quando ille qui dicit, Hoc habebam in animo, & contra illud est præsumptio iuris. Barto.l.inter omnes.§.recte.ff de furt. Imol.cap. 2.de constitu.9.colum.do.Cardi.clem.2.§.cæterum. de elect.7. quæst.do. de Rota decisi.245.incip. Item extra Rotam in noua: Felin.d.c.significasti.num.3. Item fallit, quando animus alicuius posset probari alio modo, quam per iuramentum illius: puta, per actus extrinsecos: do. Card.clem. 1.circa si.de pœ. Et nota, quòd quando aduersarius illius, qui negat animũ illius fuisse, prout ipse iurauit, quod audietur in foro contentioso, si ex coniecturis, vel per testes, vel alio modo uult probare contrarium. Ita glo. l.Fulcinius.§ 1.ff.ex quib.cau.in possess.ea.Bal.l.apud Celsum.in prin.ff.de doli excep.Bald.l.pen.C.de bo.autho.iudic.pos. Felin.d.capit.significasti. nume.4.ibidem.

animum nocendi si quis habet, & dic, quod si peruenit ad actum exteriorem, tenetur de delicto, licet effectus non fuerit secutus. Text.est l.is, qui cum telo.& l.si quis, non dicam rapere. C de episc.& cler.qui tex.sunt authenticati, de pœn.dist.1. Adde, quod difficultas oritur ex conclusione ista, an ex isto animo nocendi inchoato, & nondum perfecto, non debeat puniri iste, ac si perfecisset delictum. Adde, & fac regulam, quod animus nocendi, qui peruenit ad actum exteriorem, punitur, ut in legibus allegatis: & est gloss.capitu super eo & cap.fina.de eo, qui dux.in matri.glo.2.capitu.1. de diuor.gloss.fin.cap.1.de conuer.infidel.& gloss.2.l.generaliter.§.1.ff.de calum.do.Abb.c.1.de eo, qui mitti in posse.causa rei ser.4.col.versi.ex prædictis. Adde Felin c.1.de præsump.num.2.& 3.fol.186. Et ibi habes etiam fallentias ad regulam: & primo, quando animus nocendi venit ad actum propinquum, & tamẽ non ad consummationem: ut puta, quia ipse agens impeditus impedimento facti, nõ perficit, quod inchoauerat, si pœnitur, & vlterius non progreditur, non punitur, l.qui ea mente. & ibi gloss.ff.de furt.

de

quę

C

de re iudic. v. colu qui dicit, quod scholaris, qui habet duas voces vnam suam, alteram sibi commissam, non potest dare vnam uocem vni, & alteram alteri.

Canonicus, qui uadit principaliter ad horas canonicas propter distributiones quotidianas, non autem propter officium diuinum, committit simoniã mentalem. Text. est capitu. odit. 25. quæst. 1 & ibi Arch. Et ibi glos. exclamat contra scholares, qui principaliter uadunt ad ecclesiam propter videndas ardasias. Vide Felin. cap. ex parte. lo 1. de offi. deleg. versi. in quantum Abb. nu. 2. 192

Canonicus cui facta est delegatio, si moritur, an successor possit cognoscere? dic, quod non. quia commissio facta canonico censetur personalis, & non transit in successorem. Ioan. de Imo. capitu. statutum. de rescrip. in 6. & Domi. ibi 5. colum. Bald. magis expresse l. si plures pen. col. C. de cond. inser. Imo clem. 2. 4. col de rescr. Et ratio istorum dictorum est, quia canonicus non habet successorem. glo. in. cap quod sicut. de ele. Barto. l. bonorum. ff. rem ra. hab. Adde ad ista Fel. quoniam abbas. de offi. dele. ver. Capio illud. nume. 5. 194

Canonicus potest esse testis pro canonico gl. cap cum R. de off. deleg. verbo, cum sint. Adde Felin. d. capitu. cum R. ver. gloss. in verbo, cum sint. numero. 4. 215

Canonicus non habet successorem, & ad hoc habes Bald. l. 2. 16. col. C. de ser. & aqua. ubi dicit, quod pro spoliatione facta canonico prædecessori, non competit interdictum successori. secus in alio prælato, ut ibi per eum. Adde do. Abb. c. nouum genus. de decimis. ubi dicit, quod si decimæ non fuerunt solutæ canonico mortuo, peruenuunt illæ ad capitulum, non autem ad successorem. Adde, quod idem tenet do. Ab. c. ex literis. de prob. ubi dicit, quod canonicus est legitimus administrator præbendæ suæ, & non potest obligare pro ea successorem suum: secus in alio prælato, ut ibi per eum, & Pet. de Anch. reg. priuilegium. de reg. iu. in 6. ubi dicit quod priuilegium concessum canonico, non transit ad successorem. Adde ad ista Fel. ca. quoniam Abbas. de off. dele. uer. quod canonicus. nu. 6. 194

Canonicus impetrans beneficium facta mentione canonicatus, & non præbendæ, nulliter impetrat. Ita Fel. c. cum adeo. de rescr. in prin. 106

Canonicus si impetrat canonicatum, etiam quod deferat clericam, & habitum, impetratio est nulla, si non habet ordines. Felin. capitu. cum adeo de rescript. ver. Contrariam partem. numero 4. fol. 107. Adde, quod idem tenet Abb. capitu. 2. de institu. fin. Adde, quæ posui in litera L. §. laicus est incapax.

Canonici absentes an sint uocandi in receptione alterius canonici: distingue vtrum talis receptio sit collatiua tituli, aut non. Vide Fel. c. eam te. de rescr. uer. actus consistens. num. 13. 86

Canonici absentes an sint uocandi in alienatione rerum ecclesiæ: Vide, quæ posui in litera A. §. alienatio rei ecclesiæ.

Canonici quando possunt statuere sine cõsensu episcopi, etiam super statu ecclesiæ: ponit Fel. cap. cum omnes. de const. uer. & ex dicto. nume. 7 fol. 19. Adde tu no. per Innocen. capitu. accedentibus. 1. colu. de priuileg. ubi ipse dicit, quod canonici non possunt tollere statuta honorabilia ecclesiæ, & facere alia. Adde Feder. de Senis consil suo 16. ubi ipse quærit, an sede vacante canonici possunt facere statuta, & vtrum episcopo creato durent? & an per episcopum possint reuocari. Adde ad ista, quæ posui §. canonici non possunt statuere.

Canonici absentes an sint vocandi. Vide quæ posui in litera A. §. absentes an sint vocandi.

Canonici an possint erigere dignitatem extinctam sine consensu episcopi sui. Fel. c. cum accessissent. de const. uer. 3. concl. nu. 14. 33

Canonici an possint recipere aliquid a canonico recepto, puta birretum, pellium, uel similia, sine suspicione simoniæ. Vide, quæ posui in litera S. statutum ecclesiæ. & adde. §. sequen. in eadem. litera S. statutum per quod quis.

Canonici, & generaliter alii an possint a nouo canonico exigere aliquid. Vide per Scribentes capit. 1. quoniam de simo. Ioan. de Ana. sub. eo. ti. do. Ab. c. non satis. de simo. & c. Iacobus. S. Thom. 2. 2. q. c. art. 3. in fi. Bar. l. 3. ff. de verb. obl.

Canonici non possunt statuere super statu ecclesiæ, & sic super residentia, sine consensu episcopi. Ita dom. Abb. c. cum omnes. de const. 2. colu. uer. secundus intellectus. Idem tenet Petr. de Anch repe. capit. 1. de constit. in 6. 16. colum uers. 106 q Arch & Do de san Gemi. capitu. Catholica 11. distin. Old. consi. suo 18 1. incip. de authoritate Ant de But. capitu. constitutus. de rescrip. 10. colu. uer. oppono primo. Et dic, quod in tantum hoc est uerum, quod consensus episcopi, si ex post facto superueniret, non sufficeret. Ita Fel. d. c. cum omnes uer. Cæterum ad illud. nu. 9. fol. 19. ubi plures concordantias allegat. Adde tamen, quod fallit hoc, ubi canonici facerent statutum in pertinentibus ad ipsum capitulum, quia non requiritur consensus episcopi. Fel. d. c. cum omnes. uer. ubi autem. nu. 9 ibidem. Item fallit quando uacat sedes episcopalis: quia capitulum habet iurisdictionem episcopalem, tunc posset facere statutum super statu ecclesiæ, sicut episcopus, & durat tale statutum in perpetuum. Fel. d. c. cum omnes. versi. alias autem. nu. 10. fol. 19. Adde, & restringe istas fallentias, quod in aliquibus casibus non habent locum, ut puta quia licet capitulum succedat in iurisdictione episcopali, tamen non poterit facere capitulum sede vacante statutum in materia feudi. Ita Fel. d. c. cum omnes. uer. licet prædicti nu. 10. ibid. Item ubi non immineret necessitas, capitulum non posset facere statutum super statum ecclesiæ sede uacante, etiamsi succederet in iurisdictione episcopali, Fel. d. c. cum omnes uer. 2. est aduertendum nu. 10. ibid. Item si capitulum vellet statuere in præiudicium futuri episcopi, non posset etiam sede uacante, etiamsi haberet iurisdictionem episcopalem. Fel. d. c. cum omnes. uer. 3. est aduertendum nu. 10. 19

Canonici sede uacante non possunt statuere in materia feudi etiamsi succederent in iurisdictione episcopali: & ratio est, quia quæ competunt episcopo in speciali iurisdictione, non succedunt in eas canonici. Fel. c. cum omnes. ue. licet prædicti nu. 10. 19

Canonici absentes possunt percipere fructus beneficii, si consuetudo hoc introducit, & hoc habet locum, etiamsi non deseruiant per uicarium, de quo vide Fel. c. cum omnes de consti. uer. sed maius. nu. 25. fol. 21. & uide, quæ posui §. clericus beneficia. utrum pos.

Canonici qui habent statutum inter se, quòd canonicus receptus soluat, puta 10. etiamsi tale statutum non sit pœnale, tamen recipiendo committunt simo. quia in materia simoniæ consideratur solum petitio. Fel. c. cum M. Ferrariensis de consti. uer. sed ad unum nu. 20. fol. 38. Adde do. Ab. c. dilectus. de simo. canonici si admittunt inhabiles in capitulo, an actus inficiatur. uide, quæ posui in litera A. §. actus factus.

Canonici supernumerarii an ex consuetudine, vel statuto possunt puniri, ut non habeant stallum in choro, neque uocem in cap. Fel. ponit c. constitutus. de rescr. uer. item an de iure. nu. 24. 114

¶Canonicatur collatus si est ultra numerum canonicatuum, an cẽseatur collata præbenda, & si præbenda postea uacat an possit propria authoritate præbendam apprehendere. Fel. capit. cum M. de constit. num. 8. uersi. & ex his. 37

Canonicatus non est dignitas: c. statutum, in prin. de rescri. in 6. & ibi do. de san Gemi. do. de Ro. deci. 443 in nouis, tit. de præb. incip. item si legatus. Adde Felin. capitu. pastoralis. de off. deleg. uer. utrum uero abbatia numero 10. 209

Canonicatu collato an intelligatur collata præbenda. Fel. ca. cum M. Ferrariensis de consti. uer. an autem collatio nu. 6 fol 36. Et uide quæ posui in litera P. §. præbenda assignata, quæ faciunt ad ista.

¶CANONISTA in promotione ad dignitatem ecclesiasticam præfertur Theologo. Ita Fel. c. clerici. de iudi. uer. item nota, quod Canonista num. 5. fol. 14. vide cons. 18. nu. 9.

¶Capella an spectet ad plebem, an autem requirat rectorem de per se. Vide Felin. capitu. ex parte. el 2. de rescr. 1. uer. nu. 1 fol. 94. ui adde do. Abb. c. eo 1. no. Adde, quid si capella est constructa in ipsa plebe, uel eius fundo, an prælatus maioris ecclesiæ erit rector utriusque? Vide Felin. d. ca. ex parte. el 2. de rescri. d. uer. & col. ea. Adde, & pone, quod capella ædificatur, ut sit perpetuum beneficium per se stans, an de necessitate habebit perpetuũ rectorem. Vide Felin. d. cap. ex parte. de rescript. d. uer. & quis habebit institutionem, uel presentationem in illa capella, videlicet ipse rector, uel alius. Vide, quæ posui in litera R. §. rector parochialis. & litera E. §. ecclesia sita in dioecesi.

¶Capella dotata, uel ædificata a testatore, ad hoc ut efficiatur beneficium, & ut testator, uel instituens efficiatur patronus, requiritur approbatio episcopi, sine qua nihil ualent constitutiones statuentium, siue testantium, uel ædificantium, & dotantium. Ita Fel. c. ex parte, uel 2. de rescript. in prin. nu. 7. fol. 74. Adde ad ista, que posui in litera T. §. testator, qui relinquit omnia seu bona.

Capella non curata potest teneri cum titulo beneficii. Vide, quæ posui in litera R. ubi ad plenum, §. rector parochialis ecclesiæ potest habere.

Capella fundata in ecclesia, an rector illius ecclesiæ habeat ius instituendi in capella. Anto. de Butr. capitu. querelam. de elect. 3. colu. tenet, quod sic: domi. Abb. capitu. 3. de eccles. ædi. dicit, quod rector ecclesiæ, in qua fundata est capella, efficitur compatronus cum ipso fundatore. Vide Felin. capitu. cum uenerabilis de excep. uer. considera primo. nu. 38. & uer. seq. nu. 39 fol. 13. & uide, quæ posui sup. §. capella an spectet ad plebem. & §. capella dotata. & §. capella non curata. & uide, quæ posui in litera R. §. rector parochialis ecclesiæ.

Cappella sita in parochia alterius ecclesiæ, quis habet præsentare ministrum an dicta ecclesia, seu capella. Vide, quæ posui in litera E. §. ecclesiæ sitæ in dioecesi. circa fi.

Capella an teneatur ad charitatiuum subsidium: do. Abb. ponit capitu. accedentes. de præscrip. in fin. Adde Felin. ibi, uersicu. vltimo, dum tangit numero 8. 46

¶Capellanus & quilibet particularis de ecclesia, admittitur ad agendum pro iuribus suæ ecclesiæ sine mandato. Ita Fel. c. cum deputati. de iud. uer. limita tamen hoc dictum nu. 5. 27

¶Capitales pœnæ sunt tres, prima est mors corporis. l. capitalium. ff. de pæn. Secunda pœna capitalis est damnatio in metallum, l. quidam, ff. de pæn. Tertia pœna capitalis est deportatio: & isti non perdunt libertatem, sed ciuitatem. Vide Fel. c. qualiter & quando. el 2. de accus. §. ad corrigendos. uer. circa secundum. n. 23. 165

¶Capitulum an possit authorizare in suppressione dignitatis, quando bona sunt applicanda mensæ capituli, ut uniuersis, uel etiam ut singulis. Vide Felin. c. cum accessissent. de consti. uer. secundo limita. nu. 22. fol. 34. Posui in litera E. §. episcopus an possit applicare. Adde, an hoc possit facere capitulum cum episcopo. nu. 23. uer. & ista. ibid.

Capitulum canonicorum an ueniat appellatione ciuium. Fel. in c. eam te. de rescr. uer. cæterum, quando de materia. nu. 16. 83

Capitulum canonicorum an succedat mortuo episcopo in iurisdictione delegata episcopi. Felin. capitu. eam te. de rescrip. versicu. in mandato facto, nu. 17. 83

Capitulum canonicorum an possit transigere, etiam si omnes canonici nõ cõsentiant. Vide per Felin. c. cum omnes. de consti. uers. & ideo. nu. 9. 19

Capitulum sede uacante an possit absoluere iurantem a iuramento; & uidetur dicendum, quod non: quia hæc est quædam dispensatio. Vide Felin. capitul. primo. de iureiurand. numero 19. uersicul. secundo quæro. fol. 201. Adde, quod in contrarium est ueritas; quia sede uacante succedit capitulum in spiritualibus & temporalibus, capitu. penult. & fin. de supplen. neg. præla. in vi. & uide consi. do. Card. xxxviii. incip. Quidam habens unum filium. Adde Felin. d. c. 1. de iureiu. in uer. in contrarium facit. nu. 20. 201

Capitulum canonicorum an teneatur admittere personam non capitulariter constitutam procuratricem ab aliquo canonico, ut pro eo det uocem in electione prælati, aut canonici, uel alicuius actus expediendi capitulariter, & dic, quod si capitulum non uult admittere talem personam, quod non potest arctari. Ita Ioan. Andr. regula, quod alicui. de regu. iur. in vi. Fel. c. cũ omnes. de const. uer. octauo fallit. nu. 18. fol. 201. & c. Apostolicæ.

com-

citatio

Citatio quæ fit ad uidendum iurare testes, utrum debeat esse peremptoria, id est triplex, uel una pro omnibus? aut uero una sufficiat Bal. l. si quando. C. de testi. dicit, quod requiritur trina citatio. Contrarium, quod unica sufficiat, tenet Ioan. And. c. consuluit. de offi. deleg. & ibi do. Abb. 3. col. ver. pertinò, quod non ualeat. Bar. l. consentaneum. C. quomo. & quando iudex. ver. aduerte tamen. Vide per Fel. c. in nomine Domini. de testi. versi. extra glo. numero 21. 104

Citatio an debeat præcedere libellum. Vide per Fel. ad plenum c. 1. de libell. obla. in prin. 50

Citatio ad hoc, ut arctet citatum, an debeat habere copiam rescripti insertã. Vide, quæ posui in littera D. §. delegatus quando citat partes.

Citatio an præsumatur ad instantiam partis facta. Ponit Fel. c. 1. de iud. nume. 1. ver. nota ibi, petijsset. fol. 2. Adde tu pro hac conclusione, quod ubi ex factis cõstat de citatione, quod eo tunc citatio præsumitur facta ad instantiam partis. Ita Guido de Suza. l. ad peremptorium ff. de iudi. Imo c. 1. de iud. & do. Ab. d. c. 1. 2. col. ver. tertio no. Adde do. Lanfran. de Oriano, c. quoniã, de proba. ver. citatio.

Citatio quæ non est facta ad instantiam partis, ualet in tribus casibus, quos enumerat Fel. capitu. de iudic. præallegato notabili, ibi, ualet autem tribus. num. 2. 2

Citatio realis requirit commissionem iudicis. Fel. c. 1. de iud. uer. prima itaq. sit conclusio. nu. 10. 3

Citatio, quæ non requirit cognitionem causæ, potest fieri per nuncium generalem ad hoc constitutum sine alia commissione. Felin. ponit c. 1. de iud. tertia conclusio. nu. 12. 13

Citatio an præsumitur facta de commissione iudicis. Ponit Fel. c. 1. de iud. ver. quarta conclu. nu. 13. 3

Citatio, quæ est facta ad unum actum, uel ad unum locum, uel ad unum tempus, si postea fit alius actus, uel alio loco, uel alio tempore, citatio nõ ualet: & per consequens, citatus non est contumax. Fel. c. 1. de iud. uer. not. etiam, quod si citatio. nu. 22. 17

Citatio an requiratur in sententia Papæ, principis, & aliarum ciuitatum, quæ habent iura principis: uide, quæ posui in littera S. §. sententia principis sine citatione.

Citatio facta sine expressione loci, ualet. Ita Felin. capitu. cum M. Ferrariensis. de consti. ver. & hic uidemus. ibi & si episcopus citauit numero 7. fol. 37. Adde tu, quod pro declaratione istius dubij, quod citatio sine loco facta ualet, ita demum, si est facta ab ordinario: si uero a delegato, uel arbitro sine loco facta, est nulla talis citatio. Ita Bartol. l. si, ut proponis la secunda. C. quomodo & quando iudex. 1. colum. ver. quæro. Adde Angel. ibi, & l. 1. §. hæc stipulatio. 7. col. ff. si cui plus quam per l. Fal. Adde Card. c. un. de rescr.

Citatio sine hora ualet. Felin. capitu. cum M. Ferrariensis. numero 7. 37. Adde Bal. l. si, ut proponis. la 2. versicu. quod ergo. C. quomodo & quando iudex.

Citatio facta die feriata potest die feriata reuocari. consi. 49. nu. 10. 37

Citatio facta pro electione prælato nondum defuncto non tenet. consilio 1. numero 3. 2

Citatio ad diem feriatam, ualet. Text. est c. meminimus. de accus. & hoc contra tex. l. omnes. C. de fer. Pro solutione istius difficultatis, vide Felin. d. ca. meminimus. ver. no. ibi, ad festum resurrectionis. nu. 3. fol. 140. ubi dicit, quod intelligitur de die seq. & vide ibi do. Abb.

Citatio an sit fienda, quando pars, quæ litigat, puta unum beneficium uult impetrare nouam collationem, uel gratiam super dicto beneficio litigioso. vide, quæ posui in litera L. §. litigans beneficium.

Citatio non est fienda, quando constat expressè absenti nullam defensionem competere. Vide, quæ posui in litera A. §. absens non est citandus necessario.

Citatio potest omitti a iudice in multis casibus. de quo uide, quæ posui in littera P. § processus papæ factus.

Citatio non est necessaria, ubi lata est sententia super notorio ad finem declarandi. Ita Felin. c. capitu. cum non ab homine. de iudic. numero 0. ver. in alia vero. fol. 17. Adde, quæ posui in littera E. §. excommunicatus an semper.

Citatio non est necessaria, ubi est periculum de fuga. Ita Fel. c. cum non ab homine. de iud. nu. 11. ver. limita tertio. 17

Citatio facta ad terminum impossibilem de iure, & de facto, an resoluatur in duo præcepta: pone, quis fuit citatus, ut compareat in die Dominico, & in loco adeo remoto, quod non poterat citatus comparere in termino assignato, utrum ista citatio intelligatur, quod si die dicta comparere non potest, quod ipse citatus sit astrictus comparere, quam cito poterit. Ange. tenuit, quod sic, l. 1. si quis exu. Adde, quod Imo. l. 1. C. si plu. una sententia tenuit contrarium, ubi dixit, quod citatus pro die feriata, non arctatur pro illa die, nec alio die, nec ullo modo comparere. Vide Felin. capitu. quod ad consultationem. de re iudic. ver. obstat tertio. numero 3. fol. 90. ubi videtur tenere opin. Ioan. de Imol. Adde ad ista, quæ posui supra. §. citatus die feriata, uel in casu.

Citatio sigillata alieno sigillo, est nulla. Spec. tit. de cita. §. iam. ver. literis igitur. Fel. c. tertio loco. de proba. in prin. nu. 1. 75

Citatio prima non est sufficiens ad pœnam contumaciæ, potest tamen procedi ad condemnationem expensarum, quas facit pars, quæ fuit præsens: do. Ab. c. quoniam contra. de prob. 7. col. ver. secundo no. Et idem tenet ibi Imo. & est gl. c. oneratus ver. tot. 74 distinct. gl. c. querelam. de procur. Bart. l. sancimus. C. de iud. versi. quæro primo vide Felin. d. ca. quoniam contra. ver. item no. ex ista gl. numero 15 fol. 95. Adde, quod istud habet locum tam in reo, quam in actore. Ita dom. Abb. capitu. prop. de dolo & contu. 2. col. versicu. reus tamen. Et hoc intellige, etiam diffinitiua non expectata, & etiam lite non contest. dom. Abb. c. finem litibus. de dolo & contu. ulti. col. versicu. & dic clarius. Adde tu, an ista mora possit purgari, ut si uenerit post breue tempus, expensę non possint peti. Vide do. Abb. c. cum dilecti. de dolo & cont. 6. colum. ver. glo. in uerbo, diutiua. Adde ad illa pone, reus non comparet in termino, & si comparuisset, iudices non processissent, quia impediti, an isto casu sit reus condemnandus in expensis, tanquam contumax. Ponit do. Abb. c. ex p. fin. de do. & contu. 2. col. versi. & ut latius. Et in quantum dicit, quod iudex potest procedere ad condemnationem expensarum propter contumaciam, intellige istud sano modo, quando ipsi iudici constabit de contumacia, & aliter non, quia non debet iudex contumacem condemnare, nisi prius liqueat sibi de contumacia. Ita Barto. l. si finita. §. Iulianus. 3. colum. versi. quæro, utrum. & do. Abb. d. cap. quoniam contra 7. colum. uersi. & aduerte ad unum. Anto. de But. d. cap. cum dilecti. de dolo, & contu. 9. colum. dom. Card. & Pet. de Anch. clem. 2. ut lit. pend. in fi. Adde Fel. d. c. quoniam contra. versi. prædicta. ibidem. Limita tamen istam opinionem Bar. & aliorum, quod fallit, quando periculum est in mora: puta, quia statutum arctat iudicem ad pronunciandum. Ita Bal. l. falsus. 2. colum. versi. item dubitatur. C. de fur. Et sequitur Felin. d. cap. quoniam contra. versi. limita hanc doctrinam. numero 17. fol. 95. Fallit etiam ista doctrina Barto. quando iudex pronunciasset sententiam condemnationis expensarum, antequam nuncius retulisset de contumacia, quia ualebit talis sententia: & hoc, si utraque pars sit præsens: de quo uide per Felin. d. c. quoniam contra. ver. secundo limita. num. 17. 95

Citatio prima debet esse peremptoria, id est triplex: gl. c. de illicita. 24. q. 3. Idẽ dic, quando est ferenda sententia diffinitiua, quia tunc ad audiendam sententiam pars est citanda triplici citatione, l. fi. ff. de feriis. Fel. c. in nomine Domi. de testi. ver. pono hanc q. nu. 22. 104

Citatio in teste an requiratur de necessitate, ad hoc ut dictum suum ualeat? Vide, quę posui in litera T. §. testis, qui est productus a parte.

Citatio non est fienda contra absentem, quando nullum ius competit. Fel. cap. ecclesia S. Mariæ. de consti. nu. 20. ver. tertio limita fol. 45. Vide Bart. l. 1. §. de frumentaria, ff. de admi. re. ad ciui. per dom. Abb. c. cum olim. 6. colum. de re iud.

Citatio iudicis regulariter debet esse semper trina, uel una peremptoria. Fel. c. ex literis. de consti. versi. in gl. 1. in fi. nu. 8. 56

Citatio extraiudicialis: regulariter sufficit una citatio, monitio, seu interpellatio. Fel. c. ex literis. de consti. in præalleg. versi. 56

Citatio iudicialis, quæ non fit litigatoribus: puta, quando quis citatur, ut ueniat ad certum actum fiendum in iudicio: puta, quando citantur, quorum interest ad confectum inuentarij. Fel. ponit c. ex literis. de consti. uer. alleg. late. 56

Citatio trina extraiudicialis requiritur quando inferior requirit superiorem. Ita Fel. c. ex literis. de consti. ver. præallegato, nu. 8. 56

Citatio facta extra territorium citantis, an ua eat. Ponit Fel. c. fi. de foro comp. in prin. nu. 1. 46

Citatio extenditur ad forenses, quando in ipsa dicitur, quicunque putat interesse, compareat. Ita Felin. cap. fin. de foro comp. ver. septimo fallit. numero 2. 46

Citatio quæ facta fuit in territorio. & apprehendit citatum, si postea exiit territorium, tunc sequentes citationes poterunt fieri extra territorium. Fel. c. fi. de fo. comp. uer. nono fallit. nu. 4. 46

Citatio debet fieri ad instantiam partis. Ita Felin. c. 1. de iudic. in 3. notabili, num. 1. 2

Citatio inualida aut nulla, an perpetuet iurisdictionem: d. Abb. capit. gratum. de off. deleg. tenet, quod non. Sal. idem tenet l. accusaturus, ff. de adult. Adde, quod in simili habes, quod litis contestatio inualida non interrumpit præscriptionem. Ita glo. s. l. si pater, C. ne statu defunct. Et idem tenet glo. 2. c. ut debitus, de app. & uide Bal. c. quoniam, de proba. 6. col. ubi dicit, quod sententia lata præcedente citatione, nulla est, & non transit in rem iudicatam. Limita prædicta, & dic, quod citatio inualida, uel nulla, perpetuat iurisdictionem, quando post ipsam citationẽ nullam pars citata sponte comparuit in iudicio. Ita Bal. l. 1. §. 1. ff. de feriis. Adde ad ista omnia, Fel. ca. gratum, de offi. deleg. ver. utrum actus nullus. num. 4. f. 198. & c. ex tenore. ver. declara etiam prædicta. nu. 11. f. 105. de rescri. & Abb. c. uenerabilis. de off. dele. & ibi multa bona habebis.

Citatio anomala: uidelicet facit creditor debitori fugitiuo, an perpetuet iurisdictionem delegatam. an inducat præuentionem, iuxta nota. in c. proposuisti. de foro compe. & l. si quis postea. ff. de iud. Inno. d. c. proposuisti. tenet, quod perpetuet & inducat præuentionem. Anto. de Bu. ibi tenet contrariũ & dom. Abb. idem tenet d. cap. 1. de iud. 14. colum. vers. an autem in causa fugæ. Vide per Fel. ad plenum c. gratum. de offic. delega. ver. utrum citatio anomala. nu. 5. 198

Citatio quæ fit ad perpetuãdam iurisdictionẽ, an unica sufficiat? dic, quod gl. cle. 1. de iud. tenet, quod sic, de qua uide verbo, citationis. & idem tenet Arch. ca. nouit. 2. q. 6. dom. Abb. cap. proposuit. de foro compe. 2. colum. uer. sed quæro. Idem tenet Felin. c. gratum, de offi. deleg. ver. utrum citatio. numero 6. 198

Citatio iniusta non arctat citatum: do. Abb. c. prudentiam, de offi. delegat. 6. col. Inno. c. 5. de dila. Bald. c. 1. & c. de incest. in mari. fac. Adde Fel. c. prudẽtiam. de offi. delega. ver. un. gloss. ibi, & sic pater, numero 12. fol. 199. Adde ad ista, quę posui sup. §. citatus, qui notorie est priuilegiatus, & §. citatus die feriata.

Citatio facta per iudicẽ in uno loco, vel in una hora, si facit actũ in alio loco in alia hora, dic actus factus parte non citata. Tex. est l. aut qui aliter, §. fi. ff. quod ui, aut clam. Ant. de But. c. 1. 9. col. de iud. & idem tenet Bar. l. consentaneum, in fi. C. quomodo & quando iud. Limita hoc, quando iudex nõ facit gratiam, quia si ex gratia spectet contumacem in alio die, tunc põt procedere in alio loco, & in alia hora. Istud tenuit do. Abb. c. consuluit, de offi. deleg. ver. item no. 1. col. Adde Fel. d. c. consuluit, in prin. 202

Citatio per edictum, de qua clemen. 1. de iudi. an a solo Papa possit fieri: dom. Abb. capitu. quoniam frequenter, ut lit. non contesta. cap. secundo. porro. & versi. quæro, an ille: dicit, quod quando non constat, quando quis malitiose se occultat, tunc solus papa potest citare per edictum: sed constat, quod malitiose se occultat, tunc ista generalis citatio per edictum non est necessaria etiam in inferioribus iudicibus, quia habetur in continenti pro citato talis se malitiose occultans. Ita ibi do. Ab. Fel. ponit istam materiam, d. c. quoniã frequẽter, §. porro, ver. circa gl. nu. 13. alias est c. porro, f. 64. & ibi multa

qui

G CA-

Index locupletissimus

C

dicit

cum

in cas-

Index locupletissimus

C

Ciuitas

fit ie

Cleri-

¶ Cognitio

Index locupletißimus

Ibi

Index locupletissimus

re po:

Debera

quomodo

quo, & vbi iudex. & l.a.C.de iur.emph. & c.j.§.si vero.de pac.iur.fir. Quartum facit, quod si debitor in die, uel sub cōdōne, si est suspectus de fuga, interim pōt peti fieri executio, l.quintum. & ibi gl.in verbo, quod interest.ff. de pigno. & ibi clarius Bal.& Ang.in summario. Et per illū textum dicit Bal. l.1.in fi. C.de cond.ex lege, quod debitor fugitiuus & ante diē, pōt capi. Et idē Bal.l.3.in fi.C.de commoda.& l.si debitorem ff.de iud. Itē si lite pendēte debitor efficitur suspectus de fuga, pōt non obstante litis pēdentia, & ēt ppria authoritate c. Ita no.tenet Ang.in repe.l.nemo carcerē. C.de exactor.tribu. lib.x.ver. Item quarto, quod si lite pēdente, quē refert & sequit do.Alc.cōs. suo 470.inci.Mag.prato. Itē alibi tenet Bald.sub de treuga & pace,a. col. quod debitorē meū fugitiuū possum capere tpe treugę: quia treuga non prodest fugitiuis. Concludo, quod debitor suspectus de fuga, si rapitur authoritate iudicis incompetentis, non pōt opponere de incompetentia iudicis. Intellige lane tū, qñ periculum erat in mora, quia tunc non poterat hēre copiā iudicis competentis, & sic alias potuisset fugere. Itē intellige, quod talis captura facta per iudicē incompetentem, valet, cum hoc, vt postea cōsignet eum iudici cōpetenti, sicut qñ creditor capit propria authoritate, secundū Bal.l.ait prętor.§.si debitorē.gl.c.1.§.1.verbo, potestatē.de pac.iura fir. No. l.gñalr. ut.i Bal.de dec.lib.10. Facit §.audierit.auth.de defen.ciuita. Sicut qñ iudex laicus capit clericū suspectū de fuga, qui dēt eū consignare iudici ecclesiastico, fm do.Abb.d.c.cum non ab homine. Sicut qñ iudex laicus capit clericum infragranti crīe: nam debent cū cōsignare iudici ecclesiastico, sedm Bar.l.si quis in seruitutē, ff.de fur. Bald.l.si qua C.de epis. & cleri. Canonist.c.vt famæ.de sent.excom.& d.c.cum non ab hoīe. Nota tū diligenter, quod creditor faciens capi debitorem authoritate iudicis incompetentis, si scienter facit, perdit ius. Ita singulariter tenet Bal. c.causam matrimonij.in fi.de offi.dele. Accedat l. extat. cum gl.ff.quod met.cau.

debitor condēnato per sniam, qui soluit indebitum, si reperit instrūm solutionis, quo subuenitur circa recuperationem indebiti soluti: do.Abb c.suborta de re iud. 3. col. vers quære: Titius. ponit multas opiniones: & finaliter dicit, quod si apparet expresse, quod snia esset iniusta, quod tunc posset ipse debitor condemnatus venire contra sniam. Adde, & dic, quod debitor habet ēt alia remedia: quia si creditor fuit in dolo, succurritur victo per actionem de dolo, vel condictionem sine causa, si soluit: uel per exceptionem, si non soluit, gl.l.imperatores, ff.de re iud. Item habet istud remedium: quia si ipse debitor non habet scientiam solutionis, restituitur in integrum. Vide per Fel. late d.c.suborta.ver.reperienti instrumentum.nu.10. 110

debitores si fugiunt cum auxilio alicuius, qua pęna sint puniendi, qui faciunt eos fugere? Vide, quæ posui in litera R.§.reum condemnatum.

debitores, qui soluūt prælatis, quibus interdictum est, ne alienent, an liberentur? Vide, quæ posui in litera P.§.prohibitus alienare.

¶ Decem dies, qui dantur ad appellandum, an iudex possit ex causa prorogare, aut abbreuiare. do.Abb.ca.cum lit.de appel.tenuit quod sic.3.col.uer.& per hæc. Et hoc per glo d.c.cū sit.& auth offeratur.C.de lit.contest. Idem tenuit Bar.cōtra istas gl.l.1.ff de re iud. Vide Fel.d.c.cū lit.uer.& quis.nu 4 fol. 123. Adde, quod contrariū tenuit Bal.auth.iubemus C.de iud.& Ang.auth hodie.C.de appel.ubi reprobant opi.Bart.d.l.s. Et idē tenet Pau.de Cast. d.l. a.Bal.in Marga suo, verb.dilatio taxata. Et istam sequor: quia magis cōis.

decem dies, qui dantur ad appellandum, non possunt prorogari, etiam communi consensu partium. Imo, cle.quandiu.de app.& ibi do.Car.5 q Do.de Rota tit.de dilatio.2.in nouis. Ant.de But.c.1 cet.de proba.11.col. Pau.de Cast.l.1.ff.de re iud. Ang.authen.hodie.C.de appe.Fel.c ex ratione.de ap. ver.tertio dum dicitur.nu.3. 126

decem dies qui dantur ad appellandum, non currunt, qñ est impeditus circa ostendendum, & prosequendum cām nullitatis sniæ: quia etiamsi succumbit, poterit postea intra decem dies appellare: de quo vide, quæ posui in litera T.ver.tempus datum ad prosequendum appellationem.

¶ Decendium datum ad appellandum, non pōt prorogari, etiam partium cōsensu. Vide per Fel.c.venerabilis, de iud. ver.secunda declaratio sit ad hãc. num.14. 30

decēdium quod datur ad appellandū, non currit contra contumacē, ēt citatum, si lata est snia, & ei non fuerit intimata, sed solū a die sciētiæ. Ang.l.1.C.de tēp.app.& l.1.§.biduum.ff quā appel.sit. Et idē tenet gl. c. concertationi.de app.in 6.§ dicit, quod non sufficit citē sniam la ā, nisi ille sciat tenorē. Et istud regulariter pcedit. Vide Fel.c.quod ad cōsultationē de re iud.uer.postremo circa cursum.nu.55.fo.92. Adde, quod ista regula fallit in aliquib.casibus. & primo, quādo quis fuit citatus ad domū, quia si est contumax, currit decēdiū, ētsi intimata nō sit snia ei: & hoc a die sciētiæ. Do.de Rota ti de app.in antiquis, nu.44. Et idē vł tenere Bart.l.ab eo. C.quo & quādo iudex. in prin. & ibi Bal & Bar.d.l.1.§.si ff.quando app.sit. in prin. Tamē contrariū tenēt Do.de Rota tit.de dol.& conto.16.in nouis, vbi dicūt, quod cōtra citatum ad domū ad audiēdam sniam, non currit decendium, nisi a die scientiæ. Ergo requiritur intimatio sniæ. Et istud expresse tenet Bal.l.licite oportet.§.1.ff. de excus.tut.in fi.Ang auth.hodie.C.de appel. Vide, quæ posui in materia ista in litera C.§.citatus ad domum. Et uide ēt Fel.d.c.quod ad consultationē.nu.23.uer primus est.fo.92. Itē fallit ista regula, quando quis fuit citatus personaliter: quia si est contumax, & cōtra ipsum cōtumacē lata est snia, currit decendiū, etiamsi aliter non sit intimata sententia. Fel.c.bonæ.de appel. uer.8. Vide Fel d.c.quod ad consultationem.uers.2.casus.nu.24. 92

decendium, quod datur ad appellandū, currit a tpe scientiæ latę sniæ, & hoc, quādo iudicium fuit agitatum contra dominū, sed si fuit agitatum iudiciū contra procuratorem, tunc decendium statim currit, dum modo procurator fuerit præsens, quando lata fuit snia, uel aliter certioratus: dom.Abb.c. 1.ut lite non contest.9.col.uer.nem ad hunc.Fel.c. quòd ad consultationē. de re iud.uer. Vndecima conclusio.nu.31. 93

decēdium ita demū currit, quādo victus scit, quod snia est lata cōtra ipsum, l.1. §.si ff quādo app.sit. Itē currit decendiū, quādo uictus scit, quod snia, quæ est lata, est cōtra se, gl.c.concertationi.de app.in 6.uer.scierit. Adde Fel.c.quod ad consultationē.de re iud uer.duodecima conclusio. nu.32. 93

Decēnii lapsus, concludit tacitam renunciationem eius, quod competit alicui ex priuilegio, & ex vi alicuius contractus. consi.1.nu.24. 3

¶ Deceptio inter cōtrahētes facta per dolum partis, nullo modo est licita, etiamsi esset citra dimidium iusti pretij: & hæc procedunt etiam de iure ciuili. Vide quæ posui in litera C.§.contrahentes ad inuicem.

¶ Decimæ an possint pręscribi per laicum per spacium tanti temporis, de cuius initium memoria non existit in contrarium. Vide, quæ posui in litera L. §.laici an possint acquirere.

decimæ an possint dari in feudum laicis: & vtrum cum bona conscientia ipsi laici possint eas possidere? & vtrū laicus feudatarius possit decimas trāsferre in aliū laicū? De his oib. vide, quæ posui in litera L.§.laicus hńs decimas.

decimæ prædiales si non petantur tpe suo, non possunt peti postea: quia ad ipsas quis non tenetur, nisi tempore suo petantur. Ita Fel.c.si autem.de rescri.ver.& dicit hoc.nu.5. 92

decimæ præscribuntur in alterius parochia sine titulo per spatium tanti tpis, de cuius initio non sit memoria: cum tit. præscribuntur minori spatio: do. Car.consi.suo 89.incip. capitulum Ciuitatense. Adde Fel. c. de quarta. de præscrip.in prin. 34

decimæ, quę sunt acquisitę ab ecclesia per pręscriptionē in certa parte agri, an extēdant se ad decimas eiusdem fundi, vel agri de nouo reducti ad culturam. Vide quæ posui in litera P. §.præscriptio decimarum in vna parte.

decimę prędiales, aut personales, an sint de iure diuino, vel positiuo. Vide ī. §.decimarum solutione.

decimarum causam an possit cognoscere iudex laicus? Dic tu, quod nisi sit quæstio facti: sed si esset iuris, puta quia dubitatur de validitate ipsarum decimarum, tunc iudex laicus non est competens. Frid.de Senis, consi suo 245. incip.domino Andreæ vicario. Adde Fel.c.causam.de pręscrip. versi. facit enim ad quæstionem.nu.15. 45

ā decimarum solutione an cōsuetudine, aut pscriptione laicos possit se liberare? Istud est magnum dubium. Host. posuit in Summa, titu.de decimis, §. vtrū.ver.7.But. & Imo.c.statuimus.de transa. Anto de But.c.parochianos, de deci.do.Abb.sub.de deci.vbi etiā Imo.& Arch.c.maiores.16.q.7.Bal. consi.suo incip.custodium episcopi. Vide Fel.c.causam.de pręscr. in principio, nu.1.fo.40.& inde. Vbi dicit, quod in decimis, q non sunt de iure diuino, vt personales, cōsuetudo excusat non soluētes, dum modo sit rationabilis. Dic tu, quod Fel.salua reuerentia sua, male dixit, dū tenet, quod decimę personales non sunt de iure diuino, vt infra patebit: ideo de duob. quęrendū est, an laicus possit se liberare a solutione decimarum, tam prędialium, quam personalium, consuetudine, aut pręscriptione? Secundo, an decimæ personales sint de iure diuino? Adde tu, quo ad primum, pro intelligentia istius dubij, quod hoc totum dependet ab ista difficultate, vtrum decimę sint de iure diuino, vel positiuo? Theologi communiter tenent, quod decimæ non sunt de iure diuino Ric.4.dist.17.sanctus Th.2.2.quęst.87. Canonistę absolute tenent prium, & primo gl.c. in aliquibus.de deci quę dicit, quod decimæ hodie sunt in pcepto ēt ex dispositione legis diuinæ: &, quod non valeat cōtraria consuetudo, etiam quo ad quotam decimę. Idem tenet Imo.rub.de decim.vbi plus dicit, quòd decimæ personales sunt de iure diuino &, quod dicentes decimas personales nō esse de iure diuino, sunt quasi hæretici: & miratur de Theologis modernis contrarium asserentib. Et tu not.contra Fel. qui tenebat, quod personales non sint de iure diuino. Dic, quòd si de his, quæ produxit Deus terræ, dēt Deus honorari: fortius in his, quæ producit opera & industria hominis, vt habetur Gene.c.4 Deutero. c.12. Et idem tenet Io.And.d.c.aliquibus.& Ant.de But.cap.parochianos. de decimis. Et certe opinio Canonistarū vł mihi verior, & securior: quia video, quod doctores ecclesię, qui fuerunt sancti, vt Hieronymus, Augustinus, & Ambrosius, tenuerunt, quòd decimę, tam prędiales, quam personales, sunt de iure diuino, vt in tex.c.reuertimini.16.q.1 & c.quicunq;.16.q.7.& c.maiores. & c.Quadragesima.de consecra.dist 5. Illud etiam affirmat gl. notabilis d.c. quicunque. Ideo concludo, quod quilibet tenetur soluere decimas; nec cōsuetudine, aut pręscriptione pōt liberari, nisi Papa approbaret, quòd valeret consuetudo, minuens quotā decimarum. Ita do.Abb.d.c.in aliquib. 2.col. ver.alij. Adde tamen, quod S.Th.loco ā alle.sunt in opi satis æqua, videlicet quod vbi de consuetudine no soluunt decimę, nō peccant non soluētes, nisi haberent animum obstinatum, seu induratum in nullo casu eas soluere, ētsi ecclesia hoc pręciperet: quia isto casu peccarēt mortaliter: quę opinio multum mihi placet, ne tanta multitudo pereat. Et ad istā opi. S.Tho.multum accedit opi.Host.c.a nobis.de deci. Dic tamen, quòd tenendū est, quòd de iure diuino decimæ sunt soluendę cum integritate. Et quāuis opinio Theologorum multum restringat in contrariū, tu tamen non discedas ab opin. Canonistarum, quæ est fulcita opin.sanctorum & summorum pontificum.

¶ Decisiones Rotæ non habent vim legis. ita Fel.c.ex parte de rescr. ver.decisiones Rotę, nu.26.fol.70. Adde scribentes.c.duob.de rescrip.in 6.

decisiones Rotę an sint authenticæ. Vide Do.de sancto Gem.c.nequ.9. dist.& c.duob.de rescr.in 6.

¶ Decisoria litis an sint seruanda contra clericos litigantes in foro seculari: Vide, quæ posui in litera S.§.Statutum laicorum in decisorijs.

¶ Declaratio pęnæ imposita a lege, vel canone, non est fienda per iudicem, nisi parte citata.tex.c.licet.de pręb.in 6. Doct.c.2.de spon.vbi Fel.nu.1. & 3. vsq; ad nu.6.fol.131. Adde & limita istam communem opinio.nisi esset in spicio fugę: quia tunc pars non citabitur: do.Abb.c.cū non ab homine. de iud.12.col. Sal.l.absentem. C.de acc. Fel.d.c.2. ver.limita primo. nu.3. col. vt sup. Item limita, nisi delictum esset notorium, & tunc non erit necessaria citatio: do.Abb.c.peruenit.de app.el 1. Fel.d.c.2.ver. secūdo limita.nu. 4.fol.535. Item limita in casib.in quib. nō requiritur declaratoria quia tunc non requiritur citatio. Fel.d.c.2.uer.tertio limita. nu.5. ibid.

declaratio facta per iudicem super excōicatione, vt puta iudex declarauit quem incurrisse excommunicationem, siue latam ab homine, siue a iure si est dubium de hoc, poterit pars appellare, & excommunicatio remanebit suspensa, adeo quòd appellans non erit euitandus, nec in extraiudicialib. vel in iudicialib. do.Car.cle.1.de sequest.poss.& fru.ver. sexto quęro. Fel. c.1.de spon.uer.& ideo dixit.nu.6. 131

Declaratio nihil nouum inducit: & ideo declaratio non dicitur noua inductio consi.33.nu.4.

¶ Decretalis, decretū, & canō, qualiter differūt. Fel.de simo.c.per tuas.n.1. 180

¶ Decretum papę afficit ignorantes; puta, papa reseruauit sibi prouisiones

 alicuius

nare terminũ partibus ad proponendas dilatorias. Fel. ponit c. super literis. de resc. ver. demum scias. sub nu. 36. fol. 119. Adde do. Ab. c. pastoralis. de exceptio 5. col. ver. ego circa hoc, & ibi Fel. ver. firmat Ab. nu. 10. Et an iudex possit habilitare personas, & pronunciare, an procuratorium sit ualidum, vel inualidum, uide Fel. d. c. super literis. 119

delegatus, qui cognoscit de iurisdictione sua, an pendente iudicio possit cognoscere, & pronunciare super validitate mandati procuratorii, contra quod aduersarius opponit. Fel. cap. super literis. de rescr. versi. utrum possit. sub. nu. 36. 119

delegatus, qui se ingerit pro defensione suæ iurisdictionis, videlicet tenendo opi. partis, quæ stat pro iurisdictione, non potest de ea cognoscere, quia fecit se suspectum. Ita Fel. cap. super literis. de rescr. ver. fallit sexto. num. 26. fol. 117. Sed si procedit ex officio suo, non potest recusari, ut suspectus. ibi. vide Fel. Et adde do. Ab. d. cap. super literis. de rescrip. uer. sextus casus. 8. colum.

delegatus an cognoscit, si sua sit iurisdictio, quando excipitur, quòd locus contractus, vel delicti, non est de iurisdictione ipsius delegati citantis. Vide Fel. d. c. super literis. de rescr. ver. fallit septimo. nu. 27. 117

delegatus an cognoscit, si sua sit iurisdictio, vbi uertitur commodum sportularum applicandarum sibi. Ponit Fel. c. super literis de rescri. ver. fallit octauo. nu. 28. fol. 118. Sed tu dic, prout dixi supra, §. delegatus cognoscit regulariter.

delegatus non potest se pronunciare iudicem competentem, quando fuit deputatus per rescriptum falsum, etiamsi hoc ignoraret. Fel. c. super literis. de rescr. ver. fallit nono. nu. 29. fol. 118. Adde tu, quòd Bar. tenuit contrarium, l. præscriptionem. C. si contra ius, vel uti. pub. 3. col. Sed contra Bar. tenent omnes Canonistæ, d. cap. super literis. de rescr. & Bal. l. 1. C. de edi. dereg. Lud. Ro. consi. suo 33 n. incip. circa primum.

delegatus, qui scit rescriptum elidibile per exceptionem: puta, quia suspectus vel rescriptum surreptitium, si pronunciat se iudicem competentem, tenet processus, & hoc, dum modo pars non opponat, vel non appellet. Ita Fel. c. super literis. de rescr. uer. restringe secundo hoc dictum nu. 31. 118

delegatus, qui non habet iurisdictionem, nisi pro causa notoria, & casus accidens est dubius, & non notorius, an possit cognoscere, si sua sit iurisdictio super incidenti. Fel. c. super literis. de resc. ver. fallit 10. nu. 32. 119

delegatus qui pronunciat se iudicem competentem partibus absentibus, procuratoribus tamẽ præsentibus, qui non habent speciale mandatum ad prorogandum, talis pronunciatio non valet. Fel. c. super literis. de rescr. uer. fallit undecimo. nu. 33. 119

Delegatus, qui non pronunciat se iudicem competentem expresse, sed tacite, puta per processum ad ulteriora, quia licet ista tacita pronunciatio sufficiat ad reijciendum exceptiones frivolas impeditiuas processus, ca. ex parte. el. 2. de appel. Bar. l. a procedente. C. de dilatio. tamen in casu competentiæ requiritur expressa pronunciatio; aliter non ualet. ita Fel. c. super literis. de rescrip. uer. fallit 12. nu. 34. 119

delegatus potest recedere a forma rescripti, ut audiat rationabilem exceptionem partis. Fel. c. cum dilecta. de rescr. ver. limita 6. nu. 13. 126

delegatus potest recedere a forma rescripti propter confessionem partis. Fel. c. cum dilecta. de rescr. uer. limita 8. & ult. nu. 14. 126

delegatus, cui facta est commissio, ut procedat cum consilio talis, an teneatur sequi consilium iniustum. Vide per Fel. c. si pro debilitate. de off. dele. uer. limita, nisi iudex. nu. 6. 186

delegatus, cui commissa est causa ciuilis, an possit punire testem de falso, qui coram eo falsum deposuit. Vide quę posui in litera C. §. clericus, qui deposuit falsum. Adde Fel. c. preterea. de off. deleg. ver. 10 tea. ibi, plenariam potestatem, alias est §. nu. 2. 187

delegatus datus in causa appellationis, non facit inhibitionem iudici a quo, nisi constet sibi, verum appellatio sit recipienda, uelut ex causa probabili. Vnde postea poterit inhibere iudici a quo, ne procedat. Fel. c. dilectus. el 2. de rescr. uer. non inhibet iudex ad quem. nu. 14. 153

delegatus, qui absoluit excommunicatũ a se, eo quia promisit parere suo mandato, si non paret, potest illum reinducere in excommunicationem, et post annum. Ita Fel. c. cum inferior. de maio & obe. uer. scias etiam. nu 6. 142

delegatus non potest dispensare super pęna: secus in ordinario. Ita Fel. ca. de causis. de off. dele. uer. in gl. ibi, quid si diuersæ. nu. 9. 187

delegatus an possit soluere testes excõ. catos ad tempus, i. usque quo ferat testimoniũ: Vide per Fel. c. præterea. de off. del. uer. limita omnia prædicta. sub nu. 4. fol. 188. & uide, quæ posui in litera T. §. testis excommunicatus.

delegatus, si tulit sententiam contra formam mandati, tunc talis sententia est nulla, & non transit in rem iud. de quo uide, quæ posui in litera S. §. sententia delegati lata contra formam.

delegatus, qui tulit sententiam, fundans se super aliqua lege, quam male intellexit, imo quæ non facit ad propositum, an sententia sit nulla. Vide, quæ posui in litera O. §. ordinarius, qui errat in sensu legis.

delegatus ad vniuersitatem causarum, si tulit sententiam nullam, potest eam reuocare, & iterum cognoscere de negotio principali. Vide Fel. c. qualiter, & quando. de accu. el 1. uer. 5. casus. nu. 40. 150

delegatus ad unam causam, qui tulit sententiam nullam, eo quia processit contra formam mandati, potest eam reuocare, & cognoscere iterum de causa principali, quia non est functus officio Ino, do. Ab. c. qualiter, & quando, el 1. de accus. pe. col. uer. & tunc aut quæritur, & ibi Ant. de But. & alii. Bal. l. quia arbiter. ff. de arb. Pau. de Cast. l. cum quærebatur. ff. de re iud. do. Car. cle. 1. de re iud. in q. Fel. d. ca. qualiter. ver. 3. casus. nu. 41. fol. 150. Adde tamen, quod contrarium tenuit ibi Cal & Pet. de Anch. d. cle. 1. & Imo. ca. in literis. de offic. de leg. Vide Felin. d. cap. qualiter. versic. sed tamen aduerte numero 42. 150

delegatus, qui commisit citationem fiendam nuncio, an per istam commissionem de citatione, sit perpetuata eius iurisdictio delegata. Vide, quæ posui in litera C. §. citatio an sit necessaria ad perpetuandam iurisdictionem.

delegatus ad vniuersitatem causarum, si fecit fieri citationem in vna causa, an sit iurisdictio ipsius perpetuata, quo ad omnes. Vide, quæ posui in litera C. §. citatio an sit necessaria. in fi. in 2. fallentia.

Delegatus quando citat partes, vt delegatus, an teneatur in citatione facere inseri copiam rescripti, Inn. c. præterea. de dilat. tenet, quod sic. Et plus dicit quod citatus non tenetur comparere, nisi in citatione inseratur tota copia rescripti. Et idem tenet Ant. de But. c. super literis, de rescr. 22. col. Adde, quod Felin. c. cum in iure, de off. dele. ver. fortius dicit Inn. nu. 5. fo. 212. dicit, quod veritas est in contrarium, quod non tenetur ponere copiam rescripti & delegationis: quia sufficit citare, dicendo, se delegatũ. Et ibi dicit, quod contra Inn. tenet Host. Io. An. & Ant. de Bu. & Bar. authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. Et dicit etiam, quod Spe. titu. de citat. §. 2. videtur id tenere. Et subdit, quod Io. And. ibi in addit. sua idem sentit. Adde tu, & dic, quod Fel. ibi male, & corrupte allegat Spe. & Io. An. & Ant. de Bu. & Bar. in locis præallegatis: & primo inuenio, quod Io. An. d. c. præterea. 3. col. ver. hic habes expressum, tenet, quod si iudex Apostoli debet mittere tenorẽ rescripti in citatione. Ant. de Butr. ibi dicit, puto, quod in citatorijs asserit se delegatum, dato, quod neque rescriptum, neque copiam eius transmittat, arctetur citatus comparere: & sic loquitur per verbum Puto, & non firmat pedes. Spe. tit. de citati. §. 1. ver. item quod rescriptum, tenet, quod rescriptum debet inseri in citatione: sed postea dicit, Vin. tenet contrarium: & illi nulla est additio Io. An. Et sic Fel. quid. c. cum in iure. dicit, quod ibi erat additio Io. And. non bene dicit. Bar. authen. qui semel 2. col. ver. expeditis cõtrarijs, dicit expresse ibi, quod iudex delegatus in citatione debet mittere copiã rescripti. Adde, quod idem tenuit Bar. expressius l. 2. ff si qs in ius vo. nõ ie. 2. col. ver. sed iuxta hoc quæro, vbi dicit quod iudex delegatus, quando citat reũ, debet in literis ponere copiam sui rescripti. Et cũ Bar. ibi omnes trãseunt, & ita seruatur in practica. Et semper, quãdo fui iudex, quod fortasse millies fui, feci semper copiam rescripti inseri in citationibus. Quare dicit, quod communis opi. est ista, quod nisi iudex delegatus faciat in sua citatione inseri copiam rescripti, citatus non tenetur comparere: quia talis citatio nõ arctat citatum, vt est tex. d. c. præterea. in prin. & tex. d. authẽ. qui semel. Canonistæ. prudentiam de off. dele. gl. c. si episcopus. & ibi Archi. 3. q. 2. Bal. authen. offeratur. C. de lit. contest. 5. col. Et ratio est: quia non præsumitur pro iurisdictione delegata, cum sit odiosa, vt dicit gl. d. c. cũ in iure, & ibi Doct. Adde & limita istam communem opinionem, quãdo citatus esset in eodem loco, vbi iudex, vel modicum distaret: quia quãuis in citatione nõ inseratur tenor rescripti, sed ipse iudex citat, simpliciter asserẽdo se delegatum, tenetur citatus comparere: alias potest mulctari, cũ agatur dubiũ iurisdictionis, & sit modicum præiudicium ei cõparere, ex quo est in eodẽ loco. Ita limitat do. Abb. c. præterea, 5. col. versi. secundo casu. & ibi Anto. de Butr.

Delegatus non solum tenetur ostendere rescriptum parti citatæ, sed etiã cogitur ei dare copiam. Ita gl. c. porro de priui. in gl. 3. Adde Fel. c. cum in iure. de off. deleg. ver. amplia illam decretalem nu. 6. 212

Delegatus datus vltra vnam dietam sine derogatione ad tex. c. statutũ. de rescrip. in 6. non potest procedere: & si procedit, processus est nullus, etiamsi pars non comparet ad allegandum nullitatem rescripti: & quãsi pars compareat, & tacite, vel expresse cõsentiret in ipsum iudicem, & sic trahi vltra vnam dietam de quo vide, quæ posui in litera P. §. processus factus coram iudice.

Delegatus datus in certo loco, puta Venetijs, etiam de consensu partium nõ potest delegatus subdelegare extra locum, & sic extra ciuitatem Venetiarum. Ioan. And. capitu. statutum §. in nullo. de rescrip. in 6. & ibi Dom. de sancto Gemi. Adde Felin. capi. olim. de excep. versi. dum dicit Abb. nume. 3. col. 79.

Delegatus solus datus ad vnã causam, potest vices suas plurib. subdelegatis subdelegare. Ita Fel. c. cum te consulente. de off. dele. nu. 5. 197

Delegatus nõ potest subdelegare causam sibi commissam alijs personis, quã expressis c. statutum. §. in nullo. de rescri. in 6. Ita Io. And. & Do. de sancto Gemi. d. §. in nullo. Fel. c. olim de excep.

Delegatus non habens illas qualitates à iure requisitas, cui Papa cõmisit causam ex certa scientia, an possit subdelegare vni nõ habẽti ipsas qualitates a iure requisitas. Vide per Fel. c. si pro debilitate. de off. deleg. versi. quæro, utrum delegans. nu. 2. 185

Delegatus propter debilitatem potest se excusare, & vices suas alteri subdelegare: & quæ debilitas requiratur? Vide per Fel. c. si pro debilitate, de off. deleg. ver. Capio gl. 2. nu. 3. 186

Delegatus, qui dicit se impeditum, utrum debet stari dicto eius, vel possit cogi ad faciendam fidem de impedimẽto. Fel. c. si pro debilitate. de off. dele. versic. quæritur, vtrum debet. num. 5. fol. 185. tenet, quod delegatus debet facere fidem de impedimẽto, & non statur dicto eius. Adde tu, quod Spe. titu. de appel. §. nunc breuiter. ver. quid ergo. videtur dicere, quod impedimentum probatur per iuramentum. Et idem tenet Guil. de Cu. l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. Adde tu, quod opin. Spec & Gul. est vera, vbi aliter probari non potest. Ita Bal. Ange. & Rom. d. l. 2. § quod diximus. & est de mẽte Barto. l. ex argentarijs. §. n. ff. de eden. Vide Pau. de Cast. d. §. quod diximus. qui optime declarat doctrinam eius. & aliorũ d. l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. Adde, quòd doctrina Barto. & aliorum d. §. quod diximus. est bona, quando ille, qui iurat, non est periurus, per tex. capitul. paruuli. 22. quæstio. vltima. quia talis amisit omnem facultatem probandi per iuramentum. Ita Roman. l. admonendi. ff. de iureiuran. Salua tamen dictum Specu. quando agitur de modico præiudicio. Ita Paul. de Cast. d. §. quod diximus. & Bartol. extrauagan. ad reprimendum. verbo, summaria.

Delegatus, qui subdelegat, & sic vices suas alteri committit, reseruato sibi cõsilio, ille desinit esse iudex: & si contingit appellari ab isto subdelegato, nõ appellabitur ad delegantem: de quo uide per Fel. c. si pro debilitate. de officio. dele. versi. Capio. gl. in verbo, consulere. nu. 5. col. 1038. Adde do. Abb. super illa gl.

Delegatus, qui subdelegauit, etiam in totum, si subdelegatus recusatur, causa suspicionis probanda est contra ipsum delegatum; & idem est, si delegatus dat executorẽ, qui executor, si recusatus, suspicionis causa est probãda contra ipsum delegatum, ita do. Abb. c. super questionũ. §. si vero. de off. dele. & cũ eo transit Fel. ibi, quę videbis. fo. 207. Et hoc modo limitabis tex.

I 3 c. suspi-

non

dictio

dispen-

docto-

dona-

de fo.comp.uer.respectu dotis.num.5. 38

dos est priuilegiata: quia reus in causa dotis tenetur edere instrumentum suum actori ad intentionem fundandam, sicut fisco. Vide, quæ posui in litera I.§.instrumentum suum reus tenetur edere actori ad intentionem fundandam in causis pijs.

dotis causa fauorabilis est, & in dubio pro ea est iudicandū.pl.suo 10 n.9. 14

dos quæ fuit confessata per maritum, videlicet q; fuit recepta, quæ tñ non fuit numerata: dic, q; si maritus, constante matrimonio cōfitetur dotem se recepisse, q̄ non habuit, non præsumitur confiteri animo donandi, sed spe futuræ numerationis. Ita Dy.consi suo incip.Quæritur, utrum. & Bal. cons. suo inci.Constante matrimonio. Ang consi.suo incip. Io.And.& Pet. de Anch. consi.suo.inci.Nulli dubium.Sal.l.2.C de dote cau.nō nu Fel.c.si cautio de fi.instr.uer, in eadem.gl.ubi.nu.71 fol 182. Adde, q; priuum tenuit Io.And in Spe.rub.de don.inter vi.& uxo.uidelicet, q; maritus, qui confessus est se recepisse dotem constante matrimonio, quā non recepit, præsumitur animo donandi fecisse confessionem in fraudem donōnis prohibitæ inter uirum, & uxorem. Et istam opi.Io.And.tenuit Bal l.5.C de do an nup. Ang.l.si ita stipulatus fuero 6.si tibi nupsero.ff.de uer.obl. Pau.de Ca.cons.suo 220.incip Visis & consideratis omnib. Cal cons suo 3.ti.de do.inter uir. & uxor. Si illa op.illorum esset uera, esset magni effectus: quia talis donatio non cōfirmaretur morte mariti, sed posset opponi exceptio dotis non numeratæ, vsq; ad ipsa l.si & auth.ibi posita, C.de dote cau.non nu. De quo uide Fel.d.c.si cautio.uer.alij dicunt fol.182. Adde, q; fallit illa conclusio istorum Doctorum in confessione mariti, quæ esset inæqualis gñe: quia præsumitur facta animo donandi, & ualet, ut remuneratoria: do.Ab.c.& si necesse.de do.inter uir & uxo.1.col.uer ex quo no.Bar.l.si diuortio, ff.de uerb.obl. Fel.d.c si cautio fol.182.uer. fallit ñ: Item fallit illa conclusio in confessione, quæ fieret in ultima uoluntate, quia non præsumitur tunc facta spe futuræ numerationis, sed animo donandi Fel, d.c.si cautio.col. ead.uer.alleg. Dic tamen, q; si maritus superuiueret, posset reuocare talem donationē, de qua vide Fel.d,c.si cautio.col.1007.uer. & adde, q; si maritus? E conuerso si uxor præmoritur, hæredes uxoris nihil possunt petere. Ita Fel.d.c.si cautio.5.col.ver. fallit uero col.eadem. Circa istam materiam dotis uide late per Fel.d.c.si cautio.a nu.71.usque ad num.77. 185

dos unius ecclesiæ potest præscribi per aliam ecclesiam spacio 40. annorum, de quo uide, quæ posui in litera B. § bona ecclesiarum possunt præscribi.

doti renunciare non potest filia, est enim loco alimentorum. Ita Fel. c.si diligenti.de fo.comp. uer. sextum corollarium.nu.7. 59

¶DVBIA probatio onius partis clarificatur, & certificatur ex confessione alterius partis. Ita do.Ab.c.cum Ioan.de fide instr. 3.colu. uer. item no.q. qd probatio. Et ita limitat dictum Inn.c.cum contingat.de iur.del. Adde Fel. d c cum Io uer.in tex.ibi, in iure inconfessa.nu.10. 173

¶Dubius in fide an semper sit infidelis? Tex.c.1.de hær.q; sic. Adde, & limita, quòd oportet, quòd ista dubietas sit cum perseuerantia talis non, do.Abb. d.c.1.in prin.& ibi Fel.in prin.nu.1, fol.194. Item limita, nisi quis per simplicitatem erraret in fide. Inno.rub.de sum tri.& fi.catho. Fel.d c.1.col.eadem. Item limita, nisi quis dubitaret circa non necessaria ad salutem: quia non esset infidelis. Fel d.c.1. Itē limita, nisi essent opin.inter Doctores, quia eligens unam, non est infidelis. Inn.c.ne innitaris de consti. Tamen intellige sano modo, quia si istæ opiniones essent de pertinentibus ad fidem, non est aliqua tenenda ante determinationem. Vide Fel.d.c.1.nu.4. 194

¶Duces, qui sunt constituti domini in aliqua prouincia per priuilegium Papæ, seu imperatoris, an possint legitime restituere famæ, & similia, unde q̄ posui in litera S.§.si sunt constituti,

¶Duo uiri requisiti loco notarij, de quibus c.qm̄ ɔ.de prob.an isti uiri teneantur iurare officium suum legaliter exercere. Hostien.c.qm̄ ɔ.de prob.tenet, q; non, quia dicit, q; hoc non reperitur cautum iure. Et idem tenet Io.And. & Ant.de But. Adde, q; do.Ab.d.c.qm̄ ɔ. 1.col.uer. circa personas. tenet ɔ Hosti.& dicit, ex quo isti duo uiri succedunt loco tabellionis, tenentur iurare officium suum exercere recte. Tñ dicit, quòd sufficit præstare illud iuramentum iudici in absentia partium. Istam opi. Ab.tenuit ēt Bal.d.c.qm̄ ɔ, Et idem tenet Fel.ibi uer.tertio quæro, vtrum isti.nu.42.fol.98. Adde quòd pulchrum est uidere, si isti duo viri committunt fallum, an possint puniri de falso ordinarie? Vide Fel.d.c.qm̄ ɔ d uer.& col. Item adde, an isti duo viri efficiuntur pp hoc tabelliones causæ; Bal.d.c.qm̄ ɔ.tenet, q; non, & ideo si statutum dicit, q; tabellioni falsum committenti amputetur manus, isti non comprehenderentur. Et illam opi. Bal sequitur Fel.d.c.qm̄ ɔ. d.uer.& col. Item quæritur, vtrum vnus de istis duobus viris possit substituere tertium ad scribendum, & postea se subscribere? Host.& Io.And d.c.qm̄ ɔ.tenet, q; non. Inn.ibi tenet contrarium, & eum sequitur do. Ab. ver.sed quæro, nunquid. Vide Fel.d.c.qm̄ contra.uer.quarto quæro, vtrum. nu.43. 98

duo testes an sit sufficientes ad probandum omne crimen, & etiam, an possint probare, quod quis sit infamis, uel econtra, quod quis sit bonæ famæ? Vide, quæ posui in litera T.§.testes duo.

duæ probationes an coniungantur ad faciendam vnam probationem integrā? Vide, quæ posui in litera P.§.probationes imperfectæ. Et adde Fel.cap.ueniens.el 2.de testi.uer. vlt.nu.4. 139

duobus ingredientibus castrum pone, quod sit præconium, quod qui primo ingressus fuerit tale castrum, habeat centum, duo pariter ingressi sunt, an quilibet debeat habere præmium in solidum. Fel ponit c. capitu.de rescr. uer.de duobus ingredientibus.nu.17. 157

duobus peruenientibus ad brauium: pone, quòd positum sit præmium io centum, quòd qui prius venerit ad talem locum, habeat centum: duo pariter venerunt, an debeant habere in solidum, uel iterato currere? & an isti duo, an uero omnes? Ponit Fel.c.capitulū.de rescr.uer. de duobus ad brauium. num.18. 157

E

EBRIETAS Sola non est sufficiens causa depositionis, imò ebrietas, si est rara, est peccatum veniale, §.criminis. 15.dist. Fel.c.si confitente. de accus.in prin.nu 2. fol.139. Adde, quòd ebrietas facit delictum mitius puniri. Bal.l.respiciendum.§.delinquunt ff.de pœ. Adde Cy. l.si quis, non dicam, rapere. C.de episc.& cler.

¶ECCLESIA an teneatur soluere collectas, seu onera imponenda a populo pro possessionibus, uel prædiis obuenientibus ad ipsas ecclesias. Vide, quæ posui in litera S.§ statutum laicorum an valeat. Fallit in aliquibus casibus, ut ibi.

ecclesia an ligetur statuto laicorum, puta, quod statutum dicat, quod venditio non teneat, nisi fiat prima proclama in palatio, an quis vellet contradicere. Vide Fel c.ecclesia S.Mariæ.de consti.nu.85 ver primum notabile est.fol. 51. Et adde, quæ posui in litera S.§.statutum laicorum.

ecclesia an possit aliquem priuare militia in foro pœnitentiali, & contentioso. Fel.de iud.c.cum non ab homine.nu.8. 69

ecclesia an sit de territorio, uel de destrictu? ponit Fel.c. cam te. de rescri.uer. cæterum quando de materia.nu.16. 87

ecclesia vniuersalis est vnica, & an errare possit. Fel.de sum.tri.& fide Catho. c.firmiter.nu.5. 7

ecclesia an debeat soluere gabellas de donatione, siue alienatione. Vide in litera S.§ statutum laicorum, quod disponit, quod gabella.

ecclesia si destituatur, an debeat habere legatum Vide, quæ posui in litera L. §.legatum factum pro alimentandis.

ecclesia quando dicatur collegiata. Fel.c.in nostra de rescr. versi. item sciat, quod non sequitur.nu.27. 167

ecclesia, quæ habet prælatum hæreticum, an perdat iura sua, quo ad proprietatem? & quid de possessione. Ponit Fel.c.inter.de maio. & obe.nu.3.uersi, in quantum concludit Abb. 235

ecclesia si offenditur, quilibet de clero auditur in concernentibus interesse ecclesiæ. Ita Fel.c.dilecti.de maio.& obe uer.quilibet de clero.nu 2.fol.239. Adde tu, quod imò, quando offenditur ecclesia, uel clericus, est publicum crimen, ut l.si quis in hoc.C.de episc. & ibi Bart. & sic quilibet de populo auditur. Adde, quod crimen simoniæ est publicum, ut l.si autem.C.de epis. & cleri. Vide Bar.& Bal.sub.C.qui accus.non pos.a. & pe.col. Adde Bal.l.reos.6.col.c.de accus.Bar.l,1.§.huius studij.ff.de iust & iure.

ecclesia an perdiderit ius, quod habet in filijs natis ex coniugio presbyterorum, ex quo lex non fuit seruata, quæ habetur c.cum multæ.15. qu.ultima. Vide Fel.c.1.de treug & pace.uer.intellige hæc sane. circa finem uersi.numero 10. 146

ecclesia episcopalis an habeat fiscum: do.Car.cle.2.de hæret.tenet, quòd sic, 8.q.contrarium uidetur sentire Bal.rub.C.de iure fisc.& auth.bona damnatorum.C.de bo.dam. Fel.ponit cap excommunicamus.de hæred.in princ. num.1. 298

ecclesia mouet bellum iuste in duobus casibus, uidelicet contra inimicos fidei, & contra impugnantes ecclesiam: glo.cap excommunicamus. de hær. verbo, reuixerit.24 q.2.in summa. Adde alium casum, quando subditi imperatoris essent ei rebelles. Vide Fel.d.c.c.excommunicamus uer.in glo. in verbo, reuixerit.nu.7. 199

ecclesia gaudet immunitate circumcirca per quadraginta passus Ita gl.c.sicut antiquitas.17.q.4. Et ideo, qui fugit ad cœmiterium, est tutus. Fel.c.cum pro causis.de sent.excom.uer.nota, quod uiolans.nu.2. 113

ecclesia potest agere pro iniuria illata clerico, tamen de hoc est uarietas inter doctores. Tu uide Fel.c.contingit.el 1.de sent.excom.uersi.in gl.prima, ibi, num.3. 117

ecclesia sita in parochia alterius ecclesiæ, quis debet præsentare ministrum in dicta ecclesia, an episcopus loci, an rector parochialis ecclesiæ. Vide sup. §.ecclesia sita in diœcesi.in fi.

ecclesia an restituatur contra præscriptionem, & sic, an habeat quadriennium ad petendam restitutionem in integrum? do. Abb.c.1.de præscr.4.col.uers. vlterius quæro.nu.3.multa dicit, & finaliter tenet, quod ecclesia restituitur in integrum aduersus præscriptionem intra quadriennium. Et idem tenuit do.Ab.cons suo 3 at uol incip.Casus contingentiæ, & cle. 1.de rest.in int. Adde, quòd Host fuit uarius d.c.1.& tenet, quòd ecclesia restituitur aduersus præscriptionem: sed postea in summa in tit.de in int. resti.§.3.circa finem tenuit contrarium. Adde tu, q; communis opin.est, q; ecclesia restituitur aduersus præscriptionem, quam tenuit Bart. auth. quas actiones. C. de sacr. sac.eccles.ult.col.ver.quæro gl.& ibi Pau.de Cast. Imo.cle.1.de restitu.in inte.& ibi do.Car.8.col.uer.9.quæro. Adde Fel.d.c.1. de præscr.uers.dum solenniter.nu.8.fol.31. Adde tu pro confirmatione istius opin.& dic, quòd ecclesia habet restitutionem in integrum in contractibus, in quibus interuenit uerus, & expressus consensus ecclesiæ, c.1.de in inte.rest.in 6. & c.1, eo. tit.in antiquis: quanto fortius habebit restitutionem aduersus præscriptionem, ubi non interuenit uerus consensus ecclesiæ, sed tantum tacitus, & fictus. Item ecclesia restituitur aduersus præscriptiones iudiciales, quę sunt fauorabiliores, ut litium finis imponatur, c.1.& 2.de in integ rest.in Sexto, quanto magis restituitur aduersus præscriptiones extraiudiciales. Et ideo hanc opi.do.Abb.tene: quia communis, & probatur per text. cle.de rest.in int.& etiam cum istis medijs hic adductis. Et quadriennium, quod datur ad petendam restitutionem in integrum, quando incipiat currere, vide quę posui in litera Q.§.quadrimestre tempus.

ecclesia læsa enormissime, potest petere restitutionem in integrum, etiam post quadriennium, de quo uide in litera L.§.læsio enormissima.

ecclesia potest petere restitutionem in integrum aduersus laudum lædens ipsam ecclesiam enormiter, & hoc, etiamsi laudum emologatum sit, & etiā lapso quadriennio dato ad petendam restitutionem, & etiamsi compromissum sit iuratum per prælatum. Lu.consi.suo 369.incip. Circa primum. Adde Fel.c.a de præscr.2.uer.& Adde, quod sicut ignorantia.nu.9. 32

ecclesia an obligatur ad seruitutes per spacium l.annorum sine titulo? Vide, quæ posui in litera S.§.seruitutes an acquirantur per præscriptionem.

ecclesia præscribit contra aliam ecclesiam spacio 40. annorum, bona & iura spiritualia, & etiam dos ipsius ecclesiæ: de quo uide, quæ posui in litera B. §.bona ecclesiarum possunt præscribi.

ecclesia collegiata quæ dicatur? & quomodo cognoscatur? vide do.Abb.c.nobis.de iure patr.2.col. & Arch.c.monasterium, 16.q.7. Old.consi.suo 281. inci.quòd prioratus. Vide do.Car.cle.1.de ætate, & quali.4.q. Vide Fel.ca. accedentes.de præscr.uer.dixit etiam Old.nu.2. 41

ecclesia, an contra eam currat præscriptio. Vide, quę posui in litera P.§.præscriptio

modo ecclesia sita in parochia plebis, recognoscat plebem in patronum, vt puta, quia plebs dotauit illam ecclesiam. De quo vide Fel.d.c.cum venerabilis.de excep.nu.37.ver. fallit 4.fol.13. Adde, quod idem tenet do.Ab. d.c.cum venerabilis.16.col ver.3.no.

¶Ecclesiastica persona potest proscribere iurisdictionem temporalem. Ita Fel.c.si de iud.ver.no.etiam.nu.3. 35

¶EDITIO instrumenti quo iure petatur? Ponit Bar.l.quædam.1.colu.ver.pro declaratione materiæ ff.de eden.Sal.l.1.C.eo.Cy.l.instrumentum.C.ad exhib.Car.cle.1.§ cæterum.4.q.de vsuris. Adde Fel.ca 1.de prob.in fi.nu 31. fol. 71. Et istud procedit inter viuos. Adde, quid in vltimis voluntatibus? Vide Bal.c.1.ff.quemad.testa.ape. Adde Fel.d.c.1.ver.vlt. tangunt hæc omnes nu.35. 71

¶EFFECTVS non secutus in delictis, quamuis inchoatus, an sit puniendus? Vide, quæ posui in litera A.§.animum nocendi.

¶EGREGIA persona si est examinanda a iudice, vt testis, an debeat venire in iudicium, & deponere in præsentia iudicis? gl.c.si qui testium. de testi.tenet, quòd non debet venire in iudicio, sed ad eam iudex debet mittere examinatorem. Contrarium tenuit Goff c.significante.de off.ord. & Io.And.d. c.si qui testium. Vide do. Abb.d c.si qui testium.2.colu. ver. si autem. Adde Fel d.c.si qui testium. ver gl.1.num.3.fol.110 qui dicit no. bene, quòd l.ad egregias.ff.de iureiur.procedit de honestate. Sed dic tu, quòd contrarium tenuit do.Ab.d.c.si qui testium.2.col.uer.& in contrarium, vbi dicit, quòd d.l.ad egregias, imponit necessitatem: quia dicit, Oportet: quod verbum denotat necessitaté Et plus dicit Cy l.nec honore. C. de epis.& cler.quòd egregia persona non potest renunciare illi l.ad egregias. Vide Felin.in hoc passu d.c.si qui testium.d.ver.& col. Adde tamen, quòd do. Abb.d.c.si qui testium.2.col.ver.puto sic dicendum, limitat hoc, quòd ubi est talis causa, in qua testis debet deponere in præsentia iudicis: puta, quia criminalis, vel ciuilis ardua, deberet in isto casu persona egregia ire ad præsentiam iudicis, nisi iudex de gratia vellet ire ad ipsam. Et idem si esset mulier. Adde Fel.d.c.si qui testium.ibid.

egregia persona quæ dicatur? Dic primo, doctor dicitur egregia persona: gl.l. ad egregias.de iureiur. Item aduocatus, dicitur egregia persona. Bar. l.4.C. de aduo.diuer.iud Item auditor sacri palatij.do. de Rota conclu.88.in nouis. Adde Fel.c.si qui testium.de testi versi. & dicitur doctor egregia persona.nnm.6. 110

¶ELECTIO non potest fieri per procuratorem cessante impedimento: pone, quòd canonicus non vult interesse electioni, & vult constituere procuratorem. Dic, quòd non potest, nisi sit impeditus: secus in alijs actib. quia bene potest. Vide, quæ posui in litera C.§.capitulum in quocunque actu.

electio facta de criminoso, an sit ipso iure nulla. Ponit Fel.c.ex parte.de resc. ver. Collatio tamen facta.nu.4. 68

electio an comprehendat collationem, & an præsentationem, & an postulationem. Fel.c.in nostra.de rescri.nu.19.ver.& similiter dicas. 167

electio facta de nocte non valet: gl.c.1.vi ec bene. do.Ab.c.1. de clandes.despon. Adde Fel.c.consuluit.de off.deleg ver. Collatio beneficij facta de nocte.num.20. 204

electio facta de aliqua prælatura, si appellatur ab ea, appellans ante omnia debet exprimere causas, cur impugnat electionem. Item debet iurare, quòd credidit illas esse veras: quia altero illorum omisso nó potest prosequi causam non expressam. Casus est c.vt circa.de elect.in vi.& cle.constitutioné. § si.eo.tit. Adde Fel.c.in causis.de testi.ver. Item in quantum Inn. nu.4.fol. 117. Adde, quòd fallit hoc, si pars non appellat, vbi facta est omissio illarú solennitatum: quia probatio poterit fieri, etiamsi non est expressa causa. Vide Felin.ubi supra.

electio facta de prælato in aliqua ecclesia, licet non sit seruata forma canonis, tamen valet, dummodo alias consensus sit purus, Vide, quæ posui in litera L.§.lex canonica, vel lex ciuilis.

electio prælati si est confirmata, dicitur diffinitiua sententia: de quo uide in litera C.§.confirmatio electionis.

electio spectat ad collegium non solum vacante ecclesia per mortem prælati, sed etiam per priuationem ipsius factam iudicialiter. c. ad petitionem. nu. 1.de accusat. 158

electio in pœnis impositis alternatiue a l.an datur reo, vel iudici? glo fi.c.sicut. de iudo.tenet, quòd datur electio iudici. In contrarium est gl.l.quicunque. C. de ser.fugi quam sequitur ibi Cy.Bar.Bal.& Ang & vide Bar.l.1.§.expilatores.ff de effrac.Ab.c.si diligenti.de fo.comp.13.col.ver. quæro cum gl. Et ratio est: quia in pœnis eligitur pars benignior, ca. pe. de pœ.dist.1.& reg.in pœnis.de reg.iur.in 6. Vide Fel.d.c.sicut.uer.in glo.fi. in prin.nu.2.fol.191. Adde, quòd primum tenuit gl.& ibi Do.de S.Ge.c fraternitatis.34. dist. glo. & Arch.11 q.2.in sum do.Ab.& Imo.c.a crapula.de uita,& honest.cle.Bal.l. cunctos populos.C.de summ.tri.& fide cat.6. oppo. & l.data opera.C.qui acc.non pos 7.col. Sal.d.l.quicunque. Et istam opi. teneo. Tu uide Fel.d.c. sicut.d.uer.fol.191. Et vide, quæ posui in litera P.§.pœna pro delicto. vbi ad plenum de hoc. adde, & limita istam cóem opi. quòd vna pœna esset translata in aliam quia cessat tunc electio iudicis, puta si diceret statutum, quòd pro tali delicto soluat 10. intra octo dies, uel amittat pedem, isto casu iudex nó poterit eligere. Ita Bal. l.cum duobus. § idem.el 2.ff.pro soc. Et sequitur Imo.l.ita stipulatus ff de verb obl. Bal.l.commissoriæ. C.de pact.inter em pto.& vend. Fel.d.c.sicut.ver.limita eam 1.num.4. fol.191. Item limita, nisi verba legis dirigantur ad partem. Bar.d.l.1.§.expilatores. ff.de effrac. Fel. d.c.sicut.uer.2.limita nu.5.ibid. Item limita, quando lex loquitur alternatiue argumentando, tunc enim electio non dabitur iudici. Fel.d.c.sicut.ver. item intellige hanc.nu.5.ibid. Item limita, quòd iudex diceret reo, Elige, quá pœnam uis. Fel.d.c.sicut ver.4 limita nu.6.ibid. Item limita, nisi essemus in causa ciuili, vbi producta sunt multa remedia alternatiua in fauorem actoris, & sic contra reum, tunc.n.reus poterit eligere. Fel.d.c.sicut.ver.5.limita, quòd in pœnis alternatiuis ex consuetudine pro delicto datur semper vna certa pœna, quia isto casu iudex non poterit eligere, de quo vide Fel.d.c.sicut.ver.sexto limita.ibid ubi non bñ hoc firmat. Item limita, nisi lex in pœnis alternatiuis daret facultatem iudici, ut imponat talem pœná, & postea parti daret facultaté eligédi aliá, de quo vide Fel. d.c.sicut uer.7.& ult. 191

electione facta de diuersis personis, potest concilium vtrumq; cassare: de quo vide Felin.capit.2.de præbe.ver.& adde, quòd ratione scandali. nu.1. 33

¶Electores quidam fuerunt redarguti, quòd elegerant quendam ignobilem, responderunt, Petro piscatori successorem quærimus, non Augusto. Fel.de rescr.c.cum adeo.nu.9. 107

¶Electus per electionem acquirit tantum ius ad rem, non in re, do. Ab.c.super his.de accu.5.col.ver no.quod quando. Vide ibi Fel.ver.& in quantum nu. 1.fol.142. Et vide, quæ posui in litera E.§.electus quale ius acquirat per electionem.

electus sentit incommodum ex sententia lata contra electores, si sciuit, & non contradixit: do. Ab.c.veniens.el 2.de testi.6.col.ver & ex hoc dicto. Vide tu.gl.c.hoc quippe.3.q.6 & c.cum super.de re iud & glo.c.cupienter.§.cæterum.verbo, nullum.de elect.in 6. Bal.l.si quis res iud. non no.gl.c.interrogatum.in verbo, profitetur.2.q.5 gl.fi.c.tantis.81.dist. Adde Fel.ad plenú, d.c.veniens.ver.4.no.nu.18. 140

electus non consecratus debet legere suam sententiam per se, & non per aliú. Vide §.episcopus electus.

electus quale ius acquirat per electionem: gl.c.quanto.63 dist.dicit, quòd per electionem acquiritur ius prælaturæ: per confirmationem acquirit exercitium. Et illam gl sequitur dom. Abb.capitu. nobis.de iurepatr.3.no.& c sacrosan. de elec. Vide Fel.c.cum Bertholdus.de re iud.circa prin.nu.2.fol. 101. vbi adducit opi multorum, qui tenuerunt, quòd per electionem acquiratur ius in re ipsi electo. Adde, quòd contrarium tenuit Ant.de But.c.in nostra.de rescri.vlt.col.ver.no.hoc dictum. Et idem tenet gl.ele.1.vt lit.pe.ver bo, collatio quæ dicit, quòd beneficium dicitur uacans vsq; ad confirmationem. Ergo electo non acquiritur ius in re. Et idem videtur tenere Fel. d. ca. cum Bertholdus.ver.pro quo facit.nu.3.vbi plura adducit pro opi.ista. 101

electus, & accusatus de crimine, & absolutus, an possit tertius iterum petere cassationem electionis, replicando, quod sententia absolutoria sit lata ex falsis probationib. Vide do. Abb.c.licet.de prob.10.col.uer secus, si iste sit talis. Adde Fel.d.c.licet.uer.5.conclu.nu.35. 90

electus constitutus in peccato mortali non occulto, an talis electio valeat? Vide, quæ posui in litera P.§. peccatum mortale an reddat electionem nullá.

electus, & confirmatus an possit administrare ante installationem. Arch.tenet, quòd non, capit.eum, qui.de præb.in 6. Idem tenet Petr. de Ancha.regula, sine possessione.de reg.iu.in 6.20.col.uer. subsequenter quarto. Imo.c.transmissam.vlt.col.de elec. Fel c.ne Dei.de simo.uer. vtrum autem.nu.2. fol.185. vbi ponit rationes pro opi.istorum, & primo, installatio inuenta esset frustra, c.vt nostrum.de off.arch. Item, & secundo: post sententiam diffinitiuá requiritur traditio possessionis. Tertio: idem est in tutore & vsufructuario. Adde, quòd his istis non obstantib. oppositú tenuit Inn. Ant. de But.do. Ab.d.c.transmissam. Host.c.ex literis.33.col.de rest.spo. & Imo.c.cum M.de const.16. col. Et ratio est, quia iura requirentia installationem, loquuntur de solennitate, non de substantia. Vide Fel.d.c.ne Dei nu.6.ver.tertio, quia idem est. fol.185. Adde, & limita istam cótrariam partem Inn.& aliorum, nisi alius esset in possessione de facto; do.de Rota deci.4.in nouis. Fel. sequitur d.c.ne Dei.ver.& tenendo hanc partem.ibid. Item limita, quando quis habuisset confirmationem ab eo, qui non esset ordinarius loci. Arch.16.q.2. super gl. summæ, ver. sed qualiter. Fel.d c.ne Dei.ver.2.limita.nu.6.ibid. Item limita, nisi esset consuetudo, quòd fiat installatio. do.Abb.c.transmissam. Fel.d. c.ne Dei.no.6. ver.3. limita. Item talis electus confirmatus non poterit administrare, si non leuasset literas Apostolicas. De quo est extrauagans Bonifacij viij & est regula cancellariæ. Fel.d.c.ne Dei.ver.4.limita.nu.6. 185

electo quis potest opponere. Inn.c.super his.de accu.tenet, quòd solum habétes eligere possint opponere electo, dic tu, quòd si ille, qui vult opponere electo, venit pro defensione ecclesiæ, quòd tunc omnes admittuntur, etiam laici. Domin.de sa o.Gem.c.vt circa.de ele.§.1.5.col. Fel.d.c. super his.ver. extra gl.positam. Vide ibi Fel.late nu.14. 143

electo, & confirmato, atque consecrato potest opponi crimen commissum ante electionem, confirmationem, & consecrationem, de quo uide, quæ posui in litera C.§.crimen commissum.

¶Electa industria personæ quando dicatur, & quomodo cognoscatur? dic, quòd committitur factum, quòd non potest per alium adimpleri. Tex. l.fideicommissa §.si.ff.de leg.2 & ibi Bar.l.inter artifices.ff.de sol. Adde Fel.c.si.§.is autem.de off.del.uer.quomodo autem cognoscatur.num.4.fol.110. Adde, quando est electa industria personæ, an filius possit expedire actum loco patris. Lud.posuit l.1.ff.de in ius uoc. Vide per Fel.d.c.si.§.is autem.uersi. secundus modus.nu.eod. 110

¶Eleemosyna debita fratribus, puta Mendicantibus ex forma statuti singulis annis, laici non possunt reuocare tale statutum. Ita Barto.l.priuilegia. C.de sacrosanct.eccles. Idem tenet Do.de san.Gem.c.1.de const.in 6. Lud.Rom. auth.si mulier.4.col.uer.9.C.ad leg Falc. Fel.c. ad Apostolicam. de simo. uer.adde notabile dictum.nu.2.col.185. Adde, quod contra Bar. tenet Cy. & Imo.l.non amplius.in prin.ff.de leg.1. Raph.& Paul. de Cast. d. l.priuilegia.Sal.auth cassa.5.q.C.de sacrosanct.eccles. Ego teneo opi. Bart Posset contraria opi.esse uera, quando ecclesia esset ingrata erga ciuitatem. Tamé non affirmo. Vide Fel.d.c.ad Apostolicam.uer.alleg. Vide dom. Abb.c.pe. de sepult. ubi dicit, quod in casu isto consuluit contra laicos nolentes desistere a quadam oblatione, & clerici, & religiosi tenentur ad præstationem candelarum populo, quando diu præstiterunt talem præstationem. Felin.d.c.ad Apostolicam.uer.ult.uide Fede.nu.3. 185

eleemosynam quis recipere non debet ab excommunicato, nisi subsit necessitas. Felin.capitu.cum uoluntate.de senten.excommun. in princip.numero 1. 221

¶EMENDATVS licet sit idoneus testis in ciuili, non tamen in criminali, de quo uide Pet.de Anch.regula, semel malus.de regu.iur.in sexto. Barto.l. si cui.§.eisdem.uersicu.uenio ad secundum ff.de accusat. Adde Felin.capit. testimonium.de testi.uersicu.in gl.uerbo, emendatus. numero trigesimoquarto. 153

emendatus de delicto an quis præsumatur ex eo solo, quod probet per sacerdotem confessionem, & impositionem pœnitentiæ? Vide Fel. c.testimoniú. de testi.uer.sed uttu.ii.nu.36. 153

fent.

Index locupletissimus

¶Ere-

exce-

Adde

Addc, quod do. Abb. c. super literis. 8. col. uer. no. singulariter tenuit, quod omnis exceptio peremptoria potest opponi ante litem contestatam, dum modo para statim & incontinenti vult probare eam. Contrarium tenuit Felin. d. capit. super literis. nume. 37. versic. vltimo in quantum Abb. fol. 119 de rescript. Et idem Felin. cap. exceptionem. de excep. ver. datur alia fallentia. nu. 36. 26

exceptio, quamuis notoria, debet proponi. Fel. c. cum ordinem. de rescri. uer. ex his apparet nu. 8. 82

exceptio si remittetur per statutum, vel rescriptum, videlicet, quod non possit opponi, de qua exceptione intelligatur? Vide, quæ posui in litera R. §. rescriptum, vel statutum tollens, & in litera F. c. fideiussor promittens.

exceptio, etiam iusta, pôt repelli per iudicê: & hoc, quâdo ipse iudex cognoscit, quod pars opponit ex malitia causa dilatandi iudicium. Ita Fel. c. ex parte. el 2. de offi. delega. in princ. nu. 1. fol. 193. Adde, quod Hostien. & domi. Abb. cap. nullus, de præsump. ver. vltimo quæritur, dant vnam practicam, quod iudex exigat iuramentum malitiæ, si dubitat. Adde tu, quod si iudex vehementer præsumit contra proponentem exceptionem, quantumcunque iustam, poterit tamen eum non admittere, neque aliud iuramentum exigere: sed procedere ad vlteriora spreta appellatione, si appellaret pars. Ita tenuit do. Abb. d. c. nullus. de præsumpt. in fine, & d. c. ex parte. 2. not. nu. 5. col. sup. alleg.

exceptio acquisita parti, etiamsi sit inducta de rigore iuris, iudex non potest eam auferre, etiamsi clausula in rescripto posita dicat, quod possit procedere ordine iuris non seruato, vel de facto: vide, quæ posui in litera C. §. clausula quæ ponitur.

exceptio, quæ concludit actori ius non competere, pôt proponi ante contest. lit. ad impediêdum litis ingressum: do. Abb. c. exceptionem. de exce. 5. col. ver. idem, vbicunq; & Bar. l. cum quærebatur. ff. iudic. so. Vide Fel. d. cap. exceptionem ver. difficilior est alia. nu. 34. fol. 25. qui multa dicit circa istâ materiam, sed non aperit, quid tenendum. Adde tu, quod teneo opin. Bart. d. l. cum quærebatur. quam etiam ipse tenuit l. nam & postea ff. de iureiur. 5. col. & eam etiam sequitur do. Abb. d. c. exceptionem. 5. col. d. ver. idem, vbicunque. vbi expressè dicunt, quod exceptiones, quæ concludit actori ius competere, opponi ad impediendum litis ingressum. Adde etiam, quod istæ exceptiones, quæ concludit actori ius non competere, sunt multæ, & quoties aliqua proponitur, impedit contestat. lit. vt puta opponitur, Tua non interest, Bartol. l. posthumus. §. si quis. ff. de inofficio. testam. Item, si opponitur, quod sit statutum in ciuitate, quod qui non soluerit gabellas, non audiatur, ista tunc impedit litis ingressum. Barto. d. l. nam & postea ff. de iureiur. 1. col. Item exceptio solutionis: do. Abb. d. c. exceptionem. 5. col. d. ver. idem vbicunque. Item pactum de non adeundo iudicem, l. dedi. in princ. ff. de condi. ob turp. cau. Item exceptio loci: scribentes cap. ex parte. de appe. Item exceptio laudi emologati. Pet. de Ancha. c. 1. de litis contest. in 6.

exceptio nullitatis semper opponitur, etiamsi dicatur per statutum, quod nulla exceptio opponi possit. Ang. l. non erit. §. dato ff. de iureiur. Vide per Fel. c. ex parte. el 2. de off. deleg. ver. vltimo falli. nu. 17. 193

exceptio nullitatis sublata per statutum, de qua nullitate sit intelligendũ? Vide per Fel. c. ex parte. el 2 de offi. deleg. uer. vltimo fallit. 193. Adde, & pone, quod statutũ tollat omnes exceptiones, & etiam exceptionem nullitatis, vtrum sit dare aliquod remedium in d. cas, quod sic. Primum remedium erit implorare officium iudic. s. Ita Bart. l. 1. § & partis si quis vi, aut clam. Aliud remedium erit denunciare ecclesiæ. Tu vide de materia ista latius per Fel. c. ex parte. el 2. de off. deleg. ver. sed pone, quod d. vnus. 18. 193

exceptio, quæ obstat cedenti an obstat cessionario? ponit Fel. c. intelleximus. de iudic. ver. tertiadecima declaratio. nu. 14. fol. 14. Adde tu, quod Barto. & Dy. l. apud Celsum §. si cum legitima. ff. de dol. excep. tenuerunt, quod nô obstat. sed eum vide l. dolo. uer. 1. ff. de nou. & l. hæredi. §. nos autem. ff. de pact. Adde glo. c. 1. de iure iur. in 6. in gl. pe.

exceptio non pôt proponi post conclusum in causa, etiamsi exceptio esset de nouo orta, vel de nouo venerit ad notitiam partis. Ita do. Abb. c. pastoralis de exce. 5. col. ver. item quæritur: nisi euidens ratio iudicem moueat. Et idem tenet Ant. de But. d. c. pastoralis. 7. col. Adde ibi Fel. uer. dum firmat Abb. nu. 8. fol. 6. Adde, quod hoc fallit in instrumento: quia etiam, quod sit conclusum in causa, poterit produci. Bart. l. admonendi. ff. de iureiur. 5. col. Anto. de But. do. Abb & Imol. c. cum dil. ctus. de fid. instr. Item fallit, vbi quis fuisset omnem diligentiam in perquirendis exceptionibus: quia admittetur etiam post conclusionem in causa. Pau. de Cast. d. l. admonendi. & ibi do. Alex. 8. col. Itê fallit in causa appellationis: quia etiamsi sit conclusum in causa, vel etiamsi non fuerit diligens in perquirendis exceptionib. tamen in causa appellationis poterit proponere exceptionem omissam in causa principali. Fel. latè de hoc d. c. pastoralis. de excep. uer. sed in productione. nu. 9. 5

exceptio si est proposita per partem coram iudice, iudex procedendo ad ulteriora videtur pronunciasse sup. ea exceptione. & sic videtur tacite reijcere, & ideo valet processus: do. Abb. c. suborta de re iud. 2. col. uer. aliud dicendum. c. ex parte. de appellat. el 2. in prin. & ibi do. Card. do. de Rota tit. de exce. 13. in antiquis, vbi dicunt, quod iudex procedêdo ad ulteriora perinde est, ac si super exceptione expressè interlocutus fuisset. Bart. l. a procedente. C. de dilatio. Phil. c. ex parte. 5. col. Fel. d. c. suborta. uer. ad idê text. nu. 4. fol. 179. Vide, quæ posui sup. §. exceptiones, quæ sunt propositæ. Adde tu, & limita circa prædictis multis modis: & primo d. c., quod exceptio, si est proposita coram iudice, & examinata, tunc iudex procedêdo ad ulteriora, videtur eã reijcere. Bar. d. l. a procedente. uer. aduerte. & clarius uers. quãdoque. Alias si iudex nô cognouit, & reijciet exceptionê procedêdo ad ulteriora, processus est nullus. Vide Pau. de Cast. l. nam & postea. §. si damnetur. ff. de iureiur. Lud. cons. suo 542. incip. Spectabiles domini. 4. col. Vide Fel. d. c. suborta. uer. limita tñ prædicta nu. 5. fol. 180. Item limita, quod si exceptio defectus iurisdictionis opposita est coram iudicê delegatum, si procedit ad vlteriora nô declarando aliter per suam sniam circa exceptionem defectus iurisdictionis, talis processus est nullus: quia iurisdictio ipsius iudicis nô ualet nisi expressè pronuncietur, gl. est c. dispêdia. de elec. in 6. uerbo processus. & c. 5. eo. tit. & libro, verbo, quorum. Fel. late d. c. suborta. nu. 6. ver. limita quarto ibid. Et sic no. quod in isto casu processus ad vlteriora nihil valet, neque præsumitur, quod sit reiecta illa exceptio. Item limita, quãdo exceptio non est opposita. Fel. d. c. suborta vers. limita quinto. nu. 7. ibid. Item limita, quod quãdo exceptio est proposita, & iudex vult procedere ad vlteriora, debet facere partê citari, ad hoc, ut talis exceptio habeatur pro reiecta. Fel. d. c. suborta vers. limita sexto. nu. 8. ibid. Item limita, quando lex præciperet, quod proposita exceptione iudex non debeat procedere: quia procedendo ad vlteriora non potuit reijcere talem exceptionem. Vide Fel. d. c. suborta. ver. limita septimo, nu. 9. fol. 180. & ibi ponit exemplum.

exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis. Ita Feli. c. quoniam frequenter. vt lit. non contest. in prin. fol. 61. Limita istud, quod debet intelligi, dũ modo talis exceptio comprehendat naturam regulæ, & non vltra. Bar. l. generali, §. vxori ff. de vsuf. leg. & l. 1. in fi. ff. de re iud. & l. quæsitum. §. denique ff. de fun. inst. Adde Fel. d. c. quoniam frequenter. nu. 1. & 5. fol. 62. vbi latè ponit de materia ista.

exceptio alternatiua vtrum valeat? & videtur, quod sic, c. a. tertio loco. de probat. Tamen videtur, quod sit regula in contrarium, quod alternatiua parit obscuritatem, c. a. vt quis. de ele. in 6. lo. And. in regula, in alternatiuis, de reg. iur. in 6. et exceptio obscura non procedit, Bart. l. 1. §. Labeo. ff. de flumi. Bar. l. Titiæ, ff. de leg. 1. vbi etiam Imol. Bar. l. 1. ff. de exce. Fel. latè d. c. tertio loco. ver. in tex. ibi, adulterinum. nu. 2. col. 415. par. 2. Adde, quod fallit illa regula vbi in qualibet alternatiua intentio excipientis concluderetur: & hoc modo intelligas d. c. tertio loco. de proba. & tex. c. ex parte. de reter. & text. c. Raynaldus. de testa. & text. c. ex parte B. de fo. com. c. ubi do. Abb. 2. col. ver. & ex hoc no. & ibi Ant. de But. & Imol. Inno. c. ex parte. de uer. sig. Adde Fel. d. c. tertio loco. de prob. uer. fallit primo. post nu. 2. col. 415. quia isto casu exceptio alternatiua bene procederet. Fallit etiam illa regula, vbi in exceptione alternatiua ponerentur duo, quorum vnum inest alteri: vt puta, quia excipitur, quod sententia sit nulla: & no. Fel. d. cap. tertio loco. de proba. versi. tertio fallit nu. 5. 75

exceptio falsitatis potest opponi etiam post sententiam: do. Abb. l. licet. de proba. 4. no. Adde Fel. d. c. licet. ver. item pondera, quòd exceptio. nu. 4. 86

exceptio doli, seu criminis, quando tollatur replicatione alterius doli, seu alterius criminis: ponit do. Abb. c. dilecti. de excep. 4. col. uer. & primò ponã ibi vide: quia est longa decisio. Vide Fel. d. c. dilecti. versi. circa gl. finalem. num. 4. 16

exceptio, Tu non es prælatus, neq; es in possessione prælaturæ, neq; habens pro prælato, impedit litis ingressum. Is ergo caueas tu, qui habes formare libellum, v. dicas, Non es prælatus, neque ea in possessione prælaturæ: quia si diceres solum, Non es prælatus, talis exceptio non impedit litis ingressum. Domi. de S. Gem. c. quærelamus. 42. d. 11. Bar. cons. suo 82. incip. Punctus quæstionis. 1. col. Adde Fel. c. exceptionem. de excep. uer. quædam tamen exceptiones nu. 37. 26

exceptio, tu non possides, neq; possidere potes beneficium, an impediat litis ingressum, & etiam faciat, quod spoliatus non possit recuperare possessionem do. Abb. c. ex parte. in fin. de testi. ipso videtur tenere, quod non solũ impediat litis ingressum, sed quod spoliatus non restituatur: quod facit pro opi. illorum, qui dicunt, peremptoriam, quam quis vult incontinenti probare, repellere spoliatum de quo vide sup. § exceptio peremptoria, quam excipiens Fel. c. exceptionem. de excep. ver. datur. nu. 36. 56

exceptio, Tu non potes esse procurator, pôt opponi in quacunq; parte litis do. de Rota tit. de procur. decis. 37. in nouis. Bart. l. eleganter §. si quis. ff. de cond. inde. Adde Fel. c. exceptionem, de exce. uer. tu non potes. nu. 38. 26

exceptio præcepti de soluendo, facti per iudicem contra confessum, impedit ingressum litis, do. de Rota tit. de lit. contest. 7. in antiquis. Fel. c. exceptionem, de exce. ver. allegato. nu. 38. 56

exceptio falsi non opponitur, nisi quando instrumentum in iudicio est productum. Fel. de probatio. c. tertio loco. nu. 9. 76

exceptio, Tu non potes accusare, puta quia es persona, quæ est prohibita: de quibus l. qui accusare. ff. de accus. an talis exceptio impedit litis ingressũ? do. Abb. c. 1. de accu. tenet, quod sic & ibi Ioan. de An. Bar. l. 1. §. accusatione, ff. ad Turp. Fel. c. exceptionê. de exce. uer. item exceptio, non potes. nu. 39. fol. 26. Adde, & pone, quod personæ prohibitæ accusari, de facto accusant, an accusatio sit ipso iure nulla, sine alia oppositione. Bar. d. l. 1. § accusatione ff. ad Turp. 1. col. tenet, quod accusatio non sit nulla. Adde tu, quod Ang. d. l. 1. §. accusatione. dicit, quod quoties accusatio esset inepta, tunc talis ineptitudo reddit iudicium retro nullum. l. si patronus, ff. de iureiur. do. Alex. l. eleganter. §. si quis. ff. de cond. inde. Et ratio est: quia accusatio ab initio absq; exceptionis obiectione sit ipso iure nulla, gl. & Doct. l. libellorum, §. quod si libelli. ff. de accu. Idê ergo videtur dicendum de persona prohibita accusari, si accusat de facto. Considera.

exceptio, quæ fit contra accusatorê, puta accusatur de crimine excipit, & dicit, alias fui inquisitus de isto crimine, an talis exceptio impediat litis ingressum. Bar. l. senatus, ff. de accusa. 1. col. uer. circa hanc l. tenet, quod sic: & ibi Ang. Vide Fel. c. exceptionê. de exce. uers. idê dic de exceptione. num. 40. fol. 26. Adde tu, quid de exceptione, an tollat accusationê sicut facit inquisitio: & pone, quod exceptio sit contra aliquê fuit crimen obiectum, & in quæstione illa fuit iudicatum, consueuit dubitari, an postquam crimen fuerit propositum, & iudicatum: an vlterius de eodê crimine possit accusari, vel inquiri? & vr, quod non: arg. de ele. c. cum dilectt. & maxime hêc locũ, quãdo excipitur contra electos: quia est quasi accusatio: de acc. c. super his. Adde tñ, quod in contrariũ est ueritas: quia qui excipit, non agit: unde cum de crimine hoc primo actum non sit, nulla causa est, quare modo agi non possit de quo uide Inn. c. cum dilectis filijs. de pur. Cano. uer. quidam tamen.

exceptio criminis, quæ fuit facta, puta contra testê prius, an tollat accusationê, adeo quod si uolo postea accusare illum testê de crimine, possit ipse testis excipere, & dicere, alias contra me fuit facta exceptio criminis. Vide s. §. exceptio, quæ fit contra accusatorem.

exceptio, Tua non interest, debet opponi ante litem contesta. Feli. de accusa. c. super his. nu. 18. 144

exceptio, Renunciasti appellationi, an impediat ingressum litis? Vide, quæ posui

excom-

excommu-

Index locupletissimus

cons.suo 64.inci. Dominus noster Papa,& cõs.suo 94.inci. nobiles uiri,& ibi dicit, ꝙ ista clausula Vocatis vocandis,est tanti roboris, ꝙ facit executorem alias merum mixtum,& sic,ꝙ teneatur assumere partes iudicis. Vide Fel.c.de cætero de re iud.quid de clausola.nu.10. 75

executor mixtus est ille,qui est datus post sniam ad exequendã ipsam sniam non discusso prius negocio executoria. Et rõ est:quia is,cui fit commissio, est iudex,cum in actu executionis multa possunt allegari: & ideo,si iudex tulit sententiam, & eam non poterit exequi, ille executor erit mixtus, cui committitur executio in auxiliũ iurisdictionis. Ita do.Abb.c.de cætero.de re iud.4.col.uer.secundo membro Et dic,ꝙ corã eo poterũt opponi exceptiones. Et de his poterit cognoscere,nõ vt pronunciet, sed vt remittat negociũ principale ad superiorẽ,c.si non cognitio.cũ gl.15.q.6.do. Ab.c.de cætero.de re iud.1.col.uer.sed ꝯ Domi.de S.Gem.c.sicut.5.q.1. Fel.d.c.de cætero.in prin.fol 74. Adde,ꝙ hoc fallit qñ exceptio, quæ opponitur contra sñiam, concernit merita causæ, vel iniustitiam sñiæ solum, & non nullitatem,quia ex quo snia transiuit in rem iudicatam, executor in hoc nihil hẽt facere,nisi sniam mittere executioni. Ita do.Ab.d.c. de cætero. col.5. uer addo tñ. Et idem tenet Bar.l.a diuo Pio. ff.de re iud.Est verum,ꝙ ista exceptio,q̃ concernit merita causæ,si opponeretur in causa criminali: quia tunc executor non debet exequi:do.Abb.loco præallegato. Et idem tenet do.Ab c.pastoralis.§.quia uero de offi.dele.Vide Fel.c.de cætero.in prin.nu.1 fol.74. Adde etiam, quod si coram executore opponitur exceptio,q̃ potest opponi post sententiam, ipse executor debet remittere causam ad superiorem.Fel.d.c.de cætero uer.fallit primo,nu.5. 74

executor mixtus cognoscit de concernentibus executionem sententiæ. Ita do.Abb.c pastoralis.§ quia uero.de offi dele.1.col.uers.de secundo,s. de executore. Adde gl.5.sum,quorum ver.ab executore.1.q.1.& ibi Dom.de S.Gemi.gl.c.& si non cognitio 15.q 2.Idem tenet Fel.d c.pastoralis.§.quia uero.versi.gl.in uerbo,& si sciat.num.16.fol.211.Fallit ista conclusio, qñ talis executor, quantumcunq; mixtus, non dẽt admittere exceptionẽ, quo ad merita causæ:dom.Abb.c.de cætero.de re iud.4.col Fallit ẽt, quia executor mixtus super exceptionibus non iudicat. De istis fallentiis cum aliquibus limitationibus in materia facientibus,vide per Fel.d.c pastoralis §.quia uero. vers.executor mixtus. nu.17.210. Adde tu in practica,q̃d quando eris mixtus executor datus in executione sententiæ, quia debes admittere omnes exceptiones, quæ habent impedire ipsam executionẽ; tamen non debes iudicare,sed rescribere superiori,& ita feci alias in causa,quam habui de facto,& erat causa beneficialis, & ardua, & multũ fui commendatus.

executor datur cum clausula, Amoto quolibet illicito detentore,an sit mixtus executor, an uero merus?& verum possit assumere partes iudicis? do.Abb.c.de cætero.de re iud.7.col uer quæro circa. post multa dicit, si fuit facta cõmissio cum ista clausula,Amoto,&c.& nulla snia fit secuta antea, tunc talis est mixtus executor, & sic erit iudex, & quia hẽt uidere, & cognoscere,si possessor sit illicitus; secus,si ante commissionem ei factã præcessit snia super executione fienda contra illum possessorem; quia isto casu talis erit merus executor. Idem tenet Spec.tit. de lem.eacũ. §.5.uer quid si. Adde Fel.d.c.de cætero.uers.ad illud de clausula, Amoto.nu.9. 75

executor nudi ministerij non habet iurisdictionem.c.si.§.si.de offi. dele.& p consequens non potest coercere,de quo vide do. Abb. c.ex literis.de offi. dele.uer glo.in uerbo,subdelegatus. Adde, ꝙ hoc fallit,nisi iudex alias sit ordinarius.Ita Imo.d.cap ex literis.Et idem tenet Fel.ibi uer.Gl. uerbo,si subdelegatus.nu.4. f.211. Fallit, ẽtsi articulus committitur cũ expressione iurisdictionis. Ita In.and.c.ex literis. & do.Ab.ibi, & Fel.itẽ ibi tenet in fi.Fallit ẽt hoc qñ superior qui cõmisit,est absens. Ita do Abb.d.c.ex literis.& Fel.ibi.Fallit ẽt,ubi articulus commissus non fuisset discussus,secũdũ do.Abb.d.c.ex literis sed Fel.ibi reprobat do. Abb. in hoc,ubi cũ uide.

executor an possit facere ea,quæ sunt prope mandatum,tamen quæ non continentur in mandato,gl.c.cũ inferior.de maio.& obe. dicit,quòd nõ, quia nihil potest executor,nisi quod mandatur.Adde Fel.in c.cum olim el 1.de offi.deleg. uer.limita,nisi commissarius. nu.11.fol.124 qui tenet contra d. gl.& Imol.& Ant.de But.d.c cum inferior,quem videas.

executor propinquus,vel amicus datus per testatorem, ut exequatur testamẽtum suum, ẽtsi sit datus sub nomine dignitatis, tamen non transibit illud officium ad successorem, quia consideratur amicitia,quæ tantum operatur,quantum coniunctio sanguinis,ut est gl.l.testamento. ff de manu.test. Et adde gl.l.2 C.in quib cau.colo ceo.li.2.ubi gl.dicit,quòd appellatione suorum veniunt amici.Vide per Fel.in dubitatione ista multa, quæ posui c.quoniam Abb.de offi.dele.uer.Capio illud. nu.3. 194

executor dicitur etiam delegatus. Ita gl.in uerbo,principalis.de offi.deleg.in 6.limita tamen illam gl.prout limitat do.Abb.c.si quis.de fo. comp.3.col. Vide per Fel.c.super quæstionum.de offi.dele uer.capio gl.uerbo,executorem.nu.5. fol. 207. Adde,an sit differentia,quo ad appellandum, inter executorem,& iudicem Vide per Fel.loco præallegato.

executor si non seruat ordinem in exequendo traditum in l. a diuo Pio. §. in uenditione.ff.de re iud.an executio sit nulla?do.Ab.c.q̃d ad consultationẽ. de re iud.x.col. uer.præterea dicit,quòd talis executio præpostera,ualet, nisi pars appellet. Idem tenet Barto.d.l.a diuo Pio. §.in uenditione.& Io. And.d.c.quoniam.§.si.r.col.uers quid si hic.ut lit. non contest. & ibi Ant. de But.fal.auth sed hodie.C.de act. & obli.2.col. Adde,ꝙ contrarium videtur tenere Fel.d.c.ꝙ ad consultationem. uer. remedia aduersus excessiuam.nu.12.fol.91.& dicit,ꝙ Io.de Imo d.l.a diuo Pio.§.in vẽditione. hoc tenet.Tamen Imo.ibi non firmat pedes, sed bene post multa dicit,ꝙ tanta est authoritas Bar.in d.§.in venditione. Io.And.d.c.quoniam. §.si.ut lit.nõ contest.quòd in practica eorum opi.seruaretur.

executor datus ad beneficia conferenda,si confert cum clausula ista, Confero tibi,si tibi debetur,non valet collatio,quia debet esse pura. Domi. de S. Gem.c.dudum.in si.de præb.in 6. Adde Fel.c.cum contingat. de offi dele. uersi.iuxta prædicta no.nu.14. 217

executor datus in causa beneficiali,si pronunciat se non esse executorẽ,nõ finitur iurisdictio, quin possit reuocare istam suam interlocutoriam, ẽtsi appareat, ꝙ iurisdictio expirauerit: tñ in isto casu non expirat. Pau.de Leaza. cap.si super gratia.de offi. dele. in 6.Domi.de S. Gem. ibi pen.col.uer.sed quid.vbi dicit,ꝙ per ista limitatur tex.c.significantibus. de offi. deleg. qui tex.dicit,ꝙ iudex,qui tulit sententiam interlocutoriam super iurisdictionẽ suam,puta sententiando,ꝙ non sit iudex,amplius illam reuocare non potest: sed quæ est ratio:dic, quia ista iurisdictio est accessoria ad gratiam: si gratia,quæ est principalis, durat, non potuit eius pronunciatio auferre ius partis. Adde Fel.d.c.significantibus.de offi.deleg uersi.limita quarto.nu 3. fol.217. Adde ad materiam istam, quæ posui in litera I. §.interlocutoria, per quam finitur.

executor ad beneficia nunquid possit assumere partes iudicis, an uero procedere extraiudicialiter? Adde,& fac cõclusionem,ꝙ executor ad beneficia, si vult,põt assumere partes iudicis,vt est citare, quorũ interest,uel ẽt inquirere si est idoneus ille pro quo scribitur. Ita do.Ab.c.si de præsump. 4.col. uer.nunc veoro ad difficilẽ gl.& ibi Fel.uer prima cõclusio.n.16.fol.197. Et dicit ẽt ꝙ in tñ ista conclusio est vera, ꝙ ipse executor põt oĩa facere, sine quibus principale negociũ non põt integre expedire:& hoc,qñ negocium est commissum cum clausula, Si idoneus reperieris:isto casu non dicitur merus executor:& hoc hẽt locum, ẽtsi ista clausula non sit expressa: quia subintelligitur:& teneas pro constanti,ꝙ nunquam intelligitur commissa mera executio in beneficialibus: quia posset fieri alteri præiudiciũ. Ita do.Ab.d.c si 4.col uer uenio ad primum.vbi reprobat Ion.aliter tenẽtem.c ad dissoluendũ de despon. impu. Et cũ do.Abb. transit ibi Ant.de But & Imo.& do.Car.d.c.de cætero.de re iud.1.q & Fel d.c.si.uer. alleg. Item ista conclusio procedit ẽt,siue in rescripto sit apposita clausula sonãs in monitionem, videlicet si idoneum reperieris, siue apposita sit clausula sonans in condõnem,ut est,si est doctor:de quo vide Fel.d.c.si.uer.& pcedit ista conclusio.nu.18.fol.197. Adde,ꝙ ista conclusio fallit in aliquibus casibus:& primo,qñ executor ad beneficia esset datus,p illũ,qui non hẽt iurisdictionem, sed solum collationem beneficij de iure speciali:quia non põt executor sumere partes iudicis:& ratio est:quia si non hẽt iurisdictionem,qui dedit executorem,multo minus potuit cõmittere, vt executor inquirat de idoneitate,pro quo scribit. Ita do.Abb.d.c.si.de præsum.tu.col.uer.ex quo infero.& ibi Fel.ver.fallit tñ primo. nu.19. ibi.Itẽ fallit ista conclusio, qñ ille,qui deputauit executorem, dedisset ei in mandatis,ut conferat & inducat in possessionem:quia talis executor est merus, & nullam dẽt exceptionem admittere.ita Host.& Io.An.c.accepimus.de ætate. & qual.do.Ab.d.c. si.5.col.uer.executor merus.Fel.ibi uer.fallit secundo.nu.20.fol.197.Item fallit ista conclusio,quando est datus executor a superiore,vt prouideat ex certa scientia, & remoueat expressè omnes exceptiones, reseruando sibi cognitionem.Ita Host. d.c.de cætero. de re iud. de quo vide Fel.d.c.si.de præsum.uer.fallit tertio.vbi sup.num 21. 197

executor ad beneficia non tenetur assumere partes iudicis,si nõ vult. Ita Ion. c.si.de præsum.ver item sub.do de Rot.dec.358 inci.Si in forma communi. Vide ẽt do Car.cons.suo 76.incip Reuerẽde pater,& domine.& vide Fel. d.c.si.uer.secunda conclusio.nu.22.fol 197. Adde,ꝙ illud fallit, nisi in literis esset clausula, Vocatis vocandis:quia isto casu tenetur citare,& procedere iuris ordine seruato,do.Ab.d.c.si 11.col.uer.casus uero & ibi Ant.de But & Imo.Car.cons.suo 63.inci Do.noster Papa.Fel.d.c.si.uer.fallit primo ista conclusio.nu.23 fol. 98. Item fallit illud quando executor vult dare possessionem alicuius beneficij,quam alius tenet: quia isto casu executor dẽt citare illum,qui est in possessione,quantumcunq; simpliciter scribatur:& rõ est quia non est de intentione Papæ, vt quis amoueatur a possessione sine causæ cognitione Inn.c.1.in 5.gl.de concess.præb.in 6.Vide Fel. c.si.uer.fallit secundo.nu.24.col.ead. Itẽ fallit illud, qñ esset datus executor cum clausula,quæ venit purificanda ex facto tertij, ut puta si tibi, constat,ꝙ Titius tenet duo curata,confer eas Sempronio impetranti: isto casu non põt executor conferre illo tertio non vocato, cum de suo præiudicio agitur. Io.And in addi.Spe ti.de pet.& pos §.ꝙ si Papa mandat. Fel.d.c.si. de præsump uer fallit tertio.n 25.fol.198.Item fallit illud,qñ executor est datus ad compellendum ordinariũ collatorẽ,ut conferat: quia dẽt eum citare,& monere,vt conferat, & necessitatur sumere partes iudicis Fel.d. c.si uer.fallit quartò ibi,nu.26.ibid Item fallit illud, quando coram executore ad beneficia cõparet tertius, qui prætendit aliquod præiudiciũ: quia dẽt audiri seruato iuris ordine:& sic iudicialiter. Inn.& Host.c.proposuit. de concess.præb.Fel.d.c.si.de præsump.uer. fallit quinto. num 27.ubi sup. fol.198.Itẽ fallit illud: quia executor ad beneficia dẽt semper pmittere aliqualẽ cognitionẽ,antequam ipse executor procedat ad prouisionẽ:de quo vide late per Fel d c.si de præsump.ver.fallit sexto & vltimo. nu.28. 198

executor datus ad beneficia cum clausula,sonans in monitionem,uel instructionem,ẽtsi non sit verificata conditio,an collatio ab eo facta ualeat. Ion. c.si de præsum.tenet,ꝙ sic:do.Card.cle.1.2.q.de conces.præb. Arch. c. dudũ.18.q.2. Si uero est datus executor cum clausula, quæ sapit condõnem, vt puta si est doctor,tunc nisi prius verificetur condõ,collatio non tenet. Ita do.Ab.d c si.uer.uenio nunc.Adde Fel.d.c.si. uer.tertia conclusio.nu.29.& uer.tertio aduerte.nu.33. ubi ad plenum tangit de materia ista. 198

executor datus ad beneficia p papã, si facit collationẽ de beneficio scienter indigno,an talis collatio sit nulla?do.Ab.c.si de præsum. pe.col.uer. & no. dictũ format q.istam,& finaliter facit distinctionẽ, ꝙ aut collatio fit incapaci,puta laico,uel feminæ:tũc talis collatio est ipso iure nulla. Aut fit collatio capaci,licet alias indigno:& tũc talis collatio facta p executorẽ papæ nõ est ipso iure nulla:sed uenit annullãda:secus est in executore ordinario: q est ipso iure nulla. Et hoc mõ limitat ibi dictũ singulare Inn.q tenet, ꝙ collatio facta sciẽter indigno p executorẽ, est ipso iure nulla. Illud dictũ Inn.sequitur Fel.d.c.si.uer.scdo aduerte.nu.30. fol.198. Adde,ꝙ ꝯ do.Ab. põt adduci multa,& primo, sicut collatio facta p executorẽ ordinarij, est nulla ipso iure,eadem rõne est nulla,qñ est facta p executorem papæ,sciẽter indigno:& rõ est, q non pñimitur papa uti dispensatione cũ incapace:quia est necesse,ut ipse Papa sciat inhabilitatem,ut no gl.c.statutum.de rescri.in 6.uerbo,literas.& de quo uide per Fel.d.c.fin.de præsum uer. probabiliter. nu.31. fol.198. Itẽ potest adduci contra do. Ab.quia si Papa dat executorem ad beneficia,non vr,quòd pp hoc uices suas committat alteri:& maxime,ubi requiritur aliquid de plenitudine potestatis,ut est in casu

praeterea,

Bal.l.fi.ff.da his,quib.ut indig & Bal.l.fi qua illustris. C. ad Officia.

filius quantumcunque natus extra locum originis paternæ, ultra ciuitatem, quam habet ex persona patris, efficitur ciuis loci originis propriæ. Fel.c. Rodulphus.de rescr.ver.sed Imo.nu.14.fol.177. In materia ista uide, quæ posui in litera N.§.natus in aliqua ciuitate.

filius non potest renunciare paternis alimentis, quæ debentur iure naturali. Ita Fel.c.si diligenti.de fo.competenti,versic.quartum corollarium.numero 5. 39

filius naturalis an excludat substitutum? Ponit do.Abb.c.in præsentia. de probat.5.colu.uer. & primo, quantum ad q. & post multa dicit, quod aut illa verba, Si decesserit sine liberis, referuntur ad personam, quæ non potest habere, nisi naturales tantum, ut ad furiosum non habentem uxorem, & tunc naturalis excludit substitutum: aut verba referuntur ad alium, qui non potest habere filios legitimos sine peccato, ut ad clericum in sacris, & intelligitur de ecclesia. Adde, quod Fel.indistincte d.c.in præsentia ver. gl.1.ibi, etiam si naturales.nu.21.fol.79. tenet, quod substitutio per hæc verba, Si talis decesserit sine liberis, talem substituo, excluditur, si ex hærede instituto existant naturales tantum. Et per hoc tenet d. gl.d.c.in præsentia & gl.c. Ray.de testa & Io.And.in Spec.tit.de testa.§.1.ver. quid si duobus. Et postea dicit, quòd fal.in ista conclusio, vbi esset substituta ecclesia in defectu filiorum, quia naturalis filios non excludit eam. Ita Bal.d.a.in præsentia. Fallit, etiamsi testator, vel rogatus esset in dignitate. Ita Fel d. ca.in præsentia. ver prædicto col.ead. Et idem tenet ibi do Abb.5.col.ver.aut illa conferuntur. Fallit etiam, vbi esset substituta mulier: quia si haberet filios naturales tantum, non excludarent substitutum: quia hoc magis est hostidum foeminis, quam masculis, habere illegitimos. ita Fel.d c.in præsentia.prædicto versi. col.ut sup. Idem tenet do. Abb.vi.col. ver.sed non videtur consonum. Fallit etiam, vbi testator diceret, si decesserit sine hærede, quia appellatione hæredis non comprehenditur, nisi hæres universalis Fel.d.c.in præsentia prædicto ver 8. Adde tu, quòd Barto.l.generaliter §.cum autem. C. de insti & substi dicit, quod filij naturales non legitimi substitutum non excludunt, & sic sentit contra gl.allegatas, & contra Fel. quid dicendum in hoc passu difficili? Vide plene per Doctor. & maxime per Imo. l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebel. Et magis communiter tenetur opi. a20. relata per gl. d.l.generaliter. Sed huic q.accedunt alia dubia: pone, quod aliquis sit institutus per hæc verba, si decesserit sine legitimis filijs, & naturalibus, talis sit substitutus, contingit eum decedere cum filio legitimato, an excludatur substitutus. Ioan.Cald in consilijs, tit.qui filij sint legit. consi.1.tenuit, quòd non. Et idem tenet Bal.l.Lucius.la 2.& ibi aliquid per Imo.ff.de hær.instit. Et idem Bal.l.si ita quis.§.is cuius, & ibi Imo. & Pau. de Cast.ff.de leg.3. Idem Bal.l.si quis posthumos.in prin.ff.de lib.& posth. & sequitur Sal.d.l. generaliter.§.cum autem.a.col.uer.ego puto contrarium, & Io.de Imo.d.l.ex facto.in prin. Pet.de Anch.consi.suo 406.inci. In Christi nomine, circa primum dubium. Pau.de Ca.l.cum acutissimi.C.de fideic. Adde, quod contrarium tenuit Ia.de Are.quam sequitur. Io. Andr. in addi. Spec.tit.de succes.ab intest.§.fina. in fi. Alber de Ros.l.generaliter.§.cum autem Barb. consi.suo inci. Viso instrumento locationis. Bal.l.Gallus.§.eius. ff.de lib.& posth. Ang.in disputatione, Nobilis quidam. Ant de Bot. c. per venerabilé, qui filij sint legit. Per.de Anch.in repe.c.canonum statuta. de constit.circa medium, & consi.suo 215.incip. In Christi nomine videtur prima facie consil.189. Pau.de Cast.consi.suo 218. incip. In Christi nomine super posito, & consi.223.inci. In Christi nomine videndum est. Et dicit Imo. l.ex facto. ff.de vulg.& pu. Et ista est communis opin. Adde tamen, quod Doctor. præalleg.locis limitant prædicta, nisi testator dixerit, Sine filiis legitime natis: quia tunc non comprehenderentur legitimati, quia non dicitur legitime natus, & hoc maxime tenet Ang & Ant.de Butr.locis præallegat. Et addunt etiam, quod ista communis opin.non habet locum, ubi pater esset nobilis, quia legitimus non excludit substitutum.

filius an possit conficere instrumentum pro patre, videlicet in contractu patris? Ponit Spec tit.de instr.edi.§. instrumentum. ver. item quid si filius, & Bar.l.si pater.ff.de fal.& l.qui testamento.§.2 de testa.2 col.uer.item facit. & Fel.c.super eo.de testi.ver. ult.in quantum Abb. nu.8. fol 116. ubi tenet, quod sic. Adde tu, & dic, quod verum est, quod filius potest conficere instrumentum pro patre, si est emancipatus. Ita Bar.& Dyn. in locis præalle. Adde an filios possit scribere instrumentum pro matre? & videtur, quòd non, quia pro ea testificari non potest.l.parentes.C de testibus.

filius spurius per ingressum religionis efficitur legitimus. Ita Fel.c.cum deputati.de iud.ver.no.quatuor effectus.nu.4. 27

filius ingratus desinit esse ingratus per ingressum religionis. Ita Fel.c.cum deputati.de iud.nu.4. 17

filius accusatus a patre de crimine læsæ maiestatis, debet absolui. Vide, quæ posui in litera P.§ pater si accusat.

filius si cœpit studere de voluntate patris tacita, vel expressa, cogitur pater, etiam nolens, subuenire ei in necessarijs ad studium: gl.l.Macedoniam.C. ad Maced. quam sequitur ibi Bald. Tamen si ingenium filij esset adeo hebes, quod aliter suaderet, tunc non cogeretur, uide Felin.ca.1.de magist.in prin nu.1. 187

filius, qui habet patrem hæreticum, & pauperem, an possit ei negare alimenta, imo præponere extraneum non hæreticum in eleemosyna fienda patri hæretico. Vide gl.c.1.30.dist.&c.quis scamus.41.dist & c.non satis 86 dis. Spec.tit.qui filij sint legit.§.1.uer. quid si pater. Card c.cum haberet, de eo, qui duxit in matri. Est uerum, quòd communis opinio est, quod non debet præferre. tamen Bar.l.diuus.ff ad l.Cornel.de parrici. in fi. uidetur sentire, quod filius possit negare patri alimenta propter causas ingratitudinis: sed propter hæresim quia potest exhæredari, gl.c.Quintauallis.de iureiur. unde in foro contentioso puto communem opi.non procedere. Vide Fel. c.cum sit.de Iudæ.uer.& per illum tex. nu.2. 194

filius Iudæus conuersus a Iudæis: per talem conuersionem omnis ingratitudo commissa erga patrem, aboletur. Item talis filius Iudæus potest petere legitimam in bonis patris uiuentis, de quo uide, quæ posui in litera I. §. Iudæus filius conuersus.

filius an possit occidere patrem bannitum impune? Vide, quæ posui in litera S.§.statutum an ualeat, quod homicida.

filij paruuli Iudæorum an possint auferri violenter ab eis, & baptizari. Ioan. And.c.sicut de Iudæ.tenuit, quod sic, & idem tenet Arch.c.qui syncera.45. dist.& ibi Do.de S.Gem. Vide Fal.d.c.sicut in prin.num.1.fol.191. Adde, quod contrarium tenet gl.c.Iudæorum.28.q.1.& do.Card & do.Abb.d.c. sicut.& Cal.tit.de Iudæ.consi.3.inci. An filij Iudæorum. S.Tho.2. secundæ, q 10.art ult.do.Car.cle.1.in fi.de Iudæ.adde Fel.d.c.sicut. & Cal. in prin. 02.& col.ut sup.

filij an dicantur illegitimi, ex quo sententia est lata contra matrimonium? Vide, quæ posui in litera S.§.sententia lata contra matrimonium.

filij an possunt capere bona patris ingredientis religionem, statim facta professione? & uidetur dicendum, quod sic, quia ingressus religionem habetur pro mortuo, c.placuit.el 2.16.q.1.l.Deo nobis.C. de epis.& cler. Cyn.Bar. auth.si qua mulier 3.col.gl.tamen tenet contrarium, quod imo expectanda est mors naturalis, & hoc, quando pater ingreditur religionem, quæ potest retinere bona, saltem in communi: si uero ingreditur religionem, quæ est incapax bonorum ingredientium, tunc pater habetur pro mortuo, & filius poterit statim capere bona patris professione facta. Istam opin.tenuit etiam do.Ale.c.in præsentia.de proba.21.col.ver.quæro. Adde Fel.d.c.in præsentia.ver.8.quæro.nu.55. vbi etiam tenet opi.Cy.& do.Abb. 85

filij qui viuente patre seorsum habitauit, & ut emancipatus longo tempore contraxit, valent contractus.cons.2.nu.24. 5

filij si nascantur, excludunt monasterium substitutum: puta, quod pater instituit filium, & substituit monasterium, nascuntur filij ipsi filio instituto, tum monasterium excluditur propter filios, quorum causa fauorabilior est, ca. quicunq; 17 q 4. Ita Bal.l.cum acutissimi.C.de fideic. Sed Pet.de Anch ca. in præsentia.de prob.quærit de q.ista: sed nihil decidit. Adde Fel d.c.in præsentia.de prob.in prin.fol.78. vbi videtur sequi opin. Bald.propter tex.d.c. quicunq; Adde gl.l.si quis.C.de episc.& cler. Tu dic tamen, quod authoritas Aug.c.quicunq;.17.q.4. procedit, quo ad legitimam, in qua magis fauetur filio, quam ecclesiæ. Ita probat tex auth. si qua mulier. uerbo, legitima nulli, ubi Bal & Sal.ad hoc no.C.de sac.san.eccl. Sed recepta legitima magis fauetur ecclesiæ, & piæ causæ, quam filiis. Istud probatur d. auth. ver.si. vbi Bal. & Mod. ad hoc no. Istud etiam clare probatur, nam testamentum ad pias causas nutu conditum, tenet, & valet, ut gl.approbata c.cum tibi.de testa.quam no.& sequitur Bal.l.1.1.colum.C.de sacrosan.eccle. & Ang.& Mod.l.iubemus.C.de sacrosan. eccl. Et tamen testam nutu conditum aperte inter liberos, non valet, prout tenent Ang.& Mod.d.l.iubemus, & in l.si eadem.§.1.ff.de test.mili. Vide pulchram decisionem Pet. de Anch.consi.suo 403 inci. Prima facie pro opinione ista. Adde, quod Fel. sentit istud d.c. in præsentia.de prob.uer.4.quæro.nu.43. 83

filiorum appellatione an ueniant naturales? do. Abb.c.in præsentia.de prob.6. col.uer.ex his infero.dicit, quod si eadem est ratio in naturali, quæ est in legitimo, quod naturalis includitur, etiamsi tractatur de pœna, siue de commodo, siue dispositio sit in ultima voluntate, siue in legibus, siue in statutis, siue in contractibus. Adde Fel.d c.in præsentia uer.an ead.glos. ibi, eisdem verbis.no.12. fol.80. ubi extendit multum istam opin. Abb. Et primo dicit quod statutum volens patrem teneri ex delicto filij pro legitima sua, includit etiam filium naturalem. Et idem tenet Lud.Ro.l.filio.la 1 ff.sol.mat.c.7. q 1o.And.in Spec.tubr.qui filij sint leg. Adde, quod idem erit in sententia iudicia, quia comprehendit filium naturalem, gl.verb.uolumus.c.statutum de hær.in vi.ubi omnes Scribentes, & Sal.l.quisquis, C.ad l.Iul.maiest Item statutum, quod vult, quod filius compromittat, si litigat cum patre, comprehendit etiam naturalem. Pet.de Anch consi.18 a.inci. Apud me Ro.l.parentis.ff de in ius voc. Fel.d.c.in præsentia.d.uer. & fol. Item in actione iniuriæ facta patri, quia ita competit naturali filio, sicut legitima. Bar.l.cum filius.C.de agri & censi.lib.10. Et ideo potest accusare de morte patris. Ita Bal.c.de cætero.in fi.de testi. Bar.l.1.ff.de accus.1.col. Fel.d.c.in præsentia. de probat.d.ver & colu. Adda tu ad istam: pone, quòd statutum dictat, quod pœna remittatur, si offendens habuit pacem a filijs offensi, utrum spurius possit facere pacem? Concluditur per Doctor, quod naturalis possit, spurius non, & ratio est, quia ius vendicandi mortem defuncti spectat ad hæredes, l.1.& 2.C.de his, quib. vt indign. Sed tales spurij non possunt esse hæredes, quia filij non sunt nominandi, vt auth.ex complexa. C.de incest.nup. Bar.l. 1.ff.de acc 1.col.uer.ego dico. Vide Cyn.& Bald. d.l. quisquis.C.ad l.Iul. maiesta q.prædicta.

filiorum appellatione in priuilegiis non ueniunt adoptiui. Fallit hoc, quando istud uerbum, Filij, non posset uerificari, nisi in adoptiuis. Ita Felin.c.1.de rescr.ver & dixit Bal. nu.7. 66

filiorum appellatione in ll.continetur, & filia.l.si quis ita ff de testa. Tamen secus est in statutis, quia appellatione filiorum non ueniunt filiæ. Vide per Fel.rubr.da fi.instr.uer. similiter dicuut.nu.4 & 5.fol.159. adde an appellatione filiorum in ll.ueniant bastardi. Posui de hoc additionem ad Felin.d. rub.de fi.instr.ver.allegato.

filios uitiosus si quis dicat, quis debet probare illis negantibus. Vide, quæ posui in litera V.§.vidua, quæ dicit.

¶Filiusfamilias sine consensu patris potest impetrare rescriptum ad lites. Fel. c.causam.de iud.nu.2.ver.consensus 15.

¶Filia nupta an dicatur de domo patris. Bar.l.quoties. C. de priuileg.schol. lib.12. videtur tenere, quod non, vbi dicit, quod priuilegium concessum patri pro se, & filijs masculis, & fœminis, non extenditur ad filias fœminas nuptas, ubi etiam ang.& Ro.l.2 ff.ad Sylla. Tamen vide Fel. ca. super eo. el 2.de testi. ver.an autem filia nupta.numero 5.qui tenet contra Barto. & alios. 124

filia nupta, seu maritata, quæ ex forma statuti non potest uenire ad successionem, non intelligitur de filia desponsata per uerba de præsenti, quod sic statutum in aliqua ciuitate, quòd disponat, quòd filia maritata non succedat cum alijs uenientibus ab intestato, an tale statutum comprehendat filiam, quæ est desponsata per uerba de præsenti. sal.l.non fine.C.de bo.quæ lib. tenet, quòd non. Idem tenet do.abb.c.3.loco de præsump.in fi.Pet.de anc. c.1.de const.uer.quæro de quæstione, quæ mihi occurrit de facto. adda Fel. d.c.tertio loco.nu.2. 194

filia

G

Felin.

H

illa

præterea.

Bal.l.si.ff.de his,quib. ut indig.& Bal.l.si qua illustris. C. ad Orficia.

filius quantumcunque natus extra locum originis paternæ, ultra ciuitatem, quam habet ea persona patria, efficitur eius loci originis propriæ. Feli.c. Rodulphus.de rescr.ver.sed Imo.nu.54.fol.177. In materia ista uide, quæ posui in litera N.§.natus in aliqua ciuitate.

filius non potest renunciare paterna alimentia, quæ debentur iure naturali. Ita Fel.c.si diligenti.de fo.competen.versic.quartum corollarium.numero 5. 39

filius naturalis an excludat substitutum? Ponit do. Abb.c.in præsentia. de probat.5.colu.uer. & primo, quantum ad q. & post multa dicit, quod aut illa verba, Si decesserit sine liberis, referuntur ad personam, quæ non potest habere,nisi naturales tantum,ut ad furiosum non habentem uxorem, & tunc naturalis excludit substitutum: aut verba referuntur ad alium, qui non potest habere filios legitimos sine peccato,ut ad clericum in sacris, & intelligitur de ecclesia. Adde,quòd Fel.indistinctè d.c.in præsentia ver. gl.1.ibi, etiam si naturales.nu 11.fol.79. tenet, quod substitutus per hæc verba, Si talis decesserit sine liberis,talem substituo,excluditur, si ex hærede instituto existant naturales tantum. Et per hoc tenet d. gl.d.c.in præsentia & gl.c. Ray.de testa & Io. And.in Spec.tit.de testa.§.1.ver. quid si duobus. Et postea dicit, quòd fallit ista conclusio, ubi esset substituta ecclesia in defectũ filiorum,quia naturalis filius non excludit eam.Ita Bal.d.c.in pręsentia. Fallit,etiamsi testator,vel rogatus esset in dignitate.Ita Fel d. ca.in præsentia. ver prædicto col.ead.Et idem tenet ibi do.Abb.5.col.ver.aut illa conferuntur. Fallit etiam,ubi esset instituta mulier:quia si haberet filios naturales tãtum,non excluderent substitutum: quia hoc magis est horridum fœminis, quam masculis,habere illegitimos. ita Fel.d.c.in præsentia.prædicto versi. col.ut sup.Idem tenet do.Abb.vi.col.ver.sed non videtur consonum.Fallit etiam,ubi testator diceret, si decesserit sine hærede, quia appellatione hæredis non comprehenditur,nisi hæres uniuersalis Fel.d.c.in præsentia prędicto ver 8.Adde tu,quòd Barto.l.generaliter §.cum autem. C. de insti & substi.dicit, quod filij naturales non legitimi substitutum non excludunt, & sic sentit contra gl.allegatam, & contra Fel. quid dicendum in hoc passu difficili? Vide plene per Doctor.& maxime per Imo. l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebel.Et magis communiter tenetur opi. Azo.relata per gl. d.l.generaliter.Sed huic q.accedunt alia dubia:pone,quod aliquis sit institutus per hæc verba,si decesserit sine legitimis filijs,& naturalibus, talis sit substitutus, contingit eum decedere cum filio legitimato, an excludatur substitutus. Ioan.Cald.in consilijs,tit.qui filij sint legit. consi.1.tenuit,quòd non.Et idem tenet Bal.l.Lucius.la 2.& ibi aliquid per Imo.ff.de hær.instit. Et idem Bal.l.si ita quis.§.is cuius, & ibi Imo. & Pau. de Cast.ff.de leg 3. Idem Bal.l.si quis posthumos.in prin.ff.de lib.& posth. & sequitur Sal.d.l. generaliter.§.cum autem. 2.col.uer.ego puto contrarium,& Io.de Imo.d. l.ex facto.in prin.Pet.de Anch.consi.suo 406 inci. In Christi nomine, circa primum dubium.Pau.de Ca.l.cum acutissimi.C.de fideic. Adde,quod contrarium tenuit Ia.de Aret.quem sequitur. Io. Andr. in addi. Spec.tit.de succes.ab intest.§.fina. in fi.Alber de Ros.l.generaliter §.cum autem Barb. consi.suo inci.Viso instrumento locationis.Bal.l.Gallus.§.eius. ff.de lib.& posth. Ang.in disputatione,Nobilis quidam.Ant.de But. c. per venerabi é, qui filij sint legit.Pet.de Anch.in repe.c.canonum statuta. de constit.circa medium,& consi.suo 315.incip.In Christi nomine videtur prima facie consil.389.Pau.de Cast.consi.suo 218. incip. In Christi nomine super punctis, & consi.223.inci.In Christi nomine videndum est.Et dicit Imo. l.ex facto. ff.de vulg.& pu.Et ista est communis opin.Adde tamen,quod Doctor.præalleg.locis limitant prædicta,nisi testator dixerit,Sine filiis legitime natis: quia tunc non comprehenderentur legitimati, quia non dicitur legitime natus,& hoc maxime tenet Ang & Ant.de Butr.locis præallegat. Et addũt etiam,quod ista communis opin.non habet locum, ubi pater esset nobilis, quia legitimus non excludit substitutum.

filius an possit conficere instrumentum pro patre, videlicet in contractu patris? Ponit Spec.tit.de instr.edi.§. instrumentum. ver. item quid si filius, & Bar.l.si pater.ff.de fal.& l.qui testamento.§.a de testa.2 col.uer.item facit. & Fel.c.super eo.de testi.uer ult.in quantum Abb. nu.8. fol.116. ubi tenet, quod sic. Adde tu,& dic,quod verum est, quod filius potest conficere instrumentum pro patre,si est emancipatus.Ita Bar.& Dyn. in locis præalle. Adde an filius possit scribere instrumentum pro matre? & videtur, quòd non,quia pro ea testificari non potest.l.parentes.C.de testibus.

filius spurius per ingressum religionis efficitur legitimus.Ita Fel.c.cum deputati.de iud.ver.no.quatuor effectus.nu.4. 29

filius ingratus desinit esse ingratus per ingressum religionis.Ita Fel.c.cum deputati.de iud.nu.4. 27

filius accusatus a patre de crimine læsæ maiestatis,debet absolui. Vide, quæ posui in litera P.§ pater si accusat.

filius si cœpit studere de uoluntate patris tacita, vel expressa, cogitur pater, etiam nolens,subuenire ei in necessarijs ad studium: gl.l.Macedonian.C. ad Maced. quam sequitur ibi Bald. Tamen si ingenium filii esset adeo hebes,quod aliter suaderet,tunc non cogeretur,unde Felin.ca.1.de magist.in prin.nu.1. 187

filius,qui habet patrem hæreticum,& pauperem,an possit ei negare alimenta, imo præponere extraneum non hæreticum in eleemosyna fienda patri hæretico?unde gl.c.1.30.dist.&c.quiescamus.42.dist & c.non satis 86 dist. Spec.tit.qui filii sint legit.§.1.uer.quid si pater.Card.c.cum haberet,de eo, qui duxit in matri.Est uerum,quòd communis opinio est, quod non debet præferre:tamen Bar.l.diuus.ff ad l.Cornel.de parrici. in fi.uidetur sentire, quod filius possit negare patri alimenta propter causas ingratitudinis: sed propter hæresim quia potest exhæredari,gl.c.Quintaualis.de iureiur.unde in foro contentioso puto communem opi.non procedere. Vide Fel. c.cum sit.de Iudæ.uer.& per istum tex.nu.2. 194

filius Iudæus conuersus a Iudaismo:per talem conuersionem omnis ingratitudo commissa erga patrem,aboletur. Item talis filius Iudæus potest petere legitimam in bonis patris uiuentis, de quo uide, quæ posui in litera I. §. Iudæus filius conuersus.

filius an possit occidere patrem bannitum impune? Vide, quæ posui in litera S.§ statutum an ualeat,quod homicida.

filii paruuli Iudæorum an possint auferri violenter ab eis,& baptizari. Ioan. And.c.sicut de Iudæ.tenuit,quod sic,& idem tenet Arch.c.qui syncera.45. dist.& ibi Do.de S.Gem.Vide Fel.d.c.sicut in prin.num.1 fol.191. Adde, quod contrarium tenet gl.c.Iudæorum.28.q.1.& do.Card & do.Abb.d.c. sicut.& Cal tit.de Iudæ.consi.3.inci.An filij Iudæorum.S.Tho.2. secundæ, q 10.art.ult.do.Car.cle.1.in fi.de Iudæ.adde Fel.d.c.sicut. & Cal.in prin. nu.& col.ut sup.

filii an dicantur illegitimi,ex quo sententia est lata contra matrimonium? Vide,quæ posui in litera S §.sententia lata contra matrimonium.

filij an possunt capere bona patris ingredientis religionem, statim facta professione? & uidetur dicendum,quod sic,quia ingressus religionem habetur pro mortuo,c.placuit.el 2.16.q.1.l.Deo nobis.C.de epis.& cler. Cyn.Bar. auth.si qua mulier 3.col.gl.tamen tenet contrarium,quod imo expectanda est mors naturalis,& hoc,quando pater ingreditur religionem, quæ potest retinere bona,saltem in communi: si uero ingreditur religionem, quæ est incapax bonorum ingredientium,tunc pater habetur pro mortuo,& filius poterit statim capere bona patris professione facta.Istam opin.tenuit etiam do.Ale.c.in præsentia.de proba.51.col.ver.quæro.Adde Fel.d.c.in præsentia.ver.8.quæro.nu.55.vbi etiam tenet opi.Cy.& do.Abb. 85

filij qui viuente patre seorsum habitant, & ut emancipatus longo tempore contraxit;valent contractus.Consi.1.nu.24. 5

filij si nascantur,excludunt monasterium substitutum: puta, quod pater instituit filium,& substituit monasterium,nascuntur filij ipsi filio instituto, tum monasterium excluditur propter filios,quorum causa fauorabilior est, ca. quicunq; 17 q 4.Ita Bal.l.cum acutissimi.C.de fideic.Sed Pet.de Anch ca. in præsentia.de prob.quęrit de q.ista:sed nihil decidit.Adde Fel.d.c.in pręsentia.de prob.in prin.fol.78.vbi videtur sequi opin.Bald.propter tex.d.c. quicunq.Adde gl.l.si quis.C.de episc.& cler.Tu dic tamen,quod authoritas Ang.c.quicunq;.17.q.4.procedit,quo ad legitimam,in qua magis fauetur filio,quam ecclesiæ.Ita probat tex auth. si qua mulier. uerbo, legitima nulli,ubi Bal.& Sal.ad hoc no.C.de sac.san.eccl.Sed receptis legitima magis fauetur ecclesiæ,& piis causæ,quam filiis.Illud probatur d.auth. ver.si. vbi stat.& Mod. ad hoc no. Illud etiam clare probatur,nam testamentum ad pias causas nutu conditum,tenet,& valet,ut gl approbata c.cum tibi.de testa quam no.& sequitur Bal.l.1.2.colum.C.de sacrosan.eccle. & Ang.& Mod.l.iubemus.C.de sacrosan. eccl. Et tamen testm nutu conditum aperte inter liberos,non valet,prout tenent Ang.& Mod.d.l.iubemus,& in l.fraudem.§.1.ff.de test.mili.Vide pulchram decisionem Pet. de Anch.consi.suo 403 inci.Prima facie pro opinione ista.Adde,quod Fel. sentit istud d.c. in præsentia.de prob.uer.4.quæro.nu.43. 83

filiorum appellatione an ueniant naturales?do Abb.c.in præsentia.de prob.6. col.uer ex his infero.dicit,quod si eadem est ratio in naturali,quæ est in legitimo,quod naturalis includitur, etiamsi tractatur de pęna, siue de commodo,siue dispositio sit in ultima voluntate:siue in legibus,siue in statutis, siue in contractibus.Adde Fel.d.c.in præsentia uer.in ead.glos. ibi,eisdem verbis.nu 22. fol.80. ubi extendit multum istam opin. Abb. Et primo dicit quod statutum volens patrem teneri ex delicto filij pro legitima sua, includit etiam filium naturalem. Et idem tenet Lud.Ro.l.filio.la 2 ff.sol.mat.17. q 1o.And.in Spec.rubr.qui filij sint leg. Adde, quod idem erit in sententia iudicis,quia comprehendit filium naturalem,gl verb.uolumus.c.statutum de hær.in vi.ubi omnes Scribentes,& Sal.l.quisquis,C.ad l.Iul.maiest. Item statutum,quod vult,quod filius compromittat,si litigat cum patre, comprehendit etiam naturalem.Pet.de Anch.consi.182.inci. Apud me Ro.l.parentis.ff de in ius uoc.Fel.d.c.in præsentia.d.uer. & fol. Item in actione iniuriæ facta patri,quia ita competit naturali filio,sicut legitimo.Bar.l.eum fumus.C.de agri & censi.lib.10. Et ideo potest accusare de morte patris. Ita Bal.c.de cætero.in fi.de testi. Bar.l.1.ff.de accus.1.col. Fel.d.c.in præsentia. de probat.d.ver & colu. Adde tu ad illa:pone,quòd statutum dictat,quod pęna remittatur, si offendens habuit pacem a filija offensi, verum spurius possit facere pacem? Cõcluditur per Doctor,quod naturalis possit, spurius non,& ratio est,quia ius vendicandi mortem defuncti spectat ad hæredes, l.1.& 2.C.de his,quib.vt indign.Sed tales spurij non possunt esse hæredes, quia filij non sunt nominandi,vt auth.ex complexu.C.de incest.nup.Bar.l. 1.ff.de acc 1.col.uer.ego dico.Vide Cyn.& Bald. d.l. quisquis.C.ad l.Iul. maiesta q.prædicta.

filiorum appellatione in priuilegiis non ueniunt adoptiui. Fallit hoc, quando illud uerbum,Filii,non posset uerificari,nisi in adoptiuis. Ita Felin.c.1.de rescr.ver & dixit Bal.nu.7. 66

filiorum appellatione in ll.continetur,& filia.l.si quis ita ff de testa.Tamen secus est in statutis, quia appellatione filiorum non ueniunt filiæ. Vide per Fel.rubr.de fi.instr.uer.similiter dicitur.nu.4.& 5.fol.159. adde an appellatione filiorum in ll.ueniant bastardi. Posui de hoc additionem ad Felin.d. rub.de fi.instr ver.allegato.

filios riaosus si quis dicat, quis debet probare illis negantibus. Vide,quę posui in litera V.§ vidua,quæ dicit.

¶Filiusfamilias sine consensu patris potest impetrare rescriptum ad lites.Fel. c.causam.de iud.nu.2.ver.consensus 15.

¶Filia nupta an dicatur de domo patris.Bar.l.quoties. C. de priuileg.schola. lib.12. videtur tenere, quod non, ubi dicit, quod priuilegium concessum patri pro se,& filijs masculis,& fœminis,non extenditur ad filias fęminas nuptas,ubi etiam ang.& Ro.l.2 ff.ad Sylla. Tamen vide Fel. ca. super eod. el 2.de testi. ver.an autem filia nupta.numero 2.qui tenet contra Barto. & alios. 124

filia nupta, seu maritata, quæ ea forma statuti non potest uenire ad successionem,non intelligitur de filia desponsata per uerba de præsenti,quod sit statutum in aliqua ciuitate, quòd disponat, quòd filia maritata non succedat cum alijs uenientibus ab intestato, an tale statutum comprehendat filiam, quæ est desponsata per uerba de præsenti. Bal.l.non sine.C.de bo.quæ libe. tenet,quòd non.Idem tenet do.abb.c.3.loco de præsump.in fi.Pet.de Anc. c.2.de const.uer.quæro de quæstione,quę mihi occurrit de facto.Adde Fel. d.c.tertio loco.nu.2. 194

filia

Index locupletissimus

infra

G

Felin.

pariter

nusis

iudęi

iudex

iudex

dicit

Ludo.

Lex an

citationem, tunc libellus etiam ineptus interrompit præscriptionem. Et hoc modo loquitur Bar. d. l. si C. de anna. excep. & d. l. accusaturus. var. sed contra. Adde do. Alex. l. iuste. ff. de acq. poss. in fi.

Libellus non vitiatur, licet in eo ponantur verba impropria: do. Abb. c. ferens. de test. 1. no. Bar. l. 1. C. da fruct. & lit. expen. & l. scire debemus. 1. col. ff. de ver. ob. & l. sed & si possessori. §. item si iuravero. ff. de iureiur. Imo. l. pro hærede. §. quid tamen. ff. de acq. hær. Ant. de But. & do. Ab. c. ad dissoluendum. de despons. impub. Adde Fel. d. c. ferens. in prin. nu. 1. 157

libelli oblatio in criminalibus interrumpit præscriptionem: de quo uide, quæ posui in litera P. § præscriptio in criminalibus.

Libellum ineptum iudex debet reijcere. Vide per Fal. c. examinata. de iud. uer. adde Lud. Ro. l. vinum. nu. 14. fol. 26. Tu dic, quod propter istud iudex debet reijcere libellum ineptum, quia alias faceret actum delusorium, vel nullum, nam quando libellus est ineptus, iudicium est nullum, & ideo sententia est ipso iure nulla, ut in gl. Inst. de obl. allegata ibi d. c. examinata, per Fel. quam Bal. multum extollit l. peremptorias. C. sent. rescin. non poss. Imo exceptio ineptitudinis libelli potest quæcunque opponi, et post sententiam. Casus est c. cum dilecti. de emp. & ven. & ibi Io. de Imo. Istam conclusionem, quam tenent omnes, & maxime gl. l. 1. de off. assess. quod iudex debet reijcare libellum, limita trib. modis. Primus modus, vbi non requiritur libellus, ut ibi et per Fel. d. c. examinata. Cui adde gl. l. vinum. ff. si cer. pet. in gl. mag. in fi. Secundo fallit, quando libellus potest aliquo modo sustentari: nam libellus semper debet sustentari, secundum Bal. l. s. C. de formul, & impet. act. sublat. Tertio fallit coram vicarijs castrorum, uel uicarijs ruralib. quia ibi procedunt libelli inepti, secundum Bal. Sal. auth. nisi oreniores. C. de sen. & iter. nu. 10 do. Ala. post. suu ici. Viso processu cæ. n. 503. adde ad ista, quæ posui §. libel. icert*i cá eiuili.

libelli contrarij admittuntur super hæreditate, contra ou per Inn. c. cum contingat. de off. del. Ant. de Bot. c. causam. el. s. 3. col. qui fil. sint legi. Adde Fel. c. in præsentia. de prob. ver. 10 tertia. ibi, petebat. nu. 7. 78

¶Liber Decreti non reperitur approbatus. Ita Fel. c. ex parte. de rescr. ver. Liber Decreti. nu. 44. fol. 72. Adde tu, quòd prima rubrica decreti fuit facta per Gratianum: aliæ autem rubricæ sunt summaria textuum, & fuerunt factæ per quendam discipulum Gratiani, qui vocabatur Palea. Ita Io. An. in addi. Spe. tit. de disp. & alleg. § fi. qui quidem Palea fecit paleas in d. libro positas, quas Gratianus non viderat, ut dicit Sal. & Io. de Imo. rub. de verb. obl. Adde ad ista, quæ posui in litera D. § decreti liber.

Liber pontificalis est approbatus. Fel. c. ex parte. de rescr. uer. Liber pontificalis. nu. 47. fol. 72. Adde gl. cle. 1. de iureiur. uer. episcopos, nec presbyter debet carere pontificali. Ita Io. And. & Host. c. consuluit. de ser. non ord.

Liber capituli canonicorum, in quo descripti sunt illi, qui soluunt censum ipsis canonicis, & vbi sunt descripti emphyteutæ, talis liber non probat contra alios, sed solum contra ipsos canonicos: tamen ubi esset consuetudo, quòd talis liber probaret, tunc haberetur pro authentico. Pet. de Anch. consi. suo 39. inci. primo de iurib. 2. col. Floria l. census. ff. de prob. Adde tamen, quòd si talis liber conseruaretur in archiuo publico, tunc plene probaret, de quo uide Fal. c. ad audientiam, de præscr. uer. 10. & vlt. nu. 16. 60

liber feudorum an sit authenticus? Vide Bal. in proœ. feud. 5. col. Ant. de But. & Imo. c. 2. de feud.

libri damnati possunt legi, ad hoc, vt per disputationem vera fides fortificetur. Tex. c. legimus. 38. dist.

liber rationum non probat pro scribente: de quo uide late per do. Ab. ca. s. de fid. instr. 7. col. uer. venio ad tertiam. & ponit Bar. l. admonendi. ff. de iureiur. 9. col. ver. circa secundam. Vide Fel. d. ca. 2. ver. 1. conclusio. nu. 21. fol. 165. Adde, quòd fallit ista regula, quando liber rationum contineret aliquid, quod dependet a mera voluntate scribentis, quia probaret. Ita Pat. loco præall. & Fel. d. c. 2. ver. fallit 1. nu. 22. fol. 162. Item fallit, ubi liber rationum contineret aliquid, quod uerisimiliter posset præsumi pro ipso scribente. Fel. d. c. 2. uer. fallit 2. nu. 23. ibid. Item fallit in libro defuncti, qui valde laudabiliter vixisset, quia probat. Fel. d. c. 2. var. fallit 3. num. 24. fol. 163. Item fallit in libro, qui contineret tam rationes contra scribentem, quam pro ipso scribente, quia isto casu probaret etiam pro scribente. Fel. d. c. s. de fid. instru. ver. fallit 4. nu. 25. ibid. Item fallit, ubi consuetudo, uel statutum disponeret, quòd plene credatur libris mercatorum; quia habebunt plenam fidem. Frid. de Senis consilio suo 119. inci. multi dubium. Sal. l. ex optio. C. de prob. Quod limita, dummodo mercator alias non esset infamis, uel suspectus. Bal. in repe. l. cunctos populos. 12. col. C. de sum. tri. & fid. Cath. & l. Cassius. ff. de sena. Vide Fel. d. c. 2. uer. fallit quinto nu. 26. ibid. Item fallit in libro executoris testamentarij, quia probat. Fal. c. 2. uer. fallit sexto. nu. 27. 163

Liber rationum probat contra scribentem. Bart. l. admonendi. 6. col. uer. circa secundum. do. Abb. c. 2. de fi. instr. 7. col. ver. uenio ad tertiam. Fel. d. c. s. uer. secunda conclusio. nu. 28. fol. 163. Adde, quod fallit ista regula in libro non authentico ipsius mercatoris: puta, si esset scriptum aliquid contra scribentem in libro, qui uocatur, Memoriale, quia non probaret, contra ipsum scribentem. Bal. rub. C. de col. pec. Fel. d. c. 2. uer. fallit primo. nu. 29. ibid. Item fallit in libro unius personæ, qui non exerceret artem de publico, neque esset mercator, quia non probaret ille liber etiam contra scribentem. Fel. d. c. 2. uer. fallit secundo. col. ead. Fallit et, ubi liber non haberet solertam causam debiti; quia non probaret contra scribentem. Io. An. rub. de depos. Fel. d. c. 2. uar. fallit quarto, nu. 31. Ibidem.

Liber rationum unius mercatoris non probat, neque pro tertio, neque contra tertium. Bar. l. admonendi. ff. de iureiur. 6. col. uer. circa secundum do. Abb. c. s. de fi. inst. 7. col. uer. tertio caso. Fel. ibi uer. tertia conclusio. nu. 32. fol. 163. Adde, quod fallit ista regula in libris rationum concessis ab habentib. authoritatem & officium ex publico, ut sunt argentarij, quia libri eorum bene faciunt fidem pro tertio, & contra tertium. Fal. d. c. 2. uer. fallit primo. nu. 33. fol. 163. Item fallit, quo ad semiplenam probationem, quia libri mercatorum faciunt semiplenam probationem pro tertio, & contra tertium. Bar. l. quædam. §. nummularios, ff. de eden. do. Abb. c. 2. loco præallegato. Vide Fel. d. c. 2. uer. fallit secundo, quoad semiplenam, nu. 33. col. ead. ubi dicit, quod Imo. tenet contrarium.

libri authentici qui sunt? Ponit Fel. c. ex parte. de rescrip. uer. de diuersorum librorum, nu. 46. 72

libri antiqui faciunt fidem plenam. Ita dicit gl. c. cum causam. de prob. ubi etiam tex. ibi satis hoc probat; & hoc idem tenet Spe. tit. de prob. §. uidendum. uers. cum per libros. Adde, quod do. Abb. d. c. cum causam 2. col. uers. quinque dicit, quod isti libri antiqui probant solum in duob. casib. Et idem tenet ibi Host. An. de Butr. & Imo. Primus casus est, quando antiqui nostri dederunt fidem talib. libris, ut sunt libri Iurisconsultorum, Poetarum, Aristotelis, & Chronicorum. Idem tenet Barto. l. 2. ff. si cer. pet. 4. col. uer. pro cuius declaratione. gl. c. venerabiles. uerbo, transtulit. de ele. gl. c. inter dilectos. de fi. instr. uerbo, magis. Do. da San. Ge. c. placuit. 16. dist. Vide Fel. d. c. cum causam. in prin. nu. 1. fol. 160. Secundus casus est, quod libri antiqui probant; & hoc, quando in eis non continetur aliquid, quod sit ualde præiudiciale. Ita do. Abb. d. c. cum causam. loco præall. Fel. ibi uer. secundus casus. nu. 2. col. ut s. ubi dicit, quod conseruatio ecclesiæ probatur per libros antiquos, et fines diœcesium. Adde do. Abb. d. c. cum causam. 3. col. uer. ego hæc dicta. Adde, quod ultra istos duos casus Host. & do. Abb. & alij, d. c. cum causam. tenent, quod libri antiqui non probant: & sic reprobata est gl. ibi. Adde, quod in factis non antiquis istud non habet locum. Vide per Fel. d. c. cum causam. uer. quod autem factis non antiquis, nu. 6. 101. Adde tamen, quod non probant isti libri, etsi sumus in facto antiquissimo: & hoc quando agitur de grandi præiudicio do. Abb. d. c. cum causam. 2. col. uer. ego hæc dicta. Bar. l. 1. in prin. ff. de bo. pos. secundum tab. Fel. d. c. cum causam. uer. in eadem gl. ibi, columna, uel lapide, nu. 8.

libri ueteris Testi. qui sint authentici, & allegabiles ad decidenda dubia fidei. Vide Fel. c. ex parte. de rescri. uer. de libris autem ueteris Testi. nu. 49. 63

libris mercatorum ut credatur in magna quantitate, an statutum possit inducere? Vide, quæ posui in litera S. § statutum, quod detur fides.

liberorum appellatione ueniunt omnes descendentes. consi. 28. nu. 3. 21

¶Libra rationis pœnarum cuius sit electio, iudicis, uel rei? Bald. l. 2. C. de usu. Pet. de Anch. c. de causis. de off. deleg. Io. de Ana. c. sicut de Iudæ. 6. col. Fal. c. inter cæteras. de rescri. num. 5. uer. fallit quinto. fol. 77. Vide, quæ posui in litera R. §. reo morituro.

liberatio facta de principali, uidetur etiam facta de accessorijs. consi. 10. nu. 5. 9

liberatio facta de una obligatione, non intelligitur facta de alijs. consi. 20. nume. 7. 19

libertatis datio seruo alieno, si ille qui libertatem dedit succedit domino serui, seruo non per hoc confirmatur libertas consi. 1. no. 6. 2

¶Libertatis causa est adeo fauorabilis, quod testes recipi possunt, lite non conte. & procedi potest ad sententiam diffinitiuam. Ita gl. no. c. cum olim. de test. in gl. in prin. do. Ab. ibi . col. uer. ex his colligitur. Bar. in l. si finita §. Iulianus. de dam. infe. et Bar. l. si prius. 9. col. ff. de ope. no. nun. Bal. & Sal. auth. si omnes. C. si ut le ab hære. abst. Adde Fel. d. c. cum olim. de testi. uer. in ea. gl. in fi. nu. 6. fol. 134. Adde, & dic, quod istud habet locum, non solum, quando agitur de statu hominis; sed etiam, quando agitur de statu ecclesiæ. Bal. l. 1. ad fi. C. de testi.

¶Licentia data de ingrediendo monasterium monialium, expirat per unum actum Fel. c. si de treu. & pace. uer. licentia de ingrediendo. nu. 5. 247

licentia iudicis concessa alicui ingrediendi possessionem, non excusat a pœna legis si quis in tantam C. unde ui. & hoc, quando est inualida. Bar. l. iuste possidet. ff. de acq. poss. Adde & limita, dummodo ingrediens sciret, quod licentia esset inualida: puta, quia citatio non valuit, uel quia iudex esset incompetens? & an hoc habet locum in milite, rustico, minore, uel muliere; Vide Bal. in disputationa sua, inci. Accusatus de ui. 18. col. uer. tertio quæro. Et in hoc videtur inclinare Fel. c. cum causa. de off. dele. uer. ingrediens possessionem. nu. 4 ubi eum uide. 200

licentia iudicis concessa alicui ingrediendi possessionem, si ille facit uiolentiam resistenti, occupando per uim, an incurrat pœnam l. si quis in tantam. C. unde ui. Bar. l. iuste possides. uer. ideo. ff. de acq. pos. tenet, quod sic. Et idem tenet ibi Angel. Imo. Pau. de Cast. & Bar. in repe. l. creditores. C. de pig. 7. col. uers. si uos scitis. do. Abb. c. de cætero. pe. col. uer. vlterius quæro. de iud. Adde, quod Fel. c. cum causam, de off. dele. tanet contrarium, uer. sed tu dicas nu. 5. fol. 200. ubi dicit, quod ingredienti licitum est mouere arma authoritate iudicis pro accipienda tenuta. Et allegat Bal. disp. sua Accusatus de ui. & do. de Ro. in nouis, ut ibi per eum. Adde tu in materia ista difficili, ubi uariant scriptores, quod ueritas est ista, quod licentia iudicis ualidat concessa alieni, ut propria authoritate accipias possessionem, uel expellat aliquem de possessione, intelligitur citato prius possessore, & eo permittente, & non contradicente, si aliter tamen fit, talis cadit iure suo. Bar. l. meminerint. 2. col. C. unde ui. & l. fi. C. de edic. diui Adr. tol. 5. col. Nec excusatur ratione licentiæ, aut sententiæ. Ita Bal. l. fi. 3. col. C. de edic. diui Adr. tol. Pe. de Anch. & Gemi. c. fi. de ele. in 6. Et sic videtur, quod Fel. male dicat, quod licitum est arma capere contra possessorem resistentem authoritate iudiciaga, ut dicat, Bar. & alij tenet contra regulam l. non est. ff. de reg. iur. in locis pal. Et ista opi. est approbata, quam et tenuit Bar. l. 1. C. nemi. lic. fine licen. in. Cy. l. iubere. ff. datur. om. iu. Adde ad ista, quod inuenio, & hoc plus est, quod cognitio & pronunciatio, quod quis sit mittendus in possessionem, potest delegari, l. cognitio. §. ut bonorum. ff. de off. eius. Tamen realis missio, quæ expeditur pro actu facti, delegari non potest. Ita tenet Pau. de Cas. in d. l. cognitio. §. ut bonorum & ibi dicit, quod ipse dubitauit de hoc. Et sic habeas, quod ille actus est ualde reseruatus, & non concedit parti ingredienti mano armata. Sed quæ sit ratio, quod cognitio & pronunciatio potest delegari, & realis missio non delegatur, hic non tango, quia materia est longa & difficilis. Vide per Ias. d. l. iubere. 3. col. uer. contra istum tex. Adde, & tene, quod omnia ista sunt intelligenda, quando licentia est concessa iudice habente iurisdictionem in habitu. Ita Fel. d. c. cum cã. uer. secundo intellige. nu. 6. fol. 201. Adde ad istam materiam Sal. d. l. creditores. C. de pigno. 3. col. uers. quæro cum gl. & ibi loquuntur in fortiorib. terminis, quia quod præcesserit conuentio cum debitore, quod ipse creditor possit ingredi possessionem, tamen si debitor resistat, debet lacere uim. Et uide per eundem d. l. creditores. 2. col. uer. quæro tertio decimo.

¶Licentiatus an æquiparetur doctorato? Fel. c. cam te. de rescrip. in princ. nu. 2. fol. 82. Adde Bal. c. athletæ in prin. ff. de execu. tuto.

licentiatus postea doctor effectus, præcedit eum, qui medio tempore fuit doctoratus. Fel. rub. de maio. & obe. nu. 3. 230

¶Lis quando dicatur pendere: Tex. est cle. 2. ut lit. pe. qui dicit, quod lis debet pendere, postquam commissa est citatio: & facta est executio citationis. Adde tu pro limitatione illius tex. quod lis dicitur etiam pendere per solam citationem, etiam non facta executione: & hoc respectu actoris: respectu rei requiritur citatio cum executione. Ita intelligitur tex. d. cle. 2. Et de hoc uide Fel. c. sup literis. de rescr. uer. dicitur autem. nu. 13. & 16.

Lis an possit dirimi sorte tam in beneficialib. quam in prophanis. Ponit Fal. c. capitulum, de rescr. uer. sed an sortib. nu. 21. 157

lis de reb. breuissimo tempore corruptib. debet experiri adeo celeriter, & leuato uelo, quod euitetur rerum corruptio. Vide per Fel. c. si. de iud. uer. ad hæc uide nu. 19. 31. 20 lis

D. N. O 3 Molendi-

Negligentia

Bel.cap.dilectus,de fide instr.2.col. Adde Fel.c.cum P.tabellio,ver.duodecimo quæritur fol.184. Adde Fel.d.c.cum P.tabellio versicu.quintodecimo,numero 18. 184

Notarius,qui est factus monachus,tenetur complere instrumenta rogata, secundũ Bal.d.l.2 in fi.C.de sent.& interlo.& l.a.C.de testi.2.col.Ant.de Bu.vbi etiam Io.de Ana.c.fraternitatis,de hæret.10.col.Vide Fel.c.cum I,& A,de re iud.vers.pro obligatione contracta,nu.10. 183

Notarius an possit accipere aliquid pro instrumento ordinationis? & dic, q non Tex.est c.1.de simo. Tamen do.Abb.ibi dicit, q si notarius non habet salarium de publico, q tunc potest petere præmium pro instrumento ordinationis. Vide Fel.d.c.1.in principio. 172

Notarius,qui est iudex,an possit scribere acta coram se facta;Regula est, q nõ.Inno.c.cũ à nobis de test.& est tex.expressus c.quoniã cõtra, de pro.vbi tex.requirit,q iudex debet habere notariũ,aut duos viros idoneos, qui scribãt acta corã se facta,aliter nõ crederetur. Et illud tenet Fel.d.c.quoniã cõtra ver.limita primo,dũ modo sit actus,nu.44.fol.98.Adde,q ista regula,nõ habet locũ in multis casibus, quos enumerat Barto.l.iubemus,§.sane,C.de sac.sanct.eccle.a.col.ver.ad tertiũ. Et primo in actibus voluntariæ iurisdictionis.Itẽ in causis modicis.Itẽ,vbi iudex facit aliquas literas testimoniales.Idẽ tenet Anto.de But.c.1.de iud.Adde Bar.l.a.de sup.seruo.ver.quæro,pone,vbi dicit,quod si est statutum in ciuitate,quod iudex possit scribere acta,quod tũc staretur tali scripturæ. Et idẽ dicit ibi,si esset consuetudo.Vide late per Fel.c.quoniã contra,ibi.l.

Notarius,cui cõmissa est examinatio,testium,vel alius articulus officij,an possit esse rogatus de tali cõmissione sibi facta, & credatur ei Barto l.ex sentẽtia,ff.de testa.tut.ver.die ergo tenuit,q sic, & Ang.l.licentiũ,ff.de verbo obl.Sal.auth.apud eloquentissimũ.C.de fi.instr.ver.sed iuxta præfata.Adde,q contrariũ tenuit Host.Ant.de Bu Imo.c.quoniã contra,de proba.& ibi do.Abb.20.col.ver. ad vnum tñ,vbi dicit,q consiliũ est,vt alius notarius sit rogatus,quia aliter nõ crederetur.Et idem tenuit Io.An.regula.cũ quid vna via,de reg.iur.in 6.2.col.& do.Abb.c.fraternitati,de cleric.non residen.circa fi.Vide Fel.idem tenentem d.c quoniam contra ver.secundo quæro, nu.41.fol 98. Adde,quod illa est communis opi. quam tu limitabis, quòd non habet locum , quando alius notarius non reperiretur. Ita Bal.l.ad egregias,ff.de iureiur. Et illam opi.Bartu. tenuit Fel.c.quoniam contra vee.alleg.nu.& fol.prædictis.

Notarius si reprobatur per testes, debent ipsi testes reddere rationẽ dicti sui, etiam non interrogati à iudice, aliter dictum suum non valeret, de quo vide,quæ posui in litera T,§.testis regulariter non tenetur.

Notarius de quibus sensibus possit esse rogatus? Vide do.Ab.c.cũ causam, de testi.5.col.ver.dubium est.In.And.in add.Spec.tit.de instr.edi.§.restat.pe.col.ver.quæro,& late per Felin.d.c.cum causam,ver.Octauo,in quantum tangit hic.nu 9. 138

Notarius an possit examinare testes ex cõmissione iudicis? Vide,quæ posui in litera T,§.testes in causa ciuili.

Notarius an possit recipere sacramenta testium de consensu ambarũ partium? Vide,quæ posui in litera T,§.testis non iuratus potest ponere.

Notarius nihil debet accipere pro instrumento ordinationis. Felin.in.de simo.cap.1.numero1. 172

Notarius an sine iudice possit deferre iuramẽtum testi? Bart.tenuit,quod non,l.videamus,§.deferre,ff.de in lit.iur. Fel.c.tuir,de testi.ver. itẽ in quantum prædicti,nu.10.fol.142. remittit se ad notata per do.Abb.ca.cum causam, de testi. & ibi ad notata per se. Ideo videas in proposita materia,quæ posui in litera T,§.testes in causa ciuili.

Notarius,qui fuit rogatus de instrumento,potest facere exemplum ad originale sine solennitate aliqua,& facit plenam fidem,de quo vide,quę posui in litera E,§.exemplum simplum.

Notarius simpliciter rogatus intelligitur rogatus,vt apponat clausulas cõsuetas consi.18.numero 10. 13

Notarius etiam dicitur peritus,consi.24.nu.18. 17

Notarius,qui scripsit dictum vnius testis seriatim,seu extense, & postea in depositione aliorum testium dicit,& talis testis deposuit, prout primus, & idem fecit de secundo,& tertio,& quarto, nunquid talia testimonia probant? Vide Spec.tit.de testes,§.nunc tractandum,ver.tantum.Host.Io.And.Ant.de But.c.nihil obstat,de ver.sig.Bal.extrauag.de pace Cõstan.in verbo,& sunt duo.Ang.l.si quis,§.1.ff.de eden. Adde do.Abb.d c.nihil,qui dicit,quod communis opinio est, quòd talia testimonia non probant,tamen vbi esset consuetudo,quòd notarius sic scribat,quòd valerent talia testimonia. Et subdit ibi do.Abb. quod primum dictum est æquius,vt notarior possit scribere dictum vnius testis,& postea dicere, Alij testes deposuerunt per omnia,sicut primus. Adde Feli.cap.cum in tua,de test.vers secundo limita numero 1. 145

Notarius an debeat esse rogatus de contingentibus à natura? Fel.de testi.c.series,numero 3. 127

Notarius condẽnatus de falso,qñ possit conficere instrumenta? Vide do.Ab.c.fraternitatis,de hære.2.notab.Adde,q prima cõclusio est,q notarius,qui cõmisit falsum,perdit potestatẽ cõficiendi instrumẽta. Inn.d.c.fraternitatis,gl l.si qs §.1.ff de edẽ Bal.& Imo.l.ad testiũ.§.cõditionẽ,ff.de test.Bal.l.a.C.de manu.vindi.Et hoc hẽt locũ ẽt in instrumentis ad pias causas.Bal & Imo.l.in fraudẽ,§.si quis,ff.de test.mil.Fel.d.c. fraternitatis,ver.prima cõclusio nu.4.fol.145.Adde,q fallit ista cõclusio in instrumẽtis cõfectis antequã super falso lata sit sentẽtia.Inn.d.c.fraternitatis. Pau.de Ca.l.si quis,ff ad Macen.Bar.l.si qs,decimo.C.de fal.Fel.d.c. fraternitatis,ver.fallit primo,nu.5.col.vt sup. Itẽ fallit ista cõclusio,q ũmodo notarius cõmiserit falsum in officio tabellionatus, secus, si aliter , vel alio modo deliquisset,vel incurrisset infamiã,quia valebunt instrumẽta per eũ cõfecta. Ita Bar.late l.3.ff.ad l.Iul.repet.do. Abb.d.c.fraternitatis 1.col.vers.sed si fallitas Bar.idem tenet consi.suo incip.sed Ioãnes.Bal.l.2.C.de sent.& l.milita C.de testa.mil.Fel.d.c.fraternitatis,ver.fallit secũdo nu.6.col ead.Dic tñ.q si esset notarius principis, tũc nõ valerent instrumenta facta post infamiã cotã,quia talet notarij habẽt dignitatẽ. Bar.d.l.3.ff.ad l.Iul.repe.Fel.d,c.fraternitatis, ver.limita primo in tabellionatu,nu.7.col.vt sup. Dic ẽt,q si notarius esset ad bancũ iudicis,idẽ erit,quod in notario principis.Itẽ dic,qñ notarius cõmisisset delictum dignũ depositione.Idẽ dic,qñ notarius esset adeo infamatus,& infamia esset adeo grauis,quia in illis idẽ est dicẽdũ,quod in notario principis. Fel.d.c.fraternitatis,in ver.fallit quarto,nisi infamia, nu.8.fol 195. Itẽ fallit ista cõclusio in notario condẽnato de falso propter contumaciam, quia valebũt instrumenta.Ratio,quia talis dr condẽnatus, ex ficta cõfessione.Bal.l.si.C.de fi.instr.in fi.Fel.d.c.fraternitatis,de hære.ver. tertio fallit,nu.9.ibid.Nisi ex actis appareret expresse de delicto ipsius cõtumacis.Fel.præalleg.loco,col.vt sup.Item fallit,nisi notarius condemnatus de falso, reputaretur habilis cõi opin. quia instrumenta cõfecta per ipsũ,valerent.Bal.l.1.2.col.C.de testa.& l.2 a col.C.de sent.Fe.de Anc.consi.suo 209.incip. Pro isto Fel.d.c. fraternitatis ver.fallit quarto ibid. Itẽ fallit ista cõclusio,qñ iudex reseruasset ex causa ipsi notario condẽnato de falso facultatẽ cõficiendi instrumẽta. Bart.l.si quis,§.fi.ff.de leg.3. Are si quis,fallit.vbi Do.de S.Gem Fel.d.c.fraternitatis ver.fallit quinto nu.11.fol.195 Itẽ fallit illa cõclusio,qñ notarius condẽnatus de falso vellet instrumenta prius inchoata redigere in publicam formã. Bar.l.ad testiũ,§.1.ff.de testa.Ant.de Bu.d.c.fraternitatis.Fel.ibi,ver.fallit sexto, nu.12.fol.196.Itẽ fallit ista cõclusio, qñ partes requirerent notariũ cõdemnatũ de falso,quia si non valebit,vt instrumentũ, valebit saltem de confesso.Fel.d.c.fraternitatis,ver.fallit septimo nu.13.Ibid.Itẽ fallit ista conclusio,qñ notarius falsarius fecisset instrumenta,quia valebunt propter cõmunẽ vtilitatẽ. Inn.c.dilecta,de rescri. Fel.d.c.fraternitatis,vers.octauo fallit,nu.14.ibid.Itẽ fallit ista conclusio,qñ notarius falsarius haberet alium notarium,non falsarium. socium, quia valet instrumentũ. Bal.c.tertio loco,de prob.do. Abb.d.c.fin.de procu.4 col.Item fallit ista conclusio, quando notarius falsarius copiaret instrumentũ notarij non falsarij,quia valeret copia.Bar.d.l.si quis,§.1 .ff.de eden.Fel.d.c. fraternitatis,vers.nono fallit conclusio, num.15.ibid. Adde ad ista pro complemento totius materiæ,qua pœna sint puniẽdi notarij, qui faciũt instrumenta falsa? Vide Scribẽtes auth.sed nouo iure,C.de ser.fug.& Bal. præcipue in rub.C.res inter alios acta,in fi.Adde ẽt,qua pœna sint puniendi,qui sciunt conficere instrumentum in fraudẽ vsurarũ? & dic,q debent remoueri ab officio tabellionatus ob infamiã Bal.l.iubemus,§.sane,C.de Sacrosan.Eccl.& ibi Ia.Bu.Bal.d.rub. Adde ẽt,q notarius,q facit instrumentũ clandestinum,debet puniri.Ita Bal.l.mandatũ,C.mãda,& l.cum fratrem,C.de his,qui.vt indi. Adde ẽt,quando instrumentũ dicatur falsum;&,per consequens,quando notarius puniatur de falso? Bal.l.si potest,C.de iur.& fact.igno. Adde etiã,quod notarius conficiens instrumenta super illicitis puniatur. Bar.& Bal.l.a.C.de peti.bo.subla.h.10 & Bal.rub.de fi.instr.9.col. Adde etiã,q quando in instrumẽto reperitur aliquid cancellatum,si illa nõ interuenerit,præsumitur instrumentum falsum. Tex.est no.l.nulli,C.de iu.& actu.i.h.12.& ibi Bar.

Notarius conficiens instrumentum contra prohibitionẽ iuris,punitur,& dic,q notarius,qui conficit instrumentũ, quod vr fieri in fraudẽ vsurarũ,debet ab officio remoueri. Bal.c. Imperialẽ,§.clarius,de prohib.feu.alie.per Fed.Et dic,q notarius conficiens instrum illicitũ,punitur criminaliter.Bal.l.a.C.de Manichę.Fel.c.si aduersus,de hæret.in prin.nu.1.198

Notarius infamis regulariter nõ põt conficere instrumẽta.Ita gl.l.1.§ nuller.ff.de his,q no.infa.Vide Bar.l.eadẽ,ff.ad l.Iul.repe.vbi ponit de duobus generib.notariorũ,videlicet de notarijs principũ, & de notarijs ad banchũ iuris;q a isti si sunt infames,nõ pñt cõficere instrumenta . Adde Bal.l.in exercẽdis,2.col.C.de fi.instr.vbi qrit,an infamis retinet officiũ? Vide do.Abb.c.cũ dilectus,de fi.instr. vlti.col.vers.ex hoc vr,& ibi Fel. ver.tertia declaratio,nu.38.fol.172. Adde,q fallit ista regula in aliquibus casibus;& primo, vbi infamia esset occulta; qa valerẽt instrumẽta facta ab infami.Ita Bal.l.cunctos populos,in 5.oppo.C.de sum.Trin.& fide Cath. Vide Fel.d.c.cum dilectus,ver.alleg.col.ead. Itẽ fallit,qñ infamia nõ descẽdit ex delicto,Ita Fel.d.c.cũ dilectus,ver.alleg.nu.39 ibid. Itẽ fallit,qñ notarius est infamis infamia facti,nõ iuris; qa valerent instrumenta ipsius,do.Abb.d.c.cũ dilectus,de fi.instr.vlti.col.vers.itẽ dico, & ibi Fel.vers.tertius casus.Ibid.nu 40.Item fallit,qñ notarius est infamis ex delicto,& tñ rogatur a partibus, vt cõficiat instrumenta; qa isto casu valebunt talia instrumenta,ex quo partes eũ habilitãt, Bar.l.eadẽ,ff.ad l.Iul.repet.dom.Card.d.c.cũ dilectus. Dic tñ,q oportet,q expresse appareat,q partes eum rogauerũt;do.Abb.d.c.cũ dilectus,vlti.col.sic ego limitarem. Adde Fel.d.c.cum dilectus,ver.quartus casus,nu.41. 172

Notarius laicus potest rogari in causis spiritualibus; de quo vide,quæ posui in litera L,§.laicus notarius.

Notarius non potest condemnari de falso , quando instrumentum est reprobatum per duos testes; quia in criminalibus exiguntur probationes claræ,l.fi.C.de proba.Vide per Fel.c.cum Ioannes,de fide instru.versi.sexto,& vltimo,num.45. 175

Notarius, qui hodie conficit instrumentum mutui, & dicit, q heri in sua præsentia fuit numerata pecunia,per ista verba non probatur numeratio; quia notarius non probat,nisi de quo est rogatur;sed quia non fuit rogatus de numeratione,ideo non probat. Vide Fel.c.si cautio,de fide instrum.versi.& vnum perpetuo,no.num 69. 181

Notarius,qui amisit protocollum suum, debet puniri pœna arbitraria iudicis; quia de consuetudine tenetur ad eius custodiam . Fel.c.cum P.tabellio,de fide instru.ver.secundo quæritur,nu.2. 183

Notarius potest torqueri,quando dubitatur de fide instrumenti, Bal.rubr.C.de fide instr.2.col.Fel.c.cũ P.tabellio,de fide instr.vbi sup.vers.seq.

Notarius hæres alterius notarij , quando vult exemplare instrumentum ex protocollo notarij mortui,an requiratur authoritas ordinarij,de qua cap.cum P.tabellio,de fide instr.do.Abb.tñ tenet,q non,a col.ver.sed remoco.Et idem tenuit Bar.& Ang.l.ex argentar.in §.nihil.ff de eden. Adde,quod contrarium,& melius,d.c.cum P.tabellio tenuit Ioã.And. Ant.de But.& Imo.Adde Fel.d.c.cum P.tabellio,versic.quarto quæritur,vtrum locum habeat,num.4. 183

Notarius prohibitus conficere instrumenta; puta,qa factus monachus, ut

possit

d.cat

O

P

quod

quit

si diuersæ

Præcipio

6. q.

do ſrit, poſt multa dicit, quod præſcriptio nõ eſt cõtra ius naturale. Et idẽ tenet gl. c. ius naturale 1. diſt. & Io. And. regula, poſſeſſor. de reg. iur. in vi. Vide Fel. d. rub. ver. dñ dicit Abb. co. 1. fol. 29. Adde tñ, quod vẽ, q præſcriptio ſit contra æquitatẽ, per tex. in §. habeat, authen. vt eccleſia Romana, & idẽ expreſſe tenuit Ang. l. ſequitur, §. ſi viã, ff. de vſuc. & l. 1. C. de præſcri. 30. anno, vbi dicit, q arbiter, qui habet iudicare ſecundũ æquitatẽ, debet reijcere exceptionẽ præſcriptionis. Adde tamen, quod Bar. videtur tenere contra Ang. extrauag. ad reprimendum, verbo, vide licet, & ſic dicit ibi, quod habens poteſtatem procedendi de æquitate, debet ſeruare iura, per quæ iam eſt quæſitum ius parti. Et iſtã opi. Bar. & ſic contra Ang. tenuit Lud. Ro. conſil. ſuo 149. incip. Concluſionem primam. Adde Fel. d. rub. ver. allegato, ibid. vbi ad plenum de hoc.

Præſcriptio an conſtituat aliquem dominum? adeo quod per præſcriptionem acquiratur dominium directum, vide, quæ poſui in litera D. §. dominium directum an acquiratur per præſcriptionem.

Præſcriptio an impediat proceſſum? & ſic ingreſſum litis? Vide, quæ poſui in litera E. §. exceptio præſcriptionis.

Præſcriptio non currit contra eccleſiam ſede quaſi vacante, vt puta, quãdo epiſcopus detinetur ab infidelibus, c. pe. de ſupplen. negl. prælat. in vi. Et idem eſt, ſi prælatus eſſet confirmatus, ſed adhuc non haberet poſſeſſionem. Hoſt. c. olim, el 1. de reſti. ſpo. & ibi Io. And. 4. col. Adde Felin. c. 1. de præſcri. ver. quod hic dicitur, num. 3. fol. 31. Adde, quid ſi prælatus eſſet excommunicatus? Vide Fel. vbi ſupr.

Præſcriptio non currit contra eccleſiam inferiorem vacantem, etiã quod epiſcopus poſſit pro ea agere, do. Abb. cap. 1. de præſcript. 1. col. ver. ego Do. & do. Abb. capit. cum deputati, de iudic. & do. Abb. conſi. ſuo 33. incip. quia defunctus, Adde Felin. dict. capit. 1. ver. dum Abb. pulchre, numero 5. 31

Præſcriptio an currat cõtra excommunicatũ in iuribus, & rebus proprijs? do. Ab. c. 1. de præſcri. 4. col. verſ. ſed ego, dicit, quod præſcriptio nõ currit contra excommunicatũ. Et idem tenet Bald. ibi, ſed cum additione, niſi excommunicatio fuiſſet iuſta, & ſi fuiſſet iniuſta, tunc ſi excommunicatus eſt in mora petendi abſolutionem, tunc bene curreret præſcriptio contra excommunicatum. Adde Fel. d. c. 1. verſi. dum Abb. nu. 7. 32

Præſcriptio an poſſit tolli per priuilegiũ? Ang. authẽ. vt de cętero cõmutatio eccleſia. rerum, dicit, quod priuilegiũ poteſt tollere præſcriptiones, non tamen centenarias. Et idem tenet Franc. de Are conſi. ſuo 15. penu. col. & Fel. rub. de præſcri. verſ. conſidera ſecundo, & nota. nu. 18. fol. 31. Adde tu, quod Bar. videtur ſentire cõtra opi. iſtorũ, authen. quas actiones, C. de ſac. ſan. eccleſ. vlt. col. verſ. item quærit gl. vbi ponit, q. iſtã, an poſſit concedi priuilegiũ in genere, quod contra aliquẽ non currat aliqua præſcriptio, & poſt multa concludit, quod poteſt concedi priuilegiũ, quod non currat pręſcriptio aliqua, dummodo in priuilegio dictum ſit expreſſe. Non obſtante tali lege, vt l. reſcripta, C. de preci. impe. offe.

Præſcriptio an poſſit tolli per ſtatutum? Vide ſup. §. pręſcriptioni an per pactum renunciari poteſt.

Præſcriptio an currat contra legata facta ad pias cauſas, vel etiã facta pauperibus perſonis? Ponit do. Abb. c. a. de præſcri. 3. col. ver. quarta lectura. Ibi vide Fel. ver. circa varios intellectus, num. 4. 33

Præſcriptio an currat contra hæreditatẽ iacentẽ? do. Ab. c. de quarta, de pſcri. 2. col. ver. quarto, nuo quid, dicit, quod præſcriptio non currit contra hæreditatẽ iacentem. quãuis aliter, & male, teneat Anto. de Butr. ibi, & Spec. tit. de præſcri. §. 1. ver. item no. Adde, quod opi. do. Abb. tenuit ẽt Bal. l. licet, C. de iure deliber. in fi. Idẽ tenent ibi Ang. & Paul. de Caſt. & Fel. d. c. de quarta, verſ. cõtra hæreditatẽ iacentẽ, nu. 19. fol. 35. Adde, q opinio d. Ab. & aliorũ nõ habet locũ in vſucapione, quia illa bene currit contra hæreditatẽ iacentẽ. Et eſt ratio, quia eſt mere fauorabilis. Ita Ang. & Imo. l. ſed ſi §. ſeruus alienus, ff. de hære. inſti. Vide Felin. d. c. de quarta nu. 20. ver. fallit primo, ibid. Item opi. do. Abb. non habet locum in præſcriptione iam cępta, quia currit contra hæreditatẽ iacentẽ, & ſic perfici, & compleri poteſt hæreditate iacẽte Ang. & Imo. l. ſi ſeruus hæreditarius, ff. de ſtip. ſeruo. & l. ſi inter, C. de non nu. pec. Alex. conſi. ſuo 267. incip. In cauſa & lite vertente. Vide Fel. d. c. de quarta, nu. 21. verſi. fallit ſecundo, vbi ſup. Item opinio do. Ab. non habet locum in præſcriptione conuentionali, & ratio eſt, quia illa recipit formam a conuentione partium. Bal. d. l. licet, & C. de iure deliber. Vide Fel. d. c. de quarta, ver. fallit tertio, vbi multa dicit in materia illa, nu. 22. 35

Præſcriptio an currat contra priuilegiatum, qui ſuccedit non priuilegiato, contra quem erat inchoata præſcriptio? Vide ſupra, §. priuilegiatus ſuccedens.

Præſcriptio an currat contra ſeruitutem, & ſic, an ſeruitus acquiratur per præſcriptionem? Vide, quæ poſui in litera S, §. ſeruitutes an acquirantur per præſcriptionem, & §. ſeruitutes habent cauſam diſcontinuam.

Præſcriptio an currat contra eccleſiam ſine titulo, ſpacio 40. annorum in ſeruitutibus? Vide, quæ poſui in litera S, §. ſeruitutes an acquirantur per præſcriptionem.

Præſcriptio legitime decurſa, an contra ipſam detur reſtitutio in integrũ? Vide, quæ poſui in litera R, §. reſtitutio in integrum an ſit danda illi, contra quem eſt præſcriptum legitime.

Præſcriptio an interrumpatur per credulitatem malæ fidei ſuperuenientem, an vero requiratur, quod firmiter credat præſcribens ſe eſſe in mala fide. Inno. ponit c. fi. de præſcri. & videtur ſentire, quod præſcribens debet firmiter credere ſe eſſe in mala fide, ad hoc, q præſcriptio interrũpatur. Et idem ſentit Bar. l. naturaliter, ff. de vſu cap. 2. col. ver. & ex hoc. Adde Fel. c. vigilanti, de præſcri. ver. & no. quod ſi probatur, nu. 12. 39

Præſcriptio ſi eſt completa, mala fides, quæ ſuperuenit, non nocet præſcriptioni, etiam in foro conſcientiæ, de quo vide, quæ poſui in litera M. §. mala fides, quæ ſuperuenit.

Præſcriptio interrumpitur per malam fidem ſuperuenientẽ currente ipſa præſcriptione. Tex. eſt c. vigilanti, de pſcrip. & c. fi. eod. tit. Vide, q̃ poſui in litera M. §. mala, fides, quę ſuperuenit currente pręſcriptione, & hoc indubitanter de iure canonico; ſed ſecus eſt de iure ciuili. Vide dict. §. mala fides.

Pręſcriptio an tollat actionẽ? & ſic, an extinguat obligationẽ ipſo iure ſine ope exceptionis? do. Abb. c. ad aures, de præſcri. 1. col. verſ. item facit iſte tex. tenet, quod ſic. Contrariũ tenuit Cyn. l. cũ quis, de iur. & fac. igno. & Sal. l. ſicut, C. de præſcri. 30. ann. 6. oppo. Et idem videtur tenere Bar. l. 1. §. accuſationum, ff. ad Turpillia. vbi dicit, quod qñ quis accuſatur de crimine, ſuper quo eſt pſcriptum, non liberatur ab accuſatione ſine ope exceptionis. Adde, quod ibi cõtra Bar. tenuit Ang. vbi expreſſe dixit, q quoties accuſatio eſt inepta, tũc talis ineptitudo reddit iudicium retro nullum, l. ſi patronus, ff. de iureiur. ideo accuſatio ab initio erit nulla ſine ope exceptionis. Et idem videtur tenere do. Alex. l. elegãter, §. ſi qs, ff. de cond. indeb. Vnde ſequitur, quod opinio Bar. nihil facit pro opi. Cy. & Saly. in locis ſall. Et adde, quod Bal. l. ſi. circa fi. C. ex qb. cau. maio. tenet opi. Cy. & Salyc. Bar. d. l. ſi. idem tenet Fel. d. c. ad aures, de præſcri. circa princ. qui idem tenet, num. 1. fol. 39. Et dicit, quod Salyc. d. l. ſicut. dixit, quod opin. Cy. erat communis. Et ego idem teneo: quia tempus ſolum non poteſt eſſe cauſa priuationis: Adde, q ſecus eſt in vſucapione; quia illa bene operatur effectum ſuum ipſo iure. Vide, quæ poſui in litera V, §. vſucapio tollit actionem ipſo iure ſine ope exceptionis.

Præſcriptio extinguit debitum, quia ſi quis illud ſoluit ignoranter, poteſt repetere; de quo vide, quæ poſui in lr̃a S, §. ſoluens. debitũ ignoranter.

Præſcriptio an poſſit inducere, quod laici non teneantur ad ſolutionem decimarum, tam prædialium, quam perſonalium? Vide, quæ poſui in litera D, ver. decimarum ſolutione.

Præſcriptio an currat tempore feriarum? de hoc eſt aliqua difficultas. Inno. c. ex tranſmiſſa, de præſcript. tenuit, quod in ferijs vtilitatis, & conſuetis bene currit præſcriptio; ſed in repentinis non currit præſcriptio, ſed datur reſtitutio. Et idem tenet do. Abb. c. ex tranſmiſſa, 2. col. ver. ſeptimus caſus eſt, & ibi Fel. ver. in quantum, vero, nu. 8. 45

Præſcriptio currit contra abſentem cauſa Reipublicæ; ſed reſtituitur in integrum. Vide do. Abb. c. ex tranſmiſſa, de præſcript. 3. col. verſ. octauus caſus, & ibi Fel. ver. prædicto. 42

Præſcriptio an tantum poſſit, quantum priuilegium? vt puta illud, quod poteſt acquiri priuilegio, an poſſit acquiri per præſcriptionem, vel conſuetudinem? do. Abb. c. accedentes, de præſcr. 1. col. ver. nor. q valet. tenet, q ſic, quod quæſibile priuilegio, eſt quæſibile per præſcriptionem. Idem tenet do. Card. cle. 2. de religio. do. penult. col. Oldr. conſ. ſuo 172. incip. quia omnes. Idem tenet Felin. dict. cap. accedentes, verſic. quæſibile priuilegio, nu 6. fol. 46. Adde, quod fallit hoc in aliquibus caſibus, & primo, vbi lex expreſſe diceret, quod quis nõ poſſet habere aliquid, niſi per priuilegium. gl. o. cap. Catholica, 11. diſtinct. Et in hoc vide Fel. dict. cap. accedentes, verſic. fallit tamen primo, num. 6. ibid. Vbi multa ponit, quæ poſſunt acquiri ex conſuetudine. Et hoc caſu conſuetudo æquipollet priuilegio. Item fallit, vbi quis acquireret per præſcriptionem, & eſt incapax poſſeſſionis; quia præſcriptio non valeret, etiamſi eſſet mille annorum. Ioan. And. cap. 2. de præbend. in 6 Fel. d. cap. accedentes, ver. fallit ſecundo, nom. 6. ibid. Item fallit in caſu, quo lex reſiſtit præſcriptioni; quia non valeret præſcriptio, etiam de initio cuius non ſit memoria; do. Abb. cap. cum ex officij, de præſcript. 3. not. & ibi Ant. de But. 3. col. Fel. d. cap. accedentes, verſ. fallit tertio, vbi lex, nu. 6. & ibi ponit multa circa iſtam fallentiam. 46

Præſcriptio an currat contra bona prohibita alienari per teſtatorem? Vide, quæ poſui in litera R, §. res prohibita alienari per teſtatorem.

Præſcriptio an currat contra pupillum; gl. c. cum non liceat, de præſcri. tenet, quod non. Et idem tenet do. Abb. ibi, 5. col. verſic. ſecundo quæro. Adde, an præſcriptio currat contra furioſum, & prodigum; & ibi d. cap. cum non liceat. do. Abb. tenet, q non currat contra furioſum, & prodigum; de quo vide Ioã. And. in Spec. tit. de præſcri. in rubr. & Bar. l. Imperatores, ff. de re iudic. Paul. de Caſt. l. furor, ff. de iureiur. Pet. de Anch. conſil. ſuo 5. incip. Pro patre nobili, circa fi. Adde Fel. d. cap. cum non liceat, ver. dum Abb. poſtea extendit, nu. 9. 47

Præſcriptio an currat contra Imperatorem, adeo quod Principes, & Ciuitates poſſint contra iura Imperialia præſcribere, & non recognoſcere ipſum Imperatorem in ſuperiorem? Vide, quæ poſui in litera C, §. ciuitas poteſt præſcribere contra Imperatorem.

Præſcriptio an currat contra feudum? & ſic an poteſt quis præſcribere feudum reſpectu vtilis dominij? Vide, quæ poſui in litera F, §. feudum an poteſt præſcribi.

Præſcriptio an currat contra cenſum? Vide, quæ poſui in litera C, §. cenſus an poteſt præſcribi.

Pręſcriptio qñ interrumpatur ciuiliter? do. Ab. c. illud, de pręſcr. 3. col. ver. venio ad ſecundum, tangit materiam illam; tu dic, quod multa ſunt genera pręſcriptionum. Primo eſt vſucapio, quę eſt pſcriptio mere fauorabilis, quæ currit triennio cũ titulo, & bona fide. Secundo currit pręſcriptio mere odioſa, quę eſt inducta de iure ciuili per ſpatium 30. annorũ cũ mala fide. Tertio eſt pſcriptio mixta, vt eſt pſcriptio 10. vel 20. annorum. Quarto eſt pſcriptio ſtatutaria, quę currit ſpatio decem annorum. Quinto eſt pſcriptio 30. annorum cũ bona fide ſine titulo. Adde ergo, quo ad primũ, quod vſucapio currit triẽnio cum titulo, & bona fide, vt Inſtit. de vſucap. in prin. & hęc interrumpitur p cõteſtationẽ litis. Vide do. Abb. d. c. illud, 3. col. ver. venio. Secũdo pſcriptio mere odioſa; hęc interrumpitur per ſolã citationem, 16. q. 3. §. pôt, l. cũ notiſſimi, C. de pſcr. 30. anno. do. Abb. loco pręalleg. Tertio pſcriptio mixta 10. vel 20 ann. & iſta interrumpitur litis conteſtatione facta coram iudice competẽti, vt d. §. poteſt, & l. pen. C. ne de ſta. defunc. do. Abb. d. c. illud, 3. col. ver. q̃ tã eſt pręſcriptio. Quarto eſt pſcriptio ſtatutaria, & iſta ẽt interrumpitur p ſolã citationem. Bar. l. 2. § ſi rem, ff. pro empto. do. Abb. d. c. illud, 3. col. ver. ſed dubitatur. Idem tenet Angel. d. l. 2. §. ſi rem. Contrarium tenuit Imol. dict. cap. illud, & Imol. dict. § ſi rem. Vide conſilium Paul. de Caſt. conſ. ſuo 222. 2. col. & cõſi. 285. circa fi. Vide Fel. d. cap. illud, ver. circa ciuiles

præscriptio bene currit contra procurationem quo ad tertiũ, non quo ad episcopum, & hoc, quia vnus pōt præscribere cōtra clericos diœcesis, qui tenentur soluere ꝓ pscribente, de quo vide Fel.d.c.cū ex officij, vers. limita secundo dum modo ibi.nu.11.Ibid. Itē limita prædictā regulam, quia pscribitur procuratio, & hoc qñ alius platus diceret se præscripsisse potestatē visitandi subditū alterius episcopi, nā talis præscriptio potest induci. Tex.est d.c.cū ex officij.Host.in summa in tit.de censibus,d.5.ea causa. Et dic, quod hoc non solū potest fieri a prælato extraneo, sed ēt a subdito ipsius episcopi.do.Abb.d.c.cum ex officij 5.nota. Vide Fel.d.c. cū ex officij,vers.limita tertio,nisi nu.12.fol.58. Item limita prædictam regulam, qñ esset pscriptio tanti temporis, de initio cuius non sit memoria in contrarium, quia tunc talis pscriptio currit contra procurationē. Vide Fel.d.c.cū ex officij,ver.limita quarto num.13.ibid.vbi adducit multas opi.pro & contra. Itē limita prædictam regulā in procuratione debita ex alia causa,quam ex causa visitationis,quia contra talem procurationem currit præscriptio.Imo.cle.c.de censibus vlt.col.& ibi do. Car. q.13. Et idē tenet do.Abb.d.c.cū ex officij 9.col.ver.ego plus, & Fel.d.c. cum ex officij,ver.limita quinto, nisi allegetur,nu.14.fol.59.vbi dicit,ꝙ procuratio est debita aliquando ratione consuetudinis, vel oneris, & sic contra istam procurationem currit præscriptio, vt supra. Item limita pdictam regulam in procuratione debita de iure speciali,puta quod prælatus inferior,qui iure speciali visitaret, quia isto casu procuratio potest præscribi, & sic contra talem prælatum inferiorem præscribi potest circa procurationē. Imol.d.cle.1.de censibus vlt.col. & ibi do.Car.d.q.13. Vide Fel.d.c.cum ex officij,ver.limita sexto,dum modo. Ibidem,nu.15. Item limita prædictam regulam in parte procurationis,quia bene præscribitur contra partem procurationis,non contra totam. Et hoc tenet expresse Arch.c.fi.de censibus,in 6.versi.iterare. Inno. & Ant. de Bot.& Imol.d.c.cum ex officij.Sed contrariū tenuit Io.An.d.c.fi.de censi.in 6. & do. Abb.d.c.cum ex officij 4.col.ver.quæro,nunquid. Vide Fel.d.c.cū ex officij,ver.limita septimo,nu.16.f.59. Adde,ꝙ Benedictus Papa XII. fecit solennem constitutionē incip.vas electionis,in qua posuit, & taxauit quotam procurationis in omni genere ecclesiarum,& ibi apparet,ꝙ non est licitum accipere pecuniam pro prandio, & sic confunditur opi. do.Abb.consi.suo 7.2.vol. De quo videas,quæ posui in litera E,§.episcopus visitans diœcesim suam an possit pro prandio. Item non est licitum accipere aliquid vltra taxam, etiam a volente, vt d.constitutione,vas electionis,quam Francisc. Pauinus posuit in suo tractatu Visitationis, de verbo ad verbum,& glossauit.

Procuratio an possit haberi in pecunia, non in victualibus, & sic accipere pecuniam pro prandio? Vide supra,§. procuratio debita episcopis. Et vide quæ posui in litera E, §. episcopus visitans diœcesim suam an possit pro prandio.

Procuratio debita ex alia causa, quam ex causa visitationis, bene potest præscribi, vide sup.§.procuratio debita episcopis.

Procuratio debita ex priuilegio,vel de iure speciali,vt puta,ꝙ prælatus inferior possit visitare,contra talem procurationem currit præscriptio. Vide sup.§. procuratio debita episcopis.

Procuratio an possit remitti per episcopū, do.Abb.c.cum ex officij 5.col. ver.idem ponit quæstionē illam,& cōcludit,quod prælatus, qui visitat, potest remittere procurationem expresse, & tacite. Est verū,quod Host. ibi tenuit,quod non potest remitti.Inn.autē ibi tenuit,quod pacto potest remitti procuratio in parte,non autem in totum. Fel.d.c.cum ex officij versi.dum postea ea prædicta,nu.17.fol.59.tenet,quod non potest fieri remissio procurationis,nisi in 4.casibus. Primo,quando fit remissio non in totum,secundo,quando fit remissio compositionis in modo procurandi,glo.cle.2.de censibus verbo,compositionis,tertio,quando procuratio debetur iure speciali, non iure communi, quarto in remissione procurationis,quam faciunt legati,ibi vide late per Fel.an hoc sit verū, quod legati possunt remittere procurationem sine authoritate Papæ,d. c.cum ex officij,ver.quartus casus,numero 18. Ibidem. Et posui late in litera L,§.legatus Papæ.

Procuratio debita legatis sedis Apostolicę non potest præscribi. Ita do.Ab. c.accedentes,de præscri.1.col.vers.no.ꝙ valet,glo.cle.1.de censi. verbo, exemptione. Imo neq; exemptio generalis excusat a procuratione legatorum,vt d.gl.& tex.est l.neminem,C.de sacrosan.eccl.& tex.c.valde, 94.dist.Adde Fel.d.cap.accedentes,versi.exemptio, quamuis generalis, non excusat,numero 3. 45

Procuratio non potest præscribi cōtra legatū sedis Apostolicæ, & sic clerici non possunt præscribere cōtra legatus sedis Apostolicę circa procurationes non soluendas. Ita Abb.c.accedentes,de præscri.2.col.ver.quæro hic. Adde,ꝙ Io.de Ligna,c.accedentes,aliter dixit limitando,illum tex. videlicet quod clerici non possunt præscribere contra legatos,sed bene aliqui clerici possunt præscribere cōtra alios clericos,adeo ꝙ ipsi nō teneantur soluere,sed totū spectet ad illos clericos,contra quos fuit præscriptum. Dic tū,quod istud dictū Ioan. de Ligna reprobat ibi do.Abb. & do.Car.ibi.Adde,quod do.Abb.consi.suo 95.incip. quædam ecclesia 1.vol.sequitur istud dictum Ioan.de Ligna,& etiam consi.suo 26.incip. Io quæstione 2.vol. Vide ad plenum per Fel.d.c.accedentes versi.cæterum limitauit Ioan.de Ligna,nu.6.fol.46. vbi dicit,quod excusandus esset,qui teneret,quam partem vellet. Adde tamen,quod si essent aliqui clerici,qui haberent certa bona pro suis necessitatibus in aliqua ecclesia & alia bona illius ecclesiæ remanerent prælato, isti clerici non tenentur soluere,sed solum prælatus. Ita dom. Abb.d.c.accedentes limitando illū tex.2.col.versicul.oppo. contra tea.& Fel. ibi ver.vlterius,in quantum Abb.hic numero 7. 46

Procuratio debita legatis sedis Apostolicæ si est remissa clericis alicuius ciuitatis per priuilegium Papæ,si multi clerici eximerentur per tale priuilegiū,alij clerici illius ciuitatis possent appellare. Ita do.Car.c.accedētes de præscr.& ibi do. Abb.vlt.col.vers.ex his infertur,vbi etiā Feli.nu.8. ver.tertia cōclusio nu.257.Adde & limita,nisi Papa concessisset priuilegium exemptionis motu proprio,quia tunc appellare non licet. Ita do. Abb.loco præallegato,& Old.consi.suo 2a, Vide Fel.d.cap.accedentes, vers.quarta conclusio,nu.8. 45

¶Procurator agens in primo libello ꝓcuratorio nomine, licet postea simpliciter in iudicio compareat, intelligitur etiam procuratorio noīe cōparere:quia præsumitur repetita illa qualitas. Fel.c.cum M.de constit. 1.notab. ibi,adde,quod voluit nu.1. fol.36. Tu adde Bal.l.etiam,C.de fideicom.& in Practica Papiensi,ver.Simeon Spleta. Adde,quod dicendum in procuratore constituto ad contrahendum,an debeat exprimere nomen domini? dic,quod non, quantum pertinet ad ipsum dominum: quia præsumitur,quod vigore mandati præcedentis faciat, sed si agretur de aliqua differentia inter dominum, & aliam tertiam personam, bene requiritur,ꝙ agat nomine domini, & quod exprimat nomen ipsius domini. Ita Bar l.si pupilli,§.item si procuratori,vlti.col.ver quæro contra gl ff.de neg.gest.& Bar.l.post dotem,3.col.ver.secundo,ꝙ procurator,ff.sol.mat.& l.qui aliena,§.si is,qui,ff.de acquir.hær. Bal.d.l.etiam.

Procurator datus simpliciter ad fideiubendum,potest renunciare beneficio de duobus reis,& beneficio de fideiussoribus. Ita Fel.c.cum M Ferrar.de constit.vers.ex quo consului,Lud.Rom.nu.6.fol.36.Adde Bart. l.si fraudator,in prin.de his,quæ in frau.cred.

Procurator habens potestatem obligandi dominum ad certam quantitatem etiam conditione taxatiua, potest ipsum obligare ad cambia soluenda pro illa quantitate,si de cambijs est consuetudo in loco. Fel.cap. cum M.Ferrar.de constit.ver.& col.proxime alleg.

Procurator datus post litis contestationem, non potest constituere alium procuratorem,Fel.c.cum M.Ferrar.de constit.vers.sed contra prædicta tenet Bar.nu.9.fol.37. Et de hoc est gl.c.1.de procur.in 6.versic.ibi co.

Procurator potest sine dubio protestari nomine domini, Fel.c.cū M.Ferrariensis,de constit.vers.hanc conclusionem limita,nu 56 fol 40. Et an requiratur speciale mandatum,ibi vide. Adde,quid de coniuncta persona,quæ agit pro coniuncta sine mandato,an poterit protestari pro coniuncta persona? Ibi vide Fel.& quæ posui in litera C, §.coniuncta persona potest agere.

Procurator constitutus per dominum, qui iurauit non reuocare eum, an ipse dominus poterit illum reuocare? Fel. c.cum M. Ferrar.de constit. vers secunda conclusio:Protestatio,nu.61.fol.41. Adde gl.no.c.fi.de ꝓcur.in 6.ver.reuocatus,& ibi Scribentes. Bar.l.cum precario,ff.de precar. Et quid in alijs dependentibus a volūtate mera alter:puta,promisi, vel protestatus sum non reuocare testamentum, an poterit reuocari? Vide Bar.d.l.cum precario.

Procurator non potest admitti in causa criminali: & si admittitur, iudicium est nullum,etiam si non opponatur. Fel.c.felicitatus,de rescr.ver. sed contra opinionem communem,nu.4 fol.96. Adde,quod idem tenet Bar.l.prin.§.ad crimen,vlt.col.ver.quæro,quid si procurator,ff.de pub. iud.& Bal.l.ita demum,2.col.ver.sed quid dicemus,& l.licet,3.col.ver. sed quo ad secundum membrum,C.de procur.Bal.l.fallus,1a.col.versi. venio modo,C.de furtis. Adde Bart.l.filiusfamilias, §.veterani,in fi.de procur.qui facit differentiam inter procuratorem,qui totaliter esse non potuit, & alium procuratorem. Adde etiam,quod Papa, vel Imperator de potestate ordinaria non potest procuratorem admittere ex parte rei in causa criminali. Tex.est c.veniens,de accus.

Procurator datus ad audiendam sententiam,poterit tamen appellare,quia hoc est vicinum mandato. Domi.de Rot.tit.de procurat.la secunda,in antiquioribus. Adde Fel.c.causam,quæ,num.6.de re iud.vers.sic etiam dicit Rot.

Procurator si vult appellare ab executione excessiua, facta contra dominum, oportet, quod habeat speciale mandatum ad hoc, aliter non admittetur, de quo vide,quæ posui in litera A, §.appellans ab executione excessiua,si est procurator.

Procurator si vult ꝓducere exceptiones, quas postea si non posset ꝓbare, dominus veniret cōdemnandus ex forma statuti, tūc talis ꝓcurator nō admitteretur,nisi haberet speciale mandatum ad hoc,de quo vide, quæ posui in litera A.§. appellans ab executione excessiua, si est procurator.

Procurator potest expelli a iudicio semper,de quo vide, quæ posui in litera E,§.exceptio, Tu non posses esses procurator.

Procurator quamuis non admittatur ad disputandum in causa criminali super ipso crimine, tñ admittitur ad opponendū exceptionē contra accusatorem,vel contra iudicem,Bar.l.pe.§.ad crimen.ff.de publ.iudi. Arc. c.criminali 5.q.3. Fel.c.meminimus,de accu.ver.not.ibi excusaret,nu.9. fol 140. Adde ad ista,& fac conclusionē,& primo. In actione populari vbi nō venit imponenda pœna corporalis procurator admittitur ex parte rei,secus ex parte actoris,l.licet,ff.de proc.vbi Bart. Limita, nisi quis agat pro priuato interesse,l.pe.ff.ne quid in loco publ.c. Limita,secundo, nisi lis esset contestata, quia cū agens sit dñs litis, potest procuratorē cōstituere.Fel.d.c.meminimus,ver.limita primo,nisi quis agat.nu.10. Ibidē vbi agitur de crimine ciuiliter, admittitur procurator, quia tunc cessant oēs rationes. Fel d.c meminimus,ver.secunda cōclusio. Vbi agitur. Ibidē,nu.11. Itē procurator nō admittitur,vbi agitur de crimine criminaliter,tñ tertius pōt pro interesse suo defendere,accusatū,l.si seruus ff.de publ. Vide Cyn.l.1. C.de bonis dam. Fel.d.c.meminimus,ver.tertia conclusio,vbi sup.nu.12.ibidē. Item admittitur procurator in causa criminali, & hoc qñ principalis per se comparere non potest,vt puta,qñ vniuersitas accusatur,vel monialis,c.vnico,de statu mo.in 6.Bart.l.cancellatores,C.de re mil.lib.12. Arch.c.1.q.1.in summa: Fel.d.c.meminimus,ver.quarta conclusio,nu.13.ibid. Adde,quod qñ vniuersitas accusat,vel accusatur,potest constituere procuratorem. Barr.l.2.ff.de quæst. circa fi. Item in causa criminali ad proponendam exceptionem non concernentem crimen,de quo vide Fel.d.c.meminimus,ver.quinta cōclusio,nu.14. Ibidem. Item,vbi reus est in vinculis,potest procurator cōstitui in causa criminali. Du.de Rota cōclusione 256 incip. Itē licet Bal.l. minime,C.de appell. Cōtrariū tenuit do.Car.& Abb.d.c.meminimus, de accusat.& ibi Fel.ver.sexta cōclusio est. Vbi nu.15.ibid. Adde,quod Bald.l.seruum quoque,§.publice,ff. de procura.dat., quod reus carceratus

Procu-

soluens, etiam quod iste sit actus, ad cuius essentiam requiratur voluntas domini, & hic fauore nouationis. Fel.c.ex parte decani, de rescrip. ver. secun. ius casus, num.17. 178

Procuratorem si quis constituit pro se, & alijs præsentibus non contradicentibus, valet procuratoris constitutio. Ita Fel.c.ex parte decani, de rescrip.ver.& scias, quod si quis constituit, num.6. 171

Procuratores, seu œconomi cleri non possunt remittere, seu liberare vnã ecclesiam, & aliã ex grauare. Ioan. An.c.nulli, de reb.eccl.non alienan. do. Abb.consilio suo 24.incip. In nomine Domini 2.vol. Adde Felin.c.accedentes, de præscrip.ver.vltimo, dum tangit Abb.num.8. 46

Procuratores si duo sunt dati ab eadem persona per duo instrumenta, neque apparet, quod instrumentõ sit factũ antea, nullum ex ipsis instrumentis facit fidẽ, & per cõsequens, datio procuratorum est nulla, de quo est glo. in simili c.si quis tuo, de elect.in 6.verbo, nominatus. Ioã.An.in Spe.tit. de procu.§.ratione, ver.itẽ quod licet plures. Do.de sanc.Gem.c.si duo 3.col.de procu.in 6. Adde, quod conclusio ista procedit, nisi in vno instrumento daretur minor potestas, quã in alio. Bal.l.falsus 13.col.versi.scias etiam, C.de fur. Item procedit ista conclusio, nisi in aliquo istorum instrumentorum fuisset dictum, quod per hoc non intendit reuocare aliquem alium suum procuratorem. Ioã.An.d.ver.item quod licet plures. Adde Felin.c.imputari, de fide instr.in prin.nu.1. 177

Procuratores plures dati in solidum, cũ clausula. Quod non sit melior cõditio occupantis, pone, quod vnus sit contestatus litẽ, & alter producit testes, an productio valeat? videtur dicendũ, quod nõ, ex quo vnus cœpit vti officio procurationis, per tex.c.si duo de procur.in 6. Vide per dom. Abb.c.in nomine Domini, de testi.8.col.vers.vltimo ponit. Adde, quod minus dubium est, an statim talis receptio non valeat, an vero sit annullanda ope exceptionis, de quo vide ibi do. Abb.& Felin.d.c. in nomine Domini, ver.septimo quæritur iuxta prædicta, num.6. 105

¶Prodigus, an contra eum currat præscriptio? vide supr.§.præscriptio an currat contra pupillum.

Prodigus potest per procuratorem contestari litem. Ita Feli.c.pastoralis, de iudic.ver.vniuersitas potest procuratorem, circa prin.nu.3. 23

¶Proditor etiam si est cõstitutus in dignitate, vel sit nobilis, debet puniri ita acriter, ac si esset rusticus, vide, quod posui in litera D,§.dignitas est tãti roboris.

Proditor quis dicatur? dic, quod ille dr proditor, qui habet vnũ in corde, & aliud in verbis. Pet. de Anch.d.c.de homi. Idem de percutiente socium in via. Idem dic de offendente sedentẽ in mensa. Bart.l.respiciendum, ff. de pœn.§.delinquunt. Adde, quod Pet.de Anch.c.1.§.qua vero de ista re mona.dicit, quod ille etiam dicitur proditor, qui secreta sibi commissa reuelat. Adde Fel.in materia ista, c.1.de homi.in prin.nu.1. 300

Proditor fugiens ad ecclesiam, an gaudeat immunitate? Vide, quæ posui in litera H,§.homicidium commissum.

¶Producens instrumentũ in iudicio, vr confiteri oĩa cõtenta in eo esse vera, etiam cõtra se, & ex ipsis pōt condẽnari. Inn.c.cũ venerabilis, de exce.du. Abb.d.c.cũ venerabilis 10.col.ver.venio ad fin, vbi dicit, quod qñ quis sine dolo, & ignoranter produxit instrumentũ, quod postea probat falsum, non debet iudex fm illud iudicare, quia ex quo ignoranter fecit, nõ debet ex hoc puniri, postea 13.col.dicit, quod producens scienter instrumentũ, etiã sit falsum, vr fateri oĩa contenta in ipso instrumento, & debet condemnari in eo, quod facit instrumentũ contra ipsum producentẽ. Idẽ tenet Bart.l.post legatũ ff.de his, quib.vt indig.2.col. Barto.l.scripturæ, C.de fide instr. in prin. Pe.de Anc.consi.suo 218. Fel.d.c.cum venerabilis, ver.prima conclusio: Producentes instr.nu.22.fol.11. Adde, quod non solũ producens videtur fateri contenta in instrumento, sed etiam vr approbare personam tabellionis, adeo quod cõtra ipsum non poterit opponere, de quo vide additionẽ, quã posui ad Fel.d.c.cũ venerabilis, d.ver.col.ead. Adde, quod inquantum dixi, quod producens instrumentum videtur fateri omnia contenta in eo, quod ista conclusio limitatur non habere locum, nisi in verbis instrumẽti depositiuis non enunciatiuis. Ita Bal.d.c.cum venerabilis, de except. 5.col. & ibi Felin.versi.limita dupliciter, num.23. 12

Producẽs testes in iudicio, amplius eos reprobare nõ pōt, & hoc circa psonã, secus est in dictis, de quo vide, quod posui in lra T,§.testis semel approbatus.

Producens falsos testes in iudicio, si dicat se nolle eis vti, excusatur a falso. Bar.l.si falsos, C.de fal.do. Abb.c.præsentium, de testib. Adde ibi Felin. nu.11.secunda conclusio fol.171. Et vide, quæ posui in litera T,§.testis, qui reputatur falsarius ex depositione sua.

Producens in iudicio saccũ instrumentorũ, talis productio valet, neque dicitur probatio incerta, ex quo est restricta ad contenta in sacco. Inno.c.imputari, de fid.instr.Spe. & ibi Inn.An.tit.de fide instr.§.videndũ, ver.itẽ no. Adde Fel.d.c.imputari, ver.vltimo dicit hic do. Ant, nu.11. 177

Producẽs instrũ in iudicio, quo vult vti, si protestatur se velle vti in parte, ex partibus, an teneatur edere? Vide, quod posui in lra I,§.instrumentum suum.

¶Productio instrumentorum an potest fieri post conclusionem in causa? Vide, quæ posui in litera I,§.instrumentorum productiones.

Productio iurium, & actorum, vt puta instrumentorum, & similium, an possit fieri coram notario solo absque præsentia iudicis? do. Abb.c.quoniam contra de prob 8.col.versi.nunquid autem sufficiat, tenet quod sic, & idem tenet Bar.l. si finita,§ Iulianus, ff. de damno infecto.3.col.versic. iuxta prædicta. & l.eos §.super his, C.de appel.in fi.Bal.d.l.eos,§.super his, ver.item nota. Pet.de Anth.c.1.de appel.in 6.5.col. Feli.d.c.quoniã contra vers.expedita materia gloss.num.38.fol.98. ibi tenet contra do. Abba. & alios, vt hic. Adde, quod contrarium, videlicet quod non sufficiat acta produci coram solo notario, tenent Host.Ant.de But.& Imol.ibi d.c.quoniam contra Bal.l.a.in prin.C.de eden. Bar.l.si quis, C.de accusa. Vide per Fel.latissime d.c.quoniam contra versi. contrariam partem nu.39.fol.98. & ibi dicit, quod ista est verior opi.pro qua facit l.iudices, C. de fide instru.l.si quãdo, C.de testi.vbi dicitur, quod in productione instrumentorum requiritur causæ cognitio, & cum produci debeant, pars debet esse præsens, vel citata, de quo vide Fel.c.quoniam contra versic. & pro ista parte, nu.40.ibid. Limita prædictam conclusionem, quod si productio est facta solo notario parte contraria præsente, & consentiente, quod valet. Imo.d.l.si finita,§.Iulianus, & eum sequitur Fel.d.c.quoniã cõtra vers.& tenẽdo hanc partẽ, nu.ver.& fol.prędictis. Itẽ limita prędictam conclusionem, quando notarius esset deputatus ad recipiendas scripturas, quæ producuntur, quia productio valet facta a notario solo. Fulg.l. sue consultissima, C. de testa. Hos. Anto.de But.d.c. quoniam contra. Fel.idem tenet ibi.ver.secundo limita, ver.proxim.col.ead.

Productio tertia testium impedit dari quartam sine solennitate legali, nõ aũt dilatio tertia, quia non impedit quartã dilationẽ, & hoc, quia nõ est timor subornationis in dilatione, sed bene in productione, do. Abb.c.in causis, de testi.5.col.ver.de tñ intellectus. Et idem tenet in auth.qui semel, C.de proba.2.col.ver.circa primũ quæritur, & Bal.l.1.2.col.C. de dila. Quod tñ intellige sane, videlicet qñ testes sunt examinati, quia si essent factæ plures productiones testiũ, & non essent examinati testes, nõ impediretur quarta, & quinta productio dari etiam sine solennitate legali. Ita do. Abb.d.c.in causis 3.col.ver.& ex hac ratione. Adde Fel.d.c. in causis vers.glo.in d. ibi, vel dic, nu.2.fol.s 17. Fallit hoc, quando pars producens nominauit multos testes, tamen nõ produxit omnes simul, sed fecit tres productiones, postea vult facere quartam, non admittitur sine solennitate, do. Abb.c.in causis 3.col.ver.quidam autem.

Productio quarta testiũ non admittitur, vbi est renunciatũ testibus, do. Abb. c.in causis, de testi.1.col.ver.& hoc verum, & Bar.auth.qui semel, C.de prob.3.col.ver.circa fin. Quod intellige de testibus qui poterant produci tempore renunciationis, sed si illos producere nõ poterat pars, eo quia ignorabat, renunciatio non nocet. Ita Bart.expresse in locu præallegato. Adde Fel.d.c.in causis ver.an ea glo.ibi, & hic, num.3. 517

Productio quarta si datur sine solennitate legali, an valeant attestationes? dic breuiter, quod si non sint appellatum, quod valent, do. Abb.c.in causis, de testi.vlti.col.versi.quæro, quid si detur, & versi.nunc venio. Idem tenet Bart.auth.qui semel, C.de prob.3.col.versi.quæro, vtrum. Adde Fel. d.c.in causis, ver.item in quintam.limo.num.4. 117

Productio facta de scripturis contrarijs, quæ habet nocere producenti, an talis productio possit reuocari per producentem? & dic, quod non, quia est acquisitum ius [illegible] si prędicaretur, si debet reuocatio. Spe.& ibi Ioan. An.tit. de instru.edi.§.videndum, ver.quid si aliquid. Innoc.c. cum olim, de censi. de quo vide late per Fel.c.imputari, de fide instru. vers.septima & vltima declaratio, num.7. 577

Productio quarta testium non datur tertiata solum solennitate, c.vltra tertiam, sed oportet, quod petatur inter tempora constituta, l.1.C.de dilationibus [illegible] 3.q.3.§.[illegible], de quo vide Ioan. Abb.c.cap.vltra tertiam, de testi.2.col.vers.item [illegible], & ibi vide Fel.versi.item primo, quod quarta productio, num.5. 154

¶Professio facta in monasterio, inducit quatuor effectus, de quibus vide per Fel.c.cum deputati, de iud.ver.nota quatuor effectus, num.4. 27

Professio an tollat instrumentum? vt puta, quis condidit testamentum, & reliquit bona sua fabricæ, [illegible], & ingreditur religionem, & facit professionem, an intelligatur, quod dies sit, ut commissit sint impleti? Vide Bart.l.cum pater,§.hæres meus, ff. de leg.2. Adde Fel.cap.licet, de oth.de leg.versi.dixit Bart.per prædicta, l.cum pater, num.2.& ibi ponit multa in quæstione ista, 211.

Professio facta per dolum tenet, neque vitiatur. Tex.c.constituit, 20.q.3.gl. c.ex parte, verbo, causa, & c.[illegible], verbo, spes, de conuer.coniugatorum. Abb.c.cum dilecti, de empt.& vendit.3.col.versi.sed excipe casum, & c. cum dilectus 2.col.versi.not.glo.simul, quod mea causa Ioan. Andr.c. scripturæ, de voto. Spec.tit.de rest.in integ.versi.sed nunquid, vbi dicit, quod talis deceptus non potest petere restitutionem in integrum, quia in spiritualibus cessat deceptio & Sanct. Tho.2.2.q.186.art.9.dicit, quod licitum est religioso inducere aliquem ad ingrediendum religionẽ suadendis verbis, dummodo non inferatur mendacium, quod not.contra illos religiosos, qui sæpius in tali causa faciunt contra præceptum Sanc.Tho. Adde & limita prædicta, quod vbi interueniret dolus, qui deciperet quemlibet prudentem, professio non teneret. Ita Inn.d.c.cum dilectus quod met.cau.vbi expresse do. Abb.vlt.col.ver.& dicit hic Inn.& ita est quia talis dolus ex toto tolleret cõsensum, & multũ facit ad hoc illud, quod dicit Ant.de But.c.sicut ex literis, de iureiur. vbi dicit, quod professio facta in magno calore iracundiæ non valet. Adde Fel.c.in præsentia, de probat.ver.secundo scias, quod propter huiusmodi fraudes, num.10.vbi cumulauit multa ad ista. 79

¶Professus dicitur proprie ingressus religionem, aliter non. Ita Fel.c.cum deputati, de iud. vers.tu vero circa hoc, nu.2.fol.26. & vide ad ista, quæ posui in litera I,ver.ingressus religionem.

¶Prohibitio perpetua, an tollat actum factum post prohibitionem: puta, matrimonium? Vide Fel.c.ex parte, de constitut. ver.quartus casus est, quandiu sumus, num.6.fol.59. Adde, quæ posui in litera M,§.Matrimonium contractum contra prohibitionem.

¶Prohibitus alienare, an possit locare ad longum tempus? Fel.ponit cap. plerumque, de rescrip.in fi.fol.127. Adde, quæ posui in litera L,§.locatio ad longum tempus.

Prohibitus vendere frumentum contra territorium, non poterit vendere panem in quantitate notabili: Fel.de Iudæ.c.ad liberandum, nu.5. 193

Prohibitus alienare, si alienat vẽdẽdo, an valeat talis alienatio? Pet.de Ancha.cõs.suo 250.incip. Ex his, quæ superius narrata sunt, dicit, quod talis venditio non valet, & quod imputetur emptori; & postea subdit, quod hoc hẽc locũ in prælato, secus in alienatione alterius prohibiti. Adde, quod si Papa interdicit alienationẽ alicui prælato, tamen iste alienat, dicas, quod alienatio facta per prohibitum alienare, etiã hic ignorat, non valet. Tex.est c.1.verbo adijciebatur, de cõcel.præb.in 6.& ibi Do.de S.Gem.Lud. Rom.l.is, cui bonis, 6.col.de verb.obl.& ibi dicit, quod gesta per prodigũ, cui interdicta erat alienatio, etiã si nõ sit ei intimata, nõ tenet. Fel.idẽ tenet c.venerabilis, de oth.de leg.vers.quid si prohibitus, nu.4.fol.217. Adde, an soluentes istos prælatos, quibus interdictũ est, ne alienẽt, vtrum liberẽtur? dic, quod sic. Tex.l.si vrbana, ff.de cõdi.indeb.du. Abb.c.qualiter, de elect.ver.ex quo inferunt Doctores. Bar.tract.de tyranno.[illegible]

Anto.

Index locupletissimus

Q

R

quia

Index locupletissimus

cap. ſi quan lo. de offic. dele. uer. ſed faciamus cõcluſionẽ, n. 2. fo. 189. Adde tu, qualiter puniatur, qui abſtulit a familia poteſtatis aliquem condẽnatũ. Vide per Inno. c. ſane. de off. deleg. Bar. extrauag. ad reprimendũ, uerſ. tangit. Et plenius per do. Alex. l. 3. §. craſtinas, ff. de ſica. Adde qua pœna ſint puniendi, qui faciunt fugere mercatores pro debito priuato: dic, quod tenentur ſatisfacere creditoribus. Tex. eſt ſolennis l. quoties, C. de exactio. trib. lib. x.

¶ Rex, qui habet uxorem ſterilem, non põt illam dimittere, & aliã ducere, nec etiam tenere concubinam: & hoc ẽt diſpenſatione Papæ. Fel. c. quæ in eccleſiarum, de conſt. ver. cæterum limitatur, ibi. & pro iſtis inde, nume. 23. 25

Rex an poſſit ex cõſuetudine vetuſtiſſima acquirere iuriſdictionẽ in clericos circa forum? Ponit Fel. c. a. de maio. & obe. in prin. 232

Rex qui habet comitatũ, & in illo iudicat, vt comes, ab ipſo appellatur ad ſuperiorẽ comitatus. Ita Fel. c. cæterum, de iud. uerſ. quis dicatur iudex competens. nu. 20. 12

Rex, qui eſt pupillus, an ſuccedit in regno ante pubertatem? Vide, quæ poſui in litera P, §. pupillus rex.

Reges, qui ſunt conſtituti domini per priuilegiũ Papę, vel Imperatoris in aliqua prouincia, an poſſint legitimare, uel reſtituere famæ: Vide quæ poſui in litera P. §. principes ſi ſunt conſtituti.

¶ RIGOR præfertur æquitati in cauſa Iudæorum: quod eſt magnæ importantię: & ideo Iudęus non poterit purgare moram, quia illud eſt inductũ de ęquitate, vt per Ang. & Imo. ſi inſulã, ff. de verb. oblig. Sed in contrariũ facit lex Iudæi. C. de Iudęis per quẽ tex. videtur, quod nõ ſit differẽtia inter Chriſtianos & Iudęos, quo ad obſeruantiam legum, niſi vbi hoc reperit, ut per Arch. c. pagani. 2. q. 7. In materia iſta de purgatione morę per Iudæũ, vide Fel. c. multorũ, de Iudæ. uer. in gl. ſi. in ſi. nota ſingulariter. nu. 5.

¶ Ripa fluminis publici non venit menſuranda in uenditione prædiorũ, niſi hoc expreſſe dicat. Bar. in tractatu, qui incipi. Tyberiadis. x. col. Vide Fel. c. quia indicante. de præſcr. uer. nota ẽt, qđ ripę fluminis publici, nu. 7. fol. 44. Adde, an ripa fluminis publici ſit illius qui habet fundũ ꝓpinquum? Vide domi. Alex. conſ. ſuo cclxi. inc. Raynerius de Sauolis. Adde Felin. capitu. quia indicante, uerſic. vnde dicit Bald. numero 8. ibidem.

Ripæ fluminum proprietas eſt habentium prædia ibi prope: adde tamẽ, ꝙ nihil poteſt ibi erigi, quod impediat nauigantes. Vide per Fel. cap. ſi. de iud. numero. 16. 32

¶ ROMANA eccleſia habet iura imperii in multis ciuitatib. Italiæ: & ideo ſi per eum poſſidentur a laicis, an ſint excommunicati? Vide, quæ poſui in litera P. §. patrimonium Roma. eccl.

¶ Rogationes ſi factæ ſint una die, quæ præualet: Fel. cap. i pastoralis. de reſcr. num. 6. 99

¶ RVBRICAE quæ ſunt in Decretis, hñt uim l. Ita Fel. c. ex parte, de reſc. uerſ. rubricæ, quæ ſunt in Decretis, nu. 42. fol. 72. Adde tu, qđ rubricæ poſſunt allegari ꝓ tex. Vide Hoſtien. in ſumma, de ſacta. ucr. uel nõ. Adde gl. in proœmio vt. verb. titulus. Ad hæc adde Arch. ix. diſtin. ca. quis neſciat. vbi dixit, rubricas poſſe allegari ꝓ tex. exceptis rubricis decreti, quæ nõ ſunt authenticæ. Adde Spe. ti. de diſp. & alle. & ibi Io. An. in addit. §. ſi. in ſi. Quid autẽ, ſi rubrum cõtra hæret nigro, cui ſtandum eſt? dic, quod nigro, ſecũ ſũ Albe. l. j. ff. ſi cert. petat. & ruh. eod. tit. Sal. d. l. j. ff. ſi cert. pet. & Ant. de Bu. in proœmio Decreti. Adde, quod paleæ Decreti fuerũt factæ a quodã Palea diſcipulo Gratiani. Spec. tit. de diſput. & alle. §. ſi. Adde ad iſta, nũquid valeat argu. ex ordine, & ex verbis rubr. & hoc eſt vtile ſcire ꝓ ſtatutis hñtibus rubricã ſpecialẽ, & nigrũ generale. Adde, qđ ſi verba in nigro poſita, eſſent dubia, declarãtur per rubricã, & ſm illam intelligũtur, ut eſt gl. l. j. verb. prætorio. C. ne liceat tertio prouo. & ibi Bal. 2. col. Adde, quod ſi rubrũ eſt generalius nigro, non reſtringitur per nigrum, imo tunc ſtabitur rubro, ẽt quo ad deciſionem cauſarum: & hoc, quando rubrica habet rationem perfectam. Exẽplũ in rub. C. ne ſide. dotadẽ. Ita tenuit Imo. rub. ff. de verb. obl. & ꝙ ita reſpõdit. in q. facti: & hoc cõſuluit ẽt Pau. de Ca in q. facti cõſi. ſuo 334. inc. In Chriſti nomine: præſens caſus. nam in caſu ſuo rubrica ſtatuti dicebat, ꝙ filia dotata non ſuccedat, poſtea nigrũ repellebat filiam dotatã a ſucceſſione matris, uel auiæ, & nihil dicebat de ſucceſſione patris: tamen propter generalitatem rubricæ cõſuluit excludendam filiã a ſucceſſione patris.

¶ Ruſticus an debeat habere expenſas pro equo, quando taxanſ expenſæ ipſi ruſtico vincenti cãm? Vide Fel. c. cum oẽs, de conſti. uer. in gl. pen. ibi. & ſimiliter dicit gl. in l. item quia, nu. 32. 22

Ruſticus, & alii ſimiles, in illis caſibus, in quibus excuſantur ab ignorãtia iuris, nõ excuſantur, ſi poſſunt conſulere peritiores. Ang. in diſput. ſuo ad inuicẽ. Bal. l. ſolent, ff. de offic. præſi. vide Fel. c. per tuas. el 3. de ſimo, uer. in gl. 2. in ſi. de materia. n. 4. 183

Ruſtici eccleſiæ an ſint cõueniẽdi corã iudice eccleſiaſtico? Ponit Fel. c. 2. de fo. cõp. uer. de ruſticis, adde do. Ant. col. 2. nu. 3. fol. 33. Adde tu, ꝙ generaliter tenetur, ꝙ iſti ruſtici ſunt cõueniẽdi corã iudice ſeculari. glo. c. iudicatũ. lxxxix. diſtin. Fallit hoc in duobus caſibus. Primo, quando eccleſia hẽt priuilegium, vt non poſſint conueniri, niſi corã iudice eccleſiaſtico. Secũdo caſu, qñ tales ruſtici habent generalem adminiſtrationẽ: qa tũc ratione adminiſtrationis cõueniũtur corã eccleſiaſtico iudice. Et per hoc facit tex. c. ſi clericus laicum. de for. compet. Adde, ꝙ Spe. ti. de cõp. iud. adi. §. i. uer. xxvii. ponit alium caſum, uidelicet quãdo ruſtici cõueniuntur ſuper re, quam tenent ab eccleſia: quia ſunt cõueniẽdi corã iudice eccleſiaſtico.

S

SACCVS inſtrumentorum productus in iudicio, non dicitur probatio incerta: de quo uide quæ poſui in litera P. §. productus in iudicio ſaccum.

¶ Sacerdos non indutus ueſtibus ſacris, poteſt conficere corpus Chriſti, & celebrare licite in eccleſia: & hoc, quãdo eſt diſpenſatus a Papa Fel. cap. quæ in eccleſiarũ. de conſt. 5. & in ſuis addet beatum Thomam. numer. 20. 25

Sacerdos parochialis an debet reputari de uniuerſitate, quo ad commoda, uel onera uniuerſitatis. Fel. ponit c. eam te, de reſcr. uer. cæterum, qñ de materia uniuerſitatis, nu. 16. fol. 87. Adde tu, an ſorenſis prębẽdatus in aliqua ciuitate dicaſ ciuis illius ciuitatis: Vide Bar. l. hęres abſens. in ſin. ff. de iud. Inn. c. ex ore. de priui. qđ no. c. ſi. de eo, qui mit. in poſſeſ. rei ſer. Vide per Senſientes c. dilectus. el 2. de reſcr. & c. ex parte. de fo. cõp.

Sacerdos põt chriſmare, ſi hoc habet ex priuilegio. Ita Fel. c. cum cõtingat. de for. compet. uer. obſtat ſecundo, quia ex priuileg. nu. 3. 41

Sacerdos, cui dictum eſt aliquid in pęnitentia, non tñ in forma confeſſionis, ſi producit in teſtẽ, an poſſit teſtificari? Vide do. Ab. c. ſi ſacerdos. 1. col. de off. ord. & Fel. c. intimauit, de teſti. uer. & iſtud dictũ Inn. u. 6. ſal.

Sacerdos: per ſacerdotẽ probatur emendatio, vt puta delinquens vult probare emendationẽ delicti & tunc poterit illã probare per ſacerdotem, corã quo confeſſus eſt delictum, & a quo habuit pęnitentiã. Ita dicit gl. c. teſtimoniũ. de teſti. uerb. in hoc caſu. & gl. c. ſuper eo. verb. iuratus. eo. ti. & c. ſi peccauerit. 2. q. 1. Domi. de ſan. Ge. c. in capit. 50. diſt. Adde Fel. c. j. de excep. uerſ. per ſacerdotem. nu. 3. 2

Sacerdos poteſt reuelare confeſſionẽ de licentia cõfitẽtis. Do. de ſan. Ge. c. ipſi Apoſtoli. 2. q. vii. Et uide bonũ tex. ad hoc ca. Matthęus. de ſimo. & ibi do. Ab. in prin. tex. c. ſignificaſti. de adul. Et ſi ſecus faceret, incurreret pęnã, c. oẽs. de pę. & remiſ. Itẽ ſi ſacerdos reuelaret cõfeſſionẽ ſine licẽtia, nõ noceret confitenti in iudicio. Bal. l. archigerontes. de epiſco. aud. Adde, ꝙ in iſto caſu ſi ſacerdos reuelat cõfeſſionẽ de licentia confitentis, oportet, ꝙ iuret: quia aliter ei nõ crederetur. Arch. & Domi. de ſan. Gem. d. c. ipſi Apoſtoli. Arch. c. in capite. 50. diſt. Ant. de But. c. teſtimoniũ. de teſti. quãuis ibi. Inn & Card. teneãt contrariũ, & male. Adde Fel. c. j. de excep. uer. proxime alleg. col. ſupra alleg.

Sacerdos, qui reuelat confeſſionẽ, in dubio præſumitur reuelaſſe de licentia cõfitẽtis. Lap. alleg. xcuiii. inc. Mulier in confeſſione. Fel. c. j. de exce. uer. amplia, etiam ſi aliqui teſtes. nu. 3. 2

Sacerdos non debet celebrare corã excommunicato manifeſto: & ſi eum expellere de eccleſia non põt, debet dimittere miſſam, quia ſi nõ, ceptus ſecundũ alias punitur. De his omnibus uide, q̃ poſui in litera E. §. excommunicatus non poteſt ſtare.

Sacerdos criminoſus ſi eſt accuſatus de crimine, quod exigit depoſitionẽ, in examinatione ipſius requiruntur ſex epiſcopi ultra epiſcopũ diœceſanũ. Ita do. Ab. c. nõ põt. de re iu. lib. 3. col. uer. ſecũdo caſu. Si uero nõ agitur ad depoſitionem, ſed ad priuationẽ beneficii, tunc ſolus epiſcopus diœceſanus hoc põt facere: Io. Ab. loco præalleg. & idem tenet Domi. de ſan. Ge. c. 2. de pę. in vi. Vide Fel. l. c. non põt. uer. ſunt tangit Ab. de depo. nu. 6. fol. 72. Adde quod qñ deponitur ſacerdos ab ordine, tũc epiſcopi non debent eſſe præſentes in illa actu depoſitione, ſed ſolũ qui examinatur ipſe ſacerdos, do. Ab. d. c. nõ põt. 4. col. uer. & ſcias quod etiam tenet Fel. d. uer. Quod no. contra practicantes.

Sacerdos non dr̃ hæreticus, ſi non cõſecrat hoſtiam, dũ celebrat: & etiã ſi eſt ſortilegus cum inuocatione dæmonum: de quo uide, quæ poſui in litera H, §. hæreticus non dicitur ſacerdos.

Sacerdos parochialis non poterit abſoluere parochianum ſuum confitentẽ coram ſe, ꝙ dederit conſilium uni, ut hominẽ interficiat: quia ſi ſecutum eſt homicidium, non poterit illum abſoluere. Fel. c. ſicut dignũ. de homi. uer. & ſcias, quod hic caſibus. nu. 14

¶ Sacramenta an poſſint denegari parochianis, qui non dant oblationes presbytero ſuo parochiano? Vide quæ poſui in litera P, §. presbyter parochianus.

Sacramenta, quæ licite exhibentur tempore interdicti, & hoc, qñ ciuitas interdicitur, primo baptiſmus paruulorum & adultorum, ſecundo pœnitentia morientium, & etiam uiuentium, chriſmatio paruulorum: & etiam idem dicit de adultis Felin cap. reſponſo, de ſent. excom. in fin. numero. 5. 219

Sacramenta non debent vendi tribus rationibus. Felin. de ſimo. c. in tantum, numero 3. 183

¶ Salariũ protocoli notarii mortui, cui debetur, an hæredi notarii defuncti, an notario ſeu uiuo? Bar. ponit l. argẽtarius, in prin. ff. de eden. Et cõmuniter tenetur, quod protocollũ habebit hæres defuncti notarii, pro ſecunda ſcriptura habebit notarius, qui ſcribit in publica forma. Et idẽ tenet Inn. cap. 1. de ſimo. Adde Fel. c. cum P, tabellio, de fi. inſtr. uer. non quæritur, nu. 13. 184

¶ Salomon an ſit ſaluus? Vide per do. Abb. ca. ne innitaris. de cõſti. in prin. ponit gl. c. Salomon. 32. q. 4. Tamen Arch. ibi dicit contra gl. Adde Fel. d. cap. ne innitaris, ver. fallit ſecundo, num. 5. fol. 18. & ca. j. de præſump. in prin. num. j. 186

¶ Salutare. Nota, ꝙ ille, qui non ſalutat præſumitur inimicus. Vide domi. Abb. ca. ad hæc, el j. de ap.

¶ Salutatio. Quos effectus habeat ſalutatio. vide in proœmio Gregoriani, ſuper ver. ſalutatio. Adde Fel. c. cum ſuper, de off. deleg. ver. quarta cauſa eſt de illo, qui non ſalutat, nu. 5. 201

¶ Saluuſconductus datus a principe, uel Papa, ne quis poſſit conueniri vſque ad tempus, non extenditur ad debitum iuratum, quia taciturnitas talis iuramenti reddit impetrationem nullam. Ita Fel. c. conſtitutus, de reſcr. ver. ſtatuta. dij, ſimiliter Alex. conſ. mihi, nu. 4. 111

Saluuſconductus plene tollit cauſam timoris. Bar. l. is, qui reus, ver. vlterius, ff. de pub. iud. Fel. c. cum R. de off. dele. verſ. primo limita, nume. 2. fol. 215. Adde tu, ꝙ tex. c. tranſmiſſa. de reſti. ſpol. dicit, ꝙ quia non tenetur credere ſaluoconductui, vt ſe committat capitali inimico. Et idẽ tenet Lud. l. 3. §. ſi ſeruũ. ff. de acquir. poſſ. & l. recuſare. §. ſi quis alio. ff. ad Treb. Bart. & Ang. l. j. ff. ad l. Iul. in neſt.

Saluuſconductus an põt rumpi in aliquo caſu ab illo, qui illum conceſſit? Imo. l. is, qui reus, ff. de pub. iu. pe. & ult. col. dicit, ꝙ quã do eſſet conceſſus iniuſte, & reus eſſet in loco in quo alias de iure capi poſſet, qđ poteſt

Sententia

atrox, quod celeritatem desideret. Et adde, quod do. Abb. c. qu. recenti, de off. del. 50. col. dicit, quod regulariter nunquam est exequi sententiam criminalem intra decendium, & Bar. l. qui vltimo, ff. de pœnis, & Bar. l. in [illegible], ff. de app. Bal. l. si qui s. §. [illegible], ff. de [illegible] test. Bal. l. quæ pœna, ff. de verb. sig. Bal. l. addictos, C. de episc. aud. & Ang. Adde Fel. d. c. 2. de re iud. ver. in quintum, Abb. conclu. ibi, nu. 3. 71

sententia, quæ transit in rem iudicatam, an de ea possit victor petere confirmationem? Do. Abb. d. c. ea, quæ de re iud. 5. col. ver. an ista tenet, quod sic. Et sic hoc potest petere corā inferiore etiam quam coram Papa, non est dubium. Et idem tenuit Inn. c. 1. de confir. vti. vel inut. Bar. l. si expressim, ff. de app. Nec obstat, si diceretur, quod possessori non est prodita actio. Instit. de act. § a. & c. examinata, de iud. quia illud habet locum, quando possessor non inquietetur, vel diffametur, sed timent contradictorem pōt petere confirmationem sententiæ. Vide Fel. d. c. ea, quæ in prin. ou. t. fo. 74. Adde, quod Innoc. dixit, quod confirmatio sententiæ semper petere potest coram Papa, vel principe, sed ab inferiore non pōt peti, nisi quando mouetur quod victori, vel diffametur, & sic, si est in pacifica possessione, non potest petere confirmationem sententiæ. Ita Innoc. c. cum iam, et q. qui filij sint legit. vers. item not. Vide Fel. d. c. ea, quæ. vers. limita etiam mirabiliter. Innoc. num. 2. ibid. Adde etiam, quod princeps non poterit confirmare sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, quæ est nulla ex vitio non purgabili per principem: puta quia lata contra ius naturale, vt cum non apparet, quod pars sint citata, vt c. pastoralis, de re iud. Ita do. Abb. d. c. ea, quæ in fi. Vide Felin. ibi vers. secunda differentia est, nu. 3. ibi 1.

sententia nulla ex vitio non purgabili per principem, non pōt confirmari per ipsum principem. Vide supra, §. sententia, quæ transiuit in rem iudicatam.

sententia iniqua lata per iudicem, an transeat in rem iudicatam, adeo quod victor sit tutus exceptione rei iudicatæ. Ponit Fel. c. nouit, de iud. vers. tertia conclusio, vbi vitium, nu. 6. 20

sententia iniqua lata per iudicem secularem, quæ transiuit in rē iudicatā, an possit retractari talis lata per denunciationē factam corā iudice ecclesiastico. Ponit Fel. c. nouit, de iudic. vers. allegato. Et ibi tenet, quod passus iniustitiam per suam iniquis non auditur, nisi appellet, quia ius ciuile & canonicū concorditer sic disponunt, & hoc de mente Bal. ut inquit per Fel. Adde eu, quod hoc dictū Bal. est contra eum l. quod nos sententia, a qua non fuit appellatum, pot absque vlla appellatione retractari, & sic nunquā transit in rem iudicatā. De hoc est casus l. admonendi, ff. de iureiu. vbi Scribentes dicunt, quod si sententia iniqua est lata virtute iurisiur. necessarij delati ex defectū probationum, per probationes repertas de nouo, retractabitur sententia, etiam quod non sit appellatum. Adde, quod in casu d. l. admonendi pulchrū est videre, an actor possit agere ex integro, absque eo, quod petat restitutionē in integrū. Vide per do. Alex. d. l. admonendi, 1. col. Adde, quod Fel. ibi dubitat. Sed pone, quod requiratur restitutio in integrum, vsque ad quantum tēpus possit peti? Vide per do. Alex. d. l. admonendi. 2. col. Adde, quod illud, quod dixi in sententia, habet etiam locum in transactione. Ita do. Alex. d. l. admonendi. 3. col. Adde ad ista, quod sententia lata ex priuilegiatis probationib. pōt semper retractari, superuenientibus nouis probationib. melioribus. Ita Inn. c. tua nos. de cohab. cler. & mu. ie. Adde ēt, quod sunt casus, in quibus nunquā sententia transit in rem iudicatam, ēsi non sit appellatum, quos enumerat Lu. Ro. d. l. admonendi, ff. de iureiur. Canonis. c. Bertoldus, de re iu. l. Adde aliquo casum valde singularem, quem ponit Bal. cum alleg. 3. oppo. C. de vsur.

sententia absolutoria ab instantia iudicij, an in ea sit exprimēda causa? Ponit Fel. c. examinata, de iud. ver. an in sentētia absolutoria, nu. 9. fo. 25. Adde tu, quod Bal. l. pen. vlt. col. C. de consti. pe. dixit, quod semper in sententia, quæ defertur propter contumaciam, debet fieri mentio de contumacia. Et adde illa quæ dicta sunt ibi d. cap. examinata. per Fel. adde Bar. l. qui Romæ § duo fratres, ff. de verb. obli. 3.

sententia super inepto libello, est nulla. Ita Fel. c. examinata, de iudi. ver. adde Lu. Ro. l. vinum, nu. 4. fo. 25. Tu vide, quæ posui in litera L. §. libellum ineptum, quia faciunt multum ad ista.

sententia absolutoria ab instantia, est interlocutoria. Ita Feli. c. examinata, de iud. ver. absolutoria ab instantia, nu. 17 fo. 26. Adde tu, quod Io. An. in Spe. tit. de off. iud. §. deferuit, ver. quod si opponens, dicit, si reus absoluitur ab obseruatione iudicij propter ineptam actionem, quod dicitur interlocutoria. Et hoc tenet Io. An. post alios, d. c. examinata Arch. 20. dist. §. j. vec. in absolutione. Adde, quod Pe. de Anch. cle. ij. de app. dicit, quod iudex appellationis pronunciat super instantia, scilicet, quod appellās appellare nō poterit: quia absorbet nō solum instantiam: sed ēt causam principalem cū accedat ad naturā diffinitiuæ, nō interlocutoriæ: Vide Bal. l. a. C. si aduer. rē iudi. & auth. hoc tantū, C. de iure cal. Adde Bal. auth. qui semel, C. quō & qū iudex. 4. col. qui dicit, quod ibi vim diffinitiuæ, quō per eam imponitur silentium perpetuū, vt in casu illius auth. alias autē est interlocutoria. Ita dicit ipse d. auth. vlt. colū. vers. in, ab obseruatione. Adde, quod inuenio, quod quælibet interlocutoria respectu illius actus pōt dici diffinitiua, gl. reputata singularis, l. generaliter, C. de reb. cre. Adde glos. auth. de litigio. §. a. et excludendas, Bal. l. nitra vide, ff. de min. Adde, quod dubiū est, an tales diffinitiuæ sint, quæ feruntur pēdente iudicio, vt in absolutoria ab obseruatione iudicij, hēant vim diffinitiuæ in effectu, quo ad hoc, vt solennitates requisitæ in prolatione sententiæ diffinitiuæ, requirantur in dicta sententia absolutoria iudicij, vel in aliis actis, per Fel. d. c. examinata, ibi, nu 16. ver. tu vero, fo. 26. Vide Bal. l. fina, ff. de accu. Io. de Imo l. stipulationum aliæ, de verb. obl. in prin.

sententia lata post instantiam statutoriam, est nulla, sicut lata post triennium datum a iure communi. Vide per Fel. c. venerabilis, de iud. vers. tertio limita, nisi, nu. 16. 30

sententia lata post instantiam a iure cōi datam, vel a statuto, an sit nulla, quando reus confessus est crimen post ipsam instantiam? Vide per Fel. c. venerabilis, vers. quarto limita, nu. 17. Ibidem.

sentētia lata a iudice, qui nō informauit se de meritis causę ppter breuitatem tps, an ualeat? Vide, quæ posui in litera I. §. iudex pōt ferre sententiam in [illegible] modum. Et [illegible] est pulchra [illegible].

Sententia in possessorio est quasi diffinitiua. Ita tenet Fel. c. [illegible] de iud. ver. & nota, vnum incidenter, nu. 7. 31

Sententia lata ad consilium sapientis: talis sententia non valet, si consiliū nondum est deductum, seu productum in actis. Vide per Fel. c. si pro debilitate, de offi. dele. ver. fallit primo, nu. 7. 185

Sententia nulla, partes possunt per pactum renunciare nullitati sententię & possunt se obligare, quod non opponeretur per aliquam illarum de nullitate sententiæ. Ita Fel. d. c. [illegible], de offi. dele. ver. quarta conclusio est quod partes, nu. 7. fol. 187. Adde, quod hoc fallit in aliquib. casibus, quos enumerat Fel. loco præallegato.

sententia lata contra ius commune, uel contra canones, est nulla. Tex. est c. 1. de re iud. ubi do. Abb. in prin. etiam plus dicit, quod sententia lata contra rationē legis loquētis in aliis terminis, est nulla. Ita do. Abb. ibi. 5. col. ver. quid aūt, ubi Ant. de But. & ēt c. cum speciali, de app. 7. col. Adde, quod Bal. l. j. C. si ñ prou. nō est necess. aliter dixit. Et idē dixit Cy. l. j. C. de leg. Sed tu tene opi. do. Ab. & vide Fel. d. c. j. de re iud. in prin. nu. 1. col. 384. Itē adde, quod sententia lata cōtra legē municipalē, est nulla. Do. Ab. d. c. j. 6. col. uer. sed quęro. & Bar. & Ang. de tenēt l. cū prolatis. ff. de re iud. Bal. c. cū causa, de re iud. Fel. d. c. j. ver. amplia secundo, etiamsi, nu. 2. fol. 69. Quod tū intellige sano modo, nisi esset statutū extrauagans a volumine statutorū: quia tūc valeret sententia lata contra illud. Do. Abb. loco præalle. Bar. d. l. cum prolatis. Est uerū, quod do. Abb. prædicto loco dixit, quod si statutum extrauagās esset ualde notū, quod tunc non liceret ferre sententiam contra illud. Idē tenet Lud. cons. suo 212. ult. col. & Bar. l. omnes populi. ff. de iust. & iu. in fi. vide Fel. d. c. 1. uers. secūdo, nisi esset statutū, nu. 2. Ibidē: ubi non bene firmat istā opi. dn. Abb. sed ego teneo opi. do. Abb. Item sententia lata cōtra cōsuetudinē notoriā, est nulla, do. Ab. d. c. j. de re iu. 6. col. ver. quæro, quid. Bal. l. 2. C. quæ sen. sine ap. rescin. Bal. l. de qbus. ff. de leg. Fel. d. c. j. uers. amplia tertio, nu. 4. col. 386. Tū si esset iudex, qui ignoraret consuetudinem loci, ualeret sentētia, de quo uide Fel. c. j. uer. limita secundo, nu. 5. fo. 69. Itē sententia arbitri lata cōtra leges uel canones, aut constitutiones, est nulla. glo. l. diem. §. itaq. ff. de [illegible] verbo, iniqua. Imo c. 1. 10. col. de consti. Et hoc etiā habet locū in arbitrio iuris. Bar. l. fi. C. de iu. fi. Fel. d. c. j. vers. amplia quarto, nu. 6. col. eadē. Itē sententia lata contra ius, est nulla, ēt si in aliquibus casibus posset [illegible] Do. Abb. d. c. 1. 4. col. uer. exemplum. De quo uide Fel. ibi, vers. amplia quinto, nu 7. Ibidē. Item, sententia est nulla, etiamsi partes consentirent, quod iudex ferat sententiam expresso errore iuris Bal. l. j. C. de iurisdi. om. iu. Fel. d. c. j. ver. amplia sexto, nu. 8. fol. 70. Adde, & intellige illud, quod supra dixi de sententia lata cōtra ius, quod sit nulla, quod illud verum est, dummodo error iuris sit expressus in sententia. gl. d. c. j. de re iudi. & ibi do. Car. Ant. de But. & Imo. Fel. uer. modo no. undecim limitationes, nu. 9. ibi. Item intellige, quod sententia lata contra ius, est nulla, cū expressione erroris, sed si illam causaro non erroneam hēret, tunc sententia non esset nulla Dom. Abb. d. c. j. 3. col. uer. in hoc casu. & Inn. c. 10 præsentia, de cenu. in fi. Et hoc uerū est, ēt si causa nō erronea esset contra ius litigatoris ut per do. Abb. loco præallegato, & Fel. d. c. j. versi. limita secundo, nisi causa. Ibidem, nu. 10. Item intellige, quod sententia cum expressione erroris est nulla, quō hēt vnum capitulū indiuisibile: sed si plura hēt capitula, tūc ualeret, quo ad alia capitula, sed solū corruit illud, capitulū in quo expressus est error, do. Ab. d. c. j. 4. col. uer. si aūt. Et idem tenet Bar. l. a. C. de re iud. Fel. d. c. j. uer. limita tertio nisi, n. 11. fol. 70. Itē intellige, quod sententia cum expressione erroris est nulla, quæ est lata cōtra legē, uel decretalē situatā in corpore iuris: secus, si est lata contra legē uel decretalem extrauagantē. Ant. de But. do. Car. & Imo. d. c. j. & alij. Ang. & alij, d. l. cum prolatis. Fel. d. c. 1. uer. limita quarto, nu. 12. Ibidē, ubi ponit multa circa materiam illam. Item intellige, quod sententia cum expressione erroris, ē nulla, qō error apparet expsse i sentētia, secus, si non esset, hoc diceretur Fel. d. c. j. uer. limita quinto, dummodo, nu. 13. fol. 71. Itē intellige, quod sententia cum expressione erroris est nulla, qū error expressus facit ad causam, secus, si error expressus esset extra merita causæ Fel. d. c. j. uer. limita sexto, nisi error, nu. 14. ibid. Itē intellige, quod sententia cum expressione erroris est nulla, quando expressus est error circa ius clarum, secus, si esset error circa ius nō clarū: Domi. Abb. d. c. j. 4. col. uer. si autem. Bar. l. j. C. de senten. cū. pe. col. do. Abb. c. cū Bertoldus, de re iud. 13. col. uer. secunda lectura. Fel. d. c. 1. uer. limita septimo, nu. 15. vbi plura ponit. 71

Sententia lata contra extrauagantem, non est nulla: & hoc, qū de illa probabiliter pōt dubitari, & superior nō fuit cōsultus. Ita Bar. l. cum prolatis. ff. de re iudi. Et idem tenent Ant. de But. do. Car. & Imo. c. pastoralis, de [illegible]. Do. de [illegible] Gem. c. 10 [illegible], pe. col. 2 [illegible]. Fel. d. c. pastoralis, uers. ultimo per illum tex. nu. 4. fol. 170. ubi dicit, quod illa est communis opi. Adde quod contra istam communē opi. facit, quod not. do. Abb. d. c. pastoralis, j. col. uers. & hæc faciunt ad quæstionē. Tū tu tene opi. Bar. & aliorū, quia cōmunis, quā limita, ut liue in aliquibus casibus, & primo, qō extrauagās est pducta in iudicio in forma publica, vt puta, sub bulla, adeo quod de ea nō pōt dubitari: & in isto casu sententia contra eam lata, ē nulla. Ita d. Car. d. c. pastoral. & Fel. ibi, uer. & ista est communis opi. nu. 4. col. ut sup. Limita secundo, qū de extrauagāti dubitatur. & pars, quę produxit eam in iudicio, petit ut iudex consulat superiorē, quia si lata est sententia sine cōsultatione, esset nulla. Bal. d. c. pastorali, & Fel. ibi ver. secunda erga opi. communi, nu. 6. Ibidem Item limita, & tertio, qū sententia est lata contra extrauagantem ualde notabilem: quia ēsi non est in corpore iuris, tū sententia esset nulla, & communis opi. nō hēt locū. Ita do. Ab. c. pastorali, j. col. ver. si aūt. & Bal. l. leges sacratissimæ. C. de leg. a. q. Fel. d. c. pastoralis, uer. secundo declara, nu. 7. 170

Sententia lata cōtra statutū non insertū in corpore, seu uolumine statutorū, non est nulla: secus, si est lata contra statutū tamdiu obseruatū. Ita domin. Abb. cap. pastoralis. de fide instr. 2. col. uer. & facit. Ioan. Andr. in Spec. tit. de execu. sen. §. nulla. uer. nulla ratione. Bald. in disputatione

sorte

quando

quod

Teſtes

Index locupletissimus

Index locupletissimus

Viuu

Index locupletissimus